ANALYSIS FIDEI CATHOLICAE,

HOC EST,

RATIO METHODICA

EAM IN UNIVERSUM FIDEM EX CERTIS PRINCIPIIS PROBANDI, QUAM ſancta Romana Eccleſia, aduerſus multiplices Sectariorum errores, profitetur.

Cum triplici INDICE, Scripturarum, Rerum, Et peculiariter eorum argumentorum, quæ euidentius oſtendunt, omnes, quotquot fidei Romanæ Eccleſiæ repugnant, aberrare à vera & Catholica Religione.

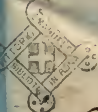
AVCTORE

GREGORIO DE VALENTIA,

SOCIETATIS IESU.

Cum Gratia & Priuilegio Cæſareæ Maieſtatis.

INGOLSTADII,

Ex Officina Typographica DAVIDIS SARTORII.

Anno clɔ. Iɔ. XXCV.

SERENISSIMO PRINCIPI AC DOMINO, DOMINO GVILHELMO, COMITI PALATINO RHENI, ET vtriuſq; Bauariæ Duci,&c. GREGORIVS de VALENTIA, Societatis IESV, æternam à DEO Optimo Max. felicitatem precatur.

TAM multa ſunt, Princeps Sereniſſime, pro veritate Catholicę fidei, aduerſus impia & ſacrilega Sectariorum placita, noſtris hiſce temporibus ab hominibus doctiſſimis explicata; vt ſi veritas ipſa ſolùm, & nō etiam magis modus quidam quærendi veritatem (quod Diuus Auguſtinus ſibi perſuadebat) in quæſtionibus de Religione lateret; omnis in eo genere ſcribendi præterea labor videri non immeritò poſſet ſuperuacaneus. Siue enim rerum in diſſerendo copiam,

Lib. de vtilitate credendi, cap. 8.

piam, siue vim ac multitudinem argumentorum, siue testimoniorum pondera, siue quæuis alia veritatis ipsius firmamēta quærimus, quid est, obsecro, quod in omnibus saltem, aut certè in pluribus horum temporum Scriptoribus, magnoperè desiderari queat? Et tamen complures indies sunt homines eruditi, qui iisdem de rebus, non modò sine iusta vituperatione, sed etiam cum laude & commendatione multorum, aliquid sibi esse identidem scribendum putant, vt cùm non noua planè, sed nouè quędam dicuntur (quod magnæ apud omnes existimationis, idemq́ue vetus auctor, Vincentius Lyrinensis fieri præcipit) magis ac magis veritatis inueniendæ modus monstretur, tandemq́ue intelligatur aliquando illustrius (vt ille auctor inquit) quod antea obscurius credebatur; & posteritas intellectum gratuletur, quod antè vetustas non satis perspicuè planeq́ue perceptum venerabatur. Quo quidē in genere, cùm omnes benè institutæ de religione disputationes, vtiles sint, tum illę, omnium iudicio, maximè

In lib. aduersus hæreses.

mè ſunt neceſſariæ, quæ non vnum modò aut alterum quæſtionis genus tractant, ſed rei ſummam continent, eaq́; principia doctrinæ oſtendunt & confirmant, ex quibus eſt ab errore veritas in quauis controuerſia diſcernenda. Etenim vt ij, qui Sectariorum fraude à Chriſti Eccleſia ſunt abducti, rurſus ad eam, hoc eſt, ad veritatis domicilium, relicto mendacio, reuertantur; doctrinam illis Eccleſiæ vniuerſam aliqua demum ratione probari poſſe neceſſe eſt: cuius vniuerſæ doctrinæ diſceptatio, niſi veriſſimo aliquo compendio demonſtrationis, certisq́; principiis comprehendatur, quando tandem in tanta quæſtionum tum multitudine, tum varietate terminari poterit? Nam quòd ipſius veritatis hoſtes Sectarij, horũ quoq; principiorum, veritatis compendio concludendæ, inimiciſſimi ſunt, nec niſi infinitam illam rationem, de ſingulis ſigillatim doctrinæ partibus ex ſolis Scripturis diſputandi, vltrò citroq́ue vſurpari volunt; quid mirum? Nempe homines aſtuti, nec magnoperè diſputandi cupidi, non eo con-

 ſilio

ſilio id agunt, vt ipſi multum diſputent, ſed vt nunquam ſatis conſtare poſſit, aberrare eos in vniuerſum à vera doctrina, ſi nunquã (quod euenire eſt neceſſe) immenſa illa de ſingulis doctrinæ partibꝰ ex Scripturis ſolis diſputatio abſoluatur. Ergo, quoniam ab omnibus, quoquomodo poſſunt, pia cautaq́ue vigilantia, vt D. Auguſtinus inquit, aduerſus fraudulentas hęreticorum calliditates, fides munienda atque confirmanda eſt; mihi etiam, Princeps Sereniſſime, poſt tam multos, tamq́ue fructuoſos aliorum labores, tentandum exiſtimaui, vtrum modo quodam probatio vniuerſæ fidei Catholicæ ita ſuccinctè & aptè colligi tradiq́; poſſet, vt & locus omnis tergiuerſandi Sectariis obſtruatur, & rectâ, ſine impedimentis, in ſola Eccleſia Catholica Romana ſinceriſſimam veritatem Chriſtianæ religionis reperiri, facilè poſſit concludi. Animaduerto enim, cùm multa, quę ad hoc etiam inſtitutum pertinent, variè & copioſè ſcripta ſint, tamen à pleriſque adhuc certam rationem deſiderari, quæ & initium & progreſſum & termi-

Lib. de fide & ſymbolo. c. 1.

terminum disputationis de tota summa veræ fidei rectè, breuiter, ac perspicuè contineat, ne, quod vsu sępe venire solet, de ipso inprimis modo probationis tum deliberare opus sit, cùm est doctrina Ecclesię Catholicæ aut in priuato congressu, aut etiam publicè confirmanda. Quod si minus id, quod mihi ad Dei gloriam proposui, præstare videbor; illud saltem nemini futurum ingratum spero, quòd admonebit certè Lectorem hæc nostra methodus, quo loco & ordine, quæ sunt ab aliis etiam de fidei principiis prolixè & accuratè mandata literis, opportunissimè, in disputatione de vera fide, vsurpari possint. Hunc autē Librum meum, vt in Ser.[ᵐᵃᵉ] V.[ᵃ] nomine apparere vellem, rationes aliquot magnæ & illustres apud me effecerunt. Primùm enim haud scio, Princeps Ser.[ᵐᵉ], an non in ipsam etiā rationem, legemq́ue bonæ fidei à me quodam modo peccatum esse videri posset, si Librum & in Germania, & Ingolstadij, & in hoc Societatis IESV Collegio, à me pro fide Catholica elaboratū, alteri præterquam ei, qui & fidei

Catholicæ in Germania columen est clarisſimum, & Academiæ Ingolstadiensis à progenitoribus suis magnificè institutæ conseruator parensque optimus, & huius Collegij fundator munificentiſsimus, & Societatis IESV patronus singularis ac fautor, dicauiſſem. Deinde, cuinam potius inſcriptionem huius probationis fidei vel conuenire magis, vel gratiorem eſſe futuram, exiſtimare potui, quàm ei, qui & colit ipſe mirificè, atque aliis etiam probat, præſtantiſſimarum videlicet quarumcumque virtutum aſſidua exercitatione, fidem atq; religionem Catholicam, & ab omnibus eam coli ſimiliter atque probari, incenſiſſimo diuinæ gloriæ ſtudio exoptat? Cæterùm ipſe etiã ſentio & intelligo, Ser.^me Princeps, quantoperè mihi iam verendũ ſit, ne, ſi rationes reliquas conſilij huius mei reddere ita verè, vti poſſem ac cœpi, pergam, non tam ego munus gratum Ser.^ti V.^æ offerã, quàm illius ſingularem animi moderationem & mihi & omnibus perſpectam, offendam, dum ea videlicet de præclariſſimis ſuis in omni genere

nere

nere virtutibus ſpeciatim dicam, quæ licet S.ta V.a iſta ipſa ratione vitæ ſuæ neceſſariò prædicat, ab aliis tamen, vt oratione item prædicentur, non æquo animo pati ſolet. Quare comprimam hoc loco me, & tacitus diuinam Maieſtatem precabor, vt quæ tot, tamq́ue illuſtribus ſuæ ſanctiſsimæ gratiæ donis, ad Eccleſiæ Catholicæ in his locis firmiſsimum præſidium, S.em V.am hactenus ornauit, eandem etiam ſua benedictione è cœlo in rebus omnibus ſemper protegere, indiesq; magis ac magis ad diuini Nominis gloriam ſempiternam augere, clementer dignetur. Ingolſtadij, 30. Martij.

Anno Domini

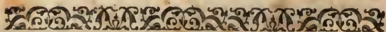
1585.

Hæc Catholicæ fidei Analysis Catholica est, & erudita, hisq́ præsertim temporibus pernecessaria; vt, quam sequuntur Catholici certissimam credendi regulam, eam etiam ij agnoscant, qui sectarum impliciti erroribus, in ipsis fidei principiis, adeoq́ in ipso Christianæ Religionis limine tam turpiter, tamq́ perniciosè aberrant. Ita testor ego

ALBERTVS HVNGERVS, SS. Theol. D. Professor & Procancellarius in Academia Ingolstadiana.

Maximo cum religionis Christianæ fructu atque vtilitate hæc R. P. GREGORII *de* VALENTIA *fidei Catholicæ Analysis typis mandari & publicari potest, cùm veritatis Orthodoxæ principia aduersus Sectariorum errores orthodoxè solideq́ confirmet.*

PETRVS STEVARTIVS LEODIVS, SS. Theol. D. & Professor, ac eiusdem facultatis Theologicæ Ingolstadij, pro tempore Decanus.

PHILIPPI MENZELII MED. DOCTORIS, ET IN ACADEMIA INGOLSTADIENSI ORDINARII Professoris, de huius Libri argumento, Carmen.

Emporibus summis, mundo minitante ruinam,
Præmonet illa DEI *vox indubitata loquentis;*
Affore falsidicos passim denso agmine Vates,
Qui CHRISTVM *foris atque domi, per tecta, per agros,*
Sacrilego simul ore fremant, monstrentq; crepantes,
Seducantq; ipsos (paterentur Numina) iustos.
Atque ea multiuiis erroribus amplior inde
Quippe fenestra patet, quòd nec rationis ad vnguem
Exploranda venit, sensusq; suprà euolat omnes
Dia Fides, argumentum mirabile, & ad res
Non apparentes mortalia pectora tollens.
At non intereà mundi pater optimus ille;
Quum saluos homines, nullo discrimine, cunctos
Esse velit: non ille viam, filumq; negauit,
Quod regat ambiguos per tot diuortia gressus,
Et Fidei solidam ducat nos vsque sub arcem.
Sunt rata dicta, manet nunquam violabile verbum
CHRISTE *supreme, tuum; fallíq; & fallere nescis.*
Auspice te, sacri si ius accepit ouilis
Clauiger omne senex, bis terq; vocatus; & idem
Est Fidei rupes, qua cœtus vbique piorum
Nititur in terris, contra flammantis Auerni
Insidias, & portarum infelicia claustra,

Præsidio

Præsidio [illegible] gnansq́; per orbem:
Quæ mala mens ea sit, quis me [illegible] lubricus error
Auferat in tantum, recta vt regione viarum
Excedens, vltrò ambages, atque auia secter?
Me verò & veterum vestigia fida parentum,
Quæ proauorum atavi, mundi melioribus annis,
Impressêre, tenent augusto hoc tramite euntem.
Me retinet concors pietas: miracula rerum
Alliciunt: sancti rutilantia signa cruoris,
Insequor, hac CHRISTI *pro relligione cadentûm,*
Quo maduit tellus, rubuerunt æquora Ponti.
Cætera quid memorem? Tu, quisquis ad æthera rectam
Nescius ire viam, cunctaris, & anxius hæres,
Huc oculos, animumq́; refer mihi, candide Lector:
En liber hic facili certum te tramite sistet,
(Ni refugis) claramq́; facem per mille salebras
Præferet, vt meta victor potiare cupita.
Vos quoque, deserta quos PETRI *naue volentes*
Pontus habet, sæuusq́; freti circumsonat æstus,
Si mens læua sinit, si quis modò corde rigenti
Sensus adhuc superest, hunc, agmina naufraga, portum
Arripite: has tabulas manibus prensate fideles.
Aut hinc certa salus manet, aut spes omnis adempta est.

FINIS.

PRÆFA-

PRAEFATIO AD PIVM LECTOREM.

QVi tam insipientes sunt, & vsque adeò ratione carent, vt quod naturali ratione notum atque euidens est, diffiteãtur, in cordeq́; suo dicant, non esse vllum Deum: ij nihil esse arbitrantur cur sit de religione satagendum. Quibus autem & species rerum omniũ, quam profectò ex aliquo verissimę pulchritudinis fonte manare credendum est, & interior nescio quę conscientia (quę, vt Diuus Augustinus inquit, meliores quosq; animos quasi publicè priuatimq́; adhortatur) Deum quęrendum, Deoq; seruiendum esse persuasit; hi de vera fide, sine qua placeri Deo non potest, aut inuenienda, aut conseruanda, necesse est sint cumprimis soliciti. Porrò in negotio fidei duę inprimis res humanę rationi, pręsertim solertis hominis, generatim deliberandę occurrunt. Prima, sit ne ad consequendam salutem necessariò fides adhibenda Christianę doctrinę? Secunda, si assentiri ei

Psalm. 13.

Lib. de vtilitate credendi, cap. 16.

Hebræ. 11.

Duę res à ratione humana de fide cogitantur.

I.

II.

oportet, qua vel nota vel regula vtendum ſit ad diſcernendum, vtra potius ſit ei doctrinæ ſententia ſubiecta, cùm ea de re quæſtio incidit. Et prior quidem deliberatio ad eos propriè ſpectat, qui libros ſacros non habent pro diuinis oraculis. Nam apud quos hi libri in auctoritate ſunt, ij vt de Chriſtianæ doctrinæ veritate non dubitant, ita nec ambigunt de eiuſdem neceſſitate. Hoc enim ipſum ea doctrina multis in locis tradit, fore vt qui non crediderint, ſempiterna morte mulctētur. Poſterior aūt cogitatio & cura de nota & regula genuinā & veram ſententiam doctrinæ Chriſtianæ à falſa & adulterina diſcernendi, eiuſmodi certè eſt quam etiam atque etiam ij quoq; verſare animo debeant, qui fidem Chriſtianæ doctrinæ accommodauerunt. Nam qui Chriſtiano nomine cenſeri volunt, & tamen à fide vera doctrinaq́; Chriſti aberrant, idcirco aberrant, quia regulam neſciunt ex qua oporteret exiſtimare de veritate doctrinæ. Neque aliam ob cauſſam de fide atque adeò de religione tam multæ controuerſiæ hiſce præſertim temporibus, cum triſtiſſima pernicie multorum, ſine vllo fine agitantur, niſi

Marci 16. Ioan. 3. Ad Rom. 10. 1. Corint. 1. 2. Theſſal. 2. Ad Hebr. 11. &c.

nisi quia de regula ad fidei controuersias omnes dirimendas non conuenit. Quæ si constiterit, vno eodemq; modo de veritate in vniuersis locis controuersis facillimè constare poterit, si ad quæstiones omnes ea regula videlicet applicabitur. Igitur quòd iam dudum, stimulante, vt ego confido, Domino, præstare ad eius gloriam proximorumq; vtilitatem cupiui, id modò perficere aggredior, nō meis viribus, sed illius tantùm auxilio fretus, qui dedit etiam optare & velle; vt scilicet iis, qui de vera fide vel reputare ipsi secum, vel cum aliis tractare velint, quasi viam ab initio ad finem vsq; rectam demonstrem, quæ ad certißimam regulam, & velut indicem veræ fidei: atque adeò ad fidem veram, sine errore perducat. Non polliceor me de iis rebus, quas tractaturus eum ad finem necessariò sum, inaudita prorsus allaturum, quod minimè in hoc genere desideratur; Sed rebus ipsis modum adhibere, commodamq; ex iisdem ac planam ad veritatem, vt dixi, viam sternere, eamq; argumentis bonis communire, & methodica doctrinæ explicatione, propitio Domino, illustrare conabor. Atq; vt studiosi veræ fi- *Scopus huius operis.*

dei rectiùs & ingredi eam viam, quam illis ostensurus sum, & in ea progredi poßint, visum est ab initio hic statim tanquam ad oculum ipsis indicare sententias eas, quibus ordine, velut quibusdam intelligentiæ gradibus, hoc libro ad destinatum terminum veritatis eos dirigere decreui.

Distributio eorum quæ tractanda sunt.

I. NEcesse omnino ad salutem est, firma fide credere, doctrinam, supra rationis etiam naturalis captum à Christo traditam esse diuinam, adeoq; certissimam.

Vbi iisdem etiam ex argumentis, quibus olim sanctißimi Patres veritatem Christianæ religionis asseruerunt, nos colligemus, doctrinam Sectariorum non re, sed nomine tantùm esse Christianam.

II. NOn satis autem ad salutē est credere in genere vniuersam doctrinam Christianam esse veram; nec etiam omnino sufficit aliqua eius doctrinæ capita in specie tenere: sed simul quoque necesse est, nihil falsi determinatè, quod in aliqua fidei quæstione cum vera sententia Christianæ doctrinæ pugnet, pertinaciter credere.

Atq; hic quidem eorum perniciosißimus error ex instituto redarguetur, qui apud Sectarios, ex quadam inueniendæ veritatis (cùm in Ecclesia eam quærere nolint) desperatione, sibi persuadent, quemlibet secundum suam qualemcunque fidem, modo ex præscripto conscientiæ suæ viuat, salutem consequuturum.

Nec

NEc dubitandum eſt, quin aliqua exſtet auctoritas, ad iudicandum de fidei controuerſiis omnibus, infallibilis, per quã in omni determinata quæſtione cognoſcere fideles omnes commodè poſſint, quæ ſit Chriſti veriſſima ſententia & doctrina. III.

Quo loco certiſſima quædam fundamenta iacientur, ex quibus poſtea facilè intelligi poterit, nullam à Sectariis agnoſci auctoritatem talem, quæ ad omnes omnino fidei quæſtiones determinandas ſit ipſa ſatis.

AVctoritas hæc infallibilis non eſt tantùm diuina, neq; tantùm humana, ſed humana diuinitùs inſpirata. IIII.

Quæ aſſertio aduerſus inſanum etiam quorundam Sectariorum errorem confirmanda erit, qui ſomniârunt, à Deo ipſo propriè vnumquemque fidelem, ſine alicuius humanæ auctoritatis magiſterio, de fide doceri.

AVctoritas hæc humana inſpirata diuinitùs, quæ de controuerſiis fidei omnibus iudicare valeat, nõ vnius tantùm vel alterius hominis quondam vita defuncti, aut etiam aliquorum propria eſt, qui olim vel ſcripto, vel voce ſententiam diuinam explicauerint, poſteritatiq́ue commendârint, ſed omnibus ſeculis apud fideles ipſos viget præſens, & pronunciare perſpicuè ac palam de fidei controuerſiis omnibus poteſt. V.

Hoc autem in loco euidentibus argumentis error ille principalis Sectariorum redarguetur, quòd Scripturam solam iudicem omnium fidei controuersiarum esse velint. Itemque quæstio de Scripturæ difficultatibus atque obscuritate ita tractabitur, vt planè appareat, Sectarios hactenus statum eius quæstionis minimè intellexisse; nec repugnare illos amplius (si rem ipsam perceperint) vllo modo posse.

VI. CVm hæc auctoritas apud Christi fideles vigeat, non alibi aut quæri debet, aut inueniri potest, nisi apud veram Christi Ecclesiam, hoc est, apud congregationem verè fidelium. Ea verò congregatio non alia est quàm cœtus eorum qui Romano Pontifici pro tempore existenti parent.

Potissimam igitur illam quæstionem de vera Christi Ecclesia, deque ratione eam certissimè dignoscendi, ita hoc in loco explicabimus, vt planè etiam constet, ne tractatam quidem hactenus propriè à Sectariis, sed declinatam ab his prorsus, cuiusdam tergiuersationis artificio, eiusmodi quæstionem fuisse: ne, si propriis argumentis (quemadmodùm oportet) de ea disputetur; nemo dubitare possit, ipsos à vera Christi Ecclesia defecisse. Id autem nos demonstrabimus: atque simul etiam planum faciemus, illis ipsis cauillationibus, quas recentiores Sectarij, vt defendant, se non esse extra Ecclesiam, singulariter excogitauisse videntur, multò etiam magis eos reuinci.

VII. IS ipse Pontifex Romanus est, in quo, tanquam in Ecclesiæ totius capite, auctoritas illa residet.

Ad hanc autem rem confirmandam, Diui Petri & Romani Pontificis in Ecclesia Primatus cōmoda methodo à nobis probabitur: itemque redarguetur aliquantò euidentius pertinacia Sectariorum in hac tota quæstione.

Quo-

QVotiescunq; igitur Romanus Pontifex in fidei quæstionibus definiendis auctoritate istiusmodi vtitur; ab omnibus fidelibus tanquam doctrina fidei recipi diuino præcepto debet ea sententia quam ille decernit esse sententiam fidei. Toties autem ea ipsum auctoritate vti credendum est, quoties in controuersia fidei sic alterutram sententiā determinat, vt ad eam recipiendā obligare velit vniuersam Ecclesiam. VIII.

Vt autem hic locus plenè explicetur, multa de vi ac vsu eius auctoritatis, qua est Romanus Pontifex ad definiendum res fidei praditus, necessariò explicanda erunt: itemq; exponemus quatenus etiam oporteat in determinandis fidei controuersiis quasdam adhibere quasi regulas, cuiusmodi sunt inprimis Scriptura sacra, Traditio, Concilia, concors sententia Doctorum Ecclesiæ, &c. De quarum etiam regularum auctoritate & vsu summatim dicendum erit, ac tum ad extremum Analysis tota concludetur.

Has ordine sententias vbi totidem libri nostri partibus, adiuuante Deo, confirmauerimus; tam facilè veræ fidei studiosis erit, repudiatis erroribus, vel inuenire, vel conseruare doctrinæ sanæ in legitima Christi Ecclesia veritatem, quàm est facilè cognoscere, quid Romanus Pontifex de vnaquaque fidei controuersia credendum proponat. Et nihilominus tamen graues caussæ sunt, cur prӕterea homines eruditi non modò vtiliter, sed necessariò etiam

Fructus huius tractationis.

In quæstionib. fidei non tantùm communi fidei regula, sed etiam propriis cuiusq; loci argumentis, ideò vtendum est, vt hæreticorū pertinaciam magis retūdatur.

am faciant, cùm aduersus refractarios obstinatosq́ fidei hostes ex pluribus aliis etiã Theologicis locis argumenta ad singulas controuersias accommodata pro veritate ducunt, remq́ tractant ex propriis. Quoniam verò series & ratio rerum à me propositarum ea est, vt nisi multa simul disputentur, ad quorum intelligentiam doctrina & eruditione aliqua opus est, explicari commodè nõ possit, adiiciam sub libri finem pro minus etiam eruditis (omnibus enim prodesse vellem, si Dominus etiam vellet) peculiarem indicem rationum faciliorum quæ passim in hoc volumine pro cuiusq; loci instituto à me proponentur, quarum ea erit vis, vt & mediocri prudentia sola sine exquisita doctrina comprehendi possint, & idipsum tamen manifestò efficiant quod maximè rem continet; videlicet in Ecclesia tantùm Romana veritatem reperiri, & Sectarios omnes, quotquot Romanæ Ecclesiæ, atq; adeò Pontificis Romani, sunt hostes, in errore versari. Sed aggrediar id quod institui; atq; vt disputatio sit planior, formabo vbicunq; potero veritatis probationem rectis ac firmis argumentandi modis.

ANALYSIS FIDEI CATHOLICAE, &c.

PARS PRIMA.

NECESSARIVM OMNINO AD SALVTEM

esse firma fide credere, doctrinam supra rationis naturalis captum à Christo traditam, esse diuinam adeoq; verissimam.

Væ caussæ sunt, quam ob rem arbitrati sumus ab hac sententia nobis exordiendum esse. Vna est: quoniam ab eiusmodi assertione, tanquam à capite, reliqua pendent, quæ ex instituto nostro tractanda sunt; nec sine illa plenè satisfit inquisitioni rationis humanæ, quæ in fidei negotio ante omnia secum reputare posset, vtrum omnino sit necesse Christianæ doctrinæ fidem adhibere. Altera: quoniam vt hunc etiam locum confirmemus, ipsa ratio horum temporum nonnihil postulare videtur. Etenim qui se variis sectis, deserta veritate, tradiderunt; si suę quidem perfidię conuenienter ratiocinati fuerint; facillimè possunt ethnici tandem (quod plerisque iam illorum contigit) euadere; ita vt præcipuum hunc etiam articulum fidei, de veritate in vniuersum necessitateque doctrinæ Christianæ, vnà

cum aliis vel vocent in dubium vel reiiciant penitus.

Cur nonnunquam Sectarij tandem euadant ethnici.

Quod sanè si faciant, mirum videri nō debet. Quid enim ij credant, qui Ecclesiæ magisterium cōtemnunt? Certè si vllus articulus fidei est, qui auctoritate atque magisterio Ecclesię, (Ecclesię, inquam, Catholicæ Romanæ, quę sola Ecclesia vera est, vt infrà ostendemus, quæque sola pro Ecclesia in orbe semper est habita) vt credatur, indigeat, hic maximè est, de veritate Scripturæ sacræ adeoque de necessitate Christianæ doctrinæ. Si enim singuli quiq; fidei articuli, qui naturalis rationis captum excedunt, per se difficiles ad credendum sunt, ideoque oportet eos Ecclesiæ certissima auctoritate hominibus commendari: quantò magis ipsa veritas vniuersæ Scripturæ, qua non vnus tantùm, aut alter, sed omnes fermè eiusmodi fidei articuli continentur, quæque tam varia & multa in omni genere, rerum etiam quandoque minutissimarum, tradit, eiusdem Ecclesiæ testimonio atque approbatione indigebit, vt ab ipso Spiritu sancto dictata esse credatur? Equidem hoc ego cùm attentius perpendo, rem esse potius maximè admirabilem iudico, si quisquam ex Sectariis est, qui repudiata Ecclesię auctoritate, à qua & Scripturas ipsas accepimus, aliquid omnino credat. Firma certè fide nihil credunt.

Sed vt ad sententiam propositam redeamus, hic vnus locus, ex omnibus quos in hoc libro tractandos suscepi, est, in quo Scripturæ sacræ auctoritatem ad probandum quidem vsurpare minimè licet. Nam confirmandum primo loco est, necessariò credi debere, doctrinam Christi, atque adeò Scripturam sacram (qua eiusmodi doctrina magna ex parte continetur) esse diuinam atque certissimam. Ita fit, vt si Scripturæ auctoritatem tanquam certam hoc loco ad probandum sumerem, id in proba-

probatione vitiosè sumerem quod est iam mihi probatione efficiendum. Quod quamuis ita sit, non ideò tamen in hac prima disputationis nostræ parte Scriptura penitus muta esse debet. Quin & hic quoque opportunas inde sententias inducere possumus, si non rem confirmandi, certè illustrandi caussa.

Sed quanam igitur ratione hoc quod inprimis ponimus, Christianam doctrinam necessariò vt veram atque diuinam recipi debere, probari oportet? Sanè cùm necessitas credendi doctrinam Christianam vnus quidam articulus eiusdem Christianæ doctrinæ sit; nec euidenti aliqua ratione constet; iisdem argumentis probari debet, quibus veritas in vniuersum Christianæ doctrinæ confirmatur. Et verò Deus ipse inprimis est, qui Christianam doctrinam, atque adeò Scripturam sacram veram esse, voce reuelationis suæ, & interno quodam instinctu atque impulsu humanis mentibus contestatur atque persuadet, vt in ea ipsa Scriptura multis in locis est expressum. Sed quia rationi humanæ reuelatio ipsa diuina non euidenter patet: aliis quibusdam præter diuinam reuelationem argumentis opus est, quibus homines etiam inducti prudenter sibi persuadeant doctrinam Christianam veram esse. Nec verò eiusmodi argumenta ad eam rem requiruntur, vt propter illa propriè, certò ac firmiter homines credant (certitudo enim & firmitas fidei, atq; adeò ipsius assensio per se, diuinæ reuelationi soli, tanquam fundamento quidem, innititur) sed vt clariora quædam habeant motiua, quibus prudenter animum inducant velle certò ac firmiter propter diuinam reuelationem, adiuuante Deo, credere.

Necessitas Christianæ fidei, qua ratione probari debeat.

Diuina reuelatio est caussa atq; ratio credendi.

Psalm. 93. & 118. Isai. 50. Matth. 16. Ioan. 6. 1. Ad Thess. 2. &c. Lege Diuum Prosperum Aquitan. lib. 2. de vocat. gentium, ca. 9.

Quomodo præter diuinã reuelationẽ alia quædam argumenta necessaria sint ad credendum.

Etenim acuratè sunt animi motus duo in iis qui fidem amplectuntur discernẽdi. Nam & prudentia etiam

Duplex animi motus in eo qui credit, distinguendus, quo-

rum vterque sua quadam ratione nititur.

dictante iudicant dignam esse Christi doctrinam, quæ certò ac firmiter credatur; & demum credunt assensione fidei, adiuti diuinitus, eam veram esse. Quod assensione fidei certa, atque firma, adiuti diuinitus, credunt doctrinam Christi veram esse: id in solum diuinum testimonium, quod reuelatione continetur, tanquam in caussam quidem rationemq; credendi, referri debet; itemq; in Ecclesiæ propositionem, tanquam in quandam sanè conditionem, sine qua Christiana quidem fide minimè crederetur, vt infrà [a] suis locis magis intelligetur. Quod autem prudenter inprimis deliberant, atq; statuunt, meritò eam à se doctrinam, tanquam diuinã ac veram, certò ac firmiter credi posse: id verò prudentiæ quoddam iudicium est, quod propriè argumentis aliis præter diuinam reuelationem nititur. Quæ sanè argumenta incitamenta quædam ad prudenter credendum necessaria (vt & Scriptura indicat, & experientia ipsa cõstat) dici possunt; sed ratio propriè caussaq; credendi censeri non debent. Non enim propter illa propriè, sed propter diuinæ reuelationis auctoritatem demum creditur, vt dictum est. Itaque præclarè D. August: *Ratio*, inquit, *auctoritatem non deserit, cum consideratur cur sit credendum.*] Nempe quia vbi de fide agitur, eò propriè pertinet ratio, vt intelligatur, prudenter animum induci, vt propter auctoritatem diuinæ reuelationis, licet alioqui obscuræ, Christi doctrinæ fide adhibeat.

a Parte VI. VII. & VIII.

Marci vltimo. Ioan. 15 Rom. 10. Idq; cõfirmatur exemplo eorũ qui crediderũt, vt videre est Luc. 23. Act. 2. 3. 4. 13. &c.

Lib. de vera relig. cap. 24.

Quæ cùm ita explico, minimè sanè nego, quin in re ipsa tamen, & prudentiæ quoq; illud consilium, in eo qui credit, diuina item reuelatione nitatur, sitq; proinde certissimum; & vicissim etiam assensus ipse fidei argumentis illis fulciatur, quæ præter diuinam reuelationem adducuntur. Sed expono tantum quodnam sit certè cuiusq;

actus fundamentum proprium, cùm affirmo, aſſenſum ipſum fidei, diuina reuelatione; prudentiæ autem illud cõſilium credendi, argumentis aliis, præter diuinam reuelationem, niti. Et loquor ſanè in hac explicatione de aſſenſu ipſo fidei, non qualiſcunque, ſed Chriſtianæ & ſupernaturalis, cuius nimirum inſtituitur à me Analyſis. Nam aſſenſum alioquî humanæ cuiuſdam fidei (quam, acquiſitam Theologi nominant) de eadem veritate Chriſtianæ doctrinæ, illis etiam argumentis, quæ præter diuinam reuelationem adhibentur, tanquam fundamento, niti poſſe, explorata res eſt. Sed ipſum tandem aſſenſum Chriſtianæ ſupernaturaliſque fidei negamus eiuſmodi argumentis propriè niti.

Atque hanc videlicet explicationem idcirco adhibendam hoc loco exiſtimaui, vt ex ea intelligatur, non illico fore vel noſtram fidem infirmam, vel conſilium noſtrum in credẽdo imprudens ac leue, ſi vt velimus credere, eiuſmodi etiam aliquibus argumentis moueamur, quæ non ſint ex ſuo genere prorſus infallibilia; vt antiquitate, vt multitudine, vt conſenſione hominum, & id genus aliis. Nam (quod ſæpe dico) non his argumentis propriè fides noſtra innititur, ſed prudentiæ quoddam conſilium, quo ad credendum *cum iudicio*, (vt Clemens etiam Romanus loquitur) impellimur. Non eſt autem à maturo & graui prudentiæ conſilio alienum, vbi euidentia rei non eſt, argumentis etiam bonis, licet non penitus per ſe infallibilibus, commoueri. Lib. 8. Conſtitut. Apoſtolic. cap. 1.

Ergo, argumentis, Chriſtianæ fidei veritas atq; adeò neceſſitas, iis qui aut dubitant, aut non credunt, ſuaderi debet, non vt propter illa credant, ſed vt animum inducant propter diuinam reuelationem credere; id quod Deo mentem illuſtrante & liberum adiuuante arbitri-

um, facere possunt. Ea verò argumenta cùm pro cuiusque ingenio & naturæ perspicacitate multiplicia variis ex locis proferri possint: ego maximi ponderis illa esse duco, quæ non recenter excogitata, sed auctoritate iam pridem sunt confirmata communi, & summis etiam ingeniis eruditissimorum Patrum iam olim persuaserunt. Quæ sic à me nunc, propter doctrinæ ordinem initio propositum, breuiter repetētur, vt & lucem aliquam, Christo propitio, his addam, & modum, ex quo simul illud ipsum appareat quod antè docuimus; nempe argumentis eiusmodi, quæ præter diuinam reuelationem adducuntur, non ipsam fidem nostram, sed prudentiæ consilium deliberationemque credendi tanquam fundamento inniti. Atque vt rationes omnes, ordinis caussa, certos ad locos & veluti ad sedes suas reuocemus, considerandum est, eas ab aliquo ferè ex quinq; locis duci posse ac solere. I. ab eorum conditione & auctoritate, qui fidem Christianam olim receperunt. II. à modo, quo in orbe recepta illa est. III. ab iis etiam, eorumque exitu, qui illam non receperunt, aut hostiliter etiam insectati sunt. IIII. ab ipsa per se ratione Christianæ doctrinæ. V. denique à dignitate virtuteque Doctoris eius, qui est Dominus noster Iesus Christus. Ex his igitur locis argumenta varia iã olim pro Christiana fide veteres Patres deprompserunt. Quæ quidem, vt cõfirmare plurimùm, atq; consolari verè Christianos, hoc est, Catholicos debent: ita quoque Sectarios pudore summo afficere: quòd ex eiusmodi etiam communibus argumentis Christianæ doctrinæ perspicere liceat, eos à vera doctrina Christiana (in iis quidem dogmatibus quæ propria ipsorum sunt) turpissimè desciuisse, quemadmodum sub cuiusque argumenti

Loci quinque ex quibus duci possunt argumenta pro necessitate Christianæ fidei.

menti finem à nobis breuiter indicabitur, magisque postea confirmabimus toto progressu huius operis.

I. Ac primò quidem præclarissimum Ecclesiæ lumen Diuus Aurelius Augustinus, licet ipse incredibili esset ad iudicandum de re ingenio præditus, tamen vt ille sæpè significat, huiusmodi quodam argumento ab auctoritate ducto maximè mouebatur. Prudentissimè creditur, quod omnes pene gentium nationes, & in his innumerabiles viri summa auctoritate, summo ingenio, & excellenti virtute, atque eximia variaque doctrina præditi, ita crediderunt, vt & rationem disciplinæ suæ reddere omni poscenti se pulchrè possent, & contrarios errores religionum aliarum (quod alia nulla disciplina ita præstitit) manifestè refellerent. Talis autem Christiana doctrina est. Illi igitur prudentissimè fides adhibetur. *Ego*, inquit is, quem dico, Augustinus, ***nullis me video credidisse, nisi populorum atque gentium confirmatæ opinioni ac famæ admodum celeberrimæ.***] Et alio in loco: *Tenet me in Ecclesia* (inquit inter cætera) ***consensus populorum atque gentium, tenet auctoritas miraculis inchoata, spe nutrita, caritate aucta, vetustate firmata.***] Atque hæc & similia tum quidem Augustinus, cùm ipse sanè neque Augustinum, neque reliquos, qui post ipsum in Ecclesia floruerunt, haberet, quorum etiam auctoritate moueretur. Nos, qui & Augustinum ipsum, & alios è fidelium numero innumerabiles Ecclesiæ Doctores eruditissimos (quorum etiam Catalogi prolixissimi exstant) duces sequimur; quantò vehementius exemplo maiorum commoueri par est, ad Christianam fidem toto pectore complectendam? Habuerunt quoque superstitiosarum religionum cultores, maiores suos quos sequerentur: sed tanta præditos auctoritate, tanta doctrina, tanta probitate vitæ, tanta constantia, tanta

A conditione eorum qui fidem Christianam olim receperunt, argumentum primum, quo potissimùm vsus est, D. August. lib. de vtilit. credendi, cap. 14. & 16. & lib. de vera relig. ca. 24. & contra epist. fundam. cap. 4. Vtitur etiã eodem argumento elegãter Lactantius lib. 5. diuin. institut. cap. 13. & alij passim.

Lib. de vtilit. creden ca. 14.

Contra epist. fundam. ca. 4.

tanta luce, tam deinde paratos instructosque tum ad suam disciplinam tuendam, tum ad alienas omnes religiones confutandas & euertendas, quàm nostri fuêre maiores, quinam vnquam populi habuerunt? Neque verò cogitari potest, aliquod humanum [a] commodum, aut diuitiarum, aut voluptatis, aut mundanæ gloriæ, quod mentem in deligenda religione excæcaret, propositum sibi habuisse eos, qui primis illis temporibus, reiecta vanitate patriæ superstitionis, Christiana sacra susceperunt. Quis enim nescit, quàm tunc acerbè cum Christianis hominibus agebatur? Ita nimirum, vt qui Christiani fierent, præter salutem animi & vitam æternam in cœlis, aliud ex ea re nihil in hoc mundo nisi ignominiam, & crucem, ac ipsam adeò mortem polliceri sibi potuerint. Quod vel ex vna illa appellatione, qua ethnici homines Christianis conuiciari erant soliti, luculenter intelligere licet. Sarmenticios enim (vt de cæteris ludibriis nihil dicam) vulgò appellitabant à vitæ discrimine, in quo perpetuò versabantur: quòd scilicet ad palum deligati, sarmentisque suppositis passim comburerentur. Apollinem ferunt Pithium percunctantibus de legitima religione Atheniensibus, oraculo respondisse, patriam religionem, & quam coluissent maiores, retinendam esse. Hoc consilium cùm sequebantur Athenienses, quia in maioribus suis non nisi religionis errorem, quem imitarentur, habebant, miserè fallebantur. Nos autem, cùm tam sincerè salutem animi solam, vt dictum est, maiores nostri in Christiana complectenda fide quæsiuerint; ac tales præterea, tamque in omni genere præstantes fuerint; consilium illud, non dico ab Appolline, sed à Deo, in Scripturis sanctis datum iure optimo sequemur, *Deoque patrum nostrorum* (vt eiusdem Scripturæ vtar phrasi) arctissimo

a Vrsit hoc etiam argumentum maximè D. Iust. Mart. Apolog. 2. pro Christ. ad Antonin. Pium Imperat. ante medium.

Id Commemorat Tertul. in Apolog. aduers. Gent. c. 46. sub finê.

Meminit eius rei Cicero, lib. 2. de legibus.

Prouerb. 22. v. 28. Actor. 3. &c.

ctissimo Christianæ religionis ac fidei vinculo adhærebimus.

CONTRA verò ex hoc ipso argumento, ad probandum doctrinam Sectariorum non re, sed nomine tantùm esse Christianam, ita licet rationem ducere: Quæ verè Christiana doctrina est, ea maiorum etiam auctoritate, hoc est, consensu doctorum atque populorum, & fama (vt Augustinus loquitur) admodum celeberrima nititur. His autem Sectariorum doctrina minimè nititur. Non est igitur doctrina Sectariorum verè Christiana. Obsecro enim, quos populos? quos maiores? quamq; Christiani nominis existimatione atque fama celebres sequuntur? Ipsos, inquiunt, Prophetas & Apostolos sequimur. Equidem non requiro antiquiores. Sed cùm quæstio omnis sit, vtrum Catholici, an Sectarij, Prophetas & Apostolos doctrinę duces sequantur: habuerintq; etiam eiusmodi antiquissimi Patres, suos sine controuersia discipulos fidelissimos, famaque celeberrimos, quos ipsos quoque tanquam maiores sequi necesse sit eos qui nunc Apostolicam & Propheticam doctrinam verè complectuntur; quærimus sanè, quosnam etiã ex eo numero sequãtur Sectarij? Num Augustinos, Hieronymos, Ambrosios, Gregorios? Num vel doctores, vel fideles reliquos, qui per oẽs Ecclesiæ ætates, cum Augustino, Hieronymo, Ambrosio, Gregorio, in doctrina Christiana Prophetica & Apostolica consentientes fuerunt? Non magis certè quàm ipsos Concilij Tridentini Patres, à quibus isti nuper ex consensu omnium temporum superiorum condemnati sunt. Etenim doctrinam Diui Augustini (vt vtar compendio) Catholicam doctrinam maiorum esse, ne ipsi quidem audent diffiteri Sectarij. Num verò aliud D. Augustinus, aliud Concilij Tridentini Patres, de quęstio-

Accommodatio huius argumẽti ad probandũ doctrinam Sectariorum non esse verè Christianam.

nibus fidei controuersis docuerunt? Quid? Nónne iam ipse Augustinus in ea confessione, quæ cum ingenti istorum fremitu ab omnibus teritur, definitiones illas Tridentini Concilij, ad verbum ex ipso Concilij codice recitatas, doctrina sua comprobauit, iisque quasi propria manu subscripsit? Nam quid ego de diligentia Catholicorum auctorum in singulis locis controuersis ex sententia tum Augustini, tum aliorum Ecclesiæ doctorum, aduersus istorum pertinaciam tractandis dicam? An aliquis est vel mediocriter in eo genere disputationum scriptisque tum Sectariorum, tum ipsorum Patrum versatus, qui non videat, toto cœlo, ab erudita illa Orthodoxaque antiquitate distare fæcem istam omnem Lutheranæ, Caluinianæque doctrinæ? Quod nisi ita sit; cur (vt proditum est) de iis discipulis penitus desperare solitus erat Lutherus, qui veterum Patrum monumenta paulò diligentius in caussa religionis consulere cœpissent? Cur toties à Patrum sententia ad Scripturam, hoc est, à certa antiquitatis interpretatione, quam sibi aduersari vident, ad sua commenta vanissimè prouocant? At citant & ipsi testimonia Patrum. Deus bone, qua fide! Equidem (vt de me ipso hoc in loco profitear) nullam hos totos annos duodecim vel docendo publicè in schola, vel scribendo, pertractaui controuersam de fide quæstionem, in qua non aliquot insignes istorum corruptelas in allegandis veterum testimoniis manifestissimè deprehenderim. Quo in fraudis genere, cùm illi omnes exercitatissimi sunt, tunc examinator ille Concilij Tridentini Kemnitius maximè excellit. Qui quàm multa & magna mihi semper exempla, ad hanc istorum improbitatem in ordinario ipso cursu prælectionum mearum exagitandam suppeditauerit; omnes aliquando, si Dominus voluerit, clarissi-

In Confessione Augustiniana.

Lege Iacobũ Billium in epistola nuncupatoria operis D. Ioannis Damasc postremò excusi Parisijs, anno 1577.

clarissimè intelligent. Sed quoniam de antiquitate Catholicæ atque Apostolicæ doctrinæ Ecclesiæ Romanæ, à qua isti desciuerunt, infrà quoq; certo loco dicendum est, illos ego nunc (vt ad alia argumenta pergam) rursus interrogo, si non Augustinum, non doctores & fideles alios populos, cum Augustino consentientes, doctrinæ duces habent, quosnam alios doctores & populos Christianos fama admodum celeberrimos (vt Augustinus loquitur) tanquam maiores suos sequantur? Nempe (vt vno verbo expediam) illos omnes populos ac doctores Lutheranos & Caluinianos isti sequuntur, qui multis ante Lutheri & Caluini nomen auditum seculis in orbe illustres & noti fuerunt: id est, nullos penitus. Nam de consensu cum priscis hæreticis in Ecclesia olim notis & proscriptis, quorum isti (vt infrà certo loco docebimus) opiniones instaurârunt, opinor, minimè gloriari volunt.

Parte VI.

Parte VI. cùm ostendetur solam Ecclesiã Romanam esse Apostolicã.

II. Alterum argumentum duci solet à constantia martyrũ hoc pacto: Nullo modo verisimile est, falsam eam esse doctrinam quam innumerabiles omnis ordinis, sexus, & ætatis homines, qui & Deo placendi veræque religionis agnoscendæ colendæque cupidissimi erant, & singulari vitæ probitate atque sanctimonia conspicui, sic amplexi sunt, vt illi res omnes ac vitam ipsam, exquisitissimis tormentorum generibus admiranda patientia tolerandis, postponere non dubitauerint. Talis autem, vt constat, est Christiana doctrina. Non est igitur verisimile eam falsam esse. Id probatur ex prouidentia, ex bonitate Dei, ex eiusdem erga hominum genus multis modis testata caritate. Ex Dei prouidentia: quia cùm homines ad eum finem ipse creauerit, vt sibi vera religione atq; cultu seruirent; aut nullis omnino (quod incredibile est) aut illis maximè, secundum rectissimam suæ prouidentiæ rationem,

Argumentum secundum, ab eodem loco ductum, quo D. Iust. Mart. testatur, apol. 1. ad Senatum Rom. se maximè fuisse motum ad suscipiendam fidẽ. Vsus etiam illo est Lactantius, lib. 5 diuin. instit cap. 13. & 14. & alij antiqui scriptores passim.

tionem, opitulari ad eam rem putandus est, qui tam ardenter ipsi seruire cupiuerunt, vt quò placerent illi, non modò sanctissimè, ex ipsa lege naturæ, vixerint, verùm etiam (quod omnium maximum est) constantissimè mortem pro illo oppetiuerint. Ex Dei bonitate & caritate erga homines: nam quàm esset ab illa alienum; imò verò quàm crudele esset, permittere atque pati, vt homines ea voluntate, eo studio religionis, eo desiderio salutis, ea vitæ innocentia, in negotio summo quod ad salutem æternam spectat, fallerentur, ac vitam etiam sine vtilitate prodigerent? Hoc certè nemo qui modò conuenienter rationi iudicet persuadere sibi possit de Deo: siquidem eum & sapientem, & prouidum, & clementem, & nostri amantissimum esse, illa cognitionis luce, quæ mentibus nostris est innata, compertum omnes habemus. Quod si iam ipsius etiam diuinæ doctrinæ testimoniis probare nobis liceret, Deum inquirentes se non deserere, in promptu plurima eaque luculenta habere-
Hieremiæ 29. mus. *Quæretis me*, inquit ipse Deus per Hieremiam, *& inuenietis, cùm quæsieritis me in toto corde vestro, inueniar à vo-*
Amos 5. *bis.* Et per Amos: *Quærite me & viuetis.* Quod, vt cætera loca prætercam, adeò certum & constitutum in diuinis libris est, vt Apostolus id inprimis, tanquam immotum quoddam principium fidei, credi oportere docuerit. *Ac-*
Hebr. 11. *cedentem ad Deum*, inquit, *oportet credere quia est, & quia inquirentibus se remunerator est.* Sed initiò istius primi capitis præfati sumus, non licere iam nobis, cùm veritatem Christianæ doctrinæ probare instituimus, ex Christianæ doctrinæ testimoniis probationem ducere. Quanquam, vt etiam monuimus, vtiliter ex illa quoque sententiæ proponuntur hoc loco gratia explicationis, atq; etiam vt appareat, eam cum iis, quę ratione naturali nota sunt, pulchrè

pulchrè consentire. Quoniam igitur compertum est, innumerabiles eiusmodi martyres, quales iam descripsimus, veræ religionis inueniendæ, & Deo placendi cupidissimos, &c. fidem Christianam complexos fuisse: Et incredibile est, vt ostendimus, tales esse in re tanta deceptos; certò certiùs concludimus, doctrinam Christianam prorsus dignissimam esse, quæ pro vera atque certa habeatur. Sed nónne, dicet aliquis, proditum est, ethnicos etiam quosdam, specie religionis falsa deceptos, dæmonibus deuouere se esse solitos? Negari non potest. Verùm ij profectò res aut credunt alioqui aut faciunt tam pugnãtes cum ipsa etiam ratione & lege naturę; vt facilè appareat, illos ea re non à diuina prouidentia in vera religione dirigi, sed secundum æquissimam diuinæ prouidentiæ rationem pœnas meritas vel stultitiæ vel improbitatis dare. Nostri verò plerique martyres, ex Christianæ religionis instituto priusquam mortem oppeterent, innocentissimè vixerunt: nihilque contrà, quamuis quædam, vt pòst dicemus, supra rationem, crediderint. Quam obrem & Diuus Ambrosius, eorum esse illam vocem in Psalmis, non incommodè interpretatur: *Principes persecuti sunt me gratis. Quia cùm nihil malè fecerint* (ait Ambrosius) *peiora latronibus subire tormenta sunt coacti.* Non igitur Deo vindice ob aliqua scelera (vt quidam ethnici) sed adiutore Deo vitam pro veritate profudisse Christiani martyres existimari debent.

Ita ferè occurrit huic obiectioni Diu. Chrysost. homel. 4. in 1. ep. ad Corinth.

In expositiõe Psalm. 118.

NVM VERÒ etiam & hoc argumento doctrinam quoq; suam confirmare Sectarij poterunt? Nihil profectò minus: quin imò vt probemus ipsi, eorum doctrinam non esse reuera Christianam, iure optimo possumus ex eo argumento ita rationem deducere: Vera Christi doctrina sanguine etiam innumerabilium sine controuer-

Accommodatio huius argumẽti in Sectarios.

ſia martyrum mundo teſtata eſt, vt hactenus eſt oſtẽſum. Non habet autem id teſtimonium Sectariorum doctrina. Non eſt ea igitur verè Chriſtiana doctrina. Quî enim pro ea doctrina mortem oppetere potuerunt martyres, quam vel in veteribus hæreticis martyres ipſi execrati ſunt, vel multis ſeculis poſt martyrum tempora (ſicut præcedenti argumento vidimus) Martinus Lutherus & id genus nouatores excitauerunt? Quid quod præcipui ac maximi quiq; martyres contrariam iſtorum erroribus doctrinam, hoc eſt, doctrinam quam hodie profitetur Eccleſia Catholica, diſertis verbis aſſeruerunt? Martyres fuerũt Dionyſius, Ignatius, Martialis, Iuſtinus, Irenæus, Cyprianus, Hypolitus, & amplius triginta Romani Pontifices ex primis, atq; plures alij. Horum verò, quis neſciat, nos aduerſum Sectarios paſſim pugnare teſtimoniis? Quid? An non hoc ipſo nomine Sectarij Centuriatores in cœlum ponunt os ſuum, impudentiſſimeq; ſanctos eiuſmodi martyres reprehendunt, quòd ſenſerint nobiſcum, atque adeò (ipſorum quidem iudicio) à pura atque Apoſtolica doctrina (ſcilicet) degenerauerint? Sic enim de diſcipulis ipſis Apoſtolorum ſanctiſſimisque martyribus Ignatio, Policarpo, Irenæo, Iuſtino, &c. cenſent: [a] Deploratione (inquiunt) dignum eſt, quòd tam citò magnæ obſcurationes magnorum articulorum fidei ſenſim inciderunt. Summi enim in Eccleſia Doctores (nempe illi quos iam nominaui, quoſque ipſi Centuriatores ex illo ſeculo ſolos commemorant) ſuas quaſdam opiniones parum commodas, ſuoſq; næuos habuerunt, quibus ſequentibus temporibus Eccleſia quaſſata & turbata eſt. Nam doctrina de libero arbitrio ſtatim hoc ſeculo cœpit viciari, nimiumq; viribus humanis tributum eſt, &c. Operibus iuſtificatorum pluſquam debebant

[a] In præfatione Centuriæ 2. ad Ducem Saxoniæ.

bant

bant ascripserunt; quod fortè (inquiunt) ex errore de necessitate operum ad salutem promanauit. Martyria Sanctorum sentire cœperũt esse peccatorum expiationes.] Item: [b] Videas (inquiunt) in doctorum huius seculi (ante annum videlicet trecentesimum) non obscura (hoc est, clara) vestigia inuocationis Sanctorum.] Item inquiunt: [c] Ex Ignatij epistolis apparet, homines iam tum paulò impensiùs cœpisse amare & venerari Virginitatis statum. Nam in epistola ad Antiochenos inquit: *Virgines videant cui se consecrarint.* Et ad Heronem: *Virgines custodi tanquam Sacraria Christi.* Item ad Tharsenses: *Eas quæ in Virginitate sunt honorate, sicut sacras Christi.* Rursus Centuriatores impetum propterea faciunt in eundem Christi martyrem Ignatium, quòd ad Philippenses in hæc verba scripserit: *Dies festos nolite inhonorare: Quadragesimam verò nolite pro nihilo habere. Imitationem enim continet Dei conuersationis: Hebdomadam etiam passionis nolite despicere.* Quid hîc Centuriatores? Nimirum [d] affirmant, Ignatium contra doctrinam Pauli (*Nemo vos iudicet in cibo aut parte diei festi*) ita scripsisse. Quid autem de Dionysio? [e] Non sentit (inquiunt) Apostolicè quòd monachorum ordinem, vt sublimiorem & excellentiorem reliquis, commendet.] Quod ipsum superstitiosè admodum ab eodem Dionysio traditum esse, pluribus etiam verbis [f] Philippus Melanchthon asseuerat. Porro [g] censent isti fidesolarij, perperam Iustinum martyrem scripsisse, totam legis iustitiam esse diligere Deum plusquã seipsum, & proximum vt seipsum.] Quæ tamen sententia non tam est Iustini, quàm ipsius Christi. [h] Sic & martyrem Irenæum de oblatione, hoc est, de sacrosancto Missæ sacrificio, satis loqui incommodè, cùm ait: *Noui Testamenti nouam docuit Christus oblationem, quam Ecclesia ab Apostolis accipiens in vniuerso mundo Deo offert.*]

b Cent. 3. c. 4. pag. 85.

c Centuria 2. ca. 4. pag. 64.

d Cent. 2. c. 8. pag. 167.

e Cent. 1. li. 2. cap. 10. pag. 625.

f In libello de Ecclesia.

g Cent. 2 ca. 4. pag 58.

Matth 22.

h Cent. 2. c. 4. pag 63.

Irenæus lib. 4. cap 32.

fert.] Itemque eundem martyrem Irenæum [i] reprehendunt, quòd liberum arbitrium, etiam in spiritualibus, passim defendat. [k] Item de martyre Cypriano: Superstitiosè (inquiunt isti) ait, [l] Eucharistiã in Altari sanctificari, & sacerdotes sanctificare calicem, & vice Christi fungi ac Deo Patri sacrificium offerre.] Atque etiam in eodem vehementer [m] ipsis displicet, quod asseruerit, [n] Romanã Ecclesiam ab omnibus aliis pro matrice & radice Catholicæ Ecclesiæ agnoscendam esse.] Quid multa? Hæc & id genus Catholica dogmata (ne alia plurima nominatim à Sectariis eodem modo reprehensa persequar) quæ primis etiam illis seculis martyrum, sanctissimè à nostris maioribus iuxta Apostolicam traditionem defensa sunt, non aliud isti, quàm peculiares, incommodas, mõstruosas opiniones, stipulas, næuos, & errores, quia nunc etiam à Papistis videlicet, similiter retinentur, contumeliosè [o] appellant. Quod cùm ita sit, quid habet obsecro commune doctrina Sectariorum cum doctrina Martyrum?

i Cent 2. ca. 4. pagin. 58. & cap. 10. pag. 221.
k Cent. 3. ca. 4. pag 83.
l Lib. 2. ep. 3. ad Cæcil.
m Cent. 3. c 4. pag 84.
n Lib. 4. ep 8. ad Corn.
o Cent. 2. ca. 4. & in aliis passim.

Argumentum tertium ab eodem loco ductum, quo vsi sunt Iustinus Martyr, Apolog. 2. pro Christian. ad Antonin. Piũ Imperat. Tertull. libro ad Scapulam, Cartagin. Præsidem. Lactantius libro 3. diuin. instit. cap. 26. &c.

III. Est etiam pro fide nostra magnum argumentum illud, quod ex admirabili quadam animi mutatione eorum, qui eam cõplectuntur & colunt, sumitur. Primùm enim, si ex Christianæ religionis instituto viuant, singulare quoddam animi robur, magnamq; facultatem (vt illorum vita testatur) ad grauiora peccata omnia contra naturæ legem vitanda obtinent. Qua facultate cùm careant ij, qui Christianæ religionis sunt expertes, apparet profectò, illam naturalem non esse, sed à Deo tributam, tanquam testimonium etiam quoddam veritatis Christianæ doctrinæ. Deinde cuiusmodi luce, & quibus interdum spiritualibus delitiis animo perfundantur ij, qui secundum Christianam religionem sanctè ac piè viuunt; id verò *neq; nouit aliquis nisi qui accipit*, neq; illi ipsi qui norunt

Apocal 2.

runt & experti ſunt, vlla poſſunt oratione explicare. Certè ex illorum rectiſſimis factis, & tranquillitate atq; conſtantia vitæ, perſpicuum eſt, in eorum animis aliquid verſari atque ineſſe diuinum, quod nec humanitùs ſoleat contingere, & veritatem, ſine qua rectè ſe habere aut requieſcere mens noſtra nullo modo poteſt, neceſſariò ſociam habeat. Hoc argumento Malachias Propheta, vel
potius ipſe Deus per Malachiam, ad probandam homi- Malach 3.
nibus Chriſtianam religionem, quæ veteri legi ſucceſſura erat, tanquam validiſſimo, vſus etiam fuiſſe videtur. *Erunt*, inquit, *mihi in die quam ego facio, in peculium, & parcam eis, ſicut parcit vir filio ſuo ſeruienti ſibi. Et conuertimini & videbitis quid ſit inter iuſtum & impium, inter ſeruientem Deo, & non ſeruientem ei.* Vides, quibus verbis, futuram in melius animorum mutationem, quæ experimento etiam probari poſſit, proponit, vt homines ad legitimum Dei in Eccleſia cultum ſpe quoq; experiundi alliciãtur? Ducebat item ab eadem mutatione rationem Apoſto-
lus Paulus, qua perſuaderet Epheſiis ſtudium virtutum. Ad Epheſ 5.
Eratis enim, inquit, *aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino: vt filij lucis ambulate, fructus enim lucis eſt in omni bonitate & iuſtitia & veritate, &c.* Deniq; non niſi *dextera excelſi mutationem* hanc in his, qui Chriſtianam religionem ſuſceperunt, fuiſſe, vel inde colligi poteſt, quòd ipſis etiam ethnicis, quibus Chriſtus fuit lapis offenſionis, maximè admirabilis exſtitit. Nemo eſt enim, qui falſum exiſtimet narrauiſſe Diuum Petrum in illo loco, vbi recens
Chriſtianos adhortatus inter cætera dicit: *Sufficit præte-* 1. Petri 3.
ritum tempus ad voluntatem gentium conſumandam, iis qui ambulauerunt in luxuriis, deſideriis, vinolentiis, commeſſationibus, potationibus, & illicitis idolorum cultibus. In quo inquit,

admirantur (vel obstupescunt, vt habet alia litera) *non concurrentibus vobis in eandem luxuriæ confusionem.*

Retorquetur argumentum hoc in Sectariorum doctrinā Pseudochristianam.

QVO EX argumento doctrinam Sectariorum verè Christianam non esse ita certissimè ostenditur: Qui ex doctrinæ Christianæ instituto viuunt, ij & magnam in se experiuntur ad euitanda grauiora peccata facultatem, & reliquis ferè sunt innocentiæ atque omnis probitatis exemplum. At non eadem vis ac ratio doctrinæ Sectariorum est; quinimò hæc facillimè ipsa mores peruertit, & ad omnem vitæ licentiam homines facit procliues. Doctrina igitur Sectariorum nihil præter nomen habet commune cum vera Christi doctrina. Etenim, si non alio tremore & labore præterquam sola fide salutem quisque suam operari debet; si conscientiæ ratio, ad obtinendam remissionem peccatorum, reddenda Dei ministris non est; si ieiuniis nullis caro domari & coërceri debet; si denique conuenienter reliquis Sectariorum placitis, ad libertatem carnis excogitatis, vita instituitur; quid mirum erit, si eius alumni doctrinæ, nullo certo disciplinæ freno cohibiti, sed habenis potius ad omnem carnis cupiditatem laxatis, desideria carnis in omni genere perficiant? Exierunt ex Ecclesia (vt de hæreticis Diuus Ioannes inquit) & transierunt ad istorum castra magno suo malo quandoque nonnulli. An hi vnquam meliores apud istos sunt facti, posteaquam ex Lutheranæ doctrinæ ratione viuere cœperunt? An mutatio in eorum vita dexteræ excelsi, aliis admirantibus (vt D. Petrus de recens Christianis dicit) notari potuit? Num exemplis illustribus & frequentibus, caritatis, orationis, pœnitentiæ, patientiæ, modestiæ, humilitatis, omnisque continentiæ vitæ, quæ apud Sectarum prædicantes viderint,

An qui deserta religione Catholica, ad Sectarios transeunt, fiant apud illos meliores?

rint, ad pietatis studium vehementius inflammati sunt? Quis nescit, apud istos fermè iacere hæc omnia, præter suum illud Verbum, & nimis solam suam (vel potius nullam) fidem? Sed ne ego in istorũ vita, quibuscum parum ipse versor, curiosius fortè inquirere videar, domesticos eorum testes vnum aut alterum de fructu sui Euangelij profitentes audiamus. Bucerus igitur de eiusmodi hominibus Euangelicis loquens: Maxima, inquit, eorum pars visa est id tantùm ex Euãgelio Christi petiisse, vt iugum qualiscunq; disciplinæ, pœnitẽtiæ, & religionis vniuersæ, quæ in Papatu reliqua fuit, abiicerent, proq́; carnis suæ arbitrio ac libidine instituerent agerentq́ue omnia. Tum non ingratum eis fuit audire, iustificari nos fide in Christum, non bonis operibus, quorum nullo tenebantur studio. Nec pauci eorum qualemcunque Euangelij prædicationem eo tantum receperunt, vt in opes inuaderent Ecclesiasticas.] Hactenus Bucerus. Tum etiam de laxatione disciplinæ pluribus verbis conqueri VVigandus: Rapere, inquit, Ecclesiastica bona, scortari, inebriari, aliaq́ue id genus innumera peccata, eo magis inualescunt quotidie quia libertatem crescendi habẽt.] Et vnde nam potius crescendi libertatem, VVigande, innumera, vt inquis, peccata nunc habẽt, quàm ex relaxata apud vos (quemadmodum antè diximus) Christianæ religionis sanctissima disciplina? Cuius profectò rei & aliud quoddam illustre admodum testimonium, idemq́; publicum, primariæ ciuitatis Lutheranæ, Dominicus [a] Sotus, auctor inprimis grauis, & ob summam doctrinæ atq; prudentiæ existimationem, Inuictissimi Imperatoris Caroli V. in ipsa etiam Germania à sacris confessionibus, ita ad verbum commemorat: *Verecundia*, inquit, *confitendi vehementissimè homines à peruersis moribus arcet. Id quod me*

Testimonia Sectariorum de pessimis Euangelij sui fructibus.

Bucerus lib. 1. de regno Christi, cap. 4.

VVigandus in Admonitione de bonis & malis Germaniæ, præsertim ab anno 1517. cùm recenset malum II.

[a] Lib. 4. sententiarum, distinctione 18. q. 1. art. 1.

(inquit) *teste Germani ipsi publicè dum inter eos agebam fatebantur. Qua de re ex inclyta Norinberga ciuitate missa est ad Cæsarem legatio, per quam ciues illi petebant, vt Cæsar Imperatorio iure confessionem auricularem induceret. Aiebant enim se vsu & more intellexisse, Rempublicam suam, postquam confessio cessauerat, vitiis contra iustitiam & alias virtutes scaturire, quæ illis antea fuerant incognita. Risum autem* (inquit Sotus) *ea legatio mouit. Nam cùm fateri omnino renuerent, per absolutionem sacerdotis culpas remitti, & diuino iussu teneri homines ad confessionem: quomodo plebs induci posset Cæsarea lege occulta sua scelera secretò confiteri.*] Ergo à fructibus etiã eorum doctrinę, falsi isti Prophetæ, iuxta pręceptum Christi, cognosci debent.

Matth. 7.

A modo, quo fides olim recepta est, argumentũ quartum, quo est vsus Diuus Iustinus Martyr Apolog 2. ad Antonin. Pium, paulò post medium. Chrysostom⁹ homel. 34. in Matth. & homel. 4 & 5. in ep. 1. ad Corin. D. August. lib. 22. de ciuitate Dei, cap. 5. Damascenus lib. 4. fidei Orthodoxæ, cap. 4. &c.

IIII. Præterea: quæ doctrina diuinitus est hominibus probata, ea sine dubitatione est vera. Atqui doctrinam Christianam esse probatam diuinitùs, modus certè, quo in orbem est introducta, declarat. Nam à paucissimis hominibus, nulla neq; humana eruditione eloquẽtiáue instructis, neq; potẽtia & vi armatis, neq; nobilitate claris, neq; opulentia præstãtibus; & præterea eiusmodi res docentibus, quæ magna ex parte hominum voluntatibus, atq; adeò ipsi carni repugnant; plurimi sapientissimi, eloquentissimi, potentissimi, nobilissimi, opulentissimi, vna vi veritatis, *Domino cooperante, & sermonem eorum admirabiliter confirmante*, victi ac superati sunt, eoq; demum adducti, vt desertis patriis religionibus, quæ vel ipsa diuturnitate valde confirmatæ erant, Christianam disciplinam amplecterentur. Quod profectò naturaliter, id est, absq; aliqua maiore virtute planeq; diuina, non magis fieri potuit, quàm vt ferocissimi lupi, à mãsuetissimis agnis superarẽtur. Itaq; cùm Apostoli, qui, vt agni inter lupos sunt missi, lupos vicerint: id est, cùm absq; vllis humanis præ-

Marci 16.

Matth. 10.

sidiis

ſidiis orbem Chriſto ſubdiderint; nemo prudens dubitare debet, quin inſit in Chriſtiana doctrina vis veritatis, quam ipſe Deus ſanctiſſimorum illorum hominum miniſterio atque opera mundo probauerit. Quod ipſum pulcherrima ſanè ratione confirmat Diuus Auguſtinus. Lib. de vera relig. cap. 3. Si enim priuſquam Chriſtianam fidem mundus complecteretur, ſapientium philoſophorum aliquis interrogatus fuiſſet, vtrum cenſeret, ſine virtute diuina per vnum vel per paucos homines nulla neque potentia excellentes, neque humana doctrina claros perſuaderi mundo illa poſſe, quæ Chriſtum & Apoſtolos perſuaſiſſe iam cernimus: Reſpondiſſet credo ille (inquit Auguſtinus) non poſſe hoc ab hominibus fieri, niſi quos ipſa Dei virtus atque ſapientia commendâſſet, vt omnia contemnendo quæ praui homines cupiunt, & omnia perpetiendo quæ horreſcunt, genus humanum ad tam ſalubrem fidem ſummo amore atq; auctoritate cõuerteretur. Hoc igitur cùm iam factum videamus; non niſi diuina planè ope eſſe factum, confitendum eſt. Huius argumenti vim, quæ eſt ſanè maxima, intelligi à Corinthiis voluit Apoſtolus, quos ideò illis verbis commonefaciebat: *Videte*, inquit, 1. Cor. 1. *fratres vocationem veſtram. Quia non multi ſapientes ſecundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles; ſed quæ ſtulta ſunt mundi elegit Deus, vt confundat ſapientes, & infirma mundi elegit Deus, vt confundat fortia, & ignobilia mundi & contemptibilia elegit Deus, & ea quæ non ſunt, vt ea quæ ſunt deſtrueret*. Ac rurſus ad eoſdem: *Non ſecundum carnem,* 2. Cor. 10. inquit, *militamus. Nam arma militiæ noſtræ, non carnalia ſunt, ſed potentia Deo ad deſtructionem munitionum, conſilia deſtruentes, & omnem altitudinem extollentem ſe aduerſus ſcientiam Dei, & in captiuitatem redigentes omnem intellectum in obſequium Chriſti*. Certè vel hęc ipſa Diui Pauli verba ſuapte

 graui-

grauitate declarant, Apostolos in persuadenda Christiana doctrina, quemadmodum diximus, maiori vi fuisse vsos, quàm sit vlla humana. Quo & illud eiusdem Apostoli pertinet: *Sermo meus*, inquit, *non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus, & virtutis, vt fides vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute Dei.*

1. Cor. 2.

Reuincit & hoc argumentum pseudoapostolos Sectarios.

IAM verò, si Sectariorum doctrina, illa ipsa doctrina Apostolica est, quam duodecim illi viri sine humanæ sapientiæ verbis, mundo vniuerso persuaserunt: quî nunc fit tandem, vt eam tam multi Sectarij prædicãtes, iidemque verborum etiam artifices non admodum imperiti, ne diuturno quidem multorum iam annorum spatio, probare orbi potuerint? Nempe quia militant prorsus secundum carnem, non autem, vt Apostoli, in virtute Dei & potentia spiritus. Verùm, quia non istos propugnare, sed oppugnare planè doctrinam Apostolicam, atque adeò Ecclesiam ipsam Christi infrà suis locis accuratè probandum est; satis nunc erit, si Lector notet, posse istorum doctrinam ita redargui ex hoc loco: Quæ doctrina ab iis nouatoribus propriè ac singulariter defenditur, qui & vita, & moribus, & virtute atque efficacia in docendo, plurimùm distant ab Apostolis; eam nullo modo verisimile est doctrinam esse verè Christianam & Apostolicam, qualis olim orbi ab ipsis Apostolis probata est, duratura secundum Christi promissiones in Catholica Ecclesia perpetuò. At doctrina Lutherana & Caluiniana à talibus nouatoribus ita defenditur. Quare minimè verisimile videri debet, eam esse doctrinam verè Christianam & Apostolicam.

Parte præsertim VI. vbi probabitur solam Ecclesiã Romanam legitimam Ecclesiam esse & Apostolicam doctrinam sequi.

V. Pertinent & ad hunc locum miracula: quæ vel ob eam rem maximè, quasi antonomaticos, nominari solent signa,[a] quia cumprimis significant atque declarant, eam

a Marci vlt.

Quintum argumentum ab eodem loco; quod & vrget

eam doctrinam diuinitus probari, atque adeò veram esse, cuius ad confirmationem edantur. Quo quidem ex loco ita licet formare rationem. Non dubium est, quin ea doctrina prudentissimè existimetur vera esse, quæ miraculis diuina planè virtute editis, confirmata atque probata orbi est. Eiusmodi est autem Christiana doctrina. Quare dubium nullum est, quin vera planeque diuina esse prudentissimè putetur. Sed vnde, dicet aliquis, intelligi potest, eiusmodi miracula & diuinitus facta esse, & etiam fuisse facta ad confirmationem Christi doctrinæ? Ego verò ad huius argumenti conclusionem, quæ est, doctrinam Christi dignissimam esse fide, primùm non necesse esse puto, vt ista duo simul, prorsus euidenter constent. Nam si sic constarent; euidenti etiam consequentia rationis nobis esset nota Christianæ doctrinæ veritas. Et tamen illam sola fide, in qua non est euidentia, tenemus. Vt igitur propter miracula etiam, prudenter animum inducamus ad assentiendum Christianæ doctrinæ, satis erit, si alia quadam, sed tamen magna illa quoque, certitudine, quam moralem nominant, nobis constet, ea & diuinitus esse facta, & simul ad eam rem facta fuisse, vt Christi doctrina confirmaretur.

D. Chrysost. hom. 3. in 2. ad Corinth. & D. August. lib. 22. de ciuit. Dei, cap. 8. & lib. de vtilit. cred. ca. 16. & passim alij. quin etiã ipse D. Paul. ad Hebr. 2.

Deinde quin sint pleraque miracula ex illis patrata non alicuius creaturæ virtute naturali, sed planè potentia diuina, plusquam morali certitudine perspicuum est. Nam *à seculo non est auditum,* quòd naturaliter aperti sint oculi cæci nati, aut mortui planè ad vitam resurrexerint. Quæ ac plura eiusdem generis admirabilia à Christo eiusque ministris præter naturæ consuetudinem fuisse gesta, si quis neget, hic omnem omnino historiam eadem ratione in dubium reuocare possit, vt egregiè conuincit sanctus Augustinus. Commemorantur quidem apud

Ioan. 9.

Lib. 10. de ciuit. cap 18.

apud veteres Scriptores profanos aliqua prodigia, quæ aliarum religionum hominibus acciderunt, quæ persequitur diligenter Diuus Augustinus: Sed non talia, nec tanta, nec tam testata ac illa, quæ sunt à Christo & eius ministris pro nostra religione facta. Itaque nemo profectò similia aliqua mirabilium operum exempla opponi posse existimabat, cùm Christus ipse non minus fidenter illud quàm verè affirmaret: Si opera, inquit, non fecissem quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent. Quod ipsum eruditè sanè ac copiosè Michael Medina, auctor valdè diligens, in suo opere de recta in Deum fide persequutus est.

Lib. 10. de ciuit. Dei, ca. 16.

Ioan. 15.

Lib. 2. cap. 7.

Sed & omnia eiusmodi opera fide Christi admirabilia, in vniuersum gesta fuisse diuina virtute, ita compertũ est, vt nemo ea de re prudenter dubitare possit. Hoc patet tum ex illorum operum magnitudine; tum ex singulari innocentia & perfectissima sanctimonia vitæ eius, per quem fiebant, nempe Christi Domini; tum ex modo quo idem admirandas eiusmodi res operabatur. Nam neque vllius rei naturalis, quæ ad illos effectus natura sua valeret, adminiculo, sed solo verbo atque imperio, vel certè precatione vtebatur; neque malignorum spirituum præstigiis atque opera credibile est, adiutum eum fuisse, cui tantum, tamque apertum fuit cum illis nequam spiritibus bellum, vt non modò sanctissimis studiis in omni vita eorũ conatibus aduersaretur, verùm etiam reluctantes ipsos atque inuitos è corporibus humanis summa vi pelleret. Qua ratione ad hanc ipsam rem ille vtens: *Si Satanas*, inquit, *Satanam eiicit, quomodo stabit regnum eius?* Itaque reliquum est, vt Dei ope supra humanas suas, & omnium etiam creaturarum vires ad eas res peragendas vsus fuerit. Huc accedit, illum vno & eodem ferè modo

Matth. 12.

do miracula, quæ fecit, omnia patrauiſſe, nempè admi-
rabili imperio. Quare, vt opera quædam maiore virtute,
quàm ſine dubitatione ſit aliqua vis creata, fecit (nempe
illuminandis cæcis à natiuitate, & mortuis excitandis)
ita & reliqua omnia feciſſe putãdus eſt, quę ſimiliter fecit.

Quod autem in argumento quoque ſumebamus,
miracula hæc ad eam rem diuinitus facta per Chriſtum
fuiſſe, vt Chriſtiana confirmaretur doctrina: id verò, ſi
non euidenter (quis enim, præſertim citra lumen fidei,
vt iam loquimur, cognouit penitus atque vidit ſenſum
& conſilium Domini?) at ita certè compertum eſt, vt
non niſi imprudenter ac temerè in dubium reuocari poſ-
ſit. Primùm, quoniam ipſe Chriſtus Dominus id teſtaba-
tur: in cuius ſpectatiſſima virtute, quid obſecro iure deſi-
derari potuit, quominus eius auctoritati ac teſtimonio
in ea re à prudentibus fides haberetur? Magnus vir ac ſa-
pientiſſimus erat Ioannes Baptiſta, neque indoctos aut
imprudentes habebat & ipſe diſcipulos. Anne igitur hi
temerè fidem Chriſto adhibuerunt, cùm is, vt ſuam illis
auctoritatem probaret: opera eiuſmodi mirabilia ad di-
gnitatem doctrinamque ſuam comprobandam pertine-
re ſignificauit? *Euntes*, inquit, *renunciate Ioanni quæ audiſtis* Matth. 11.
& vidiſtis, cæci vident, claudi ambulant, ſurdi audiunt, mortui
reſurgunt, leproſi mundantur, pauperes euangelizantur, & bea-
ti qui non fuerint ſcandalizati in me. Certè operum Chri-
ſti tam admirabilium ea quoq; vis fuit, vt credere opor-
teat ſapientes non modò per ſe eſſe vera, quæ ille docuit,
ſed hoc ipſum etiam veriſſimum eſſe, quod aſſeuerauit,
opera quæ ipſe faceret teſtimonium de ſe præbere, id eſt, Ioan. 10.
ad ipſius confirmandam doctrinam diuinitus fuiſſe pa-
trata.

Sed & valde præterea hoc idem diuinę erga homines prouidentiæ suauissima, atque ad eorum salutem aptissima ratio confirmat. Nam si Deus ad confirmandam aliam aliquam doctrinam veram (non enim ad falsam potuit) aut omnino ad alium finem, quàm ad cõciliandam auctoritatem Christo, miracula illa tam stupenda edidit, cur non vllum hominibus dedit eius finis indicium, ne in re tanta vsq; adeò verisimiliter falli possent? Quid enim ipsi aliud cogitare poterant, nisi in eius gratiam miracula illa fieri, per quem omnino fiebant? aut quomodo diuinâssent aliò illa referri, cùm nihil ipsis ostenderetur vllo modo quò alioquî pertinerent? Aut igitur miraculorum illorum finis non alter fuit, quàm vt Christi doctrina probaretur, aut Deus eum finem non monstrans, in re maximè necessaria defuit hominibus. At Dei prouidentia hominũ saluti non deest. Non igitur nisi ad eam rem diuina illa miracula fuerunt, vt Christianæ doctrinæ fides adhiberetur. Quæ ratio docet, prudenter admodum illos omnes fecisse, qui propter miracula, quæ à Christo fieri cernebant, inducebãtur, vt ei fidem accommodarent. Sic Regulus cum domo sua tota, sic Centurio, sic alij, de quibus passim legimus, ad fidem adducti sunt.

Ioan. 4. Lucæ 23. Act 3 & 4. &c.

Sed perspicitur nescio quo pacto magis huius argumenti vis, si proponitur illâ formâ & modo: quo est à D. Augustino propositum. Is igitur pro religione nostra contendens contra ethnicos, hunc ferè in modum à miraculis argumentatur. Aut Christiana religio diuinis miraculis orbi probata est, aut nullis miraculis est confirmata. Si aliquibus miraculis probata est, diuina est igitur & digna quæ recipiatur: sin autem nullis; multò etiam magis est fide digna. Quod enim maius miraculum ad illius

Lib. 22. de ciuit Dei, cap. 5.

lius veritatem auctoritatemque perſuadendam proferri poteſt, quàm ſi nullis teſtata miraculis, eam tamen vim per ſe habuerit, vt ab vniuerſo orbe ſit ſuſcepta?

Sed vt hunc locum magis firmemus, ad extremum breuiter dicendum eſt, quæ ſit illarum ſententiarum vis, in quibus Chriſtus nihilominus ſignificat non eſſe mira- Matth.7.& 24
culis in negotio fidei innitendum. Faciet enim ſigna & prodigia magna Antichriſtus, facient etiam & fecerunt 2.Theſſal.2.
ſæpenumerò alij ſeductores; quibus tamen non eſt credendum. Hoc ſi ita eſt, quî poteſt pro fide noſtra tam firmum argumentum à miraculis duci, quàm hactenus contendimus? Hoc ita expeditur. Non prohibet Chriſtus, ſeductorum miraculis credere, quia nullis miraculis ſit credendum. Nam ad confirmandam doctrinam ſuam & ipſe miracula fecit, & vt à ſuis etiam diſcipulis fierent, Marci 16.
omnino voluit. Quod ipſum eſſe alioqui conſilium Dei, quandocunq; opus fuit auctoritatem hominibus aliquibus in negotio religionis diuinitus addi, ex ſacris quidem literis non eſt obſcurum. Quid ergo commonefactio illa Chriſti ſignificat? Nimirum, vt ſeductorum miraculis ne commoueamur, quia eiuſmodi ſunt, vt ſi illorum ratio diſpiciatur, haud difficulter intelligi poſſit, non vera miracula ea eſſe per virtutem Dei facta, ſed ſigna, vt Apo- 2.Theſſ.2.
ſtolus loquitur, planè *mendacia in virtute Satanæ*. Primùm quoniam ex eorum aliis fructibus, hoc eſt, ex vita, *Qua ratione falſa miracula à veris diſcernenda ſint.*
ex conſiliis, ex actionibus denique cæteris apparet quò pertineant & cuius adminiculo edantur ab illis ea ſigna. Matth.7.
Referunt enim ea vel ad ambitionem plerunq; & gloriam vanam, vel certè ad oppugnandā doctrinam veram, quæ ſit aliis multis ac magnis argumentis probata: Quod eſt inprimis ſtudium dæmonis. Quæ autem opera verè admirabilia ſunt diuinaq; virtute edita, non niſi ad opti-

mum sanctissimumque finem spectant, vt docet etiam præclarè Diuus Augustinus. Itaque miracula, quæ primò pro religione Christiana verissimè à Deo (aliis argumentis id contestantibus) facta sunt; meritò quibusque aliis impostorum Christique hostium signis auctoritatem atque fidem derogant. Deinde pleraque istorum facinora aut meræ præstigiæ sunt, aut res certè non prorsus per se admirabiles, sed potius eiusmodi, quæ in caussam aliquam naturalem, tametsi occultam & abditam referri à peritioribus possint. Atque inde porro fit, vt minimè seductores isti quidquid admirabiliter diuina virtute, pro confirmanda veritate religionis Christianæ, aut etiam olim Mosaicæ, factum est, similiter facere possint. Quod Magi Pharaonis ostenderunt, cùm nequiuerunt similiter vt Moyses efficere ciniphes. Multò minus valent aut cæcis oculorum lumen, aut mortuis veram atq; solidam vitam restituere. Quamquam commemorantur quoque in his generibus multæ apud ethnicos prçstigiæ, quas redarguit Michael Medina diligenter, quem auctorem antea nominaui. Nec verò, quod Apostolus Paulus scripsit, futurum aduentum Antichristi *in omni virtute*, ita intellexit, quasi facturus sit aut facere possit ille homo nequissimus omnia quæcunque fieri possunt admirabilia: Sed quia in omni genere miraculorum enitetur operâ diaboli, cuius erit prçcipuum organum, homines ludificari. Quare non absolutè dicit, venturum illum in omni virtute: sed addit etiam, *secundum operationem Satanæ & signis & prodigiis mendacibus.* Quam ob rem igitur iis miraculis, quæ pro religione Christiana adduci solent, moueri debeamus, aliis autem non item, ita breuiter explicâsse ad institutum nostrum satis nunc erit.

Augúst. lib. 10. de ciuit. Dei, cap. 12.

Exod. 8. Lege de hoc D. Augúst. l. 10 de ciuit. Dei, cap 8.

Lib. 2. de recta in Deum fide, cap. 7. & deinceps.
2. Thess. 2.

QVO

Argumēti huius accommodatio contra Sectarios.

Qvo ipso argumento à miraculis, tantùm abest, vt Sectarij ad confirmationem doctrinæ suæ vti possint, vt ex eo etiam rationem petere facillimum sit, qua planum fiat, non esse reuera Christianam illorum doctrinā. Sic enim licet argumentari: Si quam doctrinam singularem (hoc est, abhorrētem à recepta communiq; sententia orbis) Deus aliquando eorum hominum ministerio persuaderi voluit, qui auctoritate, secundum humanum iudicium, impares cæteris viderentur; eam doctrinam necesse fuit supernaturalibus aliquibus miraculis diuinitus comprobari, vt verissimè Diuus Augustinus disputat, & exemplum prædicationis Apostolorum & Prophetarum, & ratio ipsa docet: Non enim alioqui posset eiusmodi doctrina prudenter recipi, ab his præsertim, qui rationem ipsam per se doctrinæ diiudicare satis non possunt, sed auctoritate potissimùm docentis commoueri debent. At singularem illam doctrinam, quam orbe vniuerso reclamante profiteri isti cœperunt, nullis Deus miraculis mundo comprobauit. Neque vult igitur, neque voluit Deus, vt eam sibi homines istorum ministerio persuadeant; ac proinde neque Apostolica neque verè Christiana doctrina est. Quam rationem, quoniam infrà sumus vberiùs confirmaturi, nihil attinet hîc dilatare.

Lib. 22. de ciuitate Dei, cap. 8.

Parte VI. vbi ostēdetur, neque ordinariè neq; extraordinariè Sectarios esse legitimos ministros Euangelij.

VI. Splendescit præterea maximè doctrinæ atque fidei nostræ veritas ex eo, quòd vel illorum etiam, qui ipsius lumen non receperunt, testimonia luculentissima exstāt de dignitate huius doctrinæ auctoris, qui est Christus Dominus ac magister noster. Quo in genere nescio quid aut verius aut grauius dici potuit, quàm illud quod est scriptum à Iosepho Iudęo, magnæ existimationis auctore. Is cùm in historia gentis suæ ad id seculum felicis-

Ab eorum testimonio, qui fidem Christianam non receperunt, argumentū sextum, quod maximum ad religionē cōfirmandā habere pondus

 simum

docet D. August. lib. 18. de ciuitate Dei, cap. 47.

Lib. 18. antiquit. ca. 9.

simum peruenisset, quo Christus vnigenitus Dei Filius in terris visus & cum hominibus conuersatus est, de ipso hunc in modum (proculdubio ex communi valdeque celebri hominum opinione) scripsit: *Fuit autem*, inquit, *his temporibus Iesus sapiens vir. Si tamen virum eum nominare fas est. Erat enim mirabilium operũ effector, & doctor omnium eorum, qui libenter audiunt, quæ vera sunt. Et multos quidem Iudæorum, multos etiam ex gentibus sibi adiunxit. Christus hic erat. Hunc accusatione primorum nostræ gentis virorum, cùm Pilatus in crucem agendum decreuisset, non deseruerunt hi, qui ab initio eum dilexerunt. Apparuit enim eis tertia die iterum viuus: secundum quod diuinitus inspirati Prophetæ vel hæc vel alia innumera miracula futura prædixerant. Sed & in hodiernum diem Christianorum qui ab ipso nuncupati sunt & nomen perseuerat & genus.*] Huc & alia Imperatorum veterum Romanorum spectant testimonia præclara, quæ illi pro Christianis, quos alioquî crudelissimè persequebantur, ab ipsa veritate sunt coacti ferre; ex quibus Christianæ vitæ atq; doctrinæ institutum, optimum sanctissimumq; esse, omnino intelligitur. Sed quia breuitas in hoc mihi præsertim argumento maximè proposita est, omissa non necessaria recitatione, moneo tantum Lectorẽ, vt ea de re, si libuerit, legat epistolas varias eiusmodi Imperatorum apud Eusebium. Omnia certè externorum hæc hominum testimonia eiusmodi sunt, vt non temerè proinde postulare possimus, vt in negotio & caussa Christianæ religionis contra inimicos nostros, vel ipsi etiam inimici nostri sint iudices.

Lib. 4 hist. Ecclesiast. ca. 13. & lib 9. cap. 9. Lege etiã Apolog. 2. Iustini ad Antonin. Pium in fine.

Confutari etiã hoc argumento posse doctrinã Sectariorum.

Tale verò aliquod testimonium inimicorum Christianæ religionis, vel veterũ vel recentiorum, omnino pro suis opinionibus Sectarij non habent: nisi intestinos hostes, hoc est, hæreticos veteres, quorum isti disci-

puli

puli sunt, intelligas. Etenim, vt veteribus Christianis (quod & suprà argumento primo vidimus, & infrà etiam docebimus) Lutherana atque Caluiniana doctrina incognita fuit, sic & veteribus Christianæ religionis hostibus externis. Qui autem modò supersunt Ecclesiæ hostes, seu Turcæ, seu Ethnici, si modò rationis aliquam habent scintillam, ne possunt quidem sine summa execratione de istorum proteruia atque rebellione erga Ecclesiæ Dei Præpositos (cùm Christiani illi se profiteantur) audire. Nam quod fuerit nuper Ecclesiæ Græcæ de istorum opinionibus iudicium, quamq́; ipsis acerba & ignominiosa censura, cùm res iam vulgo notissima sit, quid attinet hoc in loco commemorare?

Parte VI. cùm redarguetur quod isti dicũt, propugnare se doctrinã Apostolicam, à qua Ecclesia Romana defecerit.

VII. Sedenim, cùm illustria & verbis & scriptis testimonia inimici Christianæ doctrinæ pro eadem ipsa doctrina præbuerint; haud scio tamen an nõ illud testimonij genus multò luculentius esse existimari debeat, quòd illi ferè grauissimas & iustissimas acerbitatis suæ ac odij in Christum & homines Christianos pœnas Deo dederunt. Velut impij & Christicidæ Iudæi. Qui maximas calamitates, eò quod tempus non cognouerunt visitationis suæ, patiuntur in hanc vsque diem, vt prædixerat illis futurum Christus Dominus. Nam, si non ita est, quam obsecro aliam ob caussam suspicari possumus, illos vsq; adeò grauiter à Deo mulctari? Certè cùm & grauissimè, & iam inde à Christo per ipsos interfecto, & omnes communiter, & continenter, puniantur; necesse omnino est, crimen illud, propter quod ita acerbè puniuntur, & grauissimum esse, & in illa Christi tempora incidisse, & id omnibus illis aliqua ratione esse commune, & illius eos nunquam omnino pœnitere. Has verò peccati conditiones omnes, in nullo alio facinore gentis istius, præterquàm

Ab eorundem cladibus argum. VII. quo maximè Tertull. in lib ad Scapul. est vsus. Itemq́ue D. Chrysosto. orat. 3. aduersus Iudæos.

Luc 19.

Vide D. Aug. lib. 5. de ciuit. Dei, cap. 18. & lib. 1. de consens. Euangel. cap. 13.

Calamitates, quas patiuntur Iudæi, pœnam esse eius peccati, quod in Christum commiserant, ostenditur.

quàm in eo quo Christum occiderunt, apparet esse coniunctas: In illo verò maximè. Etenim in ea re, si peccatum ab illis est, vt omnino est, grauissimè peccatum est;
Actor. 3. (quippe qui auctorem interfecerint vitæ) & id illorum peccatum calamitates eas, quas tolerant, non ita multum antecessit; & commune illis omnibus, saltem consensu ac voluntate est; & eius nunquam ipsos pœnitet, imò de illo nefariè gloriantur. Quibus ex rebus colligitur, homines istos infelicissimos, non nisi illius sceleris, tam diuturno acerboque supplicio, pœnas dare, quòd impiè conati sint opprimere veritatem, hominemque
Ioan. 8. Deum interfecerint, qui vera, vt ipse verissimè aiebat, loqueretur illis.

Oratione 3. aduersus Iudæos. Quò & illa etiam Diui Chrysostomi accedit haud exigui ponderis ratio. Fingamus enim animo, id quod existimare nefas est, Christum, verum Deum, vti dicebat ipse, non fuisse, neque veram adeò atq; diuinam, vt profitebatur, doctrinam tradidisse. Dubium ita non est, quin in interficiendo eo, qui vsque adeò impiè gloriam diuinam ad se transtulisset, magnum tunc fuisset à Iudæis gratissimumq; obsequium præstitum Deo. Hoc autem posito, nequaquam certè esset diuinæ bonitati consentaneum, quòd post id facinus illa gens, tam multis, tã diuturnis, tam magnis ærumnis vexaretur. At in ea re diuinam bonitatem accusare nullo modo possumus. Non igitur illo facto diuinam illi gloriam propugnârunt, sed grauissimè offenderunt, eum qui verissimè erat Filius
Oratione if. Li 3. Dei occidendo. *Si Phinees* (inquit Diuus Chrysostomus) *vnico perempto homine totam numinis iram aduersus populum*
Psal. 105. *placauit* (*Stetit enim Phinees & placauit, & cessauit quassatio*) *tamq. multos homines eripuit ab ira diuina vnius hominis cædes: multò magis hæc vobis oportuit accidere, si legis transgressor*

sor erat quem vos crucifixistis. Cur igitur, quæso, Phinees, viro legis transgressore perempto, iustus habitus est, & sacerdotio honoratus; vos autem cùm in crucem egeritis virum impostorem, vt dicitis, non modò non indefertis laudem & honorem, verùm etiam acerbiora patimini, quàm tum cùm filios vestros mactaretis? An non istud perspicuum est, etiam vehementer tardis & hebetibus, quòd posteaquam aduersus seruatorem ac principem orbis impiè egistis, talis sit de vobis sumpta vindicta?] Iam verò supplicia & horribiles exitus aliorum, qui religionis Christianæ præcipui hostes extiterunt, non prolixum modò, sed etiam superuacaneum esset repetere, cùm in promptu vnicuiq; sint iis de rebus historię. Legat, si quis velit, Tertullianum saltem & Eusebium & Nicephorum.

Tertull. li. ad Scapulam. Euseb. lib. 2. c. 4. & 7. & lib. 7. ca. 20. & lib. 9. cap. 8. & 9. Niceph. lib. 2. c. 10. & 11. &c.

Huius argumẽti accommodatio contra Sectarios.

NEQVE committere possum, quin hoc etiam in loco Sectarios interrogem, quî tandem fiat, quòd res Ecclesiæ Catholicæ Romanæ, tam habeant in omni genere faustum progressum, si ipsi (quod iactitare solent) velut alij quidam Apostoli, doctrinæ sanæ propugnatores sunt: Ecclesia verò Romana, non secus atque Iudęorum olim Synagoga, à doctrina vera, sinceraque religione desciuit? Cur templa? cur sacerdotes? cur sacrificium? cur cærimoniæ atque ritus? cur certa descriptio formaque religionis in Ecclesia Romana magis, quàm in reliquiis ac fæce Iudæorum, durauit? Ita ne verò? portas inferorũ aduersus sanam incorruptamq; doctrinã, quam Sectarij (scilicet) tuentur, tam diu Christus, contra promissiones suas, præualere pmisit? Tamdiu etiã patitur doctrinę lumen ministerio doctoris Lutheri (vt isti loquuntur) accensum, intra *insolentem tantùm partiunculam* (vt Paciani verbis vtar) *tuberq; collectũ, & à reliquo corpore separatum*, tanquam sub modio inclusum contineri? Mitto, quòd

In epistola 1. ad Sympronianum.

F non

non minus horribiles multorum Sectariorũ exitus fuerunt, qui doctrinam Ecclesiæ Romanæ his temporibus oppugnârunt, quàm eorum qui olim hostiliter eandem insectati sunt, vt nominatim etiam ab Erasmo Albero est literis proditum. Quod ipsum profectò argumento minimè leui est, non magis istorum doctrinam, quàm veterum illorum Ecclesiæ hostium, esse reuera Christianam.

Lib. 2. contra Carolostadianos.

Ab hostium item testimonio argumentum octauũ, quo vsus est præsertim D. Aug. lib. 18. de ciuitate Dei, cap 47.

VIII. Denique & illud nobis minimè leue argumentum inimici nostri, Iudæi, suppeditant, quòd Scripturam veteris Testamenti ipsi probant ac retinent, vnde clarissimè nostræ fidei mysteria confirmantur. Quare diuinitus magnoque nostro commodo factum esse censuit D. [a] Augustinus, vt Iudæi in illa vastatiõe Hierosolymitana non omnes funditus deleti fuerint, sed aliqui etiam in varias mundi partes dispersi. Sic enim consecuti sumus, vt testimonia nostræ fidei secum ipsi, contra se & pro nobis, circumferant, nosque optimo iure vsurpare possimus illud: [b] *Et inimici nostri sint Iudices.* Quod & idẽ [c] Augustinus indicat, à Deo postulatum fuisse voce illa Christi in Psalmis: [d] *Deus*, inquit, *ostẽdit mihi super inimicos meos. Ne occidas eos, ne quando obliuiscantur populi mei. Disperge illos in virtute tua, & depone eos protector meus Domine.*

a Li. 1 de consensu Euang. cap. 14. & li. 18. de ciuit. Dei, ca. 46. & epist. 59 ad Paulin. in solutione 2. quæst.
b Deut. 32.
c Li. 18. de ciui. Dei, cap. 46. & ep. 59. ad Paulin.
d Psal. 58.

Argumẽti huius accommodatio contra Sectarios.

QVOD cùm ita sit; profectò non est, cur sibi Sectarij tantoperè de Scripturarum solá professione blandiantur. Quid enim illæ nunc prosunt Iudæis? Aut quare ipsis non prosunt, nisi quia eas illi ex proprio suo sensu (quod faciunt æquè pertinaciter Sectarij) interpretantur? Nam quod ex collatione Scripturarum dicunt verissimam se colligere sententiam, an non idem & Iudæorum & omnium qui vnquam fuerunt hæreticorum prætextus est? Quemadmodum igitur Iudæi, ita & Sectarij (quod inferiùs

Parte pſertim V. & VI.

ſeriùs abundè probabitur) *Scripturas tenent ad ſpeciem, non ad ſalutem,* inquit præclarè D. Auguſtinus.

Auguſt. lib 3. de bapt. cõtra Donat. c. 19.

IX. Sed operæprecium eſt conſiderare deinceps, quàm multa quoque & magna pro ſe argumenta contineat ipſa ratio, atque conditio Chriſtianæ doctrinæ. Primùm enim, cùm myſteriis magna ex parte contineatur planè contingentibus, quæ præſciri certò futura, niſi diuinitus non potuerunt; multa tamen ex illis ita planè prædicta ſunt, vti poſtea eueniſſe conſtat. Id apparet maximè in rebus, quæ pertinẽt ad vitam & paſſionem ac mortem Chriſti. Rurſus alia myſteria noſtræ fidei, itẽ contingẽtia, quæ vel futura adhuc ſunt, vel iam quidẽ præterita, ſed per ſe tamen occultiora, quàm vt ex hiſtoriis etiam humanis ſine controuerſia ea iam eueniſſe conſtet; ſimiliter atque illa, quæ ſine controuerſia iam acciderunt, ſunt olim prædicta. Prorſus, vt ex ſimili prædictionum modo[a] appareat, illa æquè certò atque adeò perinde diuinitus prædicta eſſe, atque illa alia, quæ in externo euentu, de quo nulla iam controuerſia eſt, ſunt poſita. Iam verò cùm huiuſmodi omnia myſteria ſic prædicta diuinitus & certò ſint, vt eadem ipſa prædictione fuerint quoque per ſe aſſerta: fit neceſſariò, vt omnino ſint vera; ſiquidem ſunt aſſerta ab ipſo Deo, qui nec falli poteſt, nec fallere.

Ab ipſa cõditione Chriſtianæ doctrinæ argum. IX. ex propheciis ductum, quo vſi ſunt Iuſtinus Apol. 2. ad Antonin. Pium. Tertull. in Apolog ca. 20. Clemẽs Alex. lib. 6. ſtrom. Aug lib. de catech. rud. c. 26. & lib. 17. de ciuit. Dei, c. 15. & deinceps. & lib. 13. contra Fauſtum, càp. 8. & ſeq. Lactan. lib. 4. diuin. inſti. ca. 9 & ſeq. & alij Patres paſſim.

a Similimodo argumẽtatur D. Aug. lib. de cathechi. rudibus ca. 24. & 27. & lib. 22. de ciuit. Dei, c. 5. ad perſuadenda myſteria fidei futura. Itẽ etiã ante Aug. Tertull. in Apolog. cap. 20. ſub finem.

Hoc argumentum, quod ex prædictione fidei noſtræ prophetica duci ſolet, hac forma & modo proponi debere, vt pro veritate doctrinæ Chriſtianæ vim habeat; ſicut habet ſanè maximam; explicabo vno exemplo. Cùm Iſaias dixit: *Ecce virgo concipiet*: aſſeueratio ipſius futuri myſterij cum prædictione coniuncta eſt. Non enim tantùm dixit, fore, vt virginem concepiſſe ab aliquibus crederetur: quo modo etiam hæreſes & falſa dogmata præ-

Qua ratiõe pro fide noſtra duci debeat à prophetiis argumentum.

a Iſai. 7.

 dicta

Matth. 7. & aliàs.

dicta diuinitus à Christo fuerunt, neque tamen ideò sunt ipsa vera: Sed prædicendo illud mysterium, simul etiam ipsum per se asseuerauit. *Virgo*, inquit, *concipiet*. Cùm ergo eiusmodi asseueratio mysterij contingentis, quæ prædictione illa cōtinetur, fuerit, vt antè ostensum est, planè diuina; verum prorsus id mysterium est. Atque hæc quidem argumentandi ex hoc loco forma, eodem modo ad probandum alia Christianæ fidei mysteria, quæ similiter sunt diuinitus prædicta, accommodari debet. Vt ad salutem humani generis per Christum partam; ad eius resurrectionem; ad ascensionem in cœlum; ad Spiritus sancti admirabilem aduentum; ad assistentem opem diuinam in operibus mirabilibus, quæ vel à Christo, vel ab illius discipulis in confirmationem Christianæ doctrinæ patrata sunt; ad iudicium futurum; ad resurrectionem carnis quam speramus; ad alia huius generis, quæ partim à Prophetis in Scripturis, partim etiam à Sybillis, fœminis è populo gentilium prophetissis, de Christianæ religionis mysteriis prænunciata fuerunt.

De Sybillarū vaticiniis lege D. Clementē Rom. lib. 5. cōstit. Apostolic. ca. 6. & D. Iustinū in orat. parænetica ad Gent. & Lactantiū lib. 1. instit. diuin. ca. 6. & D. August. lib. 18. de ciuitate Dei, cap. 23.

Hinc Christus ipse, vt vel hoc argumento auctoritatem doctrinæ suæ Iudæis probaret, Prophetarum de se vaticinia, quibus illi fidem habebant, obiicere eis erat solitus. *Scrutamini*, inquit, *Scripturas, in quibus vos dicitis vitam æternam contineri, quoniam illæ testimonium perhibent de me*. Et; *Si crederetis Moysi, crederetis vtiq; & mihi, quoniam de me ille scripsit*. Ab eodem argumento & sanctus Apostolus, vt auctoritatem Euangelio conciliaret, exorsus in epistola ad Romanos est: *Segregatus*, inquit, *in Euangelium Dei, quod antè promiserat per Prophetas suos in Scripturis sanctis de filio suo, qui natus est ei ex semine Dauid, secundum carnem*.

Ioan. 5. Ibidem. Roman. 1.

Accommodatio huius argumēti contra Sectariorum doctrinam pseudoeuāgelicam.

Obsecro verò, vbinam Lutheri Euangelium, hoc est, Euangelicæ doctrinæ (vt Sectarij dici malunt) Lutheranam instaurationem, per Prophetas suos, aut per Apostolos, promiserat Deus? Equidem nullum Scripturæ locum video qui ad eam rem pertineat præterquam illos: [a] *Oportet hæreses esse.* [b] *Surgent pseudoprophetæ.* [c] *Spiritus manifestè dicit, quia in nouissimis temporibus discedent quidam à fide, attendentes spiritibus erroris & doctrinis dæmoniorum, in hypocrisi loquentium mendacia, & cauteriatam habentium conscientiam, &c.* Hæ nimirum Euangelij Sectariorum sunt prophetiæ: nō aliæ. Nam vbi perpetuò sonare oportuit vocem veri Euangelij, Deus ipse clarissimè significauit cum Ecclesia loquens per Esaiam. *Spiritus*, inquit, *meus, qui est in te, & verba mea quæ posui in ore tuo, non recedent de ore tuo & de ore seminis tui, & de ore seminis seminis tui amodo & vsque in sempiternum.* Cum quanam verò Ecclesia hîc loquitur? Nempe cum ea, quæ sit congregatio eorum, de quibus per eundem Prophetam dicit: *Scietur in gentibus semen eorum, omnes qui viderint eos, cognoscent illos, quoniam isti sunt semen cui benedixit Dominus.* Hi verò & visi semper & cogniti ab omnibus, quinam alij sunt, nisi qui omnibus illis seculis ante Lutherum, Ecclesiæ sanctæ Romanæ membra fuerunt? Ab huius igitur Ecclesiæ ore si (iuxta illustrem illam Dei promissionem) nunquam recessit aut recedet Euangelij Verbum: quî potuit Deus velle ac promittere, vt Lutheri aliorumq; Sectariorum opera in eam Ecclesiam Verbum Euangelij (tanquam si recessisset) denuò reduceretur? Redarguamus igitur ex prophetiæ ratione Sectarios hoc modo: Verum Christi Euangelium, hoc est, veram Christi doctrinam, multò antè per Prophetas suos tanquam perpetuò in Ecclesia duraturam promiserat Deus. Lutheri autem aliorumque

a 1. Cor. 11.
b Matth. 24.
c 1. Tim. 4.

Isa. 59.

Isa. 61.

Sectariorum Euangelium nunquam Deus promisit: quin imò id planè priorem illam Dei promissionem euacuat, vt est ostensum. Non est igitur illud verum Christi Euangelium, sed hæresum potius sentina quædam, quales & fuisse in Ecclesia futuras diuinitus prædictum est, & cæteri quoque hæretici (teste D. Irenæo) Euangelij nomine similiter palliare iam olim consueuerunt.

Lib 3 aduers. hæres. cap. 11. in fine.

Argumentum decimum ab eodẽ loco ductum, quo est vsus Tertul. in Apolog. aduers. Gent. ca. 39. Iustinus in Apolog 2 ad Antonin Piũ non longè ab initio, &c.

X. Deinde sanctitas & rectitudo Christianæ doctrinæ ex omni parte ea profectò est, vt facilè appareat, illam omnino veram ac salutarem hominibus esse. Nam primùm contra rationem docet nihil. Quanquam docet quidem supra rationem non pauca: sed quæ sunt tamen eiusmodi, vt ab argumentis omnibus eiusdem humanæ rationis quæcunque contra fiant, defendi haud difficulter possint, sintque luculenter defensa à Christianis auctoribus. Sed neque iubet aliquid, quod sit improbum; Imò verò naturæ leges vniuersas sanctissimè tuetur confirmatque, tum alia porro nonnulla præcepta addit, quibus modum religionis & per se optimum & ipsi rationi Christianæ doctrinæ hominumque naturę valdè conuenientem præscribit. Quæ res quantam vim habere debeat, vt & qui nondum Christianã religionem susceperunt, animum ad eam applicent, & qui receperunt, constanter eandem teneant; Psalmista etiam indicâsse videtur. *Lex enim*, inquit, *Domini immaculata, conuertens animas, testimonium Domini fidele sapientiam præstans paruulis, illuminans oculos.* Quasi diceret: Quia & immaculata prorsus est, & præclara docet: conuertendi vim habet animas. Quam etiam ob caussam; *Iudicia* item *Domini vera & iustificata in semetipsa* esse dixit. Quia videlicet, cùm diuina doctrina, non nisi optima quæque doceat, satis se ipsa probat. Contrà verò nulla secta fuit, aut est hominum infidelium,

Psal. 18.

Ibidem.

quam

quam nostri non conuicerint aliqua vel docere absurda, vel sancire atque approbare planè impia.

TALE verò illud est, non minus sceleratum, quàm peruulgatum, doctrinæ Lutheri decretum:[a] Si non vult vxor, veniat ancilla. Itemq; illa eiusdem aduersus [b] Christi sanctissimum consilium blasphemia, quam scripsit, præter morem suum, Græcè, vt tegeret aliquo modo turpissimæ sententiæ improbitatem: ἄγαμος (celebs) planè ἀδύνατα τηρεῖ (impossibilia sectatur) καὶ ὅλως θεομαχεῖ (& omnino cum Deo pugnat.) Vt prætercam nunc alia istorum dissolutissima placita, quæ eum fructum suapte vi proferunt, de quo ipsos suprà argumento tertio testificantes audiuimus. Quamobrem non hæc Sectariorum doctrina, lex Domini sancta & immaculata, sed legis atq; doctrinæ Dominicæ præuaricatio, multis erroribus contaminata, reputari debet.

Argumenti huius accommodatio aduersus impiam Sectariorum doctrinam.

a In concione quadam quã habuit de eo ipso argumẽto obscœnissimo.

b Matth. 19.

c In epistola ad VVolfgangum Reisembuchs.

XI. Et verò cùm Christiana doctrina ferè doceat, quæ sunt hominum deprauatis voluntatibus atque studiis aduersa; cumque à tot, tamque diuersi generis hostibus oppugnata omnibus temporibus sit; nisi in ea inesset, magna vis veritatis, & patrocinio diuino prorsus niteretur; non potuisset vllo modo vel initiò persuaderi, vel posteà consistere. Nunc verò non modò oppugnationibus tum hæreticorum, tum tyrannorum firmior reddita est, verùm etiam hac inprimis ratione mirabiliter aucta. Ita neque verendum est, ne vllo vnquam tempore opprimatur. Nam si hostes illi sunt commodo, à quibus nam ei periculum interitus impendere potest? Quod si & stetit hactenus, sicut alia religio nulla, & perpetuò consistet, neq; ab vllis hostibus delebitur; auctoritate illam firma & stabili, id est, planè diuina, niti necesse est.

Ab eodem loco argumentũ vndecimum, quo est vsus Clemens Alexand. lib. 6. Stromatum in fine. & D. August. lib. de vera relig. cap. 3. & 4. &c.

CONTRA verò, aduersus Sectariorum doctrinam hunc in modum & istud argumentum retorquere licet;

Argumenti huius contra Sectariorum do-

Christia-

Ctrinam minimè Christianã, accommodatio.

Christiana doctrina, vel ea ratione maximè commendatur, quòd cùm disciplinam cõtineat repugnantem alioquî propensis hominum cupiditatibus, tamen mirabiliter iisdem hominibus probata est. Atqui doctrina Sectariorum prurit carni & auribus, congruitque his planè qui ex sanguinibus, & ex voluntate carnis, & ex voluntate viri, non ex Deo, nati sunt; & vix tamen paucis nationibus hactenus persuaderi potuit. Nihil igitur doctrina Sectariorum est minus reuera, quàm Christiana doctrina.

Ab eodem loco argumentum duodecimum, ex ordine quem Christiana disciplina continet ductũ, de quo multa præclarè D. Gregor. Nazian. in orat. de moderat in disput. seruanda.

3. Reg. 10.

XII. His accedit in magna differentia officiorum & graduum pulcherrimus ordo religionis, quem tenet Christiana disciplina. Qui profectò est indicium ab eo illam constitutam esse, à quo omnia, quæ sunt, ordinatissima sunt. Nam si Regina Saba ex ordine atque ratione familiæ Salomonis rectè colligebat, res illius regis singulari Dei prouidentia atque ope contineri: Quid nos de Ecclesia Christi censere debemus? in qua tanto admirabilior est ordo atque consensus, quanto latius illa, per cunctum orbem diffusa, quàm domus Salomonis patet.

Huius argumenti accommodatio contra Sectarios.

Parte VI. cùm ostenderetur solam Ecclesiã Romanam esse rectè ordinatam.

Hic verò de Babylonica confusione, quæ est in cœtibus Sectariorum, quoniam inferiùs commodiori loco de eadem dicturus sum, aliud nihil dicam, nisi non esse mirum, si nullus apud illos vel in differentia vitæ statuum, vel in hierarchicis Ecclesiæ veris atque legitimis ministeriis ordo emineat, postquam omnem istam varietatem, ex qua ordo ipse existit, quoque est Christi Ecclesia pulcherrimè circundata, suis ex Synagogis procul eiecerunt.

Ab eodem loco argumentũ decimumtertium, quo vsus est Clemens

XIII. Sed cùm multa sint in ipsa Christiana doctrina, quæ ipsa per se fidem illi atque auctoritatem conciliare possunt: tamen mihi maximum illud esse videtur, quod sua nescio qua admirabili vi, diuinè prorsus hominum

animos

animos afficit, atque ad virtutem impellit. Est scripta verbis simplicibus, & caret ferè artificio orationis & ornamentis. Nihilominus ita vehementer Lectoris mentem commouet, vt alia nulla doctrina. Quod argumento est, illius auctoritatem omnino diuinam esse, non humanam: hæc enim sine verborum arte & lenociniis ad efficiendum animorum motum non valet. Neque verò in vno aliquo vel altero genere, sed in omni prorsus, hæc doctrina hominibus *vtilis est, vt perfectus sit homo Dei ad omne opus bonum instructus.* Docet ignorantes: solatur tristes: torpentes excitat: confirmat atque erigit afflictos. Denique nulla animorum ægritudo est, cui mederi non possit. Nam verissimè Sapiens: *Omnis*, inquit, *sermo Dei ignitus clypeus est sperantibus in se.* Quam Scripturæ sanctę virtutem cùm essent Machabæi experti; licet hostibus vndique sæpti essent, magnisque difficultatibus premerentur; nulla re tamen indigere se aiebant, *habentes solatio sanctos libros, qui sunt*, inquiunt, *in manibus nostris.* Mihi quidem Machabęorum hoc testimonium sæpenumerò eiusmodi visum est, vt vel eo audito, qui non omnino sit malæ mentis, salutarem hanc & diuinam Scripturæ sacræ virtutem, etiam sine alia experientia, sentire possit. Vnde etiam Apostolus; *Quæcunque*, inquit, *scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, vt per patientiam & consolationem Scripturarum spem habeamus.*

Alexand. lib. 6. Stromat. nō longè à fine. Et Lactan lib. 3. diuin. instit. cap. 26. &c.

2. Tim. 3.

Prouerb. 30.

1. Machab. 12.

Rom. 15.

HANC consolationem & hunc fructum ex Scriptura, si Sectarij perciperent, proculdubio Ecclesiam Catholicam, *quam sine vlla dubitatione* (vt Augustinus inquit) *Scriptura commendat*, & ad quam nos illa sæpe remittit, minimè vel insectarentur, vel contemnerent. Quod cùm faciant; rursus hîc repeto ex eodem D. Augustino, *tenere illos Scripturam ad speciem non ad salutem*, neque

Accommodatio huius argumēti contra Sectarios.

August. lib. 1. contra Cresconiū Gram. cap. 25.

Lib. 3. de bapt. contra Donatist. cap. 19.

magis, vt probent suam doctrinam verè Christianam esse, Scripturam ipsis suffragari, quàm Iudæis, itidem Scripturæ tenacissimis, vt comprobent perfidiam suam.

Ab eodem loco argumentũ deciniũquartum, èx antiquitate sacræ doctrinæ, quá omnium esse vetustiss. ostẽdit. Ioseph. lib. 1. cõtra Appionem. Iustinus Apolog. 2. ad Antonin. Piũ. Clemens Alexand. l. 1. Stromat. Tertul. in Apolog. ca. 19 August. lib. 18. de ciuitat. Dei, ca 37. & seq.

XIIII. Huc accedit sanctarum etiam Scripturarum summa antiquitas, quæ bona sui parte longè antecesserunt omnia alia profanorum hominum monumenta. Itemque consensus earum maximus. Tum etiam in illis seruãdis, ac ex Hebraico sermone in Græcum per [a] interpretes illos septuaginta admirabiliter transferendis, singularis prouidentia diuina. Denique tanta in eisdem sapientiæ vbertas, vt etiam profanarum scientiarum vetustissimi doctores ex hoc fonte [b] hauserint, quidquid melius & verius tradiderũt. Quæ omnia procul dubio pondus auctoritatis doctrinæ nostræ addunt maximum.

a Lege de hac re Tertul. in Apolog. cap. 19. & D. August. lib. 18. de ciuit. Dei, cap. 43. & lib. 2. de doctr. Christ. ca. 15. b Ita testatur Iustinus, vbi suprà, & alij.

Huius argumenti accommodatio contra Sectarios.

Id maximè Herbrandus passim inculcare solet, præsertim in Disputatione quam edidit de antiquissima religione. Genes. 3.

QVOD si antiquitas ipsa per se ad commẽdationem doctrinæ valet; certè doctrinæ nouitas, præsertim cum antiquitate è diametro pugnans, auctoritatem Sectariorum doctrinæ (ne habeatur pro verè Christiana) meritò apud omnes detrahet. Nam quod dictitant, se omnium primam & antiquissimam doctrinam profiteri ab ipso Deo in paradiso illis verbis traditam: *Ipse* (sic enim malunt, quàm, Ipsa; licet eodem res recidat) *conteret caput tuum*, nónne valdè est ridiculum? Etenim quod vnigenitus Dei atque Mariæ virginis filius contriuerit passione sua caput, hoc est, vim diabolici serpentis, non ipsorum propria, imò non reuera ipsorum, sed Ecclesiæ Catholicæ, cuius ipsi quasi calcaneo insidiantur, doctrina est.

Christus, sententia Sectariorũ, non contriuit caput serpentis.

Ipsorum autem doctrina propria est, reliquisse potius Christum integrum caput serpenti, imò nescio quo illud inuolucro mollissimè quasi confouisse; hoc est, nõ dele-

re

re penitus illum sua gratia in Baptismo peccatum originis (quod quasi caput operum diaboli in homine est) sed tanquam velo quodam tegere. Hoc commentum & reliqua absurdissima, quæ de iustificatione, aliisque locis isti propriè defendunt, quæro, quonam in loco paradisi Deus docuit?

XV. Iam ipse etiam Christianæ doctrinæ, auctor, Christus multis certè de caussis, quæ præter argumenta facta, ab ipsius etiam persona peti possunt, fidem atque auctoritatem obtinere debet. Nam vt nihil nunc repetam de illius absoluta sapientia, de singulari innocentia vitæ, de patientia admiranda, de signis stupendis quæ illius & vitam & mortem & resurrectionem admirabilem mundo reddiderunt; de virtutibus denique omnibus, quæ conciliare doctrinæ alicuius apud homines auctoritatem possunt: nónne etiam veritatis se doctorem esse, multarum rerum prophetica prædictione, quas euenisse iam constat, luculentissimè probauit? Nónne Hierosolymitanæ vrbis [a] excidium; futuram in Ecclesia [b] perfidiam hæreticorum; [c] conuersionem Gentium; [d] prædicationem Euangelij vbique; [e] peccatum Petri; Iudæ [f] proditionem; Apostolorum [g] martyrium, &c. prædixit? Aut non hæc omnia quemadmodum prædixit, euenerunt? Quid quod intimas hominũ cogitationes diuinitus sæpe [h] vidit, ad easque mirabiliter responsum accommodauit? Hæc certè tam insignis virtus argumento nobis esse debet, in omnibus eum doctrinæ partibus tradendis verissimi diuiniq; magistri munus expleuisse.

Ab ipsa Christi persona & propheticis eiusdem prædictiõn. argumentum decimumquintũ, quod viget D. Chrysost. orat. 2. & 3. aduers. Iudæos. August. lib. de catechi. rud. ca. 24. &c.

a Lucæ 19.
b Matth. 7.
c Ioan. 12. & 17. &c.
d Matth. 24.
e Matth. 26.
f Ioan. 13. &c.
g Matth. 24.
h Matth. 9. & 12. & Ioan. 16. &c.

Hîc verò mihi venit in mentem admirari, cùm toties audiunt Sectarij, à Christo Domino inter cætera verissimè esse prædictum, hæreticos Christiano nomine palliatos, fuisse futuros; cur non aliquando tandem intel-

Huius argumẽti accommodatio contra doctrinam Sectariorum.

ligant, ex eorum omnino se esse numero, atque adeò nihil minus quàm doctrinam retinere verè Christianam? Neque enim difficile est hunc in modum ratiocinari: Hæretici, quos Christus Dominus prædixit futuros, illi homines omnino sunt, qui cùm opinione quidem sua existiment, atque iactent, se propugnare veram atque Apostolicam doctrinam; se sequi prorsus sententiam Scripturæ; se in hoc non errare; se esse Christi veram Ecclesiam; alios qui ipsis contradicunt in errore versari, nec Ecclesiam veram esse, &c. hæretici, inquam, sunt ij qui cùm hæc & similia opinione quidem sua ita de se iactent: eius tamen cœtus auctoritate & sententia qui pro Ecclesia Christi vera in orbe vniuerso ante natam controuersiam habitus fuerit & postea etiam à cæteris omnibus habeatur, hæretici iudicantur. Tales autem prorsus sunt omnes Sectarij, tum Lutherani, tum Caluiniani. Igitur omnes illi ex eorum hæreticorum sunt numero (cogor ita loqui propter argumenti consequentiam) quos Christus verè prædixit fuisse futuros. Obsecro, quid in vllo quæstionis genere certius concludi potest? Vtrum enim Maiorem, an Minorem, an Consequentiam negabunt? Quid? Diffiteri ne possunt, quin sententia eius cœtus fidelium, qui pro vera Ecclesia ante Lutherum in vniuerso orbe habebantur, & postea etiã à reliquis præter ipsos habentur, hæretici sint iudicati? At hoc & sciunt ipsi plus satis, & animo iniquissimo (quod est etiam hæreticorum ingenium) ferunt. An verò negabunt iudicium reliqui orbis terrarum satis esse vt iure habeãtur hæretici? Quorum nam igitur præterea iudicium requiritur, si non sufficit iudicium aliorum omnium præter ipsos? Certè nullum superest nisi iudicium etiam ipsorum. Quid igitur? Hæretici merito non habebuntur, nisi qui sua etiam sen-

Formula probandi euidentissimè, Sectarios ex illorum hæreticorum numero esse quos Christus futuros fuisse prædixit.

tentia propria sint hæretici? Nulli igitur omnino hæretici in Ecclesia Christi vel fuerunt vel erunt aliquando; falsoque Christus hæreticos aliquos fuisse futuros prophetauit. Quis enim vnquam aut fuit aut erit hæreticus, qui se ipse etiam hæreticum esse profiteatur? An non etiam Manichæi, Ariani, Pelagiani & reliqui omnes sine controuersia hæretici, errare se aut hæreticos esse pernegabant? Nónne, vt meritò haberentur hæretici, iudicium satis fuit reliquorum fidelium cœtus, qui ante cōtrouersiam communiter ab omnibus pro vera Ecclesia agnoscebatur? Sed de hoc aduersus istos inuictissimo argumēto * infrà nobis redibit oportunè sermo.

* Parte VIII. sub finem loci, de Conciliis, cùm redarguemus vanissimos prætextus Kemnitij, qui frustra probare nititur, se sine nota hæresis examinandū suscepisse Cōcilium Trid.

XVI. Porro doctrinam omnem à Christo traditam (vt argumento præcedenti concludebamus) esse diuinam atque verissimam, vel ipse profectò in docendo admirabilis modus, atque energia, qua ille ad stuporem vsque maximum auditorum, vti solitus erat, persuadere possit. Quis enim hominum vnquam *ita* [i] *locutus est, vt ille homo*? Aut de quo legimus tantum dicendo potuisse, vt [k] turbæ maximæ relictis domibus, ad agros & ad montes desertos audiendi caussa toto triduo, atq; etiam oblitæ necessarij cibi, sequerentur? An hoc efficere potuit humana vis, præsertim vani alicuius & mēdacis magistri? Negemus, hæc ita vt narrantur accidisse; & planè barbari tum erimus, qui pari ratione historiis aliarum rerum, quas ipsi non vidimus; nullam debeamus adhibere fidem; vt argumentatur rectissimè D. Augustinus. Sed loquebatur ille fortassis humanæ sapientiæ verbis. Nihil minus. Imò simplicissima oratione, & planissimis sententiis, ac vulgaribus similitudinibus vsus est. Quo magis est perspicuum illius in dicendo vim fuisse planè diuinam. *Beati* (inquit in eo sermone quem ad multas vndique

Ab eodē loco argumentum XVI. ex modo & efficacitate sermonū Christi, de qua re pulchrè D. Chrysost. homilia. 26. in Matt. & Hieron. li 1 com. in Matth. circa cap. 9.

i Ioan. 7.

k Matth. 15. & Marci 8.

Lib. 10. de ciuitate Dei, cap. 18.

Matth. 5.

dique turbas concurrentes in monte habuit) *Pauperes spiritu: quoniam ipsorum est regnum cælorum. Beati mites, &c.* Quid hac & sequenti oratione tota lenius esse potest? Et tamen, *cùm cōsummâsset Iesus omnia verba hac, admirabantur turba super doctrina eius. Erat enim docens eos sicut potestatem habens, & non sicut Scriba eorum & Pharisæi.* Nempe homo erat non tantùm homo, sed idem Deus. Vnde & illud etiam, quod proditum est, eueniebat, vt quos ipse discipulos deligeret; ad vnam statim eius vocem diuina vi attracti, confestim sequerentur, vt Matthæus & alij Apostoli. Quod cùm Iulianus, & alij Christianæ religionis hostes, velut leuiter à discipulis Christi factum impiè deriserunt; validius etiam nobis hoc argumentum pro fide nostra reddiderunt: si quidem eo ipso agnouerunt tamen, id factum esse, quod nisi diuina Christi docentis atque vocantis virtute accidisse, non est verisimile.

Matth. 7.

Matth. 9.

Ita refert Diuus Hierony. lib. 1. cōment. in Matth. circa cap. 9.

Accōmodatio huius argumēti contra Sectarios.

IAM VERÒ, qui cum illa Christi in docendo moderatione summa atque puritate, arrogātiam, superbiam, obscœnitatem, & procacissimam maledicētiam, quæ est passim in Lutheri aliorumque Sectariorum scriptis, contulerit; sibi ne persuadere poterit, istorum doctrinam *desursum* esse, & non potius (vt ait Diuus Iacobus) *terrenam, animalem, diabolicam? Quæ enim desursum est sapientia* (inquit idem Apostolus) *primùm quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia & fructibus bonis, non iudicans, sine simulatione.* Quibus profectò verbis, quid nominatim defuturum esset in huius temporis Sectariorum doctrina, videri non iniuria posset sanctissimus hic Apostolus voluisse describere.

Iacob 3.

Ab eodē loco argumentum XVII. quod à Diuo etiā Bo-

XVII. Omnino autem ex dignitate, atque præstantia Christi, magna mihi videtur pro illius doctrinæ au-

ctoritate

ctoritate ratio duci posse isto modo: Si Christus eiusmodi homo fuit, qui falsò contenderet se Filium Dei naturalem esse, veramque adeò doctrinam diuinitus tradere, necesse prorsus est, eum aut singulari, imò portentosa superbia & ambitione, aut stultitia & stupiditate mentis maxima præditum fuisse; qui videlicet dignitatem tantam vel nequiter, vel ignoranter atque stolidè sibi falsò arrogaret. Rursus verò, tam improbus vel tam stupidus si fuisset, facere aliter non poterat, quin aliquo vel in vita & conuersatione peccato, vel in doctrina manifesto errore, nonnullum indicium improbitatis aut stultitiæ suæ aliquando daret. Ostendit enim impietas atque insipientia sese; neque latere penitus diu potest. At nemo fuit vnquam, etiam ex inuidiosissimis & ad omnem cauillandi occasionem intentissimis hostibus, qui aliquod illius aut dictum aut factum posset probabiliter [a] *arguere de vllo peccato* vel errore: tametsi [b] *multi falsi testes* ad eam rem diligentissimè quæsiti fuerint. Neque ambitione igitur improbus, neque verò insipiens homo fuit. Quod si talis non fuit: non falsò igitur contendit se Dei Filium naturalem esse veramque doctrinam diuinitus tradere.

nauét. tractatùr in stimulo diuini amo. p. 1. cap. 6.

a Ioan. 8.

b Matth. 26.

Cæterum, *quomodo* (inquit præclarè Diuus Augustinus) *confidimus, ex diuinis literis accepisse nos Christum manifestum, si non inde accepimus & Ecclesiam manifestam?* Atqui Sectarij ex diuinis literis nondum didicerunt, Ecclesiam Christi manifestam, omniumq; oculis perpetuò expositam esse (vt infrà suo loco videbimus.) Non igitur (auctore Diuo Augustino) confidere possunt, ex diuinis se literis didicisse Christum manifestum. Quod si hac fiducia freti esse nequeunt: certè non re, sed nomine tenus Christiani sunt.

Accõmodatio huius argumẽti contra Sectarios.

Diuus Aug. epist. 48. ad Vincentium Rogatianum.

Parte VI. circa 6. Eccl. proprietatem.

XVIII. Et hactenus quidem eiusmodi argumẽta pro aucto-

Ab ipsa dispositione animi eorum, qui ve-

rè fideles sunt, argumentum. XVIII.

auctoritate Christianæ doctrinæ fecimus, quæ per se ipsa satis esse prudentibus debeant, vt animum inducant velle credere. Illud autem nescio an sit argumentum iis omnibus maius, quòd qui verè Christiani sunt, ita se animo diuinitus affectos esse, quod ad fidem attinet, sentiunt, vt præcipuè quidem propter nullum argumẽtum quod vel hactenus fecimus, vel ratione similiter excogitari possit, sed propter aliud nescio quid, quod alio quodam modo, & longè fortiùs quàm vlla argumenta, animis nostris persuadet (est autẽ id reuera diuinum ipsum testimonium) ad firmiter credendum moueri se intelligant. Hanc experientiam diuini testimonij & sensum, licet per se quidem non satis sit euidens; tamen quoniam ab iis, qui credunt, propemodum clarè percipitur, & ab aliis etiam (indicio quodam & significatione) in credentibus ipsis animaduerti potest: dico pro multis argumentis esse debere, ad fidem vel constantissimè retinendam, vel etiam de nouo suscipiendam. Etenim quod minimè vanus hic sensus sit, sed diuinus & solidus, & ex natura ortus supernaturalis fidei, quæ mentem ipsa per se in diuina reuelatione faciat ita firmiter acquiescere: fructus optimæ atque sanctissimæ vitæ ostendit eorum, qui ad normam Christianæ fidei actiones suas studiosè instituunt. Accedit eodem, quòd etsi quandoque contingat, vt Angelus Satanę in Angelum lucis sese transfiguret, hoc est, vt ij qui errant, lucem nihilominus veritatis sibi percipere videantur aliqua ex parte similem (nam prorsus similiter eos atque fideles affici non mihi persuadeo) ei quam persentiunt qui vera credunt: tamen non est vllo modo diuinæ prouidentiæ consentaneum, vt tot Christi fideles, ac tales, & tam ordinariè, in orbe toto sic illudantur.

Qvo-

Huius argumenti accommodatio contra Sectarios.

In præfat. libri de abroganda Missa priuata ad Fratres Augustiniani ordinis, in Cœnobio VVitembergensi.

Quomodo repugnauerit Lutherus stimulis conscientiæ.

Qvo ipso argumento & Lutherus ipse aliquando, quasi clarissima voce, à conscientia propria in viam reuocabatur, monebaturq; verissimè (si voluisset audire) quantoperè à recto itinere veræ, Christianæq; doctrinæ declinare inciperet. Quoties (inquit ipse Lutherus) mihi palpitauit tremulum cor, & reprehendens obiecit fortissimum illud argumentum? Tu solus sapis? tot ne errant vniuersi? Tanta secula ignorauerunt? Quid si tu erres & tot tecum in errorem trahas damnandos æternaliter?] Infelicissimum verò te mortalium omnium, Luthere, quòd non tunc audieris, quid Dominus, secundum magnam misericordiam suam (cùm nondum esses cōsumptus) in te loqueretur. Quid enim ad fortissimum illud argumentum (vt ipse appellas) quo & sanctissimi olim Ecclesiæ Patres ad sese & alios confirmandos (vt infrà videbimus) vti solebant, respondere poteras? Tandem, inquit, confirmauit me verbis suis Christus, vt iam non tremat nec palpitet, sed insultet cor meum his Papisticis argumentis.] Atqui ab Angelo potius Satanæ in ista tua obstinatione, Luthere, obfirmatum fuisse te, illud ipsum fortissimum argumentum, à tanta aliorum auctoritate & fama Catholici nominis (vt Augustinus inquit) admodum celeberrima, certissimè concludebat. Sed scriptum est: *Impius cùm in profundum peccatorum venerit, contemnit.* Ad eos verò omnes, qui Lutheri, aliorumque Sectariorum fraudibus irretiti tenentur, clamat adhuc Dominus, & vel hoc ipso horribili exemplo obstinationis Lutheri monet, vt [a] *magnum ipsi* (sicut in simili caussa Diuus Cyrillus ait) *profectum faciant à peccatis aliorum*, [b] *quærantq;*, vt Augustinus grauissimè inquit, *Christianam religionem in Ecclesiæ Catholicæ communione, quæ Catholica*

Parte VI. cùm ostendemus non Ecclesiā Romanā, sed Sectarios defecisse à doctrina Apostolica.

Prouerb. 18.

a Lib. 4 in Ioan, cap. 13.

b Lib. de vera relig. cap. 7.

tholica

tholica eſt, & Catholica nominatur, non ſolùm à ſuis, verùm etiam ab omnibus inimicis.

Poſtremum argumentum ab eis omnib⁹, quæ hactenus propoſita ſunt deductum.

XIX. Concludam ad extremum hunc locum, ſi de ratione vna breuiſſimè dixero, quæ iure etiam optimo ad conſolationem vſurpari ac repeti memoria poteſt. Vt maximè enim argumenta ſingula, quæ fecimus, tantam vim non haberent, vt vnumquodque per ſe mouere debeat (quanquam nullum eſt omnino quod non ſit maximum) certè in omnibus ſimul ingens eſt pondus: ſi non vt conſtet euidenter Chriſtianam doctrinam eſſe veram; certè vt euidenter intelligamus, eam quamuis per ſe non ſit euidens, eſſe tamen fide & aſſenſione prudentum digniſſimam: quod ſi ne hoc quidem, certè vt error atque ignorantia, ſi quæ in aſſentiendo Chriſtianæ doctrinæ eſſet (eſt autem in ea re potius ſumma veriſſimaque ſapientia) omni culpa & reprehenſione vacaret. Quid enim vnquam de rebus non euidentibus ſine culpa creditum eſt, ſi credere quæ Chriſtiana doctrina tot tantiſq; argumentis confirmata docet, culpa non vacat? Aut quomodo in extremo illo iudicio Deus propter ſtudium, profeſſionemq; Chriſtianæ religionis condemnare nos poterit, quam tot modis vel ipſe probauit, vel certè probari ſic permiſit, vt niſi planè deſipimus, nulla religio alia, ac multò minùs contemptus omnis religionis vel gratus Deo ipſi, vel rectæ rationi conueniens eſſe videri nobis poſſit? Nunquam igitur laudari ſatis illa cuiuſdam oratio ad Deum poterit: Domine, ſi decepti ſumus, tu nos decepiſti. Quæ mihi vox & veriſſima, & conſolationis pleniſſima, & prorſus eiuſmodi videtur quam omnibus portis inferorum in negotio fidei confidentiſſimè opponere poſſimus. Neque enim

video,

video, vt aſſentiamur Chriſtianæ doctrinæ, quid vehementius mouere nos poſſit, quàm quod intelligimus, vt explicatum eſt, eam aut omnino eſſe veram, aut ſine culpa prorſus veram à nobis iudicari.

Concluſio in Sectarios.

Hac verò conſolatione, cùm (vt argumentis etiam ipſis, hactenus pro Chriſtiana doctrina factis) deſtituantur omnes Sectarij; nihil eis, dum ad regiam viam Eccleſiæ Catholicæ nõ redeunt, niſi vt planè deſperent, ſupereſſe video.

Quæ cùm ita ſint, apparet eos, qui Chriſtianam doctrinam complectuntur, nequaquam *indoctas* [a] *fabulas ſequi*, ſed teſtimoniis eiuſmodi niti, quæ verè ſunt, vt Pſalmiſta loquitur, *credibilia nimis.* Deinde intelligitur, quãcunque aliam religionem à Chriſtiana differentem, indignam eſſe prorſus cui adhibeant fidem prudentes. Iiſdem enim argumentis vtrunque conuincitur: videlicet & noſtrã fidem credi prudenter, & quæ cum ea pugnant, prudenter credi non poſſe. Primùm, quoniam idipſum inter cætera docet noſtra fides, quæ in vniuerſum, vt probatum eſt, vera docet. Tum etiam, quoniam vt repugnantes doctrinæ prudenter credantur, fieri per ſe quidem non poteſt: id eſt, ſi vtriuſque partis argumenta ſatis cognita ſint, & inter ſe benè conferantur. Quod ob eam rem ita dico; quoniam propter ignorantiam fieri ex accidenti poteſt, vt quis, antequam rationes & argumenta noſtræ fidei percipiat, haud imprudenter aſſentiatur doctrinæ pugnanti cum iis fidei noſtræ articulis, qui ſunt ſupra captum naturalis rationis. Itaque hoc euincunt euidenter argumenta noſtræ fidei, qui argumenta hæc percipiat, hunc neque poſſe prudenter credere quod pugnet cum noſtra fide, & prudentiſſimè facturum ſi complectatur illam, quoniam omnino nulla

[a] 2. Petri 1.

Pſalm. 92.

Quamlibet aliam religionis ſectam à diſciplina Chriſtiana differentem eſſe incredibilem.

religio eſt, aut fuit vnquam ita probata ſicut eſt noſtra. Ex qua re etiam illud intelligi debet, iure hominibus impoſitum eſſe diuinitus præceptum credendi; ſiquidem prudenter, ob argumenta iam explicata, poſſunt hoc facere, quamuis fidei doctrina non ſit ipſa euidens. Quod erat igitur nobis primo loco argumentis docendum, id ſatis, vt arbitror, oſtenſum eſt: nempe neceſſe omnino ad ſalutem eſſe firma fide credere doctrinam à Chriſto traditam eſſe veram. Quoniam idipſum hæc doctrina tradit, quam probauimus eſſe in vniuerſum fide dignam & veram. Quodipſum tamen, vt initiò etiam monui, potius propter diuina teſtimonia & reuelationem quæ latet, quàm propter vlla argumenta, perſuaſum habemus. Sed argumenta efficiunt tamen, vt animum inducamus propter diuinam reuelationem atq; teſtimonium, velle, adiuuante Deo, credere: vt initiò declaratum à nobis eſt. Deinceps in confirmatione earum aſſertionum, quę ſequuntur, a uctoritate, quoque Chriſtianæ doctrinæ, atq; adeò Scripturæ ſanctæ, quam argumentis hactenus aſſeruimus, ad probandum vti licebit.

Præceptũ credẽdi quare iuſtum ſit.

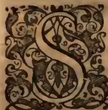
ANALY-

ANALYSIS FIDEI CATHO-LICAE, &c.

PARS SECVNDA.

NON SATIS AD SALVTEM EST CREDERE IN genere vniuersam doctrinam Christianam esse veram, nec etiam omnino sufficit aliqua doctrinæ præcipua capita in specie tenere, sed simul quoque necesse est, nihil falsi determinatè quod in aliqua fidei quæstione cum vera sententia doctrinæ Christianæ pugnet, pertinaciter credere.

SVnt, vt intelligo, non pauci, qui posteaquam Sectariorum fraude ab Ecclesia Catholica abducti, nullo se firmo fundamento ad veritatem in tanta doctrinarum varietate cognoscendam niti posse, nisi ad Ecclesiam redeant, animaduertunt: perniciosissima opinione conscientiis exulceratis mederi, & desperationi, à qua non longè absunt, obsistere student. Sibi enim persuadent, modò aliquis Deum & Christum & præcipua fidei capita fateatur, nihil interesse præterea quid credat, aut quorum disciplinam sequatur, vt adipiscatur salutem. Aduersus quem errorem, assertio iam posita

Non posse hominem secun-

dum quamlibet fidem saluari. posita confirmanda est, vt ordinem etiam, quem initiò nobis proposuimus, persequamur.

PROBATIO I. AC primùm quidem demonstrari hæc assertio potest hoc modo. Si de aliquibus omnino fidei capitibus cōtra sententiam veram aliorū Christianorum, quod velis credas; non vna & eadem fides erit apud te, quæ est apud verè Christianos omnes, sed alia diuersa: non enim *idipsum* quod alij *sapies*, nec *in eadem permanebis regula*, sicut ad vnitatem fidei requirit [a] Apostolus. Si autem non vna & eadem fides est apud te, quæ sit etiam apud verè Christianos omnes; non habebis fidem Christianam; hæc enim vbique est [b] *vna*, sicut *vnum Baptisma*. Si autem fidem Christianam non habebis; Deo gratus esse non poteris. *Sine fide enim* (vtique Christiana) inquit Apostolus, *impossibile est placere Deo.* Quod si Deo gratus non eris; certè nec poteris saluus esse. Igitur, vt hoc vltimum ex primo concludamus, si quod velis credas, nequaquam poteris consequi salutem. Hoc certè probationis filum omni ex parte ferreum est, neque potest disrumpi vllo modo.

a Philip. 3.
b Eph. 4.
Hebr. 11.

PROBATIO II. DEINDE. Nemo hæreticus, nemo Sectarius, nemo infidelis, nemo incredulus, nemo falsus propheta, aut magister mendax, aut lupus rapax, docēs peruersa, &c. nisi ante mortem resipuerit, salutem consequi poterit. Hoc enim manifestè Scriptura declarat, cùm vniuersè de iis omnibus absq; vlla vel personarum vel erroris (qui quidem cum doctrina fidei pugnet) exceptione hunc in modum pronunciat: [a] *Docete omnes gentes. Qui non* [b] *crediderit* (non dicit, hoc aut illud, sed absolutè, Qui non crediderit) *condemnabitur,*] [c] *Attendite à falsis Prophetis, qui sunt lupi rapaces, &c.*] [d] *Obseruetis eos, qui dissensiones, præter doctrinam quam vos accepistis faciunt, & declinate ab illis. Huiusmodi*

a Matth. 28.
b Mar. 16.
c Matth. 7.
d Rom. 16.

enim

enim Christo Domino nostro non seruiunt.] [e] *Doctrinis variis & peregrinis nolite abduci.*] [f] *Hæreticum hominem post vnam aut alteram admonitionem deuita, quoniam est proprio iudicio condemnatus. Si quis vobis euangelizauerit,* [g] *præter id quod accepistis, anathema sit.*] *Si quis venit ad vos &* [h] *hanc doctrinam non affert, nolite recipere, nec aue ei dixeritis.*] *Manifesta sunt opera carnis, fornicatio, inuidia, dissensiones,* [i] *secta, &c. Qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt.*] *Erunt in vobis magistri mendaces qui introducent sectas* [k] *perditionis, superinducentes sibi celerem perditionem.*] Nunc ne sim sententiis similibus recensendis prolixior, ita rationem concludo: Omnis qui obstinatè & contumaciter contra veram fidei sententiam arbitratu suo aliquid omnino credit, est hæreticus, infidelis, incredulus, sectarius; atque etiam, si alios quidem doceat, falsus propheta, magister mendax, lupus rapax, &c. Igitur cùm nemo qui est talis salutem consequi possit, vt probatum est; nemo quoque poterit consequi salutem, qui pro libito contra sententiam fidei aliquid obstinatè & contumaciter credat.

e Hebr. 13.
f Titum. 3.
g Galat. 1.
h 2. Ioan. v. 10.
i Galat 5.
k 2. Petri. 2.

SED & contra eos etiam, qui arbitrarentur vnumquemque non prorsus Atheum (siue is Christi doctrinam recipiat siue non recipiat) secundum sectam viuendo suam, modò nihil contra conscientiam admitteret, saluari posse: licet nobis etiam, absque testimonio Scripturæ, huiusmodi sanè firma rectæ rationis argumentatione vti. Si qui libet secundum sectam suam salutem cōsequi potest; caussa necessariò erit, quia vel omnes omnino sectæ, quæ possint esse, placent atque probantur per se ipsæ Deo: vel quia omnes qui sectis addicti sint, excusari per inuincibilem ignorantiam poterunt: vel certè quia ipsa opinio, quantumcunque vincibilis, omnes excusabit qui secundum conscientiam suam, id est, congruenter

PROBATIO III.

Non posse vnumquemq; secundum quamlibet sectam saluari ratione quoq; euidenti demonstratur.

cum

cum eo quod ipsi putant, viuant, & sentiant. Sed neque omnes sectæ per se placent Deo: neque omnes qui sectis addicti sint, excusari per inuincibilem ignorantiam poterunt: ac multò etiam minus opinio qualiscunque, si sit vincibilis, excusabit. Igitur non omnes secundum quamlibet sectam salutem consequi poterunt.

Non posse oẽs sectas placere Deo.

Iam confirmo singula. Ac primùm, non omnes certè sectas per seipsas probari Deo, planissimum est. Nam cum plerasque opiniones differentium sectarum, atque adeò etiam nata ex opinionibus actionum studia, oporteat inter se pugnare: fieri nequit, vt quælibet sectæ per se sint diuinæ voluntati consentaneæ. Inde enim (quod est perabsurdum) sequeretur; eundem ipsum Deum auersari quod approbat, & id vetare, quod sibi tamen placet. Etenim ex omnibus contrariis ac repugnantibus actionibus necesse est quasdam esse, cum recta ratione cõgruentes, ac proinde probari, vel etiam imperari à Deo: eas autem quæ ex contrario his repugnant, necesse est item esse hoc ipso à recta ratione auersas, ideoque peccata, Deo inuisa, ab eoq; prohibita. Ita si opiniones omnes & actiones quarumlibet sectarum Diuinæ voluntati consentaneæ sunt: cùm quædam ex illis, vt ostensum est, Deo sint exosæ & ab eo prohibitę: consequetur, vt dicebamus, aliquid auersari Deum, quod ipse tamen approbet, & idipsum vetare, quod sibi tamen placet. Accedit quod si proprius etiam disciplinas inspicimus earum sectarum quarum notitiam tenemus, vt Gentilium, Iudæorum, Turcarum, hæreticorum; in singulis prauos errores, atq; adeò actionum instituta peruersissima facilè animaduertimus, quæ esse quidem media salutis consequendæ, ipsi grata Deo, neque cogitari sine summo scelere, neque dici sine atroci blasphemia potest.

Iam

Iam verò quòd per inuincibilem ignorantiam aliqui quandoque excusentur, fieri quidem potest: vt autem ita excusentur omnes, non est vllo modo probabile. Quis enim credat, omnino nullos esse ex omnibus Sectariis, qui & idoneo iudicio præditi sint, & opportunitatem aliquando habeant, ad cognoscēdum veritatem? Quod si multis (vt sanè fit) facultas hæc suppetit: multi profectò possunt vera scientia comparanda vincere ignorantiæ errorem. Quare non omnes Sectarij ignorantia inuincibili excusabuntur.

Per ignorantiā inuincibilem non possunt Sectarios omnes excusari.

Multò etiam minus ipsa opinio falsa excusabit (nam hoc erat in partitione nostra postremum) si voluntaria sit, hoc est, si in ea peruicaciter persistas, cùm veritatem cognoscere bene possis. Inest enim vel maximè in ipsis etiam prauis opinionibus, cùm alioquî deponi possunt, turpitudo: à qua proinde non magis honestari opus aliquod improbum potest, quàm illustrari (v. g.) obscurus locus à tenebris. Itaque & hæresis, cùm error ipse sit peruersæ de rebus diuinis opinionis, peccatum est maximum: nec ipsis etiam priscis Philosophis, qui modo rationem sequerentur, ignotum fuit, summam esse impietatem in falsis atque improbabilibus sententiis de Deo. Denique nullum omnino esset peccatum in falsi cultus superstitione, si opinio ipsa falsa per se, tum etiam cùm deponi potest, à peccato excusaret. Quis enim in eo genere delinquit, qui non falsò arbitretur obsequium se præstare Deo? Ergo falsa opinio, cùm est quidem voluntaria & vincibilis, non modò nō omnes Sectarios, sed ne vllum quidem à peccato excusare ipsa potest. Quod quidem non modò ratio recta, vt ostensum est, docet, sed etiam [a] Scriptura diuina confirmat multis in locis.

Vincibilis ignorantia quare neminem Sectarium excuset.

[a] Vbicunque fingi dicitur esse aliqua peccata ex ignorantia, vt Psal. 18. Ioan. 16 v. 2. & 1 ad Cor. 2. &c.

Confirmatur adhuc magis illis eadem probatio.

Huc accedit, quod ſi maximè vel inuincibilis ignorantia, vel opinio qualiſcunque eos omnes (quod fieri non poteſt) à peccato excuſaret, qui ſectis quibuſcunque dediti ſunt: tamen inde non ſtatim conſequitur, vt quiſque poſſit ſecundum ſectam quamlibet adipiſci ſalutem. Namque vt ſalutem conſequaris, ſatis tibi non eſt, vt à peccato in prauis alioquî actionibus excuſeris: ſed præterea etiam neceſſe eſt, vt aliquibus mediis conſequendæ ſalutis, per ſe rectis, & diuina prouidentia ad eam rem inſtitutis, vtare. Cuiuſmodi ſunt, fides, pœnitentia, &c. Vt enim Deus ipſe hominibus pręſtituit finem vltimum, id eſt, ſummam beatitudinem: ſic etiam ad ipſum pertinuit media etiam aliqua & bona & neceſſaria conſtituere ad perueniendum in eum finem. Quod ſi terminum tantum & non etiam viam hominibus oſtendiſſet, non illius eſſet prouidentia perfecta. Non eſt autem conſequens, ſi per ignorantiam aut opinionem in prauis actionibus à peccato excuſaris, vt etiam vtaris eiuſmodi mediis, quæ per ſe ſunt bona & neceſſaria ad ſalutem. Quoniam igitur (vt demonſtratum eſt) neque omnes ſectæ per ſe placent Deo: neque omnes Sectarij per ignorantiam inuincibilem aut opinionem excuſabuntur; nec, ſi maximè excuſarentur, ideò futurum eſſet, vt omnes adhiberent media per ſe neceſſaria ad ſalutem: perſpicuum eſt, eos deſipere, qui in vniuerſum omnibus, ſecundum quamlibet ſectæ diſciplinam, ſalutem pollicentur.

Etiamſi Sectarij omnes per ignorantiā excuſarentur: tamen non poſſent illi omnes ſaluari.

PROBATIO IIII. ab auctorit. Patrū.

LONGE verò ſecus ſanctiſſimi & eruditiſſimi Patres arbitrati ſunt, qui vel ſi minimum aliquid cõtra fidem credatur, eo ipſo fidem atque ſalutem amitti conſtanter tradiderunt. Ita enim ſcriptum reliquit B. Gregorius Nazianzenus: Nihil, inquit, periculoſius his hæreticis eſſe poteſt, qui cùm integrè per omnia decurrant, vno tamen verbo,

[illegible] de [illegible] o [illegible] u [illegible] o.

verbo, tanquam veneni gutta, veram illam ac simplicem fidem Dominicam, & exinde Apostolicæ traditionis, inficiunt.] Ac D. Hieronymus, vbi de Origenis erroribus agit, disertis verbis affirmat, *propter vnum etiam verbum aut duo, quæ contraria essent fidei, multas hæreses eiectas esse ab Ecclesia.*] Hinc quoque D. Basilius apud Theodoretum: *Qui sunt*, inquit, *in sacris literis educati, ne vnã quidem syllabam diuinorum dogmatum prodi sinunt, sed pro istius defensione, si opus sit, nullum non mortis genus libenter amplectuntur.*] Atque ideò etiam D. Augustinus hæreticum hominem & ab Ecclesia alienum ita describit: *Qui in Ecclesia*, inquit, *Christi, morbidum aliquid prauumq́; sapiunt* (non dicit, qui de omnibus doctrinæ partibus praue sentiunt; sed: Qui morbidum ALIQVID,) *si correpti vt sanum rectumq́; sapiant resistunt contumaciter: hæretici fiunt, & foras exeuntes habentur in inimicis.*] Et præclarè hec idem ante Augustinum ita confirmauit Diuus Cyprianus: *Neque enim*, inquit, *Dominus noster Iesus Christus, cùm in Euangelio suo testaretur, Aduersarios suos esse eos, qui secum non essent, aliquam speciem hæreseos designauit; sed omnes omnino hæreticos, qui secum non essent, & secum non colligentes gregem suum spargerent, Aduersarios suos esse ostendit, dicens: Qui non est mecum, aduersum me est, & qui mecum non colligit, spargit. Item Beatus Ioannes Apostolus, nec ipse vllam hæresim aut schisma discreuit, sed vniuersos qui de Ecclesia exissent Antichristos appellauit, dicens: Audistis, quia Antichristus venit, nunc autem Antichristi multi facti sunt. Ex nobis exierunt, sed non fuerunt ex nobis. Si enim fuissent ex nobis, mansissent vtique nobiscum. Vnde apparet, Aduersarios Domini Antichristos omnes esse, quos constet, à caritate atque ab vnitate Ecclesiæ Catholicæ recessisse.*] Nec quidquam potest ad hanc rem illa D. Athanasij sentẽtia proferri clarius: *Quicunque vult*, inquit, *saluus esse, ante omnia opus*

Lib. 3. Apolog. aduers. Ruffin. non multo post med.

Apud Theodoret. lib. 4. hist. Ecclesiast. cap. 17.

Lib. 18. de ciuit. Dei, cap. 51.

Cyprian. lib. 1. epist. 6. ad Magnum.

Luc. 11.

1 Ioan. 2.

In Symb.

opus est, vt teneat fidem Catholicam, quam nisi quisque INTEGRAM *inuiolatamq; seruauerit, absque dubio in æternum peribit.*] Sic ille in fidei symbolo, quod apud Aduersarios etiam obtinuit auctoritatem. Quod enim ibidem Athanasius subiungit: *Fides autem Catholica hæc est, &c.* nõ significat, illos dũtaxat articulos, quos de mysterio sanctissimæ Trinitatis atque incarnationis commemorat, continere in vniuersum ipsam fidem integram: sed eos certè vel maximè etiam ad fidem integram pertinere: id quod ibi Diuus Athanasius ex instituto agebat. Itaque si quis negaret (v.g.) Baptismum esse Sacramentum, vel aliam eiusmodi sententiam fidei sine controuersia certam, neque tamen ab Athanasio propositam in eo symbolo; in æternum profectò, ex mente quoque sententiaque Athanasij, esset periturus, eò quòd fidem integram non seruaret.

Quæ cùm ita sint, non est profectò cur sine illa fide vndequaque incorrupta atque integra, quam Apostolus sperandarum substantiam rerum (hoc est, quasi basim atque fundamentum spei vitæ æternæ) esse, verissimè definiuit, salutem sibi quisquam apud Sectarios polliceatur. Neque enim aliquis vllam excusationem perfidiæ suæ ob difficultatem inueniendæ sincerissimæ veritatis prætendere poterit, *cùm facile alioquì sit* (inquit præclarè Diuus Irenæus) *veritatem ab Ecclesia sumere, nempe in quam, tanquam in depositorium diues, plenissimè Apostoli contulerunt omnia quæcumque sunt veritatis, vt omnis,* QVICVMQVE VELIT, *summat ex ea potum vitæ. Hæc est enim* (inquit) *vitæ introitus, omnes autem reliqui, fures sunt & latrones: propter quod oportet deuitare quidem illos. Quæ autem sunt Ecclesiæ, cum magna diligentia diligere, ab eaq; accipere veritatis traditionem.* Ac sanè mihi Diuus Augustinus non modò Honoratum

Heb. 11.

Lib. 3. cap. 4.

Lib. de vtil. cre- dend. cap. 2.

noratum Manichæum (cui ille scribebat) sed etiã vnumquemq; eorum, qui in indaganda nunc veritate extra Ecclesiam Catholicam inani labore se defatigant, saluberrimis illis verbis adhortari videtur: *Si iam*, inquit, *satis tibi iactatus videris, finemq́, huiusmodi laboribus vis imponere, sequere viam* CATHOLICÆ *disciplinæ, quæ ab ipso Christo per Apostolos ad nos vsq́, manauit, & ab hinc ad posteros manatura est.* Sed quemadmodum sola Ecclesia Catholica Romana, legitima sit Christi Ecclesia, in qua veritas incorrupta doctrinæ, iuxta istorum sanctissimorũ Patrum, vel potius ipsius Christi præceptum, quærenda sit, suo loco postea demonstrabitur. Nunc ad ea, quæ sunt nobis deinceps proposita, progrediendum est. Parte VI.

ANALYSIS

FIDEI CATHOLICAE, &c.

PARS TERTIA.

DVBITANDVM NON EST, *QVIN ALIQVA EXstet auctoritas ad iudicandum de fidei controuersiis omnibus, infallibilis, per quam in omni determinata quæstione cognoscere fideles omnes commodè possint, quæ sit Christi verissima sententia & doctrina.*

HAEC etiam assertio præcipuè propter rem ipsam, & vt ex ordine proposito in veritate indaganda progrediamur, breuiter admodum confirmari debet. Et quidē putare quis posset, de hac assertione, sic generatim posita, nullam nobiscum vllis Sectariis esse controuersiam: Sed cùm ab omnibus, qui volunt haberi Christiani, constitutum sit (& certè verbis nemo id apertè negat) esse aliquam auctoritatem, à qua possimus in omni quæstione discere Christi sententiam; illud tantummodò, de quo in sequentibus agemus, controuerti; cuiusmodi omnino & qualis sit hæc auctoritas. Cæterùm talem hanc auctoritatem esse contendunt Sectarij, vt nullam re vera (quemadmodum infrà videbimus) eiusmodi afferāt, quæ ad omnes omnino fidei quæstiones satis fidelibus esse possit. Itaque vt id firmemus, quod non tam illi verbis fatentur quàm re ipsa negant; & quia per se quoque id proderit ad confirmandum animos; non alienum ab instituto erit monstrare hîc breuiter earum rationum capita, quę cum primis docent, eiusmodi auctoritatem aliquam, ad omnes fidei quæstiones sufficientem, esse oportere: maximè cùm ex iisdem ipsis rationibus firma deinde argumenta ducturi simus ad demonstrandum præterea contra Sectarios, quæ etiam & qualis eiusmodi auctoritas esse debeat.

PROBATIO I. ERGO prima eius rei ratio hunc in modū à diuina prouidentia ducitur; Nisi talis aliqua exstaret auctoritas, magistra doctrinæ fidei, non satis esset à Deo prospectum hominibus de necessariis rebus ad salutē æternam comparandam. At satis in eo genere illis prospectum est. Exstat igitur talis aliqua auctoritas. Et quidem quod satis

superq;

ſuperq; Deus hominum ſaluti prouideat; vſque adeò Scriptura ſacra euidenter tradit, vt ab ea etiam erga homines prouidentia, quaſi cognomen quoddam Deum accepiſſe ſignificet. Nam ideò vocatur *Deus ſaluos faciendi*; quia quæ præſidia ad ſalutem neceſſaria ſunt, affatim ſuppeditat hominibus. Quod autem minimè ſatis proſpectum hominibus eſſet niſi exſtaret aliqua certa auctoritas magiſtra fidei, inde patet, quod Scriptura diuina multis in locis docet, [a] rectā ex omni parte fidem de diuinis rebus ad ſalutem nobis neceſſariam eſſe. Hanc autem fidem *animalis homo per ſe non percipit*, id eſt, nequit rationis humanæ viribus aſſequi ipſe per ſe, ſed eam neceſſe eſt, diſcat. [b] *Stultitia enim eſt illi doctrina fidei, & non poteſt intelligere.* Quod ſi diſcere quæ ſunt fidei oportet, alicundè diſcere profectò oportet. Quare aliquam exſtare auctoritatem magiſtram doctrinæ fidei, quæ de rebus in eo genere dubiis omnibus, docere verum poſſit, neceſſe eſt.

Pſalm. 67.

Ex diuina prouidentia conſequitur aliquā exſtare debere ſufficientē fidei regulam pro omnibus controuerſiis.

a Vide locos citatos parte p̄ced. probat. 2.

b 1. Cor. 2.

Itaque præclarè ob hanc rationem D. Auguſtinus: *Si Dei*, inquit, *prouidentia non præſidet rebus humanis, nihil eſt de religione ſatagendum. Sin autē præſidet* (quod pulchrè Auguſtinus ibi oſtendit) *non eſt*, inquit, *deſperandum ab eodem ipſo Deo auctoritatem aliquam conſtitutam eſſe, qua velut gradu certo nitentes, attollamur in Deum.*] Id confirmat etiam veriſſima illa ſententia, quam ibi paulò antè poſuerat Auguſtinus. *Sola eſt*, inquit, *auctoritas quæ commouere poſſit ſtultos (hoc eſt, adhuc ipſius rei ignaros) vt ad ſapientiam feſtinent.* Quod Auguſtini dictum, ſi in vllo genere locum habet, maximè certè in fidei religioniſq; negotio, in quo vel ipſa *mundi* [b] *ſapientia ſtultitia eſt*, ſi auctoritate neglecta inueſtigare ratione velit diuina myſteria.

Lib. de vtilit. cred. cap. 16.

b 1 Cor. 3.

SECVN-

PROBATIO II.

SECVNDÒ. Mens nostra non modò natura sua imbecilla est, & omnino impar viribus, vt ipsa per se necessariam doctrinam fidei peruestigare possit; sed in ea ipsa doctrina, tum etiam cùm reuelata nobis diuinitus est, quàm facillimè hallucinatur, & aberrat. Cuius rei partim caussa est exiguitas nostri luminis, partim maiestas doctrinæ fidei, nempe quam, eo quòd supra naturam est, nunquam satis ratione ac mente complecti possumus. Quæ ratio est, quam ob rem in ipsa etiã Ecclesia, vbi lucet splendidissimè fides, necesse tamen sit, oriri quãdoq; hæreses, vt & Apostolus dixit, & plus satis experiẽtia docet. Id cùm ita sit, auctoritatem aliquam exstare oportuit, cuius magisterio singuli, nisi velint esse nimium cęci, in vera doctrina retineri aut ad eam reuocari possint.

Cur humana ratio tam facilè aberret à vera doctrina fidei.

1. Cor. 11.

PROBATIO III.

c Ad Hebr 11.
d Rom. 10.

TERTIÒ. Hæc est fidei ratio, *vt* [c] *argumentum sit rerum non apparentium*; id est, cognitio non euidens, sed quæ nitatur testimonio & pariatur ex [d] auditu. Quæ autẽ res obscurè isto modo sciuntur, eas necesse est, alicuius auctoritatis indicio atque asseueratione discere. Quia igitur cuncti fideles possunt atque debent in omni quæstione fidei falsum repudiare, & quod verum est, Christique doctrinæ consentaneum credere: consequitur, aliquam auctoritatem exstare, per quam fideles vniuersi in quacunq; controuersia fidei possint ita doceri, vt falsum respuant, verum amplectantur.

PROBATIO IIII.

QVARTÒ. Cognitio quæ cum obedientia quadã mẽtis in assentiendo coniuncta est, aliqua nititur auctoritate magistra, cui sit in hoc genere obediendum. Talis autem est omnis cognitio fidei. Exstat igitur aliqua talis auctoritas, quæ fidei veritatem in omni quæstione doceat. Maior probatione nulla indiget. Minor occurrit passim

Veram fidem cum obediẽtia quadam debere coniunctam esse.

paſſim in Scriptura Apoſtoli. Nam non alia cauſſa eſt, quam ob rem ipſa etiam fides obedientia quædam nominari ſoleat; contrà verò hæreſis aut obſtinatio aduerſus fidem, inobedientia; niſi quia neceſſe eſt in credendo obedire. [e] *Gratias autem Deo*, inquit Apoſtolus, *quod fuiſtis ſerui peccati, obediſtis autem ex corde in eam formam doctrinæ in qua traditi eſtis.*] *Sed non omnes*, inquit *alibi*, *obediunt* [f] *Euangelio*, id eſt, non omnes credunt. Ideò enim ſubiungit: [g] *Iſaias enim dicit; Domine, Quis credidit auditui noſtro?*] Idem rurſus: *Quis*, inquit, *vos faſcinauit non* [h] *obedire veritati?*] Atq; etiam de hæreticis commonefaciens Titum, ob eam rem affirmat, *Epiſcopum amplecti oportere ſermonem fidelem: quoniam ſunt*, inquit, *multi* [i] *inobedięctes, vaniloqui & ſeductores, &c.*] Hæ ſententiæ & aliæ, quæ ſunt ſimiles, perſpicuè indicant, aliquam eiuſmodi auctoritatem eſſe, cui velut magiſtræ in omnibus fidei quæſtionibus oporteat in aſſentiendo obedire; vti dictum eſt.

e Roman. 6.

f Roman. 10.

g Iſai. 53.

h Galat. 3. vide etiam cap. 5.

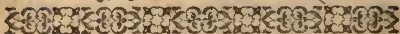
i Ad Tit. 1. vide etiam ad Rom. 1. 15. & 16. & 2 ad Cor. 9. & 10. & ad Philip. 2. & 2. ad Theſſal. 1.

PROBATIO V.

QVINTÒ. Nulla poteſt oriri de aliqua fidei quæſtione hæreſis, quæ non poſſit ac debeat in Eccleſia damnari & reiici, dicto anathemate eius auctoribus. Abſolutè enim pronunciat Apoſtolus: *Si quis vobis euangelizauerit* (quidquid illud ſit) *præter id quod accepiſtis, anathema ſit.*] At hoc minimè fieri poſſet, niſi auctoritas exſtaret aliqua, quæ in omni quæſtione de rebus fidei excitata certò doceret, quid rectæ fidei conſentaneum ſit, & quid eidem repugnans. Sed nihil neceſſe eſt amplius dilatare hoc loco probationem, quare ad alia progrediamur.

Ad Galat. 1.

ANALYSIS FIDEI CATHOLICAE, &c.

PARS QVARTA.

AVCTORITAS ILLA, QVÆ EXSTAT AD IVDIcandum de fidei controuersiis omnibus, infallibilis, non est tantùm diuina, neq; tantùm humana, sed humana diuinitus inspirata.

On esse purè humanam eam auctoritatem, cuius magisterio in omni fidei quæstione sententia Christi cognoscenda sit, satis liquet ex demonstratione præcedentis assertionis. Nam planum fecimus, humani vires ingenij esse minores, quàm vt quisquam valeat per se doctrinam fidei sine errore percipere aliisq; tradere. Quod verò neque purè diuina sit eiusmodi auctoritas, id est, quod non absque alicuius humanæ auctoritatis ministerio Deus ordinariè doceat per sese (vt nonnulli Sectarij ex * Anabaptistarũ factione somniauerũt) facilè quoq; probatur his argumentis.

* Præsertim Schvveckfeldiani & Mũtzeriani.

Deũ non ipsum per se solum docere.

PROBATIO I.

PRIMÒ. Scriptura docet, fidem oportere primùm cõcipi ex [a] *auditu*: Deinde fouendam atque conseruandam eam esse [b] *obedientia erga Præpositos, qui nos docuerunt verbum*

a Rom. 10.
b Hebr. 13.

verbum Dei: petendam *ex* [c] *ore sacerdotis*; discendam à Pastoribus & [d] Doctoribus, *quos posuit in Ecclesia Deus, vt non circumferamur omni vento doctrinæ, &c.* His autem & aliis externis adminiculis quid opus erat, si Deus per se ipse, quæ sit in omni quæstione recta fides, docere voluisset? c Malach. 2. d Ephes. 4.

PROBATIO II.

SECVNDÒ. Deus non eo modo docet nos ordinariè veram fidem, quo modo de rebus fidei ordinariè nobis non loquitur. Etenim docet vtiq; loquendo. At nobis de doctrina fidei per se ipse ordinariè non loquitur, sed *per* [e] *os Sanctorum, qui à seculo sunt, Prophetarum eius*; atq; etiam per os Ecclesiæ, in quo [f] *posuit ipse & manere perpetuò voluit suum verbum.* Non igitur per sese ipse de eiusmodi rebus ordinariè nos docet. e Luc. 1. Hebr. 1. f Isai. 59. v. 21.

PROBATIO III.

TERTIÒ. Si singulos ipse per se solus docet; quanam obsecro ratione hoc facit? Docet ne illos, ita vt nequeant omnino ipsi falli dum putant se aliquid didicisse ex Deo? An verò permittit eos in eiusmodi iudicio quãdoq; decipi? Primum dici nullo modo potest. Nam extra controuersiam est, omnibus temporibus fuisse & iam etiam esse permultos hæreticos, qui falsò sibi persuadeant eam esse diuinam doctrinam, quæ pugnat cum sententia diuina. Quod si Deum illo altero modo docere omnes dicas, scilicet ita, vt nihilominus quiuis decipi possit existimando id se discere ex Deo, quod ipse fingit errore proprio: certè nõdum erit ea ratione satis hominibus prouisum, vt veram in omnibus controuersiis fidem primùm dignoscere, deinde complecti ac retinere possint. Quid enim procliuius, quàm in illo iudicio falli, si in eo falli possumus? [g] *Spiritus est Deus*, ideoq; spiritualiter ac latenter ipse mentibus humanis loquitur (loquitur eis autem, cùm vult efficaciter, vt hoc aut illud intelligant ac sibi persuadeant) nec oculis euidenter cer- *Deum non docere per se fideles ratione quoq; demonstratur.* g Ioan. 4.

nitur, vt facilè animaduertere possis vtrũ id audias, quod ille in te loquatur, an quod dicit tibi spiritus tuus, vel certè spiritus *Satanæ, qui se in*[h] *Angelum lucis persæpe transfigurat.* Huc accedit, quod nihil interest, vtrum fidem dicas vnicuiq; ex proprio ingenio cognoscendam esse; vel ex magisterio solius Dei, qui tamen vtrum aliquid ipse doceat necne, vnusquisque ingenio proprio & fallibiliter diiudicare debeat. Nam ex ea parte singulis erit æquè facilè in doctrina fidei errare, atque si fallibiliter ipsos, sine magisterio peculiari Dei, diiudicare oporteret doctrinã fidei. Quibus igitur rationibus constat, homines præter vim ingenij sui, aliqua auctoritate externa infallibili indigere, vt vera fide salutem consequi possint; iisdem efficitur, eam auctoritatem non esse solius Dei per se ita docentis, vt homines in doctrina diuina percipiẽda (quemadmodum fit) falli possint.

h 2. Cor. 11.

PROBATIO IIII.

QVARTÒ. Cùm ab ipso Deo in Scriptura sacra ij reprehenduntur, qui de rebus diuinis ea & sentiunt, & docent, quæ ipsis propriè ac singulariter veniunt in mentem: nunquid aliquid ad excusationem eos iuuat, quod id faciant prætextu diuinæ doctrinæ, quam ipsi singulariter ac propriè diuinitus se accepisse iactent? Minimè verò. Hic enim ipse prætextus est, qui cum primis in Scriptura sacra redarguitur. Nam, *Væ*, inquit,[i] *Prophetis insipientibus, qui sequuntur spiritum suum & nihil vident. Dicunt;* Ait[k] *Dominus: cùm ego non sim locutus.*] Et rursus:[l] *Nolite audire verba Prophetarum, qui prophetant vobis & decipiunt vos. Visionem cordis sui loquuntur; non de ore Domini.*] Et:[m] *Falsò Prophetæ vaticinantur in nomine meo. Non loquutus sum ad eos. Visionem mendacem, & diuinationem fraudulentam, & seductionem cordis sui prophetant vobis.*] Item ipse magister noster Christus:[n] *Attendite à falsis Prophetis.*]

i Ezech. 13.
k Ibid. v. 7.
l Hierem. 23.
m Ierem. 14.
n Matth. 7.

Et:

Et: [o] *Si quis vobis dixerit, Ecce hic est Christus* (id est, hæc est diuina Christi doctrina) *ecce illic, nolite credere.*] Iam verò cùm duplex caussa esse possit, cur tam seriò ac grauiter moneamur priuatos huiusmodi prætextus diuinæ doctrinæ fugere; vna, quia per se, quod ad rem ipsam attinet, sint falsi; altera, quòd priuati & singulares sint, eoque ipso abhorreant à consilio Dei, qui ordinariè non priuatim singulos, sed per communem aliquam regulam oẽs docere soleat: profectò caussa hæc posterior, est eius admonitionis ratio præcipua. Pauci enim admodum sunt, qui diiudicare de re ipsi possint, vtrum ea doctrina, quæ tanquam diuina proponitur, vera sit an falsa. Et tamen omnes communiter eiusmodi priuatos spiritus atque doctrinas iubentur auersari: quoniam nemo est, qui non facilè vel per se vel alieno auxilio discernere queat num dogma quod proponitur sit proprium ac singulare alicuius, an verò per communem aliquam auctoritatem & regulam in Ecclesia traditum. — o Matth. 24.

Quod igitur ordinariè Deus per se solus ac priuatim vnumquemque non doceat, ex dictis satis perspicuum esse videtur. Itaque præclarè D. Augustinus: *Veritas*, inquit, *tua Domine, nec mea est, nec illius, aut illius; sed omnium, quos ad eius communionem publicè vocas: terribiliter admonens nos, vt nolimus eam habere priuatam, ne priuemur ea. Nam quisquis id, quod tu faciendum omnibus proponis, sibi propriè vendicat, & suum esse vult quod omnium est, à communi propellitur ad sua: id est, à veritate ad mendacium.*] Sic Diuus Augustinus. Ac ob id etiam B. Irenæus iure in hæreticos est inuectus sui temporis, quod *singularitate dogmatum se ipsos prædicarent, ac veritatis deprauarent regulam.*] Tum illud à Tertulliano rectè hæreticis exprobratum est, *Idem*, inquit, *licuit Valentinianis quod Valentino, idem Marcionitis quod Marcio-* — *Eadem assertio confirmatur auctorit. Patr.* Lib. 12. Confess. cap. 25. — Lib. 3. aduers. hæres. cap. 2. — Lib. de præscript. hæret.

ni: de suo ingenio fidem innouare.] Et à veritate ipsa dictum est, diabolum etiam, cùm mendacium loquitur, [p] *ex propriis loqui*: qui tamen diuinæ doctrinæ prætextu & ipse vsus est: inquiens, [q] *scriptum est enim, &c.* Ergo qui de fidei rebus quocunque prætextu ex propriis sibi loquendum putant, ij ex patre sunt diabolo.

p Ioan. 8.
q Matth. 4.

Quod si neque purè diuina, sine communi alio medio, est illa auctoritas infallibilis, quæ in omni quæstione nos doceat, vt ostendimus hactenus; neque etiam purè humana, vt præcedente capite probatum est; non est nobis opus alia propria probatione, vt quod in hoc loco agimus, persuadeamus; esse scilicet illam auctoritatem quasi ex vtraque compositam atq; mediam; nempe humanam diuinitus inspiratam. Bonus enim ac firmus est hic syllogismus. Oportet auctoritatem illam, in determinandis omnibus fidei quæstionibus infallibilem, aut purè diuinam, aut purè humanam, aut humanam diuinitus inspiratam esse. (Nemo enim est cui probare nunc oporteat, non esse Angelicam.) Non est autem vel purè diuina, vel purè humana, vt probatum est. Est igitur humana inspirata diuinitus.

Quomodo concludatur, regulam fidei debere esse humanã diuinitus inspiratam.

Et sanè cùm omnes penè Sectarij eam auctoritatem sola Scriptura sacra contineri contendunt, fateri eos necesse est, humanam, diuinitus inspiratam, illam esse. Homines enim ij sunt, qui Spiritu sancto inspirati, sunt nobis in Scripturis loquuti. Sed an rectè Scriptura sola eam auctoritatem isti definiant, videbimus in capite sequenti. Nunc tantùm hîc restat, vt Scripturæ quosdam locos explicemus, quibus contra assertionem positam videtur confirmari posse, Deum per seipsum singulos docere rectam fidem, sine vllo prorsus humano ministerio. Quod eò quoque faciendum est, quia eiusmodi locis illi etiam

Sectarij

Sectarij imprudentes ad errorem suum abutuntur, qui volunt tamen Deum non docere sine omni medio, sed per Scripturam sacram, quæ ipsa, vt dictum est, continetur humana auctoritate diuinitus inspirata.

Eius generis sunt ij loci: [a] *Erunt omnes docibiles Dei.* Et: [b] *Si quis indiget sapientia postulet à Deo, qui dat omnibus affluenter.* Et: [c] *Si quis voluerit voluntatem eius facere, cognoscet de doctrina eius, vtrum ex Deo sit.* Item: [d] *Oues meæ vocem meã audiunt.* Item: [e] *Cùm venerit ille spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.*] Atque in iis quidem & aliis eiusdem generis testimoniis, simpliciter significari videtur futurum, vt omnes de rebus fidei ab ipsomet Deo erudiantur. Sunt autem & alij loci quidam, in quibus item negari videtur, opus alicui fore alio magistro præter Deum. Vt in prima Canonica Ioannis: [f] *Non necesse habebitis vt aliquis doceat vos: sed ipsa vnctio docet vos de omnibus.* Et apud Ieremiam: [g] *Non docebit amplius vnusquisque proximum suum.* Et in Euangelio ipse Christus: [h] *Ego*, inquit, *testimonium hominum non accipio.* Acciperet autem, si oporteret ab hominibus veritatis Christianæ fidei proponi. Quare & alibi scriptum est: [i] *Qui credit in filium Dei, habet testimonium Dei in se.*

a Isai. 54. Ioan. 6.
b Iacob. 1.
c Ioan. 7.
d Ioan. 10.
e Ioan. 16.
f 1. Ioan. 2.
g Ierem. 31.
h Ioan. 5.
i 1. Ioan. 5.

Respondendum est, ad locos priores, vtrumque verum esse: & à Deo doceri fideles (sicut in illis testimoniis diuinitus est promissum) & doceri tamen ab illo ordinariè non nisi per ministerium humanum. Sed est consuetudo sacræ Scripturæ, vt quæ Deus principaliter facit, ea illi sic tribuat, ac si solus omnino sine aliquo instrumẽto faceret: idq; etiam propterea, quod ipse quoque suppeditat vim instrumentis ad operandum. Hanc ob caussam simpliciter ab Apostolo illud scriptum est: *Neq; qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus.*

Quomodo Deus & solus doceri dicatur, & tamen doceat per hominum ministerium.

Lege Ioan. Dried. lib. 2. de via inuestigãdi sens. script. cap. 3. ad secundũ argumentum.

1. Cor. 3.

Et

Matth. 10. Et Christus ipse: *Non estis vos qui loquimini, sed spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis.* Nec sanè diceret aliquis (vt hoc quoque vtamur exemplo) producere Deum absque concursu aliarum caussarum [k] *in montibus fænum:* quamuis Psalmista illi soli videatur hunc effectum, sicut & alios permultos, attribuere. Ergo pari ratione, cùm in Scripturis citatis legimus, Deum esse qui nos docet: intelligere debemus, hoc eum facere per ministerium auctoritatis humanæ, cuius etiam per os loquitur & auditur. Itaque non ipse solus per se docuit Paulum, sed ad [l] Ananiam adire illum voluit à quo erudiretur, & [m] Philippum misit, vt ad currum accedens doceret Eunuchum, & [n] Petro traditur in disciplinam Cornelius.

k Psal. 105.

l Actor. 9.

m Actor. 8.

n Actor. 10.

Quæ explicatio ad eos locos etiam qui sunt posterius obiecti, pertinere potest. Nam quod negat Scriptura, necesse esse, vt alius alium doceat; eodem modo intelligi debet, quo illud: *Neque qui plantat est aliquid neque qui rigat:* Et illud etiam, quod similiter explicauimus: *Non estis vos qui loquimini.*] Quid enim hoc significat? An, qui inspirante Deo loquitur, prorsus ipsum non loqui? Minimè verò: sed Deum esse quidem, qui eius ore tanquam instrumento quodam præcipuè loquitur. Ita non doceri fideles ab homine, minimè idem est quod nullo modo per humanum ministerium doceri: sed est, doceri præcipuè à Deo: qui cum omnibus temporibus *docuerit ipse*, vt Psalmista loquitur, [o] *hominem scientiam*; longè id vberius in hoc tempore gratiæ facit. Quod si nullo modo doctrinam hanc Deus per humanum ministerium traderet; responderi profectò satis Augustino non posset, hunc in modum cum ipso Ioanne Apostolo hac de re colloquenti: *Vnctionem*, inquit, *habebant quibus loquebaris. Tu dixisti:* [p] *quia vnctio ipsius docet vos de omnibus. Vt quid igitur talem*

o Psal. 39.

Tract. 3. in 1. epist. Ioan.

p 1. Ioan. 2.

talem epistolam fecisti? Quid illos tu docebas? Quid instituebas? Quid ædificabas? Sed respondet facilè pro ipso Apostolo conuenienter iis, quæ iam à nobis explicata sunt, idem ipse Augustinus: *Iam hic videte fratres magnum Sacramentum. Sonus verborum nostrorum aures percutit. Magister intus est. Nolite putare quemquam hominem aliquid discere ab homine. Admonere possumus per strepitum vocis nostræ. Si non sit intus qui doceat, inanis fit strepitus noster.* Ac paucis in eandem sententiam interpositis: *Cathedram*, inquit, *in cœlo habet qui corda docet. Propheta ait, & ipse in Euangelio; Nolite vobis dicere Magistrum in terra, vnus est Magister vester Christus.* Hæc Augustinus. Qui pulchrè hac oratione docet ideò fidei doctrinam ipsi Deo acceptam ferri debere, quoniam etsi per se ipse sine ministerio auctoritatis humanæ non doceat; tamen ipse est magister huius disciplinæ principalis. Matth 23.

Quod verò ait Christus: *Ego non ab homine testimonium accipio*, sic intelligendum est. Non indiguit Christi doctrina humano testimonio vt ipsa ab illo robur acciperet: Sed opus habuit eo tamen vt secundum consilium Dei, & rationem constitutam eius prouidentiç propagaretur, id est, vt ei homines fidem haberent. Nam & illud etiam ob eam rationem à Christo Domino dictum est: *Eritis mihi testes in Hierusalem & in omni Iudæa, &c.* Tum illud eodem pertinuit: *Hic venit in testimonium, vt testimonium perhiberet de lumine.* Ac subiungit Euangelista rationem à nobis assignatam: *Vt omnes*, inquit, *crederent per illum.* Hinc est, quod in eo ipso loco vbi negat Christus se ab homine testimonium accipere: vtitur tamen aduersus Iudæos testimonio Ioannis. Dixerat enim: *Vos misistis ad Ioannem: & ille testimonium perhibuit veritati.* Tum subiungit; *Ego autem non ab homine testimonium accipio. Sed hæc,*

Qua ratione Christi doctrina indiguerit & non indiguerit humano testimonio.

Actor. 1.

Ioan. 1.

Ioan 5.

Ibidem.

inquit, *dico vt vos salui sitis.* Quasi diceret: Ego quidem testimonium, quod mihi perhibuit Ioannes, non adfero tanquam illo nitatur mea doctrina: sed vt illam eo vobis probem, id est, vt Ioannis auctoritate, qui magnus est apud vos, commoti, mihi credatis & salui sitis.

Ex his arbitror satis confirmatam ac defensam tertiam nostram assertionem esse, nempe, non purè diuinam, neque purè humanam, sed humanam diuinitus inspiratam esse oportere auctoritatem illam, quæ de fidei quæstionibus omnibus certò doceat fideles.

ANALYSIS

FIDEI CATHOLICAE, &c.

PARS QVINTA.

HVMANA ILLA AVCTORITAS, INSPIRATA DIVInitus, quæ de controuersiis fidei omnibus iudicare valeat, non vnius tantùm vel alterius hominis quondam vita defuncti, aut etiam aliquorum propria est, qui olim vel scripto, vel voce sententiam diuinam explicauerint, posteritatiq́ commendârint, sed omnibus seculis apud fideles ipsos viget præsens, & pronunciare perspicuè ac palam de fidei controuersiis omnibus potest.

NON

NON absolutè hîc negamus, alicuius hominis vel aliquorum vita defunctorum auctoritatem diuinitus infallibilem esse in quæstionibus fidei. Sed cùm in iudicio, & quasi caussa fidei, duobus modis intelligi possit, aliquam auctoritatem esse infallibilem; videlicet aut tanquam magistram & iudicem, cuius sit sufficienter pronunciare & statuere quæ sit in omni quæstione doctrina fidei; aut certè tanquam testem, qui licet in eo iudicio definire satis ipse, ita vt est necesse, quæstionem omnem non possit, tamen ab auctoritate magistra & iudice consuli debeat: affirmamus sanè, auctoritatem illam infallibilem, à qua oportet (vt hactenus ostensum est) in omnibus quæstionibus, quæ de fide moueri possint, tanquam à iudice ac magistra, fideles cunctos omni tempore sufficienter de fide doceri, non esse propriam alicuius vel aliquorum hominum vita defunctorum. Quanquam & talis quidem auctoritas aliquorum qui superstites non sunt, & olim diuinam sententiam aut verbo aut scripto infallibiliter explicârunt, tanquam testis in fidei caussis certa ratione & modo (id est, vt vel rem ipsam dicat, vel aliquid rei consentaneum, ex quo res deduci possit) consuli debeat, vt à nobis suo loco pòst explicabitur.

Auctoritas infallibilis in quæstione fidei duplex esse potest. Altera enim est iudex, alia testis.

Nunc explicatione hac adhibita, probanda nostra assertio est. Quod fiet commodissimè si vtamur huiusmodi partitione. Auctoritas humana corũ qui vita functi sunt, & olim diuinam sententiam, aut verbo aut scripto infallibiliter declarârunt, partim Scriptura ipsa sacra, partim traditionibus Apostolicis (id est sententia per Apostolos viua primùm voce tradita, & deinceps ab eorum successoribus retenta & custodita, & continua suc-

Infallibilem auctoritatem quæ sit iudex omnium controuersiarum fidei non esse propriam aliquorum qui olim aut verbo aut scripto docuerunt, sed præsentem perpetuo in Ecclesia vigere: & quomodo id probandum.

cessorum serie ad posteros transmissa) continetur, vt infrà quoque suis locis docebimus. Sed neque Scriptura sacra, neque etiam sola traditio (si ab ea separes præsentem in Ecclesia auctoritatem infallibilem; sic enim de traditione nunc loquimur) est illa auctoritas infallibilis magistra fidei & iudex in omnibus quæstionibus. Talis igitur auctoritas non est propria alicuius vel aliquorum hominum vita defunctorum. Quod si exstat tamen aliqua talis humana auctoritas, vt probatum est; neque verò ea est illorum hominum propria, qui iam præterierunt; restat, vt viuat semper inter fideles præsens, quemadmodum in assertione nostra positum est. Confirmemus singula. Ac primùm eiusmodi auctoritatem sola Scriptura sacra, vt hæretici perperam sentiunt, non contineri, sequentia argumenta persuadere debent.

Supra parte III. & IIII.

SCRIPTVRAM SACRAM NON ESSE IVdicem omnium controuersiarum fidei.

PROBATIO I. PRIMÒ. Sententia eius auctoritatis, cuius de rebus omnibus fidei iudicium est, apertam oportet esse, vt ab omnibus fidelibus commodè possit intelligi. Nam si non ita perspicuè & planè auctoritas illa doceat, non ad eam rem valebit, cuius caussa (vt suprà probauimus) diuinitus instituta est; nempe vt omnes, nisi nimium velint esse cæci, facilè cognoscere possint, quid ex fide credere debeant, & quid tanquam fidei contrarium repudiare. Quomodo enim conscientia acquiescet, aut in animum aliquis inducet certò & absque vlla hæsitatione id credere, quod scire clarè ipse non possit ab aliqua auctoritate proponi & tradi quam sibi persuadeat esse infallibilem? Iam verò sententia Scripturæ de maximis etiam fidei quæstionibus, ita obscura & difficilis ad intelligendum est,

Parte III.

eſt, vt homines etiam benè literati, nedum vulgares fideles, in eius inquiſitione facillimè hallucinentur ab eaque aberrent.

Id, quia hæretici omnes pertinaciter negant, demonſtrandum iam diligenter eſt. Quod rectiùs fiet, ſi primùm cõſtiterit, quo ſenſu & quare Scripturam obſcuram eſſe affirmemus. Ita enim, & ipſas vias quaſi obſtruemus Aduerſariis, quibus illi in hac re arbitrantur, ſe poſſe ſubterfugere. Cùm enim Scripturam obſcuram eſſe dicimus, non vitium aliquod in doctrina ipſa diuinitus tradita ineſſe ſentimus, ſed maieſtatem atque *altitudinem* potius eiuſmodi [a] *ſapientiæ & ſcientiæ Dei*, & imbecillitatem ingenij noſtri profitemur. Nam hoc ſignificat, eam obſcuram eſſe, difficulter à nobis illam intelligi poſſe; quoniã & ipſa diuino ac ſingulari ſuo quodam modo conſcripta eſt, & nos multis rebus atque adminiculis indigemus, vt eius ſententiam aſſequamur; atque adeò multis etiam modis in ea re impedimur. *Quod totum*, inquit præclarè D. Auguſtinus, *diuinitus prouiſum eſſe non dubito ad edomandam labore ſuperbiam, & intellectum à faſtidio reuocandum, cui facilè inueſtigata plerumq; vileſcunt.* Nec diſſimilem rationem, cur Scriptura ſit obſcura, reddidit Clemens Alexandrinus.

Scripturã eſſe obſcurã, et quomodo id à Catholicis aſſeratur: nec à Sectariis, ſi id intelligant, negari poſſe.

a Roman. 11.

Lib. 2. de doct. Chriſt. cap. 6.

Lib. 6. Strom. non admodũ longè à fine.

Fatemur igitur ante omnia, & concedimus aduerſariis, hominum vel infirmitate, vel etiam vitio accidere, 1
vt Scriptura non intelligatur. Sed viciſſim ab ipſis poſtulamus, vt, quia tolli hac in vita nequit illa infirmitas, & difficillimè vitari hoc vitium ab hominibus poteſt; nobiſcum etiam agnoſcant & fateantur, Scripturam ſolam quæ vix à paucis rectè intelligi poteſt, non eſſe communem illam fidelium omnium regulam & magiſtram, à qua in quæſtionibus fidei doceri poſſe infallibiliter oẽs oportet.

Coguntur Sectarij ipſi confiteri Scripturam obſcuram eſſe.

oportet. Quæ enim fidei regula communis hominibus ipsis est proposita: eam prorsus oportet ex parte inprimis ipsorum hominum esse cognitu facilem, atque adeò perspicuam: Siquidem tota eorum ad vsum accommodata esse debet. At Scripturam, ex parte saltem conditionis hominum, obscuram & difficilem esse, ita certum est, vt sint etiam impudentes Sectarij si negent. I. Etenim ipsi etiam intelligunt, vim dictionis cognosci debere, qua vel primùm est ipsa doctrina sacra mandata literis, vel certè deinde in aliam linguam benè versa. Hoc, quod minimum est: tamen non omnes fideles rectè nouerunt. II. Scientiam quoque rerum ipsarum, & sensus in Scripturis exercitatos, ad Scripturarum intelligentiam requiri, negari non potest. Ideò enim fit, vt etiam inter eos, qui verborum cuiusq; linguæ, omnisq; Grammaticæ benè periti sint, difficillimè tamen de Scripturarum sensu in maximis rebus conueniat. Cui rei ipsi sunt argumento Sectarij. Sunt enim ex Caluinistis & Lutheranis non pauci Caluinistæ & Lutherani bilingues imò trilingues Grammatici. Et tamen quî de maximis fidei rebus, Lutheranis cum Caluinistis, imò ipsis etiam tum Lutheranis, tum Caluinistis inter se (dum omnes sola Scriptura niti volunt) conueniat, nouit iam satis orbis Christianus, quin etiam norunt Turcæ & Ethnici. Non igitur Grammaticæ tantùm, sed rerum inprimis doctore ad Scripturam intelligendam opus est. Quod profectò censuit Augustinus, cùm ita scripsit ad Honoratum: *Terentianum Maurum, sine magistro attingere non auderes: Asper, Cornutus, Donatus, & alij innumerabiles requiruntur, vt quilibet Poëta possit intelligi: Tu in eos libros, qui sancti diuinarumq; rerum pleni propè totius generis humani confessione diffamantur, sine duce irruis, & de his sine præceptore audes ferre senten-*

Ad Scripturã intelligendam quàm multa requirantur: indeq; illius intelligendæ difficultatem existere.

Scientiam rerũ magis quàm linguarum ad Scripturarum intelligentiam requiri.

Lib. de vtilit. cred. cap. 7.

ſententiam? Nec diſſimilis Diui Hieronymi oratio eſt, quam, quia notiſſima eſt, breuitatis cauſſa prætereo. Iam quotuſquiſque idoneum Scripturarum præceptorem vel quærit, vel inuenit, vel rectè intelligit, vt Scripturæ genuinam ſententiam aſſequatur? III. Sed neq; hiſtoriam multarum rerum arteſq; liberales quaſdam ignorare oportet; quarum ignoratione fit ſæpe, vt aberret aliquis à vero Scripturæ ſenſu, quemadmodum D. Auguſtinus diligēter notat, & res ipſa docet. IIII. Ratio quoque omnis tenenda rectæ fidei eſt, vt eius vbique analogiam videre, & ad eam exigere Scripturæ ſententias difficiliores poſſis. In qua re magno ſanè iudicio, quod paucis contingit, & dexteritate magna opus eſt. V. Et quoniam *in maleuolam animam non intrabit ſapientia*, purgandus etiam eſt animus, ne cœno vitiorum obruta atque excæcata mens videre in Scriptura non poſſit lumen veritatis. Quod Diuo etiam Auguſtino, quantumuis magno & perſpicaci ingenio eſſet præditus, tum accidebat, cùm adhuc erat inquinatus peccatis. *Inſtitui*, inquit, *animum intendere in Scripturas ſanctas, vt viderem quales eſſent. Et ecce video rem non compertam ſuperbis, neq; nudatam pueris: ſed inceſſu humilem, ſucceſſu excelſam, & velatam myſteriis. Et non eram ego talis, vt intrare ad eam poſſem. Nam illa erat, quæ creſceret cum paruulis. Sed ego indignabar eſſe paruulus, & faſtu turgidus mihi grandis eſſe videbar.* An verò nullius difficultatis res eſt, ab hoc tumore vitiorum vacuum eſſe, eorumque fuligine velatum cor, inſtar Iudæorum, non habere, ſed humilem fieri ac docilem diſcipulum, ad huiuſmodi Spiritus ſancti diſciplinam capeſſendam? VI. Quid autem precatio ad Deum pro ſapientiæ interpretationiſq; Scripturæ dono? An exigua difficultas eſt, & piè & perſeueranter illud cum eodem

In epiſt. ad Paulin.

Vide potiſſimùm lib. 2. de doctri. Chriſt. cap. 1. 6. & 29. & 31. & 36. & 37. & 40.

Sap. 1.

Lib. 3. confeſſ. cap. 5.

Augu-

Lib. 11. confess. cap. 2.

Pia D. Augustini pro intelligentia Scripturarum ad Deum precatio.

Augustino orare: *Domine attende, & miserere mei. Domine Deus meus, lux cæcorum, & virtus infirmorum. Largire spacium meditationibus nostris in abdita legis tuæ, neq; aduersus pulsantes claudas eam. Neq; enim frustra scribere voluisti tot paginarum opaca secreta.* Et aliquibus interpositis. *Vide*, inquit, *Pater, & aspice, & vide, & approba, & placeat in conspectu misericordiæ tuæ inuenire me gratiam ante te; vt aperiantur pulsanti mihi interiora sermonum tuorum. Obsecro per Dominum nostrum Iesum Christum Filium tuum, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi. Ipsum quæro in libris tuis, &c.* VII. Sed ex omnibus, quæ ad intelligentiam Scripturarũ necessaria sunt, illud est difficillimum, quod tamen magno sanè errore Aduersarij putant omnẽ remouere Scripturæ obscuritatem. Aiunt enim, difficiliores Scripturæ locos ex aliis clarioribus, qui sunt eadem de re, interpretandos esse. Quod & nos fatemur. Sic enim & Augustinus præcipit, & passim præter Augustinum alij Patres docent, ac vsu exemploque suo confirmant. Sed difficillimum tamen esse asserimus, huiusmodi locorum collationem ita instituere, vt quem locum tu putas clariorem esse, ideoq; ex eo alium locum interpretandum, is reuera sit clarior, & non cõtra potius obscurior: ex quo idcirco nõ alterum interpretari, sed eum ex altero sit necesse. Vt enim quis in Scriptura ipsa, & in cognitione locorum Theologicorum, magis aut minus versatus est, atque etiam vt magis aut minus perspicax, & in indagando diligens, sic magis aut minus rationes videt, cur hic sensus potius quàm alius huic loco subiici debeat. Ita fit, vt qui locus in vno sensu alteri clarus videtur, alteri videatur obscurus: eaque varietas facit, vt facillimum sit, quemadmodum diximus, in huiusmodi collatione locorum Scripturæ falli atque errare: dum non

Lib. 2. de doct. Christia. cap. 25. & 26.

Scripturarum collationem nõ penitus remouere difficultatem in illis intelligendis.

non obſcurus reuera locus ex claro, ſed clarus (ſi rationes omnes latentes & circumſtantes conſiderantur) ex obſcuro peruerſè exponitur.

Exemplis oſtēditur in Scripturarum collatione facillimè errari poſſe, atque adeo errare ipſos Sectarios.

Cuius rei, cùm multa & vetera, & recentia etiam exempla ex noſtrorum temporum controuerſiis proferri poſſint, ego breuitatis cauſſa vnum aut alterum ponam, vt Lector contempletur Labyrinthum errorum, in quo, propter hanc ſuam Scripturæ collationem, verſantur Sectarij, & verſabuntur perpetuò, niſi redeant ad ſaniorem mentem. Quæſtio eſt, vtrum concupiſcentia in iis qui gratiam ſunt adepti in Baptiſmo, ſit peccatum veri nominis, damnatione etiam dignum. Affirmant omnes Sectarij. Quia quod in perſona iuſtificati hominis Paulus ait, [a] *Habitare in ſe peccatum*; putant habere illum ſenſum clarum, quem illico verba ſuperficietenus exhibēt, nempe concupiſcendi facultatem ſeu appetitum eſſe peccatum. Itaque ex hoc loco interpretantur alios eiuſdem Apoſtoli, vbi contrà negat, vllum remanere peccatum, in iis, quos affirmat [b] *ablutos &* [c] *ſanctificatos* eſſe in Baptiſmo. Dicunt enim ſenſum eſſe, non quòd ij mundi prorſus facti ſint & immunes à peccato, ſed quòd peccatum quo alioquî inquinati ſunt, non imputetur ipſis ad pœnam. Falluntur autem in hac Scripturarum collatione. Quoniam locos clariores malè interpretantur ex obſcuro. Demōſtrant enim certiſſimè Catholici, ſenſum eius, quod Apoſtolus inquit, habitare in ſe peccatum, nō eſſe illum prima facie clarum, quem falsò putant Aduerſarij, nempe reuera concupiſcentiam peccatum eſſe. Hoc enim & naturæ ipſi diuinæ gratiæ repugnat, quæ cum peccato mortali ſtare nullo modo poteſt, & aliis etiā innumeris Scripturæ locis, ex quibus conſtat per gratiam ita aboleri penitus peccata, vt nihil in ipſo homine inſit

Exempl. I.

a Roman. 7.

b 1. Cor. 6.
c Ibidem. Idē ad Rom. 6. & 8. & aliàs ſæpe.

M damna-

d Roman. 8. [d] damnationis, id est, damnatione dignum. Docent igitur iidem Catholici alium quendam illi Apostoli loco subiici sensum obscurum, videlicet, concupiscentiam & ex peccato prouenisse, & ad peccatum inclinare, ideoque appellari ibi ab Apostolo peccatum: sicut etiam ipsum

e 2. Cor. 5. Christum [e] *peccatum* alibi impropriè appellat, quia fuit

f Gen. 2. hostia pro peccato: & Adam [f] Euam similiter *os* appellauit, quia ex osse exstitisset. Proinde non ex eo Apostoli loco, tanquam ex claro, illi alij loci, qui gratia emundari penitus hominem à peccatis manifestissimè docent, exponendi perperam erant: Sed ex iis potius locis, tãquam claris, illius alterius loci sensus obscurior (quem indicauimus) colligi ab Aduersariis debuit.

Exempl. II. Item quæstio est, vtrum quilibet possit ac debeat certò credere se iam esse receptum in gratiam diuinam. Affirmant etiam cuncti Sectarij: quamuis ego quidem nũquam mihi persuadere potero, vllum esse cordatum hominem inter illos, qui sibi omnino ita certò persuadeat: cuius rei alio in loco manifestissimas rationes reddidi.

In disputat. de gratia, & de differẽtia vet. & nouæ legis. Sed affirmant tamen ita credendum esse, licet minimè ipsi credant. Cùm autem obiicitur illis testimonium Apostoli clarum in persona hominis iustificati, dicentis:

g 1. Cor. 4. *Nihil mihi* [g] *conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum*; conferunt hunc locum cum illo alio eiusdem Apostoli: *Ideò*

h Roman. 4. *ex fide(* iustificatio *) vt secundum gratiam firma* [h] *sit promissio.* Quoniam autem putant significâsse hîc Apostolum, gratiam per fidem solam ideò apprehendi, vt quilibet, non ex bonis animi sui motibus aut recta conscientia, sed ex promissione diuina per fidem certò possit sibi persuadere quòd gratiam sit consequutus; interpretantur, non negauisse Apostolum in illo alio loco, quin sciret omnino atque adeò, quin sciat quiuis iustus, in cuius persona tunc loque-

loquebatur, se esse iustificatum: Sed negauisse tantùm, id se scire ex bona sua conscientia. Decepti verò sunt in ea collatione turpissimè. Nam vt aliud non esset, tamen antithesis certè, quæ continuò sequitur in verbis Apostoli, declarat, eum (in persona quidem hominis iustificati) omnino negauisse se vel ex promissione diuina, vel aliunde, secundum legem Dei ordinariam, scire in præsentia num esset iustificatus. Subiungit enim: *Qui autem iudicat me, Dominus est. Itaq. nolite ante tempus iudicare, quoadusq. veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum & manifestabit occulta cordium, & tunc laus erit vnicuique à Domino.* Cùm Dominum solum esse affirmat, qui num aliquis iustificatus sit, sciat; de eaque re ante tempus illud extremum, à nobis certò iudicium fieri vetat; nónne omnino negat, in præsentia quemquam hoc de se certò scire aliqua ordinaria via? Aliter igitur debuissent hîc instituere collationem Sectarij; & vel ex hoc loco potius intelligere, sensum illius alterius loci, vbi Apostolus ait; ideò ex fide hominem iustificari, vt secundum gratiam firma sit promissio, non esse, quòd per fidem iustificemur, vt ex promissione sola possimus certò scire nos esse iustificatos. Negat enim absolutè Apostolus, hoc à nobis sciri ante nouissimum tempus ordinario vllo modo posse. Sed docet, ideò nos gratis, absque merito nostrorum operum, per fidem, & alios nimirum animi rectos motus, caritatis & pœnitentiæ (qui cum fide viua coniuncti sunt) iustitiam & gratiam consequi, quoniam oportet certò diuinam promissionem impleri, quæ fuit prorsus talis; scilicet vt eo modo gratis iustificaremur absque nostro merito; quemadmodum sic etiam Abraham iustificatus est coram Deo. Hæc ibi tantùm Apostoli sententia est, neque quidquam de vana

1. Corinth. 4.

In disputat. de vera & falsa differētia vet. & nou. legis.

illa istorum persuasione hîc agit: vt ex disputatione & instituto Apostoli in ea epistola, alibi quoque probauimus.

Matth. 26.

Notum etiam est, Sacramentarios hæreticos idcirco errare, quoniam Scripturæ locos, qui sunt de Christi discessu ex hoc mundo, non ex hoc claro loco; *Hoc est corpus meum*, sicut oportet, interpretantur (ita scilicet, vt de discessu tantùm & absentia Christi secundum modum ordinarium atque visibilem eos locos intelligi necesse sit) sed hunc peruersè ex illis malè intellectis. Vnde fit, vt dum prauè tum illi tum etiam Lutherani panistæ collationem instituunt, plures quàm octoginta interpretationes differentes plenasque vanitatis paucissimis illis Christi verbis; *Hoc est corpus meum*, adhibeant, ne vel præsentiam corporis Christi in Eucharistia, vel conuersionem panis in illud fateantur. Quæ profectò varietas clarissimo argumento est, hos omnes, quantumlibet Scripturæ collationem iactitent, à proprio illorum Christi verborum sensu longissimè aberrare.

Lege Claudi. de Sainctes, repetit. 1. de Euch. c. 10.

Quomodo Scripturarum collatio potius, quandoq; intelligendæ Scripturæ difficultatem augeat.

Atque vt vno verbo dicam, in omni fidei quæstione, quæ in vtramque partem ex Scripturis agitetur; proposita quacunq; collatione Scripturæ, semper porro quæstio esse poterit, vter potius locus ad sensum alterius accommodandus sit ex eoque interpretandus? Ita fit, vt collatio non finiat ipsa & absoluat difficultatem quæstionis de sensu Scripturæ, sed plerumque etiam augeat. Huc accedit, quod non modò facillimè contingit error in iudicando, an hic locus per illum exponi debeat; cùm vtrumque constat de eadem re loqui; sed etiam in discernendo, an idipsum, quod in collatione sumitur, verum sit, scilicet vtrumque locum de vna eademq; re loqui. Quandoque enim idem in Scriptura verbum & eadem

dem

dem ferè phrasis ad significandas res diuersas accommodatur, vt admonuit etiam Diuus Augustinus. Quod quia nuper quidam Sectarius, Lutheri discipulus, non animaduertit; ineptè voluit per Scripturæ scilicet collationem ostendere, *oblationem mundam*, de qua vaticinatus est Malachias, non aliud sacrificij genus in Ecclesia esse, nisi Euangelij prædicationem, quam etiam Apostolus per similitudinem *oblationem* vocat. Rectè autem Diuus Augustinus: *Non putemus*, inquit, *esse præscriptum, vt quod in aliquo loco res aliqua per similitudinem significauerit, hoc eam semper significare credamus.* Sed errorem istiusmodi collationis in alio [b] loco redarguimus. Et omnes disputationes, quæ nobis intercedunt cum istis, plenissimæ sunt exemplis similibus, in quibus appareat variis vbiq; erroribus Aduersarios esse implicatos, propter Scripturæ collationes à se sinistrè institutas.

Lib. 2. de doct. Christ. cap. 24. 25. 26.

Herbrandus contra nostrũ de sacrificio Missę tractatũ

Malach 3.

Rom. 15.

Lib. 2 de doct. Christ. cap. 24.

b In Apolog. de sacrificio Missæ, cap. 4.

Nunc quæ exempla huius rei adduximus, non tam adduximus, vt in illis quæstionibus eos errâsse ostenderemus, id enim aliorum est locorum, quàm vt (quod iam agimus) euinceremus, eos facillimè certè, dum sola Scripturarum collatione niti volunt, sic errare potuisse. Ex quo intelligi debet, non quidem eorum esse leuiorem culpam in errando (quis enim eos Scripturis solis quæstiones fidei velle definire cogit?) sed Scripturam profectò esse ad intelligendum difficilem: quandoquidem in eius interpretatione collatio locorum, in qua facillimè erratur, negligenda non est, & alia multa adminicula antè enumerata ad eam rem requiruntur, ex quibus aliqua in plerisque hominibus sæpe desiderantur. Neq; sanè ab hoc proposito aliena obseruatio est, quod cùm præter ea, quæ diximus, quasdam etiam peculiares regulas ad Scripturam intelligendã vtiles, Augustinus ex quodam

Lib. 2. de doct. Christ. cap. 29. & seq.

c Ibid. cap. 30.

Tyconio commemorâsset: tamen quosdam [c] dicit tales esse Scripturæ locos, vt ad eorum sensum inueniendum vix vlla eiusmodi regularum satis esse, imò ne seruire quidem possit.

Scripturam obscuram esse, suo satis exemplo confirmant Sectarij.

Quod si necdum ista omnia satis Aduersariis probant, difficulter Scripturæ sensum intelligi posse; vel domesticis tandem eius rei argumentis experientiaque propria moueantur. Nam si Scriptura difficilis non est, quid sibi vult inter ipsos, in tam multis tamque grauibus fidei quæstionibus de Scripturæ sensu tanta dissensio? Cur Caluiniani Lutheranis, & Lutherani Caluinianis (vt capita tantùm ipsa sectarum, variè porro inter se dissectarum, nominem) non persuadent rem claram? An literas nesciunt? An locos nō conferunt? An à Deo, qui dat omnibus affluenter, sapientiam non postulant? Eligant igitur hîc quod maluerint, alterutrumque fateantur, aut Scripturam esse difficilem: aut se insanire, quòd inter eos de clarissimo minimeque difficili Scripturæ sensu conuenire non possit.

Scripturam ipsam sui obscuritatem testari, confirmatur aduersus Sectariorum cauillationes.

2. Pet. 3.

Sed audiamus Scripturam ipsam de se loquentem, num eam facilitatem sibi tribuat quam ei isti quasi per vim obtrudere, contra sensum, contra experientiam, & suam & alienam, conantur. Non autem noua adferam sed vetera hac de re Scripturæ testimonia, cùm sint optima, repetam, vt ea magis confirmem. In quo genere clarissimum certè testimonium est illud D. Petri, qui testatur, *quædam esse in epistolis D. Pauli difficilia intellectu. Quæ,* inquit, *indocti homines & instabiles, sicut & cæteras Scripturas, deprauant ad suam ipsorum perditionem.* Cùm dicit, illa D. Pauli, sicut & Scripturas cęteras, deprauari à peruersis; certè Scripturas etiam cæteras magna ex parte similiter esse difficiles indicat. Nam propter difficultatem vtique

cæteræ

cæteræ quoque Scripturæ deprauantur, sicut & illa de Pauli epistolis. Neque verò D. Petrum latebat, quid valere posset ad Scripturæ intelligentiam collatio locorum: & tamen ea re non obstante, pronunciat simpliciter, Scripturam intellectu esse difficilem: ac ideò facilè deprauari posse.

NOTA.

Et planè falsum ac ineptum etiam est, quod quidam Lutheri discipulus, vt hoc testimonium eludat, hîc comminiscitur. Respondeo, inquit, Petrus non dicit, epistolas Pauli ita esse conscriptas, vt difficultate & obscuritate sua Lectoribus præbeant occasionem ad perditionem. Vtitur enim articulo non fœminino sed neutro: significans, res ipsas de quibus Paulus loquitur, quia positę sunt longè supra & extra omnem conspectum rationis, non posse rectè intelligi ab hominibus carnalibus, sed opus esse illuminatione Spiritus sancti.] Hactenus ille Lutheranus. Quem adeò non est Deus passus hac interpretationis vanitate Lectorem decipere, vt ad eam clarissimè refellendam ipsius etiam ore sit vsus. Subiungit enim iste illico: Vtitur autem Petrus (inquit) verbo valde emphatico στρεβλοῦσι (id est, detorquent) quod à torturis sumptum est. Sicut enim adhibitis tormentis sæpe de innocentibus habentur quæstiones vt aliquid aliud quàm res habet, pro affectu torquentium, ab illis exprimatur: ita Petrus dicit Scripturæ quasi tormenta adhiberi, quibus à genuina, simplici & aperta sententia distorqueatur, vt illud nobis loquatur quod ante lectionem præsumpsimus intelligendum, vt Hilarius loquitur.] Hactenus etiam iste. Ex cuius hac postrema oratione tale contra commentitiam illam expositionem ipsius conficitur firmum ac euidens argumentum: D. Petrus ea in epistolis D. Pauli dicit esse intellectu difficilia, quorum item ait significationem

Kemnitius in exam. Sess. 4. Concil. Trid.

Diuū Petrum non ipsas res tantùm quas tractat Paulus, sed etiam modū quo illas tra-

Etat, hoc est, illius Scripturam pronunciasse esse difficilem.

tionem deprauari ab indoctis hominibus: vt scilicet aliud illa nobis loquantur & significent, quàm res habet: sicut iste Lutheranus ex verbi Græci interpretatione non malè colligit, & ex ipsa sententia & oratione D. Petri est perspicuum. Nunc ita subsumo: Illa quæ secundum significationem isto modo deprauantur, non sunt res ipsæ significatæ à Paulo (non enim propriè res ipsæ loquuntur nobis & significant) sed loci & partes scriptarum epistolarum à Paulo. Igitur illa quæ D. Petrus affirmat esse difficilia intellectu in epistolis Pauli, non sunt propriè res ipsæ à Paulo significatæ, sed ipsius Scripturæ Paulinæ loci & partes. Nihil profectò potest euidentius concludi.

2. Cor. 3. Iam *velamen*, quod ipse Paulus affirmat, *vsque in hodiernum diem, cùm legitur Moyses, esse positum supra cor Iudæorum:* profectò textum (vt ita dicam) bona ex parte est ex difficultate Scripturarum illarum. Hoc enim, vt anteà monuimus, est, Scripturam esse difficilem, eiusmodi eam esse, & tam multa, vt illa intelligatur, requiri, vt procliue fuerit Iudæis, & sit aliis omnibus, non percipere veram eius sententiam. Quod quia dare nobis coguntur, velint, nolint, Sectarij: rectè ac necessariò inde concludimus, communem illam regulam & magistram fidei, quam necesse est, esse propositam fidelibus omnibus, non esse Scripturam: cùm non sit cognitu facilis ipsis hominibus: vt antè quoque argumentati sumus.

NOTA.

Isai. 29. Huc & illud Isai. pertinet: *Erit vobis visio omnium, sicut verba libri signati quem cùm dederint homini scienti literas, & dicent, lege istum, respondebit non possum. Signatus est enim.* Atque etiam obscuritatem Scripturæ D. Gregorio Magno rectè significauit *liber ille inuolutus*, quem de manu Domini Propheta Ezechiel accepit. *Liber inuolutus,* inquit, *Gregorius, est Scriptura sacra eloquium obscurum, quod profun-*

Ezech. 2.
Homil 9. in Ezech.

profunditate sententiarum inuoluitur; vt non facilè sensu omnium penetretur. Quocirca & Eunuchus ille, de quo D. Lucas in Actis, cùm Scripturam legeret, ab eoque Philippus percontaretur, *Putas ne intelligis quæ legis? Quomodo possum,* inquit, *nisi quis doceat me?* Tum illud eleganter (vt iam alios Patres prætercam) Clemens Alexandrinus: *Dauid,* inquit, *dicit; Tenebrosa aqua in nubibus aëris; à fulgore coram ipso nubes transierunt grando & carbones ignis, abditos esse docens sanctos sermones.*

Actor. 8.

Lib. 6. Strom. versus finem.

Psal 17.

Et tamen dicitur Scriptura [d] *lucerna pedibus nostris, & lumen nostris semitis,* [e] *cui benè faciamus attendentes tanquam lucernæ lucenti in caliginoso loco, &c.* Hæc verissima sunt omnia. Sed est inprimis etiam videndum, vbi nam collocatam esse oporteat hanc lucernam doctrinæ diuinæ, vt ipsi lumen eius videre, & eo dirigere gressus nostros possimus. Quid enim si lucernam aliquam ponas sub modio? Certè lucebit ibi nihilominus ipsa & ardebit, & lumen retinebit suum: sed non etiam ibi te illuminabit, nisi eam colloces in idoneo loco. Concedimus igitur pari modo, sacras literas, quæ diuinæ doctrinæ cõtinent lumen, tanquam lucernam esse per se ipsam splendidissimam semper, atque fulgentissimam. Sed nobis tamen considerandum est, quomodo sit hoc lumen non in se modò *lucidum,* verùm etiam (vt regius Propheta dicit) *illuminans oculos?* Nunquid qua ratione vnusquisque ingenij proprij atque industriæ suæ finibus illud tanquam modio quodam exiguo comprehendit? Minimè verò: sed quatenus est diuinitus in Ecclesię Catholicę auctoritate tanquam in candelabro positum, *vt luceat omnibus qui in domo sunt.* Hanc enim Ecclesiæ auctoritatem, docebimus posteà suo loco, esse in vniuersum iudicem atque magistram fidei viuam: quæ idcirco necesse est, vt lumen illud fidei,

Qua ratione Scriptura lumẽ sit & lucerna, & tamen ad intelligendum difficilis.

d Psal. 118.

e 2. Pet 1.

Responsio ad præcipua testimonia quibus abutuntur Sectarij, vt probẽt Scripturam esse facilem.

Psal. 18.

Scripturæ lucernã ponunt sub modio qui illius sententiam non ex Ecclesiæ auctoritate discere volunt.

Matth 5.

quod in diuinis literis splendet, præferat ipsa atq; ostendat omnibus qui ad eam aggregantur, in eaque manent, licet inerudit sint alioqui, nec valeant ipsi per se lumen illud, vt in ipsis literis sanctis tanquam in lucerna continetur, aspicere.

Lib. 7. in Luc. cap. 52.

Quam rem benè mihi ac subtiliter D. Ambrosius attigisse videtur, cùm docuit, Christum, vt fidem nostram Ecclesiæ Catholicæ accommodaremus, oratione illa hortari. *Nemo*, inquit, *accendit lucernam & in abscondito ponit, neque sub modio sed super candelabrum, vt qui ingrediuntur, lumen videant.* (Luc. 11.) Quid autem aliud fuisset, Scripturam non alicui communi auctoritati infallibili interpretandam commendare, sed vnicuique priuato exæquo committere; quid, inquam, hoc aliud fuisset quàm accensam lucernam in abscondito ponere? In abscondito enim, Scripturæ lumen poni est, ea illud ratione ac modo proponi quo non possit neque debeat lucere omnibus qui sunt in Ecclesię domo. Non potest autem aut non debet certè Scripturæ fideique lumen sic lucere aliis omnibus, ab iisque recipi, quomodo lucet vni aut alteri priuato, quicunque ille sit tandem & quantumcumque in indaganda Scripturæ sententia laborârit. Nam cur aliis non liceat illi anteponere parem auctoritatem iudicij etiam sui? Cur non possint putare illum ex iis esse, qui priuato spiritu dicunt; *Ecce hîc, ecce illîc Christus*: à quibus, vt diligentissimè nobis caueremus, Magister noster Christus præcipit? (Matth. 24.) Errant igitur vehementer Aduersarij, cùm Scripturam esse lucidam lucernam, ac illuminare nos, idem esse existimant, quod eam non egere Ecclesiæ communi aliqua atque infallibili auctoritate, vt certos nos faciat de fidei dogmatibus. Lucet enim & illuminat, sed super candelabrum Ecclesiæ constituta, vt est explicatum.

Quid sit Scripturæ lumen in abscondito vel sub modio ponere: quod faciunt Sectarij.

Quod

Quod si eam sub modio ingenij tui tegere atque comprehendere velis; ipsa quidem lucida per se nihilominus est,& simul tamen,vt hactenus est probatum, tibi est obscura: sicut esset alia lucerna quæuis sub modio. *Simile.*

At, si maximè (inquiunt) de quæstionibus fidei subtilioribus quædam tradat Scriptura obscurius: tamen ex articulis fidei necessariis,quos satis est ad salutem credere, nullus est, qui non alicubi in Scriptura clarissimè doceatur. Hac erroris sui defensione cùm vtuntur Aduersarij, profectò declarant se non satis animaduertisse, quibus modis fiat, vt ad salutem necesse sit credere aliquam fidei veritatem. Fit autem hoc bifariam. Vno modo, quoniam absolutè & simpliciter necesse est, vt veritatem hanc aut illam fidei nôris & credas. Altero modo, quia cùm omnis infidelitas diuinitus sit prohibita, non licet tibi sine iactura salutis, credere aliquem errorem vlli veritati fidei contrarium: Vnde fit, vt etsi aliquam fidei veritatem absolutè non necesse habeas nosse & credere: sub conditione tamen debeas illam & credere & nosse. Nam si contingat tibi proponi eiusmodi veritatem fidei, atque ei contrarium errorem;& alterutri assensum præbiturus sis: necesse tibi ad salutem est, vt veritati fidei assentiaris, non contrario errori.

Nesciunt Sectarij quatenus necessarium ad salutem sit aliquid credere, idq; dupliciter accidere.

1.

2.

Priori modo, scilicet absolutè & simpliciter, paucarum admodum veritatum fides & cognitio omnibus fidelibus ad salutem necessaria est. Posteriori autem modo, scilicet, sub illa conditione, vt contrarij caueantur errores; omnes omnino fidei sententiæ ac veritates, cum quibus pugnare possint aliqui contrarij errores, sunt omnibus hominibus necessariò credendæ ad salutem. Nemo enim est, cui liceat amplecti aliquem contrarium fidei errorem: quin (vt suprà probatum est) omnes prorsus Parte I I.

 & sin-

Confutatur euidenter quod Sectarij dicunt ideo Scripturã omnibus satis esse quia in illa clare tradãtur pauci illi articuli quos credere necesse sit ad salutem.
Lib. 2 de doct. Christ. cap. 9.

& singuli mandato diuino iubentur quemuis errorem atque hæresim repudiare eique anteponere veræ fidei sententiam. Iam quæ fidei veritates priori modo, scilicet absolutè & simpliciter, ab omnibus hominibus necessariò cognoscendæ & credendæ sunt, vt & fide & spe & caritate ad beatitudinem contendere valeant; eas non diffitemur perspicuè ferè in Scripturis ipsis doceri, vt Augustinus etiam notauit. Sunt enim illæ & paucæ, & communissimæ, nec notitiam requirunt vsque adeò distinctam & expressam, modo aliquali ratione non falsa in mente concipiantur. Atque huius quidem generis sententiæ sunt comprehensæ in Apostolorum symbolo. Veritates autem aliæ, propè infinitæ, quæ posteriori modo (scilicet sub conditione, vt contrarij quique errores caueantur) ab omnibus fidelibus credi debent; ipsi Aduersarij coguntur fateri, & euidenter hactenus est probatum, maiori ex parte contineri in Scripturis obscurè. Itaque & illos Scripturæ locos, ex quibus oportet hæreses refutare, obscuros esse scripsit D. Augustinus. *Multi*, inquit, *sensus Scripturarum sanctarum latent: & paucis intelligentioribus noti sunt: nec asseruntur commodius & acceptabilius, nisi cùm respondendi hæreticis cura compellit.*

Illos vel maximè Scriptura locos, ex quibus sunt hæreses confutandæ, obscuros esse.
In Psal. 67.

Huiusmodi verò locorum Scripturæ obscuritas, in his rebus difficilioribus, caput est probationis nostræ, qua necessariò euincimus, Scripturam non esse illam communem regulam & quasi magistram, à qua possint fideles omnes sufficienter doceri; vt in omnibus fidei quæstionibus veritatem amplectantur & errorem repudient. Nam cùm omnes mandato diuino debeant quoscunque errores contrarios fidei cauere; & eatenus quibuscunque etiam fidei veritatibus (vt expositum est) assentiri; certè facere hoc, secundum diuinam prouidentiam, omnes

possunt:

possunt: licet casu contingere possit, interdum aliquos in ea re à peccato excusari. Quomodo verò præstare id omnes poterunt, nisi communis illa regula diuinitus proposita, clarè & perspicuè & accõmodatè ad captum omnium de quæstionibus ac rebus fidei quibuscunq; definiat? Hoc autem Scriptura non facit, vt ostensum est, & ipsi etiam inuiti agnoscunt Sectarij. Quare perspicuum est, nihil proficere Aduersarios nec argumentationis nostræ vim vllo modo infirmare, cùm dicunt, Scripturam de iis rebus fidei, quæ sunt necessariæ, clarã doctrinam tradere. Omnes enim res fidei vno quodam modo necessariæ sunt, vt exposui: & proinde de omnibus perspicuè Scripturam docere oporteret, si esset ipsa fidei Iudex communisq; illa regula.

Huc accedit quod illos ipsos Scripturæ locos, qui continent articulos fidei simpliciter necessarios, non nisi quadam cum distinctione concedi debet esse omnes perspicuos. Duobus enim modis intelligi, atque dici potest, locum Scripturæ aliquem esse clarum. Vno modo, quia ipse locus certè, si per se spectetur, proprio, plano, & aperto sermone constat, neque vllo genere figuratæ dictionis inuoluitur. Atque hoc quidem pacto illi loci, qui continent fidei articulos absolutè necessarios perspicui ferè sunt, vt ex sententia D. Augustini exposuimus. Quemadmodum contrà, per se etiam obscuri dici possunt illi ferè Scripturæ loci, qui constant ex figurato sermone. Quanquam & horum tamen locorum sententia ferè etiam exposita reperitur in aliis quibusdam Scripturæ locis, qui sunt per se quidem clari, hoc est, plano ac proprio sermone scripti. Quod rectè notauit D. Augustinus cùm dixit: *Nihil ferè de illis obscuritatibus* figurati sermonis *erui, quod non planissimè dictum alibi reperiatur.* Ibi

Quod aliqui loci Scripturæ sint clari, quomodo intelligendum.

Lib. 2. de doct. Christia. c. 6.

Quo sensu D. Augustinus scripserit, alicubi in Scriptura planissimè dici quod alibi dicitur obscurè.

enim ipse Augustinus explicat id dici *planissimis verbis*, quod *sine similitudinis adminiculo dicitur.* Altero modo dici posset locus aliquis Scripturæ clarus, non modò si per se ipse consideretur, sed etiam si consideretur cum relatione ad locos alios, cum quibus & benè & malè cõferri possit. Atque hoc quidem modo quàm paucissimi, imò vix aliqui loci, etiam ex iis, qui & planè scripti sunt, & articulos simpliciter necessarios continent, clari & perspicui censeri possunt: quin propemodum omnes illi, ob humani quidem ingenij vel imbecillitatem, vel peruersitatẽ (vt suprà exposuimus) sunt obscuri. Etenim, si ad verba ipsa rationemque dicendi spectemus, quis planior & clarior videri possit locus, quàm ille: *Hoc est corpus meum*? Aut quàm ille de diuinitate Christi: *Hic est verus Deus.* Et tamen collatio cum locis aliis quàm plurimas de genuina eius etiam generis locorum sententia parit controuersias. Quæ controuersiæ tam variæ ac multiplices an non euidenti argumento sunt, esse etiam eiusmodi Scripturæ locos, si cum relatione ad alios considerentur, difficiles ipsis quidem hominibus ad intelligendum atque obscuros? Hæc igitur obscuritas Scripturæ, quæ ex relatione potissimùm atque collatione locorum existit, ob quam etiam locis per se quidem planissimis & clarissimis, hæretici facillimè abutuntur (vt [a] posteà quoque docebimus ex [b] Augustino) fundamentum est nostræ probationis firmissimum.

Matth. 26.
1. Ioan. 5.

a Probatione III.
b Lib. 2. de nuptiis & concup. c. 31.

Responsio ad calumniã Sectariorũ, qui obiiciunt Scripturã etiãnũc accusari à Catholicis, sicut olim ab hæreticis accusabatur.

Sed enim hoc loco, cùm à Scripturæ difficultatibus probamus, non esse eam sufficientem omnium quæstionum fidei iudicem, admodum impudenter Sectarij nobis obiiciunt, similiter nos facere atque hæreticos illos, quos D. Irenæus his [c] verbis redarguit: *Cùm ex Scripturis,* inquit, *redarguuntur, in accusationem conuertuntur ipsarum Scriptu-*

c Lib. 3. cap. 2.

Scripturarum, quasi non RECTE *habeant, neque sint* EX AVCTORITATE, *& quia variè sint dictæ, & quia non possit ex his inueniri veritas ab iis qui nesciant traditionem.* Considerandum autem est, qua ratione D. Irenæus aduersus eiusmodi hæreticos pugnandum esse, tum putabat, & quomodo etiam illi in accusationem conuertebantur Scripturarum: quod in ipsis iure ac merito Diuus Irenæus accusauit. Nempe Irenæus Scripturæ testimoniis hæreticos illos (Gnosticos) reuincendos arbitrabatur, non vt quisque Scripturam, per ipsam Scripturam solam, intelligendam autumat, sed vt ab Ecclesia inprimis intelligitur, ex viua etiam Apostolorum traditione, quæ fideliter custodiatur ab Apostolorum legitimis successoribus: quemadmodum statim ex ipsomet Irenæo audiemus. Contrà verò hæretici illi aduersus Scripturæ sententiam ex Apostolica traditione ab Ecclesia ipsa certissimè propositam, commentitiis suis tantummodò traditionibus, nulla Ecclesiarum auctoritate commendatis, nitebantur. Atque hîc contendebant, immeritò ac perperam ipsis Scripturas illas obiici: non enim eas habere alioquî certam auctoritatem, & variè esse dictas, neque posse ex illis elici veritatem sine adminiculo suarum illarum cōmentitiarum traditionum.

Hanc impudentiam quin rectè Diuus Irenæus taxauerit, dubium esse non debet. Etenim posteaquam Ecclesia sentētiam aliquam ex Scriptura colligit, Scripturamq; proinde, vt est à se secundum Apostolicam traditionem intellecta, contrariis erroribus opponit; summa improbitas est, aliquid præterea in eiusmodi Scripturæ vel auctoritate, vel interpretatione, quocumq; id fiat siue difficultatis siue obscuritatis prætextu, desiderare. Quæ enim Scriptura per auctoritatem Ecclesiæ commenda- *Postquā locum Scripturæ aliquem ab Ecclesia*

explicatum est, fas nō esse illius obscuritatē ad errorū defensionē causari. mendatur explicaturq́;, ea iam hoc ipso & maximè est authentica, & splendidissimè clarissimeque lucet, tanquam lucerna videlicet (vt suprà exponebamus) posita super candelabrum. Num verò cum ea, quam Irenæus hîc incusat, hæreticorum veterum in Scripturis ipsis accusandis petulantia, quidquam est commune Catholicis propterea quòd sentiunt, Scripturam, si per se & ex se quidem sola, semoto Ecclesiæ lumine, quo ipsa illustratur, consideretur, difficilem ad intelligendum eatenusq́; obscuram esse? Nónne eiusmodi alioquî intelligendæ Scripturæ difficultas in caussa est, quam ob rem hæreticis omnibus procliue sit, suis etiam figmentis (vt [b] ostendit luculenter idem Irenæus) Scripturas accommodare, illaq́; etiam paliare ipso sacrosancto [c] Euangelij nomine? Quid quod ipsi potius Sectarij eodem planè modo in accusationem hodie conuertuntur Scripturarum, quem in Gnosticis illis hæreticis Irenæus hîc notauit? Etenim quas Scripturas manifestas eorum erroribus opponit Ecclesia, eas dicunt vel non esse *ex auctoritate* (vt quæ afferuntur ex lib. Machab. & ex epistola Iudæ, &c.) *vel non rectè* ita habere sicut ab Ecclesia explicantur, nec posse ex his inueniri veritatem ab iis, qui nesciant Lutheranam traditionem. Quanta igitur Sectariorum impudentia hæc est, cum nobis Irenæi locum obiicere, in quo nihil minus quàm nostra de Scripturæ difficultatibus sententia, sed ipsorū potius Sectariorum in sanctas Scripturas crimen iustissimè vituperatur?

b Lib. 1. c. 1.

c Lib 3. c. 11.

Ab ipsis potius Sectariis Scripturas hodie accusari, sicut olim à Veterib. hæreticis.

Sed ne hanc à nobis Diui Irenæi sententiæ explicationem pro arbitrio nostro, non ex ipsius mente Irenæi, proponi, Sectarij suo more cauillari possint, age, quæ illi hæreticorum accusationi eodem in loco Diuus Irenæus opponit, audiamus: *Cùm autem,* inquit, *ad eam iterum* (id est,

In illo cap. 2. lib. 3.

est, præter Scripturam) *traditionem, quæ est ab Apostolis, quæ per successiones presbyterorum in Ecclesiis custoditur, prouocamus eos, aduersantur traditioni, dicentes, se non solùm presbyteris, sed etiã Apostolis existentes sapientiores inuenisse veritatem; se indubitatè, & incontaminatè, & sincerè* (dicas, Lutheranum aliquem, vel Caluinistam, loqui) *absconditum scire mysterium. Euenit itaq;, neq; SCRIPTVRIS iam, neque TRADITIONI consentire eos.* Vides, SCRIPTVRAS, & TRADITIONEM in Ecclesiis præter Scripturas, per successionem presbyterorum custoditam? Vides, quemadmodum Irenæus ad Scripturam, in disputatione contra hæreticos, traditionem quoque adhibendam, & ex ea Scripturam interpretandam, atq; ita demum aduersus hæreticos Scripturam vrgendam, existimauerit? Vides denique Irenæum non nisi illos hæreticos accusare, qui Scripturam, postea quàm est ab Ecclesia (hoc est, ab eo fidelium cœtu qui solus pro Ecclesia Christi in orbe sit agnitus) explicata, tanquam dubiam atque incertam incusant? Sed quia de probatione prima, ab obscuritate Scripturæ sumpta, satis, vt arbitror, ad errorem Aduersariorum redarguendum, qui Scripturam solam de fide iudicare volunt, dictum est, alia etiam argumenta subiungemus, quibus item assertio nostra confirmetur.

PROBATIO II. *quòd Scriptura nõ sit sufficiens fidei regula.*

SIT IGITVR hæc secunda probatio. Si maximè Scripturæ sententia vbique esset clara: tamen quædam de fide quæstiones & fuerunt aliquando, & esse possunt, quæ sola Scriptura definiri nullo modo valent. Non est igitur Scriptura sola, illa auctoritas, quam inquirimus, diiudicandi quæstiones fidei omnes. Id probatur, quoniam fieri potest, vt in dubium vertatur auctoritas ipsa tota & doctrina alicuius vel aliquorum librorum sacrę Scripturæ;

Nõ omnes quæstiões fidei posse terminari per Scripturã.

ræ;an scilicet in vniuersum à Deo reuelata sit. Hæc autem controuersia ex Scriptura aut rarò aut nunquam dirimi poterit. Itaque alia regula opus erit,quæ non modò iudicet de sensu Scripturæ,sed omnino de Scripturæ auctoritate:num sit diuina,quæ proinde contineat sententiam fidei. Scribit Eusebius, Simonidem fuisse quendam hæreticum,qui libros nescio quos prophetarum, præter eos,qui in sacro volumine sunt, comminisceretur. Eorum vnum Barchabam:alterum Barcham nominauisse. Hanc opinionem quomodo Scripturæ tantùm testimonio refelleres? Item sanctus Augustinus auctor est,nonnullos omnia reiecisse Euangelia. Neque defuerunt,teste etiam Eusebio,quibus omnes epistolæ Diui Pauli in vniuersum improbarentur. De multis quoque aliis libris sæpe fuit in Ecclesia disputatum,an Canonici essent, cùm vel tales aliqui falsò à quibusdam esse negarentur,vel importunè alij,ementito nomine Apostolorum, fidelibus obtruderentur. Quæ controuersiæ omnes non potuerunt Scripturę solius auctoritate definiri in Ecclesia.

Lib. 4. histo. cap. 8.

Li. 2. Retract. cap. 16.

Lib. 3. histo. cap. 27.

Lege Ioann. Dried. lib. 1 de Script. & Canum lib. 2. de locis Theolog.

Itaque non modò falsa;sed admodum etiam frigida atque inepta Caluini sententia est, quum[b] scribit,haud difficilius Scripturam Canonicam à non Canonica per se ipsam dignosci discerniq; posse,atque album à nigro, frigidum à calido,dulce ab amaro. Hoc si ita est,quomodo magis controuerti posset, an hic liber aut ille sit Scriptura Canonica, quàm vtrum ignis sit calidus, & aqua frigida;aut amarum fel,& mel dulce? Num verò ipsa de se tota nominatim,Scriptura loquitur?aut vllus in ea locus est,vbi Caluinus aut alius quispiam ex Sectariis legerit,singulos illos atq; omnes libros nominatim,qui sine controuersia sacri atq; Canonici sunt, esse à Spiritu san-

b Lib. 1. instit. cap. 7.

Ineptum Caluini commentum de ratione discernēdi Scripturam Canonicam à nō Canonica.

sancto dictatos? Cur igitur doctrinam illam in eis libris contentam, diuinam esse credunt, si nihil arbitrantur certa fide credi oportere, quod ex ipsa Scriptura non didicerint?

Non posse secundum Sectarios certò credi, Scripturam quam habemus, esse Canonicam.

Quod si aliam, præter Scripturam necesse est esse infallibilem fidei regulam, quæ doceat id quod in fide est maximum, nempe Scripturæ ipsam doctrinam esse in vniuersum diuinam: profectò est insania non credere, illam ipsam regulam infallibiliter item docere quæ sit sententia eiusmodi diuinæ doctrinæ. Simile namq; illud est, quod præclarè inprimisq; sapienter scriptum est à Diuo Augustino; [c] *Cur*, inquit, *non apud eos potissimùm* (loquitur de Ecclesia Catholica) *diligētissimè requiram quid Christus præceperit, quorum auctoritate commotus, Christum aliquid præcepisse iam credidi? Tu ne mihi melius expositurus es, quid ille dixerit, quem fuisse aut esse non putarem, si abs te mihi hoc commendaretur esse credendum? Quæ igitur*, inquit, *ista tanta dementia est? Illis crede Christo esse credendum: & à nobis disce quid dixerit? Multò facilius mihi persuaderem Christo non esse credendum, quàm de illo quidquam nisi ab iis per quos ei credidissem, discendum.* Hæc ibi diuinè prorsus Augustinus.

Peruersitas Sectariorū quòd ab ea Ecclesia nolint discere, quæ sit sententia Scripturæ, à qua coguntur discere aliquā omnino esse Scripturam. Id quāta sit cæcitas ostēditur ex Augustino.

[c] Lib. de vtilit. cred. cap. 14.

NOTA.

Quæ nos similiter Lutheranis & Caluinianis hominibus, vt ille tunc Manichæis, pro Ecclesiæ Catholicæ auctoritate, quam esse fidei magistram pòst ostendemus, dicere possumus. Agite enim vos seu Lutherani seu Caluiniani Sectarij: Cur non apud Ecclesiam Catholicam potissimùm requiremus quid Deus omnino in libris sacris docuerit, cuius auctoritate commoti credidimus, Deum aliquid omnino docuisse in iis libris? Vos ne meliùs quàm Ecclesia Catholica, exponetis nobis, quid in Scripturis Deus dixerit, quem nec dixisse omnino in Scripturis aliquid, nisi hoc Ecclesia docuisset, crederemus?

Et quæ isthæc insania est: Ecclesiæ crede, Deo in Scripturis loquenti esse credendum, & à nobis potius, qui Scripturam rectiùs quàm Ecclesia intelligimus, quid in eis Deus dixerit, disce. Ego verò, vt ex Augustini mente atq; sensu loquar, vehementer admiror, cur non multò faciliùs sibi persuadeant, qui Caluino, aut Luthero credunt, Scripturæ diuinæ nihil omnino esse credendum, quàm ex ea quidquam, nisi ab Ecclesia per quam ei crediderunt, esse discendum. Quanquam hic tandem multorum exitus miserrimus est, vt nec Scripturæ ipsi credant, postquam Ecclesiæ quam Scriptura cōmendat, & à qua ipsos etiam Scripturam discere atq; accipere oportuit, non credunt.

Sed Ecclesiæ in fide docenda auctoritatem postea in proprio loco asseremus. Nunc quia Scriptura sola de præcipuis fidei quæstionibus, & inprimis ad salutem necessariis, quæ scilicet de auctoritate sunt ipsius Scripturæ, nihil, ne obscurè quidem, definit: rectè concludimus, non ipsam esse iudicem sufficientem ac regulam illam generalem in omnibus controuersiis fidei, quam inquirimus.

Quædam esse fidei dogmata, quæ Scriptura ipsa nō docet.

Lib. 2. de Bapt. contra Donatist. cap. 7.

Huc accedit, quòd ne de aliis quidem multis fidei dogmatibus peculiaribus, quę certissimè credi debent, Scriptura ipsa docet. Quod non meis, sed Augustini verbis breuiter indicabo, vt minus possint repugnare Aduersarij; *Credo*, inquit, *consuetudinem non rebaptizandi hæreticos ex Apostolica auctoritate venire: sicut MVLTA non inueniuntur in literis eorum, neq; in Conciliis posterorum: & tamen quià custodiuntur per vniuersam Ecclesiam, nō nisi ab ipsis tradita & commendata creduntur.* Sic ille. Item alibi: *Patrem*, inquit, *in sacris libris nusquam ingenitum legimus, & tamen dicendum esse defenditur.* Item: *Da*, inquit, *testimonia, vbi adoratur Spiritus sanctus. Quasi non ex iis quæ legimus, aliqua*

Epist. 174. sub initium.

Lib. 3. contra Maximin. Arian. c. 3.

etiam

etiam quæ non legimus intelligamus. Sed ne quærere multa compellar: tu vbi legisti, Patrem Deum ingenitum vel innatum? & tamen verum est. Item: *Multa sunt, quæ vniuersa tenet Ecclesia, & ob hoc Apostolis præcepta benè creduntur, quanquam scripta non reperiantur.* Hæc ille. Atq; vt alia exempla prætercam. Nullus Christianus est, qui perpetuam beatissimæ Dei matris virginitatem contra blasphemiam Heluidij (vt in libro de Ecclesiasticis dogmatibus appellatur) non putet sibi esse credendam. Et tamen ex Scriptura certè non hoc dogma satis probabitur.

Lib. 5. de Bapt. contra Don. cap. 23.

Cap. 67.

Quæ cùm ita sint, necesse est vt aliter, atque intelligunt Aduersarij, interpretemur locum illum D. Pauli: *Omnis*[d] *Scriptura diuinitus inspirata vtilis est ad docendum, &c. vt perfectus sit homo Dei ad omne opus bonum instructus.* Sententiam enim huius loci esse volunt, Scripturā ipsam solam sine adminiculo alterius regulæ omnia docere, quæ ad rectam fidem, atq; ad absolutam Christiani hominis perfectionem sint necessaria. Qua in re magnoperè, vt in aliis omnibus decipiuntur. Nam ibi Apostolus, non Scripturam solam sufficientem esse, vt perfectus sit homo Dei, dicit, sed simpliciter ad eam rem affirmat Scripturam quidem valere. Hoc autem duobus modis intelligi potest. Primò, quasi ipsa Scriptura immediatè omnia tradat. Hoc minimè vult Apostolus. Secundò, quoniam Scriptura, quæ sunt credenda & facienda aut ipsa tradit, aut certè auctoritatem, à qua illa peti debent, nobis monstrat commendatq;. Hoc modo Apostolus vult, & Orthodoxi etiam sentiunt, Scripturam continere, quæ ad salutem sunt necessaria. Ita fit, vt præter Scripturam suus etiam maneat alicui alteri auctoritati in controuersiis fidei locus. Quod profectò [a] D. Augustinus intellexit, cùm ita scripsit: *Scripturarum à nobis tenetur*

Respōsio ad D. Pauli testimonium, quo potissimùm suadere volūt Sectarij Scripturā solam ad terminandas omnes de religione cōtrouersias sufficere.

d 2. Tim. 3.

Qua ratione dici possit, Scripturam docere omnia quæ sūt ad salutem necessaria.

a Lib. 1. contra Crescon. Grāmaticū, c. 23.

veritas cùm id facimus, quòd vniuersa iā placuit Ecclesia, quam ipsarum Scripturarum commendat auctoritas: Vt quoniam sancta Scriptura fallere non potest, quisquis falli metuit obscuritate quæstionis, eandem Ecclesiam de illa consulat, quam sine vlla ambiguitate sancta Scriptura DEMONSTRAT.

Quomodo item Patres sentiāt ea solùm esse certa, quæ probantur ex Scriptura.

Similii modo Patres, cùm vni Scripturæ omnia tribuere videntur, intelligi debent. Non enim eorum mens est à Scripturæ auctoritate, vbi de fide iudicandum est, auctoritatem Ecclesiæ, quæ item ipsa diuina est, diuellere. Sed quemadmodum, quando vni personæ diuinæ aliqua perfectio diuinitatis absoluta tribuitur, intelligunt Theologi, ab eius perfectionis communione creaturas tantùm excludi, non autem personas alias diuinas, quæ sunt eiusdem naturæ: ita sancti Patres, sicubi Scripturæ auctoritatem solam ad fidei quæstiones finiendas valere significant; Ecclesiæ certè auctoritatem, quam item pro diuina habent, minimè excludunt, sed alia tantùm siue testimonia, siue argumēta quæ sint tantùm humana. Nam si non ita intelligerent: profectò nunquam illi in controuersiis fidei ipsa per se auctoritate Ecclesiasticæ traditionis ad probandum vterentur. At & vtuntur ea ipsi frequentissimè, vt infrà quoq; suo loco videbimus, & vtendum esse docent. Quo in genere præter Augustini testimonia, quæ paulò antè allegauimus, illustris etiam illa D. Basilij oratio est: *Plurima*, inquit, *mystica citra Scripturam inter nos versantur. Et Apostolicum arbitror esse, etiam in non scriptis traditionibus perseuerare.* [b] *Laudo enim*, inquit *Apostolus, vos, quòd omnia mea meministis, & quemadmodum tradidi vobis traditiones continetis, &c.* Ita Magnus Basilius.

Lib. de Spiritu sancto, c. 29.

b 1. Cor. 11.

PROBATIO. III.

TERTIA probatio. Regula quæ ad iudicandas omnes fidei quæstiones diuinitus est instituta, proculdubio

accom-

accommodatissima est ad cognoscendos & cauendos errores omnes fidei contrarios. Nam ad eam rem talis aliqua regula diuinitus est proposita: vt homines ad illam iudicium suum conforment, atque ita repudiatis erroribus rectam fidem complecti tenereque possint. Neque putandum est, aut voluntatem, aut sapientiam, aut facultatem Deo defuisse, quo minus nobis ad eum finem optimam atque accommodatissimam regulam diuina sua prouidentia pararet. At Scriptura sacra sic omnino composita est, vt experientia etiam doceat, eam per se solam non tam regulam accommodatam esse ad declinandos omnes errores, quàm arcano Dei iudicio esse velut lapidem offensionis, *& in tentationem* (vt Sapiens de Dei creaturis inquit) *pedibus insipientium*, vt qui velint ea sola niti facillimè impingant & errent. Vnde enim vlli errores existunt nisi de Scripturis malè intellectis? Aut quî fieri potest, vt quæ doctrina tam facilè ab hominibus adulteratur, vt in patrocinium omniũ errorum aduocetur, eadem sit accommodatissima appositissimaq; regula ad reiiciendum omnes omnino errores? Non magis hoc certè stare potest, quàm si quis diceret, illud esse accommodatissimum remedium ad rectè videndum, ex quo accideret omnes cæcutire quicunque fierent cæci.

Non posse Scripturã esse sufficientem regulã fidei, cùm facillimum sit illa abuti ad errores.

Sap. 14.

Quod enim dicunt Sectarij, id hominum culpa ac peruersitate, nõ Scripturæ vitio, accidere: nos etiam fatemur. Sed considerandum est, hoc ipsum quidem præuidisse Deum: nempe vitio huminum fuisse futurum, vt quicunque forent hæretici, ij omnes Scripturæ prætextu facilè vterentur ad confirmandum errorem. Ita cùm non sit vllum dubiũ, quin Deus in negotio fidei de optima & accommodatissima ad hominum naturam regula prospectum esse voluerit: profectò est dementia arbitrari,

Ipsimet se reuincunt Sectarij cùm respondent hominum vitio fieri, vt Scriptura præbeat occasionẽ errandi.

ri, non aliam esse eiusmodi fidei regulam, nisi Scripturam. *Omnes enim hæretici,* inquit D. Augustinus, *qui Scripturas in auctoritate recipiunt, ipsas sibi videntur sectari, cùm suos potius sectentur errores.* Et alio in loco: *Neque enim,* inquit, *nata sunt hæreses, & quædam dogmata peruersitatis illaqueantia animas, nisi dum Scripturæ bonæ intelliguntur non benè: & quod in eis non benè intelligitur etiam temerè & audacter asseritur.* Hæc ille. Et obseruatione dignum est, quod idem Augustinus alibi verissimè scribit, non modò locos Scripturæ obscuros, sed etiam eos qui sunt aperti & clari corrumpi ab hæreticis. *Non est mirum,* inquit, *si Pelagiani dicta nostra in sensus, quos volunt, detorquere conantur, quandoquidem de Scripturis sanctis,* NON *vbi* OBSCVRE *aliquid dictum est, sed vbi* CLARA & APERTA *sunt testimonia id facere consueuerunt, more quidem* HÆRETICORVM *etiam cæterorum.* Quamobrem & [a] Tertullianus in præscriptionibus aduersus hęreticos ita scriptum reliquit: *Non ergo,* inquit, *ad Scripturas prouocandum est; nec in his constituendum certamen, quibus aut nulla aut incerta victoria est, aut parum certa.*

Epist. 222. ad Consentium.

Tract. 18. in Ioan.

NOTA.

Lib. 2. de nuptiis & cōcup. cap. 31.

[a] Circa illius lib. medium.

Neque Augustini modò, & Tertulliani, aliorumque Patrum ea de hæreticis sententia est, sed Christus etiam facillimè ab illis doctrinam corrumpi subindicauit, cùm admonuit, vt ab iis tanquam à falsis Prophetis, caueremus. Nam ideò falsi Prophetæ à Christo sunt dicti, quia cùm Prophetæ, id est, interpretes diuinæ sententiæ, propter externam diuinæ doctrinæ quasi speciem, verisimiliter videantur: minimè tamen Prophetæ sunt. Videntur Prophetæ: quoniam Scripturæ verba proferunt, quæ diuinæ doctrinæ sunt caracter & quasi externa species. Sed Prophetæ non sunt: quoniam sub ea verborum diuinorum externa specie non ostendunt nobis genuinam Spiritus sancti sententiam, sed adulterinas suas peruersasq; opinio-

Matth. 7.

opiniones sacrilegè in verbis sacris à se collocatas *tanquam abominationem* (vt eleganter Origenes notauit) *stantem in loco sancto.* Quod ipsum appellatione quoque *luporum rapacium, qui vestimentis* induti sint *ouium*, Christus nobis declarauit. Nam *quænam ista sunt pelles ouium* (inquit Tertullianus) *nisi nominis Christiani* (& Scripturæ) *extrinsecus superficies? Qui lupi rapaces, nisi sensus & spiritus subdoli, ad infestandum gregem Christi intrinsecus delitescentes? Qui pseudoprophetæ nisi falsi prædicatores, &c.* Quem Tertulliani locum pulchrè quoque Vincentius Lyrinensis imitatus & prosequutus est. Atque etiam huc pertinet quod elegantissimè hic ipse Lyrinensis dicit, vbique hæreticos Scripturæ verbis opiniones suas *tanquam quodam aromate aspergere ne fœtorem exhalent.* Quæ quidem ideò recitaui, vt quoniã vniuersi hęretici facillimè Scripturas omnes *in suam perditionem*, sicut D. Petrus inquit, *deprauant:* intelligamus certè, non in Scripturis solis vniuersalem illam & ad hominum salutem accommodatissimam totius fidei regulam, quam inquirimus, diuinitus constitutam esse.

Homil. 29. in Matth.

Matth. 7.

Lib. de præscript. hęretic. non longè ab initio.

Lib. contra profanas hæresum nouit.

2 Pet. 2.

QVARTÒ. Quomodo posset stare ea Respublica in qua scriptis tantùm legibus ita caussas politicas diiudicari oporteret, vt priuato cuilibet atque adeò ipsi etiam reo esset integrum ad scriptarum legum normam iudicia quæcunque exigere; nec prius acquiescere, quàm ipse persuaderet sibi cum legum sententia congruere controuersiæ definitionem? An esset vnquam in illa Republica controuersiarum exitus aliquis futurus? Quilibet certè in suo sensu abundaret & vim faceret legibus, vt eas ad suam mentem & caussam quoquo modo inflecteret. Itaque, vt ea perturbatio & confusio tolleretur, omnes intelligunt necesse fuisse Magistratus tanquam iusti-

PROBATIO IIII.

Lib. 5. eth. ca. 5. tiæ normam animatam, vt Aristoteles inquit, in populis exstare, atque etiam aliquam auctoritatem parem ipsis legibus, cuius sit summa potestas iudicandi finemque omnino imponendi litibus. Num verò censebimus, rationem iudicandi fidei caussas minus aptè in Ecclesia diuinitus esse constitutam, quàm sit ratio in Rebuspublicis dirimendi controuersias politicas? Non est id quidem vllo modo credibile. Nam *dilexit Christus Ecclesiam*, nec facultas aut sapientia illi defuit, quo minus optima ratione eius statum constitueret. Quam ob rem, vt finis facilè esse posset controuersiarum de doctrina fidei; præter auctoritatem, quæ est in Scripturis Canonicis infallibilis, aliam aliquam procul dubio infallibilem item auctoritatem eamque animatam in Ecclesia Deus esse voluit, cui debeant omnes in iudicio fidei parere, licet ipsi non penitus etiam videant quemadmodũ ea auctoritas conuenienter Scripturæ iudicet.

Non esset Ecclesia rectè constituta si sola Scriptura quæstiones fidei definiri oporteret. Eph. 5.

PROBATIO V.

QVINTÒ. Cùm tam seriò ac grauiter admonuit Beatus Petrus, vt hoc inprimis sciremus, *quod omnis*, inquit, *prophetia Scripturæ, propria interpretatione non fit*: obsecro, quid significare voluit? An tantum vt non putet aliquis esse sibi vnum aut alterum Scripturæ locum ingenio proprio, non consultis & collatis aliis Scripturæ locis intelligendum? At hoc quis omnino hæreticorum putat? Quid opus erat hoc tam seriò admonere? Item, si vnum aut alterum locum Scripturæ, ingenio sensuque proprio interpretari non licet: quantò minus licebit, interpretari propriò sensu atque auctoritate locos Scripturæ plures, inter quos collatio instituitur? Quid ergo illud est, quod Diuus Petrus vult? Videamus quomodo loquitur. OMNIS, inquit, *prophetia Scripturæ, &c.* Non dicit, Hæc, aut illa tantùm: sed absolutè ac sine vlla exce-

2. Pet. 1.

D. Petri testimonio probatur, nullũ Scripturæ priuatũ studium sine magisterio alterius infallibilis regulæ sufficere vt certa Scripturæ sententia de controuersiis fidei cognosci possit.

ptione,

ptione, *omnis prophetia Scripturæ, propria interpretatione non fit*. Hæc igitur vis atque sententia huius Apostolicæ monitionis est: Neminem priuato suo labore atque proprio studio, quacunque demùm ratione, atque adeò etiam ne ex ipsa quidem Scriptura doctrinam Scripturæ certò ac infallibiliter in controuersis quæstionibus intelligere posse: sed opus esse, vt discat ex aliqua alia auctoritate in Ecclesia communi, per quam Spiritus sanctus communiter loquatur ac omnes doceat. Nam, vt ipse Apostolus ibidem subiungit, quemadmodum *non auctoritate humana, sed diuina loquuti in Scripturis sunt sancti Dei homines*: ita etiam non humana ac propria industria huius vel illius hominis, vllo modo, ne ex ipsa quidem Scriptura, sententia Scripturæ certò cognoscenda est, sed ex aliqua auctoritate, item diuina, per quam ipse Spiritus sanctus, qui Scripturæ auctor est, sit etiam certissimus Scripturæ interpres. Ita fit, vt sola Scriptura non sufficiat nobis ad certò diiudicandas fidei quæstiones.

Atque etiam hinc intelligitur, quemadmodum ex mente atque sententia planè ipsius D. Petri, suprà expo- Probatione I. suerimus, quod ille hoc in loco dixerat, Scripturam *quasi lucernam quandam esse, cui lucenti in caliginoso loco benè faceremus attendentes*. Docuimus enim, Scripturam quidem lucernam per se esse: sed eam tamen non modio proprij iudicij comprehensam, sed in auctoritate Ecclesiæ tanquam in candelabro constitutam, illuminare nos posse. Quod, vt D. Petrus doceret; statim ac dixerat Scripturam esse lucernam, subiunxit admonitionem, ne quis hoc ita intelligeret quasi illuminaret ea etiam secundum propriam alicuius interpretationem, valeretque proinde ipsa sola ad terminandas fidei quæstiones sine communi & certa alia regula.

PROBATIO VI.

Aequè probari potest Deum nō docere per solā Scripturam atque non docere per seipsum solum sine humano vllo medio.

SEXTÒ. Potest huc etiam illa forma argumentandi rectissimè accommodarī, qua suprà sumus vsi, vt probaremus, Deum per se solum sine vllo alio medio non docere. Nam ab iis etiam, qui asserunt, per Scripturam solam Deum omnes ac singulos de rebus fidei sufficienter docere: quærendum est, vtro modo id Deus faciat? Nunquid ita omnes ac singulos Deus per solam Scripturam docet, vt nequeant omnino ipsi falli dum iudicant se aliquid in fidei quæstionibus didicisse ex Scriptura diuinitus? An verò ita, vt permittat eos in eiusmodi iudicio quandoque falli? Primum dici non potest. Nam, vt suprà quoque ex Apostoli sententia dicebamus, *oportet hæreses esse*, & fuerunt ferè omni seculo ac sunt iam, ob Scripturam falsò intellectam, plures etiam quàm oporteret. Quod si Deus illo altero modo per Scripturam solam docet; permittendo videlicet, vt homines falsò putent, se ex Scriptura didicisse id, quod Scripturæ est contrarium: non magis isto modo consuluisset saluti hominum, quàm si ipse solus per se sine omni medio doceret. Nam cùm Scriptura nec linguam, vt sese ipsa sonora voce declaret, habeat, & prætereа difficilis, vt euidenter suprà ostendimus, atque obscura nobis sit: æquè ferè facilè decipi possumus in existimando nos aliquid ex Scriptura didicisse, atque in iudicando nos didicisse sine vllo medio ex ipsomet Deo: vt plus etiam satis hæreticorum omnium exemplo, tam facilè ad errores suos Scriptura abutentium, comprobatur. Quemadmodum igitur propter eiusmodi facilitatem errandi non esset satis hominibus prospectum, si absque medio Deus doceret: ita neque si doceret per solam Scripturam absque alia quadam auctoritate administra, quæ viuat & loqui clarè ipsa possit, ne quis in eius sententia percipienda facilè decipiatur.

1. Cor. 11.

NOTA.

Atque

Nec præteritã aliquam traditionẽ sine præsenti auctoritate iudicem esse sufficientẽ omniũ controuersiarũ fidei.

ATQVE iisdem fermè argumentis efficitur, neque solam traditionem viuæ vocis eorum, qui olim vita defuncti sunt, esse regulam sufficientem fidei, quæ valeat per se sine alia aliqua infallibili ac præsente auctoritate omnes omnino definire fidei quæstiones. Nam primùm, sicut de auctoritate ipsius Scripturæ necesse est per aliquam ali- Id probatur 1.
am certam regulam constare, ita etiam de auctoritate
traditionis, si ea quoq; reuocetur in dubium. Non enim
traditio loquitur etiam ipsa clarè & perspicuè de sese: vt
neque ipsa Scriptura. Deinde cùm traditio scriptis ferè 2.
doctorum Orthodoxorum in Ecclesia cõseruetur: quæstiones ac dubia moueri possunt de sensu illius, sicut dubitatur sæpè de sensu ac mente doctorum. Eiusmodi autem quæstiones, cùm erunt ortæ post traditionem; quæ semel tantùm, vt ita dicam, loquuta est, neque præterea amplius loquitur; certè per eandem ipsam traditionem
definiri satis non poterunt. Postremò multæ in Ecclesia
variis temporibus definitæ ac declaratæ sunt sententiæ 3.
fidei, & deinceps similiter, motis controuersiis, definiri possent, de quibus antè non fuerit vsque adeò expressa traditio.

Concluditur ex dictis aliquam auctoritatem in Ecclesia præsentem esse iudicem fidei.

Quod si igitur aliquam humanam auctoritatem diuina assistentia infallibilem, magistram ac iudicem, in omnibus quæstionibus fidei, exstare necesse est, vt superiùs probauimus: neque verò ea est illorum hominum propria, qui olim diuinam doctrinam aut verbo, aut scripto tradiderunt, & vita defuncti sunt, vt iam etiam probatum est; restat, vt viuat hæc auctoritas successione semper inter fideles pręsens, quemadmodum in assertione nostra posuimus. Atq; hoc in loco velim, vt ij, qui sectis hodie addicti sunt, incipiant secum perpẽdere, quantoperè à recta fide aberrent: siquidem eam discere no-

sunt ex aliqua auctoritate præsente: cuius tamen solius, vt probatum est, absoluta & plena potestas est de omnibus fidei quæstionibus iudicandi. Sed progrediamur ad reliqua.

ANALYSIS FIDEI CATHOLICAE, &c.

PARS SEXTA.

CVM AVCTORITAS *ILLA, MAGISTRA FIDEI, APVD ipsos Christi fideles perpetuò vigeat; non alibi vel quæri debet vel inueniri potest, nisi apud veram Christi Ecclesiam, hoc est, apud congregationem verè fidelium. Ea verò congregatio non alia est quàm cœtus eorum, qui Romano Pontifici pro tempore existenti parent.*

QVOD illa auctoritas, cuius est omne fidei iudicium, in Ecclesia vera Christi fidelium quærenda sit, nec alibi inueniri possit: id verò probatione noua nihil indiget. Nam si tota eiusmodi auctoritas ad vsum & salutem Christi fidelium est diuinitus instituta, viuitque vt probatum est semper, ac præstò in omnibus fidei quæstionibus adest: frustrà nisi inter fideles ipsos, atq; adeò in Ecclesia quæreretur. Sed vt illam demum

mum auctoritatem in Ecclesia Christi vera inueniamus, necesse est primùm inueniri ac ostendi eam ipsam veram Ecclesiam Christi fidelium. Hanc asserimus esse congregationem seu cœtum eorum hominum qui Romano Pontifici pro tempore existenti parent, id est, Romanam Ecclesiam. Hoc nunc probandum est. Quam ad rem necessariò dicendum primo loco erit, & de ratione ipsa in genere veræ Christi Ecclesiæ, & de proprietatibus eius; quæ partim ipsi in Scriptura sacra, partim in fidei symbolis tribuuntur. Nam congregationem illam, quæ Romano paret Pontifici, atque adeò hanc ipsam quæ nunc paret Gregorio XIII. Pontifici Maximo, esse veram Ecclesiam Christi; tum demum probabimus, si ostenderimus ei congregationi conuenire prorsus & rationem & proprietates veræ Christi Ecclesiæ. Dicam igitur primùm de his duabus rebus, hoc est, de ratione & proprietatibus veræ Ecclesiæ, & breuiter, & meo modo, quæ ad rem pertinebũt. Et quia cõtrouersia est inter nos & Sectarios, non modò quæ sit vera Ecclesia, sed etiam ex quibus notis ac proprietatibus Ecclesia vera probari debeat: istud quoq; deinde constituemus. Ita enim aperta demum atq; expedita via erit, vt probemus id quod nũc agimus, Ecclesiam Romanam, id est, congregationem, quæ Romanum Pontificem pro pastore habet, esse veram Ecclesiam. Si quis verò, de ipsa quidem ratione ac forma Ecclesiæ in communi, plura fortasse, quàm ego dicenda putem, desiderabit, (quanquam rem ipsam cõplectemur) ea petet ab aliis qui antè de Ecclesia scripserunt. Nam tractârũt id argumentum latissimè Thomas VValdensis lib. 2. doctrinalis fidei antiq. c. 9. & deinceps. Ioannes Turre Cremata in summa de Ecclesia. Ioannes Driedo lib. 4. de variis dogmat. c. 2. Albertus Pigius lib. 6. de

Vnde & quomodo probandum sit congregationem aliquam esse veram Ecclesiam Christi.

de Ecclesiastica hierarchia. Melchior Canus toto lib. 4. de locis Theologicis. Hosius Cardinalis in Confessione Polonica, super Articulum de Ecclesia. Alfonsus à Castro in suo opere aduersus hæreses, verbo, Ecclesia. Franciscus à Victoria in relectione de potestate Ecclesiastica. Franciscus Turrianus & alij quàm plurimi. Nos sanè eò potissimùm tractationem hanc totam dirigemus, vt manifestissimè constet, illam congregationem determinatè, quæ Romano Pontific, pro tempore existenti paret, esse veram Ecclesiam.

QVÆ SIT ECCLESIÆ RATIO.

ERGO, vt remota vocabuli ambiguitate, rem illico aggrediamur, Ecclesia Græcè, Latinè est conuocatio, sicut omnes notant. Inde traductũ est hoc nomen. 1. ad significandum locum ipsum, in quem conueniunt plures qui sint conuocati. Sic in libro Iudith ea vox accipitur, vbi scriptũ est: *Totam noctem intra Ecclesiam orauerunt.* Hęc vocabuli vsurpatio ad prę̄sens institutũ non atnet. 2. Accommodatum est id nomen ad significandum cœtum ipsum siue conuentum hominum conuocatorum. Quæ acceptio pertinet ad propositũ. Sed animaduertendum est, nomen hoc in ea significatione, vtramq; in partem, nempe in bonam & malam à Scriptura sacra vsurpari. In malam, vt cùm in Psalmo dicitur: *Odiui Ecclesiam malignantium.* In bonam autem, vt vbi legimus: *Laus eius in Ecclesia Sanctorum.* Iam verò Ecclesiastici Doctores in bonam tantùm partem ea voce vtuntur: vt Ecclesia dicatur cœtus eorum, qui diuinitus ad virtutis aliquam sanctæq; religionis societatem conuocantur. Et quemadmodum variis modis cœtus aliquis virtute ac religione copulari potest: ita Ecclesiæ nomen in ea ipsa signifi-

Varius usus vocabuli Ecclesiæ.

Iudith 6.

Psalm. 25.

Psalm. 149.

significatione latè porro patet. Quæ sanè est caussa, quam obrem vbi de Ecclesię ratione agitur, nō expediat vnam tantùm aliquam Ecclesiæ descriptionem ponere, sed satius sit plures magis & minus latè patentes, quæ totum Ecclesiæ ambitum, illiusq; varias acceptiones exponant, distinguere. Ita enim, semotis verbi controuersiis, commodius, quod ad rem ipsam attinet, intelligi poterit. 1. quid Ecclesiæ conueniat iuxta vnamquamq; acceptionem nominis, in illa vltima significatione, quæ est in vsu Ecclesiastico. 2. qui nam errores circa variam Ecclesiæ rationem seu varias eius partes vitari debeant. 3. quæ sit Ecclesiæ acceptio & descriptio apud Doctores vsitatior, quæ præcipuas huius loci difficultates contineat. *Tria in Ecclesia ratione cōsideranda.*

Secundum postremam igitur nominis acceptionem in bonam partem, quam apud Ecclesiasticos doctores diximus esse vsitatam, potest primò Ecclesia describi latiùs, vt sit eorum multitudo, quos beneficio vocationis diuinæ verus Dei cultus & vera Dei cognitio indita diuinitus cōiungit: siue ea quidem cognitio sit obscura, qualis est cognitio fidei, siue clara & aperta, cuiusmodi est beatorum. Isto modo latissimè Ecclesia patet. Atq; ita de illa loquuntur doctores, quando tripartito eam diuidunt: nempe in militantem hac in vita cum eius hostibus, mundo, dæmone, & carne; & peccata expiantem in purgatorio; atq; triumphantem in patria cœlesti. Hoc tam amplo modo definita Ecclesia, in ipsa conditione Angelorum suum habuit initium. Nam sunt illi creati cum vera cognitione Dei: imò etiam in gratia, vt verissimè sentiunt grauiores [a] Theologi. Quocirca ad Ecclesiam communi isto modo acceptam pertinent: vt Diuus [b] Bernardus & D. [c] Thomas notauerunt. *Ecclesia descriptio communissimè sumpta.*

[a] Lege Diuū Thom. 1 p. q. 62. art. 3.
[b] Serm. 27. in Cantic.
[c] 3. p. q. 8. ar. 4.

Altera descriptio Ecclesiæ minus cõmuniter sumpta.

2\. Alio modo definitur angustius Ecclesia, vt sit hominum multitudo, quos verus Dei cultus, veraque cognitio, sed obscura, nimirum fidei, hac in vita coniungit. Sic Doctores accipiunt, cùm asseuerant, vnam atque eandem esse veteris & noui Testamenti Ecclesiam, ob eandem videlicet fidem in eundem Christum Mediatorem: quæ Patribus illis nobiscum fuit communis. Atq; ideò Apostolus *lapidem angularem* Christum esse dixit, quo sit vtraque Ecclesia cõnexa. De initio Ecclesiæ sic acceptæ, non eodem modo loquuntur recentes scriptores. Aliqui asseuerant, illam ab Adam ducere suam originem, quod sentiunt Ioannes [d] Driedo, & [e] Hosius in Confess. Polonica. Sed Ioannes [f] Turre Cremata in sua summa de Ecclesia affirmat cõmuniorem esse sententiam, quod Abel dederit huic Ecclesiæ initium. Id quod D. [g] Augustinus sensit. Quæstio autem hæc non tam est de re, quàm de nomine. Nam si Ecclesia illo modo dicatur hominum multitudo, quam coniungit fides & cultus Dei absolutè; etiam si nullis externis cærimoniis ac signis cultus eiusmodi declaretur; certum est, ab Adamo eam incepisse. Sin verò in ea Ecclesiæ descriptione fides & cultus intelligantur cum cærimonia externa; non constat certè Ecclesiam ita incepisse ab Adamo: quoniam non constat Adamum cærimoniam aliquam cultus externam vsurpâsse ante Abel: quamquam id fortè non improbabiliter suspicari liceat. Ita cùm Abel sit primus, de quo certò quidem cõstet externam cultus cærimoniam rectè adhibuisse Deo, ille ferè dicitur fuisse Ecclesiæ sic acceptæ principium; quod videlicet sciatur.

Ephes. 2.

Quæ fuerit Ecclesiæ origo, quatenus est congregatio hominum fidelium.

[d] Lib. 4. de variis dogmat.
[e] Cap. 21.
[f] Lib. 1. c. 25. & 27.
[g] Enarratio. 1. in Psalm. 142. & lib. 15. de ciuitate Dei, cap. 1.

Ecclesiæ descriptio maximè propria, vt est nempe Ecclesia Christiana.

3\. Postremò pressius definitur Ecclesia, vt sit hominum multitudo, quam congregat, non modò verus Dei cultus in hac vita & vera cognitio: sed etiã idem baptismi

Sacra-

Sacramentum, eademque professio Christianæ religionis. Sic diuersa est nunc Ecclesia ab ea, quæ fuit olim in lege veteri. Ad huiusmodi enim Ecclesiam propriè quidem atque simpliciter omnes & soli baptizati, ac verè Christiani pertinēt, siue pdestinati sint, siue reprobi, siue iusti, siue iniusti, siue cuiuscūq; alterius cōditionis, dummodò fidē retineant integrā. Quamuis vt sunt in hac Ecclesia diuersi gradus, ita ex iis ipsis, qui ad eam pertinent, alij magis, alij minus arctè in hoc corpore copulantur. Inde enim fit, vt excommunicati certa quadam ratione dicantur non esse membra Ecclesię; quamuis, si sint verè fideles, absolutè quidem non sunt extra Ecclesiam: vt paulò pòst dicemus. Catechumeni verò, si per votum Baptismi, gratiam consequuti sint, & fidem adeò habeant; ad Ecclesiam Christianam & ipsi pertinent secundum meritum: quamuis non propriè, & secundum numerum, vt rectè notat ex recepta Theologorum sententia Turrecremata. Hæretici autem ad Ecclesiam Christi non pertinent verè tanquam membra. Nam, vt rectissimè inquit D. Augustinus: *Non quia videntur Ecclesiæ Christi habere nomen, idcirco pertinent ad eius consecrationem.* Quare & alibi *dealbatos* tantùm Christiano nomine eos esse dicit eleganter idem Augustinus. Quod idem asserunt Tertullianus, Cyprianus, Ambrosius, & alij communiter sancti Patres. Et clarum est testimonium Ioannis: *Ex nobis*, inquit, *prodierunt.* Hoc probat etiam inter cæteros diligenter Melchior Canus. Etsi autem hæretici verè ac propriè membra Ecclesiæ non sint, tamen minimè negandum est, quin quadam ratione ad Ecclesiam pertineant. Quia enim & characterem habent Baptismi, & aliquando membra Ecclesiæ fuerunt; illorum quædam cura ad eam pertinet. Vt manus v.g. à corpore

Varij Ecclesiæ Christianæ gradus.

Lib. 1. summæ de Eccles. c. 8. ad argum. 8.

Vtrum hæretici sint membra Ecclesiæ?

Lib. 2. de nupt. & cōcup. c. 31.

Li. 1. cōtra ep. Parmen. c. 7.

Tertul. lib. de præscripti.

Cypriau. lib. 1. epist. 6.

Ambros. lib. 7. in Luc. c. 11.

1. Ioan 2.

Lib. 4. de locis Theolog. c. 2.

cuiuspiam abscissa: peculiari quodam iure ac ratione ad eius curam & potestatem attineret, cuius fuisset antea membrum. Ex quo intelligi debet, Ecclesiam, dum hæreticos iure suo punit, minimè facere contra illud Apostoli: *Quid mihi de iis qui foris sunt iudicare?* loquitur enim hoc loco Apostolus de infidelibus, qui nunquam in Ecclesia fuerunt, quos perspicuum est non perinde atq; hæreticos ad Ecclesiæ ius pertinere, nec Ecclesiæ membra esse: nisi fortè membra dicas in potentia: quatenus ad fidem conuerti possunt. Quo pacto ad Ecclesiam eos pertinere, eorumq; caput esse Christum, docet B. Thomas.

1. Cor. 5.

3. p. q. 8. ar. 4.

Porro hæc Ecclesię ratio, quam ita breuiter nunc descripsi & exposui, omnium est frequentissima apud Orthodoxos scriptores. Sic Ecclesia propriè ad nos Christianos pertinet. Sic eam Apostolus vocat *societatem Iesu Christi Filij Dei*, ad quam simus immenso Dei beneficio vocati. Atque ad eam item pertinent Scripturę noui Testamenti multæ ac variæ sententiæ, quæ nobis declarant qualis sit Ecclesiæ Christianæ forma & status, quamque varia & multa genera hominum illa cōplectatur: *Attendite*, inquit Apostolus, *vobis & vniuerso gregi: in quo vos posuit Spiritus sanctus regere Ecclesiam Dei.* Hîc quosdam esse in Ecclesia qui alios regendi auctoritatem habeant, & quosdam etiam qui aliorum auctoritate & cura regantur, clarè significat. Quam regendi potestatem Christus quoque declarauit inquiens: *Si te non audierit dic Ecclesiæ: si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus & publicanus.* Atque etiam reprobos cum prædestinatis, malos cum bonis (dum fidem quidem retinent) permistos esse in Ecclesia, vsque ad extremum diem Iudicij, multis similitudinibus in Scriptura significatur. Ideò siquidem, vt Augustinus rectè intellexit, Ecclesia comparatur *area, in qua*

1. Cor. 1.

Ecclesia Christiana quàm varia hominū genera complectatur.

Actor. 20.

Matth. 18.

Reprobos etiā & malos esse in Ecclesia.

Tract. 6. in Ioan. Vide etiā

in qua triticum est cum palea, donec cribro perpurgatum reponatur *in horreum: palea autem comburatur igne inextinguibili.* Ac eadem ratio comparationis est, cùm esse Ecclesiam quasi sagenam dicitur, *ex omni genere piscium congregantem*, qui primum in littore segregantur. *Sic*, inquit, *erit in consummatione seculi: Exibunt Angeli, & separabunt malos de medio iustorum, & mittẽt eos in caminum ignis.* Item, *Simile est*, inquit, *regnum cœlorum* (id est, Ecclesia, vt rectè D. Gregorius interpretatur) *decem virginibus: quarum quinque erant prudentes & quinque fatuae, &c.* Ideò etiam Apostolus: *In magna*, inquit, *domo non solùm sunt vasa aurea & argentea, sed & lignea & fictilia, & quaedam quidem in honorem, quaedam autem in contumeliam.* Et illud quoque pulchrè Augustinus: *Est in Canticis canticorum quod de sancta Ecclesia dictum omnis Christianus agnoscit: Sicut lilium in medio spinarum, ita proxima mea in medio filiarum. Vnde appellat spinas, nisi propter malignitatem morum? Et easdem vnde filias, nisi propter communionem Sacramentorum?* Ac sunt quàm plurima Scripturae testimonia similia, ex quibus satis apparet, illam Ecclesiae descriptionem, secundum quam affirmauimus, omnis conditionis homines fideles in Ecclesia contineri, certissima fide niti.

de fide ad Pet. cap 43.

Matth. 13.

Matth. 22.

2. Tim. 2.

Lib de vnitat. Eccl. cap. 13.

Cant. 2.

Ex qua doctrina tres errores circa formam Ecclesiae Christianae facilè refutantur. Primus Catharorum, Donatistarum, & Anabaptistarum. Qui commenti sunt, Ecclesiam ex iis tantùm hominibus constare, qui gratia & caritate perfecti sint, neque vlla sint infecti peccati macula. Secundus error fuit, Ioannis VViclephi, & Ioannis Huss. Hi contenderunt, ne ex bonis quidem omnibus, sed tantùm ex solis praedestinatis Ecclesiam constare. Tertius error est, aliorum quorundam Sectariorum, qui voluerunt constare tantùm ex iustis, quantumuis ij sint ali-

Errores tres circa Ecclesiae Christianae formam confutantur.

Huius erroris meminit D. Aug. lib. 5 cõtra Parmen. cap 2.

Id apparet ex Concil. Constant. sess. 15.

quibus obstricti peccatis. Aduersus hos omnes illa Scripturæ testimonia, quæ sunt adducta, satis sunt & firma & perspicua. Deinde etiam illa ratio eosdem reuincit, quòd si Ecclesia tantùm ex perfectis, aut ex prædestinatis, aut ex iustis constaret, omnis gubernatio siue regimen illius funditus tolleretur. Nam neque superiores cognoscere possent suos subditos, neque vicissim subditi suos superiores. Quis enim sciat vtrum sis perfectus, nec ne? vtrum prædestinatus, an reprobus? vtrum iustus, an impius? Propriè verò contra primum errorem valent illa, ex quibus in materia de gratia probari solet, perfectam illam iustitiam, quæ peccatum excludat prorsus omne, in hac vita minimè reperiri. Quare Augustinus: *Vbicunque*, inquit, *commemoraui Ecclesiam non habentem maculam neque rugam: non sic accipiendum est, quasi iam sit. sed quæ præparatur vt sit: quando apparebit etiam gloriosa. Nunc enim propter quasdam ignorantias & infirmitates membrorum suorum, habet vnde quotidie tota dicat: Dimitte nobis debita nostra.* Hæc ille. Est etiam secundus ille error VViclephi damnatus in Constantiensi Concilio. Quod si quis plura hac de re videre velit, legat inter cæteros auctorem eruditissimum Ioannem à Turrecremata, lib. 1. de Ecclesia, cap. 54. & 55. & Thomam VValdensem, lib. 2. doctrinalis fidei antiq. cap. 8. & 9. & Melchiorem Canum, lib. 4. de locis Theologicis, cap. 3. Hi etiam scriptores ad argumenta illorum hæreticorum facilè respondent.

Non posset consistere status & gubernatio Ecclesiæ si ex solis prædestinatis aut iustis constaret.

Lib. 2. Retract. cap. 18.

Sess. 15.

Quibus sanè argumentis omnibus ex hoc vnico fundamento occurri potest: nempe Ecclesiæ Christianæ, cùm tam latè pateat, plures & eas valdè diuersas esse partes. Nam qui non solùm fide inter se & cum Christo capite coniuncti sunt, sed etiam gratia & caritate: ex iis præstantior Ecclesiæ pars constituitur, quàm sit illa quæ constat

Fundamentum vnicum ex quo refelluntur omnia argumenta hæreticorum qui volunt non etiam constare Ecclesiam ex reprobis & malis.

ſtat ex hominibus fide duntaxat præditis: & ea pars Ecclesiæ omnium eſt præſtantiſſima, quæ hominibus non modò fidelibus & iuſtis, ſed etiam prædeſtinatis continetur. Si quid igitur interdum vel à Scriptura ſacra vel à Patribus tribuitur Eccleſię, quod aut iuſtis tantùm, aut prędeſtinatis tantùm conueniat; id nō ad Eccleſiam totam, ſed per Synechdochen ad Eccleſiæ partes illas præſtātiores referri debet. Quod ſi Patres etiam quandoque negant, peccatores eſſe membra Eccleſiæ; aut certè aſſerunt membra ipſius eſſe mortua: ſenſus eſt, non eos eſſe membra ſana & perfecta, quæ ſcilicet vita perfecta ſpirituali, hoc eſt, etiam gratia & caritate vigeant. Hoc tamen non obſtat quo minus ratione fidei, quam à Chriſto capite percipiunt, vera alioquî membra ſimpliciter cenſeantur. Etenim vel ipſa fides vita, eſt quædam ſpiritualis imperfecta, qua vtcunque moueri poſſis & contendere in vitam æternam, licet minimè quidem ſufficienter abſque caritate. Ita vel ſola participatione fidei in Eccleſiæ corpore connexus, tanquam membrum, hæret peccator. Velut ſi pars aliqua v. g. ſic eſſet vnita corpori humano, vt nonnihil vitæ participaret ex corpore, videlicet motum & vigorem per nutrimentum, non autem etiam ſenſum: membrum corporis cenſeretur, tametſi non ſanum & perfectum. Quocirca non eſt certè ratio cur magnoperè recipiamus modum quorundam loquendi, qui aiunt, peccatores quidem Eccleſiæ partes dici poſſe, membra non poſſe. Quanquam quæſtio eſt omnis de nomine: cùm res ipſa quidem vno & eodem modo ſine controuerſia ab omnibus Orthodoxis intelligatur.

Impij qua ratione ſint & nō ſint membra Eccleſiæ.

Ex eodem illo fundamento, quòd ſint videlicet Eccleſiæ Chriſtianæ partes multæ ac diuerſæ; intelligi poteſt, qua ratione excōmunicati, licet fideles ſint, tamen à quibuſ-

Excommunicati quomodo

sint præcisi ab Ecclesia. quibusdam dicantur præcisi ab Ecclesia neque membra eius esse. Hoc sanè verissimum est, si intelligatur esse præcisi ab ea parte Ecclesiæ, quæ non modò fide, sed etiam solennium precum atque suffragiorum mutua communicatione coniungitur. Sic etiam illud accipiendum

Quomodo item schismatici Ecclesiæ membra non sint. quod verissimè à Theologis docetur, schismaticos, etsi non sint etiam hæretici (contingere namque id potest, vt intellexit quoque [a] D. Augustinus ac rectè [b] D. Thomas declarat) hoc ipso quòd schismatici sunt, non esse membra Ecclesiæ. Huius enim ratio est, quòd cùm subtrahunt sese ab imperio summæ in Ecclesia potestatis (quæ est, vt infrà probabimus, summi Pontificis) eo ipso ab recto descifcunt ordine, quem conuenit Ecclesiæ membra habere cum illius in terris capite visibili, Christi vicario: atque ita ad potiorem illam & saniorem Ecclesiæ partem non pertinent quæ non solùm inter se & cum Christo fide coniuncta est, sed etiam ordine recto subest atque coniungitur visibili capiti. Atque hæc pro instituto nostro sufficiant, tum ad rationem ipsam Ecclesiæ per se intelligendam, tum ad rectè de quibusdam doctorum disputationibus iudicandum. Quos quidem apparebit ex dictis, etsi in aliquibus videantur circa rationem formamq; Ecclesiæ dissentire, re tamen consentire, tantumque propter varias Ecclesiæ acceptiones loqui diuerso modo.

a Lib. de fide & Symb. c. 10.
b 22. q. 39.

QVÆ SINT ECCLESIÆ PROPRIETATES.

Ecclesiæ proprietates varia ratione numerari posse. NVMERABIMVS hîc breuiter eas Ecclesiæ Christianæ proprietates quas ipsi vel Scriptura sacra, vel etiam fidei symbola sine controuersia tribuunt. Etsi autem varia numerandi ratio esse possit, neque magnoperè intersit, quomodo distinguas ac numeres; modo illa attributa

ta quæ re ipsa conueniunt Ecclesiæ (siue alia illorum ad alia referas, siue ab aliis separes numerando, ac distinguas) cognoscantur: animaduerto tamen Ecclesiæ prærogatiuas, quæ quidem ad propositum attinere possint, esse potissimùm octo. Ex quibus quatuor priores recitabimus ex vsitatis etiam fidei symbolis; Posteriores autem quatuor colligemus ex diuina Scriptura. Tum videbimus ex quibus earum, & quomodo, quænam sit vera Ecclesia probari debeat.

Potissimũ numerari posse octo, si non tantùm ex fidei symbolis, sed etiam ex Script. colligantur.

PRIMO igitur Ecclesia dicitur, vna. Hæc proprietas in symbolo fidei Nicæno habetur. Ac significatur ex[c] Patrum sententia illis canticorum verbis: *Vna est columba mea.* Quæ verò sit huius vnitatis ratio, exposuit Apostolus. *Solliciti*, inquit, *seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. Sicut vocati estis in vna spe vocationis vestræ; Vnum corpus, & vnus spiritus, vna fides, vnum Baptisma, vnus Deus & Pater omnium.* Quo loco Ecclesiæ vnitatem contineri docet tum vnitate principij, videlicet Dei vocantis: tum vnitate finis, nempe vitæ æternæ, quam speramus, & ad quam vocati sumus: tum vnitati mediorum, per quæ nobis ad illam contendendum est, nimirum fidei, Baptismi, & reliquorum Sacramentorum, quorum quasi ianua est Baptismus. Explicat quoque speciatim illam Ecclesiæ vnitatem in alio loco ab vnitate eiusdem cibi cœlestis, id est, Eucharistiæ, qua fideles omnes reficiuntur. *Vnus*, inquit, *panis & vnum corpus multi sumus omnes qui de vno pane & calice participamus.* Item id declarat ab vnitate caritatis & doctrinæ, quæ sit eadem à fidelibus retinenda. *Vnanimes*, inquit, *in caritate id ipsum sentientes.* De quo modo vnitatis illud etiam intelligi potest: *Erat multitudo credentium cor vnum & anima vna.* Est etiam, sententiâ Patrum, Ecclesia vna ab vno pastore seu Episcopo, *cui plebs Chri-*

I. PROPRIETAS. *Ecclesia, Vna.*

c Cypr. lib. de vnit. Eccles. August. tract. 6. in Ioan. &c. Cant. 6. Eph. 4.

Ecclesia Vnitas quibus rebus contineatur.

1. Cor. 10.

Philip. 7.

Actor. 4.

Lib.4.epist.10. ad Florentiũ Pupianum.

stiana, vt Cyprianus inquit, *adunata cohæret*. Cùm verò dicimus Ecclesiam sic esse vnam; hoc intelligimus vnitate totius. Nam ratione diuersi loci aut temporis non dubium est, quin plures Ecclesiæ dici possint, vti loquitur etiam sæpè D. Paulus. Sed tamen omnes istiusmodi Ecclesiæ sunt partes vnius Ecclesiæ Christianæ vnitate totius. Et hoc quidem perspicuum est.

Quid potissimũ in Ecclesiæ vnitate considerãdum sit, vnde manifestè conuincitur vnitatem hanc apud hæreticos non esse.

Sed illud deinde circa hanc Ecclesiæ proprietatem diligentissimè notari debet, Ecclesiam Christi non ob eam rem solùm, ab vnitate fidei & doctrinæ vnam esse ac dici, quoniam omnes qui sunt eius membra in eadem fide atque doctrina, quamdiu quidem sunt eius membra, consentiant actu: Sed ob id inprimis ab vnitate fidei & doctrinæ dicitur Ecclesia vna, quoniam modum atque rationem ipsa tenet accommodatissimam ad cõsensionem fidei & doctrinæ tuendam. Quod erit postea præcipuè ponderandum, cùm ex hac Ecclesiæ proprietate probabimus, Ecclesiam Christi legitimam, non apud vllos Sectarios, sed apud eos solos esse, qui Romano parent Pontifici. Cur verò hæc Ecclesiæ proprietas ita necessariò debeat intelligi: ratio est in promptu clarissima. Etenim, si Ecclesiæ vnitatem in actuali tantùm doctrinæ fidei consensione, & non præcipuè in ratione ad consensionẽ accõmodatissima poneremus; nihil omnino magnum Ecclesiæ Christi tribueremus, dum illam propter vnam atque eandem fidei doctrinam asserimus vnam esse. Sed neque posset Christi Ecclesia per eam notam ab hæreticorum conuenticulis vllo modo discerni. Quis enim vnquam fuit hæreticorum cœtus tam exiguus in quo qui ad eum pertinuerunt (quandiu pertinuerunt ad eum quidem) non fuerint actu de doctrina consentientes? Etenim vbi primum quis, prudens ac sciens, ab aliis dissen-

NOTA.

dissentit, eo ipso censetur à cœtu aliorum, qui secus sentiunt, alienus. Itaque hodie Lutherani, in publicis etiam suis scriptis, pro alienis ac planè pro hæreticis Caluinianos habent, & vicissim Caluiniani Lutheranos: quia licet in vna & eadem familia, cuius insanū caput exstitit Lutherus, omnes principio fuerint: tamen postea inter se de fidei doctrina dissentire cœperunt. Non igitur in actuali tantùm consensu: sed inprimis in ratione aliqua optimè accommodata ad retinendum consensum vnitas Ecclesiæ Christi consistit. Quod velim diligentissimè considerari ab iis maximè qui sunt Sectariis, vel Lutheranis, vel Caluinianis addicti. Sed posteà id quoque repetemus.

DEINDE dicitur Ecclesia, Sancta. Ita vtrumq; symbolum; atq; etiam Apostolus: *Templum*, inquit, *sanctum quod estis vos.* Et sunt rationes plures quam ob rem Ecclesia sancta censeri debeat. Decem collegit Ioannes à Turrecremata in erudito illo suo ac prolixo opere de Ecclesia. Potissimæ sunt hæ. I. Quoniam secundum aliqua præcipua sua membra, nempe secundum iustos immunis est ab omni peccati macula mortali, quæ sola videlicet cum gratiæ sanctitate stare non potest & eius delet nitorem. Itaque per synechdochen Ecclesia sancta dicitur, propter iustos. Quemadmodum nationem aliquam, fortem dicere solemus: non quòd omnes eius nationis homines, fortes sint, sed quoniam aliquos gignit fortes. Neque verò obstat quod in Canticis de Ecclesia dicitur: *Tota pulchra es amica mea & macula non est in te.* Sensus enim non est, omnes ac singulos fideles in Ecclesia carere macula peccati mortalis, sed aliquos ita carere ea prorsus, vt sint toti mundi: id est, vt neq; secundum intellectum, neque secundum affectum, sint aliquo peccato mortali inquinati. Quam interpretationem doctè explicat ac dilatat

[Margin notes: II. PROPRIETAS. *Ecclesia sancta.* 1. Cor. 3. — Lib. 1. à cap. 9. vsque ad 17. — *Quinq; præcipuæ caussæ cur Ecclesia dicatur sancta.* — Cant. 4.]

latat Ioannes Turrecremata. Quanquam dici etiam potest, sententiam illam non ad Ecclesiam qualis in hac vita est, sed qualis in patria cœlesti est futura referri debere:
Eph. 5. *cùm exhibebit sibi Christus Ecclesiam gloriosam non habentem maculam neq; rugam.* Vera enim esse illa D. Augustini ora-
Lib. contra Donatist. post Collat. cap. 7. tio videtur: *Quæcunque*, inquit, *testimonia diuinarum Scripturarum commemorari potuerint, quibus ab omni malorum hominum permixtione pura prænunciatur Ecclesia: non qualis nunc est illis testimoniis prænunciatur: sed qualis post istam mortalitatem in vita æterna futura est.* Huc adde, posse quoque in hac vita totam pulchram dici propter Christianam professionem, quæ tota pura est, vt mox dicemus. 2. Item dicitur Ecclesia, Sancta, à sua firmitate. Est enim supra
1. Cor. 10. *petram*, quæ inprimis est Christus, fundata, contra quem
Cant. 6. nulla vis præualebit. Ideò in Canticis, *terribilis dicitur, quasi castrorum acies ordinata.* Atque hac ratione pulchrè
Aug. in psal. 103. concione 1. D. Augustinus Ecclesiam interpretatur terrã esse illam, de qua Dauid in Psalmo: *Fundasti terram super stabilitatem*
Psal. 103. *suam: non inclinabitur in seculum seculi.* Hanc rationem sanctitatis rectè explicauit in Confess. Polonica, Cardinalis Hosius. 3. Sancta dicitur, quoniam sanguine est Christi iuncta & acquisita. Ad quod attendisse D. Petrus
1. Pet. 2. videtur vbi fideles vocat *gentem sanctam, populum acquisitionis.* 4. Quia tota diuino cultui consecrata est: præceptis, Sacramentis, institutis sanctis continetur: prorsus vt
Psal. 18. in eam rectissimè conueniat illud Psalmi: *Lex Domini immaculata, &c.* Hac ratione Ecclesia tota sancta dici potest, Quia licet non omnes fideles colant vitæ sanctimoniam: omnes tamen certè illam profitentur. Quemadmodum religiosos aut artifices, propter vitæ institutum & professionem, eos etiam solemus dicere qui religionis aut artis præcepta transgrediuntur, vt ad hoc propositum rectè

notatum est in Cathechismo Romano. 5. Sancta item dici potest propter sanctissima eademque varia ac multiplicia diuinæ gratiæ carismata, quibus ornata est: atque etiam ob vniuersalia efficacissimaq; remedia sanctitatis, quibus affatim diuino beneficio abundat.

EST præterea Ecclesia Christi, Catholica: vt dicitur in vtroq; symbolo. Cùm autem, Catholica, idem sit quod vniuersalis, variam habet rationem hæc Ecclesiæ proprietas. Nam primùm Catholica dicitur ab vniuersitate eius doctrinæ, quam profitetur. Continet enim materiam vberrimam de Deo & de Creaturis. 2. Ab vniuersitate loci: quia per vniuersum est orbem diffusa. Quam rationem appellationis D. Augustinus diligenter exposuit. Ex eaque sæpe probat hæreticorum conuenticula Ecclesiam Christi non esse, quoniam suis quibusdam tantùm contineantur prouinciis. De qua re posteà. Huc autem illa Patris æterni ad Christum promissio pertinet: *Dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ.* Ac item illud: *In omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.* Vt iam prætiream multa similia.

III. PROPRIETAS. *Ecclesia, Catholica.*

Caussa præcipua cur Ecclesia dicatur Catholica.

Super Psalm. 121. & 81.

Psalm. 2.

Psalm. 18.

3. Dicitur quoque Ecclesia Catholica à temporis vniuersitate. Nam ad finem vsque mundi perseuerabit. Quemadmodum & à mundi exordio constans perpetuò aliqua Dei Ecclesia fuit, vt eruditè inter cæteros Ioannes [a] Turrecremata, & Ioannes [b] Driedo ostenderunt. Nunc quod Christi Ecclesia ad finem vsque mundi sine interruptione mansura sit, satis constat ex illis Christi promissionibus, in Matthæi Euangelio: *Portæ*, inquit, *inferi non præualebunt aduersus eam.* Et: *Ego vobiscum sum vsq; ad consummationem seculi.* Item in Euangelio Lucæ Gabriel Angelus: *Dabit*, inquit, *ei Dominus sedem Dauid Patris sui, & regnabit*

[a] Lib. 1. de Eccles. à cap. 22. vsq; ad 30.

[b] Lib 4. de variis dogm. cap. 2. p. 1

Matth 16.

Matth 28.

Luc. 1.

Isai. 9. *gnabit in domo Iacob in æternum.* Quod & ab Isaia prædictum erat: *Super solium*, inquit, *Dauid & super regnum eius sedebit, vt confirmet & corroboret in iustitia & in iudicio, à modo & vsq; in sempiternum.* Ex qua Ecclesiæ perpetuitate intelligitur, & fidem illius fore perpetuam: vt luculentissimè D. Augustinus ostendit. Nam *desponsabo* (inquit Dominus Ecclesiæ per Oseam) *te mihi in fide.* Huic autem perpetuitati consuluit Deus prospiciendo Ecclesiæ de Pastoribus & Doctoribus, qui fidē Christianā ac religionem tutarentur. Quos ideò Pastores & Doctores Ecclesiæ datos dicit Apostolus *ad consummationem Sanctorum, donec occurramus omnes in vnitatem fidei in agnitionem Dei in virum perfectum, &c.* Idq; promiserat Deus Ecclesiæ per Zachariam: *Circundabo*, inquit, *domum meam ex iis, qui militant mihi.* Sic Timotheum Apostolus militare Deo & Ecclesiæ volebat, cui dicebat: *Labora vt bonus miles Christi Iesu.* De iis Deus per Isaiam: *Super muros tuos Hierusalem constitui custodes. &c.* Atq; hi sunt nimirum, illi *fortes, qui custodiunt lectulum Salomonis.*

In Psalm. 101. conc. 2. & lib. de vnit. Eccl. cap. 13.
Oseæ 2.
Ephes. 4.
Zach. 9.
Isai. 62.
Cant. 3.

Dicet aliquis: Cùm Apostoli scandalum omnes in Christi passione sunt passi, vbi fuit tunc Christi Ecclesia? Item vbi erit illo tempore, de quo Christus inquit: *Putásne filius hominis veniens inueniet fidem in terra?* Quod si aliquando Ecclesia non fuit, & aliquando etiam non erit, quomodo est etiā Catholica ab vniuersitate temporis? Nonnulli sentiunt, Christi passionis tempore, in sola beata Virgine mansisse fidem. Id verum non est. Primùm quia si maximè omnes tunc Apostoli fidem abiecissent, non inde consequitur in nullo præterquam in B. Virgine fidem permāsisse: Potuerunt enim alij perseuerare fideles, etsi de illis quidem tacetur. Deinde nego amisisse fidem omnes omnino Apostolos: imò retinuerunt eam aliqui,

Ecclesia ex quibus constiterit tempore Christi passionis.
Luc. 18.

aliqui, vt eruditè ostendit [a] Melchior Canus. Et certè id defendit de D. Petro manifestè D. Hilarius. Neque verò aliud ex Scriptura colligi potest, quàm quod omnes Apostoli *scandalum passi sunt in illa nocte*, quod attinet quidem ad externam fidei confessionem. Id autem fieri potuit, licet illorum aliqui fidem ipsam animo retinuerint. Fuit itaq; & tunc aliquis fidelium numerus, ex quorum congregatione, tametsi exigua, constaret Ecclesia. Sic etiam sub mundi finem aliqua omnino Ecclesiæ congregatio erit. Christus enim illo modo dicendi: *Putásne, &c.* paucos futuros tunc esse fideles significauit, nullos fore non significauit. Præclarè enim D. Augustinus: *Hoc*, inquit, *nos intelligimus à Christo dictum, vel propter ipsam fidei perfectionem, quæ ita difficilis est, vt in ipsis quoq; admirabilibus Sanctis, sicut in ipso Moyse, inueniatur aliquid, vbi trepidauerint, vel trepidare potuerint: vel propter illam iniquorum abundantiam & paucitatem bonorum. Propterea enim, tanquam dubitans, hoc Dominus dixit. Neq; enim ait: Veniens filius hominis non inueniet fidem in terra. Sed, putas inueniet fidem in terra?* Hactenus Augustinus.

a Lib. 4. de locis Theolog. cap. 5.

Matth. 26.

Non deficiet omnino fides sub mundi finem.

Lib. de vnit. Eccles. c. 13.

4. Dicitur denique Ecclesia Catholica, id est, vniuersalis, quoniam ad eam homines vniuersi, cuiuscunq; sint sexus, aut ætatis, aut conditionis, conuocantur. *Quicunque enim* (ait Apostolus) *baptizati estis, Christum induistis. Non est Iudæus, neq; Græcus, non est seruus, neq; liber, non est masculus, neq; fœmina. Omnes enim vos vnum estis in Christo Iesu.* Atque, vt rectè explicauit Ioannes à Turrecremata, ob easdem rationes & fides ipsa, Catholica dicitur, & fideles, Catholici. Quo etiam loquendi modo Apostolus penè est vsus, cùm epistolam scribit *dilecto filio Tito, secundum communem*, inquit *fidem*, id est, secūdum Catholicam, vt exponit Glossa ex D. Augustino.

Lib. 1. summæ de Eccles. c. 13.

Ad Titum 1.

PRÆ-

IV. PROPRIETAS. *Ecclesia Apostolica, & quare.*

PRÆTEREA dicitur Ecclesia Christi in Nicæno Symbolo Apostolica. Primò, quoniam in Apostolis habuit initium. Quam rem D. Paulus explicuit illa oratione: *Nos autem*, inquit, *primitias Spiritus habentes.* Vbi Glossa: *Et tempore*, inquit, *prius & cæteris abundantius.* 2. Quoniam ab illis per orbem propagata est. Vnde Christus Dominus, dum pro iis rogat æternum suum Patrem, qui *per Apostolorum verbum erant in se credituri*; pro Ecclesia sanè rogat. 3. Quoniam antiquam proinde fidem, doctrinam, auctoritatem, Apostolorum perpetuò sequitur, vt suprà quoque dictum est. Quod non modò facit, quando scriptis Apostolicis expressam doctrinam retinet: Verùm etiam cùm aliquid ipsa per orbem vniuersum obseruat, neque id tamen scriptum est in Apostolicis libris. Illa enim vniuersalis Ecclesiæ consuetudo (quod infrà suo loco probabimus) argumento certo est, manâsse rem ex Apostolica traditione, vt et sæpissimè, & clarissimè, & verissimè affirmat Diuus Augustinus. Huc pertinet, quod ideò in libro Apocalypsis, atque etiam à Diuo Paulo, Apostoli vocantur fundamenta Ecclesiæ: tametsi sunt illi quidem non nisi fundamenta secundaria; quippe cùm & ipsi niterentur fundamento primo, *quod est Christus Iesus.* Quo etiam spectat illud Dauidis de Ecclesia: *Fundamenta eius in montibus sanctis*, id est, in Apostolis, vt Diuus Augustinus interpretatur. Itaque meritò propter hæc dicitur Ecclesia Apostolica. De qua Ecclesiæ proprietate, plura (si quis volet) videre licet apud Turrecrematam præsertim & apud VValdensem. Atq; hactenus quidem de iis Ecclesiæ proprietatibus, quas etiam confitemur in fidei Symbolis.

Roman 8. | Ioan. 17. | Lib. 4. de bapt. contra Donatist. c. 24. & ep. 86. & ep. 118. &c. | Apocal. 21. | Ephes. 2. | 1. Corinth. 3. | Psalm. 56. | In illū Psalm. | Turr. lib. 1 de Eccles. cap. 18. & 19. | VVald lib. 2. doctrinal. fid. antiquæ c. 16.

V. PROPRIETAS.

EX aliis autem siue prærogatiuis, siue proprietatibus Ecclesiæ, quæ colligi ex Scriptura possunt, non est sanè

sanè postrema, quòd licet multorùm hominum sit congregatio, minimè tamen est, quasi chaos aliquod, confusa, sed quàm rectissimè ordinata. Hoc ex multis potest intelligi nominibus, quibus illa propter eiusmodi ordinem afficitur in sacris literis. Cuiusmodi sunt: [a] *Regnum*, [b] *ciuitas*, [c] *templum*, [d] *domus*, [e] *tabernaculum*, [f] *hortus*, [g] *castrorum acies ordinata*, & id genus alia, quorum rationes ad Ecclesiam pulchrè atque eruditè accommodat Ioannes Turrecremata. Maximè verò optimus Ecclesiæ ordo significatur cùm *corpus* dicitur. Cuius appellationis ea potissimùm ratio est, quia *sicut in vno corpore multa ac varia sunt membra, nec illa omnia tamen eundem actum habent*. Sic in Ecclesia fideles non omnes auctoritate sunt pares, non officio, non gradu dignitatis. Vt perspicuè Apostolus in epistola ad Romanos docuit, & elegantissimè persequitur Diuus Gregorius Nazianz. Sunt enim oculi in Ecclesia, sunt pedes, sunt manus; hoc est, sunt qui aliis obsequi & ab iis doceri debeant; sunt etiam qui alios doceant & regant, *Pastores & Doctores, quos dedit Christus Ecclesiæ* & in ea perpetuò conseruat, *ad consummationem Sanctorum in opus ministerij, donec occurramus omnes in vnitatem fidei & agnitionem Filij Dei, in virum perfectum, vt iam non simus paruuli fluctuantes & circumferamur omni vento doctrinæ, in nequitia hominum in astutia ad circumuentionem erroris*.

Ecclesia rectè ordinata.

a Matth. 25.
b Matth. 5.
c 1. Cor. 3.
d Hebr. 3.
e Hebr. 8.
f Cantic. 4.
g Cantic 6.
Lib 1. de Eccl. cap. 51. & deinceps.
Ephes. 1 & 4.
1. Corinth. 12.
Rom 12. &c.

Greg. Naz. in orat. de moder. in disput. habenda.

In ordine hoc igitur, quo est Christi Ecclesia constituta, illud præcipuum est, quod Pastores & Doctoes perpetua sibi successionis serie succedunt, qui legitimè vocentur ad id opus ministerij sustinẽdum, sine quo Ecclesiæ Christianæ forma cõsistere nullo modo potest. Nam si Ecclesia est, certè oportet, vt corpus sit Ecclesiæ quoddam; idque totum, vt ait Apostolus, *Compactum & connexum*

Successio Pastorum & Doctorum præcipuè spectanda in Ecclesia ordine.

Ephes. 4.

xum per omnem iuncturam subministrationis secundum operationem in mensuram vniuscuiusq; membri. Et promissiones hac de re diuinas superiùs indicauimus, cũ Ecclesiæ sanctitatem atque firmitatem ministerio perpetuò Doctorum atque Pastorum niti doceremus.

VI. PROPRIETAS. *Ecclesia visibilis.*

DICITVR porro ab Orthodoxis Doctoribus, secũdum certissima & clarissima sanctarum Scripturarum testimonia, Ecclesia visibilis: id est, sic in luce hominum & conspectu posita, vt quouis seculo euidenter internosci & quasi digito monstrari queat congregatio illa, quam esse Ecclesiam veram determinatè credere possis ac debeas. Hæc autem Ecclesiæ proprietas vniuersos hæreticos pessimè habet. Neque id sanè mirum. Etenim huius proprietatis assertio cogit illos fateri, vel certè intelligere, se non esse de Christi Ecclesia: Cùm nullum possint illustrem, hoc est, in orbe præteritis temporibus cognitum, hominum cœtum indicare, in quo fuerit ea religionis atque doctrinæ forma, quam ipsi nuper inuexerunt. Ergo vt se filios esse tenebrarum ostendant, Ecclesiam, quod in ipsis est quidem, priuant sua luce, eamque tanquam in latebris per plura secula delitescere posse putant. Quod euenisse scilicet ante nouatorem Lutherum asseuerant. Ac Brentius quidem & nonnulli alij Sectarij hoc ad eam rem argumento vtebantur. Si quid credi debet: id non etiam oculis cerni potest. At ex fidei articulis ille vnus est: *Credo sanctam Ecclesiam.* Non igitur Ecclesia cerni potest; aut si conspicua esse dicitur, tollendus erit ille de Apostolico symbolo articulus.

Cur Sectarij nolint Ecclesiam esse visibilem.

Sectariorũ argum. cõtra claritatem Ecclesiæ.

Sed quàm sit hæc istorum argumentatio imperita, & opinio etiam falsa, facilè intelligetur, si prius quàm probemus, explicemus etiam, quæ sit nostræ assertionis sententia, cùm dicimus Ecclesiam esse conspicuam. Nam & hoc

Ecclesiam esse visibilem, quomodo intelligendum atque defendendum sit aduersus Sectarios.

hoc ipsum animaduerto posse perperā intelligi: Si videlicet aut nimis multum, aut nimis parum clarā atq; visibilem Ecclesiā esse, asseratur. Primùm igitur, non vsq; adeò ipsi volumus, Ecclesiam esse conspicuam, vt censeamus aut oculis cerni, aut euidēti ratione intelligi posse ipsam etiam Ecclesiæ quasi essentiam & veritatem, aut etiam proprietates eius omnes. Non enim arbitramur palam aspici aut euidenter cognosci posse, quòd vlla congregatio sit reuera cœtus rectè colētium Deum, & sancto Spiritu gubernetur, & sanctitate, vera fide, & doctrina aliisq; donis affecta sit. Imò verò hæc in illa ipsa congregatione hominum inesse, quæ vera est Ecclesia, non nisi obscura fide credimus, quomodo cæteros fidei articulos. Sed neque rursus cùm Ecclesiam dicimus visibilem esse, vsque adeò parum dicimus, vt solùm cōtendamus, eam ex hominibus constare, qui per se, cùm sint præditi corpore, pateant sensibus. Hoc enim nemo, qui modò sit homo, sciatq;, homines, quorum sine controuersia Ecclesia est cœtus, sensili atque aspectabili ex corpore esse constitutos, in dubium reuocare potest. Sententia igitur nostræ assertionis hęc est: euidenter posse omni seculo conspici, & internosci, & quasi digito demonstrari congregationem aliquam hominum, de qua possit ac debeat vnusquisq; firma fide, tametsi alioqui obscura (vt antè dictum est) credere, quòd sit vera Ecclesia (id est, cœtus rectè Christum colentium) quòd vera fide copuletur, quòd Spiritu sancto regatur, quòd aliis muneribus atq; prærogatiuis sit prædita, de quibus partim iam dictum est, partim dicetur. Ita fit, vt, quamuis isto modo Ecclesiam visibilem esse statuamus, suum locum tamen (quod nō videbant Sectarij) in symbolo relinquamus illi articulo, quo credimus Ecclesiam esse, & esse sanctam, &c.

Duo extrema circa id vitanda.

1.

2.

Vera ratio claritatis Ecclesiæ.

Esse verò isto modo Ecclesiam conspicuam, fremant licet lucifugæ Sectarij, Scripturæ sanctæ certissimis testimoniis conuincitur.

Ecclesiam esse visibilem probatur I. ex Scripturis.

Matth. 5.

NAM primùm aperta est illa Christi oratio de Ecclesia: *Vos*, inquit, *estis lux mundi. Non potest ciuitas abscondi supra montem posita.* Item: *Nemo accendit lucernam & ponit eam sub modio, sed super cādelabrum, vt luceat omnibus, qui in domo sunt.* Quibus duobus testimoniis Augustinus ad eam ipsam rem vsus est contra Donatistas. *Non est*, inquit, *operta Ecclesia. Quia non est sub modio, sed super candelabrum: Et de illa dictum est: Non potest ciuitas abscondi supra montem posita. Sed Donatistis* (intellige etiam Lutheristis & Caluinistis) *operta est; quia audiunt tam lucida & manifesta testimonia, quæ illam toto orbe esse demonstrant, & malunt clausis oculis offendere in montem, quàm in eum ascendere, qui cùm esset lapis præcisus de monte sine manibus, creuit & factus est mons ingens, & impleuit vniuersam terram.* Hactenus Diuus Augustinus. Qui etiam illud Dauidis huc pulchrè accōmodat: *In sole posuit tabernaculum suum*, id est (inquit Augustinus) *Ecclesiam suam in manifestatione.* Nam & alibi etiam Ecclesiam intelligit Rex Dauid per hoc tabernaculum: *Proteges*, inquit, *eos in tabernaculo tuo.* Vbi etiam Augustinus: *Quid est*, inquit, *tabernaculum Dei, nisi Ecclesia præsentis temporis, quæ tabernaculum ideò dicitur, quoniam adhuc in terra peregrinatur?* Sed recitemus integrè superiorem locum Augustini, qui de Ecclesiæ claritate videtur hodie contra Sectarios loqui: *In manifestatione*, inquit Augustinus, *posuit Ecclesiam suam non in occulto, non quæ lateat, non velut operta, ne fortè fiat sicut operta super greges hæreticorum. Quid tu hæretice fugis in tenebras? Quid latitare conaris?* Hactenus ibi Augustinus. Nec potuit certè Isaias illustrius significare hanc Ecclesiæ Christi claritatem, quàm

[Margin notes: Lib. de vnit. Eccl. c. 14. — Psal. 18. — In eundem Psalm. — Psalm. 30. — Ibidem. — In Psalm. 18.]

cùm

cùm de fidelibus, ex ipso Dei ore, hunc in modum vaticinatus est: *Fœdus*, inquit, *perpetuum feriam eis: & scietur in gentibus semen eorum, & germen eorum in medio populorum. Omnes, qui viderint eos, cognoscent illos quia isti sunt semen, cui benedixit Dominus.* Atque vt alia multa, quæ ad hanc rem ex Scripturis adduci possunt, prætercam; ad Ecclesiam ipsam pertinet, auctore Augustino, quod ita vaticinatus est, alius Propheta: *Operuit cælos gloria eius, laudis eius plena est terra: Splendor eius, vt lux erit.*

Isai. 61.

Lib. 18. de ciuit. Dei, ca. 32. Abac. 3.

PROBATIO II.

EXTRA controuersiam est, omni tempore aditum ad Christi Ecclesiam iis omnibus patere, qui extra eam sunt, vt possint ac debeant ad eam se aggregare. Sic enim cum ipsa Dominus per Isaiam loquitur: *Aperientur portæ tuæ iugiter, die ac nocte non claudentur, vt afferatur ad te fortitudo gentium, & reges earum adducantur. Gens enim & regnum, quod non seruierit tibi, peribit.* At ne intelligi quidem potest, quemadmodum fores Ecclesiæ pateant omnibus, vt ad eam se adiungere & intrare possint, si non ea hominum congregatio queat internosci, quæ vera est Ecclesia. Est igitur illa prorsus conspicua.

Isai. 60.

PROBATIO III.

NEQVE verò eorum aliquid, quæ in Ecclesia geri debent, si non ipsa pateat, agi posset. Nam si nescias, quam hominum congregationem credere debeas esse veram Ecclesiam; multò minus cognosces, qui sint in Ecclesia tanquam oues, qui verò vt Pastores: id est, quosnam oporteat doctrina & Sacramentis pasci, ac ministerij auctoritate hierarchica ab aliis duci atque regi: qui verò munus sustineant docendi, regendi, pascendi. Quod si ignorent fideles, à quibus quæri, aut quibus impartiri Sacramenta debeant: item cui præcipi possit, aut quibusnam obtemperari oporteat: quænam esse poterit in Ecclesiæ corpore functio membrorum? aut quómodo

a Matth. 18. b 1 Pet. 5. Actor. 20.

(quod Christus iubet)[a]. *Ecclesia audietur,*[b] *& pascetur Grex Christi?* Tolletur profectò pulcherrimus ille ordo differentiaque Ecclesiæ membrorum, quæ vt D. Gregorius Nazianzenus inquit, diuinitus sic constituta est, *vt alij sint oues, alij pastores: illi obediant, ij imperent, quò omnia rectè inter se conueniant, commodumq; tam ad præfectos, quàm ad subditos redundet, omnesq; fiant vnum in Christo.*

In orat. de moderat. in disput. habenda.

PROBATIO IIII. ex Patribus.

HANC etiam esse de Ecclesia sententiam Patrum non dubium est. Ex Augustino quædam iam recitauimus. Qui rectè quidem claritatem Ecclesiæ inde ostendere solet, quòd vbique terrarum diffusa est. Nam quomodo possit esse ignota illa hominum congregatio, quæ religionis instituto communicat cum omnibus gentibus? *Quia,* inquit Augustinus, *in omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum: hinc fit, vt Ecclesia vera neminem lateat.* Et alio loco. *Nónne,* inquit, *aperta est Ecclesia? Nónne obtinuit omnes gentes? Nónne impletur, quod ante tot annos promissum est Abrahæ; in semine eius benedici omnes gentes? Ecce mons implens vniuersam faciem terræ.* Tum illud rectè: *Quid amplius,* inquit, *dicturus sum, quàm cæcos, qui tam magnum montem non vident? qui contra lucernam in candelabro positam oculos claudunt?* Hieronymus autem ita conspicuam Ecclesiam esse censuit, vt *solem* etiam eleganter appellârit. *Poteram,* inquit, *omnes propositionum tuarum riuulos vno Ecclesiæ sole siccare.* Item D. Chrysostomus: *Sic,* inquit, *eritis manifesti cunctis quemadmodum ciuitas in montis vertice collocata: vel sicut lucerna in domo super candelabrum relucens. Vbi igitur nunc sunt Christi virtuti increduli? Audiant,* inquit, *ista & prophetiæ potentiam post experimenta mirantes, maiestatem Domini adorando reuereantur.* His, ne sim prolixus, testimonium vnicum adiungam D. Cyrilli Alexandrini. Qui rationem, cur Christi Ecclesia

Lib. 2. contra lit. Petiliani, cap. 32. Tractat. 1. in Epist. Ioan.

Tract. 2. in eãdem epist.

In dialog. cõtra Lucifer.

Homil. 15. in Matth.

Lib. 3. commẽtat. in Isaiam

Ecclesia *Sion* atque etiam *Hierusalem* nominetur, assignauit his verbis: *Excelsa,* inquit, *& specula exponitur Sion; Visio autem pacis, Hierusalem. Est autem vtrumque hoc verè Christi Ecclesia: celsa nempe, & illustris, & velut in monte posita.* non longè ab initio.

Iam verò ad varias Sectariorum argutias hoc loco refellendas diligenter animaduerti debet, non sic accipiendum esse, quod dicimus, Ecclesiam esse semper conspicuam, quasi velimus eam omni tempore dignosci posse æquè facilè. Nouimus enim iis illam aliquando errorum, schismatum, persecutionum fluctibus esse agitatam, vt imperitis quidem, nec satis prudenter rationes temporum rerumque circumstantias æstimantibus, cognitu fuerit difficilis. Quod tùm maximè accidit, cùm Arrianorum perfidia in orbe penè toto dominabatur. Nam & eo tempore, scripsit Hieronymus, Ecclesiæ nauem fuisse fermè obrutam; & Hilarius pluribus admonuit verbis non fuisse Ecclesiam tunc temporis in tectis & exteriori pompa quærendam, sed potius in carceribus & speluncis. Non igitur negamus, quin fuerit alio quàm alio tempore difficilius Ecclesiam dignoscere. Hoc tamen asserimus, semper illam potuisse à prudentibus rerum æstimatoribus internosci. Etenim illo ipso tempore, quo videbatur latere, cum præteritis temporibus collato, deprehendi potuit, Ecclesiam non apud multitudinem eorum, qui religionem innouabant, sed apud paucos illos potius fuisse, qui, quod veteres Ecclesiæ Patres, & fideles omnes magno consensu diuturnisque temporibus tenuerunt, consectabantur. Quod præclarè mihi de prouidentia Dei erga Ecclesiam cogitauisse Diuus Augustinus videtur, cùm ita scripsit: *Ipsa est,* inquit, *Ecclesia, quæ aliquando obscuratur & tanquam obnubilatur multitudine scandalorum, quando peccatores intendunt arcum, vt sagittent in*

Quomodo Sectariorum cauillationes contra claritatem Ecclesiæ sint repellendæ.

Hieron. cont. Luciferian.

Lib. contra Auxentium, sub finem.

Epist. 48 ad Vincentium.

obscuro rectos corde. Sed etiam tunc in suis firmissimis eminet. Itaque cùm Ecclesiam omni tempore esse visibilem, id est, cognitu facilem affirmamus: non ad præsentem tantummodo statum, quem habeat illa vno tempore aut altero, sed etiam ad perpetuam eius continuamque successionis seriem respicimus. Hæc series si cogitetur, & diligens adhibeatur temporum atque personarum comparatio: neque latuit Ecclesia, neque vnquam latere poterit, sed *in suis firmissimis*, vt Augustinus inquit, *semper eminebit.* Qua re animaduersa, tenebræ omnes facilè discutiuntur, quas offundere lucifugæ Sectarij luci atque claritati Ecclesiæ hoc in loco conantur.

VII. PROPRIETAS. *Ecclesia errare non potest.*

ILLA quoque præclara est Ecclesiæ prærogatiua, quòd sic à Spiritu sancto sibi assistente veritatem omnem fidei docetur, vt aberrare ab ea minimè possit. Ac notet hoc loco Lector, non ipsam fidei veritatem per se à nobis nominari Ecclesiæ prærogatiuam & quasi proprietatem: hæc enim essentia ipsa potius seu de essentia Ecclesiæ est; quatenus Ecclesia videlicet congregatio verè fidelium esse describitur. Non igitur ipsam per se doctrinæ fidei veritatem, sed assistentiam illam Spiritus sancti, qua fit vt à veritate Ecclesia aberrare non possit, in prærogatiuis & quasi proprietatibus Ecclesiæ numeramus. Quæ quidem explicatio quorsum pertineat, & quantum ad redarguendam Sectariorum obstinatam inscitiam valeat, quòd veritatem ipsam doctrinæ fidei pro nota Ecclesiæ assignent; suo loco postmodum clarissimè intelligetur. Nunc quod asserimus, Ecclesiæ etiam prærogatiuam esse, quòd à veritate fidei desciscere nequeat, Apostolus satis indicauit, cùm Ecclesiam ideò vocat *columnam atque firmamentum veritatis.* Et habemus illustres hac de re promissiones, *Ego,* inquit Christus, *rogabo Patrem & alium paracletum.*

1. Tim. 3.

Ioan. 14.

racletum dabit vobis, spiritum veritatis: ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia, quaecunque dixero vobis. Ac rursus in eodem Euangelio Ioannis: *Pater*, inquit, *sanctifica eos in veritate. Sermo tuus veritas est; & ego pro eis sanctifico me ipsum, vt sint ipsi sanctificati in veritate. Non pro eis autem rogo tantùm, sed pro illis etiam, qui credituri sunt per verbum illorum in me.* Ex qua Christi precatione (cùm efficax fuerit) sanè perspicitur, ita Ecclesiæ promissum esse Spiritum veritatis sanctum, vt ea promissio non modò ad illos, qui Apostolorum temporibus vixerunt, sed etiam ad omnes posteros pertineat, ex quibus quacumque ætate Ecclesia Christi coalescat. Idipsum clarissimè Deus per Isaiam est testatus his verbis: *Hoc fœdus meum cum eis: spiritus meus, qui est in te, & verba mea quæ posui in ore tuo, non recedent de ore tuo & de ore seminis tui, & de ore seminis seminis tui à modo & vsque in sempiternum.* Quam promissionem & Christus ipse confirmauit; *Alium*, inquit, *paracletum dabit vobis Spiritum veritatis, vt maneat vobiscum in æternum.* Nec sanè adest Christus Ecclesiæ suæ, vti promisit, *vsque ad consummationem seculi*, & non eam in veritate conseruat, cùm sit ipse magister veritatis. Quare præclarè Augustinus, terram illam, quæ *fundata est* (vt Rex Dauid inquit) *super stabilitatem suam, nec inclinabitur in seculum seculi*; Ecclesiam esse intelligit supra fundamentum, quod est Christus, fundatam. *Ipsa est enim*, inquit, *prædestinata columna & firmamentum veritatis.*

Ioan. 17. — Isai. 59. — Ioan 14. — Matth. 28. — Psal. 103. — Conc. 1. in illũ Psalm.

Cæterùm, quoniam promissiones hæc generale quiddam sonant: explicanda iam vis illarum est speciatim. Summa hæc est. Primò. Si quando oriantur controuersiæ de fide, Ecclesiam non posse in iis definiendis à veritate aberrare. Hæc autem Ecclesiæ infallibilis auctoritas ad definiendum non est in singulis fidelibus, quippe qui sine controuersia possunt errare singuli. Neque est etiam

Quibus modis intelligendum sit, Ecclesiam errare nõ posse.

in omnibus omnino fidelibus. Frustrà enim data illis esset, cùm fieri vix possit, in fidei caussis vt àb omnibus illis sigillatim sententia dicatur. Sed residet illa summa Ecclesiæ auctoritas (vt postea sumus ex instituto probaturi) in Christi vicario, summo Pontifice; siue vna cum Episcoporum concilio, siue absque Concilio res fidei definire velit. Secundò, vis etiam illarum promissionum est, omnes fideles non posse deficere à doctrina fidei, neque omnino, neq; quoad aliquam ipsius partem. Nam si deficerent omnes, Ecclesia tota deficeret: Ita falsa esset illa Dei pollicitatio facta Ecclesiæ per Prophetam Oseam:
Oseæ 2. *Desponsabo*, inquit, *te mihi in fide vsque in sempiternum.* Tertiò, nec posse omnes fideles in vniuersum aliquem articulum fidei ignorare. Id probatur ex illa promissione:
Ioan. 14. *Docebit vos omnem veritatem.* Item: *Ille vos docebit omnia & suggeret vobis omnia, quæcunque dixero vobis.* Est enim sensus, Spiritum sanctum minimè passurum, vt cognitio alicuius fidei veritatis penitus in Ecclesia extinguatur.
Lib. 4. de locis Theolog. c. 4. Quartò, ostendit rectè Melchior Canus, eam etiam vim prædictarum promissionum esse, vt nequeat Ecclesia tota persuadere sibi sententiam aliquam erroneam, etiam in materia, quæ non pertineat ad fidem. Nam hoc quidem pati, alienum esset ab illo Spiritu veritatis, quo semper Ecclesia regitur. Quintò, quod dictum est, omnes fideles, neque omnino, neq; partim, aut errare in fide, aut ignorare fidei articulum aliquem, aut persuadere sibi quidquam falsi in vllo genere posse; hoc idem de Ecclesiæ Pastoribus atque Doctoribus omnibus dicendum est: vt rectè demonstrat ille idem auctor. Primùm quoniam Pastores & Doctores, quum sint in Ecclesia primarij; tota quasi censentur Ecclesia. Itaq; cùm Scriptura commemorâsset, congregatos esse omnes principes filiorum Israel:

rael: perinde ac si nemo prorsus de Ecclesia defuerit, subiunxit: *Tunc conuersus Rex benedixit vniuersæ Ecclesiæ; Omnis enim Ecclesia,* inquit, *astabat.* Qua etiam ratione Aristoteles scripsit, ciuitatem id esse, quod est in ciuitate præcipuum. Deinde huc accedit, quod si Pastores & Doctores omnes à veritate aberrare possent, consequenter omnes fideles in vniuersum possent errare. Ab illis enim isti erudiuntur in Ecclesia. Quam ob rem hoc ipso quod errare fideles omnes non possunt; necessariò fatendum est, neq; posse Pastores omnes atque Doctores errare. Imò idcirco fideles omnes errare nō possunt, quia Pastores omnes & Doctores omnino errare nequeunt. Ipsos enim ad eam rem esse datos affirmat Apostolus, vt alij *non circumferantur omni vento doctrinæ in circumuentionem erroris.* Cùm verò hoc loco dico Pastores & Doctores omnes: non tantùm omnes omnino intelligo, sed etiam ita maiorem aut illustriorem eorum partem, vt reliqui penè nulli sint (id est, nullius auctoritatis,) si cum illis comparentur. Vnde sæpe fit, vt cùm aliquis aut etiam aliqui Doctores errant, rectè & infallibiliter possint aliorum Doctorum consentiente auctoritate refelli & premi. Quod magis postea declarabimus, cùm regulas quasdam ostendemus, quas oportet ab Ecclesia consuli cùm sunt res fidei definiendæ.

3. Reg. 8.

9. Eth. cap. 9.

Eph. 4.

Parte VIII.

Nunc obiiciat aliquis; Cùm quilibet fidelis & quilibet Doctor per se, imò quælibet Ecclesia particularis errare possit: consequens videri, vt possint errare in vniuersum omnes Doctores & fideles atque adeò Ecclesia ipsa tota. Respondeo. Vitium est in omni argumenti materia maximum, quod de singulis dicitur, id velle transferre per consequentiam ad omnes. Adest ita Spiritus sanctus Ecclesiæ, vt nō possint quidem errare omnes:

Explicatio quarundam obiectionum quibus probari videtur totā Ecclesiā errare posse.

Singuli quidē Ecclesiæ Doctores atq; fideles

 sed

errare possunt, non tamen omnes. sed (quod singulis certè, non autem ipsi Ecclesiæ, vtilius esset) iustis rationibus non vult sic adesse, vt nequeat errare hic aut ille. *Oportet enim hæreses esse, vt qui probati sint, manifesti fiant.* (1. Cor. 11.) Rursus obiicies, quod olim Ecclesia Israelitica omnis errauit, cùm adorauit vitulum in deserto. Quod idem euenisse videtur Eliæ temporibus: cùm is relictum se esse solum conquereretur. (3. Reg. 18.) Cur non igitur & Christi Ecclesia similiter errare possit? Sed & ipse Christus dicit: *Cùm venerit filius hominis, putásne inueniet fidem in terra?* (Lucæ 18.) Quasi diceret: Non inueniet. Respondendum est, morem esse Scripturæ interdum, vt quod in paucis reperitur, negetur vniuersim. Sic in Psalmo dicitur: *Non est, qui faciat bonum, non est vsq; ad vnum.* (Psalm. 13.) Quod nemo tamen ita, vti sonat, intelligit. Sic Eliæ temporibus; quia paucissimi rectum cultum retinebãt; omnes quasi damnantur infidelitatis: Et se *solum relictum esse* Elias queritur: (3. Reg. 19. Rom. 11.) cùm tamen seruâsset Deus *septem hominum millia, qui non curuauerant genu ante Baal.* Quod verò attinet ad cultum (Exod. 32.) illum vituli in deserto; constat certè non ab omnibus illum fuisse adoratum. Non enim adorauit Moyses, non Iosua, quibus erat demandata inprimis cura illius populi. Sed & alij multi ab illo scelere abstinuerunt. Itaque ibidem legimus filios Leui ad vnam Moysis vocem sese illi adiunxisse, *& consecrauisse manus suas Domino, vnumquemq; in fratre suo & in proximo suo.* Quod autem Christus inquit, *Putásne inueniet filius hominis fidem in terra?* suprà ex Augustino interpretati sumus. Significat enim, paucissimos certè fore postremo illo tempore fideles: Non autem nullos fore. Item indicat, rem esse omnino difficilem, fidem integram conseruare. Quare maneat Ecclesiam vniuersam à veritate aberrare non posse. Quod cùm certissimum sit turpiter errauit Montanus, qui, vt refert Eusebi-

Eusebius, discipulis suis, vt Ecclesiæ per orbem diffusæ auctoritatem contemnerent, præcipiebat. Item Donatistæ ac Rogatiani, quos similiter contempsisse auctoritatem Ecclesiæ commemorat D. Augustinus. Lib. 5. histori. cap 15. Epist. 48. & 50.

EST & illud in Ecclesiæ Catholicæ prærogatiuis vel maximum, quod, vt ex numeratis hactenus eius proprietatibus est consequens, extra ipsam nemini patet salus. Quæ ratio est cur beatus Petrus Ecclesiam cum Arca Noë rectissimè comparârit. Hinc illa sententia D. Augustini apud omnes vsu trita est: *Non habebit Deum Patrem, qui noluerit Ecclesiam habere matrem.* Quod certè tam verum est, quàm est verum, *sine fide neminem placere Deo posse.* Nam qui extra Ecclesiam est, recta fide caret: cùm Ecclesia sit congregatio fidelium. Qui autem infidelis est, hostis est Dei, non adoptiuus filius. Ac præclarè D. Augustinus: *Ad ipsam,* inquit, *salutem ac æternam vitam nemo peruenit, nisi qui habet caput Christum; habere autem caput Christum nemo poterit, nisi qui in corpore eius fuerit, quod est Ecclesia.* Sed cùm hæc res apud omnes sit in confesso, non est prolixius hoc loco cõfirmanda. Sed illud ad extremum, quod ad summam hanc Ecclesiæ prærogatiuam attinet, animaduertendum: non eos modò in Ecclesiæ corpore, vt salutem quidem assequi possint, hoc loco censeri, qui actu Baptismum susceperunt, sed etiam eos, qui illum habent in votis. Tales sunt Catechumeni. Qui, si in diuina quidem sint gratia; secundum meritum sanè dici solent ad Ecclesiam pertinere: licet non actu omnino secundum numerum, vti Doctores loqui consueuerunt.

VIII. PROPRIETAS. *Extra Ecclesiã non est salus.* 1. Ep. c. 3. Lib. 4. de symbolo, c. 10. Hebr. 11. Lib. de vnit. Eccl. c. 16.

QVINAM HOMINVM COETVS SIT VERA Ecclesia, & ex quibus notis id discernendum sit.

HÆc cùm ita sint, quæstio restat huius loci grauissima, quænam hominum congregatio sit illa, ex qua

constat vera Ecclesia. Hoc enim cùm constiterit, etiam constabit, apud quosnam sit verissimum atque infallibile de doctrina iudicium, quod nō est (vt suprà posuimus) nisi in vera Ecclesia. Item etiam inde perspicuum erit, qui sint hæretici, secundum præceptum Apostolicum *deuitandi*, quorum videlicet proprium est *ex Ecclesia exiuisse*. Quæ caussa est, vt, quoniam nulli vnquam hæretici pro hæreticis agnosci voluerunt, inuisa illis omnibus hæc quæstio fuerit, sicut iam est maximè vniuersis Sectariis. Eos enim, ne deuicti videantur, hæc controuersia compellit, caussam ex desperatione quadam, vt mihi persuadeo, suscipere, quam sentiunt ipsi parum esse probabilem; nimirum vt doceant, se cùm à Christi Ecclesia *semetipsos segregauerint*, tamen de Ecclesia Christi non esse egressos, imò se solos esse Christi Ecclesiam. Nam cùm sint soli & singulares in ratione doctrinę, necesse est, vt demonstrent, se solos Ecclesiam esse, si nobis persuasuri sunt, omnino se esse in Ecclesia. Hoc etiam frustra egisse veteres hæreticos annotauit Lactantius: *Singuli*, inquit, *hæreticorum cætus se potissimùm esse Christianos, & apud se veram Ecclesiam esse contendunt.* Item beatus Cyprianus: *Nouatianus*, inquit, *Simiarum more, quæ cùm homines nō sint, homines tamen imitantur; Ecclesiæ auctoritatem sibi vendicauit. Et cùm in Ecclesia non esset, sed Ecclesiæ rebellis, reliquos hæreticos faciens, apud se Ecclesiam esse præsumpsit.* Ideò etiam D. Augustinus hac ipsa de re cum suis & Ecclesiæ aduersariis Donatistis acerrimè pugnauit. *De hoc*, inquit, *inter nos quæstio versatur, vtrum apud nos, an apud illos vera Ecclesia sit.* Determinanda nunc est igitur & nobis Ecclesia Christi vera.

Tit. 3.
1. Ioan. 2.
Quæstionem de vera Ecclesia cur hæretici omnes refugiāt.
Lib 4. instit. cap. 10.
In episto. ad Iubaian.
Lib. de vnit. Eccl. contra epist. Petil. c. 2.

Ex quibus notis dignoscendum sit, quæ sit vera Ecclesia?

SED importunitas atque etiam astutia quædam Sectariorum nos cogit, vt prius indicemus, ex quibus quasi notis

notis idipsum discerni debeat, nempe quæ sit Ecclesia vera. Nam postquam hanc illi de vera Ecclesia quæstionem omnino defugere (quod maximè vellent) non possunt: Saltem facere student, vt nunquam illa finiri possit: dum notas Ecclesiæ constituunt vsq; adeò non notas, vt multò magis in iis cognoscẽdis laborandum sit, quàm in ea ipsa vera Ecclesia, quæ quæritur, inuenienda. Has notas ferè dicunt duas coniunctim esse: Veritatem doctrinæ fidei secundum sacram Scripturam; & legitimum vsum Sacramentorum; qui tamen ipse ex doctrina etiam diiudicari debet. Ita cùm ad iudicandum quis hominum cœtus sit Ecclesia, prius constitui velint, quinam teneant veram doctrinam; consecuturos hac calliditate se putant, vt quæstione proposita de vera Ecclesia; nunquam tamen ad eiusmodi quæstionem propius accedatur, sed de veritate solùm doctrinæ quæstio sit primò infinita. Atque etiam isto modo subdolè id agunt, vt ne in quæstionibus de doctrina ipsis vnquam opponi possit Ecclesiæ veræ auctoritas, cùm constare prius de hac nolint, quàm fuerit de veritate doctrinæ constitutum. Qua ratione laxissimum isti sibi faciunt ad pertinaciam locum. Nam cùm difficilis per se (vt suprà docuimus) atque obscura disputatio de veritate doctrinæ sit; quis erit finis contendendi, nisi auctoritas Ecclesiæ aliunde cognita, tanquam iudex in doctrinæ quæstionibus interponatur? *Facillimè enim ad imagines phantasmatum suorum*, vt præclarè inquit D. Augustinus, *carnales atq; seductores hæretici conuertunt omnia Sacramenta & verba librorum sanctorum.* Ergo nostri Sectarij à veteribus quidem hæreticis, quorum pertinaciam imitati sunt, hunc etiam astum didicerunt, vt Ecclesiæ veræ notas esse velint doctrinam & Sacramenta. *Omnes enim seductores,* vt D. Augustinus eodem in

Notæ Ecclesiæ ab hæreticis assignatæ.

Fraus Sectariorum in assignãdis Ecclesiæ notis.

NOTA.

Lib. 3. de Baptismo contra Donat. c. 19.

loconotauit, *non aliter populos fefellerunt, niſi prætextu Sacramentorum & Scripturarum, quæ tenent*, inquit, *ad ſpeciem, non ad ſalutem.*

REFVTANTVR EVIDENTER ECCLESIÆ notæ quas Sectarij aſſignant.

NOs autem fatemur, neque veritate doctrinæ, neque legitimo Sacramentorum vſu Eccleſiam Chriſti carere poſſe; & apud quos hæc omnino ſint ſalua, ex iis conſtare veram Eccleſiam. Sed negamus tamen, veritatem doctrinæ & legitimum Sacramentorum vſum idoneas notas eſſe diſcernēdæ Eccleſiæ. Id probamus hoc modo.

Veritatem doctrinæ & legitimum Sacramentorū vſum non eſſe notas Eccleſiæ, quomodo demonſtrandum.

Quod neq; vniuerſæ doctrinæ fidei, neq; ſingulariter alicui parti illius conuenit; id minimè conuenit doctrinæ fidei. Sed neq; vniuerſæ doctrinæ fidei, neq; verò alicui parti ſingulari illius, etiam accedēte legitimo Sacramentorum vſu, conuenit, vt ſit ſufficiens Eccleſiæ diſcernendæ nota. Non eſt igitur Eccleſiæ ſufficiens nota fidei doctrina, etiam cum legitimo Sacramentorum vſu. Huius argumentationis partes cùm confirmatæ fuerint; locus omnino tergiuerſandi præcludetur Sectariis. Quod enim dicunt, veram doctrinam fidei eſſe notam Eccleſiæ, neceſſe eſt intelligant vel de doctrinæ aliqua ſingulari parte (voco autem hîc doctrinæ partem, quidquid dogmatum non ſit tota ipſa atq; integra ſumma doctrinæ) vel de doctrina vniuerſa, ſecundum omnem ſui partem. Nam ne fingi quidem aliquid tertium poteſt: vt ſcilicet doctrinæ tribuatur aliquid, neq; tamen tribuatur ipſi vel ſecundum ſe totam, vel non ſecundum ſe totam, id eſt, ſecundum partem.

Veritatem doctrinæ non poſſe ſecundum ali-

Et non eſſe quidem Eccleſię notam, fidei doctrinam, ſecundum aliquam tantùm ſui partem, probatur euidentiſſi-

dentissimè huiusmodi argumento. Si quid esse possit Ecclesiæ veræ commune cum hæreticis: id non est per se sufficiens nota seu symbolum veræ Ecclesiæ. Potest autem quæuis doctrinæ pars (vnà cum recto Sacramentorum vsu) communis esse Ecclesiæ veræ cum hæreticis, id est, cum iis, qui sine controuersia sunt extra Ecclesiam. Quare nulla doctrinæ pars potest ipsa per se, etiam cum Sacramentorum vsu, sufficiens atq; certa esse nota Ecclesiæ. Id confirmatur. Quoniam ex Scriptura diuina suprà ostendimus, hæreticos eos esse, qui vel vnicam fidei sententiam pertinaciter inficiantur. Potest autem euenire, vt retenta quauis singulari parte doctrinæ, & vsu etiam legitimo Sacramentorum, negetur tamen hæreticè atq; pertinaciter vna quædam alia vel altera fidei sententia. Ita fit, vt quæuis doctrinæ pars & vsus Sacramentorum legitimus, possit esse communis Ecclesiæ veræ cum aliquibus hæreticis. Ex quo efficitur, vti conclusimus, non esse id certum ac proprium symbolum veræ Ecclesiæ.

quam tantum sus partem poni Ecclesia notam.

Parte II.

Quocirca plenissima vanitatis opinio est quorundam Sectariorum, qui Sectarios alios, quantumuis de maximis hodie rebus à se dissidentes, ab Ecclesia vera, in qua se falsò esse putant, propterea exclusos esse non volunt, quoniam teneāt illi, vt isti loquuntur, fidei nescio quod fundamentum, etsi fidei repugnent alioqui in nonnullis quasi secundariis rebus. Credo autem (non enim satis ipsi se declarant) hoc fundamentum continere intelligunt ea doctrinæ dogmata, in quibus communiter illi omnes conspirant aduersus Ecclesiam Catholicam. Vt, non comparari (scilicet) ipsis bonis operibus vitam æternam: Fas nobis non esse, quidquam boni ad obsequium Dei vltro facere, præter id quod lege iubeamur:

Refellitur eorũ figmentum, qui dicunt Sectarios hodie omnes tenere fidei fundamentũ ideoque in Ecclesia esse.

Quodnam sit fundamentum fidei Sectariorum.

 Id

Id si faciamus, idololatriam à nobis committi: Omnia, etiam iustorum, opera, quantumuis bona, esse per se horribilia peccata damnatione digna: Per Christi gratiam non prorsus peccata tolli: Vota castitatis & paupertatis Euangelicæ non esse necessariò seruanda: Et cætera huiusmodi nefaria placita, in quibus arx istorum perfidię, tanquam in fundamento est constituta. Sed vtcumque nobis istud fundamentum interpretentur; certè statuunt illud non in doctrina fidei vniuersa, sed in aliqua tantùm parte doctrinæ, quæ sit ipsis quasi præcipua. Nam si fundamentum hoc illis esset tota fidei doctrina, non sanè concederent, eos etiam, qui contra doctrinam fidei in aliquibus rebus sentiunt, retinere tamen illud fundamentum, & ob id, vt dicunt, esse in Ecclesia. Atqui iam probatum est, nullam doctrinæ partem sufficere, vt non sis hæreticus extra Ecclesiam, si præterea quid aliud pertinaciter contra doctrinam fidei sentias. Quare nec illud istorum, qualecunq; sit, fundamentum sufficiet: cùm illud esse ponant partem tantùm doctrinæ.

Accedit quod sanctus Apostolus non fidei aliquam partem, sed ipsam fidem vniuersam nobis descripsit atq; commendauit, cùm eam asseruit esse *sperandarum rerum*, id est, salutis nostræ, quasi basim atq; fundamentum. Hoc illud *fundamẽtum* est, quod ad Ecclesiæ structuram est initiò diuinitus *positum, præter quod nemo potest aliud ponere*, [a] *quod est Christus Iesus*, per fidem nimirum nulla ex parte falsam aut fictam, sed vndequaq; integram atq; absolutam & viuam, inhabitans in cordibus nostris. Ab huiusmodi igitur firmissimo fundamento, si vel secundum minimam eius partem quis decidat; etiamsi in aliis doctrinæ partibus persistat; omnium fiet reus (vt D. Iacobus de transgressore legis loquitur) exciderq; hoc ipso à fidei atque

Hebr. 11. *Fundamẽtum, quod oporteat tenere, Christianã fidem, ex omni parte integrã, esse.* a 1. Corint. 3.

que adeò etiam ab Ecclesiæ vnitate. Quam rem præclarè, vt omnia, sancti Patres, Gregor. [a] Nazianzenus, [b] Hieronymus, [c] Basilius, [d] Augustinus, [e] Athanasius, intellexerunt, quorum hac de re clarissima testimonia superiùs à nobis recitata sunt. Concludo ex iis igitur, nullam doctrinæ singularem partem (quod fuit mihi probandum) certam esse notam veræ Ecclesiæ: siquidem quamlibet teneas doctrinæ partem, aut fundamentum; hæreticus esse potes, si quacunq; alia in parte pertinaciter fidei refrageris. Atque hoc ita esse, ipse etiam Sectariorum omnium pater Lutherus (vt cæterorum erga se mutuò conuitia omittam) apertè confessus est. Quamuis enim Zuingliani & alij Sacramentarij in doctrinæ multis capitibus, & vt hodie quidam istorum loquuntur, in fundamento (perfidiæ) cum Lutheranis consentiunt: tamen quia nō per omnia cum iis sunt concordes, ita scriptum reliquit Lutherus: *Hæreticos*, inquit, *seriò censemus & alienos ab Ecclesia Dei esse Zuinglianos & Sacramentarios omnes.* Tum etiam Petrus Martyr, non ignobilis Sacramentarius: *Improbamus*, inquit, *nouam quorundam opinionem, qui affirmant, de controuersia Sacramentaria quemlibet posse absq; fidei atq; salutis periculo, quam velit, amplecti sententiam.* Vel ipsorum igitur Sectariorum testimonio constat, vnicum etiam in fide errorem, si pertinacia accesserit, obstare, quominus salutem aliquis tāquam Ecclesiæ membrum adipiscatur, atque adeò nullam singularem partem doctrinę, sufficientem ac propriam notam esse Ecclesiæ dignoscendæ.

[a] In tract. de fide, Ruffino interprete.
[b] Lib. 3. Apolog. contra Ruffin.
[c] Apud Theodoret. li. 4. hist. Ecclesiast. cap. 17.
[d] Lib. 18. de ciuit. Dei, c. 51.
[e] In symbol. fidei.

Tom. 7. operū Luth. in defens. verbor. cœnæ.

Sectarij se vicissim hæreticos damnant, licet conuenit ant in suo fundamento.

In præfat. libri contra Steph. Vintoniens.

1 Deinceps probo, neque eiusmodi notam esse doctrinam fidei vniuersam, id est, omnì ex parte incorruptam: id quod etiam in argumētatione nostra paulò antè sumpsimus, vt euinceremus, veritatem doctrinæ fidei nullo

Neq; vniuersam doctrinæ fidei veritatem esse Ecclesiæ notam, probatur euidētibus argumentis.

modo, sicut Sectarij contendunt, proprium atque sufficiens symbolum esse ad dignoscendam Christi Ecclesiam. Id verò cum multis argumentis ostendi possit, ego tantùm subiungam, quæ mihi maxima clarissimaque videntur.

PROBATIO I. PRIMÒ. Nota sufficiens ac propria ad dignoscendam Ecclesiam omnino necesse est, vt sit omni hominum generi atque conditioni accommodata. Omnes enim, vt ex Scriptura sacra planissimum est, ad Ecclesiam diuinitus euocantur, neq; vllus est, qui nō diuina lege debeat, atq; adeò qui non etiam prudenter possit vel ad eam aggregare se, si est extra, vel in ea permanere constanter, si ipsius iam est membrum. Quam ad rem procul dubio opus est, vt propriam atq; sufficientē Ecclesiæ dignoscendæ notam omnes possint dispicere, quò inter veram Ecclesiam Christi & hæreticorum aliorumque infidelium cœtus discernere valeant. At vniuersa fidei doctrina minimè quidē eiusmodi nota est, quæ omnium hominum conditioni, id est, ad omnium captum, sit accommodata. Non est igitur ipsa idonea atque propria Ecclesiæ di-

1. Corinth. 12. gnoscēdæ nota. Quid enim? An in Ecclesia Christi *omnes sunt* aut etiam esse possunt, *oculi*, qui veritatis lumen in omnibus doctrinæ partibus ipsi peruideant? Anne omnes

Ephes. 4. Doctores? Non certè. *Sed quosdam*, inquit, *dedit Doctores.* Neque quisquam omnino potest satis prudenter de doctrinæ ipsius veritate in tam multis quæstionibus hodie controuersis iudicium ferre, nisi errore penitus animaduerso contrariorum argumentorum sciuerit quemadmodum fides saluberrima, quæ ad beatitudinem ducit,

Lib. 14. de Trinit. cap. 1. defendatur? Atqui *hac scientia*, inquit verissimè D. Augustinus, *non pollent fideles plurimi, quamuis polleant ipsa fide plurimùm. Aliud enim*, inquit, *est, scire tantummodo quid homo*

homo credere debeat, propter adipiscendam vitam æternam: aliud autem, quemadmodum hoc ipsum & piis opituletur, & contra impios defendatur: quam proprio appellare vocabulo scientiam videtur Apostolus.

Quid quod benè cum ipsis etiam huius scientiæ Doctoribus agitur, si non aliqua in parte doctrinæ hallucinentur, à veritateque aberrent? Quod si illis tamen quandoque id accidit, qui professione Doctores aut certè Theologi sunt, & vitam in sacræ doctrinæ studio consumpserunt; quis tam demens est, vt omnibus hominum ordinibus, id est, rudibus etiam, illiteratis, agricolis, opificibus & id genus, tantum cognitionis atque intelligentiæ tribuat, vt eos censeat vniuersam fidei doctrinā non aliorum tantum auctoritate commotos veram esse sibi persuadere posse, sed intelligere quoque & diiudicare ac videre in omnibus illam suis partibus esse veram? Cogitet tantùm hîc Lector, ea doctrinæ capita, de quibus hodie Sectarij partim nobiscum, partim etiam inter se contendunt: Nempe de originis peccato, de iustificatione hominis, de operibus, de cultu, de Sacramentis, deque aliis omnibus locis hodie controuersis, qui continent porro singuli varias admodum atque multiplices fidei quæstiones. Profectò desipiat, qui à vulgo putet lucem ipsam veritatis in his omnibus doctrinæ partibus controuersis discerni ipsam per se satis atque videri posse. Et tamen non dubium est, quin aliæ etiam sint ac esse possint innumerabiles de fide quæstiones, cùm pateat vniuersa doctrina fidei multò latius quàm illi loci qui sunt his temporibus controuersi.

Ac sanè mihi venit in mentem hoc loco admirari vehementer, cur non timeant Sectarij futurum, vt illicò populi, quos seduxerūt, deceptos se esse animaduertant,

Cuiusmodi ratiocinatione possit vir quiuis prudens à Sectariis deceptus, euidenter cognoscere se planè deceptũ ab illis esse.

cùm ab illis audiunt, veritatẽ incorruptam doctrinæ, de capitibus controuersis, notam esse propriam & quasi tesseram, cuius indicio necesse sit ad Ecclesiam se adiungere eos, qui prudenter saluti suæ voluerint esse consultum. Ratiocinabitur enim hîc secum facillimè homo Lutheranus vel Sacramentarius illiteratus, seu Princeps ille sit, seu nobilis, seu mercator, seu aliquis opifex, seu etiam rusticus, in hunc modum: Qui consultè ac prudenter in Ecclesia Christi sunt, ij notitia veræ doctrinę de locis cõtrouersis ad Ecclesiam sunt adducti; vti me docent mei Prædicantes. At ego mihi euidenter conscius sum, non intelligere me, neq; satis diiudicare ac videre ipsam fidei veritatem, in illis omnibus doctrinæ partibus; non enim studui literis, neque Theologus sum, neque adeò res ipsas (licet nomina quidem audiam) ita mente comprehendo, vt ad iudicandum de veritate doctrinæ controuersæ oporteret: non, inquam, comprehendo satis, quid omnino sit peccatum naturæ, siue originis, quid redemptio generis humani, quid vnio personalis duarum naturarum in Christo, quid transubstantiatio, quid ESSE circumscriptum vel incircumscriptum corporis Christi, quid iustificatio formalis, quid opus operatum, quid meritum, aliaque sexcenta, de quibus hodie maxima contentione disceptatur. Sed neque disputationes & argumenta dissentientium partium conferre atque momentis suis ponderare mihi facilè est, vt necesse haberem ad iudicandum in tot controuersiis, de veritate ipsa doctrinæ. Non igitur ego sum consultè atque prudenter in Christi Ecclesia. Sed aut sum extra illam, aut sum in ea nonnisi temerè, nempe motus humana auctoritate (sicut in rei veritate sum) meorum Prædicantium, quos puto, licet ipse non intelligam, habere veram ac consen-

taneam

taneam Scripturæ sacræ doctrinam. Quod si ita est, certè decipiunt me, cùm eiusmodi viam ad Ecclesiam, nempe cognitionem veræ doctrinæ, mihi ostendunt, per quam sum mihi sat conscius, & ipsi etiam sciunt, incedere me non posse. Hîc quomodo, quæso, expedient se Prædicantes?

SECVNDÒ. Non modò, vt dictum est, omnibus facilis ad cognoscendum esse debet nota ipsa Ecclesiæ, sed cognitu etiam facilior, quàm id ipsum quod quæritur, nempe vtrum hic aut ille cœtus hominum vera sit Ecclesia. Ideò enim alicuius rei notam appellamus, quod facilius ipsa in hominum notitiam incurrat, atque adeò perspicuum indicium sit rei magis abditæ, quam inquirimus. At omnium iudicio æquè difficile, imò difficilius esse putatur, statuere, vtrum homines hi vel illi complectantur sanam omnino doctrinam, quàm vtrum ex his aut illis vera Christi Ecclesia, in Scripturis sanctis descripta, constet? Quare sana atque incorrupta omnino fidei doctrina non potest idonea esse nota dignoscendæ Ecclesiæ. Nam, si Ecclesiam ex aliquo alio indicio cognoscere, facilius quàm ipsam per se doctrinæ veritatem intelligere, non esset, non ipsa tanquam magistra & custos ipsius veritatis omnibus ac præsertim cognitione paruulis proponeretur, vt illi tanquam firmamento & columnæ innitentes non circumferantur omni vento doctrinę. Quod præclarè intelligens D. Augustinus Cathecumenum de ratione cauendi doctrinæ errores his verbis non frustra interrogantem alicubi facit: *Quo ergo*, inquit, *signo manifesto adhuc paruulus & nondum valens liquidam à tot erroribus discernere veritatem; quo manifesto indicio tenebo Ecclesiam Christi, in quem iam credere tanta rerum antea prædictarum manifestatione compellor?* Hîc certè minimè

PROBATIO II.

Veritatem doctrinæ difficiliorem cognitu esse, quàm Ecclesiam.

Lib. 13. contra Faust. cap. 13.

dubium

NOTA. dubium est, quin Augustinus persuasus fuerit, facilius à rudi Cathecumeno, quæ sit Ecclesia Christi, in qua doctrinæ errores debeant vitari, cognosci posse, quàm ipsam per se liquidam veritatem à tot erroribus segregatam.

Catechizandi ratio ab Augustino ostensa, quàm differat à modo quo aliquis erudiendus de fide esset, secundum Sectarios.

Itaque longè aliud Cathecumeno sic percontanti Augustinus respondit, quàm opinione Sectariorum debuisset respõdere. Interroganti enim Christiano Cathecumeno, *quo manifesto indicio* (vt Augustinus inquit) ad euitandum errores *Ecclesiam possit tenere*, cùm alioqui paruulus ipse non valeat *liquidam veritatem discernere à tot erroribus*, respondendum Sectarij putant, non alio indicio Ecclesiam ab eo esse dignoscendam, nisi illo ipso quod se non posse discernere verissimè ille asseuerat; nempe liquida, neque vllis erroribus contaminata, doctrinæ veritate. Augustinus verò id responsum, quoniam est stultissimum, Cathecumeno dandum non censuit:

Ierem. 17. Sed ex Propheta Hieremia ei respondet, *Ecclesiam Christi ipsam esse prædictam, quæ omnibus eminet & apparet. Ipsa est enim* (vt ait Propheta) *sedes gloriæ: de qua Apostolus dicit: Templum enim Dei quod estis vos. Vnde iste Propheta dicit: Sedes autem gloriæ exaltata est.* Sed quemadmodum ex claritate, & aliis (eiusdem Augustini quoque sententia) manifestis indiciis Ecclesia dignosci possit, postea dicemus. Nunc non eam esse notam Ecclesiæ, quam Sectarij volunt, scilicet doctrinæ veritatem, ea ratione probamus, quia non est notior hominibus, quàm ipsa Ecclesia.

Antonius Sadeel in refutatione Thesiũ Posnaniensiũ, de Ecclesia. *Ecclesiæ notam non solùm secundum se, sed.*

Cui argumento non satis fecit nuper quidam Sectarius, cùm respondit indoctè, vt doctrinæ veritas sit Ecclesiæ nota, satis esse quòd natura sua sit notior quàm Ecclesia, etsi non sit eâ notior secundum nos. Hoc imperitissimè dici nemo dubitare poterit, qui rationem teneat Notioris secundum naturam, & item Notioris secundum nos.

Natura

Natura enim notius id dicimus, quod habet in se plus rei atque perfectionis. Nam cùm intelligentia nostra, in re ipsa atq; rei perfectione perspicienda versetur, illud, naturâ quidem sua, notius seu magis cognoscibile est, quod naturâ plus habet perfectionis intelligibilis. Notius autem secundum nos illud dicitur, quod spectata nostræ intelligentiæ imbecillitate, humanaque conditione, facilius à nobis cognosci potest. Vnde fit, vt quia rebus perfectissimis perspiciendis, ob exiguum mentis nostræ lumen, impares sumus; illa secundum nos minus nota sint, quæ sunt notissima sua natura. Quod apposite Philosophus declarauit, vbi breuiter dixit: ita se habere intellectum nostrum ad ea, quæ sunt manifestissima natura, vt oculus noctuæ se habet ad lumen solis: quod etsi natura sua maximè omniũ visibile sit, à noctua tamen vix videri potest. Iam verò cùm rei notam appellemus non id, quod in se plus habet vnde cognosci possit, sed quod nobis inprimis ad rem obscuriorem faciliùs ex nostra parte cognoscendam adiumento est; profectò non est satis, vt rei nota sit notior naturâ sua, sed oportet, vt inprimis nobis ipsis, seu secundum nos, sit notior. Quare si doctrinæ veritas non secundum nos, vt isti fatentur, sed naturâ tantùm notior quàm Ecclesia est; nequaquam Ecclesiæ nota esse ipsa potest. Si enim, naturæ atque intelligentiæ nostræ modo & conditione spectata, notior nobis ad cognoscendum veritas doctrinæ non sit, vt eius tanquam lumine, in videndo vbi sit Ecclesia, iuuemur; quid, obsecro, nobis ad Ecclesię cognitionem ea nota valebit? Non plus certè (vt exemplum vrgeam Aristotelis) quàm lumen solis ad cernendum adiuuat oculos noctuæ. Verùm hi homines lynces in Scripturis videri volunt; cùm tamen repudiata Ecclesię luce, quæ ad intelligentiam Scri-

etiam secundũ nos debere esse notiorem quàm Ecclesiam: & quid sibi velint ea vocabula.

Lib. 2. Metaphys. cap. 1. textu 1.

pturarum necessaria est, vix tantum in illis videant quantum noctuæ & vespertiliones in lumine Solis.

PROBATIO III.

TERTIÒ. Valdè absurdum est, illud assignare pro sufficienti rei alicuius nota, quod ipsum tamē tanquam abditum atque obscurum, vnà cum ipsa re vel maximè inquiritur. Exempli causa, si quæram, in quonam loco Germaniæ cœlum sit salubre: ineptè atque etiam ridiculè respondebis, si tantummodo dicas, in eo loco salubre esse cœlum, vbi rarissimum est, vt homines propter aëris intemperiem ægrotent. Id enim ipsum est quod quæro, cuius proinde necesse est, vt aliquā aliam notam habeam. Sic, cùm quærimus, quisnam hominum cœtus sit Ecclesia; certè etiam inprimis quærimus, quis hominum cœtus incorruptam teneat doctrinæ fidei veritatem: vt si ad eum nos aggregemus, de veritate securi simus. Videmus enim veritatem omnes sibi Sectarios summa contentione arrogare; ideoque cùm audimus Ecclesiam esse *firmamentum & columnam veritatis*, & ea de re præclaras habere à Deo promissiones, quæ nequeunt fallere; Ecclesiam inquirimus, vt in illa quoque certò inueniamus doctrinæ veritatem. Item scimus, doctrinæ fidei veritatem ad ipsam Ecclesiæ substantiam (vt suprà quoque notauimus) pertinere: Describitur enim Ecclesia esse congregatio verè fidelium, id est, eorum qui fidei doctrinam inuiolatam tenent. Hinc autem necessario etiam efficitur, vt si cum iudicio, quinam cœtus Ecclesia sit, inquirimus; inprimis etiam quæramus, apud quosnam sit incorrupta doctrinæ fidei veritas? Quare respondere hîc, eum cœtum hominum Ecclesiam esse, qui fidei veritatem tenet; minimè satis erit.

Similitudine ostēditur quàm sint inepti Sectarij quod veritatem assignent pro nota Ecclesiæ.

Veritatem doctrinæ inprimis quæri cùm Ecclesia inquiritur: & proinde illam non esse huius notam.

Quam ad rem declarandam (quoniam vel hoc vnum argumentum satis Sectariorum cæcitatem redarguit) vtar

Exemplo declaratur quàm sit illa Sectariorū

vtar altero exemplo ex hac ipſa quæſtione ſumpto. Quæro enim à Sectariis, vtrum non ſentiant, illam quoque, non minus certo quàm conſtantiam in veritate doctrinæ, eſſe Eccleſiæ prærogatiuam, quòd extra ipſam videlicet nemini contingat æterna ſalus? Opinor in ea re Apoſtolo Petro non repugnabunt, qui ob eam cauſſam Eccleſiam cum arca Noe comparauit. Neque etiam reiicient peruulgatum illud dictum Auguſtini atque aliorum Patrum: *Non poteſt Deum in cœlis habere patrem, qui non habuerit Eccleſiam in terris matrem.* Rurſus ab eis interrogo, num percontanti, quis hominum cœtus ſit vera Eccleſia; ſatis fuerit reſpondere, eum hominum cœtum veram Eccleſiam eſſe, extra quem nemini vnquam contingit ſalus? Negabunt procul dubio ſatis eſſe. Quam ob rem verò? Quia nimirum hoc ipſum vel maximè quis quærit, cùm de Eccleſia quærit; in quonam videlicet hominum cœtu, tanquam in vera Chriſti Eccleſia, ſit certa ſalutis ſpes, vt ad eum tanquam ad arcam in diluuio ſeſe recipiant. Quare alia nota ipſis opus eſt, ex qua vtrumque intelligant, ſcilicet & aliquem hominum cœtum eſſe veram Eccleſiam, & in eo ſolo proinde poſſe ſperari ſalutem. Iam verò cùm, vt dictum eſt, pari modo doctrinæ veritatem, qui de Eccleſia inquirunt, vnà cum Eccleſia, imò in ipſa ſubſtantia Eccleſiæ quærant, profectò non rectius iis reſpõdebitur, Eccleſiam eſſe eum cœtum hominum, qui veritatem tenet doctrinæ, quàm ſi reſpondeas eum cœtum eſſe Eccleſiam, in quo ſolo eſt certa ſalutis ſpes. Nam (quod ſæpe repetendum eſt) veritatem inuenire cupimus, cùm Eccleſiam indagamus, in eiuſq; quaſi gremio contineri volumus. *In ventre enim Eccleſiæ*, inquit elegantiſſimè D. Auguſtinus, *veritas manet. Quiſquis ab hoc ventre ſeparatus fuerit, neceſſe eſt, vt falſa loquatur. Neceſſe eſt,*

Conſequentia imperfecta: Veritas doctrinæ eſt ab Eccleſia inſeparabilis: ergo ipſa eſt nota Eccleſiæ.

1. Pet. 3.

Lib. 4. de Symbolo, cap. 10.

Nota.

In Pſalm. 57.

inquam, vt falsa loquatur, quisquis aut concipi noluit, aut quem conceptum mater excussit. Sic Augustinus, qui maximè certè hac ratione argumentum nostrum confirmat.

Ita Sadeel in refutat. Thes. Posnanien.

Ex eo quod veritas doctrinæ sit de essentia Ecclesiæ, potius colligere Sectarij deberent, nō eam esse notam Ecclesiæ.

Ex quo planè intelligitur, crassissimam esse quorundam Sectariorum ignorantiam, cùm nunc garriunt, ideò Ecclesiam ex veritate doctrinæ dignosci oportere, quia doctrinæ veritas sit illi intima & substantialis. Atqui inde potius perspicere isti deberent, doctrinæ veritatem non esse idoneam ac sufficientem Ecclesiæ notam, siquidem ipsa etiam in Ecclesiæ substantia, & tanquam in eius ventre (vt loquitur Augustinus) abdita, simul quæritur ab iis, qui inquirunt Ecclesiam. Ideò enim aliis notis opus omnino est, quæ eam substantiæ rationem in vera Ecclesia nobis demonstrent. Tales autem notæ, vt paulò pòst ostendemus, sunt Ecclesiæ quædam manifesta accidentia. Quæ tantum abest, vt quia accidentia Ecclesiæ sunt, ideò esse nequeant (sicut imperitè isti ratiocinantur) Ecclesiæ notæ, vt vel eo nomine maximè illis notæ ratio conueniat. Sunt enim ferè accidentia rei ipsa re clariora, faciliusque in hominum cognitionem incurrunt. Quæ ratio est, cur etiam Philosophus in vniuersum verissimè senserit, vniuscuiusque rei accidentia ad ipsius essentiam siue substantiam cognoscendam conferre. Quod si necdum hoc sibi persuadent Sectarij, sed doctrinæ veritatem eo ipso, quod Ecclesiæ substantiæ ratio est, sufficientem Ecclesiæ notam esse putant; obsecro, mihi dicant, si Deus talem aliquam naturam indiuiduam hominis conseruaret, in qua nec humana figura, neque hominis vlla operatio, neque aliquod omnino humanum accidens, præter humanam substantiam esset, quod percipi posset: dicant, inquam, vtrum ex sola substantiæ hominis definitione (nempe animal rationale) quæ nihilominus illi naturæ tunc

Nota rei alicuius, necesse est vt sit eius quasi accidens.

Non posse rem ex sola ipsius substantia dignosci, exemplo confirmatur.

tunc conueniret, posset omnino aliquis hominum deprehendere, naturam hominis illam esse? Nullus profectò, nisi Deus vel Angelus, id cognoscere posset. Sunt enim nobis essentiæ ipsæ per se rerum obscuræ & abditæ; neque ad eas intelligentia nostra nisi per accidentia penetrare vllo modo potest. Quocirca doctrinæ veritas nō eo ipso, quod essentia seu ratio Ecclesiæ sit, sufficiens est Ecclesiæ nota: sed vt aliarum rerum, sic etiam Ecclesiæ accidentibus quibusdam ratio notæ competit.

PROBATIO IIII.

Absurdum cōsequens, si doctrinæ veritas vniuersa ponatur Ecclesiæ nota.

QVARTÒ. Vniuersa fidei doctrina incorrupta atq; integra nō potest esse necessaria & idonea nota eius rei, quæ vna quædam pars est doctrinæ fidei. Esset enim tunc, secundum eam quidem partem, nota sui ipsius: & sic seipsa quoad eam quidem partem deberet esse magis & minus, prius & posterius nota, quod est planè absurdum. At vna quædam fidei doctrinæ pars est, quòd ille cœtus hominum sit vera Ecclesia, quæ reuera est. Non est igitur vniuersa fidei doctrina eius rei dignoscendæ necessaria atque idonea nota. Sed neque fidei doctrina tota, hoc vno excepto fidei dogmate (nempe illum cœtum esse veram Ecclesiam, qui reipsa est) pro idonea Ecclesiæ nota, assignari potest. Fac enim aliquem hominum cœtum de omnibus aliis fidei dogmatibus rectè sentire, & in illo solo articulo fidei errare: Credo sanctam Ecclesiam Catholicam: certè vel ob hunc solum errorem cœtus ille non vera Ecclesia fidelium, sed Synagoga esset hæreticorum. Ita fit, vt ne ex veritate quidem doctrinæ in reliquis omnibus fidei partibus, tāquam ex certa & sufficienti nota, statui possit, aliquem determinatè cœtum esse veram Ecclesiam. Quanquam iam quidem, secundum partitionē, quam suprà fecimus, probationis nostræ cōtra Sectariorum notas, inprimis illud confirmamus, vni-

uersam omnino fidei doctrinam non esse idoneam notam Ecclesię. Quod autem neq; sit secundum aliqua dogmata (quæcunq; illa fuerint) antea quoque est à nobis probatum.

PROBATIO V.

QVINTÒ. Neq; verisimilis, neq; diuinæ erga homines prouidentiæ consentanea res est, vt inde dignoscere atq; discernere oporteat Ecclesiam, quod, etsi falsò quidem, tamen summa cum facilitate singuli quiq; hęreticorum cœtus sibi arrogant. Imò verò si quid tale est, id profectò non modò secundum Dei prouidentiam nō est conueniens Ecclesiæ nota, sed ne nota quidem: cùm adeò parum ipsum sit notum, vt in eo falli atque errare tam sit omnibus iis procliue, qui in fidei rebus falluntur. At quàm facilè vniuersi hæretici de doctrinæ veritate, atque bono Sacramentorum vsu glorientur, quis est qui ignoret? Certè & videmus id non absque dolore ipsi in omnibus huius ætatis Sectariis (quod ne ipsi quidem diffiteri possunt) & de hæreticis similiter temporum superiorum idem cognoscimus sanctorum Patrum testimoniis. *Facillimè enim*, inquit Augustinus, *ad imagines phantasmatum suorum carnales atq; seductores hæretici conuertunt omnia Sacramenta & verba librorum sanctorum.* Quod idem aliis verbis beatus [a] Irenæus & [b] Tertullianus testatum reliquerunt.

Doctrina veritatem æquè facilè omnes hæreticos sibi arrogare, ac proinde non esse eam Eccle. notam.

Lib 3. de bapt.

[a] Lib. 1. aduersus hæres. c. 1.
[b] Tertull. lib. de præscrip.

At enim, inquiunt Aduersarij, falsò sibi hæretici verbum Dei, id est, fidei doctrinam arrogant. Certè. Nam à sentētia & intelligentia ipsa, in qua verbum Dei propriè consistit, aberrant, tantumq; Scripturæ sacræ literis, tanquam melle, oblitum venenum opinionum suarum pro cœlestis doctrinæ succo venditant populis, quos miserè decipiunt. Sed quia tam facile est vniuersis hæreticis doctrinam veram falsò sibi arrogare, & eiusmodi prætextu

Eccle-

Ecclesiam se esse cum multorum exitio persuadere: ideò rectè cōcludimus, nō esse credibile, quin aliæ sint Dei beneficio clarissimæ notæ, quarum perceptione paruuli etiam ac simplices, qui non valent ipsi *liquidam* (vt ait Augustinus) *à tot erroribus discernere veritatem*, possint ad Ecclesiam Christi, tanquam ad salutis tutissimum portum, sese recipere. Quid enim, quæso, alioqui faciat seu rusticus, seu mercator, seu artifex, seu nobilis illiteratus, qui suæ salutis cupidissimus diligenter atq; sollicitè interrogat, apud quosnam Ecclesia sit, quorum cœtui aggregare se debeat? Obit eius rei caussa Germaniam, & Galliam totam; interrogat Zuinglianos, Lutheranos, Hussitas, Anabaptistas, & harum omnium Sectarum quascunque factiones, in quas vnaquæq; rursus multipliciter variecq; diuiditur. Audit ab omnibus eiusmodi Sectariis pari contentione sibi dici, Ecclesiam Christi eam esse, quæ veritatem doctrinæ retinet, & rectum vsum Sacramentorum: Se autem omnino eos esse, qui veram doctrinam & Sacramentorum rectum vsum retineant: Proinde suum ipsorum cœtum esse Christi Ecclesiam, cui aggregare vnusquisq; se debeat. Hæsitat hîc animo miser ille; cùm omnes eiusmodi Sectarios videat ęquè sibi auctoritatem Ecclesiæ vendicare, neq; ipse satis ex differentia doctrinæ (quæ pro nota ei proponitur) diiudicare valeat quinam potius ex illis sint vera Ecclesia. Quod si de peccato, de iustificatione, de meritis, de Sacramentis, deque aliis doctrinæ capitibus hodie controuersis explicare ipsi velis, quæ sententia sit verior: obsecro quid ipsum iuuas? An enim hominem illiteratum de iis rebus rectè iudicaturum arbitraris, quas vix Theologi, multorum annorum spatio, in Scholis discere potuerunt? Audiet verba, quæ proferes, & nonnihil etiam fortassis intelliget: Sed nisi

Non posse vulgares homines ab vllis Sectariis discere, quanam sit vera Ecclesia: cū tamē ad Christi Ecclesiam omnes aggregare se debeant.

nisi demens quoque & non tantùm illiteratus eiusmodi homo sit, euidenter sibi conscius erit, se res illas (etiam quod attinet tantùm ad ipsa puncta his temporibus cõtrouersa, vt nihil de exactiori cognitione Theologicorũ dogmatum dicamus) non ita certè intelligere, vt valeat ipse liquidam à tot erroribus discernere veritatem. Quid igitur talibus facias? Ad scholas ne omnes ducendi sunt, vt inde, cùm intellexerint doctrinæ veritatem, deduci demum, eius notæ beneficio, ad veram Ecclesiam possint? Profectò fuisset crudele, & est adeò incredibile, Deum non per alias notas Ecclesiæ clariores minusq; fraudi hęreticorum expositas, voluisse hominum saluti consulere.

PROBATIO VI. SEXTÒ. Maximum pondus in fidei controuersiis, Ecclesiæ veræ auctoritatem habere, & eam idcirco rectissimè ad reuincendos errores in eiusmodi quæstionibus interponi, extra omnem controuersiam est. At nec valeret Ecclesiæ auctoritas in eiusmodi quæstionibus aliquid, nec in illis iure interponi posset, si veritas doctrinę fidei integra, atque incorrupta, esset nota necessaria ad dignoscendam Ecclesiam. Non ea igitur Ecclesiæ nota debet statui. Iam confirmo quæ sumpsi singula. Ac primùm quòd Ecclesiæ aũctoritas in fidei quęstione valeat, interponiq; possit, ne ipsi quidem Sectarij negant. Nam etsi disputant perfidè, hanc Ecclesiæ auctoritatem non esse ipsam infallibilem, non iudicant tamen nullam esse; quin potius confitentur ad eam rem omnino valere, vt instituta per Ecclesiam diligenti inquisitione doctrinæ, diiudicentur atq; notentur errores & hæreticorum audacia comprimatur. Neq; enim (inquit è pręcipuis Sectariis quidam) Ecclesia Dei, motis præsertim de religione controuersiis talis cœtus est, vbi nulla fiat de controuersiis.

Kemnitius in præfat. 2 p examin. Concil. Trid.

uersiis talis cœtus est, vbi nulla fiat de controuersiis ex verbo Dei inquisitio, nulla sententiarum collatio, nulla dogmatum diiudicatio, sed quisque fingat, & præsumat sibipeculiarem, quam amplecti & tueri velit, sententiam. Sed ideò Deus voluit esse communionem & consociationem, vt instituta de controuersiis inquisitione doctiores in verbo Dei fundamenta veræ sententiæ aliis ita præmonstrent, vt ipsi agnoscere possint, quæ sententia vt Orthodoxa sit amplectenda, quæ verò opiniones vt falsæ sint damnandæ, vt ita errantes in viam reuocentur.] Et habemus pro auctoritate, quæ est in Ecclesia iudicandi de rebus fidei (si maximè eam Sectarij nullo modo concederent) illustria Scripturę sacrę; sanctorumque Patrum testimonia. Si enim *columna & firmamentum est ipsa veritatis*; cur non in quæstionibus de veritate ad confirmationem nostram audiri debeat, ne *omni circumferamur vento doctrinæ?* Si *diuina veritas*, vt testatus etiam est Dauid, *in Ecclesia est Sanctorum*, & tanquam in eius *ventre*, vt Augustinus interpretatur, *delitescit*; nónne iure ac merito explicationem veritatis de *ore* ipso Ecclesię requiremus? Ibi est enim diuinitus *positum*, id est, ibi sonat ipsius Dei verbum: neq; tam ipsa est, quæ loquitur, quàm Spiritus ipse diuinus, qui *suggerit illi omnia*, quem proinde iudicem audimus, cùm audimus Ecclesiam de fidei quęstionibus pronunciantem. Atque hoc ipsum etiam veteres Patres de Ecclesiæ auctoritate præclarè intellexerunt & testati sunt. Quam tanti fecit Diuus Augustinus, vt *ne Euangelio* ipsi quidem (quod caput est doctrinę fidei) *crediturum* se fuisse dixerit, nisi haberet Ecclesiæ auctoritatem. Item Augustino antiquior D. Irenæus: *Non oportet*, inquit, *quærere apud alios veritatem; quam facile est ab Ecclesia sumere, cùm Apostoli, quasi depositorium diues, plenissimè in eam contulerint omnia quæ sunt veritatis, vti omnis, quicunque*

1. Tim. 3.

Ephes. 4.

Psalm. 88.

In Psalm. 57.

Isai. 59.

Lib. contra epist. fundam. cap. 4.

Lib. 3. aduersus hæres. c. 4.

que velit, sumat ex ea potum vitæ. Hæc est enim vitæ introitus: Omnes autem reliqui fures sunt & latrones: propter quod oportet deuitare quidem illos: Quæ autem sunt Ecclesiæ, magna diligentia diligere, & apprehendere veritatis traditionem. Quid enim si aliquibus vel de modica quæstione disceptatio esset, nonne oporteret in antiquissimas recurrere Ecclesias, in quibus Apostoli conuersati sunt, & ab eis sumere quod certum & de re liquidum est? Item Tertullianus: *Quid*, inquit, *Christus Apostolis reuelauerit, & hîc præscribam non aliter probari debere, nisi per easdem Ecclesias, quas ipsi Apostoli condiderunt.* Quod autem præterea in argumento sumpsimus: Si veritas doctrinæ fidei integra atque incorrupta, esset nota necessaria dignoscendi, quæ sit Apostolica, atque adeò vera Christi Ecclesia; nihil omnino in quæstionibus de doctrina fidei valere posse Ecclesiæ auctoritatem; id verò probo manifesta ratione. Nam si quis eam interponeret, illico tunc liceret obiicere; cùm Ecclesia vera ex incorrupta prorsus doctrina dignoscenda sit, non antè cõstare, vtrum cœtus ille hominum, cuius sententia & auctoritas allegatur, sit vera & Apostolica Ecclesia, quàm fuerit de illa ipsa sententia aliis argumentis constitutum vtrum vera sit: proinde cùm adhuc ea de re disceptetur; minimè licere in aliquam eius quæstionis partem auctoritatem atque sententiam vllius cœtus hominum tanquam Ecclesiæ veræ interponere. Atqui constat ex iis testimoniis, quæ attulimus, plurimum sine controuersia in fidei quibusq; quæstionibus auctoritatem Apostolicæ veræq; Ecclesiæ valere debere, atq; adeò iure optimo, tũ ad probandũ, tum ad reuincendum interponi posse. Non est igitur doctrinæ veritas incorrupta necessaria atq; idonea nota Ecclesię verę dignoscẽdę: Si enim esset; auctoritas Ecclesiæ, vt probatũ est, nihil omnino tunc valeret: Quod absurdissimum est.

Lib. de præscript.

Non posset Ecclesiæ auctoritas in fidei controuersiis interponi, si nota Ecclesiæ esset vera doctrina.

Quo-

Quoniam igitur veram doctrinam fidei neq; in vniuersum integram atq; incorruptam, neq; etiam secundum vllam eius partem, aut partes, idoneam atq; necessariam Ecclesiæ notam esse, demonstratum est: coguntur pati Aduersarij, vt ex aliis notis quæ sit vera Ecclesia diiudicemus. Et dico, coguntur, quoniam non possunt non inuiti eam rationem de Ecclesia vera disputandi admittere, quę ipsos euidenter ostendit esse planè extra Ecclesiam veram. Nam, vt suprà dicebamus, veritatem doctrinæ notam Ecclesiæ esse contendunt, non tam, vt ex illa ipsi ostendant (quod planè desperant) esse se in Ecclesia vera, quàm vt infinita quæstione primùm de veritate doctrinę instituta nos impediant atq; retardent, quo minus ex aliis idoneis Ecclesiæ notis, à quibus omnibus defecerunt, clarè videamus, eos ex Ecclesia Christi exiuisse, quod hæreticorum est proprium.

Coguntur Sectarij admittere alias Ecclesiæ notas præter veritatem doctrinæ.

VERÆ ECCLESIÆ NOTÆ STABILIVNTVR.

SED quænam tandem illæ sunt notæ? Omnino in Ecclesia, quemadmodum neque in alia vlla re, præter ipsius essentiam & accidentia nihil inest. Ostendimus autem euidenter paulò antè, essentiam ipsam Ecclesiæ, ad quam veritas doctrinæ fidei pertinet (est enim congregatio verè fidelium) nequaquam esse satis, vt aliquem hominum cœtum Ecclesiam veram esse dignoscamus. Si enim ad probationem aliud nihil sumas, quàm quod hic vel ille cœtus sit congregatio verè fidelium baptizatorum, &c. (hæc enim est ratio & essentia Christianæ Ecclesiæ) nihil omnino effeceris. Hoc enim ipsum aliis ex notis volo mihi confirmes, sicut paulò antè contra nimis arrogantem Aduersariorum inscitiam argumentati sumus. Restat igitur, vt accidentia alia quædam, seu pro-

Sadeelis, &c.

Ecclesiæ notas accidentia seu proprietates quasdam ipsius esse oportere.

Quid requiratur, & quid nō obstet in Ecclesiæ notis.

prietates Ecclesiæ sint illius notæ. Sed quia multa ac varia, vt suprà docuimus, sunt Ecclesiæ accidentia siue proprietates, intelligendum est, & quid in iis requiratur, vt sint Ecclesiæ notæ, & quid etiam, quo minus sint, nō impediat. Requiritur ergo primùm, vt omnino Ecclesiæ veræ conueniant; atq; etiam vt illi soli, qua ratione quidem assignabuntur pro Ecclesiæ notis. Nam si aut Ecclesiæ veræ non competunt, aut in aliis cœtibus qui Ecclesia non sunt, reperiuntur, non poterit ex illis certò atque propriè dignosci ille cœtus hominum qui solus est Ecclesia Christi vera. Deinde etiam necesse est, vt sint eiusmodi accidentia cognitu facilia omnibus, & quidem clariora ea ipsa re, quæ quæritur, nempe vtrum hic aut ille cœtus sit Ecclesia, id est, cōgregatio eorum, qui veram fidem habent. Nam id est de ratione notæ, sicut demonstrauimus paulò superiùs. Non impedit verò neq; tollit rationem notæ, quod quædam ex eiusmodi Ecclesiæ accidentibus non iam inde ab eius exordio ipsi conuenerunt. Satis est, si secūdum certissimas Scripturas ei competāt in eo statu quem iam habet, quemq; habitura fuit post disseminatum Euangelium in orbe per prædicationem Apostolorum. Quæritur enim iam post Apostolorum tempora Ecclesia in eo velut ætatis suæ statu, quem habet & fuit habitura post ea tempora, non autem in illo quem vel in ortu suo vel in primo progressu habuit ad breue tempus, tanquam in infantia. Quare illa accidentia, quæ in hoc statu ipsi competunt, illius sunt in hoc statu notæ, licet non illis prædita fuerit etiam initio, cùm primùm oriretur. Sicut contrà quoque, aliis quibusdam ex accidentibus, tanquam ex notis, in suo primordio cognosci Ecclesia potuit ac etiam debuit, quibus nunc quidem post Euangelij propagationem non perinde est prædita.

Ecclesiæ notæ omnes nō debuerunt necessariò illi competere in ipso sui exordio.

dita. Erant illis temporibus Ecclesiæ notæ non modò quædam eius proprietates, quas nunc habet & tunc etiam habebat (vt quod erat vna, Apostolica, &c.) sed etiam mira quædam prodigia & signa visibilia, quæ tunc cernebantur in Ecclesia, id est, in cœtu fidelium. Quas notas ipse miraculorum auctor Dei filius assignauit atq; ostendit hominibus. Nam, *signa*, inquit, *eos qui crediderint hæc sequentur, in nomine meo dæmonia eiicient, linguis loquentur nouis, serpentes tollent, &c.* Atque etiam descendebat visibiliter Spiritus sanctus super iis, qui manuum impositione ab Apostolis confirmabantur. Hæc signa non perinde nunc in Ecclesia fiunt: neque tamen id impedit, quo minus tunc, cùm illis ornaretur Ecclesia, notæ ipsius, vt erat quidem in illo statu, fuerint. Ita vicissim, post propagatum Euangelium, alia quædam Ecclesiæ accidentia, quæ statim exponemus, Ecclesiæ notæ sunt in hoc Ecclesiæ statu: tametsi non etiam illis initiis fuerint in Ecclesia.

Quædam initiò fuerunt Ecclesiæ notæ quæ nunc non sunt.

Marci 16.

Actor. 8.

Quæ explicatio ignorantiam erroremque quorundam Sectariorum perspicuè redarguit, qui putant nunc aliquid se dicere, cùm argumentantur, claritatem, & diffusionem, & similes prærogatiuas Ecclesiæ, de quibus statim dicemus, ideò Ecclesiæ notas esse non posse, quoniam illis aliquando caruit Ecclesia: quæ tamen tunc etiam cognosci debuit ac potuit. Non enim cogitant, cum differentia status Ecclesiæ, vt explicatum est, differentiam notarum eiusdem Ecclesiæ optimè congruere. Quocirca perperam etiam atque insciè concludunt, idoneam atque necessariam Ecclesiæ notam omni tempore esse doctrinæ veritatem, quia ea nunquam Ecclesia caruerit, cùm sit de eius essentia. Cõtrarium enim, vt suprà demonstraui, concludere deberent. Nam quia de essentia Ecclesiæ est, perpetuò doctrinæ veritas, inde fit vt in-

Sadeel.

Inscientia Sectariorum.

primis ipſa quæratur, cùm quæritur Eccleſia, atq; adeò vt ex aliis notis indicari ipſa in Eccleſiæ quaſi ventre (vt loquitur Auguſtinus) & antè in illis initiis debuerit, vt explicatum eſt, & nunc etiam debeat. In Eccleſia enim ſicut *depoſitorium*, vt Irenæus inquit, cœleſtis doctrinæ veritas cuſtoditur: atque adeò non ſatis ipſa per ſe patet, niſi Eccleſia, quæ cuſtos & depoſitaria eius eſt, auctoritatem ſuam, tanquam clauem, ad Scripturam admoueat, & aperiat. Prorſus, vt non minus abſurdum ſit, veritatem facere notam Eccleſiæ, quam ſi ex re depoſita, bene atq; arcanè cuſtodita, cognoſcere velles, quis & qualis ſit depoſitarius, & non potius ex depoſitario quæreres de re ipſa depoſita. Sed quemadmodum Eccleſia non ex eſſentia ſua ad quam ſpectat veritas, ſed ex eius accidentibus, tanquam ex notis, cognoſci debeat; & qua id ratione poſſit accidentibus conuenire, ſatis hactenus expoſitum eſt.

Lib. 3. cap. 4.

Abſurditas nota quam aſſignant Sectarij rurſus oſtenditur alio exemplo.

Nunc aſſero, ſecundum eam doctrinam, notas dignoſcendæ Eccleſiæ eſſe priores ſex proprietates, ex illis octo, quas ſuprà oſtendimus, Eccleſiæ Chriſti conuenire: videlicet, quòd ſit *vna, Catholica, ſancta, Apoſtolica, rectè ordinata, viſibilis*. Has ſiue proprietates, ſiue prerogatiuas Eccleſię, ſimul ſaltem atque coniunctim conſideratas, affirmo neceſſarias atque ſufficientes illius notas eſſe, ſecundum eum quidem ſtatum, quem poſt diſſeminatum in orbe Euangelium habet & habitura eſt vſque ad tempus conſummationis ſeculi. Nulla eſt enim earum Eccleſiæ prærogatiuarum, quæ ſecundum aliquam ſaltem notionem ipſius (vt explicabimus) facilior cognitu apud omnes non ſit, quàm ipſa ratio Eccleſiæ. Et præterea omnes conueniunt Eccleſiæ, vt ſuprà probatum eſt; atque etiam ſoli ipſi, ſaltem ſi coniunctim, ac ſimul omnes illæ,

Eccleſiæ notas eſſe potiſſimùm ſex, & quomodo.

vel

vel etiam pleræque earum considerentur. Quod ideò sic dico, quia fieri fortè posset, vt aliqua prærogatiua illarum per se sola & separatim ab aliis, reperiretur in aliquo cœtu hominum, qui non sit vera Ecclesia (vt claritas per se, verbi gratia) sed vt aliqua illarum prærogatiuarum simul atque coniunctim cum omnibus reliquis, aut illarum plerisq;, in alio cœtu, nisi in Ecclesia vera reperiatur, fieri secundum legem quidem Dei ordinariam non potest. Quoniam via & ratione omnino tunc careremus, Ecclesiam Dei certò internoscendi (vti etiam iubemur) secernendique ab aliis hominum conuenticulis, qui Ecclesia non sunt. Quod diuinæ erga nos prouidentiæ nullo modo consentaneum esset. Non enim ex ipsa alioqui Ecclesię essentia, atque adeò neque ex doctrinę fidei veritate, aut ex officiis seu ritibus, de quibus ex doctrina iudicandum est, satis ab omnibus Ecclesia dignosci potest, vt suprà euicimus. Neque verò pręter doctrinæ veritatem, & ritus ex doctrina pendentes, aliud aliquid ipsa Ecclesię essētia clarius ordinariè in Ecclesia animaduertere licet, nisi iam numeratas illas eius pręrogatiuas. Quare restat omnino, vt ex illis, saltem coniunctim consideratis, tanquam ex suis propriis notis dignosci Ecclesiam oporteat. Et certè Scriptura sacra manifestè hoc ipsum indicat, dum propriè per hęc ipsa accidentia Ecclesiam nobis, qualis ea post Euangelium disseminatum futura fuit, describit, vt suprà perspicuis testimoniis, pro vnaquaque earum proprietatum adductis, docuimus. Inde enim fit, vt qui sibi persuadeat, eam congregationem esse Ecclesiam, in qua omnes eiusmodi proprietates (quę quidem ab omnibus facilè cognosci queant, sicut Ecclesia debet cognosci ab omnibus) animaduertit: is planè Scripturam sacram, tanquam Ducem Ecclesiam indicantem, sequatur.

Accidentia Ecclesiæ maximè illustria, per quæ illa in Scripturis describitur, à Scriptura ipsa tanquam Ecclesiæ notas indicari.

quatur. Quamobrem ne in errorem homines à Scriptura ipsa per se, cùm ita de vera Ecclesia ratiocinantur, induci aliquando possint; necesse prorsus est, eiusmodi accidentia seu prærogatiuas (saltem coniunctim) esse proprias ac certas Ecclesię notas, quæ nequeant proinde secundum legem quidem Dei ordinariam in alio cœtu hominum, qui non sit Ecclesia, reperiri. Atque hoc ipsum prçclarè sanctos Patres intellexisse, inde perspicuum est, quod non nisi ex iis proprietatibus (vt videbimus) contra hęreticos suis temporibus Ecclesiam veram asseruerunt, illosque ab ea desciuisse conuicerunt. Hęc vis illius Diui Augustini sententię est: *Nolo*, inquit, ***humanis documentis**, sed diuinis oraculis sanctam Ecclesiam demonstrari.* Quia nimirum Scriptura est, quę quibusdam in locis clarissimè (nō enim vbiq; planè obscura est) nobis eas Ecclesię proprietates indicat, ex quibus illa tanquam ex notis probari debeat. Porrò septimam & octauam proprietatem Ecclesię suprà numeratas, nempe assistentiam atq; directionem Spiritus sancti perpetuam, ne vnquam aberret à veritate; & certam in ea sola spem comparādę æternę salutis; ideò in Ecclesiæ notis non etiam pono, quia licet illi quoque proprietates istę, vt suprà probauimus, maximè conueniant, tamen sunt cognitu difficiliores, quàm ipsa Ecclesia, vt ex iis patet, quę antè sunt à me disputata.

Lib. de vnitat. Eccl. cap. 3.

Quo sensu dixerit August. Ecclesiam esse demonstrandam per Scripturā.

DEMONSTRATVR EX LEGITIMIS NOTIS: *Ecclesiam solam Romanam esse veram Ecclesiam.*

Solam Romanā Ecclesiam esse Ecclesiam verā demonstratur ex Ecclesiæ notis.

PROBO igitur ex notis iam assignatis solam illam congregationem seu cœtum hominū, qui Romano Pontifici pro tempore existenti paret, esse veram Christi Ecclesiam, hoc modo: Illa hominum congregatio sola est

Eccle-

Ecclesia Christi,quę eadem est & *vna*,& *sancta*,& *Catholica*,& *Apostolica*,& rectissimè *ordinata*, & *visibilis*, hoc est,in luce hominum perpetuò constituta.Sola autem ea congregatio,quę Romano Pontifici pro tempore existenti paret, & nulla alia est talis. Igitur ipsa sola est Ecclesia Christi. Prior propositio,scilicet illam solam hominum congregationem esse Christi Ecclesiam,quæ est *vna,sancta,&c.* satis hactenus probata est tum iis testimoniis,quibus eas Ecclesiæ proprietates suprà asseruimus, tum etiam iis rebus, quæ de Ecclesiæ notis disputatæ iam sunt. Solam autem congregationem,quæ Romano Pontifici pro tempore existenti paret, esse talem, nempe *vnam, sanctam,Catholicam,&c.* id verò nunc ordine probandum est. Neque verò in hac probatione omnes eas notiones persequemur, quas suprà docuimus spectare ad huiusmodi Ecclesiæ proprietates,sed illas duntaxat, quas cognitu facillimum sit alicui hominum cœtui competere.

TALIS est potissimùm in vnitate Ecclesiæ doctrinæ fidei cōsensio. Hanc in sola cōgregatione,quæ Romano Pontifici paret,nunc reperiri facilè probatur. Nam ea sola rationem accommodatam ad retinendam in doctrina cōcordiam retinet: in qua re suprà euicimus hanc doctrinæ fidei vnitatem propriè consistere. Ipsa enim vnum Pastorem rectissimè (vt suo loco probabitur) agnoscit,cuius iudicio in fidei controuersiis acquiescit. Vel (vt Cypriani verbis vtar, quibus Ecclesiam definit) ipsa est *plebs sacerdoti* ADVNATA, *& pastori suo grex adhærens.* Itaque quàm facile est in Ecclesia cognoscere quid summus Pontifex de fidei quæstionibus cum auctoritate,hoc est, vniuersam Ecclesiam obligando decernat: tam est Ecclesię facile retinere in doctrina fidei consensum. Contra verò hæreticorum omnium conuenticula,dum Scri-

I. *Ecclesiam Romanam solam esse* VNAM.

Lib.4.epist.10. ad Florentiū Pup.

Omnia hæreticorū conuenticu-

cula carere Vnitate.

pturarum atque adeò fidei explicationem alicui certæ auctoritati, tanquam diuina assistentia infallibili, non committunt; sed vnicuique Scripturam solam, vt vnicam ac sufficientem fidei regulam proponunt; necesse est, vt in tot sententias de fide ipsa diuersas distrahantur, quot sunt ferè capita. Quod & experientia plus satis profectò docet. Ita non retinent doctrinæ fidei vnitatem: quoniam non sequuntur in doctrina rationem accommodatam ad consensum, sed eiusmodi prorsus, quæ sectas ipsa varias identidem pariat, vt variè à variis Scriptura ipsa intelligitur. Nam quod dicunt, Scripturam esse cognitu facilem; suprà ostendimus, qui sibi id persuadent, eos propemodum etiam insanire. Quid enim esse caussæ censebimus, quam ob rem Lutheri doctrina, dum Scripturam tantùm, id est, Lutheri de Scriptura sensum, est sequuta, tot sectas differentes ipsa protulerit, quot passim etiam in tabulis depictæ monstrantur? Nempe quia Scriptura, quam solam proposuit discipulis suis Lutherus, facillimè potuit diuersis modis intelligi, cùm sit ea hominibus ipsis quidem, ob multas caussas superiùs expositas, ad intelligendum difficilis. Neque verò aliqua ex illis ipsis sectis, quæ ex Lutheri quasi prima disciplina prodierunt, magis iam vna & suapte ratione consentiens secundum doctrinam fidei, quàm illa prima disciplina Lutheri, dici potest. Nam cùm similiter vnaquæque sectarum Scripturam solam sequendam sibi nunc proponat; illarum quælibet est similiter suapte ratione (vt ita dicam) dissolubilis porrò atque dissipabilis: Siquidem nihil procliuius est, hominibus præsertim æquè imperitis ac superbis, quàm varias admodum de Scriptura opiniones comminisci.

Quod

Quod si nobis isti respondeant, se satis hoc ipso doctrinæ vnitatem retinere, quod tandiu quidem omnes consentiunt, quandiu in vna aliqua secta, vt Sacramentaria, vel Vbiquitaria, vel Illyricana, &c. numerantur: iam suprà docui, non propriè in actuali consensu, sed potissimùm in ratione accommodata ad retinendum consensum ponendam esse necessariò hanc prærogatiuam vnitatis, quæ propriè tribuitur Ecclesiæ veræ. Non enim alioqui Ecclesia Dei ab hæreticorum cœtibus vnitate doctrinæ differret: cùm (vt suprà docui) nullus vnquam hæreticorum fuerit cœtus tam exiguus, in quo non actu, fuerint in quæstionibus fidei consentientes, qui ad ipsum pertinuerunt, quandiu pertinuerunt ad eum quidem. Et tamen sancti Patres antiquis etiam nihilominus hæreticorum sectis diuisionem atque doctrinæ schismata & varietatem rectissimè obiecerunt: quia cum omnibus hæreticis commune fuerit Scripturis solis, id est, suo de Scripturis sensu niti velle; in ipsa sectarum omnium ratione radix fuit & caussa dissensionum. Hinc Donatistarum secta seu *pars*, [a] vt Augustinus inquit, ***in minutissima frusta concissa fuit***. Quod similiter de aliis hæreticis alij [b] Patres memoriæ prodiderunt. ***Variant enim***, vt inquit [c] Tertullianus, ***hæretici inter se, dum vnusquisque pro suo arbitrio modulatur quod accepit: quemadmodum ea pro arbitrio composuit ille, qui tradidit. Quare idem licuit***, inquit, ***Valentinianis quod Valentino*** (sicut & Lutheranis quod Luthero) ***Marcionistis quod Marcioni, de arbitrio suo fidem innouare. Denique penitus inspecta omnes hæreses in multis cum auctoribus suis dissentientes deprehenduntur.*** Ergo doctrinæ vnitas in Ecclesia vera, inprimis etiam ratione accommodata ad retinendum doctrinæ consensum continetur. Qua ratione, quia carent, vt ostendi, omnes sectæ; nulla illarum vera

Coguntur Sectarij agnoscere, velint nolint, se carere vnitate.

NOTA.

Eodem modo nunc Sectariis obiici defectionem ab vnitate quo eam olim Patres obiecerunt hæreticis.

a Lib. 1. de Bapt. contra Donat. cap. 6.

b Irenæus lib. 1. aduers. hæres. cap. 5. Cyprian. lib. de vnit. Eccl. &c.

c Lib. de præscript.

Ecclesia est: sed sola Ecclesia Romana. Hæc enim, vt ex Cypriano repetam, *plebs est sacerdoti adunata & grex pastori suo adhærens.* Quem quidem dum audit, vnitatem doctrinæ retinet: sicut contrà *non aliunde hæreses obortæ sunt aut natæ sunt schismata, quàm inde quod sacerdoti Dei non obtemperatur, nec vnus in Ecclesia ad tempus sacerdos & ad tempus iudex vice Christi cogitatur,* vt idem inquit Cyprianus.

Lib 4. epist. 10.

Lib. 1. epist. 3. ad Cornel. cōtra hæreticos.

II. *Solam Ecclesiam Romanam esse* CATHOLICAM.

IAM verò quod sola congregatio, quæ Romano Pontifici pro tempore existenti paret, sit Catholica, eodem modo probamus, quo probauerunt id olim sancti Patres, vt hæreticos sui temporis ostenderent exiuisse ex Ecclesia. Ille enim cœtus inprimis Catholicus est, qui communicat in fidei & religionis Christianæ instituto cum omnibus per orbem gentibus; vt ex instituto etiam suscepit Augustinus probandum in peculiari libro, quem de vnitate Ecclesiæ conscripsit. Solus autem cœtus, qui Romano Pontifici nunc paret, ita communicat cum omnibus gentibus, hoc est, credit, quod vbique, quod ab omnibus nationibus creditur, igitur ille solus Catholicus est. Sed præstat audire Augustinum, qui contra Donatistas maximè argumentum hoc ita tractat, vt planè etiam videatur contra Sectarios hodie propugnare caussam Ecclesiæ Romanæ, sicut tunc etiam propugnabat. *Cùm Christi Ecclesia,* inquit, *Catholica canonicarum Scripturarum diuinis & certissimis testimoniis in omnibus gentibus designata sit: quidquid attulerint aut vndecunque recitauerint, qui dicunt; Ecce hìc est Christus, ecce illic; audiamus potius, si oues eius sumus, Pastoris nostri vocem ibidem dicentis; Nolite credere. Singulæ quippe hæreses in multis gentibus vbi Ecclesia Catholica est, non inueniuntur: Hæc autem quæ vbique est, etiam vbi illæ sunt, inuenitur.* Item: *Audite, inquit, hæretici, quid scriptum sit: Oportebat Christū pati & resurgere à mortuis, & prædicari in*

Lib. de vnitat. Eccl. cap. 3.

Matth. 24.

Lib 4 de Symbol. cap. 10. Lucæ 24.

in nomine eius pœnitentiam & remissionem peccatorum per omnes gentes. Omnes gẽtes totus mundus est. Ecclesia totum possidet, quod à viro suo accepit in dote. Quæcunq; congregatio cuiuslibet hæresis in angulis sedet, concubina est, non matrona. Nonne videtur cum Sectariis hodie loqui? Hoc enim est in angulis sedere, & tanquam cōcubinam esse, in paucis prouinciis (vt hodie euenire Sectis omnibus cernimus) locum habere; in plerisq; aliis omnibus aut omnino non esse, aut latere, non se prodere, non manifestè per orbem dilatari. Quod perinde est, ac omnino non esse. Nam Ecclesia Christi continuò succrescit *vsque ad* [a] *messem, &* [b] *palmites suos vsq; ad mare extendit*, neque sub *modio* delitescit, sed *Domini luce perfusa*, vt Cyprianus inquit, *per totum orbem radios suos porrigit*: vt videmus num etiam facere vberrimè in immẽsis illis Orientis atq; Occidẽtis plagis. Cōtrà Sectarij in [c] *penetralibus* sunt, & [d] *vbera* habẽt *arentia*. Sed audiamus adhuc pro nobis contra Sectarios loquentem D. Augustinũ: *Quoniam Ecclesiam Dei*, inquit, *quæ Catholica dicitur, sicut de illa prophetatũ est, per orbem terrarum diffusam videmus: arbitramur nos non debere dubitare de tam euidentissima impletione sanctæ prophetiæ. Nam & in capite sacrosancti Psalterij scriptum est de Filio Dei: Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ.* Item contra Petilianum: *Obiicio*, inquit, *tibi* (Lutherane vel Caluinista) *Schismatis crimen, quod tu negabis, ego autem statim probabo. Neq; enim communicas omnibus gentibus, & illis Ecclesiis Apostolico labore fundatis.* Item: *Tenet me*, inquit, *in Ecclesia ipsum Catholicæ nomen, quod non sine caussa inter tam multas hæreses sic ista Ecclesia obtinuit, vt cùm omnes hæretici se Catholicos dici velint; quærenti tamen peregrino alicui, vbi ad Catholicam conueniatur, nullus hæreticorum vel basilicam suam vel domum audeat ostendere. Velint enim*

a Matth 13.
b Psalm. 79.
Lib. de vnit. Eccle.
c Matt. 24.
d Oseæ 9.
In episto. 171. ad Honoratũ Donatist.
Psalm 2.
Lib. 2. contra literas Petiliani. c 16.
Contra epist. fund. cap. 4.
Lib. de vera relig. cap. 7.

enim nolint, inquit alibi idem Augustinus, *ipsi quoq; haeretici & schismatum alumni, quando non cum suis, sed cum extraneis loquuntur, Catholicam nihil aliud quàm Catholicam vocant, non enim possunt intelligi, nisi hoc nomine eam discernant, quo ab vniuerso orbe nuncupatur.* Exemplum planè hodie habemus in iis etiam regionibus, in quibus aliquis sectis locus est, vt in Germania. *Quamuis enim Ecclesiae Catholicae variae haereses* (ait idem Augustinus) *diuersa nomina imponunt, cùm ipsae singulae propriis vocabulis appellentur*, tamen apud ipsos etiam haereticos nomen potissimùm Catholicae ea Ecclesia obtinuit, quae verè Catholica est, nempe quae sequitur fidem Romanam. Quod vel ipsi certè librorum Catalogi, qui conficiuntur in nundinis Francfordiae singulis annis bini ab ipsismet haereticis, declarāt. Libros enim qui à Catholicis auctoribus scribūtur libros vocāt Catholicorū, qui Romanae, inquiunt, Ecclesiae subiiciūtur. Quo nomine & titulo eiusmodi libros ab aliis libris discernunt, qui sunt à Sectariis hominibus compositi, quos illi Protestantes Theologos appellant, Catholicos autem appellare non audent: *non enim intelligerentur*, vt inquit Augustinus. Sed & alios Patres praeter Augustinum audire operaepretium est, qui hac eadem nota *Catholicae*, coetum eorum, qui veram fidem amplectuntur, id est, Ecclesiam Christi ab haereticorum conuenticulis discernunt. *State*, inquit magnus Basilius, *in fide*; *Ipsum orbem inspicite, & videte quàm modica sit ea portio, quae hoc morbo laborat. Reliqua verò vniuersa Ecclesia, quae ab orbis finibus vsq; ad fines Euangelium recepit, sanam hanc & rectam fidem sectatur; à cuius communione, vt ne excidatis, petimus.* Item Tertullianus; *Nos*, inquit, *communicamus cum Ecclesiis Apostolicis*, id est, ab Apostolis fundatis, *quod nulla doctrina aduersa facit. Hoc est testimonium veritatis.* Hieronymus:

Lib. de vtilit. cred. cap. 7.

Epistola 72.

In praescript.

mus: *Poteram*, inquit, *omnes propositionum tuarũ riuulos vno Ecclesiæ sole siccare*. Optatus Mileuitanus: *Cùm manifestum*, inquit, *sit & ipsa luce clarius, nos cum tot innumerabilibus populis esse & tot nobiscum prouincias; iam videtis vos in parte vnius aut alterius regionis positos, & ab Ecclesia vestris erroribus separatos, frustra vobis solis hoc nomen Ecclesiæ cum suis dotibus vendicare*. Item Cyprianus ea ratione probat, Nouatianos hæreticos esse & ab Ecclesia alienos; quia *constat*, inquit, *eos cum corpore Ecclesiæ non conuenire, &c.* Et Vincentius Lyrinẽsis: *In Ecclesia*, inquit, *Catholica, ad quam non vna natio, nõ vnus angulus, sed multitudo maris conuertitur, id teneamus quod ab omnibus, quod vbiq;, quod semper creditũ est*. Præclarè igitur, vt alios omittã, Pacianus annotauit, *Christiani* nomine à Paganis & Iudæis, *Catholici* autẽ cognomine ab hæreticis fideles distingui: *Ne æstues* (inquit) *frater, Christiani mihi nomen est, Catholicus verò cognomen; Illud me nuncupat, istud ostẽdit, hoc probor, inde significor.*

Contra Luciferian. Lib. 2. contra Parmenianũ, ante medium. Lib. de vnit. Eccles. Aduersus prophan. hæres. nouit. Episto. 1. ad Sympron.

Hæc omnia iure suo certè Ecclesia Catholica nunc etiam sibi vendicat, nec ad vllam accommodari possunt sectam recentium hæreticorum. Sola enim Ecclesia, quę Romano paret Pontifici, per vniuersum orbem pertinet, vel certè indies per eum diffunditur. Itaque ipsa sola est, *hæreditas*, illa ac possessio Christi, quæ nõ angustioribus, quàm totius *terræ terminis* continetur. Quam quo Sectarij quidem vehementius oppugnant, eo magis in Oriente & Occidente propagatam esse videmus. Prorsus vt in istos pulchrè conueniat, quod de sui temporis hæreticis commodè dixit D. Bernardus. *Ipsi*, inquit, *potius se subtrahunt huic hæreditati, qui illam Christo conantur subtrahere*. Neq; verò nobis hîc obstat, quod apud illas ipsas gentes, in quibus doctrina Romanæ Ecclesiæ disseminatur, multi etiam inueniuntur, qui illam repudient. Nam & illud oportet impleri quod item scriptum est: *Eritis*

Psalm. 2. Sermo. 66. in Cantica.

Luc. 21. *odio omnibus hominibus propter me.* Itaq; Ecclesiam Christi esse Catholicam, minimè quidem est, eiùs doctrinam ab omnibus & singulis vbique gentium recipi, sed esse certè vbique qui illam indies recipiant: vt diligenter etiam Ioannes Driedo, vir eruditissimus, annotauit. Quod cùm in eum cœtum duntaxat, qui Romano Pontifici, tanquam pastori grex adhæret, conueniat; ille solus Ecclesia Catholica est.

Li. 4. de variis dogmat. ca. 2. p. 2. sentētia 9.

Psalm 18. Quam ob rem siue prophetiam illam Dauidis de Apostolis: *In omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum*: per Apostolos ipsos omnino impletam fuisse (sicut placuit quibusdam è sanctis Patribus) siue continua indies Euangelij propagatione per orbem vsq; ad seculi consummationem impleri (vti Augustinus & alij sentiunt) arbitremur; perspicuum est, in solam Ecclesiam, quæ fidem amplectitur Romanam, eiusmodi prophetiam competere, atque adeò ipsam solam esse Catholicam. Nam (quod obseruatione dignissimum est) sicut à nulla vnquam hæreticorum Secta legitur Christi fides apud vllas gentes fuisse plantata: ita nulla vnquam gens Christianam complexa est fidem, nisi eorum opera, qui cum Ecclesia [a] Romana communionem habuerunt, eiusque membra fuerunt: sicut & hodie quoque in amplissimis Orientis & Occidentis regionibus ab Ecclesiæ Romanæ ministris Euangelium diffunditur. *Negotium enim*, inquit [b] *Tertullianus, est hæreticis non ethnicos conuertendi, sed nostros euertendi. Hanc magis gloriam captant, si stantibus ruinam, non si iacentibus eleuationem operentur.* Qua in re quàm illi sint Apostolorum dissimiles, pulchrè idem Tertullianus ostendit his verbis: *Apostoli enim*, inquit, *de mortuis viuos suscitabant, isti de viuis mortuos faciunt.* Neq; verò Christi fidem Ecclesia Romana tantummodo propagauit, sed etiam perpetuò illam

Vide de ea quęst. Driedō. loco citato.

a Lege hist. Ecclesiast. Socrat. li. 4. c. 29. & li. 7. c. 8. & 30. Sozom li. 2. c. 23. Niceph li. 14. c. 40. Bedam lib. 1. & 2. hist. Anglican. Platinam in vitis. Pontif. Steph. VII. & Adriani IV. Æneam Sylu. de origi. Bohem. c. 16. &c.

b Lib. de præscript.

Hæreticorū studium paucis verbis comprehensum à Tertulliano.

Ibidem.

lam ipsa conseruauit; [c] auctoritate nimirum sua hæreses, quæcumq; olim exortę sunt, damnãdo & proscribendo, vt ex variis historiis & Conciliorum actis cognosci potest.

[c] Leg. Niceph. li. 4. c. 36. & li. 6. c. 29. Tertul. li. 1 cõtra Praxeam. & li. de pudicitia. Hieronymum ad Pamach. & Oceanũ. Cypri. li. 1. ep. 4. Aug. li. 2. de peccat. orig. c. 21. &c.

III.

Solam Romanam Ecclesiam esse SANCTAM.

IAM sanctitatis Ecclesiæ illa inter cæteras illustrior notio est, qua illius firmitas atque constantia declaratur, contra quam nec portę inferi præualebunt, vt superiùs à nobis in huius proprietatis assertione demonstratũ est. Hoc modo solam congregationem quæ Romano Pontifici paret, sanctam esse, planissimum est. Nempe quę nullis vnquam aut persecutionibus, aut erroribus opprimi potuit, sed illis est potius illustrior multo facta. *Improbatio enim hæreticorum*, inquit ad Dominum D. Augustinus, *facit eminere quid Ecclesia tua sentiat, & quid habeat sana doctrina.* At hæreticorum conuenticula nulla fuerunt diuturna vnquam. Sed neq; erunt recentium Sectariorum, cùm & illa ipsa, quæ ab illis defenduntur, nefaria dogmata, iam olim etiam ab Ecclesia reiecta fuerint: vt minimè existimandum sit, eam in posterum doctrinæ deprauationem perpetuò duraturam. Etenim fidem solam ad salutem satis esse, cum [d] Simone Mago & [e] Eunomio volunt: cum [f] Aërianis sacrificium & orationes pro defunctis improbant: Sanctorum atque imaginum cultum cum [g] Vigilãtio & [h] Iconoclastis: Matrimonium virginitati anteponunt ex sententia damnati [i] Vigilantij: Episcopos superiores presbyteris non agnoscunt, quæ fuit hæresis [k] Aërij. Originis peccatum tegi tantùm, non tolli baptismatis gratia, docent cum [l] Messalianis: Execrantur Euangelicam paupertatem cum [m] Vigilantio: Item Ecclesiam errare posse putant, vt ante illos [n] Donatistæ & alij hæretici opinati sunt. Traditiones non scriptas repudiant, solisq; Scripturis niti volunt, quod illis est

Lib. 7. conf. cap. 19.

Sectarios veteres hæreses renouásse.

[d] Irẽ. li. 1. c. 20.
[e] Aug. hęre. 54.
[f] Damasc. lib. de hæresib. Niceph. li. 16. c. 6. Epipha. lib. 3. Tõ. 1. hær. 75.
[g] Hieron. cõtra Vigilant.
[h] Secunda Synod. Nicæn.
[i] Hieron. cõtra eund.
[k] Epiphan. loco citato.
[l] Aug. hær. 53.
[m] Hieron. cõtra eund.
[n] Aug. passim cõtra Donat.

a Basil. lib. de Spir. san. c. 27. Aug. li. 1. contra Maximin. Arrian. Theodoret. lib. 1. cap. 8. Vide tabulas Lindani.

est cōmune cum a Arrianis & Eunomianis, & quotquot vnquam exstiterunt hæretici. Et ne omnia enumerem quidquid aduersus Ecclesiam Catholicam *perniciosa animositate:* vt Augustini verbis vtar, defendunt, non nisi ex veterum fæce hæreticorum hauserunt: vt in omnibus quæstionibus controuersis facilè ostenditur. Quod cùm ita sit, omnino sperandū est, non multò pòst fore, vt quorum errores isti imitantur, eorum quoq; habeāt exitum, *deficientesq; quemadmodum fumus deficiant.*

Psalm. 36.

IIII. *Solam Ecclesiā Roman. esse APOSTOLICAM, & quomodo id probetur.*

DEINCEPS sequitur, vt illam ipsam congregationem, quæ cum Ecclesia Romana communionem habet, Apostolicam item esse, id est, fidem atq; dogmata Apostolorum sequi, ab iisdemq; originem ducere, probemus. Hoc Episcoporum omnium continua successione, & doctorum ac populorum, per quos doctrina ab Apostolis accepta, ad nos vsq; perpetua temporum serie peruenit, rectissimè probatur. Vt enim aliquis tum optimè probat, se patrimonium aliquod aut nobilitatem antiquam à maioribus suis, qui multò antè vixerunt, accepisse, cùm ostendit, id se accepisse à parente, & hunc rursus à patre suo, & illum item à suo, sicq; deinceps donec ad familiæ caput perueniatur: ita nos rectè probamus, doctrinam, quam hodie tenemus, à maioribus nostris, Apostolis, atq; adeò ab ipso Christo, tanquam hæreditatem accepisse, cùm defendimus, hanc ipsam doctrinam fuisse eorum, qui nos proximo seculo antecesserunt, & rursus illos à maioribus suis, qui similiter proximè illos præcesserunt, eandem ipsam accepisse, & ita deinceps, donec successionis series continua ad Apostolos ipsos perducatur, qui Ecclesiam Christi plantauerunt. Hanc probāndi rationem aptissimam esse sanctissimi Patres etiam iudicārunt, eamq; ipsi contra sui temporis hæreti-

cos

eos passim vsurpauerunt. Quo quidem in genere maximè est illustris illa Diui Irenæi sententia: *Traditionem*, inquit, *ab Apostolis, & annunciatam hominibus fidem, per successiones Episcoporum peruenientem vsq; ad nos, indicantes, confundimus omnes eos, qui quoquo modo vel per sui placentiam malam, vel vanam gloriam, vel per cæcitatem et malam sententiam, præterquam oportet colligunt.* Sed vt hanc argumentandi formam nobis cõpetere doceamus, cõfirmandum iam est, nos hanc ipsam doctrinam, quam Romana nunc tenet Ecclesia, ab iis, qui proximo seculo præterierunt, & illos similiter ab antecedẽtibus proximè suis maioribus, & sic deinceps vsq; ad Apostolorum tempora accepisse. Quod his modis certissimè ostendimus. Lib. 3. cap. 3. *Doctrinã Ecclesia Romana ab Apostolis traditam esse, argumentis probatur.*

PRIMÒ. Quotiescunq; in Ecclesia aliqui ab Apostolica doctrina discesserunt, cõstat eos tandem à Catholica Ecclesia, iuxta diuinas [a] promissiones, quas habet, notatos primùm, deinde repressos & proscriptos esse; idq; cum personarum ac temporum notatione variis historiis est proditum. Quo autem tempore vel à quibus Ecclesiis primùm, post Apostolorum tempora, doctrina ea, quam nunc Ecclesia Romana tenet, cõtra doctrinam Apostolicam introducta fuerit, doceri non potest; multoq; minus constat, illi vnquam ab Ecclesiis Catholicis (ab Ecclesiis Catholicis inquam, non ab vno vel altero, vel paucis hæreticis, qui & ipsi cõmuni Ecclesiarum sententia damnati fuerint, vt Hufs, VViclephus, & similes) reclamatum esse. Dum autem Sectarij, qui Ecclesiam accusandi partes sceleratè sibi sumpserunt, id non ostendunt; iure optimo possessionem huius doctrinæ Apostolicæ, tanquam hæreditatis à nostris maioribus acceptæ, nobis vendicamus. PROBATIO I. a Isa. 59. Matt. 16. Ioan. 14. & 17. &c. Id videre est passim in auctorũ Orthodoxorũ Chronicis.

[b] VVolfgang. Muscul in locis com. c. 12. de Eccle.
[c] Lutherus in supput. annorum mundi.
[d] Illyricus in catalo. testiū verit. in præfatione & alij passim.
[e] Id apparet satis ex epistolis eius.

Nam quod [b] quidam ex Sectariis dicunt, abhinc annis circiter quadringentis doctrinam Apostolicam in Ecclesia palam corruptam esse; [c] alij abhinc ferè sexcentis; [d] alij abhinc ferè mille, circa tempora videlicet D. Gregorij: nónne satis hac opinionum varietate declarāt, habere se nihil ea de re compertum? Fuit temporibus Gregorij communis orbis terrarum ea fides, quam defendit Gregorius; vt qui cum omnibus Ecclesiis earumq; Episcopis [e] communionem habuit. Eandem autem fidem Gregorij, post Gregorij tempora vsq; ad nos, in orbe cōmunem atq; Catholicam fuisse eādem constat de omnibus hodie doctrinæ capitibus controuersis. Quomodo igitur aut Gregorij temporibus, aut post Gregorij tempora doctrina illa, quæ sola erat vbiq; terrarum eadem, corruptela doctrinæ Apostolicæ fuit? *Quod enim apud multos*, & multò magis quod apud omnes, *vnum inuenitur, non est erratum, sed traditum*, inquit verissimè Tertullianus. Et impossibile est, vt in orbe toto contra legitimam Christi Ecclesiam *portæ inferorum præualeant*, corruptelaq; Apostolicæ fidei vbiq; obtineat, sicut obtinuit à tempore Gregorij, atq; adeò Apostolorum vsque ad nos, fides ipsa Gregorij.

Doctrinam Apostolicam nūquam fuisse in Ecclesia Romana mutatam.

Lib. de præscript. post medium.

Matth. 16.

Quod autem Sectarij quidam hoc loco respondent, iam vsq; ab Ecclesiæ exordio Apostolicam doctrinam corrumpi cœpisse; id verò nihil quidem pertinet ad rem, de qua nunc agimus. Quærimus enim, quando Apostolica doctrina adulterari cœperit, non tantùm priuato vnius aut paucorum errore, sed communi eius cœtus cōsensu qui vera Christi Ecclesia antea fuisset, quiq; proinde, deficiens communiter à vera fidei doctrina, vera etiam esse Christi Ecclesia desierit.

Sadeel contra Theses Posn. & alij.

Multum interesse, vtrum priuato vel communi errore doctrina corrupta esse dicatur.

Hæc enim summa eius accusationis, quam Ecclesiæ Romanæ non ita pridem Sectarij intentârunt, est: eam cùm aliquando esset cœtus verè fidelium, hoc est, cùm fuisset aliquando legitima Christi Ecclesia, ab ipso Apostolo Paulo, aliisque permultis Apostolicis sanctissimisque viris, magnificè etiam ob integritatem fidei laudata; demum errore communi ab Apostolica veraque doctrina fidei degenerâsse, adeoque legitimam Christi Ecclesiam esse desiisse. Hoc autem quando factum sit, iure nos optimo percunctamur Sectarios; quando, inquam, vel omnino, vel ex parte, Apostolica doctrina corrumpi in Ecclesia Romana, communi (communi, inquam) errore cœperit. Etenim priuatis erroribus, non dubium est, quin iam inde ab Ecclesiæ primordio seductores aliqui veritatem fidei adulterare tentauerint, quos passim suis in epistolis confutauit Apostolus, qui etiam idcirco ad Thessalonicenses scribens aiebat, iam suo tempore *mysterium iniquitatis operari.* Quando autem communi eius cœtus consensu, qui vera fuisset Christi Ecclesia, corrumpi Apostolica doctrina vel omnino vel ex parte cœperit; hoc verò est, quod expedire nobis nequeunt Sectarij iure ac merito de ea re interrogati.

Sectarij quomodo Romanã Ecclesiam accusent de defectione.

Rom. 1.

Accedit quod de auctoribus per quos ea communis corruptela sit inuecta, & quomodo deinde ab Ecclesia vera fuerint illi repressi, nihil isti proferre possunt. Nisi quod planè incredibiliter, & admodum etiam ridiculè quandoque solent (ne videantur ipsi esse hæretici) nobis affingere errores quorundam veterum hæreticorum; qui tamen à nulla alia Ecclesia, neque secundum vllam aliam doctrinam nisi nostram, damnati & profligati ex Christi castris sunt. Verbi gratia: Dixerunt Ebionitæ, non solam Christi fidem (quatenus ea vox pro tota lege Chri-

Quàm ineptè Sectarij hæreticorum quorundam errores Catholicis affingant.

ſti accipitur) ad ſalutem ſufficere: intellexerunt autem etiam requiri [a] cæremonias & obſeruationem veteris legis. Quia verò nos docemus, non ſolam fidei virtutem, ſed aliis etiam animi bonis motibus, vt caritatis, &c. & obſeruatione aliorum mandatorum Chriſti, ſalutem comparari: Nugantur iſti, doctrinam illam Ebionitarum nos defendere. Quis non videt diſcrimen? Ac ratione æquè facili ſimiles iſtorum in hoc genere leuiſſimas nugas confutaui [b] alio loco.

[a] Niceph. lib. 3. hiſt. cap. 13.

[b] In refutat. Apolog. cauſſarũ Herbrandi, cur inſtitutum certamẽ de idololatria deſeruerit, 2. p. cauſſa 1.

Sed aiunt præterea ſe ex libris ipſis Apoſtolicis, id eſt, ex Scriptura ſacra, probare, contraria nos Apoſtolicæ doctrinæ ſentire. Id verò non modò falſo, ſed etiam admodum ineptè ab illis in hac controuerſia obiicitur. Cùm enim quæſtio aliâs de Scripturæ ſententia & interpretatione in variis doctrinæ capitibus inter nos agitetur; eaq; ſit propter iſtorum pertinaciam penè interminabilis: poſtulamus ab ipſis duo. Primum, vt quandoquidem Eccleſiæ accuſatores ſunt, quibus incumbit ex officio probare, planum nobis ex Scriptura faciant, doctrinam ſuam eſſe Apoſtolicam potius quàm noſtram. Hoc verò cùm præſtare non poſſint, eoque nomine (ſicut eſt accuſatorum lex) cauſſa cadant; nec videant tamen, vt ſunt cæci, à nobis potius ſe in quæſtionibus omnibus tanquam corruptores Apoſtolicæ doctrinæ reuinci: Petimus deinde, vt compendio hiſtoriarum, notatis temporibus & perſonis, teſtimoniiſque contrariis Catholicorum, doceant, noſtram doctrinam poſt Apoſtolorum tempora contra Apoſtolos aut eorum in doctrina ſucceſſores inuectam in Eccleſiam fuiſſe. Hîc dico ineptè ipſos facere, ſi ad quæſtionem de Scripturæ ſententia infinitam regredi velint. Quod noſtri quidem non ideò in hac de Eccleſia controuerſia detrectant, quia de doctrina ipſa ex Scri-

Sectariis incumbere vt probent doctrinã Apoſtolicam in Eccleſia Romana fuiſſe mutatam, nec id facere poſſe, ideoque cauſſa cadere.

Tergiuerſatio Sectariorum in quæſtione de Eccleſiæ Romanæ doctrina, vtrum ſit Apoſtolica.

pturæ fundamentis disputare nolint (faciunt enim id in singulis doctrinæ locis controuersis, satis copiosè, & voce quotidie in templis & scholis, & scriptis etiam libris, pluribus fortè quàm est necesse) sed vt quæstio de vera Ecclesia atque adeò de veritate in vniuersum doctrinæ, finem aliquando habere, compendioque diiudicari possit ex iis notis, quibus Ecclesiam suam Deus discerni voluit, quarum vna est hæc originis Apostolicæ.

Postulamus igitur ab Aduersariis, vt si Ecclesia Romana ab ea fide Apostolica communiter defecit, quæ de ea *per vniuersum mundum*, vt Apostolus inquit, cum laude aliquando *annunciabatur*; nobis tempora, auctores, & modum indicent eius defectionis. Cùm enim hæreses in vtilitatem Ecclesiæ diuinitus permittantur, *vt qui probati sunt*, sicut Apostolus inquit, *manifestiſiant*; cumque maneat Spiritus veritatis cum Ecclesia in æternum: certè fieri nequit, vt doctrina vera atque Apostolica, vel simul, vel sensim per partes, palam adulteretur, quin id ipsum in Ecclesia manifestissimum fiat.

Rom. 1.

1. Cor. 11.

Semper in Ecclesia notari exorientes hæreses.

Non enim Ecclesia, vt Sectarij quidam ludunt, tanquam singulare alicuius hominis corpus est, quod nemine animaduertente labefactari sensim potest, donec totum appareat tabidum. Neque etiam ideò nauicula Petri eadem nominatur, quia vt nauicula potest nemine attendente rimas paulatim facere, donec fluctibus tandem obruatur: sic sensim etiam Ecclesia ipsa possit inquinari eiusmodi erroribus, qui neque sciantur, neq; notentur, neque damnentur ab Ecclesiæ cœtu. Non est in hoc comparatio, sed in eo, quòd vt corpus, sic etiam Ecclesia variis ex membris constat, & tentationibus variis, sicut nauis fluctibus, quatitur, dum ad portum patriæ cœlestis appellit. Cùm verò *ciuitas* etiam *supra montem posita*

Sadeel contra Theses Posnanien. de Ecclesia.

Non potuisse sensim fidelibus ipsis non animaduertentib. corrumpi doctrinam Apostolicam in Ecclesia, sicut Sectarij nugãtur.

Matth. 5.

sita sit & luce solis clarior; necesse est, vt sensim in ea notentur errores, si sensim in illam irrepunt.

Itaque cùm multas ac varias doctrinæ corruptelas iam inde ab Apostolorum temporibus diuersi hæretici, tanquam zizaniam, superseminare in agro Ecclesiæ contra fidem Apostolicam tentauerint: nulla tamen ex illis est, cuius auctorem, originem, progressum, exstirpationem, notatis temporibus assignare ipsi non possimus. Imò verò ex qua hæresum fæce doctrina Lutheri aliorumq; Sectariorum sit hausta, clarè & distinctè eiusmodi obseruatione docemus. Potéstne igitur isto modo indicari, quo tempore, à quibus, qua ratione, ea quæ hodie est doctrina Ecclesiæ Romanæ, contra doctrinam Apostolicam inuecta sit, & rursus à Catholica Ecclesia reiecta? profectò non potest. Quare alterutrum fatendum est, vel doctrinam, quam hodie tenet Ecclesia Romana, esse planè eam, quam ab Apostolis initiò sine controuersia accepit; vel si corruptela potius illius doctrinæ Apostolicæ est, Spiritum sanctum Ecclesiam suam deseruisse, qui de ea inquinatione doctrinæ nullis seculis præteritis ante Lutherum ipsam admonuerit; atque etiam orbem vniuersum perpetuo quasi lethargo laborauisse, qui non animaduerterit, neque literarum monumentis prodiderit tantam in religione Romana mutationem. At hoc incredibile est: alterum illud igitur est verum, nempe doctrinam Ecclesiæ Romanæ esse incorruptam planeque Apostolicam.

Vide suprà, vbi probatum est, solam Ecclesiã Romanam esse sanctam.

Quæ ratio eò apud me maioris est ponderis, quòd illa similiter video veteres Patres suorum temporum hæreticos refutâsse, Ecclesiæque doctrinam in vniuersum Apostolicam esse probauisse, cùm illi æquè atque iam Sectarij à doctrina Apostolica eam desciuisse comminiscerentur..

Eodem modo iã probari doctrinam Ecclesiæ Romanam esse Apostolicã, quo id olim aduersus hæreticos

cerentur. *Videamus*, inquit Tertullianus, *ne Apostoli simpliciter & plenè omnem regulæ ordinem omnibus ediderint: Ecclesiæ autem suo vitio aliter acceperint, quàm Apostoli proferebant. Omnia enim*, inquit, *ista scrupulositatis incitamenta inuenias prætendi ab hæreticis.* Et plus satis, Tertulliane, cum hodie prætextum impium *notamus in nostris Sectariis.* Sed subiungit deinde eiusmodi calumniæ refutationem: *Hoc*, inquit, *si ita est; neglexerit officium Dei villicus, Christi vicarius Spiritus sanctus, sinens Ecclesias aliter interim intelligere, aliter credere, quod ipse per Apostolos prædicabat. Quomodo*, inquit, *verisimile est, vt tot ac tantæ Ecclesiæ in vnã fidem errauerint? nullus inter multos euentus, vnus est exitus: variâsse debuerat error doctrinæ Ecclesiarum. Cæterùm quod apud multos vnum inuenitur, non est erratum.* Hactenus ille, & rectissimè quidem. *Vbi enim Ecclesia*, inquit B. Irenæus, *ibi & spiritus Dei: & vbi spiritus Dei, illic Ecclesia & omnis gratia, spiritus autem veritas.*

probauerunt Patres Veteres. Lib. de præscript.

Nota.

Lib. 3. contra hæres. cap. 40.

Neque facere possum, quin hîc propter loci opportunitatem adscribam pulcherrimam, ac spiritu Dei plenam, Campiani nostri, non ita pridem fortissimi in Anglia Christi martyris, orationem, quæ figmentum Sectariorum de corrupta doctrina in Ecclesia Romana, mirificè redarguit. *Quando*, inquit, *fidem tantoperè celebratam Roma perdidit? Quando esse desiit, quod antè fuit? Quo tempore? Quo Pontifice? Qua via? Qua vi? Quibus incrementis vrbem & orbem religio peruasit aliena? Quas voces, quas turbas, quæ lamenta, ea res progenuit? Omnésne orbe reliquo sopiti sunt, dum Roma, Roma inquam, noua Sacramenta, nouum sacrificium, noua religionis dogmata procuderet? Nullus exstitit historicus, neque Latinus, neque Græcus, neque remotus, neque citimus, qui rem tantam vel obscurè iaceret in commentarios?*

In li[illegible]lo dece[illegible]um p[illegible]a Eccl[illegible] Rom. ratione 7.

Exemplis manifeſtis oſtenditur, eſſe incredibile quod Sectarij fingunt Eccleſiam Romanam nouâſſe Apoſtolicam doctrinam.

Atque, vt ego quidem aliqua ratione exprimam, quantam apud animum certè meum hæc oratio Campiani vim habeat: hoc vtar exemplo. Cenſent Sectarij, inſtitutum ſacrificandi Euchariſtiam, moremque ſanctos inuocandi, & aliorum eiuſmodi cultuum, turpiſſimam eſſe idololatriam, atque adeò non minus, ſed multo etiam magis peruerſum, Apoſtolicæque doctrinæ contrarium, quàm ſi quis vellet ritu gentilium aut Iudæorum, oues & boues aliaſque pecudes immolare Deo, aut pro Diis venerari volucres & ſerpentes. Obſecro, quis nunc credat, fieri his temporibus poſſe, vt vel Pontifex aliquis Romanus, vel alius quiſquam, eiuſmodi ritus immolandi animalia, vel adorandi ſerpentes; contra Chriſti Apoſtolorumque doctrinam in Eccleſiam inducat, tum Spiritu ſancto conniuente, tum eadem ipſa Eccleſia Catholica per cunctum orbem & conſentiente & planè diſſimulante, neque notante quidem ad memoriam poſterorum talem Chriſtianæ atque Apoſtolicæ doctrinæ deprauationem? Profectò inſanus eſt, ac mente omni caret, qui hoc exiſtimet in Chriſti Eccleſia poſſe euenire. Quod ſi hoc accidere poſſe incredibile eſt: quomodo credi poteſt, id ipſum iam antè eueniſſe? Quomodo, inquam, eſt veriſimile, & ſacrificium Miſſæ (v.g.) atq; adeò ritum veſtium ſacrarum, & templorum; & morem venerandi imagines, ac Diuos inuocandi; æquè (vt æſtimant Sectarij) Apoſtolicæ doctrinæ contrarium eſſe, atque immolandi animalia ritum; & tamen in Eccleſiam per cunctum orbem ſic eſſe introductum, vt neque repugnauerint in ea re vnquam Chriſtiani populi, neque poſterorum quidem memoriæ, cum obſeruatione perſonarum & temporum, talem corruptelam religionis prodiderint? Porrò, ſi hoc in vno etiam vel altero dogmate

Nota.

factum

factum esse, incredibile apparet: quanto id videri debet incredibilius, si res omnes cumules hodie controuersas, in quibus Sectarij criminantur Ecclesiam Catholicam communi errore ab Apostolorum institutis doctrinaque recessisse? Me quidem hæc consideratio certissimè apud animum meum statuere facit, aut nullam omnino esse in orbe incorruptam doctrinam Apostolorum, quod existimare nefarium esset, aut eam esse, quam retinet Ecclesia Romana, quæ proinde verissimè est Ecclesia Christi Apostolica.

PROBATIO II.

SECVNDÒ, Id ipsum probamus, quia, vt maximè consuetudines aliquæ pro ratione temporum, vt fit, variæ fuerint: tamen quod attinet ad doctrinam ipsam de auctoritate statuendi, quod in Ecclesia conuenit, aliisque doctrinæ locis hodie controuersis, sæpe nostri ostenderunt, Patres & Doctores illustres, qui ab Apostolorum temporibus ad hæc vsque tempora diuersis [a] seculis scripserunt, nobiscum esse consentientes. Quod profectò verissimum esse, ab iis deprehenditur, qui non Sectariorum more pauculas quasdam sententias obscuriores hinc inde in monumentis Patrum venantur, sed locos ipsos perlegunt & cum iudicio conferunt. Consensus autem ille diuersarum ætatum manifesto argumento est, continua serie successionis eam doctrinam iam inde ab Apostolico seculo ad nos vsque peruenisse.

[a] Hanc etiam continuationem doctrinę ostendit per singulas annorum centurias à Christo nato, Genebrardus Theolog. Parisien. in docta illa sua Chronologia non ita pridem edita. Vide etiã Sanderum, de visibili Mõnarch. Ecclesiæ.

PROBATIO III.

TERTIÒ. Non tantùm Patres ac Doctores illustres per omnes ætates ad hæc nostra vsque tempora in doctrinæ capitibus hodie controuersis nobiscum consentiunt: sed disertis etiam verbis passim [b] confitentur, Ecclesiam Romanam, cui, similiter vt iam, Pontifices Romani variis temporibus præfuerunt, legitimam & Apostolicam esse Ecclesiam. Neque verò hîc obstat, quod veteres

[b] Irenæus lib. 3 ca. 3. August. cont. ep. fund. cap. 4. & aliàs passim. Ambr. Serm. 47. de fide Petri. Hieron. in epist. ad Damas. de ver.

bo Hypostas. Cyprian. lib. 1. epist. 1. ad Cornel. & lib. 4. epist. 9. ad Pup. & alij.

c Lege præsertim Irenæū & August. locis cit. & Tertul. lib de præscript. & Optatū lib. 2. contra Parmen &c.

Patres non videantur de hac ipsa numero congregatione, quæ hodie paret Romano Pontifici, paruitque Pontificibus recentioribus, esse loquuti. Huic enim quoque testimonium reipsa perhibuerunt, eo ipso, quod non alia de caussa [c] fatebantur, eum cœtum hominum, qui cum Romana Ecclesia communionem illis temporibus habebat, esse Apostolicum, nisi quia successione Episcoporum ac populorum, atque adeò etiam ipsius doctrinæ, cum illa ipsa Ecclesia primitiua coniungebatur, quæ fuit ab ipsis Apostolis plantata, sicut hodie planè coniungitur Ecclesia quæ nunc est Romana.

PROBATIO IIII.

Magdeburgenses centuriatores doctrinam potius Ecclesiæ Romanæ ostenderunt esse Apostolicam.

In præfat. lib. pro epist. Pontif. & canonibus Apost. cōtra Magdeburgen.

QVARTÒ, cùm Aduersarij contrà, testimoniis veterum, tum alibi, tum maximè in historia Magdeburgensi probare voluerint, non retineri à nobis, sed instaurari à se potius doctrinam ab Apostolis traditam; hoc adeò non præstiterunt, vt tanquam laborâssent ipsi pro nobis, non suam, sed nostram omnino originem ostēderint esse Apostolicam. Etenim (vt optimè Turrianus noster annotauit) præcipuus illorum labor in eo consumptus est, vt ex omnibus Ecclesiæ ætatibus testes colligerent & accerserent, qui pro nobis, nostraque doctrina, contra se testimonium dicerent, vt id ipsi testimonium non aliter refellerent, quàm auctoritate sua (magna scilicet) affirmando, næuos atque errores esse eiusmodi Patrum, quòd nobis fuerint suffragati. Qua quidem re non minus stultè fecerunt, quàm reus aliquis faceret, si dum nullum innocentiæ suæ idoneum testem inuenire potest, laboraret tamen in testibus accersendis, qui ipsum condemnarent, vt coram iudicibus deinde diceret, illos omnes mentiri. Atque hoc idem iudicium est aliorum omnium, qui cum iudicio aliquo historiam illā Centuriatorum Magdeburgensium legunt. Nulla enim annorum

rum

rum centuria est ex tredecim, in quas memoriam temporis à Christo nato ad annum vsque circiter 1300. partiti sunt, in qua non ipsi apertè [d] indicauerint, Orthodoxos, qui vnaquaq; centuria floruerunt, doctrinæ nostræ vel more instituto q; religionis, vel fidei dogmatibus explicandis, vel damnandis hæreticis (quorum isti nunc discipuli sunt) suffragari: nisi quod inclinationem doctrinæ, næuos, superstitiosos cultus, erroresque Doctorum (scilicet) appellant.

[d] Id maximè animaduertere licet in vnaquaq; centuria ca. 4. cuius inscriptio vbique est, de doctrina, & ca. 5. cuius inscriptio est de hæresibus, & cap. 6. cuius inscriptio est de cærimoniis & ritibus; & cap. 7. cuius inscriptio est de gubernatione Eccle. & cap. 10. cuius inscriptio est de Doctoribus & Episcopis. Item quandoque in præfationibus ipsarum centuriarum. Item sæpe etiam in cap. 2. quod est de Ecclesia; & in cap. 3. quod est de Ecclesiæ persecutione.

V.

ALIA Ecclesiæ proprietas, ex qua item, tanquam ex nota, dignosci illam debere dicebamus, rectus est ordo. In quo maximè illustris est auctoritas atq; dignitas Ecclesiastici ministerij, continua serie successionis Episcoporum ac Ministrorum Ecclesiæ constans, quos Deus vsq; ad seculi consummationem esse voluit, vt tanquam Pastores & Doctores in vera solidaque doctrina contineant atq; confirment fideles alios, ne falsarum opinionum vento circumferantur. Hinc verò propterea firmissimum ad veram Ecclesiam comprobandam argumentum ducitur, quia ex epistola ad Ephesios perspicuum est, doctrinam fidei veram, atq; adeò communicationem cum legitima Christi Ecclesia, ab huiusmodi Pastorum atque Doctorum ministerio disiungi non posse. Nam Apostolus nobis declarat, consilium Dei fuisse, perpetuò vt in Ecclesia sint Pastores, à quibus Christianus populus doctrina solida rectè informari possit. Cuius quidem consilij, cùm totum ad Christiani populi salutem accommodatum sit, ea certè vis est, vt nunquam nō idem populus, in Ecclesiæ legitimis Pastoribus doctrinam

Ephes. 4.

Continua successio ministrorum, cur sit Ecclesia nota certa.

nam veram reperturi sint, si ab iis eam requirant. Id autem vt consistat, omnino fatendum est, secundum legem quidem ordinariam Dei, neutiquam fieri posse, vt legitima perseueret in Ecclesia successio Pastorum, & tamē apud eos non sit vera atq; solida fidei doctrina. Quod & illa etiam ratione manifestissimè patet. Si enim fieri posset, vt omnes legitimi Ecclesiæ ministri à vera fide aberrarent, posset quoq; euenire, vt aberrarent item cum illis reliqui fideles omnes. Sequuntur enim hi, imò sequi debent, vocem Pastorum. At vt oues omnes & Pastores errent, id est, vt erret Ecclesia vniuersa, quæ constat omnis, vt Diuus Gregorius Nazianzenus ait, ex ouibus & pastoribus, fieri, vt suprà est probatum, nullo modo potest. Ergo neque vt errent omnes Ecclesiæ ministri legitimi.

In orat. de moder. in disput. habenda.

Hoc cùm præclarè olim intelligerent sanctissimi Patres, ipsi quoq; contra sui temporis hæreticos vehementer premebant istud argumētum, quod pro Ecclesia vera, ex legitima Episcoporum auctoritate, continua successione ab Apostolis prouenīente, ducitur. *Edant*, inquit Tertullianus, *origines suarum Ecclesiarum: euoluant ordinem Episcoporum, ita per successiones ab initio decurrentes, vt primus ille Episcopus aliquem ex Apostolis, vel Apostolicis viris, qui tamen cum Apostolis perseuerārit, auctorem habuerit vel antecessorem.* Item Augustinus aduersus Donatistas: *Numerate*, inquit, *Sacerdotes primò ab ipsa sede Petri: & in ordine illorum Patrum quis cui succèsserit, videte.* Et contra Epistolam fundamenti; *Tenet me*, inquit, *in Ecclesia Catholica ab ipsa sede Petri Apostoli, cui pascendas oues suas Dominus commendauit, vsq; ad præsentem Episcopum successio sacerdotum.* Hoc argumento Augustinus nunquam esset permotus, nisi ex sacris literis didicisset à manifesta continuataque Pasto-

Patres ex successione ministrorum ostendisse veram Ecclesiam.

Lib. de præscript.

In Psalmo cōtra partē Donati post medium

Lib. contra epist. fund. c. 4.

Atque eodem modo idem Aug. argumētatur in epist. 165. ad literas cuiusdam Do-

Pastorum Ecclesiæ successione, doctrinæ veritatem atq; adeò legitimam Christi Ecclesiam diuelli non posse. Quod enim ait: *Tenet me in Ecclesia Catholica, sacerdotum successio:* tantundem valet, ac si dixisset: Ideò in huius cœtus communione permaneo, quoniam in eo existimo esse cum successione veritatem coniunctam, quæ tanquam anima est Ecclesiæ. Prætereo [a] Irenæum, [b] Epiphanium, [c] Cyprianum, [d] Optatum, & alios, qui similiter ex eiusmodi successione, tanquam ex certa nota, dignosci legitimam Ecclesiam voluerunt.

nat. in qua Pontifices oẽs enumerat vsque ad Anastasium.

[a] Lib. 3. c. 3.
[b] Contra hæres. 27.
[c] Lib. 1. ep. 6.
[d] Lib. 2. cõtra Parmen.

Hanc notam ordinis in manifesta Pastorum atque Doctorum successione, in solam Ecclesiam, quæ Romano Pontifici paret, conuenire, clarius est, quàm vt ab ipsis Sectariis negari vllo modo possit. Constat enim à Diuo Petro vsq; ad Gregorium ipsum decimum tertium, qui Pontifices in Ecclesia Romana, successionis serie præfuerint, itemq; in aliis etiam Ecclesiis omnibus qualis itidem fuerit à sua cuiusq; Apostolica origine successio Pastorum. Contrà Sectarum magistri, quibus ipsi Apostolicis viris loco atq; ministerio Ecclesiastico successerint, demonstrare non possunt. Imò ne volunt quidem cum iis aliquid esse sibi commune, qui in illo externæ successionis ordine suum locum ministrorum tenent. Itaque quod Optatus Mileuitanus de Victore hæretico Donatista, inquit, cum Romæ fuisse *filium sine patre, discipulum sine magistro, &c.* hoc idem rectè de Luthero dici potest, itemq; de Zuinglio, Caluino, & aliis Sectariis, qui primi variis in vrbibus nostra Patrumq; memoria errores disseminârunt. Hi enim *nemini succedentes* (vt de Nouatiano Cyprianus scripsit) *à se ipsis Episcopi ordinati sunt* & tanquã *de se* prodigiosè *nasci voluerunt*, vt inquit de hæreticis aliis Optatus. Quod cùm ita sit, non sunt Ecclesia Christi illi cœtus,

Legitima successionis ordinẽ soli Romanæ Ecclesiæ competere.

Lib. 2. contra Parmen.

Lib. 1. ep. 6.

Lib. 1. contra Parmen.

cœtus, qui ab eiusmodi Sectariis sunt eruditi. Cæterùm hîc respondent dupliciter. Primùm, externam successionem Pastorum & Doctorum in ministerio tantùm externo & loco, minimè ipsam per se indicium esse veræ Ecclesiæ, nisi cum successione sit coniuncta in eadem doctrina Apostolica. Ab hac autem desciuisse Pastores & Doctores qui adhærent Romano Pontifici. Proinde, quamuis in locum illi successerint Apostolorum, tamen nihil minus quàm Apostolicam esse eam Ecclesiam, quæ ipsis adhæret. Deinde aiunt, se quantumuis careant illa successione, tamen legitimos esse Pastores & Doctores, quoniam diuinitus sint ad instaurandam doctrinam Apostolicam excitati extraordinaria vocatione: nō minus quàm olim Prophetæ, aut ipsi etiam Apostoli: qui auctoritatem docendi minimè sunt consequuti ordinaria successione.

Non posse Sectarios vllo modo defendere esse se legitimos Ecclesiæ Ministros.

Sed quis non videat vtrumq; ab istis vanissimè dici? Quod enim ad primum attinet, paulò antè ex Scriptura & Patribus probauimus, à successione legitima & ordinaria Pastorum omnium & Doctorum Ecclesiæ neutiquam separari posse veritatē Apostolicæ doctrinæ. Quare fatemur, si successio legitima Pastorum & Doctorum absq; doctrinæ veritate staret, non ex illa satis posse veram Ecclesiam demonstrari. Sed pernegamus (secundum legem quidem Christi ordinariam) doctrinæ veritatem ab illa successione penitus seiungi possē; ita nimirū, vt nulli aliquando supersint in illa successione Doctores atque Pastores, qui doctrinam incorruptam retineant, sed omnes à verò aberrent. Quid enim si Augustino, Irenæo, Cypriano, & aliis Patribus, à successione Pastorum & Doctorum Ecclesiam Christi, atque adeò veritatem in ea doctrinæ quasi compendio quodam demonstrantibus,

Successionē in doctrina vera non posse à successione ipsa Pastorum Ecclesiæ separari.

tibus, Lutherus aliquis vel Caluinus, vel quiuis alius recens Sectarius, obiecisset, ex successione ipsa ministrorum per se, veram Ecclesiam demonstrari non posse, nisi cum ea successione veritatem doctrinæ cōiunctam esse argumentis aliis comprobetur? An nō hoc fuisset stultitiæ sanctissimos atq; eruditissimos Patres arguere, quòd ex successione pro vera Ecclesia argumentarentur, cùm potius deberent argumentari ex vnica veritate doctrinę? Atqui illi veritatem doctrinæ, vnà cum legitima Ecclesia, rectè ex ordinaria illa successione probari posse putauerunt, quia nec Ecclesiam, neque adeò veritatem doctrinæ ab illa Doctorum successione seiungi posse existimabant. Hac verissima persuasione fretus D. Gregorius Nazianzenus hunc in modum sui temporis hæreticos Arrianos exagitabat: *Absconditam post Christum sapientiam nobis annunciant. Rem lachrymis dignam. Si enim triginta his annis fides originem habuit; cùm quadringenti ferè anni ab eo tempore fluxerint, quo Christus palam cōspectus est; inane tanto tempore fuit Euangelium. Inanis etiam fides nostra. Et Martyres quidem frustra martyrium subierunt. Frustra etiam tales tantiq; Antistites populo præfuerunt.* Itē Hieronymus: *Cur post quadringentos annos docere nos niteris, quod antè nesciuimus? Vsque in hunc diem sine ista doctrina mundus Christianus fuit.* Et Tertullianus in præscriptionibus contra hæreticos: *Qui estis*, inquit, *vos? Vnde aut quando venistis?*

Epist. 2. ad Cleidon.

In epist. ad Pamach. & Oceanu. de errorib. Origenis.

Num verò illi hæretici, quos ita sanctissimi Patres refutabant, nouam & ab Apostolica traditione diuersam doctrinam proferre se fatebantur? Minimè. Sed id tamen Patres eo argumento conuincebant, quod secus illi docerent, quàm ordinarij ministri ante illos docuissent, à quorum ordinaria vocatione & successione doctrinam Apostolicam separari non posse Patres illi sanctissimi

Sectarios iam eodē modo quo Veteres hæreticos tergiuersari, & eodē modo reuinci quo illi à Patribus cōfutabantur.

Lib. 4. aduers. hæres. cap. 4.

Eodem lib. cap. 45.

ctissimi meritò persuasi erant. Quod ipsum euidentissimis illis verbis affirmat D. Irenæus. *Obaudire oportet iis, qui successionem habent ab Apostolis, qui* (id est, quia) *cum Episcopatus successione charisma veritatis acceperunt.* Et rursus: *Vbi charismata Domini posita sunt, ibi oportet discere veritatem; apud quos est ea, quæ est ab Apostolis successio. Hi enim eam, quæ est in vnum Deum, qui omnia fecit, fidem nostram custodiunt, & Scripturas sine periculo nobis exponunt.* Vides quemadmodum ex successione, certo quasi vinculo colligit veritatem?

Sectarios nō esse à Deo extraordinariè ad docendum missos.

In orat. de veris ac falsis Doctor.

Quod autem isti aiunt, se extraordinario modo diuinitus esse vocatos atque missos, vt olim Prophetæ & Apostoli fuerunt: id verò nonnisi vanissimè ab ipsis fingi demonstraui nuper alio quodam in loco. Vbi primùm aiebam, vix me credere, sic illos esse persuasos. Quanta enim temeritas est, homines & ventri plerumq; & mundo deditos; nec magnis aliquibus aut eruditionis, aut pietatis insignibus ornatos, hunc in modum apud se statuere: Ego neque vocatus ad Ecclesiasticum ministerium, neque missus modo ordinario sum, videlicet per seriem successionis: sed sum tamen vocatus & missus ab ipso Deo, vel certè à Martino Luthero & similibus, qui sine successione fuerunt ipsi diuinitus tanquam Prophetæ atque Apostoli, ad id ministerium excitati. Profectò dubitant isti saltem vtrum ita sit, nisi planè insaniunt.

Quanam argumentandi forma certissimè probetur Sectarios non esse extraordinariè ad docendum missos.

Deinde neque Lutherum, neque vllum Sectarium extraordinario modo fuisse à Deo missum, hac ratione manifestissimè probatur: Si qui vnquam extraordinariè ad docendum diuinitus mitterentur; ij sic etiam ad persuadendum, diuinitus instructi essent, vt spectatis omnibus rerum circumstantiis, prudenter possent fideles, etiam vulgares, illis potius quàm ordinariis ministris

fidem

fidem adhibere. Non sunt autem ita ad persuadendum diuinitus instructi Sectarij. Quare extraordinariè ad docendum missi diuinitus nequaquam sunt. Maior propositio patet. Quoniam quos extraordinariè Deus ad docendum contra doctrinam ab ordinariis ministris traditam mitteret; iis vt potius fideles omnes etiam vulgares crederent, procul dubio vellet: imò ad eam rem mitteret, vt ab iis omnes de veritate aduersus receptos errores docerentur. Neque verò Deus vult aut etiam velle potest, vt iis Doctoribus homines fidem habeant, quibus fides haberi prudenter nequeat re tota circumspectè deliberata. Vult enim Deus, vt nihil nisi rectè ab hominibus agatur, rectè autem non creditur, nisi quod prudenter creditur. Atque ideò diuina testimonia dicuntur à Psalmista *credibilia nimis*, quia doctrina cœlestis eo modo, quo ex voluntate Dei hominum ministerio proponitur, dignissima est fide ac assensione prudentum. Quin sit igitur vera nostri argumenti Maior dubitandum non est; nempe qui extraordinariè ad docendum diuinitus mitterentur, eos ita etiam ad persuadendum diuinitus oportere esse instructos, vt omnes etiam vulgo fideles prudenter possint ac debeant illis potius, quàm ordinariis ministris, fidem adhibere. Psalm. 92.

Nunc probo propositionem alteram argumenti minorem, videlicet nullos Sectarios ita diuinitus ad persuadendum esse instructos. Hi enim quò hominibus persuadeant, doctrinam quam proferunt, esse illam ipsam, quæ in Scripturis cōtenta, quæ ab Apostolis tradita, quæ miraculis olim cōfirmata, & in summa quæ vera sit, nulla re alia præterquam vnica pollicitatione doctrinę verę nituntur. Non multitudine, non antiquitate, non integritate vitæ, non vllo eiusmodi titulo, qui auctoritatem

alioqui doctrinæ cõciliare posset, extraordinarij isti Prophetæ cum Ecclesiæ Ministris ordinariis certare volunt. Quin propterea tantum postulãt, vt sibi potius credatur, quoniam verissimam, vt dictitant, ostendunt doctrinam. At ipsa per se veritate doctrinæ quomodo ad credendum prudenter induci poterunt ij, qui nõ queunt ipsi satis diiudicare & perspicere doctrinæ veritatẽ? Quid opifices? Quid rustici? Quid ad vnũ omnes literarum ignari faciãt? Debent, inquiunt Sectarij, nobis potius, quàm Papisticis ministris ordinariis credere, sibiq; persuadere à Deo non esse ad repurgandã fidei doctrinam missos. Cur ita verò? Quoniam nihil in vlla fidei quæstione hodie cõtrouersa, nisi ipsissimam Scripturæ sanctæ doctrinam docemus. At maior hominum pars, iudicare de ipsa per se veritate doctrinæ in quæstionibus controuersis nequit, vt suprà cõuicimus. Nam etsi sententiã fortasse vnius partis vtcunq; possint vulgares fideles percipere: nõ tamen cum alia cõtraria accuratè conferre, nõ argumenta vtrinq; suis momentis satis prudenter ponderare, nõ deniq; ita intelligere, vt necesse est ad iudicandum de ipsa ratione doctrinæ; quod sine doctrina, qua plerię; carẽt, fieri minimè potest. Quomodo igitur ij prudenter animũ inducent, vobis potius credere, si nihil aliud, quàm doctrinæ veritatẽ, vt vobis assentiantur, proponitis? Quid quod nõ minus ab ordinariis ministris promitti veritatẽ animaduertunt? Certè est manifestum, eos, qui obiecto tãtum veritatis titulo opiniones suas aliis persuadere student, non esse diuinitus ad persuadendum ita instructos, vt prudenter omnes homines facturi sint, si illis potius crediderint. Solam autem doctrinæ veritatem prætendunt Sectarij: Non sunt igitur diuinitus ad persuadendum omnibus instructi: atq; adeò neq; missi diuinitus ad docendum extraordinariè, vt antè conclusimus.

Non posse fideles prudenter credere Sectariis.

Hoc

Hoc vt clarius intelligeretur, hominem faciebam aliquem prudentem, neque tamen rerum Theologicarum peritum, secum ratiocinantem hunc in modum. *Audio Catholicos & Sectarios contrarias mihi sententias de fidei quaestionibus proponentes. Vtri verò parti potius adhaeream? Certè illi debeo, cui si re circumspectè deliberata potius credidero prudenter sim facturus. Vult enim Deus, vt nōnisi prudenter credam. Sed quosnam potius veritatem proponere mihi prudenter persuasero? Catholicósne an Sectarios? Omnino duplex ratio suppetere potest ad id diiudicandum. Vna, si veritatem apud hos potius, quàm illos esse ipse perspiciam. Altera, si horum potius auctoritate mouear, vt ab his potius, quàm ab illis veritatem (tametsi eam ego non satis intelligam) doceri statuam. Priori modo, nempe vt ipse ex ratione doctrinae de veritate iudicem, nequaquam prudenter definire possum, vtri potius veram doctrinam profiteantur. Neque verò, vt hac ego via ad veram fidei cognitionem perueniam, Deus à me requirit. Non enim res ipsas controuersas satis intelligo: nec me Deus obligat, vt quò fidem incorruptam tenere possim, in studium incumbam Theologiae. Restat igitur vt auctoritate me induci oporteat, quò demum statuam, apud hos potius, quàm apud illos esse doctrinae veritatem. Quod si auctoritate hominum me duci oportet: certè est necesse, vt quorum auctoritas, consideratis omnibus, maior & fide dignior est, iis potius assentiar. Porrò eorum hominum, qui docent, auctoritas partim existit ex rebus naturalibus quae fidem conciliare solent, partim aliquando ex mirabilibus signis, quibus doctrinae veritas nonnunquam solet diuinitus comprobari. Naturalia quasi ornamenta, quae ad auctoritatem faciunt, sunt, ingenium, studia, antiquitas, multitudo, & id genus praerogatiuae eorum, qui in eadem doctrina consentiunt. Supernaturalia sunt, miracula, qualia ediderunt olim Prophetae & Apostoli, & alij qui ad doctrinam supernaturalem aduersus errores inueteratos hominibus*

In oratione illa de Doctoribus supracitata.

Qua ratione vir prudens apud se prudenter deliberare possit vtri potius parti, Sectariorúmne an Catholicorum, assentiri debeat.

 nibus

nibus persuadendam diuinitus missi aliquando fuerunt. Iam igitur vt maioris pondere auctoritatis prudenter impellar, ad assentiendum alterutri parti; videlicet Catholicorum vel Sectariorum: comparatio mihi auctoritatis horum & illorum facienda est; vt quorum, omnibus cõsideratis, maior & fide dignior videbitur esse auctoritas, eos potius credam verum docere. Considerabo autem atque comparabo in vtraque parte sigillatim tum naturales, tum supernaturales caussas auctoritatis. Certè quod ad naturales attinet, nihilo sunt Catholici atque ordinarij ministri Sectariis extraordinariis (sicut se volunt nominari) inferiores, quin imò multis partibus eis antecellunt. Quis enim ita desipiat, vt censeat eos, qui fuerunt post Lutherum, Sectarios, vel ingenio, vel studiis, vel multitudine, vel antiquitate, vel integritate vitæ aut superiores aut pares esse iis omnibus Catholicis Ministris atq; Doctoribus, quos illi oppugnant, id est, omnibus qui à tot seculis sunt ac fuerunt in Germania, Gallia, Hispania, Italia, in toto orbe Catholici? Quod si verò me ad caussas supernaturales auctoritatis conuerto, planè reperio, ne comparari quidem vllo modo cum ordinariis ministris Catholicis Sectarios extraordinarios posse. Quod enim aut quale, aut quando miraculum ediderunt, quo diuinitus probaretur, digniores esse ipsos fide? De nullo prorsus constat. Cùm tamen apud Catholicos nullo non ferè tempore variis in locis admirabiles euentus, beatissimæ præsertim Virginis aliorumq; Sanctorum intercessione, contingant. Si igitur extraordinarij Sectarij neque naturalibus ornamentis, aut superiores aut pares Catholicis & ordinariis Doctoribus, neque supernaturalibus vllo modo cum iis comparandi sunt; consequitur certè, Catholicorum auctoritatem, consideratis omnibus, præponderare apud me debere. Cumq; auctoritate ipse in hac varietate sententiarum de doctrina fidei (vt antè conclusum est) duci debeam: neque prudenter moueri possim, nisi à maiore auctoritate: statuo prorsus Catholicis potius, quàm Secta-

riis assentiri. Hos doctrinam fidei verissimam proponere: hos legitimos esse Doctores & Ministros: ab his doctrinam diuinitus reuelatam, & à Christo traditam, & ab Apostolis verbo, scriptis, miraculis cõfirmatam doceri credo: Sectarios autem omnes, non extraordinariè diuinitus ad docendum missos, neque adeò vera docere, sed hæreticos planè extraordinarios esse (quales à Catholicis iudicantur) mihi persuadeo.

Ex his certò concludebam, omnino nihil Deum habiturum quod in illo tremendo tribunali opponat huic opifici, huic mercatori, huic nobili, huic homini illiterato, qui hunc in modum apud se ratiocinatus, doctrinam potius Catholicorum de multiplicibus atque variis illis quæstionibus hodie controuersis veram esse crediderit? An enim is conuinci poterit minus prudenter credidisse? Certè non poterit. *Vna est enim auctoritas*, inquit verissimè Augustinus, *qua stultos*, hoc est indoctos, *ad sapientiam peruenire oportet*. Neque minori, sed maiori auctoritate hominem moueri par est, vt animum inducat credere. Antecellunt autem auctoritate Catholici longè Sectariis, qua meritò atque prudenter mouentur, præsertim ij, qui non sunt docti. Quod cùm ita sit, non sunt diuinitus instructi ad persuadendum omnibus Sectarij: vnde sequitur, neque esse eos extraordinariè missos ad docendum; sicut antè sumus argumentati.

Lib. de vtilit. cred. cap. 16.

Atque id probabam rursus hoc modo: Quotiescunque Deus voluit, vt paucis & in speciem minus fide dignis aduersus reliquam multitudinem, tanquam extraordinariè missis, crederetur, toties supernaturalib⁹ signis, quę naturalibus omnibus aliis ornamentis præponderarent, eorum auctoritatem hominibus comprobauit. Hoc animaduertere licet in Moyse, in Prophetis, in Apostolis, quorum doctrinæ veritatem *signis* mirabilibus, atq; *prodigiis*

Rectè concludi Sectarios non esse extraordinariè à Deo missos quandoquidem eorum doctrina nullis miraculis à Deo comprobatur.

Hebr. 2.

digiis Deus contestatus est, vt inquit D. Paulus. Hoc etiam ipsa ratio diuinæ prouidentiæ requirit. Si enim supernaturalibus saltem virtutibus ij, qui naturæ alioqui ornamentis inferiores auctoritate sunt, superiores esse non videãtur, quomodo poterunt homines, præsertim indocti, qui sola auctoritate commoueri debent, prudenter illis assentiri? Neque profectò rectè ab hominibus exigeretur, vt id crederent, quod non possent prudenter credere. Atqui nullis Deus mirabilibus ac supernaturalibus signis auctoritatem nobis istiusmodi prædicantium extraordinariorum commendauit; & sunt alioqui Catholicis, si cætera spectemus ornamenta, impares: Nequaquam sunt igitur diuinitus ad eam rem missi, vt doctrinam à Catholicis ministris ordinariis traditam ipsi refellant.

In epistola ad Regem Galliæ Franciscum.

At illis ipsis miraculis (inquit Caluinus) freti sumus, quæ Apostoli ediderunt, quandoquidem non nisi illam ipsam doctrinam proponimus, quæ ab ipsis Apostolis est explicata. Quid verò magis ineptè responderi potuit?

Refellitur Caluini tergiuersatio quod attinet ad miracula.

Quæstio enim omnis inter nos est, vtri potius doctrinam illam Apostolicam sequantur? Catholicine atque ordinarij Doctores, an verò Sectarij extraordinarij? Quod cùm quæritur, simul quæritur, vtrine nitantur illis miraculis, quibus est Apostolica doctrina diuinitùs probata. Ita fit, vt ea quæstio minimè ex illis ipsis Apostolorum miraculis determinari debeat aut possit. Vtraque enim pars illa miracula vnà cum ipsa doctrina Apostolica sibi vendicat: Et quæruntur præterea indicia, ex quibus constet ad quam partem illa potius pertineant, Catholicorúmne an Sectariorum? Hîc igitur si Sectarij respondeant, ad se pertinere, quia ipsi doctrinam Apostolorum miraculis confirmatam tradant; quis non videat eos ludere

dere & principium petere, hoc est, id ad probandam suam caussam sumere quod est in quæstione positum & aliunde deberent probare? Veritate, inquiunt, ipsa doctrinę id probamus. At hanc veritatem nō omnes intelligunt, vt antè dictum est. Auctoritatis igitur pondere necesse est homines impellatis ad vobis assentiēdum. Hac cùm non excellatis; vtpote neque præstantioribus naturæ ornamentis, neque vllis supernaturalibus indiciis diuinitus commendati: concludimus, non fuisse vos extraordinariè à Deo missos, vt mundum doceretis quod (vt inquit Hieronymus) antè nesciuerat. Huc accedit quod ne iis quidem, qui ad oppugnandam Ecclesiæ doctrinam miracula ederent, nunc credi debet: cùm necesse sit ea esse falsa miracula, facta in astutia Satanæ, quæ opiniones confirment pugnantes cum certissima veritate diuinitus iam pridem nobis testata. Id autem cùm ita sit, quanto minus credendum Sectariis est, qui nullis neque veris, neque apparentibus miraculis confirmant doctrinam pugnantem cum orbis vniuersi consensione?

Sed quàm non sint isti diuinitus ad docendum extraordinariè missi, satis hactenus demonstratum esse puto. Cùm autem neque sint Doctores & Pastores ordinarij, vt ipsimet fatentur: restat vt *ascenderint aliunde in ouile ouium*, atque adeò vt (Christo ipso iudice) sint *fures & latrones*, qui non pastum doctrinæ salutarem præbeant Christi ouibus, sed eas *furentur*, hoc est, abstrahant ab Ecclesiæ ouili, *perdant & mactent*. Quod cùm ita sit, non sunt Christi Ecclesia illi cœtus qui adhærent Sectariis. Nam Ecclesia, vt antè argumentabamur, sine ordine legitimorum Ministrorum, Pastorum & Doctorum nunquam est. Tales autem, vt ostensum est, non sunt Sectarij, sed Catholici ministri, vt probauimus. Cœtus igitur ille, in quo Ca- Ioan. 10.

d tholico-

tholicorum Doctorum atque Pastorum ordo conspicitur, id est, qui Romano Pontifici paret, est vera Christi Ecclesia. Et hactenus quidem hoc modo ad eam assertionem confirmandam argumentum ab Ecclesiæ prærogatiua, quæ in ordine consistit, duximus.

Ecclesiæ ordinē in differentia variorum vitæ statuum & officiorū eminere: vnde etiam probatur, solā Romanam Ecclesiam esse Ecclesiam veram. Descriptio breuis totius varietatis & ordinis hierarchici Ecclesiæ. 1. Cor. 12. *Triplex vitæ status.*

Eminet etiam Ecclesiæ ordo maximè in differentia atque varietate vitæ statuum & officiorum seu administrationum quæ in illa cernuntur. Quæ differentia partim nascitur ex differentia obligationum, quibus alij atque alij fideles ad alia, & alia genera vitæ astringuntur; partim ex differentia gratiarum & potestatum, quæ ad varias functiones in Ecclesia obeundas, diuinitus distribuuntur. *Diuisiones enim*, inquit Apostolus, *gratiarum sunt, & diuisiones operationum, & diuisiones administrationum.* Atque pro differentia quidem obligationum ad alia & alia genera vitæ, tres in vniuersum status fidelium maximè insignes in Ecclesia distinctos animaduertere licet, quorum quilibet in Scriptura sacra noui Testamenti commendatur. Vnus coniugatorum, qui sola communi obligatione seruandæ legis diuinæ tenentur, quò ad beatitudinem peruenire possint. Quæ vitæ ratio satis ab ipso etiam Christo Domino [a] probata est. Alter status est Episcoporum & Præsbyterorum, à quibus & officij & dignitatis ratio singularem vitæ perfectionem requirit. De quorum obligatione sæpe verba facit [b] Apostolus. Tertius est religiosorum, quorum vitæ institutum; nisi obedientiæ, & castitatis, & paupertatis professio, in [c] Scripturis sanctis luculenter commendata & proposita, impiè vituperetur; sperni non potest. Porro ex differentia etiam earum operationum, quæ secundum legem Dei ordinariam in Ecclesia necessariæ sunt, vt ad beatitudinem peruenire possint fideles; differentia etiam nascitur officiorum

[a] Matth. 19. & Marci 10. &c.
[b] 1. Tim. 3. & 4. & ad Tit. 1. & apud Lucā. Actor. 20. &c.
[c] Obedientiæ, Lucæ 9. 2. Cor. 2. Hebr. 13. &c. Castitatis, Matth. 19. 1 Cor. 7. &c. Paupertatis, Matth. 19. Lucæ 9. &c.

ciorum Ecclesiasticorum. Sunt autem tria genera eiusmodi operationum. Nempe diuini verbi prædicatio. Sacramentorum administratio. Gubernatio seu regimen animarum. Quæ tria genera actionum D. Dionysius Areopagita aliis verbis expressit, cùm actus hierarchicos tripartitò diuisit. Docet enim ad Ecclesiasticum ministerium tria pertinere, nempe *purgare*, *illuminare*, *& perficere*. Fit enim *Purgatio* prædicatione diuini verbi, *Illuminatio* administratione Sacramentorũ, quibus animus splẽdore gratiæ exornatur, vt D. Dionysius interpretatur, *Perficere* autem ad eos maximè spectat, qui regunt alios; vt ad Episcopos: quos idcirco D. Dionysius appellat perfectores. Iam concionandi muneri destinantur propria quadam ratione, quidam in Ecclesia cum delectu: neque cuiuis id munus vsurpare licet. Administrationi autem Sacramentorum varij ministri, secundum varios gradus, qui cõtinentur ordinis Sacramento, destinati sunt. Item regendi auctoritas multis, neque omnibus vno modo conuenit: quin aliis amplior, vt Episcopis; aliis angustior concessa est; vt Præsbyteris Pastoribus animarum. Qui omnes vni Pastori, summo secundum Christum, subiecti sunt, cui est omnis Ecclesiæ cura (sicut postea videbimus) commissa. Hac *varietate* tum vitæ statuum, tum officiorum, tum graduum, tanquam *vestitu deaurato*, circumamicta Ecclesia summam obtinet dignitatem. Hunc ordinem & hierarchiam insigne Christi Ecclesiæ ornamentum esse, passim sancti Patres, integris etiam voluminibus de hoc argumento editis, testificantur. Quin & Scriptura sacra multis modis significat huiusmodi ex varietate Ecclesiam esse constitutam. Ideò enim *corpus* (vt superiùs quoque notauimus) ideò *regnum*, ideò *ciuitatem*, ideò *domum*, & ne omnia nomina id genus persequar,

Triplex ordo hierarchicus officiorum.

Dionys. de Eccle. hierarch. cap. 5. & 6.

Psalm. 44.

ideò *castrorum aciem ordinatam* Ecclesiam vocat: in quibus rebus magnam licet officiorum ac munerum varietatem animaduertere. Et *alios*, inquit D. Paulus, *dedit Apostolos, alios Prophetas, alios Euangelistas, alios Doctores & Pastores, &c. in consummationem*[e] *Sanctorum*, & vt efficiatur (sicut alibi inquit) *omnis homo*[f] *perfectus*: qui finis atque scopus est huius Ecclesiæ varietatis atque Hierarchiæ. Et quemadmodum bonitas atque perfectio Dei variis admodum creaturis, & varia multiplicique ratione communicatur, vt eo magis in illis omnibus emineat: ita etiam conuenit, vt multiplex Christi gratia, tanquam à capite in membra, variè deriuetur in varios fideles, quò magis pateant diuitiæ gratiæ & donationis ipsius.

e Eph 4.

f Colos 1.

Finis ordinis hierarchici.

Cur tanta ex varietate sit constituta Ecclesia.

Hac verò varietate & ordine Hierarchico Ecclesiam Romanam insignem esse, nemo est qui dubitet. Carent autem prorsus illa cœtus Sectariorum. Non illi igitur, sed Ecclesia Romana est ea Christi Ecclesia, quæ in Scripturis sanctis *corpus, regnum, ciuitas, & domus Dei* propter eiusmodi varietatem nominatur. Quid enim aliud in Sectariorum Synagogis, præter Babylonicam cõfusionem, & velut orbitatem quandam atque desolationem tristissimam, apparet? Reiiciunt varietatem vitæ statuum: oderunt obedientiæ, castitatis, paupertatis professionem: nullam ministrorum differentiam, quæ quidem auctoritate aliqua seu potestate peculiari ad munus rectè obeundum (præter meram ad id deputationem seu designationem) agnoscunt: Omnes apud eos, quod ad muneris auctoritatem attinet, sunt sacerdotes & Euangelij ministri: iidem pastores & oues: nulli qui certa professione virtutum præstantissimarum, obedientiæ, castitatis, paupertatis, secundum consilia Christi, ad beatitudinem contendant, per *viam* (vt Apostoli vocabulo vtar) *excellentiorem*

Varietatem ex qua Ecclesia est circundata, in sola cerni Ecclesia Romana.

Confusio Synagogarum hæreticarum.

Lutherus tum alias passim tum maximè in lib. de abrog. Missæ priuata.

1. Cor. 12.

lentiorem: nulla fermè cultus cærimonia: Denique talia apud eos omnia, vt in eorum religionis ratione vix aliquod Christianę disciplinę signum reliquum sit, quo eos possis ab ethnicis, nulla veri Dei cognitione imbutis, discernere. Sed de probatione ab Ecclesiæ ordine satis hactenus multa.

VI.

Solam Ecclesiã Romanam perpetuò fuisse visibilem, ac proinde legitimã.

POSTREMÒ, quòd sola Ecclesia Romana perpetuò fuerit visibilis (hæc enim vltima prærogatiua est, ex qua suprà conuicimus, probari etiam debere veram Ecclesiam Christi) ne ipsi quidem Sectarij diffiteri possunt. Quare in eo magis laborant, vt Ecclesiam inuisibilem nobis faciant: ne si visibilem esse concedant, fateri cogantur à vera Ecclesia se defecisse tum cùm defecerunt ab Ecclesia Romana, quæ sola, ante desertorem Lutherum, fuit in orbe cognita. Quando enim aut vbi ante annos circiter sexaginta Lutheri Synagoga fuit, hoc est, hominum aliquis cœtus, qui doctrinæ, qui cultus rationem à Luthero traditam sequerentur? *Audemus*, inquit ipse Lutherus, *gloriari, Christum primò à nobis vulgatum.* Et VVigandus: *Secundum*, inquit, *Germaniæ beneficium est, articulorum fidei illustratio, qualis ab Apostolorum temporibus hucusque in mundo non est cognita.* Si igitur doctrina Lutheri tam multis illis seculis ante Lutherum non fuit: qui esse potuerunt ante Lutherum cœtus, qui sequerentur doctrinam Lutheri?

In præfat. corporis doctrinę Lypsiæ editæ, anno 61.

In lib. de bonis & malis Germaniæ.

Sectarios ipsos testãrise nouasse doctrinã.

Lutheri Ecclesiam & doctrinam, quæ tot seculis delituerit, non posse veram esse.

Sed instaurauit (inquiunt) Lutherus omnino doctrinam veterem, adeoque veritatem in tenebris per tot secula delitescentem in lucem protulit. Hoc verò est quod ostendimus esse incredibile; vt tot seculis veritas atque adeò Ecclesia Christi latuerit: vt nulli fuerint cogniti, & successione aliqua constantes Pastores, & Doctores, ad

quos communiter oues Christi recurrerent pro salutari pastu doctrinæ. Ecclesia enim Christi, qualis ea quidem in Scripturis descripta est, omnino talis est, nempe conspicua, *supra montem posita*, in qua sint veri *Doctores & Pastores*, in qua vsus legitimus vigeat Sacramentorum, in qua sonet & audiatur vox veræ doctrinæ, vt superiùs abũdè probatum est. Talis igitur Ecclesia si aliquot seculis non fuit; prorsus Ecclesia Christi nulla tunc fuit: quod sine ingenti blasphemia dici non potest. Ac multò nos sanè meliore iure Sectariis ita tergiuersantibus possumus idem obiicere quod olim Tertullianus, ducentorum tantùm annorum præscriptione fretus, nec tam latè quàm modo propagata Ecclesia, sic hæreticis obiiciebat. *Quid?* inquit. *Verisimiléne est, vt tot ac tantæ Ecclesiæ in vnam fidem errauerint? Scilicet, aliquos Marcionitas & Valētinianos* (dicamus nos, Lutheranos & Caluinianos) *liberanda veritas exspectabat? Interea perperam euangelizabatur, perperam credebatur, tot millia millium perperam tincta, tot opera fidei perperam administrata, tot virtutes, tot charismata perperam operata, tot sacerdotes, tot ministeria perperam functa.* Item, *Hoc*, inquit, *si ita est, neglexit officium Dei villicus, Christi vicarius, Spiritus sanctus, sinẽs Ecclesiam aliter interim intelligere, aliter credere, quod ipse per Apostolos prædicabat.* At enim veteres ita contra eiusmodi hæreticos ratiocinabantur, qui manifestos errores contra Scripturas defendebant. Nos autem, inquiunt Sectarij, nihil docemus, nisi quod continetur in scriptis Apostolicis. Ego verò quin hæc à Patribus contra errores disputarentur, minimè dubito. Sed hoc vrgeo, eo demum argumento, tanquam compendio quodam, veteres ostẽdisse, erroneam & à Scriptura alienam fuisse doctrinam illam veterum hæreticorum, quoniam à doctrina multis seculis in Ec-

clesia

NOTA.

In libro de p̃script. hæreticorum.

Formula redarguendi nouitatem doctrinæ Sectariorum ex Tertulliano.

Refutatio cauilli, quo Sectarij se expedire conãtur ab argumentatione Patrũ Veterũ cõtra hæreticos ex assistentia SS. erga Eccle. petita.

clesia recepta discreparet, nec verisimile esset tot Ecclesias, tot sacerdotes, tot Christi fideles tanto tempore in errore fuisse versatos. Hoc idem argumentum, cùm nobis aduersus Sectarios eò etiã magis competat, quò diuturniore tempore fuisse Ecclesiam sine doctrina Lutheri constat; rectè similiter concludimus, nihilo minus illos, quàm veteres hæreticos à vera & Apostolica fide aberrare. Vanissimè igitur nobis doctrinam talem venditant, quæ vera fuerit & Apostolica; & tamen cum ea doctrina, quæ tot seculis palam apud fideles sonuit, pugnârit, ipsaq; latuerit in inuisibili Ecclesia, qualem Christus certè nullam instituit, vt suprà probatum est. Quæ cùm ita sint, rectè initiò conclusimus, solam Ecclesiam, quæ Romano Pontifici pro tempore existenti paret; quoniã (vt hactenus demonstratum est) sola *vna, sancta, Catholica, Apostolica, rectè ordinata, & visibilis est*; veram illam atque legitimam esse Christi Ecclesiam, in qua vnica demum quæri debeat, atque inueniri possit auctoritas illa infallibilis, magistra fidei in omnibus quæstionibus controuersis. Deinceps quæ sunt reliqua prosequamur.

ANALY-

ANALYSIS FIDEI CATHOLICAE, &c.

PARS SEPTIMA.

PONTIFEX IPSE ROMANVS EST, IN QVO AVctoritas illa residet, quæ in Ecclesia exstat ad iudicandum de omnibus omnino fidei controuersiis.

CVM varij sint ordines fidelium in Ecclesia Christi; alius eorum, qui docent & præsunt, quales inprimis sunt Episcopi; alius eorum, qui ab iis reguntur ac pascuntur doctrina salutari atque vsu Sacramentorum; cuiusmodi sunt vulgo ipsi fideles: hîc non iam disputamus an illa auctoritas infallibilis, cuius definitione oportet in Ecclesia diiudicari posse quæstiones fidei omnes, sit etiam in Episcopis & Doctoribus, adeoque in Conciliis, aut in cœtu ipso vulgarium fidelium; (quorum ordinum quatenus certa sit sententia in fidei controuersiis, infrà dicemus) neque vllam etiam cõparationem huius aut illius ordinis iam instituimus: sed affirmamus nunc certè absolutè, eiusmodi auctoritatem in Romano Pontifice, qui prŏ tempore existit, residere. Quam assertionem satis ipso iudicio legitimæ Christi

In Rom. Pontifice esse sufficientem auctoritatẽ ad determinandas oẽs omnino quæstiones fidei.

Christi Ecclesiæ confirmare possemus. Ita enim persuasus est ille hominum cœtus qui Romano Pontifici paret. Quem cœtum & veram esse Christi Ecclesiam, neq; falli posse, hactenus à nobis demonstratum est. Sed vtemur præterea iis probationibus quæ sunt huius loci propriæ. Atq; vt via & ratione de re latissimè patente disseramus, placet hanc totam disputationem huiusmodi argumentandi forma concludere.

Cui Ecclesia tota obtemperare tenetur in iis rebus, quæ ad spirituale animæ salutẽ pertinent, siue illæ fidem, siue cultum, siue mores concernant; in eo auctoritas est infallibilis ad fidei quæstiones omnes diiudicandas. Sed Romano Pontifici, pro tempore existenti, ita prorsus vniuersa Ecclesia obtemperare tenetur. Igitur in Romano Pontifice est eiusmodi auctoritas infallibilis. *Qua forma id probandum.*

Prima istius argumenti propositio facilè probatur ex his promissionibus, quæ de doctrinæ veritate sunt diuinitus factæ ipsi Ecclesiæ. Quod enim vniuersa Ecclesia credere tenetur: id infallibiliter verũ esse oportet. Alioquî falsum illa quandoq; obligaretur credere. Quod plurimùm abhorret ab illarum certitudine promissionum: *Hoc fœdus meum cum eis: Spiritus meus qui est in te, & verba mea, quæ posui in ore tuo, non recedent de ore tuo, & de ore seminis tui, & de ore seminis seminis tui, amodò & vsq; in sempiternum.* Item: *Alium paracletum dabit vobis, Spiritum veritatis: vt maneat vobiscum in æternum.* Item: *Ille vos docebit omnia, &c.* Vt alia nunc præteream, quæ suprà, cùm de ea Ecclesiæ prærogatiua ageremus, disputata à nobis sunt. Si alicuius igitur in rebus ad salutem pertinentibus, atq; adeò in fidei controuersiis iudicium sequi debent omnes fideles: is quin auctoritatem infallibilem ad fidei controuersias omnes determinandas habeat, dubitari *Isai. 59.* *Ioan. 14.*

e non

non potest: vt in illa priori propositione nostri argumẽti posuimus.

Illud maius est, & accuratiore demonstratione indiget, quod in altera propositione assumpsimus, Pontificem Romanum esse, in quo talis ac tanta dignitas præemineat, vt in iis, quæ ad animi spectant salutem, adeoq; ad ipsam fidem, omnes fideles ei obtemperare parereq; teneantur. Quæ sanè assertio illum in Ecclesia principatum Romano tribuit Pontifici, quem Sectarij omnes cumprimis reuocant in dubium, imò verò inficiantur.

Nomine primatus Rom. Pontificis quid intelligatur.

Neq; enim aliud nomine eiusmodi primatus intelligimus, quàm talem auctoritatem cui omnes fideles in vtroq; foro interno & externo parere debeant in iis, quæ spectant vel ad mores, vel ad cultum, vel ad fidem, id est, in salutis negotio. Ac sanè Romanum Pontificem hunc principatum obtinere, demonstratum luculẽter à quàm plurimis Catholicis auctoribus est: ex quibus mihi valde probatur Thomas VValdensis, libro 2. doctrinalis fidei antiquæ cap. 29. & deinceps. Turrecremata lib. 2. de Ecclesia ferè per totum. Roffensis art. 25. cõtra Lutherum. Ioannes Driedo lib. 4. de variis dogmatibus cap. 4. parte 2. & 3. Melchior Canus lib. 6. de locis Theologicis per totum, vt eos nunc omittam, qui doctissimè etiam de hoc ipso argumento posterius scripserunt: vt Sanderum, Stapletonum, Franciscum Turrianum, &c. Nos quidquid in eius assertionis confirmatione præcipuè disputari solet ad hanc rationẽ commoda methodo reuocare posse videmur:

Summa disputationis de Romani Põtificis primatu.

Auctoritas illa in Ecclesia primaria prorsus à Christo tributa est B. Petro, & ipsius successoribus, vsq; ad consummationem seculi. Sed Romanus Pontifex pro tempore existens, B. Petri est successor. Igitur Romano Pontifici pro tempore existenti illa auctoritas à Christo tribuitur.

Hoc

Hoc in argumento tria ponimus. Primum. Auctoritatem illam primariam D.Petro esse à Christo collatam. Secundum. Non illi solùm, sed etiam eius successoribus. Tertium. Romanum Pontificem pro tempore existẽtem B.Petri successorem esse. Quæ tria cùm ordine probauerimus, locus hic erit expeditus.

Ad asserẽdum Rom. Pont. primatum tria ex ordine probãda.

PRIMARIAM IN ECCLESIA AUCTORItatem fuisse à Christo collatam D.Petro.

PRIMUM illud, quoniam quæstio hæc omnis est facti, probandum est ex historia Euãgelica, vbi Christi Domini gesta narrantur. Et quia mihi in hac tractatione, ac Analysi fidei, propositum (vt initiò monui) est, non tam proferre noua, quàm & explicatione nonnihil illustrare & argumentis communire vetera, quæ solent esse ferè firmiora: vtar iam etiam ad probationem illis potissimùm Euangelij locis, ex quibus vniuersi Ecclesiæ Doctores (quos etiam allegabimus) eiusmodi primatum Petri collegerunt. Primus igitur locus valde illustris est apud D.Matthęum: vbi Christus Dominus eam auctoritatem verbis amplissimis D.Petro promisit. Cùm enim is Christo, communiter ex omnibus Apostolis percontanti: *Vos autem quem me esse dicitis?* tanquam *os omnium Apostolorum & vertex totius consortij* (vt inquit D. Chrysostomus) respondisset: *Tu es Christus Filius Dei viui*: vicissim Christus ad eum ita loquitur: *Beatus es Simon Bariona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed Pater meus, qui in cælis est. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Et portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Et tibi dabo claues regni cælorum: Et quodcunq; ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis: & quodcunq; solueris super terram, erit solutum & in cælis.* Ex quo sanè loco ad confir-

Primariam in Ecclesia auctor. D.Petro fuisse à Christo tributam. Probatur I. ex varijs Euangelij locis.

Primus Euangelij locus pro D.Petri primatu.

Matth. 16.

Homil. 55. in Matth.

mandam illam Petri auctoritatem totidem argumenta duci possunt, quot sunt penè in illa Christi oratione verba. Expendamus igitur singula, quò demum intelligatur non perperam eruditissimos Ecclesiæ Patres hoc inprimis testimonio Christi singularem illum Diui Petri primatum (vt pòst videbimus) asseruisse.

I. BEATVS *es*, inquit, *Simon Bariona*. Quemadmodum ex omni illo numero Apostolorum Petrus solus respõderat, & vsq; adeò præclaram de Christo confessionem ediderat: ita Christus prætermissis cæteris, nomine proprio eum compellat, parẽtis etiam nomine indicato, vt ea re facilius intelligeretur ad quemnam propriè atque singulariter sequentes promissiones referendæ essent.

II. QVIA *caro & sanguis non reuelauit tibi, sed Pater meus qui in cælis est*. Nempe declarauit etiam iis verbis quãtam certitudinem habitura esset ea doctrina fidei quæ à Petro traderetur ex præcipua illa auctoritate, quam deinde illi promittit, vt iamiam videbimus. Non enim sensu, qui sæpe fallit, carnis & sanguinis, sed cœlestis Patris inspiratione fides de Christo atq; adeò de aliis omnibus mysteriis (vt quæ ad Christum omnia reuocantur) concipienda à Petro atq; explicanda erat.

III. ET ego dico tibi: *Mercedem*, inquit B.[a] Hieronymus, *recepit vera confessio*. Et B.[b] Cyrillus: *Tam vera*, inquit, *sententia remunerationem Petrus reportauit*, id est, donum aliquod atq; prærogatiuam singularem, vicissim Christus Petro pollicetur in præmium illius verissimæ confessionis, quã ipse solus præ aliis de Christo fecerat. Quod similiter D. Chrysostomus, Theophylactus, Euthimius, Hilarius intellexerunt.

a Lib. 3. comment. in Matth.
b Lib. 4. dialo. de Trin. cum Hermia, paulò pòst initiũ.
In cõmentariis eius loci.

IIII. QVIA *tu es Petrus*. Hæc nominis commutatio promissæ etiam in oẽs fideles auctoritatis indicium est.

Quod

Quod primum apparet ex Scripturæ analogia in aliis locis. Vbi enim aliàs similis commutatio nominis diuinitus facta perhibetur, singularis alicuius dignitatis symbolum eam fuisse intelligimus. Id videre est in Abraham, Sara & Iacob & aliis. De qua re sic D. Chrysostomus: *Ipse Deus est qui nomina aptè imponit. Qui Abram, Abraham, & Sarai Saram, & Iacob Israel vocauit. Multis à natiuitate nomina imposuit. Vt Isaac & Samson, & iis quorum meminit Isaias & Osee. Quibusdam quam acceperunt à parentibus appellationem mutauit, vt prædictis, & Iesu. Mos etiam antiquitus erat à rebus nomina imponi. Quod & Elias fecit. Hoc autem non temerè fit: sed vt ea appellatio imponatur, quæ sit diuini beneficij perpetuum monumentum, & memoria per prædicta nomina auditorum animis imprimatur.* Homil.18.in Ioan.

Deinde idem in proposito confirmat ipsa ratio impositi nominis. *Petrus* enim Latinè; Græcè πέτρος, & Syriacè atque Hebraicè (qua lingua Christus tunc vsus est) כֵּאפָא *Cephas* est. Quod vocabulum significat saxum firmum & magno ponderi sustinendo aptum. Eum igitur qui inprimis doctrinæ cœlestis soliditate ac firmitudine totam Ecclesiæ fabricam sustentaturus erat; aptissimo vocabulo Christus *Petrum* appellat: nempe qui tanquam *saxum immobile* in ædificio Ecclesiæ futurum esset, *quod totius operis Christiani molem atque compagem contineret*, vt D. Ambrosius disertis verbis interpretatur. *Ipso Petri nomine significatum fuisse authoritatis principatum.* Serm 47.de fide Petri.

Accedit quod multò etiam antea eam appellationem Petro Christus promiserat. Cum primum enim Petrus ab Andrea est adductus ad Christum: *Intuitus eum Iesus dixit. Tu es Simon filius Iona, Tu vocaberis Cephas, quod interpretatur* (inquit Euangelista) *Petrus.* Quorsum tanto antea hæc tam seria appellationis promissio, si vacabat mysterio? Equidem hîc mihi subaudire videor Christum Ioan. 1.

rationem eius nominis ab officij auctoritate, quam erat Petro aliquando collaturus, reddentem: perinde ac si apertè subiunxisset: ideò Cephas vocaberis, quoniam instar firmissimi saxi totam molem ædificij Ecclesię sustentaturus es. Hoc enim procul dubio illud est, quod animo Christus voluebat tum, cùm minimè ociosè inruens in Petrum, aiebat: *Tu vocaberis Cephas.* Sic enim hunc locum

Lib. 1. in Ioan. cap. 11. interpretatur D. Cyrillus: *Respicit*, inquit, *vt Deum decet, qui corda & renes scrutatur, videtq́, qui nihil ignorat, ad quantam fidem & virtutem discipulus peruenturus sit, &c. nec Simon fore iam nomen sibi, sed Petrus prædicit: vocabulo ipso commodè significans, quòd in eo tanquam in petra lapideq́, firmissimo*

[c] Chrysost. homil. 38. in Ioan. *suam esset ædificaturus Ecclesiam.*[c] *Quamuis non omnia quidem,* inquit Chrysostomus, *quæ euentura ei erant, hoc primo congressu prædixit. Non enim tum dixit: super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, &c. Illud enim maioris erat potestatis nec non & auctoritatis.* Quemadmodum igitur Deus Abrahæ

Genes. 17. dicens: *Tu vocaberis Abraham*: rationem eius appellationis duxit ab eius futura dignitate, subiungens: *Quia Patrem multarum gentium constitui te*: ita Christus Petro dicens: *Tu vocaberis Cephas*, futuram illius dignitatem & principatum in ædificio Ecclesię insinuauit, etsi nondum tum quidem penitus id expresserit, Sed postea demum

Homil. 38. in Ioan. *cùm is est confessus Christi diuinitatem,* vt ait idem Chrysostomus.

V. E*T super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Quam non explicârat rationem appellationis cum Petro id nomen promitteret; eam tandem his verbis apertissimè exponit, in ipsa nominis attributione. *Tu es*, inquit, *Petrus.* Quamobrem verò? & quî tandem eiusmodi appellatio tantum valet, vt mercedem illam contineat, quam (vt Patres asseuerant) *recepit vera confessio?* Nempe quia

super

ſuper hanc, inquit, *petram*, id eſt, ſuper te Petre (vt ſtatim probabimus) *ædificabo Eccleſiam meam*. Sanè ex multis aliis nominibus, quibus Eccleſiæ dignitas atque ſtatus propter varietatem & ordinem qui in ea cernitur, commodè ſignificari poteſt, vnum eſt, *Domus*, vt ſuprà notatum eſt, cùm de prærogatiua ordinis Eccleſiæ ageremus. Quod vocabulum ideò etiam in Eccleſiam benè conuenit, quia vt domus ab inquilino, ita cœtus fidelium à Spiritu ſancto inhabitatur. Hanc domum Deus per filium eius Ieſum Chriſtum ædificat: vt Apoſtolus inquit; *Dei ædificatio eſtis*. Nec verò diuinitus hanc domum ædificari aliud eſt, quàm fide, cultu, & moribus aptari diuino beneficio atque perfici fideles, vt poſtquam gratia demum expoliti, ac tum inter ſe, tum cum Chriſto quàm optimè coniuncti fuerint ex illis quaſi conſtruatur dignum Deo habitaculum, ſecundum gratiam quidem in hac vita, & ſecundum æternam etiam beatitudinem in altera, quò ſpectat hæc omnis Eccleſiæ fabrica. Hæc illa ædificatio eſt, cuius Apoſtolus præſertim [a] ſæpè meminit; quam [b] dicit eſſe cum primis in caritate & in fide; ad quam omnia quæ fiunt, referri vult, & in qua perficienda ſuorum opera miniſtrorum Deum vti docet, hoc eſt, *Doctorum & Paſtorum, quos dedit Deus*, inquit, *in ædificationem corporis Chriſti ad conſummationem Sanctorum, vt euadamus omnes in virum perfectum*. Cùm Chriſtus igitur ſingulariter ſupra Petrum ſe Eccleſiam ſuam ædificaturum dixit; Petrum conſtituit facere huius domus atque ædificationis ſingulare fundamentum: vt ei videlicet poſt Chriſtum tanquam firmæ petræ tota illa fabrica ſpiritualis innitatur. Id verò aliud non eſt, quàm auctoritatem prorſus ſolidam ac firmam Petro promiſſam eſſe, qua certò niti oporteat omnes fideles, in iis rebus, quæ ad fidem, cultum, & mores, hoc eſt,

Cur ædificata dicatur ſuper Petrum Eccleſia?

1. Cor. 3.

a 2. Cor. 10. 12. 13. Eph. 2. &c.
b Eph 4.

quæ

quæ ad ædificationem Ecclesiæ (vt explicatum est) pertinent. Etenim, vt eandem Petri personam æquè intelligamus, hoc loco significatã à Christo esse nomine *petra* (super quam ædificaturum se Ecclesiam dicit) atque nomine *Petrus*; multis modis confirmari potest.

Petrum ipsum fuisse à Christo significatũ nomine petræ, *multis argumẽtis probari.*

Primò. Quia Christus non duobus illis vocabulis, *Petrus* & *petra*, sed vno & eodem, nempe *Cephas* (cum Syriacè loqueretur) vtrobique vsus est. Quod vocabulum, vt B. Hieronymus notat, absolutè significat saxum: sicut etiam πέτρος Græcè indifferenter significat & *Petrum* & *petram*, vt igitur, si Christus Latinè dixisset: *Tu es saxum, & super hoc saxum ædificabo Ecclesiam meam*; non dubitaremus quin vtrobique illo eodem vocabulo (*saxum*) vnam & eandem personam significâsset: ita sentiendum est illum fecisse cùm Syriacè loquens vtrobique similiter vocabulo *Cephas* vsus est quod *saxum* significat. Neq; quidquam impedire nos in ea re debet, quod primò quidem vbi magis expresse ad ipsam Petri personam vocabulum *Cephas* & πέτρος refertur, interpres è Græco *Petrus* verterit, postea autem, *petra*. Hoc enim ille fecit, non quia diuersæ res vocabulo *Petrus* & *petra* in eo loco significentur, sed vt commodius loqueretur secundum vocum formationem Latinam.

In caput 2. ep. ad Galat.

NOTA.

Secundò. Idem ostendit ipsa series orationis Christi, & maximè vis illius demonstratiui pronominis, *Hanc*. Super quam enim petram dicit ædificaturum se Ecclesiam? Super *hanc*, inquit: nempe quam proximè antecedentibus verbis demonstrârat, inquiens; *Tu, tu es Cephas*; id est, petra seu Petrus. Alioquì quorsum tunc attinebat ipsum *Petrum* seu *saxum* appellare, nisi illud etiam quod de petra subiunxit, ad eundem retulit? Certè id fecit, vt aptè ostenderet, rem illius nominis in Petri personam conue-

conuenire. Vt cùm Dominus dixit ad Abraham: *Tu vocaberis Abraham*: ad ipsum accommodauit rem etiam nominis, illud subiungens: *Quia patrem multarum gentium constitui te.* Sic etiam Angelus de ipso Christo: *Vocabis*, inquit: *nomen eius Iesum. Ipse enim*, inquit, *saluum faciet populum suum à peccatis eorum.* Vt iam alia exempla similia prætercam.

Gen.17.

Lucæ 1.

Tertiò. Si non eundem Petrum eam *petram* esse Christus significauit: quem igitur aut quam rem ibi nomine *petræ* intellexit? Seipsum, inquiunt (vt postea videbimus) plerique Sectarij. Primum, qualis esset illa orationis consequentia? Tu Petrus es: Ego super me ædificabo Ecclesiam meam. Deinde cur dicit *hanc*? Num digitum in se intendit, aut manu sublata sese indicauit, vt commodè, *Hanc*, diceret? Accedit quod rem illis verbis facturum se promittit, planè futuram, quam nondum aut fecisset tunc aut etiam inchoâsset. At ipse Christus iam inde ab origine mundi erat fundamentum Ecclesiæ, ac super illum iam tum bona ex parte Ecclesia exædificata. Item si se, non Petrum ibi petram esse intellexit; quam, obsecro, mercedem illis verbis Petro propter factam ab eo confessionem promisit? Non enim Petri prærogatiua est, quod super Christum ædificetur Ecclesia. At rectè sentiunt veteres, Petri confessionem illis Christi verbis atque promissione singulariter remunerari, vt antè dictum est. Necesse est igitur, vt intelligamus Christum ibi ipsum Petrum appellâsse *petram*, super quem adeò promiserit Ecclesiam se suam ædificaturum.

Christū Matth. 16. non seipsum significâsse nomine petræ *probatur*

1.

2.

3.

4.

Quartò. Ita locum illum vniuersi Patres interpretati sunt, neque prorsus dubitauerunt, quin Petrus ibi *petra* dictus à Christo sit. Etsi vnus quidem excipiendus est Augustinus, qui cum vtroque modo locum interpretur, sci-

Patres oēs sensisse Petrum ipsum à Christo petram esse dictum, excepto Augustino qui nihil ea de re definit.

Lib. 1. Retract. cap. 21.

licet & de Petro & de Christo, iudicium ad extremum permittit liberum Lectori, vt quam interpretationem probabiliorem putet, eam sequatur. Sed cùm ipse Augustinus nihil hac de re certi definiat, atque etiam permittat per petram ibi Petrum intelligere: Sequi nos oportet communem sententiam aliorum Patrum, qui in eiusmodi interpretatione consentiunt. Maximè cùm ratio ipsa loci eum sensum præferat, vt ostensum est, nec ex contrario sit firma ea ratio, quæ Augustinum de eiusmodi interpretatione addubitare fecit. *Non enim*, inquit ipse, *dictum est Petro: Tu es petra, sed tu es Petrus.* Atqui si de vocabulis quærimus; ne *Petrus* quidem à Christo dictum est illi, sed *Cephas*. Quod vocabulum petram seu saxum significat, vt suprà notatum est. Quare nihil impedit, quo minus petram à Christo Petrum esse appellatum intelligamus, quamuis secundariam quidem post Christum, vt paulò pòst docebimus.

a Ad Timoth.
b Lib. de præscript. hæret.
c Epist. 1. ad Iacobum.
d Homil. 5. in Exod.
e In epist. ad Quintum de bapt. hæretic. Atq; idem disertè quoque asserit, lib. 1. ep. 3. & 12. & l. 4. epist. 9. & in ep ad Iubai & l de vnit. Eccl.
f De consummat. mundi.
g Lib. 1. Retract cap. 21. Loco citato.
h Serm. 47. de fide Petri

Nunc Patres eum locum ita interpretantes audiamus. [a] Dionysius Petrum affirmat ab Apostolo Paulo vocatum *fundamentum Ecclesiarum.* [b] Tertullianus: *Latuit ne*, inquit, *aliquid Petrum, ædificandæ Ecclesiæ petram dictum?* [c] Clemens: *Simon Petrus fundamentum Ecclesiæ definitus est. Qua de caussa etiam Domini ore cognominatus est Petrus.* [d] Origenes: *Vide magno illi Ecclesiæ fundamento & petræ solidissimæ, super quam Christus fundauit Ecclesiam, quid dicatur à Domino: Modicæ fidei quare dubitâsti?* [e] Cyprianus: *Petrum primum Dominus elegit, super quẽ ædificauit Ecclesiam.* [f] Hyppolitus: *Princeps Petrus fidei petra.* Ambrosius in hymno, teste [g] Augustino: *Hoc* (gallo gallinaceo) *ipsa petra Ecclesiæ canente culpam diluit. Qui sensus* (inquit Augustinus) *multorũ ore cãtatur in versibus beatissimi Ambrosij.* Item [h] Ambrosius in alio loco: *Petrus pro soliditate deuotionis Ecclesiarum,*

petra dicitur. sicut ait Dominus: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, petra enim dicitur eò, quòd primus in nationibus fidei fundamenta posuerit, & tanquam saxum immobile totius operis Christiani compagem molemq́ contineat. Ac rursus de claudo illo homine, qui diuinitus à Petro sanatus est, loquens: *Si Petrus,* [i] inquit, *petra est, super quam ædificatur Ecclesia, rectè prius pedes sanat, vt sicut in Ecclesia fidei fundamentum continet, ita & in homine membrorum fundamenta confirmet.* [k] Gregorius Nazianzenus: *Vides,* inquit, *quemadmodum ex Christi discipulis, magnis vtique omnibus & excelsis atque electione dignis, hic* (Petrus) *petra vocetur atque Ecclesiæ fundamenta* (nempe intelligit reliquos Christi Apostolos) *fidei suæ credita habeat.* [l] Hieronymus: *Secundum metaphoram,* inquit, *petra, rectè dicitur ei* (Petro) *Ædificabo Ecclesiam meam super* TE. [m] Basilius: *Petrus cùm dixisset: Filius Dei es altissimi; & audisset, petra es; encomiis celeber factus est. Etiamsi autem petra est, non vt Christus petra est. sed vt Petrus petra. Christus enim reuera petra inconcussa est, Petrus verò propter petram. Largitur enim Iesus suas dignitates & non euacuatur, sed habens dat.* [n] Hilarius: *O in nuncupatione noui nominis felix Ecclesiæ fundamentum, dignaq́ ædificatione illius petra, quæ infernas leges dissolueret. O beatus cœli ianitor, &c.* [o] Paulinus: *petra est Christus. Etiam discipulo huius vocabuli gratiam non negauit, cui dicit: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* [p] Chrysostomus: *Princeps Apostolorum Petrus super quem Christus fundauit Ecclesiam, verè immobilis petra, & firma confessio.* [q] Prosper Aquitanicus: *Hæc fortissima petra ab illa principali petra* (Christo) *communionem & virtutis sumpsit & nominis.* [r] Epiphanius: *Ipse Dominus constituit Petrum primum Apostolorum, petram firmam, super quam Ecclesia Dei ædificata est.* [s] Maximus: *Per Christum Petrus factus est petra: dicente ei Domino:*

i Serm. 68. de Natali Petri & Pauli.
k In orat. de moderat. in disput. habenda.
l Lib. 3. Comment. in Matthæ. in cap. 16. atque idipsum expressè affirmat, in cap. 2. Isai. & 16. Ierem. & 41. Ezech. & 7. Amos. & 1 Abdiæ, & lib. 1. contra Iouin. circa mediū, & lib. 2. dialog. cont. Pelagian. ante medium.
m In cōcione de pœniten. quę est numero 28.
n Canone 16. in Matth.
o Epist. 4. ad Seuerum.
p Homil. 27. ex variis Matthæ. locis. Idē in Psal. 50. & hom. 2. de encomio Petri & Pauli, & hom. 55. in Matth.
q Lib. 2. de vocat. gent. c. 9.
r In lib. Anchoratus non lōgè ab initio.
s Serm. de Petro & Paulo; qui incip. Gloriosissimos.

mino: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.[t] Concilium Chalcedonense: *Petrus Apostolus est petra & crepido Ecclesiæ Catholicæ.*[v] Theodoretus: *In Petro Apostolorum principe Dominus in Euangelio se Ecclesiam suam ædificaturum promisit.* Eadem sententia (ne simus prolixi) reliquorum [x] Patrum est. Quin & ipse Augustinus multis in locis Petrum à Christo dici petram & fundamentum Ecclesiæ interpretatus est. Vt cum [y] inquit: *Petrum fundamentum Ecclesiæ Dominus nominauit: & ideò dignè fundamentum hoc Ecclesia colit, supra quod Ecclesiastici ædificij altitudo consurgit.* [a] Item: *Petrus Christum confessus erat filium Dei: & in illa confessione appellatus erat petra, super quam fabricaretur Ecclesia.* [b] Item: *Respondit Petrus, petra illa, voce omnium: Domine, ad quem ibimus?* Etsi autem in [c] aliis quibusdam locis *petram* Christum interpretatus sit; tandemque, vt antea diximus, [d] dubitauerit, vtro modo potius ille quidem locus Matth. 16. intelligi debeat: tamen de ipso principatu alioquî, quem habuerit Petrus in Ecclesia, quemque vocabulo *petræ, capitis, fundamenti, ianitoris cœli*, metaphoricωs significare Orthodoxi solent, nullo pacto dubitauit vnquam Augustinus. [e] Eius enim sunt illa verba: *Quis nesciat, primum omnium Apostolorum esse beatissimum Petrum?* Item: [f] *Ipsum*, inquit, *constituit Dominus esse caput eorum, vt pastor esset gregis Dominici.* Item: [g] *Primatum in discipulis habuit.* Item: [h] *Quis nesciat illum Apostolatus Petri principatum cuilibet Episcopatui præferendum?* Ac exstat locus Augustini in [i] epistola ad Casulanum; ex quo satis apparet, minimè illum improbare, quo minus Petrus etiam Apostolorum *caput, cœli ianitor*, & Ecclesiæ *fundamentum* nominetur. Tot enim ac talibus nominibus, Augustino referente & minimè reprehendente, Petrum (ex vulgatissima procul dubio Ecclesiarum omnium sententia) appella-

t Actione 3.
v Lib. 3. in Cātic. ex Psello: non longè à fine.
x Optat. lib. 2. contra Parm. Leonis serm. 3. de passione Dñi. Cyril. lib. 2 in Ioan. c. 12. Isidori lib. de patribus noui Testamenti. Euthimij in cap. 16 Matth. Gregor. in Registro, lib. 6. ep. 37. & aliorum.
y Serm de cathedra Petri qui est 15. de Sanctis.
a In Psal. 69.
b Tract 11. in Ioan.
c Tract. vlt. in Ioan. & serm. 13. de verbis Apostoli.
d Lib. 1. Retract. cap. 21.
e Tract. 56. in Ioan.
f Quæst. 75. ex nouo Test.
g Enarrat. 1. in Psal. 108.
h Lib. 2. de bapt. contra Donatist ca. 1.
i Epist. 86.

appellauit is contra quem ibi Augustinus de ieiunio Sabbati disputat. Sed reliqua argumenta, quæ continentur in illo loco Matthæi pro primatu Petri psequamur.

ET tibi, inquit, *dabo claues regni cælorum.* Illustrat his verbis Christus alia metaphora vim auctoritatis illius primariæ, quam Petro ad cōstituendum de iis rebus, quæ pertinēt ad salutem fidelium, pollicebatur. Namq; claues regni coelorum eam potestatem vocat, propterea quòd eius vsu multiplici coelum fidelibus vel clauditur vel aperitur. Quid enim aliud est, doctrinam fidei certò explicare; peccata remittere; leges salutares condere; ea quę ad sanctissimum cultum pertinent, constituere; aliisque id genus rationibus hominum saluti cōsulere; quàm iisdem coelum, hoc est, aditum ad æternam beatitudinē aperire? Contrà verò, cùm beneficium remissionis peccatorum iusta ex caussa negatur; cùm alicuius aut vita, aut doctrina condemnatur; cùm excluditur ex communione fidelium; huic nimirum quasi clauditur coelum. Itaq; intelligendum est, cùm soli Petro in hoc loco claues regni coelorum singulariter promittuntur, summam illi post Christum in Ecclesia promitti potestatē. Nempe eiusmodi, qua & omnibus aliis (atq; adeò etiam ipsis Apostolis) & omnibus modis aperire potuerit regnum coelorū. Non enim Apostolis item reliquis claues ipsas coeli aut promisisse aut tradidisse Christum legimus. Etsi [l] attribuit illis quidem quandam auctoritatem vsus eiusmodi clauium; vt scilicet clauderent coelum aut aperirent, retinendo vel remittendo, seu quod idem est, soluendo vel ligando peccata. Claues autem ipsæ, hoc est, plena atq; summa potestas id omni ratione faciendi, Petro soli, promissæ atq; adeò tributæ sunt, quæ est Christi promissionum fidelitas.

VI.

Potestas in Ecclesia primaria cur nomine clauium regni cœlorum significetur.

Soli Petro claues ipsæ regni cœlorū promissæ & datæ sunt: cæteris autē Apostolis aliquis tantùm vsus illarum.

[l] Matth. 18. & Ioan. 20.

Quod sanè discrimen inter Petrum & reliquos Apostolos, quod attinet ad potestatem eam clauium, prçclarè veteres Patres animaduerterunt. Nam Augustinus, quoniam ad vtilitatem ipsius Ecclesiæ, principatus eius auctoritatis Petro tributus est, ideò scribit Ecclesiam illum repræsentâsse tum cùm ei à Christo diceretur; Et tibi dabo claues regni cœlorum. [m] *Quædam*, inquit, *dicuntur, quæ ad Apostolum Petrum propriè pertinere videantur, neque tamen habent illustrem intellectum, nisi cùm referuntur ad Ecclesiam, cuius ille cognoscitur in figura gestâsse personam propter primatum, quem in discipulis habuit: sicuti est: Tibi dabo claues.* Et rursus: [n] *Quod ad Petrum*, inquit, *propriè pertinet, natura vnus homo erat, gratia vnus Christianus, abundatiore gratia vnus primusq́; Apostolus. Sed quando ei dictum est; Tibi dabo claues; vniuersam significabat Ecclesiam.* Item: [o] *Petrus*, inquit, *Apostolus propter Apostolatus sui primatum totius Ecclesiæ gerebat figurata generalitate personam.* Consentit cum Augustino [p] Optatus Mileuitanus, qui ob eam amplitudinem auctoritatis Petri, qua cæteris Apostolis antecelluit; dissertis verbis inquit: *Solus Petrus claues accepit.* Item [q] Origenes: *Quoniam oportebat*, inquit, *aliquid maius habere Petrum, ideò illi quidem sic dicit; Et tibi dabo claues regni cælorum, & quæcunq; ligaueris super terram, erunt ligata et in cælis. Non ergo modica differentia est, quòd Petro quidem sint datæ claues non vnius cæli, sed multorum cælorum, vt quæcumq; ligauerit super terram, sint ligata non tantùm in vno cælo, sed in omnibus cælis, & quæ soluerit super terram, sint soluta non solùm in vno cælo, sed in omnibus cælis. Ad eos autem, qui multi sunt ligatores & solutores in terra, sic dicit, vt soluant & alligent, non in cælis, sicut Petrus, sed in vno cælo; quia non sunt in tanta perfectione sicut Petrus.* Item beatus [r] Leo: *Petro*, inquit, *præ cæteris est tradita soluendi atque ligandi potestas.* Neq; verò præ-

[m] In Psalmũ 108.

[n] Tract. 124. in Ioann.

[o] Tract. 134. in Ioan.

[p] Lib. 1. contra Parmen. circa medium.

[q] Tract. 6. in Matth. ferè in medio.

[r] Epist. 89. ad Episcopos per Vienens. prouin constitutos.

rò præeminentiam hanc auctoritatis clauium in Petro Hieronymus & Cyprianus ignorauerunt, cùm[s] ille scripserit, *inter duodecim vnum eligi, vt capite constituto schismatis tollatur occasio*: [t] hic autem, *primatum Petro dari, vt vna Christi Ecclesia, & vna Cathedra monstretur.*

s Lib 1. contra Iouin. circa medium.

t Lib. de vnit. Eccl. non longè ab initio.

Huc præter auctoritatem sanctorum Patrum accedit analogia Scripturæ, eiusq; phrasis in aliis locis. Etenim clauium nomine summa potestas designari in Scriptura sacra solet. *Dabo* (inquit Dominus Eliachin summo sacerdoti, qui typum Christi gessit) *clauem domus Dauid super humerum eius. Et aperiet & non erit qui claudet, & claudet & non erit qui aperiat.* Quid verò hæc clauis significat? Nempe potestatem talem in domo Dauid, hoc est, in Ecclesia, vt quod ab ea rectè ac legitimè constitutum sit, ratum apud omnes ac firmum esse debeat, nec possit à quoquam rescindi. Hoc enim est quod ait: *Aperiet & nemo claudet, et claudet & non erit qui aperiat.* Hanc clauem, hoc est, potestatẽ in Ecclesia, quæ & dicitur regnum cœlorum, Christus præstantissima ratione habet. Ipse enim est *sanctus ille & verus* (inquit Ioannes Apostolus) *qui habet clauem Dauid, qui aperit & nemo claudit, claudit & nemo aperit.* Petro igitur vices suas in hac vsurpanda claue, hoc est, summam post ipsum auctoritatem in terris promisit, cùm se illi claues regni cœlorum traditurum pollicitus est. *Largitur enim Christus* (inquit Basilius) *suas dignitates & non euacuatur, sed habens dat.* Ac sanè in politicis etiam id similiter obtinuisse videmus, vt cui regendæ ciuitatis summa auctoritas attribuitur, huic tanquam eius dignitatis symbolum quoddam claues ciuitatis tradantur. Ab hac igitur antiquissima atq; receptissima consuetudine existimare debemus, Christum (qui solitus fuit ex rebus ferè vulgo vsitatis sermonis rationem ac modum petere)

Claues in Scriptura sacra symbolum esse potestatis.

Isai. 22.

Apocalypsis 3.

In cõcione de pœnitentia, quæ est 28.

petere) illam metaphoram mutuatum esse: vt amplitudinem eius potestatis quam Petro promittebat, quàm aptissimè exprimeret.

VII. *In libro Anchoratus, non longè ab initio.* *ET portæ inferi non prævalebunt aduersus eam. Portæ inferorum*, inquit Epiphanius, *sunt hæreses & hæresiarchæ. Iuxta omnem enim modum in ipso Petro firmata est fides, qui accepit claues regni cælorum.* Quo pacto & alij Patres portas inferorum hoc loco interpretantur. Si igitur ita super Petrum Ecclesia fundata est, vt possit operâ Petri ac ministerio aduersus omnes hæreses & omnem vim inferorum firma stare: confiteri necesse est, talem auctoritatem Petro tributã esse, qua potuerit tum in omni fidei quæstione quod verissimum est certo docere, tum quę essent fidelibus aut in cultu aut in moribus salutaria, sanctè cõstituere. Quod enim Christus subiunxit: *Et portæ inferi non prævalebunt aduersus eam*, id ad antecedentia referri debet, vt inde pręstantiam atq; firmitudinem illius potestatis intelligamus, quam Petro pollicebatur, affirmans se super illum Ecclesiam fundaturum, eiq; traditurum claues regni cœlorum. Nam & ad explicandam etiam vim atq; vsum eius auctoritatis adiunxit, illud quod ad extremum sequitur:.

VIII. *ET quodcunq; ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis; & quodcunq; solueris super terram, erit solutum & in cælis.* Quibus verbis non qualicunq; modo eum significat soluere atq; ligare posse, sed tanquam eum nimirum qui auctoritatem ipsam clauium regni cœlorum absolutam atq; plenam habet: vt ex verbis antecedentibus, quæ hactenus exposita sunt, didicimus. Quo sanè pacto cæteri Apostoli clauium auctoritatem non acceperunt; vt testimoniis Patrum, quæ partim adduximus, partim postea adducemus, perspicuum fit.

Hic

Hic verò quo minus ex hoc Euangelij loco primatum illum Petri colligamus, nobis obiiciunt Aduersarij primò, Non Petrum, sed Christum ipsum nomine *petræ*, super quam Ecclesia ædificãda fuerit, intelligi hoc in loco debere: vel certè confessionẽ ipsam fidei de Christi diuinitate à Petro editam. Atq; hîc vrgent illud: *Fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id quod positũ est, quod est Christus Iesus.* Secundò. Quidquid hîc Petro ꝓmissum est, aliis etiam Apostolis esse tributum. Nam & omnes *fundamenta* appellantur, in Apocalypsi Ioannis: & omnibus Christus dixit: *Quæcunq; ligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlo, et quæcunq; solueritis super terram, erunt soluta & in cœlo.* Et illud item omnibus: *Ite, ego mitto vos, quorum remiseritis peccata, remittentur eis, &c.* Quò accedit auctoritas Patrum, qui pares omnes Apostolos fuisse, testari videntur. Cyprianus enim dicit: *Hoc erant vtiq; cæteri Apostoli, quod erat Petrus, pari consortio præditi & honoris & potestatis.* Quod ipsum similiter affirmant [x] Anacletus, [y] Hieronymus, [z] Leo. Tertiò. Quod Petro peculiariter videatur Christus claues regni cœlorum promisisse: id, inquiunt, ad confirmandum illius principatum non valere. Non enim ipsi Petro peculiariter, sed Ecclesiæ, cuius figuram ibi Petrus, auctore Augustino, præferebat, esse promissas atq; datas claues.

Quibus potissimum argumẽtis Sectarij contendant ex loco Matth. 16. non colligi D. Petri primatum.

1. Cor. 3.

Apocal. 21.

Matth. 18.

Ioann. 20.

Lib. de vnit. Eccl.

x 21. distinct. c. in nouo.

y Lib. 1. cõtra Iouin.

z Epistola ad Anastasium Tharsens.

Ad primum respondemus: Etsi Christus alioquî petra angularis & fundamentum præcipuum sit, quo Ecclesia omnis nititur, tamen in eo quidem loco apud Matthæum petræ nomine non posse ipsum intelligi, sed Petrum significari. Quod cùm antea perspicuis argumentis ex ipso loco ductis, & consentiente auctoritate sanctorum Patrum, cõfirmauerimus, nihil est necesse idem denuò probare. Nam quod Augustinus (vt diximus) sub-

Respõdetur ad einsmodi argumenta.

Matth 16.

dubitârit, Petrúsne an potius Christus ibi petra nominetur; vbi tam est aliorum omnium Patrum sententia concors & constans, nihil nobis præiudicare debet.

Confessionem etiam Petri, quod ad rem ipsam attinet, nomine petræ intelligi, hoc ipso quòd Petrus confitens Christi diuinitatem intelligitur.

Vt autem ibi per petram confessio fidei etiam, à Petro facta, intelligatur, non impedimus. Nam quod ad rem ipsam attinet, nihil interest, vtrum supra Petrum, fidem certò ac singulariter confitentem atq; docentem, vel supra certam & singularem Petri confessionem, Ecclesiam fundatam esse dicas. Eôdem enim res redit. Nam neq; nos, cùm ex sententia Patrum supra Petrum fundatam Ecclesiam esse affirmamus, personam Petri cogitamus nudam, sed explicantem certam de Filio Dei fidem: neq; etiam illo loco vel nuda fidei confessio per se ipsa, vel alterius hominis, prçterquam Petri, potest intelligi. Dicit enim Christus: *Super hanc petram*, id est, super te, Petre, confitentem, atq; adeò super cõfessionem fidei tuam certam ac immobilem.

Id etiam ostenditur testimoniis Patrum.

Itaq; vtrumq; videmus à veteribus explicatum esse, & supra Petrum, & supra Petri confessionem Ecclesiam esse fundatam. Quoniam nihil re ipsa inter vtrumq; interest, vt dictum est. *Princeps*, inquit Chrysostomus, *Apostolorum Petrus, super quem Christus fundauit Ecclesiam, verè immobilis petra, & firma confessio.* Ac rursus alio in loco, posteaquam supra fidem Petri Ecclesiam ædificatam esse dicit; vt magis explicet hoc tantundem esse ac supra Petrum certò de fide pronunciantem ædificari, hæc verba subiungit: *Id Christus agit, vt homo piscator quauis petra firmior reddatur, vniuerso terrarum orbe reluctante.* Atque ibi ad extremum super ipsum Petrum Ecclesiam ædificatam esse disertis verbis testatur. Item Diuus Cyrillus: *Insignem remunerationem* atq; honorem ipsius Petri maximum fuisse asserit, *quòd inconcussam & firmißimam illius fidem*

Homil. 27. ex variis locis Matth.

Homil. 55. in Matth.

Lib. 4. dialog. de Trini pau. lò post initium.

fidem petram Christus vocarit. Et Hilarius: *Hæc,* inquit, *fides Petri Ecclesiæ fundamentum est.* Cuius tamen illa etiam sunt verba: *O in nuncupatione noui nominis felix Ecclesiæ fundamentum! O beatus cæli ianitor!* Sic etiam Diuus Cyprianus: *Super illum vnum,* inquit, *ædificat Ecclesiam suam.* Qui tamen eodem loco, paulò pòst dicit; *Super cathedram,* id est, supra doctrinam *Petri, Ecclesiam esse fundatam.* Et ob id etiam Diuus Basilius, Petri nomine *prærogatiuam Simonis, filij Ionæ,* intelligi docet; *Qui de piscatoribus,* inquit, *ad Apostolatus functionem vocatus, propter fidei excellentiam, Ecclesiæ ædificationem in seipsum suscepit.* Quibus verbis an non Basilius clarissimè significauit, nec Petrum sine fide, nec fidem sine Petro, ædificio Ecclesiæ, quasi fundamentum, subesse?

Lib. 6 de Trinit. post medium.
Canone 16. in Matth.
Lib. de vnitate Eccle. paulò post initium.
Lib. 2. contra Eunom. paulò post initiũ.

Iam illud quod vrgent Sectarij, solum Christum esse fundamentum, facillimè expeditur. Ita enim Christus solus est Ecclesiæ *fundamentum,* sicut solus est *mundi lux,* sicut solus est noster *Pontifex, Episcopus, Doctor, & Pastor* animarum. Et tamen sunt præter Christum alij etiam in Scripturis *lux mundi, Episcopi, Doctores, Pastores,* verissimè appellati. Nempe non eadem sed alia ratione. Ita quoque *fundamenta* in Apocalypsi Ioannis appellantur Apostoli. Num verò id impedit, quo minus verè dictum sit; *Fundamentum aliud neminem posse ponere præter id quod positum est, quod est Christus Iesus?* Minimè. Est igitur intelligendum, quæ primario & principaliter, hoc est, præstanti quadam & singulari ratione Christo conueniunt, eadẽ aliis conuenire secundario. Lux ipse solus est, quæ [a] *illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Item solus ipse est ille [b] *Pastor, qui posuit animam pro ouibus suis* seque [c] *dedit redemptionem pro omnibus.* Et [d] *Pontifex* solus, *qui penetrauit cælos,* [e] introiuitq; per sanguinem suum in

Christum sua quadã ratione esse fundamẽtum Ecclesiæ singulare, licet ea quoq; super Petrum ædificata sit.
Ca[illegible] 21.
1. Cor. 3.
a Ioan. 1.
b Ioan 10.
c 1. Tim. 2.
d Hebr. 4.
e Hebr. 9.

f Isai. 30. sancta, æterna redemptione inuenta. Sic [f] *Doctor* est vnicus, in quo, vt in alio nullo absconditi fuerint, omnes [g] *thesauri sapientiæ & scientiæ Dei.* Denique [h] *fundamentum* est primum Ecclesiæ & maximum, & vt Augustinus appellat, *fundamentum fundamentorum*, quod videlicet seipso consistat, neque vlli alteri innitatur, sustineatque quidquid omnino pertinet ad Ecclesiæ ædificium, adeoque ipsum etiam confirmet Petrum. Sed vt alij post Christum suo quodam modo *lux mundi* sunt. Itemque *Episcopi, Pastores & Doctores*: sic etiam Petrus est quasi secundarium ac præcipuum, post Christum, Ecclesiæ fundamentum. Nempe cuius fidei ipsa etiam *Ecclesiæ fundamenta commissa sunt* (vt ait Gregorius Nazianzenus) id est, Apostoli ipsi, qui, vt alios in religione confirmârunt, fundamenta etiam quædam fuerunt. Atque hoc idem & veteres ipsi, qui Petrum fundamentum Ecclesiæ constitutum esse affirmauerunt, luculenter notârunt. *Sicut ipse*, inquit Hieronymus, *lumen Apostolis donauit, vt lumen mundi appellarentur, cæteraq; ex Domino sortiti sunt vocabula: ita & Simoni qui credebat in petram Christum Petri largitus est nomen: & secundum metaphoram petra rectè dicitur ei: Edificabo Ecclesiam meam super te.* Et Basilius: *Christus verè est petra incõcussa, Petrus verò propter petram, largitur enim Deus suas dignitates & non euacuatur, sed habens dat. Lux est & dicit: Vos estis lux mundi. Sacerdos est; facit sacerdotes. Ouicula est, & inquit; Ecce ego mitto vos sicut oues in medio luporum. Petra est, & petram facit.* Nec opus est prolixius referre, quæ in eandem sententiam dicit [a] Ambrosius, [b] Leo, [c] Prosper & alij. Ac potest, qui plura de hoc discrimine fundamentorum Ecclesiæ cognoscere volet, legere inter cæteros doctissimum [d] Turrecrematam in erudito illo suo opere, quod summam Ecclesiæ nominauit.

g Coloss. 2.
h 1. Cor. 3.
Enarr. in Psal. 86. nõ lõgè ab initio.
In oratiõe de moder. in disputat. habenda.
Lib. 3. cõment. in Matth. circa cap. 16.
In cõci[illegible] de pœnitentia.
a Lib. 6. in Lucam, c. 2.
b Sermo. 2. in Natali Petri & Pauli.
c Lib. 2. de vocatione gent. cap. 9.
d Lib. 2. c. 17. & seq.

Ad

Ad secundam obiectionem Sectariorum, de Apostolorum omnium æqualitate, doctè sanè à multis Catholicis auctoribus iam pridem secundum doctrinam Orthodoxam responsum est, vt à [e] Ioanne Driedone, à [f] Caietano, à [g] Melchiore Cano, à [h] Dominico Soto, &c. Res autem, vt summatim & aliquantò planius complectar, sic habet. Ad Apostolatus prærogatiuam atque dignitatem duo pertinuerunt. Vnum est, quod ab ipso Christo proximè auctoritatem Ecclesiastici ministerij Apostoli acceperunt. Quamobrem & ab eo missi, sicut ipse missus erat à Patre, dicuntur. Alterum est, quod eam auctoritatem sic à Christo acceperunt, vt non tantùm in hac vel in illa orbis parte, sed vbique prorsus possent ritè ac legitimè fungi muneribus Ecclesiasticis. *Euntes enim*, inquit, *docete omnes gentes, &c.* Et: *Prædicate Euangelium omni creaturæ.* In his duabus rebus, atque adeò in huiusmodi dignitate atque prærogatiua Apostolatus, pares omnes Apostoli fuerunt. Atque hæc duntaxat æqualitas Apostolatus probari potest iis testimoniis vel Scripturæ vel Patrum, quæ nobis obiiciuntur.

[e] Lib. 4. de varijs dogmat. cap. 4. parte 2.
[f] In tract. de compar. Papæ & Concil c. 3.
[g] Lib. 6. de locis Theol. cap. vlt. ad 11. argumentum.
[h] In 4. sent. d. 20. q. 1. art. 2. & 3.

Apostolicam dignitatem in duabus rebus sitam fuisse.
Ioan. 20.
Matth 28.
Marci 16.
In quibus fuerint Apostoli omnes pares.

Cæterùm aliæ duæ res sunt, in quibus Petrus Apostolus reliquis Apostolis, non quidem propriè vt Apostolus, sed vt singulare fundamentum, & caput Ecclesiæ, & pastor ouium Christi, & cœli ianitor constitutus, antecelluit. Vna est, quòd illam Apostolatus auctoritatem in vniuerso orbe, tanquam ordinariam, & duraturam, suisque adeò successoribus reliquendam, ipse accepit: eò quòd vniuersæ Ecclesiæ, quæ vnquam futura esset, fundamentum est constitutus (sicut infrà ostendemus) nec talis fundamenti locum ipse perpetuò, nisi per suos etiam successores tenere potuit. Reliqui verò Apostoli eam auctoritatem non eo modo acceperunt. Quin eorum

Quibus in rebus D. Petrus Apostolis reliquis antecelluerit.

rum quasi extraordinarium priuilegium fuit, quòd & in orbem vniuersum, & à Christo proximè illam auctoritatem Apostolatus acciperent. Itaque illis è vita decedentibus, dignitas etiam eiusmodi Apostolatus esse desiit, neque est ad vllos eorum successores deriuata. Quod cùm ita dicimus, minimè volumus, nullam iam peruenire Apostolatus auctoritatem ad Episcopos, qui sunt (vt Anacletus explicat) Apostolorum successores. Habent enim hi, in suis quique Ecclesiis, vicem atq; functionem Apostolorum: estque adeò perpetuum illud Dei in Ecclesiam beneficium, quo inter cæteros ministros ei attribuuntur Apostoli *ad consummationem Sanctorum*, vt Diuus Paulus disputat. Hoc igitur tantum dicimus, si & modum, quo Apostolicam auctoritatem reliqui præter Petrum acceperunt, & acceptæ auctoritatis amplitudinem, in totum scilicet orbem, spectemus; non transiisse eiusmodi dignitatem Apostolicam ad eorum successores. Nam neque auctoritatem ex æquo in vniuersum orbem habent; neque eam quam habent, habent ita proximè à Christo, sicut habuerunt Apostoli; quum Christus nimirum illam ipsis Apostolis per se tribuit, eaque re officium ordinarium Petri (id est, vniuersalis Pastoris, à quo nimirum potestas aliorum Pastorum ordinariè alioquî deriuanda est) sua quadam excellenti potestate quasi præuenit.

Anaclet. dist. 21. can. in nouo.

Eph. 4.

Dignitas reliquorum Apostolorum præter D. Petrũ, quomodo non fuerit deriuata ad successores.

Altera, res, in qua Petrus reliquis Apostolis antecelluit, est, quòd ipse quidem potestatē accepit etiam quandam in ipsos Apostolos: tanquam omnium videlicet (nemine excepto) qui ad Ecclesiæ ædificium & ad Christi gregem pertinent, fundamentum & pastor (vt pòst ostendemus) singulariter constitutus. Itaque regere ipsos atq; in fide confirmare cum auctoritate potuit, iisque præ-

scribere

ſcribere & modum & locum ad fungendum miniſterio Apoſtolico, quatenus ad Eccleſiæ bonum id expediret. Quam ſanè rem doctè mihi videtur Caietanus expediuiſſe, vbi ſcribit, Apoſtolos reliquos, quatenus Apoſtolos, fuiſſe quidem Diuo Petro pares: tamen, qua ratione erant oues Chriſti, fuiſſe Petro ſubiectos.

Loco ſuprà citato.

Porrò, Hanc Petri præeminentiam inter reliquos Apoſtolos minimè negauerunt veteres Patres. Quin imò ex loco Matthæi hactenus à nobis expoſito, & ex aliis, quos deinceps adducemus, luculentiſſimè eam aſſeruerunt: etiam illi ipſi qui pares alioquì in Apoſtolatus dignitate omnes fuiſſe affirmârunt. Etenim Diuus Cyprianus in eo ipſo loco vbi dixit, *pari conſortio præditos reliquos Apoſtolos fuiſſe & honoris & poteſtatis*: mox ſubiungit: *Sed exordium ab vnitate proficiſcitur, Petro primatus datur, vt vna Chriſti Eccleſia & vna cathedra monſtretur.* An non in pari conſortio Apoſtolatus primatum Petri agnoſcit? Legat, cui otium eſt, locum illum integrum Cypriani, & ſatis impudentiam Sectariorum mirari non poterit, quod ex ea Cypriani diſputatione probare velint: ita fuiſſe Apoſtolatus dignitate pares Apoſtolos, vt Petrus illis præpoſitus à Chriſto non fuerit. Dicit: *compendio veritatis*

D. Petrum cæteris Apoſtolis, quatenus erãt quidem oues Chriſti, ſuperiorem fuiſſe, illi ipſi Veteres Patres aſſeruerũt, quos pro cõtrario errore citãt Sectarij.

Lib. de vnitat. Eccl. non longè ab initio.

D. Cyprianum agnouiſſe primatum Petri inter reliquos Apoſtolos, manifeſtè probatur contra Sectarios.

facilè fidem probari poſſe, *ſi caput teneatur*, ac illud conſi- 1.
deretur, *quod Dominus loquitur ad Petrum*: *Tu es Petrus, &c.* 2.
Dicit: *Super* VNVM *Petrum Eccleſiam eſſe fundatam.* Dicit 3.
rurſus: *Quamuis & alij Apoſtoli paſtores conſtituti ſint; tamen
vt vnitatem manifeſtaret, vnam cathedram Chriſtum conſtituiſſe, & vnitatis eiuſdem originem ab vno incipientem ſua au-
ctoritate diſpoſuiſſe.* Dicit rurſus: *Super cathedram Petri Eccle-* 4.
ſiam eſſe conſtitutam. Et illud item quod antè recitatum 5.
eſt: *Primatus Petro datur, vt vna cathedra monſtretur.* Deni- 6.
que cauſſam, quam ob rem hæretici *perfidiam ſub præte-*

textu fidei, & Antichristum sub vocabulo Christi mentiantur, esse, *quia ad veritatis illam & vnitatis originem* (de qua dictum est) *non reditur, nec caput*, inquit, *quaritur.* Quid hæc omnia, si nullum habuit Petrus principatum auctoritatis, sibi volunt?

Lib. 1. contra Iouin circa medium.

Nec minus profectò clarè Hieronymus; *Super Petrum*, inquit, *fundatur Ecclesia. Et licet idipsum in alio loco super Apostolos fiat, & cuncti claues regni cœlorum accipiant, & ex æquo* (quod attinet quidem ad prærogatiuam Apostolatus) *super eos Ecclesiæ fortitudo solidetur: tamen propterea inter duodecim vnus eligitur, vt capite constituto schismatis tollatur occasio.* An verò ab Hieronymo vel amplius aliquid ad æqualitatem in Apostolatu declarandam, vel clarius ad Petri nihilominus præeminentiam in auctoritate regiminis tuendam dici potuit? Quid Diuus Leo? *Inter beatissimos*, inquit, *Apostolos in pari honoris consortio fuit quædam discretio potestatis. Et cùm omnium par esset electio*, (nempe ad Apostolatum) *vni tamen datum est, vt cæteris emineret.*

Epist. ad Anastasium Thessalonicensem Episc.

Et Anacletus, vbi pari etiam consortio honorem & potestatem Apostolicam reliquos accepisse dicit; perspicuè nihilominus[z] asseuerat *à Petro post Christum in nouo Testamento sacerdotalem ordinem cœpisse, & ipsum Apostolos reliquos habuisse pro principe.* Mitto, quòd auctor alioquî eruditissimus Ioannes à Turrecremata contendit, in hoc etiam Apostolos cæteros Diuo Petro fuisse inferiores, quòd à Christo acceperint Apostolici muneris auctoritatem non nisi per ipsum Petrum. Id quod etiam probat ex Anacleto, qui[a] affirmat, Iacobum fratrem Domini fuisse ordinatum Episcopum Hierosolymitanum à Petro, & Ioanne, & altero Iacobo. Sed hæc quidem sententia minus communis est, neque etiam ad Petri primatum asseren-

[z] Dist. 21. c. In nouo. Et clarissimè ep. st. 3.

Loco superiùs citato.

[a] 67. dist. can. porro.

asserendum necessaria. Nam etsi demus, à Christo proximè omnes Apostolos auctoritatem Apostolicam, vt antè docuimus, accepisse; satis nihilominus defensum iam est, quod ad auctoritatam quidem regiminis attinet, fuisse illos ipso Petro inferiores. Ex qua re fiebat, vt in modo certè exercendi munus illud Apostolicum à Petro dirigi cum auctoritate possent. Quod verò de ordinatione Iacobi dicit Anacletus: id ad designationem quandam loci referri potest.

Deniq; quod tertiò aduersus probationem nostram, ex illo Matthæi loco sumptam, obiiciunt Sectarij, claues regni cœlorum nec promissas nec datas Petro esse, nisi in persona Ecclesiæ: id verò magis ipsos redarguit. Ideò enim de Petro peculiariter Augustinus scripsit, cum in persona Ecclesiæ claues accepisse, quoniam non vt priuata persona, neque vt qualiscunque alius Ecclesiæ minister, sed vt Ecclesiæ totius præfectus, qui singulariter proinde totam Ecclesiam repræsentauerit, eatenusque in vtilitatem Ecclesiæ, eas accepit; vt suprà quoque exposuimus, & diligenter etiam à Caietano, & Eckio notatum est. Sed satis, vt arbitror, de loco Matthæi 16. dictum est, ex quo certè est perspicuum, præcipuam illam in Ecclesia auctoritatem fuisse Petro promissam.

Caiet. in tract. de Rom. Pont. instit. c. 3. Ecki. in locis com. cap. 3.

SEcundus Euangelij locus, valde etiam illustris, quo auctores Catholici principatum Petri probare consueuerunt, est apud Lucam. Vbi Christus, contentione exorta inter discipulos, *quis eorum videretur esse maior*: primùm ambitionem eam atq; superbiam, vtpote secularium principum ambitioni similem, refutat, & sui exemplo proposito modum humilitatis præscribit ei qui maior esset futurus, inquiens: *Reges gentium dominantur*

Secundus locus Euangelij pro Petri primatu.

Lucæ 22.

 nantur

nantur eorum, & qui poteſtatem habent ſuper eos, benefici vocantur: Vos autem non ſic. Sed qui maior EST *in vobis, fiat ſicut minor, & qui præceſſor eſt, ſicut miniſtrator. Nam quis maior eſt, qui recumbit, an qui miniſtrat? Nónne qui recumbit? Ego autem in medio veſtrûm ſum, ſicut qui miniſtrat.* Deinde conuerſus ad Petrum, eíque imperans vſum illius primariæ auctoritatis in confirmandis in fide fratribus; ſatis profectò indicauit, eum ipſum Petrum eſſe cui antecedentibus verbis modum in ſupremo dignitatis gradu tenendum propoſuerat. Ait enim è veſtigio ad ipſum ſolum: *Simon ecce Satanas expetiuit vos, vt cribraret ſicut triticum; Ego autem oraui pro te vt non deficiat fides tua. Et tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos.*

Quatuor obſeruanda in loco Luc. 22 pro aſſertione primatus.

Hoc ego loco peto à Lectore, vt quatuor apud ſe diligenter expendat. I. Primum enim in illa diſcipulorum contentione minimè ſanè Chriſtus negauit, aliquem in Eccleſia ſuperiorem reliquis fuiſſe futurum. Quin potius id planè affirmat: *Qui maior*, inquit, EST, (quia videlicet iam erat Chriſto decretum, aliquem præficere & caput cæterorum facere) *in vobis*. Itaque hunc monet, vt in maximo gradu dignitatis pòſt conſtitutus, non mundanorum principum arrogantiam, ſed ſuam moderationem atque ſubmiſſionem imitetur. *Ego enim*, inquit, *ſum inter vos, ſicut qui miniſtrat.* II. Quis autem ille maior futurus eſt? Nempe Petrus, pro cuius videlicet *fide*, vt ad communem aliorum vtilitatem ſit firma, *orat*: quem iubet *fratres aliquando*, hoc eſt, accepta poſt lapſum & reſipiſcentiam cura paſtorali, confirmare in fide. Quo ſanè *confirmandi* vocabulo, auctoritatem in docendo ſignificari, ex aliis [a] Scripturæ locis intelligi poteſt. III. Atq; Petrum maiorem reliquis ſignificari hoc loco futurum, non propriè in vitæ ſanctimonia aut virtute, ſed in muneris auctorita-

[a] Act. 15. verſ. 41. & cap. 16. ver. 5. & 1. ad Theſſal. 3. ver. 2. &c.

ctoritate; tum ex eo *confirmandi* præcepto, quod illi deinde tanquam Maiori datur, tum ex ipsa ratione huius Christi sermonis apparet. Monuit enim vt is qui *maior* futurus esset fieret virtute humilitatis & submissionis sicut *minor*. Qua monitione non magnoperè iam eget, qui in maximo virtutis atque sanctitatis est gradu, adeoq; perfectionem humilitatis consecutus est. Sed is demum ita cumprimis admonendus est, qui in alio aliquo genere excellit; nempe potestatis, quæ nimirum cum importunitatis atque superbiæ vitio facilè coniungi solet; vt est videre in regibus gentium, quorum voluit Christus eum esse dissimillimum qui maior inter Apostolos futurus erat. IIII. Nec verò putare hoc in loco possumus, sermonem Christo fuisse de potestatis alicuius temporalis principatu, quem moderatè ab aliquo Apostolorum sustineri vellet. Perspicuum enim est de eiusmodi auctoritatis præstantia eum ibi agere, cuius maximè proprius sit vsus confirmare in fide fratres. Quæ auctoritas, spiritualis est. Quanquam nec indignum est, vt *qui spiritualia seminant, temporalia etiam metant*, vnumquisque quantum opus habet, spectata temporum ratione & sui cuiusque in Ecclesia gradus. 1.Cor.9.

Sed ipsos etiam sanctos Patres audire operæpreciũ est qui etiam ex hoc loco Petri in Ecclesia principatum rectissimè collegerunt. *Commune*, inquit D.Leo, *erat omnibus Apostolis periculum de tentatione formidinis, & diuinæ protectionis auxilio pariter indigebant; quoniam diabolus omnes exagitare, omnes cupiebat elidere. Et tamen specialis à Domino Petri cura suscipitur, & pro fide Petri propriè supplicatur. Tanquam aliorum status certior sit futurus, si mens principis victa non fuerit. In Petro ergo omnium fortitudo munitur, & diuinæ gratiæ ita ordinatur auxilium, vt firmitas, quæ per Christum*

Veteres Patres ex loco etiam Luc.22. primatum Petri collegisse.

Serm.3. de die anniuersario assumpt. suæ. Idemq; habet serm.2. de Natali Petri & Pauli.

Petro tribuitur, per Petrum Apostolis conferatur. Cùm itaque dilectissimi tantum nobis videamus præsidium diuinitus institutum; iustè in ducis nostri meritis & dignitate lætamur, gratias agentes redemptori nostro, qui tantam potentiam dedit ei, quem totius Ecclesiæ principem fecit. Et D. Ambrosius: *Petrus*, inquit, *Ecclesiæ præponitur. Itaque antè significat Dominus quid sit illud, quod postea eum pastorem elegit Dominici gregis. Nam huic dixit: Tu autem conuersus confirma fratres tuos.* Item Theophylactus: *Planus*, inquit, *huius loci intellectus hic est: Quia te habeo vt principem discipulorum; postquam negato me fleueris, & ad pœnitentiam veneris, confirma cæteros. Hoc enim te decet, qui post me Ecclesiæ petra & fundamentum es.* Tum D. Augustinus: *Quid ambigitur?* inquit. *Pro Petro rogabat, & pro Iacobo & Ioanne non rogabat? vt cæteros taceam. Manifestum est, in Petro omnes contineri: Rogans enim pro Petro pro omnibus rogâsse dignoscitur. Semper enim in præposito populus aut corripitur aut laudatur.*

D. Ambros. in Psalm 43. aliquantò post medium. Lucæ 22.

In Comment. eius loci.

Quæst. 79. ex nouo Test.

Redarguitur pertinacia & cæcitas Sectariorum, quòd aduersus primatum obiiciant locum Lucæ 22. vnde maximè ille confirmatur.

Et tamen vsque adeò miserabilis cæcitas Sectariorum est, vt contra Petri potius principatum ex hoc ipso Lucæ loco, quo ille vel maximè stabilitur, argumentum petant. Vrgent enim admodum inconsideratè illud: *Vos autem non sic.* Si non *sic*: ergo nemo, inquiunt, debet in Ecclesia cæteris omnibus imperare, id quod faciunt Reges gentium. Quantò rectius contrarium isti concluderent, hoc modo: Si non *sic*, id est, si non eo modo dominari seu imperare aliquis Apostolorum debuit, sicut dominantur Reges gentium. Ergo debuit quidem aliquis ex Apostolis imperare (de quo inter eos fuit contentio quis esset) sed alio quodam modo. Quo tandem? *Qui*, inquit, *maior* EST *in vobis, fiat sicut minor.* Non dicit: *Nullus erit in vobis maior: Nemo imperabit.* Nec: *Qui maior est, fiat, aut sit minor, aut omnino non imperet.* Quorsum enim esset maior?

Confirmatur rursus probatio primatus ex loco Luc. 22. dupliciter.

I.

Sed:

Sed: *Fiat*, inquit, SICVT *minor*, hoc est, in mansuetudine; sine superbia; sine importunitate imperet. Non igitur summam auctoritatem hîc Christus remouet: sed modum in auctoritate summa requirit, eumq; longè diuersum ab eo quem Reges gentium tenent.

Id ipsum confirmamus rursus hoc modo: Qui inter Apostolos maior sit, eum ita vult Christus erga reliquos se gerere, sicut ipse Christus se gessit erga Apostolos. Exẽplum enim suum proponit eis, inquiens: *Ego aũt in medio vestrûm sum sicut qui ministrat.* Atqui Christus ita fuit sicut qui ministrat, vt non ideò tamen potestate caruerit. Igitur nec vult potestate carere eum quem esse vult vt minorem cùm sit maior, sed modum in vsu potestatis ei præscribit, vt dictum est. Quid multa? Ipse Apostolus Petrus, quò pertinuerit illud Christi magistri sui præceptum, disertè explicat, quum iisdem propè verbis id repetens, ac alios etiam Ecclesiæ pastores de eo commonefaciens: *Pascite*, inquit, *qui in vobis est gregem; prouidentes non coactè, sed spontaneè secundum Deum: neque turpis lucri gratia, sed voluntariè. Neq; vt* DOMINANTES *in cleris, sed forma facti gregis ex animo.* 2.

NOTA.

1.Petri 5.

TErtius locus est clarissimus apud Ioannem. Vbi Christus Dominus ascensurus in cœlum, *Vicarium amoris sui erga gregem* (vt inquit B. Ambrosius) *Diuum Petrum relinquens; omnibus eum Apostolis, antetulit,* eique summam tandem auctoritatem Ecclesiam suam regendi, toties antea promissam, attribuit. *Erant* (inquit Euangelista) *Simon Petrus, & Thomas qui dicitur Didymus, & Nathanael, qui erat à Cana Galilææ, & filij Zebedæi, & alij ex discipulis eius duo, &c. Et dicit Simoni Petro Iesus: Simon Ioannis diligis me plus his? Dicit ei: etiam Domine: tu scis, quia*

Locus Euangelij tertius pro primatu Petri. Ioan. 21.

Ambr. lib. 10. in Luc. c. 24.

Ioan. 21.

amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos. Dicit ei iterum: Simon Ioannis diligis me? Ait illi, etiam Domine: tu scis, quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos. Dicit ei tertiò: Simon Ioannis amas me? Contristatus est Petrus, quia dixit ei tertiò: amas me? Et dicit ei: Domine tu omnia scis, & scis quia amo te. Dicit ei: Pasce oues meas. Hîc etiam petimus à Lectore, vt hunc in modum ex hoc tam illustri loco, pro Petri principatu in Ecclesia, ratiocinetur. Si Petro singularis aliqua regendi vniuersam Ecclesiam auctoritas à Christo tributa est, qualem cæteri Apostoli non habuerunt; certè Petrus habuit regiminis in Ecclesia principatum. Nam quæ maior in Ecclesia regendi auctoritas sit quàm ea, quæ antecelluit auctoritati alioquî Apostolicæ? At singularis Ecclesiã vniuersam regendi auctoritas, qualem cæteri Apostoli non habuerunt, Petro est à Christo tributa. Habuit hic igitur regiminis in Ecclesia principatum.

Ex loco Ioã. 21. qua ratiõe primatus probetur.

Cõfirmatur ea probatio ex variis loci ipsius circumstantiis.

Id probatur perspicuè ex circumstantiis eius loci apud Ioannem. I. *Simon*, inquit, *Ioannis diligis me plus his?* Cur de præstantiori caritate eum, præ cæteris tum præsentibus, interrogâsset, nisi maioris etiam atque præstantioris muneris auctoritatem ipsi attribuere voluisset? II. *Pasce agnos meos.* Vel vt est Græcè, *Rege oues meas.* Et denique: *Pasce oues meas.* Nempe cõmisit ei curam omnium Ecclesiæ ordinum; vt regeret non modò vulgares atque imperfectiores fideles, qui quasi agni sunt, & velut paruuli *lacte* pascendi: sed etiam perfectos, adeoq; Pastores ipsos Ecclesiarum, qui velut oues ac matres sunt cæterorum. Sic enim D. Ambrosius hanc Christi sermonis varietatem in hoc loco interpretatur. *Tertiò*, inquit, *Dominus interrogauit: Et iam non agnos lacte pascendos, vt primò, neq; ouiculas, vt secundò, sed oues pascere iubetur, perfectiores vt perfectior gubernaret.* III. Neq; inter has aut illas oues

Hebr. 5.

Lib. 10. in Lucam, cap 24.

distin-

distinxit: Sed absolutè: *Pasce*, inquit, *oues meas*. Quo ipso apertè significauit, alienum esse à *suo ouili quicunq; Petrum pastorem non agnosceret*; vt scitè atq; eleganter concludit D. Bernardus. Quamobrem nec Apostolos quidem à Petri cura exemit. Nisi fortè nō etiam illi Christi oues fuerunt. IIII. Denique vis verbi, *pasce*, consideranda est. Quod vsum auctoritatis salutarem in subditos, in regendo & docendo, secundum [a] Scripturæ sacræ consuetudinem, significare, dubium nullum est: quidquid Caluinus contra obganniuerit. Quare Ioannes in recitanda ea Christi sententia, tali verbo Græco (ποιμαίνειν) vsus est, quod & pascere & regere significat, vt à sāctissimo [b] Roffensi & ab aliis ex [c] Scriptura etiam sacra passim est notatum. Nec aliter [d] Augustinus & [e] Chrysostomus, & alij Patres eius verbi significationem hoc in loco intellexerunt.

Lib. 2. de consider. ad Eugenium, paulò post mediū.

a 2. Reg. 5. Ezech. 34. &c.

Caluin. lib. 4. instit. c. 7.

b Articul. 25. contra Luth.

c Psal. 2. & 79. Act. 20. Matt. 2. &c.

d Tracta. 123. in Ioā. sub fin.

e Lib. 2. de sacerdotio, in initio.

Sed quemadmodum hîc Christus auctoritatem in Ecclesia primariam Petro attribuerit, quam antea tot modis eidem erat pollicitus, præstat vt Lector ex ipsis verbis sanctorum Patrum quàm ex nostris intelligat. [f] Chrysostomus: *Cæteris*, inquit, *omissis solum Petrum alloquitur, curam ei committens fratrum suorum.* Et rursus: [g] *Interrogat*, inquit, *discipulum magister, num ab eo ametur? Non quò id ipse edoceatur; verùm vt nos doceat, quanta curæ sibi sit gregis huius præfectura.* Item ibidem paulò pòst: *Illum*, inquit, *auctoritate præditum esse voluit, ac reliquos item Apostolos longè præcellere. Petre enim, ait, Amas me plus quàm hi oēs?* Ac rursus: [h] *Ecclesiæ*, inquit, *primatus gubernatioq; per vniuersum mundum ei à Christo concreditus est.* [i] Ambrosius: *Interrogabat*, inquit, *Dominus, non vt disceret, sed vt doceret, quem eleuandus in cœlum amoris sui velut vicarium nobis relinquebat. Sic enim habes: Simon Ioannis diligis me, &c. Petrus testifi-*

Confirmatur præterea eadē probatio testimoniis Patrū.

f Homil. vlt. in Ioan.

g Lib. 2. de sacerd. initio.

h Homil. 1. de pœnitentia.

i Lib. 10. in Luc. c. 24.

testificatur affectum, & ideò quia solus profitetur ex omnibus, omnibus antefertur. Et paulò pòst: *Oues pascere iubetur, perfectiores vt perfectior gubernaret.*[l] Cyprianus, *Petro*, inquit, *post resurrectionem suam dicit: Pasce oues meas, super illum* VNVM *ædificat Ecclesiam suam* (en, sententiâ Cypriani, quādo Christus impleuerit illam promissionem: *Super hanc petram, &c?*) *& illi pascendas mandat oues suas.* Et [m] Origenes: *Quum Petro*, inquit, *summa rerum de pascendis ouibus traderetur, & super ipsum, velut terram, fundaretur Ecclesia* (en etiam quādo impleta promissio?) *nullius confessio virtutis alterius, nisi caritatis ab eo exigitur.* [n] Theophylactus: *Petro*, inquit, *non alij præfecturam ouium per vniuersum mundum tribuit.* [o] Gregorius: *Totius*, inquit, *Ecclesiæ curam Petro dominica voce commissam esse, cunctis legentibus Euangelium liquet.* Item [p] Arnobius, *Petrum Episcopum Episcoporum esse* inde ostendit, *quòd nullus*, inquit, *Apostolorum nomen pastoris accepit* (intellige, ita singulariter & ab ipso Christo) *solus enim Dominus dicebat: Ego sum Pastor bonus.* (Ioan. 10.) *Hoc nomen sanctum, & ipsius nominis potestatem post resurrectionem suam Petro pænitenti concessit, & ter negatus negatori suo hanc, quam solus habuit, tribuit potestatem.* Nec multò aliter hoc idem expressit Diuus [q] Augustinus, vbi ita eleganter scripsit: *Sit amoris officium pascere dominicum gregem, si fuit timoris indicium negare Pastorem.* Quibus verbis quis maximè sit sensus illius loci literalis, quòd toties tamq; accuratè de singulari amore Petrus examinatus fuerit, Augustinus significauit. Nempe vt intelligeretur, quantoperè caritas in subditos & eorum Dominum, in Præposito necessaria sit. Quod Chrysostomus voluit, vbi suprà, cùm dixit: *Dominum interrogâsse, vt nos doceret, quanta cura sibi sit gregis huius præfectura.* Et alio loco: *Ter*, inquit, *interrogat, & semper idem præcipit, inquiens: Pasce, vt demonstret*

[l] In li. de vnitate Eccl. sub initium.
[m] In cap. 6. ad Rom.
[n] In locū illum, Ioan. 21.
[o] Lib. 4. Registri, ep. 32.
[p] In Psalmum 138.
[q] Tract. 123. in Ioan.
Lib. 2. de sacerd.
Homil. 87. in Ioan.

ſtret quanti ouium ſuarum curam faciat. Neq; idcirco tamen id improbamus, quod Auguſtinus etiam de hoc loco ita commentatus eſt: *Redditur*, inquit, *negationi trinæ trina confeſſio, ne minus amori lingua ſeruiat, quàm timori; & plus vocis elicuiſſe videatur mors imminens quàm vita præſens.* Quod ipſum & Cyrillus notat in eundem locum; ſimul ibi Petrum appellans *& principem & caput cæterorum Apoſtolorum.* Neq; eiuſmodi Auguſtini interpretatio impedit, quo minus maximè etiam propter præfecturam gregis Petro committendam, ita illum Chriſtus interrogauerit, vt Chryſoſtomus & alij Patres exponunt.

In illo ipſo tract.123. in Ioan.

Lib.12. in Ioã. cap. 64.

Locis antè citatis.

Sed aliud, inquit Caluinus, eſt; paſce oues meas, quàm habeto auctoritatem in eas omnes. Accedit, quòd non dicit, *omnes.* Et ipſe Petrus aliis Epiſcopis inquit: *Paſcite qui in vobis eſt gregem;* Tanquam habeant omnes ex æquo curam Dominici gregis ſibi commiſſam. Atq; hæc ferè ſunt, quæ aduerſus pondus tanti tamq; illuſtris teſtimonij, quo Petri principatum confirmant Catholici, leuiſſimè obiiciunt Sectarij.

Lib. 4. inſtit. cap. 7.

1. Petri 5.

Quibus reſpondemus, & vſum alioquí ſacræ Scripturæ; & huius loci circumſtantias; & collationem eius cum locis aliis, in quibus antè ſumma auctoritas Petro promiſſa eſt; & (quod magni momenti apud nos eſſe debet) conſentientem interpretationem ſanctorum Patrum, ſatis ſuperque comprobare, *paſcendi* vocabulo, in eo loco, metaphoricè ſignificari etiam regendi auctoritatem. Significat enim ea vox officiũ eiuſmodi erga oues Chriſti, quo bene atque conuenienter illæ & in ſpirituali vita ſuſtentari, & omnino ad illa vſq; paſcua vberrima vitæ ſempiternæ dirigi atque deduci poſſint. Hoc autem, ſi ſpectemus hominum naturæ conditionem, ſufficienter præſtari nequit, ſine auctoritate etiam atque vi præci-

Reſponſio ad ea quæ leuiſſimè obiiciũt Sectarij aduerſum probationẽ ex loco Ioan. 21.

piendi, adeoque obligandi ipsas oues ad eum doctrinæ & religionis quasi pastum sumendum, qui iudicetur salutaris à pastore. Quare, in quo Ecclesiæ Præposito Christus significauit esse auctoritatem pascendi, in eodem auctoritatem quoque spiritualiter regendi esse intelligere debemus: vt auctoritate Scripturæ, & sanctorũ Patrum, & ipsa illius loci ratione satis hactenus demõstratum est.

Cùm Christus Petro dixit: Pasce oues meas; oues omnes intellexisse.

Nec nobis illud quicquam obstat quod Aduersarij obiiciunt, Christum non dixisse: *Oues omnes.* Etenim loci circumstantię iam commemoratę, & sententia communis Patrum cogit (nisi velimus esse impudentes) intelligere *omnes.* Obsecro enim, quænam, & quot, & quales oues intelligendæ ibi sunt, si non oportet omnes intelligi? Certè Christus non distinxit inter has & illas; sed absolutè: *Pasce,* inquit, *oues meas.* Vnde sic sanè (præter ea, quæ prius à nobis allata sunt) licet ratiocinari: Dubium nullum est, quin Christus, ita diligenter commẽdans Petro oues suas, voluerit ab eo satis intelligi, de quibus ouibus loqueretur. At nisi de omnibus, quæcunque essent suæ, sit loquutus; non satis potuit Petrus, de quibusnam diceret, intelligere. Confitendum est igitur, illum de ouibus suis omnibus in eo loco loquutũ esse. Non enim de iis, aut illis determinatè, locutus est; nec verò de nullis; nec, si indeterminatè & confusè de aliquibus locutus esset, satis illæ à Petro potuissẽt distinctè cognosci. Quod rectè etiam ante nos doctissimus Caietanus in eruditissimo illo suo tractatu de Romani Pontificis institutione conclusit. Cap. 10.

Iam verò Petrus Episcopos item alios, vt gregem pascerent, admonuit; non quia par illis esset commissa cura totius Christi gregis in vniuerso orbe pascendi: sed

quia

quia illi etiam certè, sub Petro, pascere oues Christi debuerunt, & hodie debent: vnusquisq; in assignato sibi loco. Itaq; nec dicit Petrus absolutè: Pascite gregem; sicut ipsi à Christo generatim atq; absolutè dictum est; *Pasce oues meas.* Sed: *Pascite*, inquit, *qui* IN VOBIS *est, gregem*; id est, vnusquisque illum, quem fidei atque curæ suæ habet commendatum. Vt si Rex ad consules diceret: Regite prudenter commissas vobis ciuitates: nunquid propterea significaret, auctoritate regendi consules esse sibi ipsi pares? 1 Petri 5.

ATq; hæc quidẽ testimonia, quæ pro Petri primatu hactenus ex Euangelio ꝓposuimus, potissima sunt: quibus etiã S. Patres ad eam rẽ maximè sunt vsi. Sed illis tamen ita positis atq; confirmatis, non minimi ponderis ad eam assertionem stabiliendã alia quædam Euangelij testimonia videri debent, quæ solent huc etiam auctores Catholici non immeritò referre. Huius generis est, quod Christus Dominus soli Petro nominatim iussit, vt pro se & pro illo iis, qui tributum exigebant *solueret staterem*, id est, duo didrachma, vt exponit eo loco D. Hieronymus. Qua re primatum Petri significari Christum voluisse Patres nõ absurdè intellexerunt. Genus enim illud tributi, quidam erat census capitis, id est, vel patrisfamilias, vel certè primogeniti ac præcipui in familia post ipsum, vt D. Chrysostomus interpretatur. Qui & propterea ita inquit: *Cùm primogenitus esset Christus; Petrus quoq; discipulorum primus esse videretur, ipsum adeunt, &c.* Ac post aliqua: *Hunc locum*, inquit, *Marcus, qui discipulus Petri fuit, ideò non scripsisse videtur; quoniam ingens hinc honor magistro deferebatur.* Item paulò pòst: *In illa hora*, inquit, *Petrum omnibus discipulis prætulit.* Item Augustinus: *Saluator, cùm pro se & Petro dari iubet, pro omnibus exoluisse*

Alia quædam Euangelij testimonia, ex quibus iisdem D. Petri primatus confirmatur IV.

Matth. 17.

Homil. 59. in Matth. initiò.

Quæst. 75. ex nouo Testamento.

luisse videtur. Quia sicut in Saluatore erant omnes caussæ magisterij, ita & post Saluatorem in Petro omnes continentur. Ipsum enim constituit esse caput eorum, vt pastor esset gregis Dominici. Hinc factum est, vt occasione huius honoris Petri, *in illa ipsa hora*, sicut Euangelista narrat, *discipuli adierint Iesum, dicentes; quis putas maior est in regno cœlorum? Quia viderant,* inquit Hieronymus, *pro Petro & Domino idem tributũ redditum; arbitrati sunt Petrum omnibus Apostolis esse Prælatum.* Item Chrysostomus: *Veriti*, inquit, *turbationem profiteri suam, non apertè quare Petrum ipsis præponeret, sed confusè: Quis ergo maior est, interrogârunt?* Et rursus: *Cùm ad vnum,* inquit, *delatus honor est; tunc nimirum doluerunt. Quanquam nõ ex hac re solùm, sed ex aliis multis inflammati fuerunt. Tum, quia dixit illi: Dabo tibi claues regni cœlorum. Tum quia: Beatus es tu Simon, &c. Tum etiam hic; Da illis pro me & pro te.* Eodem ferè modo loquitur in illum locum Origenes.

In commentariis eius loci.

Homil. 59. in Matth.

Ibidem.

Tractat. 5. in Matth.

Huc addunt etiam Doctores Catholici, quòd Matthæus, cùm Apostolorum nomina recensere constitueret: *Nomina*, inquit, *Apostolorum hæc sunt.* PRIMVS *Simon, &c.* Vbi apparet, illum ad ordinem dignitatis respexisse, non ad ordinem temporis, quo essent Apostoli à Christo vocati. Ita enim Andream primũ dicere debuisset: nempe quem primò vocatum esse cõstat. Quare Ambrosius: *Prior*, inquit, *secutus est Andreas Saluatorem, quàm Petrus: & tamen primatum non accepit Andreas, sed Petrus.* Et animaduertatur contra Sectariorum cauillationes, Doctores Catholicos non inde argumentari, quòd Matthæus primò nominauerit Petrum, sed quòd disertè dixerit: PRIMVS *Simon, &c.*

Matth. 10.

In 1. Corint. cap 12.

Nec obscurè idem Petri primatus significatur etiam illius generis locis, quibus perhibetur ipse nomine omniũ Apostolorum vel interrogâsse Christum, vel eidem respon-

ſpondiſſe, vel ab eo, de neceſſaria doctrina pro omnibus, peculiariter fuiſſe instructus. *Per vnũ* (inquit D. Cyrillus) *qui praerat, omnes reſpõdent. Sanctam profectò diſciplinã optimè conſeruantes, & poſterioribus prudentiæ atq; modeſtiæ relinquentes exempla. Decet enim nõ omnes cõfusè proſilire, ſed cedere iis, qui & cõſilio & ordine præpoſiti ſunt.* Hæc Cyrillus in eum locũ vbi Christo interroganti: *Nunquid & vos vultis abire?* *Petrus reſpondit: Domine, quo ibimus? Verba vitæ æternæ habes.* Accedit quòd vbi mentio in hiſtoria ſacra collegij Apoſtolici facienda fuit, paſſim videas ſolum Petrum, cęteris non nominatim expreſſis, planè tanquam ipſorum caput nominari, *Proſecutus eſt eum* (inquit [a] Marcus) *Petrus, & qui cum eo erant.* Item Lucas: [b] *Dixit Petrus, & qui cum illo erant.* Et rurſus: [c] *Stans autem Petrus cum vndecim, leuauit vocem ſuam, &c.* Nónne modus ipſe narrationis indicat, ex omnibus Petrum fuiſſe præcipuum, cui reliqui tanquam præpoſito ſuo adhærerent? Hoc ipſum & ea re ſignificatum eſt, quòd ad illum primò Chriſtus [d] lauaturus omnium pedes accedit; quòd illi nominatim ſuam reſurrectionem nunciari [e] voluit, &c. Atque inter cætera eiuſdem generis indicia, quæ ex Euangelio pro primatu Petri, diligenter etiam à Ioanne Turrecremata collecta ſunt: illud mihi videtur à Diuo [f] Bernardo pulchrè notatum eſſe, quod apud [g] Ioannem legimus, Petrum ſe mari commiſiſſe, vt ad Chriſtum in littore conſiſtentem perueniret, cæteris diſcipulis nauigio venientibus. *Quid iſtud eſt*, ait Bernardus: *Nempe ſignum ſingularis pontificij in Petro, per quem non vnam Eccleſiam, vt cæteri quiq; ſuam, ſed ſeculum ipſum gubernandum ſuſceperat. Mare enim ſeculum eſt; naues Eccleſiæ. Hinc eſt*, inquit, *quod* [h] *altera vice, inſtar Domini, gradiens ſuper aquas, vnicum ſe Chriſti vicarium deſignauit,*

Lib. 4. in Ioan. cap. 28.
Ioan. 6.
[a] Marci 1.
[b] Lucæ 8.
[c] Actor. 2.
[d] Ioan. 13.
[e] Marci 16.
Lib. 2. de ſum. Eccl c. 5. & 15.
[f] Lib. 2. de cõſid ad Eugen. poſt medium.
[g] Ioan. 21.
[h] Matth 14.

i Apoc. 17. *qui non vni populo, sed cunctis praeesse deberet. Siquidem* [i] *aquæ multæ, populi sunt multi.*

V. probatur D. Petri primatus ex rebus ab eo gestis.

Actor. 2.

Serm. 47. de fide Petri.

k Actor. 3. Serm. 68.

PRæterea colligũt Orthodoxi primatum Petri ex rebus ab eo gestis, quæ in actis præsertim Apostolicis cõmemorãtur. Ille enim post Christi resurrectionem publicè ad multitudinẽ *ex omni natione* cõgregatam primus concionem habuit, adeoque *in nationibus* (inquit Ambrosius) *fidei fundamenta posuit*. Ille omnium primus in curatione [k] claudi mirabiliter fidem confirmat. *Si enim Petrus petra est* (inquit Ambrosius) *super quam ædificatur Ecclesia; rectè primus pedes sanat, vt sicut in Ecclesia fidei fundamentum continet, ita & in homine membrorum fundamenta confirmet*. Ille [l] *exurgens in medio fratrum*, statuit aliquem in locum Iudæ fuisse eligendum. Qua de re [m] Chrysostomus: *Vide*, inquit, *feruorem. Quàm agnoscit sibi creditum à Christo gregem? Quàm in hoc choro princeps est, & vbique primus omnium incipit loqui? Ad hunc enim inquit Christus: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos.* Ille præ cæteris in [n] Anania & Saphira condemnandis auctoritate vsus est. Ille Simonem Magum, hæreticorum primum, ex Ecclesia eiecit, deinde Romæ palam reuicit, vt [o] plerique veteres testes sunt. Ille mota controuersia de obseruatione [p] legalium, primus in Apostolico Concilio loquitur, remque definit tanquam *princeps decreti*, vt affirmat [q] Hieronymus. *Vos enim scitis*, inquit in eodem Concilio Petrus, *quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis per os meum* (nempe singulari cum auctoritate) *elegit audire gentes verbum Euangelij & credere*. Vnde & ipsi omnium primo [r] *visione* cœlesti monstratum est, gentes etiam in Ecclesiam Christi debere recipi. *In summa vbique*, inquit [s] Chrysostomus, *Petrus primus inuenitur. Quando eligendus Aposto-*

l Actor. 1.
m Homil. 3. in Acta.
n Actor. 5.
o Ambr. serm. 66. Hieron. in Catalog. scriptorũ Ecclesiast. vbi agit de D. Petro. Maximus hom. 5. de Natali Petri & Pauli. Egesippus lib. 3. c. 2. de excidio Hierosol. & alij plures apud D. Aug. ep. 86.
p Actor. 15.
q In epistola quadam ad Aug. quæ est 11. inter epist. August.
r Actor. 10.
s Homil. 21. in Acta.

Apostolus, hic primus: Quando loquendum Iudæis, non esse Apostolos ebrios; quando curandus claudus; quando concionandum; quando agendum contra principes; quando contra Ananiam, quando ab vmbra sanationes fiebant, hic erat. Et vbi quidem erat periculum, hic; & vbi moderatio. Vbi autem tranquillitate res erant plenæ; communiter omnes. Sic non exigit honorem maiorem. Atque vt hîc Chrysostomus Petrum à facilitate & submissione commendat, quòd vbi opus auctoritate non fuit, cæteris Apostolis minimè se antetulit: ita vicissim Apostolis reliquis laudi dat, quòd sine controuersia Petrum, post Christi resurrectionem superiorem suum, in omnibus illis actis, de quibus iam dictum est, agnouerunt. *Considera*, inquit, *quo pacto concedunt ei solium* (cùm de successore Iudæ eligendo ageret) *nec amplius ambigunt disceptantes inter sese, quis futurus esset eorum maior.* Et clarissimè in alio loco: *Nondum*, inquit, *gratia Spiritus sancti corroborati, facilè mouebantur, gratia verò accepta non tales nempe fuerunt, sed vbique primatum Petro præbent & in concionibus eum anteponunt, quamuis cæteris rudior videretur.* Tractat hoc argumentum à Petri rebus gestis eruditè inter cæteros Roffensis, articulo 25. aduersus Lutherum.

Homil. 3. in Acta.

Homil. 51. in Matth.

VERUM hîc Lutherus & Caluinus & Sectarij reliqui clarissimæ luci tenebras offundere nituntur, cōtenduntque impudenter, Petrum nequaquā exercuisse aliquando eiusmodi in Ecclesia primatum. 1. Non enim constat (inquiunt) eum in reliquos Apostolos auctoritate esse vsum. 2. Quin imò ipse cum Ioanne [a] missus est ab illis in Samariam. 3. Deinde cùm electio [b] Matthiæ & septem [c] Diaconorum facienda fuit, non à Petro est facta, sed ab omnibus æquè Apostolis iactæ sunt sortes. 4. Nec solus etiam controuersiam de religione definiuit, sed in concilio res decernitur. Vbi & Iacobus quidem cum auctoritate

Sectariorum obiectiones contra probationē primatus D. Petri ductam ex rebus ab eo gestis.

a Actor. 8.

b Actor. 1.

c Actor. 6.

d Actor. 15. e Gal. 2. ctoritate dicit: [d] *Ego iudico,&c.* 5. Sed & D. Paulus disertè ait: [e] *Mihi autem qui videbantur esse aliquid* (loquitur de Petro, Iacobo & Ioanne) *nihil contulerunt. Sed contra, cùm cognouissent quòd creditum est mihi Euangelium præputij, sicut Petro circuncisionis (qui enim operatus est Petro in Apostolatum circuncisionis, operatus est & mihi inter gentes) & cùm cognouissent gratiam, quæ data est mihi, Iacobus & Cephas & Ioannes, qui videbantur columnæ esse, dexteras dederunt mihi & Barnabæ societatis: vt nos in gentes, ipsi autem in circuncisionem.* 6. Accedit quod Paulus etiam *in faciem* Petrum reprehendit.

Responsio ad ea argumenta quibus conantur Sectarij ex rebus à Petro gestis probare, non fuisse illū superiorē Apostolis reliquis. Ad primum. Hæc ita ordine expediuntur. 1. Aliud est; Petrum non habuisse auctoritatem in reliquos Apostolos: Aliud; propter eam modestiam atque submissionem, quæ ipsi à Christo Lucæ 22. commendata fuit, eiusmodi auctoritate in illos non fuisse vsum. Illud primum omnino falsum est; Hoc vltimum absque incommodo dari potest. Atque id tantum ea ferè probare possunt, quæ sunt obiecta. Nam cùm reliqui Apostoli ipsi per se quàm decentissimè omnia facerent, quid opus habuerunt Petri imperio? Rectissimè enim Diuus Gregorius: Lib. 7. Registri epist. 64. *Si qua* (inquit) *culpa in Episcopis reperitur; nescio quis Episcopus sedi Apostolicæ subiectus non sit. Cùm verò culpa non exigit; omnes secundum rationem humilitatis æquales sunt.* Huius igitur moderationis seruandæ exemplum suis Petrus successoribus præbuit.

Ad secundum. 2. Quod verò ab aliis Apostolis, vt Samaritanis manus imponeret, cum Ioanne missus fuerit; id verò nihil obstat. Sæpe enim, qui præcipui sunt de collegio, mittuntur. Nam & filij Israel miserunt ad filios Ruben Phinees, filium Eleazari sacerdotis, *& decem* [f] *principes cum eo.* Fuit autem Phinees [g] *Dux eorum coram Domino,* vt historia sacra testatur. Ac sanè si mittendi vocabulum nimis hoc

f Iosuæ 22. g 1. Paral. 5.

loco

loco premere velint Sectarij; non modò Petrum superiorem cæteris non fuisse, concludere debebunt, sed ne parem quidem: quod illi tamen non contendunt. Etenim vulgò & communiter, vt inferior non mittit superiorem, ita neque æqualis æqualem. Peculiari autem modo missionis, videlicet rogatu potius & conuentione quàm imperio; constat & pares & superiores etiam quandoque solere mitti, præsertim à toto aliquo collegio, sicut tunc Petrus & Ioannes missi fuerunt.

Sectarij inferiorem etiam D. Petrum reliquis Apostolis facere velle videntur.

3. Quod autem ad electionem Matthiæ & Diaconorum attinet, respondet pro nobis luculenter D. Chrysostomus: *Quid?* inquit. *An non licebat ipsi Petro eligere? Licebat ei quidem maximè. Verùm id non facit, ne cui videretur gratificari.* Non igitur, quia non potuit, sed quia expedire non putauit, ipse non elegit. Et tamen in eo ipso genere satis ea re primatum suum ostendit, quod de electione facienda reliquos ipse cum auctoritate admonuit: vt Chrysostomum etiam annotauisse suprà intelleximus. *Oportet enim,* inquit, *ex his viris, qui nobiscum sunt vnum eligere, &c.*

Ad tertium.

Homil.3. in Acta.

Actor.1.

4. Idem de congregato concilio Apostolico, ob controuersiam de obseruatione Legalium, sentiendum est. Quid enim auctoritati suæ Petrus derogauit, quòd ex aliorum etiam consensu rem decerni voluerit? Nec verò in ea ipsa re auctoritas Petri non eminuit. Ipse enim primus sententiam pronunciauit, *quo etiam loquente, tacuit omnis multitudo*, cæterique deinde illius sententiam sunt sequuti. Nam quod Iacobus dixit: *Ego iudico*; quid obstat? Nempe iudicauit idem quod caput cæterorum Petrus. Et expediebat, vt de Iacobi sententia iudicioque constaret; quia Hierosolymis quæstio mota fuit, *vbi ille*

Ad quartum.

In Homil. 33. in Acta. (inquit Chrysostomus) *Episcopus erat, & vt in ore duorum vel trium testium staret omne verbum.*

Ad quintum. 5. Iam verò Diuus Paulus significat quidem Apostolatus dignitate parem se Petro & reliquis Apostolis fuisse. Quod minimè sanè impedit, quo minus, vt ipse etiam ouis Christi erat, Petro inferior fuerit: quemadmodum hoc idem communiter de cæteris Apostolis ex Patrum sententia superiùs à nobis expositum atq; defensum est. Itaque Diuus Gregorius Paulum cum Petro comparans, *minorem fratrem* eum appellat: Itemque Diuus Augustinus, *posteriorem Petro.* Quin & Paulus ipse hunc primatus honorem Diuo Petro non obscurè detulit. Quorsum enim *post annos tres prædicationis suæ* (vt in eadem epistola ad Galatas legimus) *venit Hierosolymam videre Petrum?* Nempe, inquit [a] Chrysostomus, *quia os Apostolorum Petrus erat, princeps & vertex ipsius cœtus: propterea Paulus ascendit eum videre præ aliis.* Et [b] Ambrosius; vel quisquis fuit ille vetus auctor; *Dignum,* inquit, *erat vt vellet videre Petrum, cui delegauerat Dominus curam Ecclesiarum.* Et Diuus [c] Hieronymus: *Iuit,* inquit, *non discendi studio, sed honoris priori Apostolo deferendi.* Item [d] Tertullianus: *Ascendit,* inquit, *Hierosolymam Petri cognoscendi caussa ex officio & iure scilicet eiusdem fidei & prædicationis.* Et [e] Theodoretus: *Principi,* inquit, *Apostolorum quem par erat, honorem tribuit.*

Homil. 18. in Ezech.
Lib. 2. de bapt. cont. Donat. cap. 1.
Ad Galat. 1.
a Homil. 87. in Ioan.
b In cap. 1. ad Gal.
c In Côment. illius loci.
d In lib. præscript. circa medium.
e In illum locum, ad Gal. 1.

Iam quod nihil sibi à Petro & ab aliis collatum esse dicit: significat quidem, nihil se ab illis didicisse quod pertineret ad fidem: vt qui erat ab ipso Christo satis in eo genere eruditus, quemadmodum ipse initiò etiam eiusdem epistolæ declarat. Quanquam approbationem quidem Euangelij sui à Petro, vt à principe, & ab aliis, *qui videbantur* (vt inquit) *aliquid esse*, hoc est, ab Ecclesiæ auctoritate, cui Petrus præsidebat; petiit. Adeò vt neget apertè D. Augusti-

[f] Augustinus, fideles fuisse ei Euangelio, quod Paulus prędicauit, credituros, nisi cum illis Apostolis illud contulisset. Quod idem affirmant Diuus[g] Hieronymus & [h] Tertullianus. Atque id clarissimè significant illa eiusdem Apostoli verba: [i] *Contuli*, inquit, *cum illis Euangelium quod prædico in gentibus, seorsum autem iis, qui videbantur aliquid esse, ne forte in vacuum currerem, aut cucurrissem.* Iam verò quod dexteram societatis ei dederunt aliud nihil quàm æqualitatem in Apostolatu significat: quæ non pugnat cum Diui Petri principatu, quatenus illius curæ singulariter *ipsa fidei fundamenta*, vt inquit Nazianzenus, *commissa sunt*, hoc est, ipsi etiam Apostoli; vt auctoritate Scripturæ & Patrum suprà confirmatum est.

f Lib. 28. contra Faustum, cap. 4.
g Hieron. ep. ad Aug. num. 11. inter Aug. epist.
h Lib. 4. cont. Marcion. paulò post initiũ.
i Galat. 2.

De moderat. in disput. habenda.

Nec quod ait illic Paulus: *sibi in Gentibus, Petro autem in circuncisione Euangelium commendatum fuisse*, ita intelligi debet, quasi nec Petro licuerit Gentibus, nec Paulo Iudæis prædicare Euangelium. Contrarium enim constat ex Actis, capite duodecimo. Vbi legimus, viso linteo cœlitus monstrato; in quo essent omnia *reptilia & quadrupedia terræ*, Petrum cognouisse ad se pertinere vt Gentes etiam ad Ecclesiam aggregaret. Quare & postea quoque disertis verbis pronunciat, *Deum elegisse se*, vt ad eius prædicationem *gentes crederent Euangelio.* Ac de D. Paulo vicissim scriptum est; quod *ingressus in Synagogas prædicabat Iesum, affirmans quoniam hic est Christus, & confundebat Iudæos.* Est igitur illa distributio *præputij* & *circuncisionis* inter Petrum & Paulum facta per accommodationem tantùm quandam: vt illo videlicet tempore (quoniam ita expedire videretur) Paulus Gentibus, Petrus Iudæis singulari cura nunciaret Euangelium, quemadmodùm rectè Ioannes à Turrecremata exponit. Neque verò qualiscunque hæc distributio *præputij* & *circuncisionis* quid-

Quomodo intelligendum quod Paulo in Gẽtibus Petro, autem in circuncisione commissum fuerit Eũangelium.

Actor. 15.

Actor. 9.

Lib. 2. de Eccl. cap. 13.

quam obstitit, quo minus & in preputio & in circũcisione, hoc est, in Iudæis & gentibus singulari Petrus auctoritate eminuerit, vt suprà probatum est.

Ad Sextum.

6. Denique quod Paulus Petrum reprehendit (si maximè illud ab eo non simulatè, vt Hieronymus contendit, sed ex animo, vt vult Augustinus, sit factum) argumento esse non debet, vel parem, vel superiorem auctoritate ipsum Petro fuisse. Quando enim ita res (præsertim publica) postulat, licet etiam inferioribus superiorum peccata debito cum modo redarguere, vt à D. Gregorio luculenter est explicatum.

Hieron. epist. ad Aug. 11. inter Augustini epist. August. ep. 19. ad Hieron.

Vide 2. q. 7. can. Si quis, & can. Lator.

Probatur VI. D. Petri primatus peculiari quadam eaq; firmissima argumentandi forma ex præcipuis qui ea de re exstãt Euãgelij locis.

ET hactenus sanè illustria testimonia pro Petri primatu à nobis allata, & confirmata, & ab Aduersariorum cauillationibus defensa sunt. Sed vt clarius adhuc ipsorum pertinacia, quòd tanta mole testimoniorum non moueantur, ante omnium oculos constituatur; Probemus rursus eam assertionem iisdem ex testimoniis hoc modo: Si posteaquam Christus & Petro & reliquis omnibus Apostolis auctoritatem Apostolici muneris communiter attribuit, inquiens; *Ite, ego mitto vos: quorum remiseritis peccata, &c.* Et: *Prædicate Euangelium, &c.* nihilominus singulariter Petro eum ita dixisse legeremus: *Petre, non ædificabo super te Ecclesiam meam: Non tibi dabo claues regni cœlorum: Non quodcunque tu solueris aut ligaueris super terram, erit solutum aut ligatum in cœlis: Non confirmes tu in fide fratres tuos: Non pascas tu oues meas.* Item: *Petrus non est primus Apostolorum, &c.* Si, inquam, hæc in Euangelij historia sic legeremus: obsecro, quis ex Sectariis dubitaret, quin in eiusmodi enunciationibus negatiuis, *ædificatio Ecclesiæ super Petrum*; *claues regni cœlorum*; *cura* singularis *pascendi oues*; auctoritas *fratres in fide confirmandi*;

Ioan. 20. Marci 16.

NOTA.

mandi;

mandi; primatus, & similia vocabula potestatem in Ecclesia post Christum summam significarent? An clariora (dicerent) testimonia contra Petri primatum requirimus? En, verbum habemus ipsius Christi manifestum. *Non ædificabo*, ô Petre, *super te Ecclesiam meam. Non tibi claues regni cælorum dabo. Non pascas tu oues meas. Non confirmes tu in fide tuos fratres, &c.* Quid vos Papistæ? An non videtis hîc à Christo disertis verbis negari primatum? Quid enim aliud claues regni cœlorum? Quid Ecclesiæ fundamentum? Quid cura singularis oues pascendi & confirmandi fratres, nisi primatum in Ecclesia significat? Et tamen hæc omnia (dicerent) Christus negat Petro, &c. Equidem minimè dubito, quin pluribus etiam verbis, si quæ talia testimonia ex Euangelio recitari possent, nobis isti insultatēt, vt qui nec iam verentur, nullis, ne probabilibus quidem, testimoniis aut argumentis freti iactare, eius primatus assertionem & commentitiam, & cum Euangelio pugnantem esse. Nunc igitur ita concludo. Quod in enunciationibus illis negatiuis: *Non super te*, ô Petre, *ædificabo Ecclesiam meam. Non tibi dabo claues regni cælorum. Non es tu primus Apostolorum, &c.* vocabula illa: *Fundamentum ædificationis* Ecclesiæ; *claues regni cælorum*; munus *pascendi & confirmandi: primatus, &c.* significarent; hoc idem significant in contradicentibus enunciationibus affirmatiuis, quæ iam exstant in historia Euangelij: Nempe in his: [a] *Super te ædificabo Ecclesiam meam: Tibi dabo claues regni cælorū:* [b] *Confirma fratres tuos:* [c] *Pasce oues meas:* [d] *Primus Apostolorum Petrus, &c.* (Eadem enim ipsa vocabula in his affirmatiuis enunciationibus vsurpantur) Sed in illis enunciationibus negatiuis ea vocabula significarent primariam aliquam ac summam in Ecclesia auctoritatem post Christum, quæ Petro negaretur (vt iam ex

Petri primatū eiusmodi verbis Euangelij significari & asseri, quibus nō dubitâssent Sectarij eundem ipsum significari, si per eadē verba ille negaretur.

a Matth. 16.
b Luc. 22.
c Ioan. 21.
d Matth. 10.

ipsa etiam mente & sensu tacito Aduersariorum ostensum est) Igitur hanc eandem primariam auctoritatem, quæ Petro sit tributa, significant illa vocabula in iis enũciationibus affirmatiuis, quas in Euangelio iam legimus: & vi consequentis efficitur, optimè primatum Petri testimoniis illis ex Euangelio productis confirmari.

Confirmatur magis præcedẽtis argumenti forma.

Hîc nisi vel conscientia reclamante, vel præcipitante inscitia & incogitantia, nihil ab Aduersariis responderi posse, certissimus sanè sum. Nam quid dicant? An non idem illa vocabula in enunciationibus affirmatiuis significare, quod significarent in negatiuis? At cùm propositiones contradicentes, hoc est, affirmatiuæ & negatiuę, ex iisdem alioquî terminis constantes, formantur: quis tam omnis artis atque etiam rationis expers est, vt non intelligat, eosdẽ terminos siue vocabula eãdem significationẽ vtrobiq; retinere? Quid igitur? Num cõtendent, in negatiuis illis: *Non ædificabo super te*, ô Petre, *Ecclesiam meam, &c.* vocabulis illis fuisse Christum significaturum non propriè aliquẽ auctoritatis principatum, sed ipsam omnino auctoritatem Apostolici muneris, quam solam proinde etiam in affirmatiuis nunc significârit? At excludit prorsus hanc responsionem nostri argumenti hypothesis; quæ cùm nihil contineat repugnans; & explicationis tantùm gratia à nobis sumatur; reiici certè nec debet nec potest. Posuimus enim, Christum, posteaquam & Petro & reliquis Apostolis communiter auctoritatem Apostolici muneris aliis verbis concessisset; nihilominus singulariter Petro dicere: *Non super te*, ô Petre, *ædificabo Ecclesiam meam: Non tu confirmes fratres tuos, &c.* Ita principatum propriè aliquem auctoritatis Apostolicæ eiusmodi verbis Christus significâsset, Petroq; negauisset: Non autem communem Apostolatus auctoritatem,

quam

quam aliàs concessisset eidem, vt ponimus. Quandoquidem igitur iisdem illis vocabulis in affirmatiuis enunciationibus contradicentibus, quæ in Euangelio exstant, vtitur; profectò eundem à Christo auctoritatis principatum inibi significari Petroq; attribui confitendum est.

SVppetit etiam Catholicis ad eandem cõfirmandam assertionem præter testimonia ratio, quæ partim ex Scriptura, partim ex ipsa natura Ecclesiæ & diuina prouidentia erga illam duci potest hoc modo: Si Christus voluit Ecclesiæ regimen esse monarchicum, quod ab vno videlicet, in quo principatus auctoritatis post Christum esset, penderet: necesse est fateri, Diuum Petrum esse, quem huic rei præfecerit. Nam quem, obsecro, potius existimare possumus? cùm tantùm non expressis verbis legamus in Euangelio Christum dicentem: *Volo, vt Petrus summa post me auctoritate in Ecclesia polleat*, vt ex allatis suprà testimoniis apparet. Atqui Christus Ecclesiæ suæ regimen monarchicum esse voluit. Petrum igitur illi præfecit. Id confirmamus. Nam constat Christum cõuenientissimo atq; optimo modo voluisse prouidere, vt Ecclesia, quæ varia atq; multiplici conditione hominum continetur, vna esset vnitate doctrinæ, caritatis, pacis, &c. vt suprà demonstratum est, cum de eiusmodi Ecclesiæ proprietate, quæ est vnitas, inter cætera ageremus. Nec enim fuisset alioquî Christus Dominus vtilitatum Ecclesiæ sponsæ suæ satis prouidus: Siquidem experientia cognitum est, perniciem ac pestem communitatum omnium esse dissidia: contra verò optimum illarum esse statum, cùm est omnium partium consensio stabilis atq; firma pax. Est autem eius vnitatis in Ecclesia cõseruandæ modus sanè optimus, si omnes ex vnius auctori-

Probatur etiã VII. Diui Petri primatus ratione.

Institutum à Christo fuisse Ecclesiæ regimen monarchicum.

Parte VI.

ctoritate in terris post Christum suprema pendeant.

Consensionis in multitudine conseruandæ ratio, quæ sit optima.

Quod dupliciter probamus. Primum ab ipsa profecto ratione vnitatis. Nam quod potest accommodatius esse quasi principium & caussa vnitatis quàm vnitas? Etenim contrà videmus, omnia dissidia & quascunque controuersias in communitatibus nõ nisi ex aliqua tandem diuersitate proficisci vel opinionum vel voluntatum. Deinde id ipsum intelligi debet ex iis omnibus rebus, quas videmus, ab auctore ipso mundi Deo quàm optimè factas atq; constitutas esse. Quæcunq; est enim in omni genere multitudo sic est ab eo condita instituta que, vt quoad eius fieri potest, ex vnitate pendeat ab eaque contineatur. Satis vt appareat bene esse multitudini eo modo prouisum. Hoc in corpore animaduertere humano licet; cuius omnes partes ab vna quadam præcipua, nempe à capite vel corde; in quo sit vitæ quasi principatus, vim suam percipiunt. Hoc in arboribus, quarum omnes ramusculi per ramos, & omnes rami per truncum ad vnam radicem pertinẽt, ex qua succum attrahunt. Idem in bestiis etiam minimis, quæ quidem cõgregari soleant, cernere possumus. Vt in gruibus, vt in apibus, quæ ducem vnum & tanquam regem suum sequuntur. Deniq; ne singula persequar, id in ipsa cernitur vniuersitate rerum, quæ quidem res, quoniam (vt ait in duodecimo libro primæ Philosophiæ Aristoteles) nolunt malè disponi, sed bene, hoc est, quia rectissima quadam inclinatione omnes in optimum sui statum propendent, non plura principia, sed vnicum habent à quo velut à principe vno reguntur, vt concludit etiam in illo loco Philosophus.

Ac sanè Respublicas quàm optimè constitui monarchico ordine, idem Philosophus libro octauo Ethicorum & tertio Politicorum euincit. Itaq; & in veteri lege

Deuter. 17.

vnus

vnus sacerdos summus præficiebatur, cuius auctoritate finirentur omnes controuersiæ: quandiu Synagoga quidem finem nondum fuit habitura, sicut habuit temporibus Christi. Quin & Sectarius quidam, non infimi inter Lutheranos nominis, palam aliquãdo affirmauisse [a] fertur, nisi vnus aliquis, tanquam Archisectarius, reliquis omnibus Sectariis in caussa religionis præsit, Synagogam ipsorum neutiquam posse consistere. Nempe quia & isti experiuntur, nullam aliquam disciplinam religionis facilè conseruari posse, nisi contineatur vnius auctoritate. Ac multa præterea, quæ illustrant confirmantq; hoc argumẽtum, tractata sunt inter cæteros à D. Thoma libro 4. contra Gentes, cap. 76. & à Turrecremata lib. 2. de Ecclesia, cap. 2. & 4. & plura non ita pridem à Nicolao Sandero in accurato illo suo opere de visibili Ecclesiæ monarchia in quinq; libris prioribus. Nos breuiter tantùm voluimus ostendere nequaquam defuisse rationem, quamobrem Christus regimen Ecclesiæ voluerit esse monarchicum, cui Petrum præfecerit, vt inprimis constat ex propositis antea Euangelij testimoniis: si maximè nulla nobis eius institutionis ratio perspecta esset.

[a] Id de Schmidelino publicè nuper testati sunt Heidelbergenses in epistola cõsolatoria ad eundem.

VERUM HOC etiam loco nobis obstrepit Caluinus. Arbitratur enim ille nequaquam expedire, vt vnus Ecclesiæ toti præficiatur: vt nec expedit, inquit, vnum orbi toto in temporalibus dominari. Quin & exempla nostra aduersus nos retorquet. Nam quod ad apes attinet, singuli, inquit, Reges suis aluearibus contenti sunt. Cur non igitur sit contentus Romanus Pontifex Romana sua diœcesi? Præterea, vt maximè oporteat Ecclesiæ totius esse vnum caput, illud certè est Christus, non alius.

Lib. 4. institut. cap. 7.

Respondeo. Primùm assertio nostra non illa ratione præcipuè nititur, sed Christi instituto, quod constat ex

Confutatio obiectionum Caluini contra regimen Ecclesiæ monarchicum.

Euangelij perspicuis testimoniis. Deinde & illam quoq; rationem congruentem esse defendimus. Nec enim, si non expediret, vnum præesse vniuerso mundo in temporalibus, illico sequeretur, neque in spiritualibus vnum præponi omnibus debere. Gubernatio enim temporalis plus multò habet negotij, ac proinde non æquè commodè potest per vnum administrari. Præterea longè difficilius est, pœna temporali quàm spirituali eos coërcere, qui longissimè distant. Animaduersio enim spiritualis, vt excommunicatio, &c. nullo locorum interuallo, quo minus efficax esse possit, impeditur. Deniq; reliqua omnia, quæ ad gubernationem spiritualem pertinent, facilè ab vno Pontifice administrantur, modò Episcopis & aliis ministris inferioribus tantam pro ratione locorũ & rerum & aliarum circunstantiarum impertiat auctoritatem, quanta satis sit ad commodam omnium expeditionem. Neq; enim qui vniuersæ Ecclesiæ Præfectus est, debet omnia per se ipse conficere.

A suis ipse reuincitur cauillationibus Caluinus.

Quod autem Caluinus deinde nobis obiicit, singulos quosq; apium reges contentos esse suis aluearibus: id sanè rationem nostram confirmat. Cogitare namq; Caluinus debuit, non modò vnamquamque Ecclesiam aut diœcesim particularem, sed Ecclesiam etiam vniuersam tanquam vnum esse alueare. Itaq; vt quælibet aluearia suum habent regem; sic tota Ecclesia, quæ vna item est vnitate totius, vnum etiam, quasi regem, id est, vniuersalem pastorem habeat oportet: non minus quàm vt quælibet Ecclesia particularis habeat etiam particularem Præpositum suum. Caluini verò cauillatio procederet, si particulares duntaxat Ecclesias voluisset Christus vnitatem retinere, & non etiam statuisset, vt vniuersa quoq; Ecclesia, quæ ex particularibus, tanquam ex partibus,

constat, vnica esset. Nunc verò, quia Ecclesia etiam tota, instituto atq; voluntate Christi, est vnica, necesse Caluinus habet, huic quoq; magno aluear i suum quasi regem concedere.

Quamuis autem Christus sit nunc etiam omnis Ecclesiæ caput: tamen vt fidelium congregatio visibilis est, sic oportet, vt, quò suauiter gubernetur, caput etiam in terris visibile, id est, vnum Pastorem habeat: licet is ipse quidē ab illo pastore primario (Christo) pendeat, vt suprà satis ex sententia Patrum explicatum est. Nec ideò, vt Aduersarij nugantur, Ecclesiam monstrosum corpus facimus: Sed ratio metaphoræ animaduerti debet. Christus regit Ecclesiam primò & principaliter. Vicarius eius etiam id facit in terris summa secundum ipsum auctoritate. *Omnes enim hic propriè regit* (inquit Diuus Leo) *quos principaliter regit & Christus.* Hoc solum, quod ad rem ipsam attinet, significare volumus, cùm & Christum & eius Vicarium caput Ecclesiæ appellamus. Quemadmodum etiam & Petrus *petra* fundamentalis Ecclesiæ est à Christo appellatus, cùm ipse Christus maximè sit petra & fundamētum. Communicat enim Christus aliis sua nomina & potestatem, & habens dat, vt suprà ex sanctis Patribus audiuimus.

Ecclesiam non ideò esse quasi mōstrosum corpus, quia aliud etiam in terris habeat visibile caput, præter Christum.

Serm. 3. de die vniuers. assumptionis suæ.

QVę cùm ita sint, meritò sanctissimi Ecclesiæ Patres (quorum sententias magna ex parte hactenus recitauimus) Euāgelij testimoniis suprà citatis, adducti sunt, vt Petro primatū in Ecclesia fuisse à Christo tributum assererent. [a] Ambrosius affirmat, D. Petrum *à Christo omnibus prælatum fuisse, & tanquā vicarium in terris relictum.* [b] Hieronymus, fuisse *caput omnium Apostolorum.* [c] Augustinus, *Primatum in discipulis habuisse.* [d] Gregorius:

VII. *Probatur Diui Petri primatus testimoniis Patrum.*

a Lib. 10. in Luc. c. 24.
b Lib. 1. cōtra Iouin.
c In Psalmum 108.
d Lib. 4. Registri, epist. 32.

Cunctis Euangelium legentibus liquere, voce Dominica Petro Apostolorum principi totius Ecclesiæ curam commissam esse. Idem quod ij quatuor Ecclesiæ Doctores, asseuerant, æquè luculẽtis verbis cæteri Patres Latini.[e] Hilarius,[f] Cyprianus,[g] Optatus,[h] Prosper,[i] Maximus,[k] Arnobius,[l] Beda,[m] Bernardus, &c. Nec minus clarè Doctores Ecclesiæ Græcæ vetustiores, à quibus recentes Schismatici degenerârunt.[n] Dionysius vocat *summum & verticalem.*[o] Basilius ait: *Omnibus discipulis fuisse prælatum.*[p] Gregorius Nazianzenus: *Vnum ex omnibus discipulis fuisse electum & eius curæ fundamenta ipsa fidei,* hoc est, reliquos Apostolos, *fuisse commissa.*[q] Chrysostomus: *Pastorem & caput fuisse & vniuerso terrarum orbi à Christo præpositum.*[r] Cyrillus Alexandrinus: *Principem caputq́; cæterorum.*[s] Cyrillus Hierosolymitanus: *Principem discipulorum, & regni cœlorum clauigerum.*[t] Epiphanius: *Ducem discipulorum.*[x] Eusebius: *Christianorum Pontificem primum.* Idem[y] Origenes,[z] Theophylactus, Euthymius, Oecumenius, vt reliquam vtriusq; Ecclesiæ Doctorum turbam iam omittam, quam dinumerare nemo potest, inquit appositè Caietanus in tractatu de institutione Romani Pontificis, cap. vltimo.

e Can. 16. in Matth.
f Lib. de vnit. Eccle.
g Lib. 2. cõtra Parmen.
h Lib. senten. sen. 359. & li. 2. de voca. gent. cap 9.
i Sermo. 3. in Natali Petri & Pauli.
k In Psalmum 138.
l In caput 1. Ioann.
m Lib. 2. de consider. ad Eugen.
n Cap. 3. Ecclesiast. Hier.
o In præfat. de Dei iudicio circa finem, Tomo 3.
p In oratione de moderatione in disputat. habenda. q Homil. 55. in Matth. r Lib. 12. in Ioannem, cap. 64. s Catech. 2. 17. 21. t Hæresi 51. x Lib. 2. histor. cap. 14. y Super caput 1. Ioann. z In caput 27. Lucæ. Euthym. & Oecumenius in cap. 21. Ioannis.

Testimonium Veterum Pontificum Romanorum pro Diui Petri primatu, non esse, vt Sectarij cauillantur, reiiciendum.

Neque tamen antiqui Pontifices sanctissimi, iidemq́; maiore ex parte insignes Christi Martyres, qui & ipsi Petri primatum ex Euangelio confirmauerunt, quasi testimonium in propria caussa perperam dicerent (vti calumniantur impudentissimè Sectarij) parui pendi in hac quæstione debent. Nam præterquam quòd eos & sanctitatis & doctrinæ singularis existimatio, & martyrij gloria, iure ac merito apud prudentes omnes ea suspicione liberat, obsecro, quî fieri potuit, vt ad vnum omnes tam multi,

multi,tamque & natione & ætate varij ad cauſſam propriam iniquè tuendam conſpirauiſſent? Igitur ex eo numero ſummorum Pontificum non tanquam priuatam cauſſam,ſed tanquam Eccleſiæ Chriſti communem,plerique viri & zelo religionis & ſtudio veritatis vſque ad vitæ profuſionem (magna ex parte) inſignes, Diui Petri primatum aſſeruerunt; præſertim [a] Clemens, [b] Anacletus, [c] Euariſtus, [d] Alexander, [e] Pius primus, [f] Victor, [g] Cepherinus, [h] Marcellus, [i] Euſebius, [k] Melchiades, [l] Iulius primus, [m] Felix ſecundus, [n] Damaſcenus, [o] Innocentius primus, [p] Leo primus, [q] Gelaſius, [r] Anaſtaſius, [ſ] Vigilius, [t] Pelagius primus, [v] Gregorius, & reliqui omnes his poſteriores. Quibus adde grauiſſima ſanctiſſimaque iudicia Patrum in Oecumenicis Conciliis, [a] Nicæno primo, & [b] Chalcedonenſi. Item in [c] quinta, & [d] ſexta, & [e] ſeptima, & [f] octaua Synodo, & in [g] Romana ſub Symacho, & in [h] alia ſub Nicolao, & in alia [i] Lateranenſi, ſub Innocentio tertio, & in Florentina, vbi Græci tandem in ea ſententia cum Latinis conuenerunt. De prouincialibus autem Conciliis longum eſſet dicere. Quare habentes tantam nubem teſtium, tamque firma ad hanc rem Scripturæ ſanctæ teſtimonia, iure ac merito hunc in modum cum Diuo [k] Leone concludimus: *Quiſquis Petro*, inquit, *principatum æſtimat denegandum, illius quidem nullo modo poteſt minuere dignitatem, ſed inflatus ſpiritu ſuperbiæ ſuæ, ſemetipſum in inferna demergit.*

[a] Epiſt. 1. ad Iacobum.
[b] Epiſt. 2. & 3.
[c] Epiſt. 1. ad Epiſc. Afric.
[d] Epiſt. ad oẽs Orthodox.
[e] Pius 1. in epiſt. ad omnes Eccleſ.
[f] In epiſt. ad Theopil Epicop Alexand.
[g] In epiſt. ad Epiſcopos per Siciliam conſtitutos.
[h] Epiſt. 1. ad Epiſcopos per Antioch. prouin. conſtitut.
[i] Epiſt 3. ad Epiſc. Campaniæ & Tuſciæ.
[k] Epiſt ad Epiſcopos Hiſpaniæ.
[l] Iulius 1. in Epiſt. ad Orientales pro cauſſa Diui Athanaſij.
[m] In epiſt. ad D. Athanaſ & reliquos Alexandriæ congregatos.
[n] In epiſt. ad Steph. Archiepiſcop. Mauritaniæ & reliquos Epiſcopos African. [o] Epiſt 1. ad Decentium. [p] Epiſt. ad Anaſtaſ. & aliàs paſſim. [q] In decreto de ſcriptis Apocryph. [r] In epiſt. ad Anaſtaſ Auguſt. [ſ] In epiſt. ad Eutherum. [t] In epiſt. ad Vigil Epiſc. [v] Lib. 4 Regiſtri epiſt. 32. & aliàs ſæpè.

[a] Teſte Iulio primo, in epiſt. ad Oriental Epiſc. & in epiſt. ad Epiſcop. Antioch citatq; ad eam rem, can 18. & 19. qua de re lege præſertim Melch Canum, l. 6. de locis Theolog. c. 4. [b] Actione 1. & 2. & 3. [c] In ſentent Mennæ, cont. Anthymum. [d] In ſuggeſt. Synod. Agathonis approbata, act 8. 13. & 17. [e] In epiſt. Synod. Adrian l. approbata, act. 2. [f] In epiſt. Ignat. Patriarch Conſtantinopol. ad Adrian. II approbata in eadem Synodo. [g] Refertur 96 d c. Bene. [h] Refertur 25 q. 2. c. Si quis. [i] Refertur cap. Damnamus, de ſum. Trinit. l. 6. [k] Epiſt 89 ad Epiſcop. per Viennenſem prouinciam conſtitutos.

l 3 *PRIMA-*

PRIMARIAM ILLAM IN ECCLESIA AVCTOritatem successoribus etiam D. Petri à Christo conferri.

D. Petrum in cura vniuersali Ecclesiæ, successores fuisse habiturum.

HÆc vis atque sententia huius propositionis est, voluisse Christum, vt Petro vita defuncto aliquis perpetua serie successionis in locum Petri ab Ecclesia reciperetur, cui Christus ipse auctoritatem supremam sicut Petro conferret de fidei & aliis rebus ea constituendi, quæ ad salutem fidelium pertineant. Hanc autem Catholicam assertionem Ioannes VViclephus hæreticus negauit, cuius error vigesimus septimus (vnà cum aliis in Cōcilio Constantiensi damnatus) fuit talis: Non est, inquit, scintilla apparentiæ, quòd oporteat in spiritualibus esse vnum caput regens Ecclesiam, quod semper cum ipsa Ecclesia militante conuersetur & conseruetur. Quem errorem Lutherus & Caluinus & reliqui Sectarij recentiores sequuti sunt.

Sess. 8. & 15.

PROBATIO I. *ex Ecclesiæ totius consensu.*

COntra hos omnes probatur assertio nostra; Primùm ex consensu Conciliorum & Patrum suprà citatorum, atque adeò totius Ecclesiæ Catholicæ, quæ verba illa: *Tu es Petrus*, id est, solidus in fide; *& super hanc petram, &c.* Itemque illa: *Confirma fratres tuos.* &: *Pasce oues meas*; ad Petri etiam successores pertinere intellexit. Quod vnum aduersus omnes hæreticorum corruptelas & vanas interpretationes satis esse nobis deberet. Nam quod sæpe dicendum est, ille est certissimus Scripturæ sensus, quem Ecclesia esse intelligit. Peculiariter autem ad eius rei confirmationem valent ea sanctorum Patrum testimonia, quæ etiam nominatim confirmant, Romanos ipsos Pontifices, illos Petri successores esse, ad quos item ea Christi verba, Diuo Petro dicta, pertinuerint. De quibus testimoniis postea etiam suo loco dicemus.

Talia quoque sunt omnia illa Veterum Pontificū testimonia paulò superiùs allegata pro primatu D. Petri.

DEINDE

DEINDE eadem assertio probatur tum ex ipsis Christi verbis ad D. Petrum, tum etiam ex eo fine, cuius caussa Petrum vniuersæ Ecclesiæ præfecerat. Ex verbis quidem. Nam dum ait absolutè: *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*: procul dubio de Ecclesia illa loquitur, quæ iuxta certissimas [a] promissiones ad finem vsque mundi duratura est: hæc enim est omnino illa Ecclesia ipsius. Hanc autem Ecclesiam ita perpetuò duraturam ædificare supra Petrum ipsum solum non potuit. Intellexit igitur ibi Petrum & successores eius, vt optimè Diuus Thomas libro aduersus Gentes [b] tertio est argumentatus. Item ex eo quod Christus dicit: *Pasce oues meas*, dupliciter eadem veritas colligitur; vt eruditè à [c] Caietano in tractatu de institutione Romani Pontificis notatum est. Primùm, quoniam officium ibi Pastoris ordinarium instituit: vt vel ex ipso Pastoris nomine (quod ordinarium quoddam officium significat) intelligi potest. Necesse autem est, vt Pastoris officium ordinarium tandiu duret, quandiu ipsum ouile duraturum est. Fuit autem Christi ouile in finem vsque mundi duraturum; neque illud solus Petrus sine successoribus perpetuò pascere potuit: Est igitur auctoritas eius officij non Petro tantùm, sed etiam eius successoribus à Christo commissa. Deinde, quia *oues meas* itidem absque exceptione dicit: proinde oues omnes intelligit, quæ vsque ad consummationem seculi efficient vnum ouile serie perpetua. Has autem omnes solus Petrus, vt iam dictum est, pascere non potuit. Quare tradita est etiam successoribus auctoritas illas pascendi.

PROBATIO II. *ex ipsis forma Christi verborum.*

[a] Isai. 59. Matth. vlt. &c.

[b] Cap. 26.

[c] Cap. 12.

IAM ex ipso etiam fine, cuius caussa Petrus eiusmodi auctoritatem accepit, idem probatur. Is enim finis fuit, vt vno pastore atque *capite constituto, schismatis tolleretur occasio,*

PROBATIO III. *ex eorundem Christi verborum fine.*

d Lib. 1. cont. Iouin.
e Lib. de vnit. Ecclesiæ.
Opt. lib. 2. cõtra Parm.

sio, inquit [d] Hieronymus; & vt *vna Ecclesia & vna Cathedra esse monstretur*; inquit [e] Cyprianus; & *vt in illa vna Cathedra vnitas ab omnibus seruaretur*, inquit Optatus; & in summa vt Ecclesiæ ipsi toti quàm rectissimè Christus ipsius sponsus consuleret, sicut suprà ostensum est. Atqui non minus voluit Christus Ecclesiæ suæ consultum esse defuncto Petro quàm eo viuente, siquidem eam perpetua caritate diligit. Voluit igitur vnum aliquem Petri successorem, illo defuncto, perpetua serie in Ecclesia præesse.

PROBATIO IIII. *ab exemplo veteris Synagogæ.*
f Isai. 5.
g Deut. 17.

ACCEDIT quod non minus Ecclesiam suam modo Dei filius diligit, quam olim Synagogam, de qua per [f] Isaiam dixit: *Quid est quod debui vltra facere vineæ meæ, & non feci?* Sed illi Pastorem vnum [g] prouidit (omni tempore quo stare certè illa debuit) vt illius auctoritate controuersiæ omnes exortæ definirentur. Igitur & iam Ecclesiæ suæ Petrum pastorem præficiens, perpetuò eum in successoribus suis præesse illi voluit. Nam quod Sectarij quidam comminiscuntur, vnum illum sacerdotem in veteri Synagoga tantummodo debuisse iudicare de controuersiis politicis; nónne ex ipsis Scripturæ verbis manifestissimè redarguitur? Etenim cùm absolutè dixisset Moyses: *Venies ad sacerdotes & ad iudicem qui fuerit illo tempore, &c. & facies* QVODCVNQVE *dixerint qui præsunt loco quem elegerit Dominus, &* DOCVERINT *te* (quia nimirum consilio etiam illi sacerdoti erat vtendum aliorum) *iuxta legem eius, sequerisq́ sententiam eorum, nec declinabis ad dexteram, neque ad sinistram:* continuò subiungit: *Qui autem superbierit nolens obedire* SACERDOTIS *imperio qui eo tempore ministrat Domino Deo, ex decreto iudicis morietur homo ille.* In omnibus igitur omnino, atque adeò multò maximè in materia religionis, dicto audientes sacerdoti esse oportebat.

At,

At, inquit Caluinus, dispar ratio est. Nam Synagoga atque etiam Ecclesia quo tempore viuebat Petrus, angustis terminis continebatur: postea per vniuersum orbem diffusa est. Ita si maximè expediuisset tunc temporis illi præficere pastorem vnum: tamen non etiam expediret, vt postea quoq; vnus ei Pastor præsit. Quemadmodum, nec si commodè possit alicui colono vnius vel alterius agri cura committi, illico sequitur, perinde expedire, vt agrorum totius orbis cultura vni committatur. Non vidit hîc Caluinus, illâ, quam obiicit, rationis disparitate, nostro argumento vim addi, non minui. Etenim quò maiore ouium varietate & numero existente, maius est periculum dissidiorum, quibus Ecclesia scindatur; eò maior nunc necessitas est vnius Pastoris, cuius auctoritate & officio controuersiæ componi possint. Cuius rei vel ipsæ dissensiones Sectariorum, irreconciliabiles, eò quòd extra ouile Christi oberrantes Pastorem vnum minimè agnoscunt, argumento esse possunt. Lib. 4. institut. cap. 7.

Confutatio Caluiniana obiectionis contra præcedentem probationem.

Neque verò Caluini exemplum nobis obstat. Pontifici enim vniuersalis quædam cura eademque spiritualis, incumbit, quam ille attributa ministris inferioribus tanta potestate quanta satis sit, haud difficulter sustinere potest, vt suprà à nobis explicatum est. Muneris agrorum colendorum alia est ratio. Ex qua si libeat Caluino argumentum ad propositum petere, longius quàm ipse etiam volet, progrediatur necesse est. Nempe vt similiter probet, ne vnius quidem diœcesis paulò amplioris curam vni Episcopo rectè committi posse. Nam nec vnus potest colonus omnes vnius prouinciæ agros conuenienter colere.

Non deberet vnus Episcopus præesse vni toti prouinciæ, si valeret aliquid argumentatio Caluini.

Atque eiusdem farinæ sunt reliquæ cauillationes, quibus Sectarij conantur perperam efficere, Euangelij

m locos,

locos, qui sunt de Petri auctoritate, ad aliquos eius successores minimè pertinere. Sed ad omnes id genus cauillatiunculas refutandas hæc quasi regula adhibenda est. Quæ Diuo Petro à Christo Domino dicta esse Euangelium commemorat, ea duplicis sunt generis. Quædam ad ordinarium Pastoris officium spectant. Vt illud: [h] *Tu es Petrus, & super hanc petram; &c.* Et: [i] *Confirma fratres tuos.* Et: [k] *Pasce oues meas, &c.* Alia ad Petri priuatam personam pertinuerunt. Vt illud: [l] *Vade post me Satana.* Et: [m] *Alius cinget te, & ducet quò non vis.* Et illud etiam: Tu aliquando [n] *conuersus*, id est, postquam à peccato resipueris per pœnitentiam. Nec enim necesse est, omnes, qui officio summi pastoris in Ecclesia functuri sunt, prius quàm fratres cum auctoritate confirment, in peccatum illud Petri aut aliud incidere, à quo resipiscant. Iam verò quæ sententiæ sunt prioris generis, ea ad successores etiã Petri rectè cẽset Ecclesia referri debere. Posterioris generis non item. Qua de re plura Lector (si necesse esse putat) videre potest apud [o] Turrecrematam, & [p] Thomam VValdensem, [q] Caietanum, & [r] Melchiorem Canum. Ego, quæ à me sunt iam breuiter explicata, satis esse iudico, vt intelligatur, rectissimè à D. Leone de auctoritate successorum D. Petri illud scriptum esse, quod in huius puncti conclusione oportunè poni potest: [s] *Soliditas,* inquit, *illius fidei, quæ in Apostolorum principe est laudata,* PERPETVA *est. Et sicut permanet, quod in Christo Petrus credidit; ita permanet, quod in Petro Christus instituit. Manet ergo dispositio veritatis, & beatus Petrus in accepta fortitudine petra perseuerans, suscepta Ecclesiæ gubernacula non reliquit.*

Generalis regula per quam obiectionibus omnibus responderi possit, quibus Sectarij contendunt non debuisse aliquẽ in vniuersali Ecclesia cura D. Petro succedere.

h Matth.16.
i Luc.22.
k Ioan.21.
l Matth.16.
m Ioan.21.
n Luc.22.

o Lib.2.de Eccles. cap.35.
p Lib.2. doctr. fid. antiq. c.30.
q In Tract. de institut Rom. Pont. cap.12.
r Lib.6. de locis Theolog. cap. vlt.
s Serm.2. de assumpt. sua.

ROMA-

ROMANVM PONTIFICEM PRO TEMPORE existentem Diui Petri successorem esse.

HOc vt probemus, inprimis demonstrandum est, quid propriè sit, aliquem esse D. Petri successorem in Ecclesiæ principatu. Quamuis enim is, qui Diuo Petro succedit, à Christo ipso certissimè accipiat illam in Ecclesia auctoritatem quam habuit Diuus Petrus: tamen si rationes ipsas vocabulorum atque adeò rerum etiam significatarum propriè consideremus, non idem significamus, cùm dicimus, hunc esse D. Petri successorem; & hunc à Christo recipere eandem auctoritatem quam habuit Petrus. Patet: Nam hoc secundum ex priori rectè concluditur, tanquam ex eo quod est clarius. Itaque suprà, vt efficeremus, Romanum Pontificem habere in Ecclesia primariam à Christo potestatem, quam habuit Petrus; sine vllo vitio argumentationis assumpsimus, eum esse Petri successorem; vt inde demum eius in Ecclesia principatum euinceremus. Quemadmodum igitur in ciuilibus aliud est propriè, Ioannem, verbi gratia, esse successorem Petri; & aliud, Ioannem legitimè possidere patrimonium à Petro relictum (nam ex illo probari hoc solet) ita in proposito aliud propriè est, aliquem esse Diui Petri successorem; & aliud, eum à Christo habere illam potestatem quam habuit Diuus Petrus. Meritò itaque propria huius successionis ratio explicanda est, vt eam demum ostendamus in Romanum Pontificem pro tempore existentem competere: vnde tandem efficitur id quod suprà conclusimus: Romanum Pontificem Petri principatum, quasi patrimonium quoddam à Christo constitutum, in Ecclesia obtinere.

Non idem propriè esse succedere D. Petro, & à Christo accipere eandem auctoritatem, quam habuit D. Petrus, licet hæc duo, quod ad rem attinet, sint coniuncta.

Sanè aliquem esse Diui Petri successorem, nihil aliud est, quàm cum ab Ecclesia in locum Diui Petri legiti-

Quid propriè sit D. Petro succedere, & qua-

tenus id pendeat ab ipsa Ecclesia. mo modo recipiat veluti Christo offerri, vt is illi supremam auctoritatem, quam Petrus habuit, conferat: hoc est, vt certa lege statuat, peculiari quadam assistentia cum eo concurrere ad ea in doctrina & moribus constituenda, quæ ad bonum Ecclesiæ statum pertineant. Hoc enim est aliquem habere supremam illam in Ecclesia potestatem atque principatum, quem Petrus habuit. Porro modus legitimus recipiendi aliquem in locum Petri, omnino is est, quem Ecclesia ipsa pro ratione cuiusque temporis & aliarum omnium circumstantiarum præscribit atque adhibet.

Quod vt melius intelligamus expendenda diligenter est vis illarum promissionum: *Ego vobiscum sum vsque ad consummationem seculi.* Et: *Vt maneat vobiscum in æternum, &c.* Ex his enim & similibus intelligitur, curam & caritatem Christi erga sponsam suam Ecclesiã perpetuò eam esse, quæ ad Ecclesiæ statum suauiter & conuenienter hominum naturæ conseruandum accommodatissima sit. Dubitari autem minimè potest, quin hominum natura atque conditione considerata expediat, vt qui Ecclesiam vniuersam, accepta à Christo auctoritate, gubernaturus sit, is ab eadem Ecclesia ad id muneris recipiatur approbeturque. Proinde volens Christus Dominus, in Ecclesia perpetuò esse (vt superiùs est probatum) Petri successores, quibus ille supremam in terris auctoritatem, quam Petro contulerat, attribueret; necesse fuit, Ecclesiæ suæ hoc dare, vt eum ipsa deligeret in talem Pastorem, quem pro ratione temporis & circumstantiarum iudicaret esse ad id muneris aptissimum. Quod ipsum perpetua Ecclesiæ consuetudo in successione sedis tum Petri, tum aliorum Episcoporum confirmat. Is enim habitus est semper Episcopi alicuius successor legitimus, quem in eius

Matth. vlt.
Ioan. 14.

eius locum Ecclesia recepit ea forma & modo, qui pro ratione circumstantiarum in vnoquoque loco maximè conuenire existimatus est.

Iam cùm hoc ita sit, facilè intelligitur, qua ratione probari oporteat, Romanum Pontificem, pro tempore existentem, Diui Petri successorem esse. Nempe non hîc aliquibus argumentis à ratione ductis opus est; vt cùm de rebus agitur, quæ non sunt in facto positæ; sed satis superque id testimoniis omnium ætatum locupletissimis probamus, quibus sanè constat, Pontifices Romanos continua serie successionis in Diui Petri locum (absque vlla potestatis restrictione) fuisse ab Ecclesia receptos, atque ad eos, tanquam ad Petri in eadem potestate successores, per omnes Ecclesiæ ætates fuisse relatas maiores Ecclesiæ caussas, vt persequitur diligenter Turrecremata lib. 2. de Ecclesia cap. 36. 37. & 38. & Caietanus de institutione Romani Pontificis cap. 13. & Canus libro 6. de locis, cap. 4. 5. & 6. & admodum copiosè ac luculenter Nicolaus Sanderus, in suo opere de visibili Ecclesiæ Monarchia, lib. 7. vt alios iam omittam.

Virum Romanus Pontifex D. Petri successor sit, quæstionem esse facti, quæ testimoniis omnium ætatũ rectè definiatur.

Qua de re hæc in specie testimonia antiquitatis notentur. [a] Irenæus, [b] Epiphanius, [c] Augustinus, [d] Optatus, sui temporis Romanos Pontifices (quorum & posteriores Pontifices cõstat successores fuisse) ad Petrum ipsum continua serie successionis ordine deducunt. [e] Innocentius primus, [f] Eulogius, [g] Petrus Chrysologus, [h] Leo, & alij, *Petrum in sua adhuc Cathedra* (Romanorum Pontificum ipsius successorum ministerio) *præsidere* asseuerant. [i] Tertullianus, [k] Augustinus, [l] Hieronymus, [m] Gregorius, Euse-

Roman. Pontificem D. Petri successorem esse luculẽtis testimoniis probatur.

a Lib. 3. cap. 3.
b Hæresi 27.
c Epist. 165. ad literas cuiusdẽ Donatistæ.
d Lib. 2. cõtra Parmen.

e In epist. ad Conc. Mileuit. quæ est 95. inter epist. Diui Augustini. f Apud D. Gregorium, epistola 37. li. 6. Registri. g Epistola ad Eutych. quæ exstat inter epistolas alias sub initium Concilij Chalced. tomo 1. Concil. fol. 227. h Sermo. 2. de die anniuersario assumptionis suæ. i Lib de præscrip. k Contra epist. fundam. c. 4. & aliàs. l Ad Damasum. m Li. 6. Regist. ep. 37.

[n] Eusebius, & alij infiniti eosdem Romanos Pontifices, *successores* esse Diui Petri apertè asserunt. [o] Anacletus, [p] Marcellus, [q] Sozomenus, [r] Theodoretus, [s] Cyprianus, [t] Augustinus, & alij Patres, idcirco etiam sedem Romanam, *Petri locum & cathedram*, seu *Apostolicam sedem* vocant. Itaque Romano Pontifici, non nisi tanquam Petri legitimo successori, principatum auctoritatis in Ecclesia tribuit omnis antiquitas, Concilia, Patriarchæ, Patres vniuersi.

In Concilio [v] Nicæno primo, Iulius primus testatur, decretum fuisse, ne Concilia præter sententiam Romani Pontificis celebrarentur, itemq; vt ad eum liceret Episcopis aliis ex toto orbe appellare, confirmatq; solenni iuramento eos Canones in sacro sedis Apostolicæ scrinio asseruatos fuisse. Quod itidem in eo Concilio Nicæno fuisse sic statutũ, testatur Diuus [x] Athanasius, & alij Episcopi Thebaidis & Libyæ, qui ipsi Concilio Nicæno interfuerunt. Fuerunt autem huius Iulij epistolæ receptæ in Concilio Ephesino; vt [y] Vincentius Lyrinensis ante annos mille testatus est. Item illius primam epistolam recitat in Apologia sua secunda D. Athanasius. Nec sanè obstat, quod Africani Episcopi in [a] epistola ad Pontificem Cælestinum negant, eiusmodi Canonem de appellationibus ad Romanum Pontificem inter Concilij Nicæni Canones, quos à Patriarchis Constantinopolitano, Alexandrino, & Antiocheno petierant, reperiri. Certum enim est, longè plures Concilij Nicęni Canones fuisse quàm illos viginti & vnum, quos illi Patriarchæ ad Africanos miserunt, vt luculẽtissimis veterum testimoniis à [b] nonnullis demonstratum est. Itaq; ex illis Canonbius Concilij Nicæni qui desiderantur, quiq; hæretico-rum

n Lib. 3. histo. cap. 4.
o Epist. 3.
p Episto. 1. ad Antiochenos.
q Lib. 4. histo. cap. 14.
r In episto. ad Leonem.
s Lib 4. ep. 2.
t Epist. 157. & li 2. contra literas Petiliani c. 51 &c.
v Teste Iul. I. epist. 1 & 3. de quo vide Canum lib 6. de locis, cap. 4. & Alanum Copum in dialogis, dial. 1.
x In episto. ad Felicẽ II. Pontificẽ. qui Põtifex in descripto ad eosdẽ Episcopos cõqueritur fuisse plurima decreta Concilij Nicæni ab hæreticis suppressa. Exstant hæ epistolæ tomo 1. Concil. inter decreta Felicis II.
y Lib. aduersus hæresum nouit. sub fin.
a Habetur tomo 1. Cõcil. fol. 520.
b Lege Alfonsum Pisanum de Conc. Nicæno. & Sanderum, de Monarchia Eccles. lib. 7. circa annum Domini 336.

rum fraude (vt conqueritur etiam Felix secundus) interierunt, proculdubio illi etiam fuerunt, quos ab Iulio primo, & ab Athanasio commemorari diximus. Ac licet Patres illi Africani apud eundem Pontificem Cælestinum egerint, ne appellationes vllas ab Africanis ad sedem Apostolicam factas admitteret, aut de caussis eiusmodi ipse vel per se vel per legatos suos constitueret, sed iudiciū omne prouincialibus Episcopis permitteret, vt rectiùs cognita caussa in eo ipso loco vbi criminis delatio instituta esset, ipsi litem finirent: tamen nihil minus illi Patres ea re agebant, quàm vt supremam alioquî in Ecclesia potestatem, adeoq; auctoritatem in iudicio etiam quarumcunq; caussarum Ecclesiasticarum, Romanæ sedi competere negarent: Sed putabant certè non expedire, vt eiusmodi auctoritate Pontifex Romanus in litigiosis controuersiis, quæ in transmarinis illis prouinciis inciderent, vti vellet, cùm melius existimarent eiusmodi caussas personarum & criminum in proprio loco posse cognosci & definiri.

Alioquî, quàm illi Patres Africani Romanæ sedis primatum agnouerint, suspexerintq;, vel ex vna [c] epistola Mileuitani Concilij ad Innocentium primum (cui Concilio pleriq; ex illis ipsis Patribus Africani Concilij paulò antè interfuerant) clarissimè licet intelligere. *Quia te,* inquiunt, *Dominus, gratia sua præcipua munere, in sede Apostolica collocauit, talemq; nostris temporibus præstitit, vt nobis potius ad culpam negligentiæ valeat, si apud tuam venerationem, quæ pro Ecclesia suggerenda sunt, tacuerimus, quàm ea tu possis vel fastidiosè vel negligenter accipere; magnis periculis infirmorum membrorum Christi* PASTORALEM *diligentiam quæsumus adhibere digneris. Noua enim hæresis* (Pelagianorum) *surgere cœpit, &c.* Et post aliqua: *Hæc insinuantes*

[c] Est epist. 92. inter episto. Aug.

Aposto-

Apostolico pectori tuo, non opus habemus tantam impietatem verbis exaggerare, cùm procul dubio te ita permoueant, vt ab eis CORRIGENDIS *ne latiùs serpant, multosq́ contaminent, vel potius interimant, omnino dissimulare non possis.* Et sub finem epistolæ: *Hæc ad sanctitatem tuam de Concilio Numidiæ scripta direximus, imitantes Carthaginensis prouinciæ Coëpiscopos nostros, quos ad sedem Apostolicam, quam benignus illustras, de hac caussa scripsisse comperimus.* Certè luce clarius ostendit hic locus, Romanum Pontificem ab Affricanis Episcopis & Pastorem Ecclesiæ summum, cui aliarum etiam Ecclesiarum præter Romanam cura pastoralis sollicitudoque incumbat, & iudicem caussarum religionis ac fidei agnitum fuisse. Carthaginensis autem prouinciæ Episcopi, quorum in ea epistola mentio facta est, hunc in modum ad eundem Innocentium in ea caussa [d] scripserant: *Hoc gestum caritati tuæ intimandum duximus, vt statutis nostræ mediocritatis etiam Apostolicæ sedis adhibeatur auctoritas pro tuenda salute multorum, & quorundam peruersitate etiam corrigenda.* Et infrà: *Error ipse & impietas quæ tam multos assertores habet etiam auctoritate sedis Apostolicæ anathematizanda est. Consideret ergo sanctitas tua & pastoralibus nobis compatiatur visceribus, &c.* Et certè ex [e] epistolis quibusdam D. Cypriani ad Pontificem Cornelium licet intelligere, antiquam etiam fuisse Affricanorum consuetudinem ad Apostolicam sedem appellandi: vt mirum sit hoc ab illis Patribus Affricanis cogitatum non fuisse: sicut etiam in antiqua Synodo [f] Sardicensi eiusmodi appellationes ex omni loco ad sedem Apostolicam disertissimis verbis & concessæ & probatæ fuerant, vt paulò pòst dicemus.

[d] Epist. 90. inter epist. Aug.

[e] Lib. 1. epist. 3. & lib. 4. epistol. 8.

[f] Can. 3. 4. & 7.

Sic etiam neque testimonio illi Concilij Nicæni, quod pro Romanæ sedis primatu, ex Iulio primo, & Athana-

thanasio commemorauimus, auctoritatem detrahunt vllo modo Sectarij, cùm ex Canone sexto eiusdem Concilij hæc verba (sicut ea quidem [g] Ruffinus refert) nobis obiiciunt: *Apud Alexandriam & in vrbe Roma vetusta consuetudo seruetur, vt ille* (Episcopus Alexandrinus) *Aegypti, hic(* Episcopus Romanus*) suburbicariarum solicitudinem Ecclesiarum gerat.* Primùm enim Canon hic sextus in exemplo à tribus Patriarchis (sicut antè commemoraui) ad Episcopos Africanos misso non omnino ita habet, vti refert Ruffinus; sed quædam verba [h] ibi adduntur, ex quibus clarius apparet nihil ibi minus quàm supremam in omnes auctoritatem Romani Pōtificis negari. Sic enim dicitur: *Antiquiores (* Episcopi*) obtineant* (id est, [i] honore præcedant*) qui apud Aegyptum sunt, & Libyam & Pentapolim: ita tamen, vt Alexandrinus Episcopus horum omnium habeat solicitudinem; quia & vrbis Romæ Episcopo similis mos est. Similiter autem & circa Antiochiam, & in cæteris prouinciis priuilegia propria seruentur* METROPOLITANIS *Ecclesiis.* Non igitur negat hic Canon Romano Pontifici primatus auctoritatem, quam habet is alioquî tanquam successor D. Petri in omnes Ecclesias, sed significat certè, habere eum quoq; specialem quandam METROPOLITANI auctoritatem in adiacentes diœcesi Romanæ Ecclesias; quam quidem auctoritatem similiter & aliis Archiepiscopis Metropolitanis, vnicuiq; in sua prouincia, Concilium Nicænum voluit constare. Accedit deinde, quod in Concilio [k] Chalcedonensi Canon hic sextus Nicęnæ Synodi (recitante Paschasino, & nemine prorsus contradicente) sic incipit: *Ecclesia Romana semper habuit primatum, &c.* Ac tunc subiunguntur reliqua de auctoritate Metropolitanorum, quæ ex illo Canone iam à nobis exposita sunt. Denique in eadem actione Concilij

n Chal-

[g] Lib. 10. hist. cap. 6.

[h] Lege Conc. VI. Carthag. vbi Canones illi Nicæni recitantur.

[i] Ita colligitur ex Can. 8. Nicæno apud Ruffinum, vbi suprà.

[k] Act. 16.

Chalcedonensis, post recitatum illum Nicænum Canonem, & omnium sententias auditas, Iudices ita dixerunt: *Ex his quæ gesta sunt, vel ab vnoquoq; deposita, perpendimus, omnem quidem primatum & honorem præcipuum secundum Canones* (nempe secundum illum etiam Nicænum) *antiquæ Romæ Deo amantissimo Archiëpiscopo conseruari.* Ac tunc Patres ipsi Concilij dixerunt: *Hæc iusta sententia, hæc omnes dicimus, &c.* Sed de Canone Nicæni Concilij satis.

Item in Sardicensi Concilio, quod generale etiã fuisse graues [a] auctores testantur, [b] appellationes ex toto orbe factæ ad Romanum Pontificem approbantur, & Iulio Pontifici ius competiuisse euocandi cum auctoritate alios Episcopos non obscurè [c] agnoscitur. In [d] Constantinopolitano primo (generali secundo) post Romanum Episcopum primatus honor tribuitur Patriarchæ Constantinopolitano. Atq; etiam eius Concilij Patres [e] testantur, se Damasi Romani Pontificis literis monitos conuenisse Constantinopoli: Viciſſimq; [f] Damasus reuerẽtiam ab illis in ea re exhibitam sedi Apostolicæ collaudat. In Ephesino (generali tertio) [g] Cyrillus locum Cælestini Romani Pontificis tenens eius mandato dicit, se (vnà cum aliis Patribus) compulsum fuisse, vt Nestorium damnaret. Itemque Patres eiusdem Concilij ad eundem Cælestinum hoc modo [h] scribunt: *Ioannis Antiocheni temeritatem* (quòd Cyrillum deposuerat) *reseruauimus tuæ pietatis iudicio.* In [i] Chalcedonensi porro Concilio (generali quarto) itidem probatur iudicium illud Synodi Constantinopolitanæ, quòd Constantinopolitano Patriarchæ secundæ concedantur post Romanum Pontificem. Et rursus [k] ibi, Marciano Imperatore præsente, sine vlla controuersia, caput omnium Ecclesiarum Romana Ecclesia appellata est. Atque etiam ipse Imperator

a Socrates libro 1. hist. cap. 16. & Athanasius id Cõcilium vocat magnum, per illudque dicit Arrianos eiectos fuisse ex Ecclesia, orat. 1. contra Arrian.
b Can. 3. 4. & 7.
c Apud Theodoretum li. 2. hist. c. 8.
d Cap. 5.
e In epist. ad eundẽ Damas. cuius meminit Theodoret. lib. 5. cap. 9.
f Apud eundẽ Theodor. eodem lib. c. 10.
g Teste Euagrio lib. 1. hist. cap. 4.
h In episto. ad eundem Cælestinum.
i Actione 16.
k Actione 1.

tor Marcianus ibidem Leonem, tum Pontificem Romanum, *Apostolicum thronum gubernare*, dicit. Itemque Concilij Patres eundem Pontificem his modis compellant:[l] *Tu, sicut caput membris, praeeras. Dioscorus contra te, cui vineæ custodia à Saluatore commissa est, extendit insaniam. Tuis decretis nostrum honora iudicium: & firmitas tua filiis quod deest adimpleat.* Itaq; in eo Concilio Paschasinus cum Lucentio & Bonifacio, loco Leonis sic præfuit, vt inter cætera, quæ cum auctoritate ibi gessit, etiam [m] prohibuerit, ne Dioscorus cum reliquis Episcopis Orthodoxis sederet. In Concilio [n] secundo Constantinopolitano (generali quinto) Patres profitentur, se per omnia sequi velle sententiam summi Pontificis Agapeti in caussa Anthimi hæretici, quem idem Agapetus ex sede Constantinopolitana, & à communione fidelium [o] eiecerat. Cuius etiam sententiæ vi Synodus eundem quoque eiecit ex sede Trapezuntina. [p] In Constantinopolitano tertio (generali sexto) Dicitur, *per Agathonem* Romanum Pontificem *loquutus esse Petrus princeps Apostolorum*, cuius nimirum ille & *imitator* fuisset *& successor*. In [q] Constantinopolitano quarto (generali octauo) Patriarchas omnes honorandos, *præcipuè verò sanctissimum Papam senioris Romæ*. In [r] Nicæno secundo (quod fuit septimum generale) *Romanam sedem primatum per orbem totum obtinere, omnium Christi Ecclesiarum caput existere, &c.* Similia in [s] Lateranensi sub Alexandro tertio, & [t] Lateranensi item, sub Innocentio tertio, [v] Lugdunensi secundo, [x] Viennensi, [y] Constantiensi, [z] Lateranẽsi sub Iulio secundo, & Leone decimo, [a] Tridentino. Quibus adde prouincialia, [b] Arelatense, [c] Aurelianense quartum, [d] Toletanum primum, [e] Africanum, [f] Mileuitanum, &c.

l Act. 3. in relatione facta eidem Pontifici ab ipsa Synodo.
m Teste Euagrio, libro 2. cap. 4.
n Actione 4. in sententia Synodi cõtra Anthimum.
o Vt patet ex loco citato. Itemq; ex cõstitutione Iustiniani Imperat. contra eũdem hęreticũ, quæ exstat in ead. Syn.
p Actione 18. sub finem.
q Can. 21.
r Actione 2.
ſ Titulo 2. c. 3. & 4.
t Cap. 5.
v Lib. 6. decret. c. vbi periculum, de electione & electi potestate.
x Clemẽtina 1. de S. Trin.
y Sessione 8. & 15.
z Sess. 2. & 3.
a Sess. 14. c. 3.
b Can. 1.
c Can. 1.
d In assertione fidei in fin.
e Cap. 35.
f Apud Aug. epist. 92. & 93.

Nec minus perspicuè Patriarchæ quatuor. Certè Athanasius Patriarcha Alexandrinus, ad Iulium primum, Romanum Pontificem in sua caussa cōtra Arrianos[g] appellauit. Itemq; ad Felicem secundum Papam ita[h] scribit: *Vos, præcessoresq; vestros Apostolicos videlicet præsules in summitatis arce Deus constituit: omniumq; Ecclesiarum curam habere præcepit.* Item:[i] *Romanus*, inquit, *Episcopus Iulius Synodum iussit fieri, vt tutò & crimina obiicerent, & inuicem sibi oblata refutarent.* Item Diuus[k] Cyrillus, & ipse Alexandrinus Patriarcha, ad Cælestinum Romanum Pontificem in caussa Nestorij scribens: *Ab illius*, inquit, *communione cum fiducia nos non exemimus, donec ista pietati tuæ communicaremus. Quapropter quid videatur, exprimere dignare, an aliquando illi communicare debeamus.* Item[l] Antiochenus Patriarcha Calandio, Ioanni Talaiæ Patriarchæ Alexandrino suasit, vt contra Petrum Moggum, quem Achatius intruserat, ad Simplicium Rom. Pōtificē appellaret. Item[m] Flauianus eiusdē sedis Patriarcha à Romano Pontifice vt caussam diceret euocatur, pro eoque apud[n] Damasum intercedunt Chrysostomus Patriarcha Constantinopolitanus & Theophilus Patriarcha Alexandrinus. Item[o] Petrus Patriarcha Hierosolymitanus affirmat, Agapetum Papam diuinitus fecisse, quòd Anthimum, Constantinopolitanum aliquando Patriarcham, de sede deiecisset. Deniq; Diuus[p] Chrysostomus, Constantinopolitanus Patriarcha, ad Romanum Pontificem appellauit.[q] Macedonius, eiusdem sedis Patriarcha, Anastasio Imperatori vehementer vrgenti & mandanti, vt Episcopos sibi subiectos ad Synodum conuocaret, nihil omnino se in ea re facturum respondit, *absq; vniuersali Synodo, cui magnæ Romæ Episcopus præsideret.*[r] Menas Seuero, Petro & Zoaræ vitio vertit, quod

g Sozomenus lib. 3. cap. 7. & ipse Athan. in Apolog. ad Constan.
h In epist. ad eundem, ab Athanasio & aliis missa ex Synodo Alexandrina.
i In episto. ad Solitariā vitā agentes.
k Epist. 18. Similiter quoq; loquitur epist. 10 & 11.
l Teste Liberato in Breuiario, c. 18.
m Vt videre est apud Theodoretū, lib. 5. hist. c. 23.
n Teste Sozomeno, libro 8. hist. c. 3. & Socrate li. 5. c. 15.
o In Synod. V. acti 4 in sententia eiusdē Petri Hierosolym.
p In episto. ad Innocentium tomo 5.
q Vt refert Theodor. Lector li. 2. Collectaneorum, circa mediū. Extāt hi libri post historiā Sozomeni.
r In Synod. V. actione 1.

quod contempserint Ecclesiam Romanam, *quæ Apostolis, inquit, succedens, contra ipsos sententiam protulit.*

Longum verò est aliorum Patrum sententias referre. [s]Irenæus ad *Romanam Ecclesiam propter potentiorem principalitatem necesse esse* affirmat *omnem aliam Ecclesiam conuenire.* [t] Cyprianus eandem esse, *Ecclesiam matricem.* [v] Ambrosius, *Siricium Papam Christi ouile custodire, dignumq́ esse, cui oues Domini audiant.* [x] Hieronymus, Damasum piscatoris, id est, Diui Petri, *successorem esse in eadem fidei Cathedra, super quam sit ædificata Ecclesia.* [y] Augustinus, *in Romana Ecclesia Apostolicæ Cathedræ semper viguisse principatum.* [a]Idem obsecrat Innocentium primum, vt *pastoralem diligentiam adhibeat magnis periculis infirmorum in Africa propter hæresim Pelagianam imminentibus.* Quod eius studium laudat idem Innocentius, [b] *quòd antiquæ regulæ formam secutus opem implorârit ab ea sede, cui maneat solicitudo omnium Ecclesiarum.* [c] Gregorius, *Romanam Ecclesiam Deo auctore cunctis Ecclesiis esse prælatam.* [d] Isidorus, *nullam se Synodum reperisse nisi vel congregatam vel fultam Romanæ sedis auctoritate.* [e] Prosper, *Romam pastorali honore factam esse caput mundi.* [f]Vincentius Lyrinensis, *Romanum Pontificem esse caput orbis.* [g] Beda, *Gregorium in toto orbe Pontificatum gerere.* [h] Origenes, *libellos pœnitentiæ de suis erroribus offert Fabiano Papæ.* [i] Basilius, *ad Romanum Pontificem referendum iudicat, vt iudicij sui decretum interponat.* [l] Chrysostomus postulat ab Innocentio, vt *decreta Theophili rescindantur, & vt pœnis Ecclesiasticis qui iniquè agerent, coërceretur.* [m] Theodoretus, *ad Romanam sedem appellat, & illius dicit se exspectare sententiam.* [n] Socrates, *Romanam Ecclesiam priuilegium præ cæteris obtinere.* Et quid omnes seu Latinos seu Græcos commemorem?

s Lib. 3. cap. 3.
t Lib. 4. ep. 8. ad Cornelium Pap.
v Lib. 10. ep. 81 initiò.
x Epist. 57. ad eundem.
y Epist. 162.
a Epist. 92. ad eundem missa ab August. & aliis Patribus Concilij Mileuitani.
b Epist. 93. inter epist. D. August.
c Lib. 2 Registri, epist. 30.
d In præfat. in opus Concil.
e Lib. de ingratis, contra Pelagianos.
f Lib. aduers. hæres.
g Lib. 2 hist. Anglorum.
h Teste D. Hieron ad Pamachium.
i In epist. 52. ad Athanas.
l In epist. ad eund. tomo 5.
m In epist. ad Leon. in fine, tomi 2.
n Lib. 2. hist. cap. 11.

Iam verò Pontifices ipsi Romani, sanctissimi & antiquissimi, successores se esse Diui Petri in cura vniuersalis Ecclesiæ, iisdem in locis palam protestati sunt, quos pro ipsius D. Petri primatu superiùs magno numero allegauimus. Quorum testimonia quamobrem in hac quæstione & caussa minimè suspecta esse debeant, suprà caussas exposui. Clarissima verò grauissimaque sunt in hoc genere illa verba [o] Iulij primi, de caussa Athanasij: *Semper*, inquit, *maiores Ecclesiæ caussæ ad sedem Apostolicam multis auctoritatibus referri præceptæ sunt; Ipsa namque omnibus prælata est Ecclesiis, quæ non solùm canonum & sanctorum Patrum decretis, sed Domini voce singularem obtinuit principatum, cùm inquit: Tu es Petrus, &c.* Atque illa quoque [p] Innocentij primi ad Patres Concilij Mileuitani: *Per omnes*, inquit, *prouincias de Apostolico fonte petentibus responsa semper emanant. Præsertim quoties fidei ratio ventilatur, arbitror omnes fratres & Coëpiscopos nostros non nisi ad Petrum, id est, sui nominis & honoris auctorem referre debere; velut nunc retulit vestra dilectio; quòd per totum mundum possit omnibus Ecclesiis in commune prodesse, &c.* Item: *Diligenter ergo & congruè Apostolico consulitis honori, honori, inquam, illius, quem solicitudo manet omnium Ecclesiarum, super anxiis rebus, quæ sit tenenda sententia, antiquæ scilicet regulæ formam sequuti, quam toto semper ab orbe mecum nostis esse seruatam.* Et [q] Leo ad Anastasium Thesalonicensem Episcopum: *Sicut præcessores mei* (inquit) *præcessoribus tuis, ita etiam ego dilectioni tuæ vices mei moderaminis delegaui, vt curam, quam vniuersis Ecclesiis principaliter ex diuina institutione debemus, imitator nostræ mansuetudinis effectus adiuuares.*

[o] Epist. 1. ad Orientales.

[p] Epist. 93. inter epist. Aug.

Ibidem.

[q] Epist. 84.

Sed exstant multa testimonia similia Pontificum in locis suprà citatis. Quorum sanè in Ecclesia, tanquam successorum Petri, primatum agnouerunt, non Patres tantùm,

tantùm,ſed etiam ipſi Imperatores Maximi, & diſertiſſimis verbis proteſtati ſunt. [r] Valentinianus affirmat, *Romano Pontifici principatum ſacerdotij collatum.* [ſ] Marcianus, *principatum in Epiſcopatu fidei obtinere.* [t] Iuſtinianus, *primum omnium eſſe Sacerdotem ſecundum quatuor Synodorum definitionem.* Quibus Imperatoribus poſterior fuit Phocas, à quo tamen Romanum Pontificem primatum accepiſſe [v] Caluinus ineptiſſimè nugatus eſt. [x] Carolus Magnus, Romanum Pontificem, *vniuerſalem Papam* compellat. Sed & hæretici aliquando cùm principatum Romani Pontificis à nemine ignorari probè intelligerent, ſe idem cum illo de rebus fidei ſentire, vt faciliùs laterent, ſubdolè ſimulauerunt. [y] Cæleſtinus Pelagianus cum Innocentio. [z] Meletius & Vitalis cum Damaſo, &c.

His accedit quòd Romanus Pontifex perpetuò in Eccleſia earum quæ eſſent fidei controuerſiarum [a] iudex agnitus eſt: quòd ipſe hæreſes [b] condemnauit: quòd leges cum [c] auctoritate ſanciuit: [d] quòd Conciliis generalibus præfuit, eademque confirmauit: quòd ad eum vndique in grauiſſimis cauſſis Eccleſiaſticis [e] appellatum eſt: quòd alios Epiſcopos auctoritate ſua in varias mundi partes [f] miſit; vicarios ſuos [g] conſtituit, [h] creauit, [i] confirmauit, [k] pallio inueſtiuit, [l] depoſuit, [m] reſtituit. Quem vſum auctoritatis

r In epiſt. ad Theodoſ ante Concil. Chalced.
ſ In epiſt. ad Leonem.
t In nouel. Conſtit. 131.
v Lib. 4. inſtit. cap. 7.
x Teſte Cranzio, in hiſt. Eccle. de Metropol. Saxon. l. 1. cap. 7.
y Referente Auguſt. lib. 2. de pecc. orig. cap. 7.
z Apud Hieron. epiſt. 2. ad Damaſ.
a Teſtimonia & exẽpla multa eius rei petere licet ex Euſeb. lib. 4. hiſt. c. 13. & 22. & lib. 5. ca. 27. & l. 6. ca. 35. & l. 7. ca. 8. & ex Aug. ep. 90. & 92. & l. 1. cont. duas epiſt. Pelag. cap. 1. Optat. l. 1. cont. Parmen Irenæo, l. 3. c. 3. &c. & paſſim ex actis Concil. b Vt videre eſt apud Euſeb. lib. 5. cap. 27. & lib. 6. cap. 35. Cyril. epiſt. 10. & 11. Tertul. lib. cont. Praxean. &c. c Vt eſt videre apud Euſeb in Chronic. de Teleſphor. & Pio I. & lib. 5. hiſt. c. 24. & paſſim in ipſis decretis antiquiſſ. etiam Pontific. d Vt infrà in loco de Concil. oſtendetur. e Vt eſt videre apud Sozom. lib. 3. cap. 7. & 9. Euagr. lib. 3. ca. 15. Athanaſ. epiſt. ad ſolitariam vitam agent. Baſilium epiſt. 74. Chryſoſt. epiſt. ad Innocen. tomo 5 Epiphan. hæreſ. 68. &c. f Vt apparet ex Auguſt. epiſt. 157. & Poſidonio in vita eiuſdem Auguſt. cap. 14. & Beda, lib. 1. vitæ ſanct Patrum. g Vt apparet ex D. Leone, epiſt. 84. & D. Gregor lib. 4. epiſt. 51. 52. 53. h Apud Socratem, lib. 7. hiſt. cap. 35. & Metaphraſtem in vita Gregorij Agrigentini. i Vt apparet ex Concil Chalcedon. act. 7. & ex D. Gregor. lib. 4. epiſt. 9. Cedreno, in Compend hiſtor. de Irenæ. fol. 387. &c. k Vt eſt videre apud D. Greg. l. 4. epiſt. 15. & 55. Bedam lib 2. hiſt. Anglorum, &c. l Vt patet ex Synod. V. act. 4. Gregor. lib. 4. epiſt. 50. & in actis Sixti III. tomo 1. Concil, &c. m Vt apparet ex Sozomeno, lib. 3. cap. 7. Baſil. epiſt. 74. &c.

ctoritatis tam varium tamque latè patentem, eundemq; Romano Pontifici per omnes rectè sentientes in Ecclesia semper integrum atque liberum, quis non videat indicem atq; testem locupletissimum esse, quòd D. Petro in cura Ecclesiæ vniuersali, ad constituendum de iis rebus, quæ ad fidem & salutem spectent, Romani Pontifices succedant? Quoniam igitur & primariam in Ecclesia potestatem, atq; adeò infallibilem auctoritatem, de rebus fidei omnibus cõtrouersis iudicandi, D. Petro datam esse; nec illi solùm, sed etiam illius successoribus esse datam; & eius in eo genere successorem Romanum Pontificem pro tempore existentem esse, probatum est: verè ac rectè initiò conclusimus atque posuimus Romanum Pontificem esse eum, in quo auctoritas illa primaria, de quæstionibus fidei omnibus infallibiliter statuendi, resideat.

Vtrum diuino an Ecclesiastico iure ille idem sit D. Petri successor, qui est Episcopus Romanus.

SED cùm Romanum Pontificem Diui Petri successorem in vniuersali Ecclesiæ cura esse dicimus, forsitan aliquis sciscitabitur, ecquonam iure successor talis Diui Petri is sit, qui Pontifex est Romanus? Vtrum scilicet diuino? ita vt Christus Dominus non modò voluerit in Ecclesia esse perpetuò eiusmodi successorem Petri, cui ipse supremam auctoritatem, quam habuit D. Petrus, conferret, sed etiam statuerit, vt hic successor esset perpetuò Romanus Episcopus? An verò id obtinuerit in Ecclesia solum iure humano, hoc est, ipsius Ecclesiæ instituto, quæ non nisi Romanos Episcopos in D. Petri locum, quod ad vniuersalem Ecclesiæ curam attinet, recipiendos esse putârit.

Quanti referat scire vtrum iure diuino ille, ipse debeat esse

Refert autem non parum hoc scire. Nam si solùm ex iure Ecclesiastico ratio hæc successionis cum Romanæ diœcesis Episcopatu coniuncta est; posset fieri eiusdem

Eccle-

Ecclesiæ,atque adeò ipsius etiam Pontificis, auctoritate, vt aliquando is, qui vniuersalis Ecclesiæ pastor est, non idem sit Romanæ diœcesis Episcopus, sed vel alterius diœcesis;vt cùm Petrus Antiochiæ sedebat, erat Episcopus non Romanus, sed Antiochenus; vel etiam nullius particularis determinatè; sicut eo tempore quo nondum D. Petrus Antiochiæ sedebat, cùm tamen nihilominus esset tunc Pastor vniuersalis Ecclesiæ, à Christo constitutus. Sin autem diuino iure constitutum est,vt non alius,præterquàm Romanus Pontifex, sit Petri successor,non erit in Ecclesiæ potestate id institutum mutare.Item etiam ex hac quæstione pendet, vt postea patebit,quomodo illud Ecclesiæ Romanæ priuilegium intelligendum sit, cùm ab ea dici solet recta atque Apostolica fides non posse deficere: sicut iam defecit exempli caussa ab Ecclesia Constantinopolitana.

D. Petri successor, qui est Romanus Pontifex.

Ego verò hac de re varias reperio sententias Doctorum. Nam [a] Canus, & [b] Driedo, & [c] Turrecremata,& alij communiter, sine dubitatione affirmant, ex Christi Domini institutione Romanum Episcopum fuisse & futurum esse semper Diui Petri successorem in cura vniuersalis Ecclesiæ. Fundamentum istorum præcipuum est in modo loquendi Patrum ac Conciliorum, cùm passim asseuerant,Romanum Pontificem ab ipso Christo Domino potestatem obtinere. Item Romanam sedem à Christo Domino priuilegium habere, vt sit peculiariter Apostolica,à qua fides recta nequeat deficere. Denique ex Romana sede definitionem certam in controuersiis fidei petendam esse, atque illos Catholicos esse,qui illius sequuntur doctrinam: illos contra hæreticos,qui reiiciunt. Ex quibus & id genus aliis Ecclesiæ Romanæ elogiis,quæ magno numero superiùs recitauimus,

a Lib.6.de locis Theol. cap.4.5.& 6.
b Lib.4.de variis dogm.c.4. parte 3.
c Lib.2.de Eccl.c.40.

colligi videtur, institutionem Christi esse, vt qui successor Petri futurus est, sit Romanus Episcopus. Accedit, quod Diuus [d] Ambrosius, & [e] Egesippus referunt, Christum Dominũ Petro ex vrbe decedendi occurrisse, ac interroganti quô pergeret, respondisse: *Eo Romam iterum crucifigi.* Ex qua historia coniici potest, Petrum ex voluntate atque præcepto Christi Romam reuersum esse, ibique morientem reliquisse Romanum Episcopum successorem.

d Lib. 5. epist. ep. 32.
e Lib. 3. excidij Hierosol. cap. 2.

Alia sententia est Dominici de [f] Soto, qui contrà existimat, Apostolicam sedem, hoc est, dictæ successionis rationem iure Ecclesiastico tantùm annexam esse Episcopatui Romano: ac proinde fieri posse auctoritate Ecclesiæ, vt Petri successor, Romanus Episcopus non sit, sed vel alterius diœcesis, vel nullius determinatæ, sed duntaxat Pastor vniuersalis. Fundamentum eius auctoris est, quod Christus Dominus instituens Petrum vniuersalem Pastorem, nulli eum Ecclesiæ particulari addixit; neque aliunde institutio Christi circa hoc satis constat; quare videtur potius totum hoc reliquisse Christus dispositioni Ecclesiæ, vt scilicet illa pro ratione circunstantiarum ac temporum variè statuere posset de conditione personæ eligendæ, quod expedire maximè videretur: sicut constat, vt postea videbimus, mutâsse illam quandoque circunstantias electorum summi Pontificis, & modi eundem eligendi.

f Lib. 4. sent. d. 24. q. 2. art. 5.

Hanc verò opinionem vt Sotus defenderet, sanè oportuit eum inprimis dicere, Concilia & Patres neutram partem huius quæstionis apertè satis determinauisse. Quod enim dicunt, Romanum Pontificem habere potestatem à Christo, eiusque institutione primatum obtinere; id verò non nisi ex quadam hypothesi ab illis

dictum esse, nimirũ vt id intelligatur, quandiu Romanus Episcopus est ille quem Ecclesia ipsa successorem Petri cõstituit, siue hoc illa faciat propria auctoritate siue institutione Christi. Nihil verò vel Concilia vel Patres determinare circa hanc hypothesim, vtrum scilicet illa sit ex institutione Christi vel tantùm ex Ecclesiastica traditione. Quidquid enim horũ dicatur, manere ex fide certum id quod ipsi asserunt, Romanum Pontificem, quandiu in Petri successorem (sicut fit) eligitur, ab ipso Christo accipere auctoritatem vniuersalis Pastoris. Quod verò attinet ad illam historiam ex Egesippo; licet Christus Dominus præceperit tunc Petro, vt Romæ maneret vsque ad mortem, inde tamen non necessariò sequi, præcepisse etiam eum, vt successor illius in cura Ecclesiæ vniuersalis esset perpetuò Romanus Pontifex; sed benè inde consequi, institutionem ipsius Petri & Ecclesiæ, qua cautum est, vt Romanus Pontifex sit Petri successor, habuisse fundamentum in Christi voluntate statuente, vt Petrus Romæ permaneret, & suo martyrio Ecclesiam illam decoraret. Quod nisi accidisset, non fuisset dispositum, vt Romanus Episcopus Diuo Petro in vniuersali cura Ecclesiæ succederet. Quod ipsum etiam Caietanus tantummodo voluisse videri potest, cùm ait, caussam ob quam Romanus Pontifex sit is, qui Petro succedat, fuisse (vt ille inquit) appropriationem. Romanæ Ecclesiæ ad Petri vniuersalem Pontificatum firmatam Christi auctoritate volentis, vt Petrus Romæ maneret ac ibi moreretur: non Euangelicam institutionem.

Romanũ Pontificem iure diuino habere primatũ in Ecclesia, posteaquam in D. Petri successorẽ ab eadem Ecclesia recipitur.

Tract. 2. de compar. Pont. & Concil. ca. 21. & in opusc. de Rom. Pont. instit. cap. 13.

Cætetùm vtcunque ista subtiliter pro Soti opinione disputari possint: mihi certè videtur ea opinio in re tam graui nimium esse singularis, nec verò satis tuta. Quæ enim testimonia Patrum & Conciliorum pro contraria

Iuris diuini institutionẽ esse, vt Romanus Episcopus in D. Petri successorẽ eligatur.

traria sententia Driedonis, Cani, & Turrecrematæ allegari possunt, maius omnino pondus habent, quàm vt tam subtilibus distinctionibus eludi possint. Quin prorsus arbitror, cùm Patres tot modis asseuerāt, Romanam sedem à Christo obtinere auctoritatis in Ecclesia primatum, non aliam institutionem nisi ipsius Christi, à qua totum id priuilegium sedis Romanæ pendeat, cogitauisse. Penderet autem id priuilegium etiam ex Ecclesiæ ipsius humana institutione, si posito tantùm, quòd Ecclesia auctoritate sua velit in Petri successorem eligi Romanum Pōtificem, Romana sedes diceretur habere à Christo primatum. Atqui Patres hoc minimè putauerunt: sed absolutè, *Romanam Ecclesiam, Deo auctore, cunctis Ecclesiis esse prælatam*, inquit Diuus [a] Gregorius: item illi *ex diuina institutione curam incumbere aliarum omnium Ecclesiarum*, affirmat Diuus [b] Leo: item *ad Ecclesiam Romanam*, cuius fides sit ab Apostolo Paulo laudata, *non posse perfidiam habere accessum*, ait D. [c] Cyprianus ad Cornelium: Item *ad Romanam Ecclesiam propter potentiorem principalitatem oportere omnes alias Ecclesias conuenire*, censet [d] Irenæus: *Quæ semper* (inquit Hieronymus aduersus Ruffinum) *immaculata permansit, & Domino prouidente, ac beato Apostolo ferente opem, in futuro manebit*. Et clarissimè sanctus [e] Anacletus: *Hæc sacrosancta Romana & Apostolica Ecclesia non ab Apostolis, sed ab ipso Domino saluatore nostro primatum obtinuit, & eminentiam potestatis super vniuersas Ecclesias ac totum Christiani populi gregem assecuta est, sicut ipse beato Petro Apostolo dixit: Tu es Petrus, &c.* Et Iulius huius nominis primus: *Sanctam*, inquit, *Romanam Ecclesiam ipse Dominus allocutus est, inquiens: Tu es Petrus, &c.* Atque vt alia eiusmodi antiquitatis testimonia (quæ sunt magno numero collecta etiam à [f] Cano) prætercam, in magno certè Lateranensi

a Lib. 2. Registri, epist. 30.

b Epist. 84.

c Lib. 1 ep. 3. post medium.

d Lib. 3 cap. 3.

e Epist. 3. Eodem modo loquitur Sixtus II. epist. 1.

In epist. ad Episc. congregat. Antioch.

f Lib. 6. de locis Theolog. c. 4. 5. & 6.

nensi [g] Concilio, ex certissima Ecclesię sententia, disertis verbis Ecclesia Romana dicitur, *Deo ipso disponente, mater esse & magistra omnium Ecclesiarum.*

g De summa Trin. c. Damnamus.

Itaq; vetus Patrum traditio indicare videtur, Christi etiam institutionem esse, vt qui Petro successurus est, atque adeò qui est à Christo accepturus primatum, is alius non sit, nisi Episcopus Romanus; vt copiosè etiam ac diligenter disputat auctor eruditissimus Ioannes Driedo. Qua sanè ex re sequitur, nunquam omnino futurum, vt ij à recta fide desciscant, qui fidem sequentur eius, qui legitimus erit atque permanebit Episcopus diœcesis Romanæ, siue is in illius diœcesis loco morabitur siue alibi. Nam idem ex institutione Christi erit successor Petri in cura Ecclesiæ vniuersalis, ac proinde in fidei doctrina proponenda errare minimè poterit, vt postea etiam sumus probaturi. Nunc satis fuerit ita breuiter explicauisse, quod est à nobis tertio loco probatum. Nempe Romanum Pontificem D. Petro in cura Ecclesiæ vniuersalis succedere. Videamus modò quid cōtra id soleant aut possint etiam hæretici obiicere.

Loco suprà citato.

PRINCIPIO, Petrum Romę fuisse nedum Romæ mortuum esse Velenus quidam & Sebastianus Francus & alij eiusdem farinæ hæretici negant: Quin etiam dubitat ea de re Caluinus. Falsum igitur aut certè minus exploratum est, quod Romanus Pontifex succedat Petro defuncto.

Cōfutatio argumentorū, quib⁹ Sectarij cōtendunt Rom. Pōt. non esse D. Petri successorē.

ARGVM. I.

Respondeo, quòd hoc isti negent vel in dubium vocent, facere eos stultissimè atq; pueriliter, cùm sit res omnium historiarum & Patrum [h] testimonio & ipsis Petri

h Euseb. lib. 2. cap. 14. & 15. & 25. & lib. 3. ca. 2. & 25. Egesip. li. 3. de excidio Hierosoly. ca. 2. Sulpicius li. 2. hist. Orosius lib. 7. hist. c. 6. Eutropius lib. item histor. 7. Irenæus lib. 3. c. 3. Tertull. li. 4. contra Marcion. & lib. de præscript. Epiphā. hæres. 27. Amb. in orat. contra Auxentium, quæ habetur li. 5. ep. post epist. 32. Aug. lib. 1. cōtra Iulian. c. 2. & aliàs passim. Hieronymus in catalogo, vbi agit de Diuo Petro, & innumeri alij.

tri in vrbe vestigiis confirmata. Qua de re quoniam non nisi leuissimas ratiunculas pro suis somniis Sectarij illi afferunt, quæ nemini prudenti persuadent, non opus esse iudico iam à me repeti, quæ sunt ab [1] aliis sufficienter, vel potius dicam, penè superuacaneè (quis enim sanus de hoc dubitet?) tractata. Huc accedit, quod si maximè dubitari posset, vtrum D. Petrus Romæ fuisset (quæ tamen ipsa dubitatio nihil profectò differret ab insania) adhuc tamen non id haberent Sectarij quod volunt. Nam inde solum sequeretur, non esse Romanum Pontificem successorem D. Petri etiam in cura diœcesis Romanæ (sicut iam ex omnium traditione esse constat) posset tamen adhuc ille Diuo Petro succedere in cura vniuersalis Ecclesiæ, quam potuisset Petrus annectere Romanæ sedi, tametsi ille fuisset alibi Episcopus, aut etiam nullius fuisset particularis Ecclesiæ Episcopus. Quemadmodum etiam manens Romæ potuisset alterius diœcesis Episcopo vniuersalem curam Ecclesiæ demandare, si coniunctio illa quidem Romanæ sedis cum successione D. Petri in vniuersalis Ecclesiæ cura non esset de iure diuino.

[1] Lege potissimùm Nicolaũ Sanderum de visib. Monarchia Eccl. li. 6. c. 10. Horantiũ lib. 6. Cathol. locorum, c. 12. Lindan. lib. 4. Panopl. c. 82.

Non sequi, si Petrus non fuisset Romæ, Romanũ Pontificem non esse ipsius successorem in cura Ecclesiæ vniuersali.

ARGVM. II.

SECVNDVM argumentum est, quod Concilia & Patres veteres, quorum auctoritate vtimur, non de huius temporis Pontificibus loquuntur, cùm affirmant illos esse Petri successores legitimos ac proinde in Ecclesia tenere primatum, sed de illis qui priscis temporibus Ecclesiæ Romanæ præfuerunt; Nihil ergo eorum Patrum auctoritas Pontifici Romano præsenti & aliis pro tempore futuris suffragari videtur.

Veterũ Patrũ testimonia de successione Romanorũ Pont. ad præsentes quoq; Põtifices Rõ. pertinere.

Respondeo, veterum Patrum & Conciliorum testimonia omnino etiam ad hunc præsentem Pontificem Romanum & alios, qui pro tempore, tãquam Petri successores, ab Ecclesia recipientur, pertinere. Nam ratio,

ob

ob quam Patres illi suorum temporum Pontifices Romanos, Petri successores esse agnoscebant, alia propriè non erat, nisi quia illi legitimo modo ab Ecclesia Catholica in locum Petri recipiebantur, in qua re (vt suprà diximus) consistit hæc ratio successionis. Sed hic etiam Pontifex qui nunc est, legitimè item ab eadem Ecclesia in locum D. Petri receptus est, & alij quoq; qui succedēt, similiter (vt pono) recipientur. Ergo huic item Pontifici & futuris, veteres illi Patres testimonium successionis legitimæ perhibuerunt. Quemadmodum simili quoq; ratione suprà cōclusimus, testimonia veterum Patrum, qui congregationem Romanis Pōtificibus suis illis temporibus adhærentem legitimam esse Ecclesiam asseruerunt, ad hanc quoque numero congregationem pertinere, quæ Gregorio XIII. Pontifici maximo hodie obtemperat. Parte VI.

TERTIVM argumentum est propriè cōtra hoc ipsum quod nunc ponebamus, eos Pontifices Romanos, qui antecesserunt, vsque ad præsentem, esse legitimè receptos ab Ecclesia. Etenim à tempore Vrbani sexti, qui Gregorio vndecimo demortuo, anno 1378. electus fuit in mense Aprili, vsque ad præsentem Pontificem, nullus videtur legitimè successisse. Nam, vt videre est apud Diuum[a] Antoninum, & in initio Concilij Constantiensis, eodem anno 1378. in mense Iulio ex Cardinalibus quidam, quòd Pontificis electi mores difficiles non ferrent, Roma discesserunt, & insequenti mense Septembri elegerunt alium Pontificem, qui nominatus est Clemens septimus. Porro, Vrbanus Romæ manebat, Clemens Auennioni. Et vterque suos asseclas habebat. Quod schisma vsque ad annum 1417. quo, vndecimo die mensis Nouembris, Martinus quintus electus est, ita continua

ARGVM. III. *De successione Romanorum Pont. à tēpore Vrbani sexti.*

[a] 3. p. hist. tit. 22. cap. 2.

tinua successione vtriusq; Pontificis, & Cardinalium ab ipsis Creatorum, continuatum est, vt non posset satis dignosci vter illorum esset verus Pontifex. Imò & alius etiam tertius Pontifex anno 1408. accessit, dictus Ioannes vigesimus tertius, quem aliqui Cardinales ex vtraque factione ad eam rem designati creârunt, vt refert [b] Turrecremata. Tandẽ Martinus quintus à Cardinalibus multis ex illis dubiis & schismaticis, anno, vt dictum est, 1417. creatus est in Concilio Constantiensi. Itaque nec præcedentes Pontifices, nec ipse Martinus V. & consequenter neq; alij Põtifices posteriores, qui Martino deinceps successerunt, legitimo modo videntur ab Ecclesia recepti. Accedit etiam, quòd post Martinum quintum, tempore Eugenij quarti, fuit aliud schisma. Amadeus enim quidam in Concilio Basiliensi, à quibusdam electus est, & vocatus Felix; Is postea Nicolao quinto cessit, à quo & Cardinalis creatus est. Neq; tamen videtur satis compertum, vter istorum habuerit maius ius ad Pontificatum, atque ita propter hoc etiam schisma Pontifices illi omnes, qui Nicolao vsq; ad Pontificem præsentem successerunt, videntur dubij.

[b] Lib. 4. c. 9.

Schisma quod fuit in Ecclesia à tẽpore Vrbani VI. vsq; ad tempus Cõcilij Cõstantien. nihil obstare legitimæ successioni Pontificum.

Respondeo, Tempore illo, quod ab Vrbano sexto, vsque ad Martinum quintum intercessit, illos sanè Pontifices censeri posse legitimè fuisse receptos, qui in huius Vrbani locũ successiõis serie recepti sunt; alios verò fuisse Schismaticos. Nã de electione ipsius Vrbani nõ videtur dubitandũ, quin fuerit legitima. Qui proinde de modo, rationeq; eligendi suos successores, poterat id statuere, quod in illa schismatum difficultate magis expedire iudicabat, donec aliquid aliud, ipso defuncto, Ecclesia ea de re decernendum putaret. Sed siue hi, siue illi, durante eo schismate, fuerint legitimi Pontifices, siue nullus eorum,

eorum, qui in ſchiſmate electi ſunt, ſed tunc ſedes quaſi vacauerit; nihil hoc quidem intereſt: modò conſtet certè ipſum tandem Martinum quintum in Concilio poſtea Conſtantienſi legitimo modo receptum fuiſſe in locum illius Vrbani & anteceſſorum atq; adeò etiam in locum ipſius Diui Petri.

Probatur, Martini quinti electionē in Conc. Constant. fuiſſe legitimam.

Id autem ita eſſe, hoc modo probamus. Nam, vt ſupràdictum eſt, modus legitimus recipiendi aliquem in Petri ſucceſſorem ille prorſus eſt, quem Eccleſia pro ratione temporis & aliarum circunſtantiarum præſcribit, rectumque eſſe iudicat; ſiue is modus præſcribatur ab ipſomet Pontifice (in quo tanquam in capite reſidet primaria auctoritas Eccleſiæ, atque adeò [c] ius etiam conſtituendi modum in electione Pontificis) ſiue præſcribatur ab Eccleſia in Concilio vel aliter decernente; quando ſedes quidem Apoſtolica vacaret, aut illius poſſeſſio non eſſet admodum certa, & graues aliquæ circunſtantiæ poſtularent eligendi modum aliquem extraordinarium; ſicut intelligi poteſt ex his, quæ eruditè [d] Turrecremata ſcripſit de decem viis ſedandi ſchiſmata in electione Pontificis. Nunquam enim deeſt Chriſtus Eccleſiæ ſuæ, quin in omni caſu poſſit illa ex ſchiſmatum difficultatibus emergere, indubitatum & certum Pontificem pacificè & abſq; ſcandalis recipiendo in D. Petri locum. Nunc certum eſt, Martinum quintum electum in Concilio Conſtantienſi fuiſſe eo modo, qui omnibus circunſtantiis illorum temporum conſideratis, iudicatus eſt ab Eccleſia in Concilio tunc congregata optimus. Nam Gregorio duodecimo, qui tum erat Vrbani ſucceſſor, ſuo iuri (propter Eccleſiæ pacem atq; bonum) cedente, & aliis duobus Antipapis, ſcilicet Benedicto decimo tertio, & Ioanne vigeſimo tertio depoſitis; omnibus Cardi-

[c] Vt colligitur ex multis Canonibus 79. d. & rectè oſtendit inter cæteros Caietanus in Apologia de auct. Pont. & Conc. parte 2. c. 22.

[d] Li. 4. de Eccle. c. 10.

nalibus, qui Concilio quidem interfuerunt, siue illi veri essent siue falsi, & sex prætcrea ex qualibet natione, qui Concilio interessent, delectis, ius suffragij actiui & passiui datum est, quorum demum suffragiis Martinus quintus est electus. Qua quidem ratione nihil prudentius tunc temporis, ad tantas schismatum difficultates & scandala sedanda, constitui potuit. Itaq; perspicuum certè est, Martinum quintum, legitimum fuisse Petri successorem, & consequenter etiam alios Pontifices sequentes, quia omnes recepti sunt eo modo, quem habita temporis ratione Ecclesia legitimè præscripsit: quamuis pro ratione temporis modus ille quidem, quo Martinus electus est, fuerit à solito diuersus. Ordinariè autẽ iam ea ratio seruatur, vt qui à duabus partibus Cardinalium eligitur, ille Pontifex legitimus [e] habeatur.

[e] Vt patet extrà de electi. cap. licet de euitanda.

Ex quibus intelligitur, quàm turpiter VViclephus, quem & alij Sectarij sequuntur, errauerit, cùm propositione nona damnata in Concilio Constantiensi asseruit, à tempore Vrbani sexti nullum esse recipiendum tanquam Pontificem, sed more Græcorum propriis legibus esse viuendum. Errant isti turpissimè: quoniam via ac ratio fuit, ac erit semper in Christi Ecclesia, vt schismate sedato, vnicus, verus, & indubitatus Pontifex ab omnibus agnoscatur. Neq; enim illud schisma, primum fuit in Ecclesia, sed schismata omnino viginti illud præcesserũt, vt [f] Turrecremata etiam commemorat. Nec ideò tamen nullus ante Vrbanum sextum fuit verus in Ecclesia Pontifex.

[f] Lib 4. de Eccles. cap. 9.

Iam verò ad illud, quod in confirmationem eius argumenti de schismate Amadei addebatur, facilis est responsio. Nihil enim huiusmodi casu successio Pontificum dubia redditur, cum [g] cõstet Amadeum illum cum suis

[g] Lege acta Concilij Cõstant.

ſuis electoribus apertè ſchiſmaticum fuiſſe, maxima Eccleſiæ parte Eugenium quartum (legitimum ſine cõtrouerſia ſucceſſorem Martini quinti) & ſucceſſorem Eugenij, Nicolaum quintum, pro legitimis Pontificibus cognoſcente.

ARGVM. IIII.

QVARTVM argumentum fieri porro poteſt contra hoc quod nunc dictum eſt, eum eſſe legitimum Petri ſucceſſorem, quem Eccleſia recipit modo, quem iudicat conuenientiſſimum. Qui legitimus Petri ſucceſſor eſt, is à Chriſto Domino certò & infallibiliter accipit ſupremam in terris poteſtatem, qualem habuit Petrus, vt ſuprà probatum eſt. At non ſemper, qui ab Eccleſia legitimo modo in locum Petri recipitur, eam poteſtatem à Chriſto Domino accipit. Ergo non illico legitimus Petri ſucceſſor is eſt, qui ab Eccleſia recipitur modo legitimo. Id patet in caſu, quo per errorem eligeretur mulier, quod ſaltem poſſe accidere nõ admodum dubitare videntur quidam, etſi falſa atque commentitia omnino ſit alioquí hiſtoria illa de Ioãne fœmina, vt [h] Onuphrius demonſtrauit. Item idem patet, ſi errore eligeretur infidelis quiſpiam non baptizatus. Talis enim aliqua perſona non reciperet verè à Chriſto primariam poteſtatem, neq; verè eſſet Põtifex, vt ex communi Orthodoxorum ſententia ponit Turrecremata.

h In annotat. ad Platin. Lege etiã Alanũ Cop. dialog. 1. cap. 8.

Lib. 4 de Eccl. p. 2. c. 20.

Reſpondeo. Quod dictum eſt, illum eſſe legitimum Diui Petri ſucceſſorem, atque adeò primariam auctoritatem à Chriſto accipere, quem Eccleſia modo legitimo recipit in locum Diui Petri; id non aliter intelligendum eſt, niſi poſito, quòd Eccleſia legitimo modo eum eligat ac recipiat, qui ſit alioquî capax pontificatus. Mulier autem & infidelis Pontificatus minimè ſunt capaces. Quare argumentum hoc non euertit ea, quæ ſunt dicta.

A Chriſto accipere primatum qui in Diui Petri ſucceſſorem eligitur, quomodo intelligendum.

Sed hinc rursus nascitur alia difficultas, de qua nō inutiliter tractari solet ab ipsis Catholicis Theologis in Scholis. Nam si casus isti, in quibus incapaces Pontificatus eligantur, possibiles sunt; sequitur, non posse nos penitus esse certos; vtrum hic vel ille electus, sit verus Pontifex? Nam licet simus omnino certi, Ecclesiam veram modo cōuenienti, tum ex parte electorum, tum ex parte modi in eligendo, hunc aut illum legitimè recepisse: at dubitare poterimus, vtrum ille baptizatus sit atq; adeò num sit capax Pontificatus. Ita nec poterimus esse certi, omnino de iis, quæ ille tanquam de fide definierit: Eodemq; res recidet atq; si liceret dubitare, vtrum Deus voluerit esse aliquem omnino successorem Petri in Ecclesia perpetuò, qui sit regula fidei & morum, infallibilis. Illud enim idem incommodum, quod ex hac dubitatione sequeretur; videlicet incertitudo eorum, quæ Romanus Pontifex decerneret: perinde sequeretur ex illa etiam dubitatione, vtrum videlicet hic sit verus successor Petri nec ne.

Ad hanc expediendam difficultatem, libenter illud solum responderem, quod multi docti ac pij viri meritò credunt, atq; ipse mihi persuadeo: nempe nunquam futurum, vt incapax eligatur; Deo, ad auertendum ab Ecclesia sua periculum, facilè (vt potest) id prohibente. Sed quia graues etiam Doctores eiusmodi casum tanquam possibilem admittunt; consequenter sanè cōcedendum est ab illis, non ex hoc ipso tantùm, quòd aliquis ab Ecclesia in D. Petri locum electus est, penitus esse certum, quòd is sit verus Pontifex; quandoquidem incapax eius muneris eligi posset, vt admittunt. Cæterùm non inde sequitur illud incommodum, quod obiiciebatur, nempe vt necesse sit de certitudine definitionum siue decretorum

Quāuis nō esset certū, eum qui in D. Petri successorē electus est, esse reuera legitimū Pon-

torum electi Pontificis dubitare. Hoc,inquam, incommodum dico non sequi, idque ostendimus duplici ratione.

tificem, minimè tamen propterea de certitudine illius definitionum esset dubitandum.

Prima, quia certa fide compertum est, firmum esse ac ratum quicquid circa vniuersam Ecclesiam statuit is, qui existimatur ab omnibus fidelibus Pastor Ecclesiæ vniuersalis; nam illud Ecclesia tota, quæ decipi nequit, tenetur recipere, vt paulò pòst probabitur. Atqui Pastor vniuersalis ab omnibus fidelibus is existimatur, qui ab Ecclesia in locum Diui Petri legitimè est receptus. Igitur si is aliquid erga vniuersam Ecclesiam decernat, à nemine dubitari potest, quin illud sit ratum & firmum: siue id quidem infallibiliter decernat tanquam verus Pontifex, cuius videlicet ministerio Deus, ex certa & ordinaria lege in Ecclesia gubernanda, tanquam instrumento, vtatur; siue Deo tantummodo in particulari casu non permittente vt erret, in erroremque adeò inducat vniuersam Ecclesiam, cui se Deus nunquam defuturum promisit. Procedit enim perinde hæc prima ratio, siue concedamus fieri etiam posse, vt falsus Pontifex statuat aliquid circa vniuersam Ecclesiam, siue id non concedamus, vt concedi reuera non debet, sicut iam iam videbimus.

Quatenus possimus ex fide esse certi quòd is reuera legitimus Pontifex sit, qui est in D. Petri locum ab Ecclesia receptus.

Secunda ratio, quare non sequatur illud incommodum, quod obiiciebatur, est, quia cumprimùm is, qui est electus Pontifex, statuit aliquid in fide aut moribus, quod ad vniuersam Ecclesiam pertineat, eo ipso est nobis certum de fide, quòd ille sit Pontifex legitimus, qui à Deo videlicet acceperit potestatem illam iurisdictionis primariam. Quæres autem vnde hæc fidei certitudo tunc eliciatur? Respondeo: ex duabus propositionibus de fide, hoc modo: Quem Christus Dominus in iis, quæ vel ad fidem, vel ad mores, pertinent, ab vniuersa Ecclesia audiri

vult; is verus ac legitimus est Pastor Ecclesiæ vniuersæ. Sed Pontificem ab Ecclesia legitimo modo electum, cùm is aliquid ad vniuersam Ecclesiam pertinens in fide aut moribus statuit, audiri vult Christus Dominus ab vniuersa Ecclesia. Ergo verus ille Pastor est vniuersæ Ecclesiæ.

Prior propositio patet ex illis Scripturæ testimoniis, quibus superiùs probauimus, Christum Dominum super Petrum determinatè & eius successores (quorum vnusquisque, communione quidem eiusdem auctoritatis, esset in Ecclesia futurus quasi alter Petrus) voluisse vt exurgeret totum ædificium Ecclesiæ. Nam: *Super te*, inquit, *ædificabo Ecclesiam meam.* Et: *Pasce* (tu Petre) *oues meas.* Et: *Tu aliquando conuersus confirma fratres tuos.* Quarum certè sententiarum ea vis est, vt per neminem alium hominem singularem, nisi qui communione eiusdem auctoritatis reuera sit tanquam ipse Petrus, quique præceptum illud pascendi oues Christi vniuersas habeat, Ecclesiam regi, hoc est, obligari eam ad recipiendum fidei & morum instituta, quibus illius ædificium continetur, intelligere debeamus. Ideò enim cæteris Apostolis prætcritis solum Petrum ex nomine toties tamque singulariter Christus, dum eam illi auctoritatem vel promitteret vel tribueret compellauit, vt ea re clarè significaret, per neminem alium hominē singularem, velle se spiritu suo sancto ita instruere Ecclesiam, sicut per Petrum, & eos, qui in eadem auctoritate, tanquam ipse Petrus, futuri essent, vt suprà disputatum est.

Matth. 16. Ioan. 21. Lucæ 22.

Iam probatur illa altera propositio posterior: nempe velle Christum, vt is in rebus fidei atque morum ab vniuersa Ecclesia audiatur, qui ab Ecclesia est legitimè in Pontificem electus. Nam cùm in Scriptura datur præce-

ptum subditis, vt *Præpositos suos audiant*; de iis Præpositis omninò sermo est, quos subditi suos esse Præpositos agnoscunt & pro talibus habent; alioquî frustra prorsus id præciperetur. Quare certum ex fide est, velle Christum, vt quem Ecclesia vniuersa Pastorem suum esse agnoscit, eum de rebus fidei & morum docentem audiat. Agnoscit autem omnino eum esse suum Pastorem, quem ipsa legitimè elegit ac recepit. Hunc igitur ex Christi voluntate tenetur audire. Certa igitur ex fide est quoque posterior illa propositio. Atque ita patet, conclusionem etiam, quam ex vtraque propositione deduximus, certam ex fide esse: videlicet, electum legitimè in Pontificem, posteaque aliquid erga vniuersam Ecclesiam definientem, verum esse Pontificem: ac proinde minimè de certitudine illius decretorum esse dubitandum. Hebr. 13.

Ex quibus rebus consequitur, si quis fortè in Pontificem, huius auctoritatis incapax (quod minimè vereor futurum) eligeretur, nunquam tamen fore, vt is aliquid erga vniuersam Ecclesiam decerneret, sed vel discederet è vita, priusquam ad id ventum esset, vel illius certè vitium & incapacitas Deo prouidente detegeretur. Neque verò hoc foret aliquod miraculum, sed quiddam omnino consequens ex ordinaria illa Christi lege, qua is voluit Ecclesiam suam vniuersam non per ministerium alicuius alterius hominis singularis, præterquam legitimi Pastoris, gubernare.

Si quis incapax Pontificatus in Pontificem eligeretur, is nunquam aliquid statueret erga Ecclesiam vniuersam: & vnde id probetur.

Erga particularem verò Ecclesiam aliquam, aut aliquas etiam personas, non esset vsque adeò incommodum concedere, posse aliquid statuere eum, qui verus non esset Pontifex. Quo casu Deus per se (sicut in similibus casibus piè credi posse, notat ex sententia D. Thomæ & aliorum Theologorum Turrecremata) suppleret, ad Lib. 4. de Eccl. p. 2. cap. 20.

aliorum

aliorum videlicet necessarias vtilitates, ministerium Pastoris veri. Vt confirmando per se (exempli caussa) eos Episcopos, quos ille Pontifex confirmâsse verè putaretur.

Sed quæret hîc aliquis: cuiusmodi debeat esse illud, ad vniuersalem Ecclesiam pertinens, quod cùm Pontifex statuit, intelligitur sine vlla dubitatione esse verus Pontifex. Nam si opus est, vt aliquid circa fidem definiat; cùm eiusmodi definitiones à paucis Pontificibus & rarò fiant; rarò etiam ex fide constabit, aliquem esse Pontificem verum.

Quandiu Pontifex nihil circa Ecclesiam vniuersam statuit, nō esse incommodum, si nō etiam ex fide cōstet ipsum esse reuera legitimum Pont.

Respondeo primò, quandiu Pontifex quidem nihil erga vniuersam Ecclesiam statuit, nihil vel parum admodum imminere periculi, si diu aut etiam omnino non constaret ex fide, illum esse verum Pontificem, sed certitudine tantùm morali. Plus enim quiddam est, sedem Apostolicam omnino vacare, quàm non prorsus ex fide constare, num is, qui in ea præsidet, legitimè ac verè præsideat. Et tamen vacat quandoque sine magno Ecclesiæ incommodo sedes Apostolica aliquandiu. Minus igitur incommodum erit, si is qui in ea præsidet, morali tantùm certitudine existimetur ritè præsidere, non autem indubitata fide.

Ex qualibus decretis Pont. circa vniuersam Ecclesiam, colligi certò possit, illum esse legitimum Pont.

Deinde dicimus, non modò ex definitione fidei, sed etiam ex aliqua institutione circa mores, ad vniuersam Ecclesiam pertinente (quales sæpè fiunt à Pontificibus) colligi posse de fide, quòd aliquis sit verus Pontifex. Imò etiam ex dispensatione Thesauri Ecclesiæ per generalem indulgentiam siue iubilęum. Nec enim his etiam modis Christus Ecclesiæ suæ prospicit, alterius ministerio præterquam veri Pastoris. Quare non ita rarò accidit, vt per fidem constet de vero Pontifice.

POSTRE-

POSTREMO à nobis illud breuiter refellendum eſt, quod vaniloqui hæretici obiiciunt, aliquos Romanos Pontifices à nonnullis principibus aut etiam ab aliis grauibus viris vehementiùs quandoque reprehenſos fuiſſe, atque etiam eo loco habitos, quaſi non Petri ſucceſſores & Chriſti Vicarij, ſed Antichriſti eſſent. Quo in calumnię genere eô etiam noſtri Aduerſarij proceſſerunt impudentiæ, vt eam communem fuiſſe Eccleſiæ exiſtimationem de Pontificibus Romanis ſuadere quidam vaniſſimè & mendaciſſimè conentur. Sed cum hanc de Antichriſto contumeliam varij Theologi, nec ita pridem, doctiſſimè refutârint; & quo loco Romanus Pontifex in Eccleſia ſemper ſit habitus ex allatis ſuprà teſtimoniis aduerſus iſtorum vanitatem, ſatis ſuperque iam conſtet; breuiter iam pro inſtituto noſtro reſpondemus: Si qui ex Orthodoxis acrius aliquando in Romanum Pontificem inuecti ſunt, ij non ad locum & auctoritatem, ſed ad priuata vitia perſonæ, ſeu conficta, ſeu vera, reſpexerunt. Quod nobis nihil ſanè obſtat. Nec enim, vt illi ſedi auctoritas ſua conſtet, defendi neceſſe eſt, omnes & ſingulos, qui in ea ſederunt, fuiſſe innocentiſſimos.

Lege præſertim Sanderū, toto l. 8. de viſib. Monarch. Eccleſ. Item Michaëlem Agerum Friburgenſem, de eodem argumento, contra Herbrandum.

Quin imò Schiſmaticis iſtis Romanorum Pontificum obtrectatoribus, qui mendaciis ferè *diaboli voce confictis aduerſus ſacerdotes Dei* (vt de ſui temporis hæreticis grauiſſimis verbis ſcripſit Cyprianus) *Catholicæ vnitatis concordiam rumpere conantur,* fidenter idem reſpondemus, quod ad ſimiles criminationes (ſunt enim omnes hæretici, quod ad odium ſedis Apoſtolicæ attinet, ſimiles) olim reſpondit Diuus Auguſtinus Donatiſtis hæreticis. *Cathedra* (inquit) *tibi quid fecit Eccleſia Romanæ? in qua Petrus ſedit, & in qua hodie Anaſtaſius* (dicamus nos, Gregorius) *ſedet, quibus nos in Catholica vnitate cōnectimur,*

Criminationibus hæreticorū, in Rom. Pont. quomodo reſpōdendum.

Lib. 2. contra litt. Petiliani, cap. 51.

& à qua vos nefario furore separâstis. Quare appellas Cathedram pestilentiæ, Cathedram Apostolicam? Si propter homines, quos putas legem loqui & non facere: nunquid Dominus Iesus Christus propter Pharisæos, de quibus dixit: Dicunt enim & non faciunt; Cathedræ in qua sedebant, vllam iniuriam fecit? Nónne illam Cathedram Moysi commendauit, & illos tamen, seruato Cathedræ honore, redarguit? Ait enim: Super Cathedram Moysi sedent, quæ dicunt, facite, quæ autem faciunt, facere nolite. Dicunt enim & non faciunt. Hæc si cogitaretis (nónne Sectarios hodie etiam alloqui videtur?) *non propter homines, quos infamatis, blasphemaretis Cathedram Apostolicam, cui non communicatis.* Tum etiam idem Augustinus: *Cùm tales* (Pharisæi) *sederint super Cathedram Moysi, cui Dominus honorem seruauit: quare vos propter eos, quos istis siue iustè, siue iniustè comparatis, Cathedram Apostolicam blasphematis?* Hæc Augustinus. Quæ à nobis hoc tempore similiter, aduersus Sectariorum maledicta in Romanos Pontifices, iure optimo vsurpantur.

Matth. 23.

Lib. 2. contra litt. Petil. cap. 72.

Ex quo etiam intelligi potest, qua ratione & illud accipi debeat, quod D. Gregorium scripsisse legimus: *Antichristi præcursorem eum esse, quisquis se, contemptis reliquis, Episcopum vniuersalem appellare audet.* Non enim locum ipsum & dignitatem vniuersalis Episcopi Gregorius exagitat, sed superbiam & arrogantiam in eo nomine temerè vsurpando. Quod vitium iure optimo in illo Ioanne Constantinopolitano, schismaticè primatum affectante, aduersus quem Gregorius eo loco scribebat, reprehendere potuit. Ac sanè maximam esse Sectariorum vanitatem, quòd illud etiam Gregorij dictum aduersus Pontificis Romani primatum obiicere soleant, ex ea re perspicuum est, quòd in eo ipso loco, vbi Gregorius vocabulum illud exagitat, simul etiam Petri primatum, cuius

Lib. 4. Regist. ep. 32.

Redarguitur vanitas Sectariorum quòd D. Gregorij testimonio conētur oppugnari Rom. Pont. primatum.

cuius ipse successorem se profitetur, agnoscit, ac luculēter asserit. *Cunctis*, inquit, *Euangelium scientibus liquet, quod voce Dominica, sancto & omnium Apostolorum principi Petro, totius Ecclesiæ cura commissa est, &c.* Et infrà vocabulum etiam ipsum vniuersalis Episcopi Romano Pōtifici à Chalcedonensi Synodo delatum esse memorat; quamuis illud Pontifex modestè detrectauerit. *Certè*, inquit, *pro beati Petri Apostolorum principis honore, per venerandam Chalcedonensem Synodum Romano Pontifici oblatum est* (nomen vniuersalis.) Idem alibi scribens ad illum ipsum Ioannem: *Nunquid non, sicut vestra sanctitas nouit, per venerandum Chalcedonense Concilium huius Apostolicæ sedis Antistites, cui, Deo disponente, deseruio, vniuersales, oblato honore, vocati sunt?*

Lib. 4. epist. 32.

Ibidem.

Lib. 4. epist. 38.

Tria igitur à nobis hactenus probata atque defensa sunt, ex quibus certissimè cōcludimus, Romanum Pontificem suprema in Ecclesia auctoritate ad constituendum infallibiliter de rebus fidei & morum præditum esse. Primò, auctoritatem eiusmodi Diuo Petro à Christo tributam esse. Secundò, non Petro solùm, sed eius etiam vsque in seculi finem legitimis successoribus eam à Christo auctoritatem tribui. Tertiò, Romanos omnino Pontifices esse in eo genere legitimos Diui Petri successores. Quare manet profectò Romanum Pontificem pro tempore existentem eum esse, cui tanquam successori D. Petri, vniuersalis Ecclesiæ cura, quod ad fidem moresque spectat, commissa sit, & in quo proinde de quæstionibus omnibus fidei decernendi auctoritas resideat.

ANALYSIS FIDEI CATHOLICAE, &c.

PARS OCTAVA.

QVOTIESCVNQVE *ROMANVS PONTIFEX, IN FIDEI quaestionibus definiendis, illa qua est praeditus auctoritate vtitur; ab omnibus fidelibus, tanquam doctrina fidei recipi diuino praecepto debet ea sententia, quam ille decernit esse sententiam fidei. Toties autem ea ipsum auctoritate vti credendum est, quoties in controuersia fidei sic alterutram sententiam determinat, vt ad eam recipiendam obligare velit vniuersam Ecclesiam.*

Ab omnibus ex praecepto diuino recipi oportere quod primaria in Ecclesia auctoritate, quam Romanus Pont. tanquam D. Petri successor habet, definitur.

PRIOR huius assertionis pars facilè probatur ex his quæ hactenus sunt constituta. Nam si D. Petro, tanquam vniuersali Ecclesiæ Pastori, Christus auctoritatem tribuit, infallibiliter constituendi de quæstionibus fidei: & hæc eadem auctoritas Romanis Pontificibus D. Petri successoribus diuinitus confertur (quæ duo hactenus à nobis confirmata sunt) dubitari non potest, quin etiam Christi oues teneantur tunc salutarem pastum doctrinæ fidei acceptare, cum vsu illius auctoritatis à Romanis Pontificibus ipsis ostēditur. Omnes enim in primis hanc obedientiam suo Pastori atque Præposito

posito debent, vt si quid ille in quæstionibus fidei infallibiliter verum tradiderit, id sibi verissimum esse persuadeant, nec possint assentiri contrario.

Ac nisi eiusmodi auctoritatem docendi Christus Diuo Petro (atq; adeò etiā successoribus eius) attribuisset, sanè quidē nec absolutam curam pascendi Dominicum gregem Petrus suscepisset (cùm pascatur ille inprimis veritate doctrinæ) neq; omnino claues regni cœlorum accepisset, cùm aperiantur inprimis cœli vera doctrina fidei, *sine qua impossibile est placere Deo.* *Auctoritatem D. Petro et successoribus datā, inprimis valere ad definiendum infallibiliter de fide.* Hebr. 11.

Huc apertissimè quoq; spectat illud Christi: *Ego*, inquit, *rogaui pro te, vt non deficiat fides tua. Et tu, aliquando conuersus, confirma fratres tuos.* Quod rectè inprimis ad officium docendi sancti Patres referunt. Hoc & ipse Petrus etiam illis verbis testatus est: *Viri fratres*, inquit, *vos scitis, quoniam ab antiquis diebus elegit Deus per os meum audire gentes Euangelium & credere.* Atq; eam etiam D. Petri auctoritatem D. Ambrosius pulchrè colligit, ea re à Christo significatam esse, quod aliis Apostolis præsentibus soli tamen Petro dixit: *Duc in altum, id est, in profundum disputationum.* De quo multa etiam superiùs à nobis dicta sunt, & multa quoq; disputantur eruditè tum ab aliis scriptoribus, tum præcipuè à Ioanne Turrecremata. Luc. 22. Actor. 15. In cap. 5. Luc. Luc. 5. Circa locum præsertim Matth. 16. pro D. Petri primatu. Lib. 2. de Eccl. cap. 107.

Cùm igitur constet, id ab omnibus in materia fidei recipi debere, quod Romanus Pōtifex D. Petri successor vtens ea docendi auctoritate, qua est præditus, infallibiliter tradit; altera nunc pars assertionis à nobis confirmanda est, nempe toties Romanum Pontificem illa docendi auctoritate vti, hoc est, infallibiliter Spiritu sancto assistēte docere, quoties de rebus fidei cōtrouersis alterutram sententiam ita determinat, vt ad eam recipiēdam

obligare velit vniuersam Ecclesiam. Nisi enim etiam de hoc constet, dubitare liceret, num ob eam rem fortassis Pontificis definitio in fidei quæstionibus falsa sit, quòd non sit in definiendo vsus illa infallibili auctoritate docendi, qua est præditus.

Roman. Pont. dupliciter aliquid docere potest.

Id autem vt probemus, distinguendi modi sunt, quibus potest contingere, Pontificem aliquid asserere. Primò enim potest sibi persuadere aut asserere aliquid, vt priuata persona quædam vel Doctor alius quispiam. Vt, si nollet Ecclesiam vniuersam ad recipiēdam suam assertionem obligare, sed tantùm sententiam ipse suam reputaret veram. Hoc modo Innocentius tertius & nonnulli alij Pontifices opuscula varia ediderunt. Ac illa quidem, quæ sic Pontifex asseuerat, communis sententia omnium Theologorum est, non oportere esse omnia vera & infallibilia, quasi à Pontificia auctoritate profecta. Quin imò à plerisq; auctoribus conceditur, fieri posse, vt Pontifex tanquam quædam priuata persona in hæresim labatur.

[a] Adriani, vt habetur in octaua Synodo, actio. 7. & Agathonis, vt in sexta Synodo, act. 4.
[b] Lib. 4. Ecclesiast. hierarch. c. 8.
[c] Lib. 2. de Eccles. c. 93.

Quod & quandoq; euenisse, ex sexta & septima Synodo generali, itemq; ex nonnullis [a] Pontificum epistolis nonnulli colligunt, in quibus commemoratur, Honorium Pontificem, defunctum, cōdemnatum esse, tanquam fuerit errore Eutychetis, de vna voluntate & operatione Christi, infectus. Et quanquam [b] Albertus Pyggius Campensis, & ante eum Ioannes à [c] Turrecremata, piè conentur hunc Pontificem (sicut & nonnullos alios, de quibus minor difficultas est) à nota hæresis vendicare, defendantq;, eum aut omnino damnatum ab Ecclesia non fuisse, aut non nisi secundum falsò allegata & probata fuisse damnatum: tamen (quidquid de ea quæstione, particularis facti, statuatur) videtur saltem in illis Cō-

ciliis

cilijs & epistolis Pontificum, atque etiam in Concilio quinto [d] Romano, admitti tanquam possibilis eiusmodi casus, quo scilicet Romanus Pontifex in hæresim priuatim labatur.

[d] Sub Symacho, Can. 3.

Secundo modo potest Pontifex aliquid asserere obligando vniuersam Ecclesiam, vt illud recipiat, nec quispiam audeat sibi persuadere contrarium. Et quæcunq; Pontifex in aliqua de religione controuersia sic asserit, certa fide credendum est, illum infallibiliter, ac proinde ex auctoritate Pontificia, hoc est, ex diuina assistentia, id asserere.

Quidquid in controuersia fidei Pōtifex determinat, ex auctoritate sibi à Christo tributa determinare.

Atq; hoc ipsum est, quod ponimus in secunda parte illius nostræ assertionis. Quæ sic probatur: Quidquid eo modo Pontifex determinat, id sine cōtradictione Ecclesia vniuersa tenetur recipere. Sed quidquid Ecclesia vniuersa, vno aliquo homine docente, tenetur recipere, id est veritas infallibilis, quam Spiritus sanctus ministerio legitimi Pastoris illi suggerit. Ergo quidquid eo modo Pontifex determinat, id suggerente Spiritu sancto, tanquam legitimus Pastor, ac proinde ex Pontificia auctoritate infallibiliter determinat. Maior propositio probatur. Nam cùm Christus dedit Petro & successoribus (vt superiùs probatum est) auctoritatem regendi totum Ecclesiæ ouile, atq; adeò illud pascendi verbo doctrinæ; dubium non est, quin etiam oues vniuersas obligârit, ad sui Pastoris atq; Præpositi vocem audiendam: idq; tunc præcipuè cum Pastoris cura & ducatus maximè illis necessarius est, videlicet in rebus de fide ac religione controuersis. Quin imò, Diuum Petrum habuisse & successores eius Romanos Pontifices nunc habere potestatem à Christo cum auctoritate docendi vniuersam Ecclesiam (quod abundè superiore assertione probatum est)

est) hoc ipsum sanè est, ita docendi munus illis commissum à Christo esse, vt eorum vocem audire vniuersi fideles teneantur. Quod præclarè intelligens Diuus [c] Cyprianus, verissimè illud scriptum reliquit: *Non aliunde hæreses oriri, quàm quòd sacerdoti Dei nō obtemperatur, nec vnus in Ecclesia ad tempus sacerdos, & ad tempus iudex vice Christi cogitatur.* Vt iam cætera testimonia veterū duabus præcedentibus assertionibus pro Diui Petri & successorum auctoritate citata, non repetam. Certa est igitur illa propositio maior. Minor autem eiusdem argumenti propositio patet certè ex promissionibus diuinis, quas habet Ecclesia de doctrinæ veritate certissimas, ne vnquam tota in errorem induci possit, sicut suprà in loco de vera Ecclesia [f] vidimus; itemq; ex Scripturæ testimoniis suprà in præcedente assertione allatis, quibus sanè constat, lege ordinaria Spiritum sanctum, non per aliquem alium hominem singularem, veritatem suggerere vniuersæ Ecclesiæ (cum obligatione acceptandi) nisi per legitimum Pastorem, cui nimirum traditæ sunt oues Christi pascendæ; & super quem est ædificata ipsa Ecclesia. Ac sanè instar petræ firmissimas, maximeq; infallibiles eiusmodi Pontificum Romanorum definitiones esse, passim est à sanctis Patribus & Conciliis cōstitutum, vt videre est in plerisq; [g] testimoniis ex iis, quæ suprà nō paruo numero pro primatu Petri & successorum citauimus. Prorsus vt iure ac meritò Leo decimus, articulum etiam Lutheri vigesimum octauum damnauerit, qui continebat non obstante determinatione Pontificis posse quempiam contra eam sentire.

CÆTERVM vt magis etiam huiusmodi assertio confirmetur, nonnullæ iam expediendę sunt hoc in loco difficultates. Quod faciam breuiter ad ea ipsa respondendo,

e Lib. 1. epistol. 3.

f Circa propriet. VII.

g Przsertim in iis, quæ allata sunt ex antiquis Cōciliis & Pontif. & aliis circa locū Matt. 16. Luc. 22. & Ioan. 21. suprà parte præcedenti.

In Bulla dān. Lutheri. Ac eandem propositionem tanquam hæreticam dānauit Sixtus IIII. in Concil. Complut. cōtra Petrum quendā Oxomensem.

do, quæ, contra constituta hactenus de Pontificis auctoritate infallibili, opponi possunt. Potest autem opponi primò, quod non satis compertum esse videatur, vtrum Pontifex in canonizatione Sanctorum errare nequeat. Cùm enim ille testimoniis hominum & probatione necessariò in ea renitatur; vt hoc testimonium fallibile est, sic videtur Pontifex falsò posse pronunciare, aliquem reuera esse sanctum. Item in approbandis Religionibus similiter errare posse videtur. Nam ex iure Canonico constat, aliquas Religiones prius approbatas, postmodum improbatas & explosas esse, vt patet in libro sexto Decretaliũ, Titulo de religiosis domibus, capite vnico, & in Extrauaganti Sancta Romana, quæ est Ioannis 22. Non igitur ea, quæ Pontifex determinat, omnia sunt infallibilia.

Obiectio I. contra præcedentẽ assertionem.

Respondeo. Non est negandum, quin quod dictum est de infallibili certitudine definitionum Pontificis, inprimis locum habeat in iis, quæ Pontifex ad doctrinæ controuersias finiendas, erroresq; exterminandos, fidelibus proponit, tanquam à Deo reuelata & credenda ex fide. Cæterùm quoniam Pastorem suum semper audire tenetur Ecclesia, quam diuina Scriptura absolutè prędicat, *columnam esse & firmamentum veritatis*, ideoq; nunquam errare tota potest, dubium esse non debet, quin in aliis quoq; rebus omnibus asserendis, quæ ad pietatem spectent, & Ecclesiam totam concernant, infallibilis sit Pontificis auctoritas. Neq; sanè arbitror, hoc absq; errore negari posse. Vt enim aliis omnibus Ecclesiæ Ministris, ita etiam inprimis summo Ecclesiæ Pastori potestas auctoritasque sui muneris ad ea, quæ pertineant ad Ecclesiæ *ædificationem*, attributa est. Talia autem cùm sint quæcunq; spectant ad pietatem, dubitari non debet,

Responsio ad I. obiectionem.

1. Tim. 3.

Pontificis auctoritatem in omnibus omnino, quæ ad pietatem spectāt, esse infallibilem.

bet, quin in iis constituendis Pontifex officio suo fungatur. Cumque in vsu sui muneris ille, si quid pro Ecclesia vniuersa statuit, errare (vt anteà probatum est) non possit: fit vt in omnibus, quæ ad pietatem religionemq; spectent, illius auctoritas (quemadmodum dixi) sit infallibilis.

Non posse Pontificem errare in canonizatione Sanctorum.

Itaq; quod ad canonizationem Sanctorum attinet, omnino nego id, quod communiter Doctores Catholici iure optimo negant, videlicet posse Pontificem hac in parte errare. Quamuis enim testimonia, quæ pro alicuius hominis sanctitate afferuntur, sint humana, ideoque natura sua fallibilia: tamen posito quòd Pontifex illis inducatur tandem ad pronunciandum quempiam sanctum atq; beatum iam esse, certa fide credendum est, testimonia illa (quatenus in genere saltem probant piè atque sanctè quenquam ex hac vita excessisse) vera esse, & hominem eiusmodi ex eorum esse numero, quos reuelationibus Scripturæ generalibus in communi constat, diuinæ gratiæ beneficio consequi æternæ vitæ beatitudinem.

Sanctū canonizatum, esse in cælis, ex quibus Scripturæ reuelationib⁹, & quomodo constet.

Quæ sanè certitudo iisdem illis Dei promissionibus nititur, ex quibus compertum habemus, nunquam esse futurum, vt vniuersa Ecclesia in rebus Religionis fallatur. Falleretur autem grauiter in negotio Religionis, si Sanctum reputaret, ac pro tali veneraretur eum qui Sanctus non est. Hîc autem illud, quod aliàs ab Orthodoxis probatum atque defensum est, tanquam ex fide certum pono, nempe rem esse omnino, quæ ad Ecclesiæ ædificationem, adeoque ad officium Pontificis pertineat, vt Sancti quidam aliquando canonizentur: ac proinde vniuersam Ecclesiam debere, vt Sanctum venerari illum, quem summus Pontifex numero Sanctorum adscribit;

ſcribit; ſicut etiam vſus ipſe perpetuus atq; traditio Eccleſiæ confirmat. Qua de re videri plura poſſunt apud [a] Thomam VValdenſem, & [b] Alfonſum à Caſtro, itemq; apud Diuum [c] Thomam.

[a] Tom. 2. de Sacramental. c. 122. & deinceps.
[b] Lib. 1. de iuſta hæret. puniti. cap. 6.
[c] Quodlib. 9. ar. 16.

Ad aliud quod de Religionum approbatione in argumento obiiciebatur, ita reſpondeo. Cùm Pontifex Religionem aliquam, hoc eſt, certum aliquod vitæ inſtitutum approbat, duo in eiuſmodi facto Pontificis conſiderari debent. *In approbatiõe alicuius Religionis duo ſpectanda.* Vnum eſt in ipſa definitione Pontificis atque iudicio poſitum: nimirum quòd is aſſeuerat, inſtitutum illud vitæ malum non eſſe, ſed Euangelicæ potius perfectioni omnino conſentaneum. 1. Alterum verò ſpectat ad quandam Pontificis prudentiam in gubernando: nempe quòd tali vitæ inſtituto ſuum quendam in Eccleſia concedit locum. 2.

Iam in primo illo quidem nullo modo Pontifex errare poteſt. *In approbatiõe Religionis Põtifex errare non poteſt.* Deciperetur enim tunc Eccleſia tota non parum, ſi is illi hominum ordo eaq; Religio à Pontifice commendaretur vt ſancta, quæ non eſſet ſancta, ſed profana potius ac perperam inſtituta. Quocirca in Concilio Conſtantienſi damnàtur vltimo loco error quidam VVicleffi impudentiſſimè aſſerentis, omnes Religiones indifferenter eſſe introductas à diabolo. Seſſione 8. Neq; ob aliam certè rationem hic error damnatur, niſi quia multæ ſunt Religiones per ſedem Apoſtolicam appròbatæ. Quare prorſus errare cēſendus eſt is, qui hanc vel illam Religionem, à ſede Apoſtolica approbatam, diceret eſſe aut malam aut pugnantem cum doctrina Euangelij.

Quod verò attinet ad Pontificis prudentiã in admittēda hac vel illa Religione, quibuſdam ſanè viſum eſt, errari poſſe à Pontifice, ſic vt Religionem aliquam admittat, quam circunſtãtiis omnib[9] ſpectatis oportuiſſet reiicere.

Sed ea tamen opinio iure ac meritò reprehenditur. Neq; enim debet vllo modo concedi, posse Pontificem vniuersam Ecclesiam ad rem aliquam obligare, quæ ipsa tamen non ad ædificationem, sed ad destructionem (quacunq; tandem ratione) pertineat Ecclesię, vt satis superque iam ex dictis intelligi potest. At cùm Pōtifex locum cōcedit in Ecclesia alicui Religioni; certè vniuersam Ecclesiam eatenus etiam ea re obstringit & obligat, vt nequeat illa obsistere, quo minus talis Ordinis Religiosi inter fideles ipsos versari possint. Hoc igitur si incōmodum ipsi Ecclesiæ esse posset, iam illam Pontifex, ad rem obligaret, quæ non ad fidelium ædificationem spectaret, sed ad destructionem potius. Et tamen quoniam & rerum & temporum & personarum circunstantiæ sæpe mutantur, concedendum nihilominus est euenire posse, vt quę Religio prius bene ac prudenter approbata, atque recepta fuit, postea item bene ac prudenter reiiciatur.

Quare Religiones aliqua in Ecclesia prius probata, postea resecta sint.

Quod igitur in argumento obiiciebatur, Religiones quasdam antea probatas, postea explosas esse, id non ita factum est, quasi aliquando fuerit probata Religio, quæ esset malè ac imprudenter instituta: sed quòd postea progressu temporis visum fuerit, magis ad ædificationem Ecclesię conuenire, vt ex Religionibus antè probatis quædam exploderentur. Cauenda autem in hoc genere præsumptio atq; temeritas est in arrogando sibi iudicio, quòd Pontifex in hac aut illa Religione prius admittenda vel post retinenda & fouenda minus faciat cōuenienter. Non enim ad quoscunque pertinet hoc iudicium, sed ad Pontificem tantùm, vel ad eos, quorum ille opera vtitur in iis rebus instituendis, quæ ad commune Ecclesiæ bonum spectant. Qua sanè in re dicendi liber-

Iudicium, vtrū expediat retinere aliquā Religionem, non pertinere ad quemuis.

libertas auctoris cuiusdam & Catholici alioquì & benè eruditi, meritò ab aliis est notata atque reprehensa.

Obiectio, quòd non sit fidei assensus ille, quo creditur, Sanctū canonizatum, esse in cœlis; & religionē approbatā, consentaneam esse Euangelio.

SED DICET modò aliquis: Si certum infallibiliter est, hominem illum in cœlis esse, quem Pontifex canonizat: Item illud Religionis institutum Euangelio consentaneum esse, quod ipse approbat: erit igitur fidei assensus ille, quo nobis Sanctum aliquem in cœlis esse, & Religionem aliquam esse benè institutam, persuademus. Quod si ita est, primùm oportebit reuelationem aliquam assignare diuinam, qua eiusmodi veritas contineatur, id quod videtur difficile. Deinde falsum erit, quod Theologi tradunt, nunquam aliquid per Pontificis definitionem fieri nobis ex fide certum, quod sit omnino nouum, hoc est, quod fuerit Apostolis ac veteribus Patribus incognitum. Quid enim Apostoli de Diui Francisci (v.g.) & Ordinis ab ipso instituti sanctitate nouissent? Postremò ex ea re sequetur, hæreticum esse eum, qui neget Diuum Franciscum (v.g.) esse in cœlo; at talis à Doctoribus hæreticus non putatur apertè, vt videre est nominatim apud Melchiorem Canum.

Lib. 5. de locis cap. 5.

Responsio ad eam obiectionem.

Hæc paucis expediri possunt. Quod enim ad reuelationem attinet, dico satis esse in proposito generalem illam, qua constat, quidquid Pontifex determinat ad vniuersam Ecclesiam pertinens: id esse verissimum. Item ad Sanctos canonizatos illæ etiam (vt suprà attigi) reuelationes Scripturæ pertinent, quibus generatim iis, qui piè viuunt, beatitudo cœlestis promittitur. Per determinationem enim Pontificis cognoscimus, Sanctum canonizatum in eiusmodi propositionibus Scripturæ vniuersalibus contineri: atque ita possumus sanè propter illas, fidei assensum elicere, quo nobis persuadeamus eiusmodi Sanctum æternam beatitudinem adeptum esse.

Iam quod de nouitate assensus fidei obiiciebatur, id nec incommodum habet vllum, neque doctrinæ Theologorum repugnat. Etenim cùm illi aiunt, nullam fidei veritatem nouam in Ecclesia definiri; id intelligunt de veritate dogmatum, quæ controuerti possint circa nostræ Religionis capita: vt circa Deum, circa Sacramenta, & similia. Nihil autem obstat, quo minus de particularibus & contingentibus materiis, quales sunt illæ in nostro proposito, aliquid per definitionem Pontificis innotescere nobis de nouo possit. Quod sanè potest confirmari hoc exemplo. Communiter enim dici solet, eum qui debita cum intentione infantem baptizat, credere ex fide debere (propter reuelationem Scripturæ ea de re vniuersalem) talem infantem esse in gratia. Quod ipsum tamen ab Apostolis certè non fuit ita determinatè de eiusmodi infante creditum.

Nihil in Ecclesia in fide nouũ definiri, quomodo intelligendum.

Ad illud autem, quod obiiciebatur postremò, negari debet illa consequentia. Non enim est hæreticus, quicunque negat aliquid, quod reuera pugnat cum sententia fidei, sed is qui negat, quod scit vel debet scire esse contra sententiam ab Ecclesia, tanquam de fide, sine vlla apud Orthodoxos controuersia, traditam. Non est autem ita prorsus ab Ecclesia tradita hæc doctrina, qua ponimus, Pontificem non posse etiam errare in canonizatione Sanctorum, & proinde ex fide credi Sanctum canonizatum esse in cœlo: Sed cùm Theologi nonnulli sentiant, certum quidem esse, non posse in eo genere Pontificem errare; non esse id autem certum ex fide: opinamur nos sanè, id etiam verè esse certum de fide propter promissiones factas Ecclesiæ de omni veritate, quæ ad illius ædificationem spectet. Et consequenter etiam putamus, vel hoc ipso ab Ecclesia id esse nobis propositum, quòd propo-

Quis propriè sit hæreticus.

Canus lib. 5. de loc. Theolog. c. 5. & alij.

proponit nobis Scripturas, in quibus sunt tales promissiones. Id quod nobis quidem satis est, vt conemur ipsi elicere assensum fidei circa eiusmodi veritatem; atque adeò etiam eum omnino eliciamus, si nostra sententia, quemadmodum existimamus, est vera.

Alij autem, cùm non teneantur quidem sibi persuadere, veritatem eiusmodi ex fide esse certam; non illico sunt hæretici, si eam negent; quandiu Ecclesia quidem non apertè declarat, certam illam ex fide esse. Sed essent tamen illi sine controuersia temerarij & scandalosi, atq; adeò digni qui ab Ecclesia puniantur, vt rectè notat Melchior Canus. Atque hactenus de iis, quæ primo loco aduersus certitudinem definitionum summi Pontificis opponebantur. Lib. 5. ca. 5. suprà citat.

SECVNDO opponi potest, quòd aliquorum Patrum scripta ab Ecclesia sunt approbata, vt Cypriani, Chrysostomi, Gregorij Nazianzeni, Basilij & Ambrosij, quæ approbantur à [a] Gelasio Papa, neque tamen omnes istorum Patrum sententiæ, infallibiles existimantur. Non igitur quidquid Pontifex decernit verum esse, id infallibiliter verum est. OBIECTIO II. [a] 15. d. Can. Sancta Romana.

Respondeo breuiter, Pontificem eiusmodi approbatione non vtique decernere verum esse, quicquid illi Patres scripserunt; solùm affirmat, illos benè atque vtiliter, addo etiã sanè de Religione scripsisse; sed vt homines tamen, qui non ita fuerint spiritu Dei præditi, sicut fuerunt scriptores Canonici, quique proinde in illis rebus, quæ suo tempore non erant adeò expresse de fide, errare interdum potuerunt. Qua de re eruditè mihi scripsisse videtur [b] Canus. *Scripta quorundam Patrũ quomodo sint probata ab Ecclesia.* [b] Lib. 7. de locis Theol. c. 3. concl. 2.

TERTIO mouere fortè potest, quod nonnulli scriptores Catholici negauerunt, oportere verum esse infallibili- OBIECTIO III.

libiliter, quicquid Pontifex determinat. Non ergo vsque adeò id est certum, quod de infallibilitate Pontificiæ auctoritatis statuimus.

Responsio ad obiect. III.

Respondeo. Quid eiusmodi auctores voluerint, non satis illi perspicuè (vt mihi videtur) declarauerunt, atque ita non est mirum, si non satis etiam constet, illos contra fidem apertè errâuisse. Nam, si tantummodo voluerunt, Pontificem, vt priuatam personam, errare posse, aut etiam priuatum aliquem suum errorem in fide manifestum peruersè velle Ecclesiæ ipsi, aduersus exploratam alioquî in eadem Ecclesia fidem, obtrudere; rem illi opinantur non penitus improbabilem. Nam Pontificem posse priuatim in hæresim [c] incidere, multi, vt suprà vidimus, concedunt: & posse eum præterea frustra velle priuatam suam hæresim manifestam aliis etiam obtrudere, auctores etiam [d] graues admittunt. Neq; esset id sanè coniunctum cum Ecclesiæ periculo: vtpote quæ iam agnoscens, per hæresim manifestam Pontificem eiusmodi de auctoritate sua decidisse, & contra compertam in Ecclesia fidem docere, minimè tunc eum tanquam pastorem audire, sed tanquam lupum manifestum fugere teneretur. Sin autem auctores illi volunt, Pontificem in rebus alioquî omnino controuersis, hoc est, non satis expresè in Ecclesia compertis ac determinatis, definire posse, vt personam publicam errorem re ipsa contra fidem; errant ipsi in fide grauissimè. Posset enim, imò teneretur tunc Ecclesia vniuersa Pontificem de re controuersa docentem, ac nondum hæresi manifesta notatum, pro Pastore suo agnoscere, atque adeò ipsum omnino audire. Ita fieret, vt si tunc ille errare posset; Ecclesia etiam vniuersa posset, imò teneretur errare, quæ est hæresis intolerabilis, vt suprà satis disputatum est.

Quid sibi velle potuerint, qui Pontificem errare posse putârunt.

c Lege Melch. Can. lib. 6. de locis Theol. cap. vlt. ad 11. argum.

d Turrecrem. lib. 2. de Eccl. c. 112. ad 7. arg. & li 4. parte 2. c. 16. modo 17. conuincendi aliquem de pertinacia. Et idem subindicat Syluester, in Summa, verbo Opinio, in fine.

Atque

Atque hinc intelligi debet, multum interesse, cuiusmodi sit ea quæstio fidei, quam Pontifex determinat. Aut enim est vel esse potest controuersa omnino, etiam inter ipsos Orthodoxos: aut tantùm est cum hæreticis certè controuersa, ipsis autem Orthodoxis explorata. Si quæstio apud omnes, etiā Orthodoxos, sit aut possit esse controuersa; fieri nullo casu potest, vt alterutram talis quæstionis partem Pontifex recipi velit ab vniuersa Ecclesia, & tamen in ea re erret. Quoniam consequenter etiam errare tunc posset, imò errare teneretur vniuersa Ecclesia: cùm nullo alioquî posset niti certo præiudicio, quo minus propositam à suo alioquî Pastore in tali quæstione doctrinam ipsa reciperet. Si autem quæstio tantùm cum hæreticis sit controuersa & aliâs iam definita in Ecclesia; porro distinguendū est. Nam vel controuersia peculiaris ab hæreticis rursus de illa mouetur, ita vt peculiare scandalum oriatur in Ecclesia, cui per clariorem Pontificis definitionem occurri ad confirmandos in fide fideles, expediat: vel nulla denuò peculiaris controuersia de eiusmodi quæstione mouetur. Si nulla controuersia talis rursus mota sit; tunc quidem illud posset habere locum, quod non improbabiliter quidam (vt antè diximus) admittūt, nempe fieri posse, vt Pontifex tanquam priuata persona in hęresim ante ab Ecclesia damnatam lapsus, eam etiam frustra vellet Ecclesię obtrudere: quę res cum nullo esset coniuncta ipsius Ecclesiæ periculo, vt paulò antè expositum est. Sin autē de eiusmodi quæstione fidei, rursus controuersia moueretur; nulla tunc ratione fieri posset, vt Pontifex sententiam hæreticam de ea quæstione vellet recipi ab Ecclesia vniuersa: quin imò simpliciter & absolutè eam quoq; fidei controuersiam infallibiliter determinaret, nec posset nisi sententiam verā, in Ecclesia prius

Varij generis cōtrouersias de fide infallibiliter à Pontifice definire.

Autores paulò antè citati.

definitam, fidelibus credendã proponere. Omnino enim earum promissionum quas vel D. Petro & successoribus, vel ipsi etiam Ecclesiæ Christus fecit, ea etiam vis atque ratio est, vt motis controuersiis nunquam non infallibiliter summus Ecclesię Pastor confirmaturus sit fideles in veritate etiamsi antè in Ecclesia haberetur eiusmodi veritas manifestè præiudicata.

Porrò & illud hinc etiam intelligi debet, cùm à Pontifice Romano vel per se vel vnà cũ Concilio, definitiones eiusmodi quæstionũ fidei instituuntur, quæ apud Orthodoxos quidem sunt alioquî exploratæ, & cum hæreticis tantùm (vt ferè fit) cõtrouersę, nõ idcirco institui vt quasi de re per se dubia & ancipiti disceptetur, sed vt re alioquî certa rursus diligenter discussa, & argumentis contrariis, quæcunq; possint opponi, confutatis, illustriori quadam cum auctoritate & veritas ipsa fidei commendetur fidelibus & damnetur atque proscribatur hæresis contraria. Quo sanè fit, vt minimè mirum videri debeat, si per eiusmodi Ecclesię diffinitiones rarò vel nunquam ij hæretici aduersus quorum pertinaciam illæ institui solẽt, in viam reuocentur. Cùm enim id genus definitiones à prçiudicata Ecclesiæ sententia, qua tales alioquî hæretici damnati etiam sunt, minimè discrepent; æquè demum pertinaciter solent ab illis contemni, atque ipsa Ecclesiæ sententia præiudicata. Et de tertia quidem obiectione satis.

Obiect. IIII. QVARTO, posset item aliquem fortasse perturbare, quod Doctores aliqui etiam Catholici, cùm concedunt, Pontificem in rebus controuersis infallibiliter definire: addere tamen solent; si res illę ad salutem sint necessarię. Quasi aliquæ controuersiæ sint, de quibus Pontifex, non semper verè constituat. Quæ si sunt, non igitur est vniuersim verum, quod hactenus docuimus.

Respon-

Responsio ad IIII. obiect. Qua ratione rectè dicatur, de iis tantùm rebus, quæ ad salutem necessaria sunt, Pontificem definire infallibiliter.

Respondeo. Si Pontificis auctoritas infallibilis esse dicatur in iis tantùm rebus, quę per se ad pietatem & religionem (& eatenus quidem ad salutem) spectare possunt, non autem in aliis, cuiusmodi sunt res (v.g.) Mathematicę aut Physicæ: rectè id dicitur. Non enim ad scientiarum cognitionem, sed ad Ecclesiæ ædificationem, quæ in pietate est, & ad salutem animarum, omnis auctoritas Pontifici attributa, spectat. Si autem præterea in earū rerum genere, quę ad religionem pertinent, dicat aliquis, Pontificem tum demū infallibiliter definire, si res illæ ad salutem sint necessariæ; videri certè potest loquendi modus non satis expeditus. Nam si necessaria ad salutē hoc loco intelligantur ea esse, quę à fidelibus cunctis explicitè sunt credenda: immeritò infallibilis auctoritas Pontificis ad hæc tantùm coarctabitur. In aliis enim ferè reb[9] definiendis illa exercetur, quas videlicet non omnes fideles explicitè scire tenentur; vt, quòd essentia diuina non generat (v.g.) quòd sumus iusti per inhęrentem iustitiam, & id genus alia. Sin verò necessaria ad salutem in proposito appellentur illa, quę nemini certè absq; salutis periculo negare licet; tunc quidem omnia simpliciter, quę Pontifex in rebus de Religione controuersis, tanquam persona publica, determinat, necessaria hoc modo ad salutem efficit hoc ipso, quòd vniuersam Ecclesiā obligat ad illarum determinationem recipiendam; si non explicitè credendo, necessitate, vt vocant, quoad actus exercitium, certè non ea negando cùm fuerint proposita, atque adeò credendo ea necessariò, quoad actus, vt dicitur, specificationem. Ita absq; vlla restrictione dicendum est, quicquid Pontifex in rebus controuersis ad pietatem spectantibus determinat, infallibiliter illum determinare, quando, vt expositum est, vniuersam Ecclesiam obligat.

Vna quadam ratione omnia quæ in negotio Religionis Pontifex determinat, esse necessaria ad salutē.

Obiectio V.

Qvinto obiici posset, quod sicut potest Pontifex (multorum quidem sententiâ) errorem aliquem in fide manifestum sibi vt priuata persona persuadere, ita etiam errorem contra fidem quidem, sed non manifestum. Rursus sicut liberè potest (vt quidam admittunt) velle quantum in se est obtrudere Ecclesię priuatum errorem suum manifestum: ita etiam videtur posse eadem libertate velle ipsi obtrudere errorem aliquem non manifestum. Fieri igitur potest aliquo casu, vt de re alioquî controuersa, nec satis apud Catholicos explorata, errorem definiat. Atque id rursus ea re confirmatur. Nam potest accidere, vt quo tempore Pontifex errore non manifesto imbutus esset, eodem tempore necesse esset in Ecclesia determinari controuersiam circa materiam illius erroris. Quo casu, vt apparet, Pontifex erroneā sententiam suam definiret.

Turrecrem. & Syluest. locis paulò superiùs citat.

Responsio ad V. obiect.

Cur, si Pontifex errore in fide non manifesto imbutus esset, nequiret illum Ecclesiæ credendum proponere.

Respondeo ad hoc argumentum, fidelitatem Dei, qua is ex promissione tenetur communem Ecclesiæ errorem impedire, tunc obstare, quo minus Pontifex errore non manifesto imbutus, vellet Ecclesiam ad illum recipiendum obligare. Teneretur enim illa tunc errorē eiusmodi recipere, si res esset planè controuersa; atq; ita teneretur errare, quod est absurdissimum. Hæc verò Dei fidelitas non perinde obstat, quo minus possit Pontifex iam apertè hæreticus atq; adeò non amplius aut re ipsa, aut etiam fidelium existimatione Pontifex, velle frustra errorem manifestum Ecclesiæ obtrudere. Nam, vt suprà diximus, ex tali conatu Pontificis nullum periculum errandi toti Ecclesiæ immineret; vt quæ statim agnosceret, non iam eum esse reuera Pontificem atq; Pastorem suum, quem obaudire oporteat, sed lupum manifestum ab ouili arcendum.

Ad confirmationem autem illius argumenti respondeo, similiter ad fidelitatem Dei erga Ecclesiam spectare, vt impediret in eo casu, quo minus per Pontificem illum controuersia falsò definiretur. Id quod facere Deus posset, aut Pontificem de medio tollendo, ne ipse, sed successor potius rem decerneret: aut interna mentis illustratione vel alio aliquo modo Pontificem ab errore reuocando. Neq; verò huiusmodi prouidentia Dei in similibus casibus miraculosa esset censenda, sed esset potius quidam effectus eius legis ordinariæ, qua Deus per promissiones de veritate factas, sese obstrinxit Ecclesiæ.

Non esset miraculū, si Pontifex singulari aliqua Dei prouidentia impediretur, quo minus errorē suū priuatum in re controuersa Ecclesiæ proponeret.

Ac sanè huius rei exemplum illud proferri potest, quòd cùm Ioannes XXII. existimaret, Sanctorū animas ante diem Iudicij diuinam essentiam non videre (idq; eo tempore, quo in Ecclesia, sicut [a] Canus etiam notauit, nondum erat satis explicata hæc controuersia) & ad rem definiendam sese compararet; priusquam id faceret, è vita excessit. Quod & illius successor [b] Benedictus vndecimus refert. Qui tandem (Deo Ecclesiæ suæ prospiciente) contrariam sententiam definiuit: nimirum, Sanctorum animas ante diem extremi iudicij Deum videre.

[a] Lib. 6. de locis Theolog. c. vlt. ad 1. arg.
[b] In Extraua. Benedict⁹. de qua Extraua. lege Alfōsum à Castro, lib. 3. aduers⁹ hæres. verbo. Beatitudo, hæresi 6.

Obiicit. VI.

Sexto obiici potest, quod, vt postea dicturi sumus, vt Pontifex in definiendo auctoritate sua rectè vtatur, studio & diligentia in inquirenda veritate opus habet. Nihil autem obstare videtur, quo minus possit interdum ille eiusmodi diligētia prætermissa, controuersiam definire. Poterit igitur tunc saltem errare.

Respon. ad VI. obiect.

Respondeo. Siue Pontifex in definiendo studium adhibeat, siue non adhibeat: modò tamen controuersiam definiat; infallibiliter certè definiet, atq; adeò re ipsa vtetur auctoritate sibi à Christo concessa. Quod ex promissionibus diuinis de veritate per magisterium vnius pasto-

ris Ecclesiæ factis certissimè colligimus, vt sæpius argumentati sumus. Itaque studium ac diligentia Pontifici necessaria est, non vt omnino definiat, atque infallibili auctoritate sua vtatur, sed vt conuenienter ac rectè (hoc est sine peccato) ea vtatur: sicut patebit etiam ex iis, quæ pòst dicemus.

Studium nō esse necessarium Pontifici, vt infallibiliter definiat, sed vt rectè, hoc est, sine culpa, auctoritate definiendi vtatur.

Huc accedit, quod si maximè diligentia Pontifici necessaria esset, vt omnino definiat; tamen eâdem fide credere deberemus, illum quando rem controuersam definit, sufficientem adhibuisse diligentiam; quasuprà demonstratum est, debere nos credere, quòd tunc ille infallibiliter ac verè definiat. Ratio est, quoniam eo ipso quòd Christus promisit Ecclesiæ, nunquam futurum, vt ipsa fallatur, atq; adeò neq; vt Pontifex controuersiam falsò definiat; etiam promisisse censendus esset, nunquam futurum, vt is prætermissa debita diligentia definiat; si eiusmodi quidem diligentia necessaria omnino Pontifici esset ad definiendum. Quemadmodum, si Deus nobis promitteret, futuram anno sequenti magnam frugum copiam; promittere hoc ipso quoq; censeretur aëris temperiem, quæ ad eum effectum necessaria esset, vt apposité ad hanc rem inquit Melchior [c] Canus. Cæterùm non est ratio vlla firma, quam ob rem existimare debeamus studij diligentiam Pontifici necessariam esse non modò vt conuenienter ac sine culpa auctoritate sua infallibili vtatur, verùm etiam vt omnino illa vtatur. Quare quod à nobis antè responsum est, abundè sufficit ad id explicandum quod obiiciebatur.

Certò credendum esset, Pontificem, quandocunque definit, adhibere debitam diligentiam, si ea illi ad definiendū omnino necessaria esset.

c Li. 5. de locis Theologicis cap. 5.

OBIECTIO vltima.

POSTREMO ad probandum fieri posse, vt Pontifex erret, opponi hoc loco nonnulli casus solent, quibus Pontifices aliqui ipso facto vidētur errauisse. Summa autem rei est. Qui Pontificum tanquam errores obiiciuntur,

Nunquā Pontificem in definiendo errâsse.

tur, eos vel errores non esse; vel falsò Pontificibus imponi; vel certè Pontifices non ita definiuisse; sed sensisse tantùm vt priuatas personas, aut aliquid aliud agendo, aut etiam obiter inter probandum id quod ex instituto determinare voluerunt. Neque enim omnia, quę Pontifices ad rem confirmandam afferunt, volunt illi definire, hoc est, obligare ad ea etiam recipienda vniuersam Ecclesiam, sed illa tantùm quæ ex instituto determinant. Quæ autem sint huiusmodi, colligi potest, aut ex erroribus cōtrariis, aduersus quos Pontifices aliquid definiunt, aut ex asseuerādi modo atq; forma; vt si aliquid sub anathemate statuant, aut si ex fide certum esse affirment, &c. id quod rectè notauit [d] Canus, & [e] Caietanus etiam ante illum attigerat.

Quanā à Pontificib' definiri censenda sint.

[d] Lib. 5. de locis Theo. c. 5. & lib. 6. cap. vlt.

[e] In commēt. 1. p. D. Thom. q. 61. ar. 3.

Vt igitur casus illos, qui solent obiici, breuiter percurramus: minimè Cælestinus tertius definiuisse existimandus est, matrimonium dissolui, si alter coniugum in hæresim labatur. [f] Innocentius enim tertius significat quidem illum ita visum esse sentire; sed non dicit tamen ipsum ita determinâsse. Et certè in eo [g] loco vbi Cælestinus perhibetur illud dixisse, nequaquam ea de quęstione, sed de alia diuersa interrogabatur: satis vt appareat, si quid ille tale ibi dixit (non enim eiusmodi Cælestini sententia amplius iam reperitur) id non nisi obiter ex priuata sua opinione interseruisse, cùm res adhuc nondum esset satis explicata in Ecclesia.

Explicatio nōnullorum casuum in quibus obiicitur, Pont. Rom. definiendo errâsse.

I.

[f] In ca. Quanto. de diuort.

[g] In cap. Laudabilem. de conuersione infidel.

Item, cùm [h] Alexander tertius definit, matrimonium ratum non irritari per secundum matrimonium consummatum, additque id ita tenendum esse, quamuis aliqui sui Pręcessores aliter iudicauerint: minimè asserit absolutè, tales aliquos fuisse Pontifices, qui contrarium iudicauerint; de nullis enim omnino id constat. Imò expressè

II.

[h] Capi. Licet. de spōsa duorum.

presse Innocentius tertius in capitulo vltimo eiusdem [i] tituli contrariam sententiam ita definit, vt planè significet, eam fuisse perpetuam sententiam sedis Apostolicę. Sed loquitur Alexander per exaggerationem, significatque, vsque adeò certam esse illam suam definitionem, vt quamuis contrarium prædecessores etiam sui iudicâssent, tamen ita tenendum sit. Quo sanè modo loquendi Apostolum ille imitatus est, cùm dicit: [k] *Licet nos aut Angelus de cœlo euangelizet vobis præterquam quod euangelizauimus vobis, anathema sit.* Atq; est Alexander ita loquutus, quoniam, vt coniicere [l] licet, contraria illi consuetudo diuturna, atque adeò velut à Pontificibus aliquibus approbata, obiiciebatur.

i De sponsa duorum.

k Galat. 1.

l Vide gloss. in illo c. Licet. Itemque c. vlt. eiusdē tituli.

III. Item cùm idem Alexander tertius [m] ait; à sanctorum Patrum institutis, & ab Ecclesię consuetudine generali, & à diuina lege esse alienum, vt in testamentis plures quàm duo vel tres testes requirātur (cùm *in ore duorum vel trium stet omne verbum*) iubetque vt rata habeantur si sint adhibiti duo vel tres testes corā Parocho: cùm hoc, inquam, dicit, nihil ille sanè errat in ipso decreto siue definitione. Primùm, quoniam quicquid illud sit tandem quod significat cùm dicit, illum morem esse à diuina lege alienum: id tamen non dicit nisi in ratione, quam affert pro decreto. Non autem à Pontifice definiri putandum est, quod ab eo pro ratione affertur; vt antea [n] notatum est. Deinde, quia non significat, id institutum legum ciuilium esse diuinæ legi contrarium, sed non satis illi certè, aut etiam consuetudini Ecclesiæ in aliis caussarum generibus, consentaneū. Nec id institutum abrogat, nisi in testamentis, vt vocant, piis sicut rectè [o] Doctores colligunt ex eiusdem Alexandri decreto, quod in eodem titulo proximè sequitur.

m Cap. Cùm esses, de testā.

n Ex sententia etiam Caietani, & Melch. Cani, &c.

o Lege glossā illius ca. Cùm esses.

Item,

Item, cùm [p] Innocentius primus, qui viduas acceperunt vxores, sacerdotes fieri non debere, præceptum vocat diuina lege Mosaica subnixum: minimè ille quidem vult, legem Mosaicam nunc etiam vim obligandi habere, sed significat, legem Ecclesiasticam, quę bigamis sacerdotio interdicit, exemplum, & quasi fundamentum in lege illa antiqua habere. IIII.

p In epist. 22. ad Rufum & Euseb. & reliquos Episcop. Macedoniæ, cap. 1.

Atque eodem modo [q] Innocentius tertius intelligi debet, cùm controuersias in Ecclesia per summum Pontificem definiri oportere, ea re confirmat, quoniam in Deuteronomio præceptum fuit, vt obediretur sacerdotis imperio: Et cum Deuteronomium, inquit, secunda lex ex vi vocabuli sit, inde comprobatur vt quod ibi decernitur, in nouo Testamento debeat obseruari. Quod minimè sanè eruditissimus alioquî Pōtifex ita intelligi voluit, quasi illa ipsa per se, quę in Deuteronomio pręcipiebantur, nunc sint necessariò faciēda, sed quia illa certè figura fuerunt eius quod nunc ex nouæ legis præscripto fieri debet. Quod proinde cùm sit, illa lex Deuteronomij quasi seruatur quodammodo in suo prototypo: vt ipsemet Innocentius pluribus verbis in eo loco declarat. V.

q In cap. Per venerabilem. titulo, qui filij sint legitimi.

Deutero. 17.

Quo sensu scripserit Innocēt. III. nunc etiā legem Deuteronomij esse seruandam.

Præterea nec in definitione errauit [r] Nicolaus, cùm ad consulta Bulgarorum respondit, baptizatum à quodam Iudæo, etiam in nomine tantùm Christi, rebaptizandū non fuisse. Hæc enim vis definitionis est, nō fuisse illum rebaptizandum propterea quòd baptizatus esset à quodam Iudæo; de quo propriè Pontifex interrogabatur. Valere autem Baptismum in nomine tantùm Christi, obiter ipse ex opinione sua (quæ etiā fuit aliquorum) adiunxit. VI.

r De consecr. d. 4. Can. A quodā Iudæo.

VII. Item [s] Ioannes vigesimus secundus, quamuis vt fertur opinatus sit, animas iustorum ante extremum Iudicij diem non videre Deum (qui sanè error nō fuit semper in Ecclesia manifestus) tamen nunquam id definiuit, vt illius successor Benedictus vndecimus disertis verbis testatur.

s Vt retulit Benedictus I. Lin Extrauag. Benedictus.
In dicta Extrauag.

VIII. Item [t] Nicolaus tertius, cùm inquit, Christum abdicationem proprietatis rerum, tum in communi, tum in particulari, exemplo etiam suo docuisse; minimè sanè vult, illum omnino nunquam habuisse proprium in particulari vel in communi (quod asserere esset hæreticum, vt [v] Ioannes postea vigesimus secundus definiuit) sed significat certè, quandoq; etiam Christum abdicando se in communi & in particulari à proprietate aliquarum rerum, vitæ etiam perfectioris exemplum præbuisse: vt suam ipse Nicolaus sententiam satis declarat, & repetit quoq; ex eius mente [x] Ioannes vigesimus secundus.

t In Extraua. exiit qui seminat, de verborum signif.
v In Extraua. cùm inter nōnullos.
x In dicta Extrauag.

IX. Item neq; errârunt Gregorius [y] primus & [z] tertius, cùm definierunt, si mulier ob infirmitatem debitum reddere non possit, licere viro alterā ducere. Loquuntur enim illi planè in casu, quo eiusmodi aliqua infirmitate ante matrimonium initū mulier correpta fuerit, vt minime proindè fuerit matrimonium validum.

y In epist. ad Aug. Cātuar. Archiepisc.
z In epist. ad Bonifacium Episc.

X. Item Pōtifex Gelasius minimè sensit (vt Sectarij obiiciunt) substantiam panis manere post consecrationē in Eucharistia. Non enim huius Gelasij Pōtificis est fragmētum illud libri, quod Gelasij nomine, de duabus naturis contra Eutychetem, circumfertur, vt [a] aliàs diximus, & à [b] Melchiore etiam Cano ac ab aliis bene animaduersum atque probatum est. Quanquam nec prorsus asserit ille liber, substantiam ipsam panis remanere, vt in alio loco exposuimus.

a In Apologe. de idololatria cap 5.
b Lib. 6. de locis Theolog. cap vlt. ad 9. argum.
In Apolog. vbi supra.

Deniq;

Deniq; quod Honorius & nonnulli alij Pontifices in errorem lapſi fuiſſe dicuntur (quanquam de nullo prorſus ſatis compertum eſt, pertinaciter certè errauiſſe) id quidem vtcunq; res habeat, non niſi ad priuatum attinet perſonarum vitium: atq; adeò nihil nobis obſtare poteſt, vt qui non ipſas perſonas, ſed auctoritatem illam Apoſtolicæ ſedis in definiendo defendimus, ſicut ſuprà, Auguſtini etiam exemplo, reſpondebamus.

DE MODO QVO PONTIFICEM *oportet auctoritate ſua vti.*

SED CVM hactenus expoſitum atq; defenſum ſit, toties Pontificem auctoritate ſua vti, atq; adeò Spiritu ſancto aſſiſtente infallibiliter decernere, quoties in rebus controuerſis alteram partem definit, & ad eam recipiendam obligare vult vniuerſam Eccleſiam: meritò quæri hoc loco poteſt, quidnam illud ſit, quod Pontificē præſtare oporteat, vt illa auctoritate non modò vtatur, ſed etiam rectè, hoc eſt, ſine culpa vtatur. Nec enim exiſtimandum eſt, nullū modum in eius auctoritatis vſu Pontificem ſeruare debere.

Quidnam Pontifici facto opus ſit in fidei definitione.

Ac principiò quidem illud extra omnem controuerſiam eſt, Pontificem in vnaquaque re decernenda iis argumentis vel teſtimoniis niti oportere, ex quibus veritas quam determinaturus eſt, pro ratione materię, poſſit colligi quàm certiſſimè. Hoc primum patet ex ipſius Pontificis officio, quod eſt (vt patet ex Orthodoxa doctrina, quam paſſim etiam Vincentius Lyrinenſis in libro aduerſus hæreſes inculcat) non noua fidei dogmata conſtituere, ſed eruere vetera. Quam ad rem [a] inquiſitionę aliqua pro rei ſubiectæ natura, opus eſt. Patet id etiam ex perpetuo Pontificum vſu, iam vſq; ab Apoſtolo Petro, qui

[a] Confirmat hanc rem totā valde eruditè Thom. VValden. tom. 1. li. 2 doctrinalis fidei antiquæ, cap. 22. & deinceps.

Actor. 15. qui sanè controuersiam de cessatione legalium non nisi facta prius magna conquisitione in Concilio Hierosolymitano constituit. Deniq; ob eam rem etiam hæc Pontificis diligentia necessaria est, vt quæ ille, tanquam regula doctrinæ quædam nobis notior, constituit, ea facilius nobis persuadeamus vera esse, si adhibita etiam studij diligentia sint constituta.

Diximus verò debere Pontificem ea argumenta conquirere, quæ ad veritatem, pro ratione vniuscuiusq; materiæ, indagandam sint aptissima; quoniam vt materiæ, quæ possunt in controuersiam venire, sic etiam argumenta, quæ Pontifici consulenda sunt, latè patent. Verbigratia, si de SanctoCanonizando, aut de Religione approbanda agitur; humana informatione & historia vtatur, necesse est. Si verò determinaturus est dogma aliquod vt diuinitus relatum; illa consulat oportet, quibus diuina reuelatio pura atque integra custoditur. Cuius generis est primò *Scriptura sacra*, vt quæ tota est reuelatio diuina. Secundò, *Traditio Apostolica*, quæ & ipsa, vt dicemus, diuina quædam reuelatio est, tametsi non consignata literis. Tertiò, *Definitio* priorum Pontificum & Conciliorum. Quartò, concors sententia Patrum atque Doctorum omnium. Quintò, quadam etiam ratione, *Consensus fidelium*. De quibus rebus consentaneum erit hoc in loco quædam generatim, cum delectu & nõnulla explicatione, breuiter annotare, vt quis sit in Pontificum definitionibus istorum locorum vsus, & quàm rectè ipsis inniti illæ soleant, plenius intelligatur, & plenius etiam à nobis absoluatur communis principiorum fidei Analysis.

Quæ velut regula definiendi consuli soleant à summo Pontifice.

DE

DE QVIBVSDAM QVASI DEFINIENDI Regulis, quæ in determinandis fidei controuersiis consuli debent, & primum de sacra Scriptura.

VT IGITVR à sacra Scriptura exordiamur, quinque potissimùm, quô rem omnem fusissimè ab aliis tractatam paucissimis complectamur, de ea sunt annotãda. I. Quid sit. II. Quibusnam libris cõtineatur. III. Quantam habeat auctoritatem. IIII. Vtrum ij etiam numero Bibliorum libri, quos hodie habemus, suppeditare omnino possint argumentum infallibile ad concludendum aliquid siue definiendum tanquam certum ex fide: in quo est sanè huius loci præcipua quædam difficultas. V. Postremò, quibus rationibus vti oporteat, vt vera sententia ex Scripturæ locis elici possit.

Tractatio tota de Scriptura sacra quinque punctis continetur.

I.

QVOD ad primum attinet, constat inter omnes, Scripturam, diuinam esse doctrinã, quam Spiritu sancto inspirante atque dictante auctores sacri literis mandauerunt. Itaque & Apostolus eam nominauit doctrinam *diuinitus inspiratam*, & idcirco etiam *Dei verbum* literis expressum dicitur. Etenim cognitio illa sacris expressa literis, quam Deus Canonicis scriptoribus indidit, quamque per illos voluit cæteris scripto patefieri, velut sonorum quoddam verbum Dei est, quo is videlicet conceptum æternæ mentis suæ, notitiamque verissimam, hominibus eloquitur atque manifestat.

Scripturæ sacræ ratio quæ sit.

2. Tim. 3.

Quare Scriptura nominetur Dei verbum expressum.

Cæterùm cùm doctrinam hanc Spiritu sancto dictante esse à sacris auctoribus exceptam literisque mandatam dicimus, non vtcunque significare volumus, Spiritu sancto dirigente sacros auctores illam infallibiliter scripsisse. Nam & Pontifices summi certam quandam Spiritus sancti assistentiam habent, cùm definiunt controuersias fidei, vt antè ostensum est; neque tamen illo-

Quo sensu intelligi debeat, eam à Spiritu sancto fuisse dictatam.

rum definitiones, quantumuis ab ipsis conscriptæ, Scriptura sacra sunt, aut esse dicuntur, sicut nunc quidem loquimur de Scriptura sacra. Auctores igitur Canonicos scribere Spiritusancto dictante, ob eam rem propriè dicimus, quoniam in doctrina scripto tradenda sic illorum opera Spiritus sanctus vtitur, vt in eo quidem negotio, non tam illi agant quàm agantur à Spiritu sancto; planè instar calami, cùm vsurpatur à scriptore. Quo & illud Dauidis spectat: *Lingua*, inquit, *mea, calamus Scribæ velociter scribentis.* Nec enim alium hoc loco Scribam significat præterquam ipsum Deum: quem & alibi ait: *Emittere eloquium suum terræ, & velociter currere sermonem eius.*

Scriptores Canonici quomodo se habuerint in sacra doctrina literis mandanda.

Psalm. 44.

Psalm. 147.

Porrò sacrum Scriptorem agi potius à Spiritu sancto, quàm agere, asserimus, primùm propter facilitatem, qua is sine vllo suo labore, Spiritu sancto docente ac dirigente, cognoscit ac scribit omnia etiam minutissima verissimè: cùm tamen Pontifex, vt rectè, hoc est, sine culpa definiat, & studio ac diligentia opus habeat, nec etiam omnia sint certa ac infallibilia, quæ obiter ille inter definiendum asserit, vt suprà notauimus. Hanc autem auctoris sacri facilitatem in cognoscendo atque scribendo certissimè, *velocitas illa* significat, quam Dauid locis proximè citatis diuino tribuit eloquio. Itaque cùm Baruch à Principibus Israel interrogatus esset, qua ratione Ieremias ipsi librum dictauisset: *Loquebatur*, inquit, *ex ore suo, quasi legens omnes sermones istos.* Quo loco significat, perinde fuisse facilè Ieremiæ, Spiritu sancto suggerente, illa omnia pronunciare, atque est omnino, aliquam Scripturam simpliciter legere.

Quid sit Scriptorem sacrum agi potius à Spiritu sancto quàm agere.

Ierem. 36.

Deinde ob eam caussam quoque Scriptorem sacrum agi potius à Spiritu sancto asserimus, quia etsi sponte quidem scribat, at scribit tamen omnino necessariò, ita

vt

vt (Spiritu sancto sic efficaciter volente) minimè in ipsius arbitrio sit positum aut non scribere, aut alio modo, alio tempore, aliis verbis scribere: cùm tamen summus Pontifex (quod ad eas quidem attinet definitionis circunstantias) arbitrio suo in definiendo vtatur. Atque hoc ipsum propriè est, auctorem sacrum esse quasi Spiritus sancti calamum, in cuius videlicet potestate non est, vt eo scriptor vtatur, vel alio modo vtatur. Ex quibus non modò Scripturarum sacrarum ratio, sed etiam discrimen inter illas & alias Scripturas humanas, perspicuum est. Qua sanè de re & de Scripturarum nomine, argumento, antiquitate, &c. eruditè inter cæteros tractat Ioannes Driedo. Lib. 1. de Scripturis, cap. 1.

II. *Qui libri sint Canonici.*

DE SECVNDO autem puncto breuiter statuendũ est, Scripturam sacram illis omnibus ac solis contineri libris, qui communiter nunc exstant in Bibliis sacris, excepto tertio & quarto libro Esdræ. Quæ assertio ex fide est certissima. Nam libros hos Ecclesiæ Canon ex veteri traditione probauit. Est enim Ecclesiæ officium ea, quæ sunt diuinitus reuelata, fidelibus credenda proponere, ac proinde etiam quinam sint libri sacri inprimis determinare. Id quod etiam Diuus [a] Augustinus & passim alij Patres confirmant: vt non immeritò idem sit in [b] Concilio etiam Tridentino definitum.

Ecclesia auctoritate constitui canonem librorum sacrorum.

[a] Lib 13. cont. Faustum c. 5. & l. 23. c. 9. & l. 33. c 6. & l. 1. de de consensu Euang c 1. Et Irenæus lib. 3. c. 4. quatenus asserit veritatẽ fidei non nisi ab Ecclesia petendam esse. Item Patres Concil. Toletani 1. in assertione fidei. D Athanas. in Synopsi, &c. [b] Sess. 4. [c] In vnione Armen. [d] Sess. 4. [e] Cap. 47. [f] Epist. 3. ad Exuperium.

Porrò libri iam dicti tanquam sacri & Canonici non modò in Concilio [c] Florentino sub Eugenio quarto & in [d] Tridentino numerantur, sed iidem etiam probati olim fuerunt à Concilio [e] Carhaginensi tertio (à Leone quarto Pont. confirmato) & ab Innocentio primo. Et eosdem tanquam Canonicos numerauit [f] Innocentius primus,

mus,& [g] Augustinus, qui Concilio illi Carthaginensi interfuit. Quanquam fatendum est, ante Concilium Florentinum non fuisse in locis citatis factam libri Baruch expressam mentionem. Sed vt à pluribus rectè [h] notatum est, caussa cur hic liber in Catalogo olim prætermitteretur, non fuit, quòd pro Canonico non haberetur. (est enim illius etiam prophetia planè diuina, vt iam olim [i] Eusebius Cæsariensis,& [k] Clemens Alexandrinus disertè testati sunt) sed quòd Baruch scriptor fuerit [l] Ieremiæ. Itaque librum illius ad Ieremiæ librum veteres Patres retulerunt.

Auctoritas eorum librorum quos ex Canone reiiciunt Sectarij, probatur veterum testimonijs.

Atque auctoritas quidem eorum etiam librorum nominatim, quos huius tempestatis Sectarij pro Canonicis non habent, præterquam quòd hi etiam libri inter Canonicos ab Ecclesia locis citatis numerati sunt, passim quoque ab antiquis Patribus asseritur atque vt sacrosancta vsurpatur. Libri quidem [m] *Tobiæ*, à Clemente primo, ab [n] Anacleto, ab [o] Alexandro I. à [p] Marcello I. à [q] Gelasio. Libri *Iudith* ab iisdem Patribus, itemque teste Diuo [r] Hieronymo, à Nicæna Synodo. Libri *Sapientiæ* & *Ecclesiastici*, ab [s] Euaristo, à [t] Fabiano primo, à [v] Sixto primo, ab [x] Augustino: quin etiam in ipsa Scriptura [y] noui Testamenti ex eiusmodi libris, sicut ex aliis Canonicis, testimonia citantur. Librorum *Maccabæorum* ab [z] Origene, ab [a] Augustino, ab [b] Isidoro (sicut & libri omnes iam commemorati) & ab aliis. Epistolæ ad *Hebræos*, à Concilio Nicæno teste Diuo [c] Thoma, item à Concilio [d] Ephesino, & grauissimis sanè verbis ab [e] Athanasio, ab [f] Origene, à [g] Theodoreto, ab [h] Augustino, ab [i] Hieronymo. Posterioris

g Lib. 2 de doctrin. Christ. cap. 8.
h Lege præsertim Melch. Canum, lib. 2. de locis Theolog. cap. 9.
i Lib. 6. demonstr. Euangel. cap. 19.
k Lib. 2. pædagogi. cap. 3.
l vt constat Ierem 36.

m Epist. 1. & 2.
n Epist. 1.
o Epist. 1.
p Epist. 1.
q In Concil. 70. Episcop. Refertur inter eius decreta.
r In præfat. in lib. Iudith.
s Epist. 1.
t Epist. 2.
v Epist. 1.
x Lib. 2 de doctr. Christ. cap 8. & lib. de præd. Sanct. cap. 14.
y Rom. 11. & Iacob. 1.

z In cap 5. ad Rom. a Lib. 18. de ciuit. Dei, cap. 36. & l. 2. de doctr. Christ c. 8. b Lib. 6. Etymolog c. 1. c In præfat. super epist. ad Hebr. d Cap. 10. e In Synopsi sub finem enumerationis epist. Pauli, & Apocal. f Apud Euseb. lib. 6. hist. Eccl. c 18. g In præfat. epist. ad Hebr. h Lib. 3. de Trin. cap. 11. & lib. 2. de doctr. Christ. cap. 8. &c. i In epist. ad Dardan.

oris Epistolæ *Diui Petri* ab [k] Hieronymo, ab [l] Augustino, ab [m] Isidoro, à [n] Damasceno. Secundæ & tertiæ epistolæ *Ioannis* ab iisdem Patribus, itemque à Diuo [o] Dionysio. Epistolæ *Iacobi* à Concilio [p] Laodiceno, à [q] Clemente Romano, ab [r] Anacleto, ab [s] Alexandro primo, ab [t] Vrbano primo, ab [v] Hieronymo, ab [x] Augustino, ab [y] Isidoro, à [z] Damasceno. Epistolæ *Iudæ* ab [a] Anacleto, à Diuo [b] Dionysio, ab [c] Hieronymo, ab [d] Isidoro, à [e] Damasceno & passim aliis. *Apocalypsis* denique Diui Ioannis, à Concilio [f] Ancyrano, à [g] Toletano quarto, à [h] Tertulliano, [i] Origene, [k] Epiphanio, [l] Chrysostomo, [m] Hieronymo, [n] Damasceno, passimque ab omnibus aliis.

k In epist. ad Paulin. l Lib. 2. de doctrin. Christ. cap. 8. m Lib. 6. Etymolog. cap. 1. n Lib. 4. fidei Orthodox. cap. 18. o Lib. de cœlest. hierarch. cap. 3. p Cap. 59. q Epist. 2. r Epist. 1. s Epist. 1.

t Epist. 1. v In Catalogo script. Eccles. x Lib. 2. de doctr. Christ. cap. 8. y Lib. 6. Etymol. c. 1. z Lib. 4 fid. Orthodox. c 18. a Epist. 1. b Lib. cœlest hierarch. c. 3. c Epist. ad Paulinum. d Lib. 6. Etymolog. c. 1. e Lib. 4. fidei Orthodox. c. 18. f Cap. 24. g Cap. 16. h Lib. 4. cont. Marcion. i Apud Euseb. l. 6. c. 18. k Hæresi 51. l Teste Suida, vbi agit de Ioanne Euang. m Epist. ad Paulinum. n Lib. 4. fid. Orthodox. cap. 18.

Nec verò Sectarij vt hos libros Canonicos esse negent, iustè ea ratione mouentur, quòd à nonnullis olim fuerit de horum auctoritate librorum addubitatum. Quid tum? An non etiam pleraque fidei Decreta, motis præsertim controuersiis, tandem clarè definita in Ecclesia atque ad credendum sine vlla dubitatione fidelibus proposita sunt, de quibus antea tamen obscurata nonnihil fidei veritate (vt hominum interdum conditione innataque caligine fit) dubitari potuit? Nónne & ipsi etiam [o] veteres, eos libros, de quibus aliquando dubitatum fuisset, tandem vsu atq; Decreto Ecclesiæ certam auctoritatem obtinuisse agnouerunt? Sed Ecclesiæ, inquit Kemnitius, quæ nunc est & post Apostolorum tempora fuit, auctoritatem asserenti aliquorum librorum tùm demum credendum est, si possit proferre certa testimonia eorum, qui acceperant & nouerant testificationem primæ Ecclesiæ de Germanis scriptis.] Agnoscunt atq;

o Hieron. in Catalog. scriptor. Eccl. de Iacobo & Iuda. D. August. lib. 2. de doctr. Christ. cap 8. Athanasius in Synopsi, &c.

In examine Sess. 4. Concil. Trident.

fatentur isti igitur, posteriorem Ecclesiam in eo ipso quidem quod de primæ Ecclesiæ testificatione documenta quædam atque testimonia proferat, non posse nos fallere. Nam si illa ipsa testimonia atque documenta potest comminisci, non esset illi tum certè credendum. Quid igitur? An in proferendis antiquæ primæque Ecclesiæ testimoniis de libro aliquô sacro fallere Ecclesia non potest, & in ipsa assertione auctoritatis libri sacri, potest fallere? Quid autem, si veterum documenta de alicuius libri sacri antiqua testificatione interirent? Ideò ne dubiam oporteret esse semper in posterum auctoritatem eiusmodi libri, nec posset aliquid de illa certi, Spiritu sancto suggerente, Ecclesia statuere? Accedit, quòd ex allatis testimoniis veterum pro auctoritate illorum librorum, apparet ita tandem fuisse pro maiori & potiori parte in Ecclesia eos olim pro Canonicis habitos, vt si qui contra illorum auctoritatem reiecerunt (ferè enim in genere tantum perhibetur, à quibusdam illos non fuisse receptos vel de illis fuisse dubitatum, &c.) fidem non merentur: meritoque habeantur ab Ecclesia testimonia contraria pro certis. Et nihilominus tamen rectè monuit Augustinus (ex mente etiam aliorum veterum) in ipsis Scripturis Canonicis illas primo loco habendas esse, quæ vel auctoritate communi, vel certè plurium Ecclesiarum, sint olim receptæ: non quòd aliquas ex iis, quas Augustinus in Canone numerauit, putârit ipse nō esse infallibiles (vocat enim absolutè eas omnes *Scripturas diuinas*) sed quoniam illæ certè quæ vel à nullis vel à paucioribus in dubium reuocatæ fuerunt, quodammodo, ex parte quidem ipsorum hominum, sunt certiores, magisque adeò idoneæ ad auctoritatem dogmatum in controuersis quæstionibus confirmandam. Quod est diligen-

Lib. 2. de doct. Christ. c. 8.

Loco citato initio capitis.

ter

ter aduersus Kemnitij & aliorum Sectariorum cauillationes in hac quæstione notandum. Sed neque institutum meum postulat, nec patitur breuitas mihi proposita, vt argumentum hoc à pluribus aliàs copiosè tractatum, prolixius hîc ego persequar; quod ipsum tamen satis mihi videtur hac explicatione, & illis, quæ commemoraui, Ecclesiæ antiquitatisque testimoniis, esse firmatum.

Lege præsertim Ioan. Driedon. lib. 1. de script. & Canum, lib. 2. de locis Theol. & Andradiū. & Tiletanū. contra Kem.

Illud fortasse dicet nunc aliquis: Scriptura quædam quasi regula est (vt in hac disputatione ponimus) qua debet Ecclesia adeoque summus Ecclesiæ Pastor, niti in fidei controuersiis determinandis. Non igitur ad Ecclesiam spectat constituere, quænam sit Canonica Scriptura. Nam si ad eam id spectat, primùm Ecclesia regula potius iam erit Scripturæ, non è contrario. Deinde, perinde nobis erit, si Ecclesia ex Scriptura tanquam ex regula definiat, atque si absque vlla regula definiret: siquidem ipsa Ecclesia sibi auctoritate propria constituit ad definiendum regulam. Ita definitiones illius non esse debebunt apud nos magni ponderis.

Ego verò ad hoc breuiter ita respondeo. Si Ecclesia in determinandis libris Canonicis humano spiritu duceretur, omnino incommodum esset, quòd ad Ecclesiam pertineret determinatio Scripturæ Canonicæ, ex qua sunt ab ipsa Ecclesia definiendæ fidei quæstiones. Modo verò, cùm à Spiritu sancto in ea determinatione, sicut & in aliis omnibus (vt suprà demonstratum est) Ecclesia dirigatur; nullum omnino est incommodum, quòd ipsa etiam Ecclesia regulam illam infallibiliter diiudicet, ex qua oporteat fidei controuersiam certò determinare. Habet enim Ecclesia de vtroque certam à Deo promissionem, videlicet, & quòd controuersiam fidei certò definiet,

Ecclesiam in definitionibus fidei Scriptura Canonica niti oportere, & tamen ab illa ipsa determinari quanam sit Scriptura Canonica; cur non sit incommodū.

 finiet,

finiet, & quod infallibiliter adeò cognoscet, quænam sit Scriptura diuinitus reuelata, cui oporteat esse consentaneam illam fidei definitionem.

Hoc ex ea potissimùm Christi promissione colligitur, quæ exstat in Euangelio Ioannis: *Ille*, inquit, *vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia, quæcunque dixero (seu dixi) vobis.* Hoc enim vel maximè propriè est, Spiritum sanctum Ecclesiæ suggerere, quæ Christus dixit; docere nimirum illam, quænam sit cœlestis doctrina, quam Christus per Apostolos suos vel scripto vel viua voce loquutus est. Itaque si hanc Ecclesiæ auctoritatem tribuimus; nullum inde incommodum consequitur ex iis quæ obiiciebantur. Primùm enim non ideò concedendum est, Ecclesiam esse regulam ipsius per se Scripturæ (vt Sectarij nos existimare vel malitiosè vel ignoranter cauillantur) sed nobis ipsis potius auctoritatem Ecclesiæ pro certa regula propositam esse, vt quænam sit diuina doctrina sine errore cognoscamus. Deinde cum Spiritu sancto docente, atque adeò infallibiliter, Ecclesia etiam determinet quænam sit Scriptura diuina; nihilo minoris ponderis apud nos esse debent Ecclesiæ definitiones consentaneæ huic Scripturarum regulæ, quàm si non ipsius Ecclesiæ auctoritate, sed aliunde quænam sit diuina Scriptura certò nobis constaret. Quid enim omninò certius eo esse potest, quod Spiritu sancto suggerente ab Ecclesia decernitur?

[Margin: Ioan. 14.]

[Margin: Quid potissimum sit Spiritum sanctum, suggerere Ecclesiæ quæ Christus dixit.]

[Margin: Ecclesiam minimè esse ipsi Scripturæ regulam, sed nobis potius, vt Scripturam Canonicam certò dignoscamus.]

III. QVIBVS rebus ita explicatis nihil ferè difficultatis superest in puncto tertio suprà posito: nempe quanta sit Scripturæ auctoritas. Est enim diuina prorsus ac proinde omninò infallibilis. Quod ipsum quidem ex fide nobis constat, tum ob reuelationem diuinam in eadem Scriptura contentam, tanquam ob rationem, in quam

[Margin: Quanta Scriptura sacra sit auctoritas.]

[Margin: Scripturam esse doctrinam diuinam quare credamus.]

propriè

propriè ipsa fides respicit: tùm etiam ob Ecclesiæ Propositionem, tanquam ob conditionem quandam, vt id ipsi Christiana fide credamus, requisitam: tùm postremo ob communia fidei motiua, tanquam propter argumenta videlicet, quibus animum inducimus credere nō modò quæ in Scripturis continentur esse omnia verissima, sed inprimis etiam Scripturas ipsas esse diuinas. De quibus rebus cùm in huius libri initiò satis à nobis dictum sit, nihil est hoc loco repetendum. Parte I. initiò.

Respōdetur ad quæstionem de comparatione Scripturæ & Ecclesiæ tribus pronunciatis.

Tantum ad quæstionem illam, quam nonnulli (nescio an satis vtiliter) hîc mouerunt, vtra videlicet sit maior auctoritas, Scripturæ ne an Ecclesiæ? Breuiter mihi videtur tribus pronūciatis respōderi posse. Primò, auctoritatem Ecclesiæ latiùs quidē patere, atq; ita extensiuè quidem (sicut in scholis loquimur) posse dici maiorem. 1. Secundò, reipsa sanè neutram per se seu intensiuè esse altera maiorem absolutè, pariq; adeò per se veneratione vtramque esse dignam. 2. Tertiò, si ad vtriusq; auctoritatis quendam quasi modum, maioris cuiusdam esse dignitatis auctoritatem Scripturæ, hoc est, meritò à nobis eam tanquam diuinius aliquid suspici. 3.

Auctoritatem Ecclesiæ latiùs patere quàm auctoritatem Scripturæ.

Primum probo. Quoniam Ecclesia sanè auctoritatem habet infallibilem & asseuerandi directò ipsam veritatem fidei (in quo cum Scriptura, quoad infallibilitatē quidem conuenit, etsi non quoad modum asseuerandi) & præterea proponendi fidelibus ad credendum tùm ipsam Scripturam, tùm etiam clarè & expresè quamcunq; fidei veritatem in omnibus omnino controuersiis quæ oriri possunt, id quod non perinde Scriptura præstare potest, vt satis suprà docuimus.

Vtramq; auctoritatē esse per se æquè infallibilem.

Secundum autem pronunciatum ea ratione probo, quòd tam Ecclesia, quàm Scriptor Canonicus eodem

Dei Spiritu suggerente pronunciant. Itaque, quod attinet quidem ad afferendi infallibilitatem & certitudinem, paris sunt per se auctoritatis. Tertium deniq; probo ex diuerso modo, quo, vt suprà docuimus, aliter atq; aliter Ecclesia, & scriptor Canonicus, Spiritus sancti instinctu pronunciant. Habet enim modus ille scriptoris Canonici nescio quid maioris dignitatis propterea quòd non tam ipse scriptor agit in ea re quàm agitur, nec videtur proinde nisi Deus ipsemet per Scripturam loqui. Accedit quòd Ecclesia ipsa etiam nititur in suis definitionibus Scripturæ auctoritate, tanquam fidei quodam fundamento ob diuinam reuelationem, quæ sacris ipsis literis continetur. Quæ omnia sanè efficiunt vt secundum nos quidem, & secundum modum vtriusq; auctoritatis, maior quædam in Scriptura, quàm in Ecclesia dignitas esse videatur. Qua explicatione adhibita, non erit difficile auctorum hac de re varias sententias in concordiam redigere. Et certè oportet conueniat reipsa inter Orthodoxos de hac quæstione, modo rectè illius ambiguitas distinguatur.

Respectu nostri quidem maiorem quandam esse dignitatē in, Scriptura, spectato illius proprio modo.

IIII.

Vtrum hi libri sacri qui nunc exstant, sint infallibiles.

QVARTVM, quod de Scriptura explicandum propofueramus, difficultatē propterea non exiguam habet, quòd vt ex iis numero libris sacris, qui circumferuntur, argumentum infallibile ducatur, necesse est constet, illos ipsos prorsus esse sacros, qui veritatem videlicet infallibilem contineant. At hoc non satis constare posse videtur.

Argumentū I. in partē negatiuam.

PRIMO, quoniam non sunt Latini isti libri illi ipsi, qui Spiritu sancto dictante à Canonicis auctoribus partim Hebraicè partim Græcè excepti sunt, sed alij certè vel interpretum vel impressorum opera descripti; qui quidem errare potuerunt negligenter ex alio idiomate verten-

vertendo, aut imprimendo typis. Cuius rei argumento etiam esse videtur impressionum atque versionum tanta varietas.

SECVNDO, quoniam si maximè constaret, hos libros nullo modo, quod ad sententiam attinet, ab originalibus discrepare, ac proinde esse diuinos; at non satis constare videtur, omne illud esse infallibile, quod diuinitus est dictatum. Cur enim non posset Deus, potentia saltem sua absoluta, per se aut per hominis ministerium generare in hominum mentibus conceptum falsum? Et accedit ad huius rei confirmationem, quòd non semel videtur Deus iam falsum per se aut per alium dixisse. Quod probari posset ex nonnullis Scripturæ locis. Primus est Genesis quarto, vbi Dominus Cain vereti ne occideretur dixit: *Nequaquam ita fiet*, & tamen ita postea factum est. Nam aliqui Doctores putāt, eum interfectum à Lamech. Secundus est Genesis vigesimo secundo; vbi Abraham conscensurus montem, vt immolaret Isaac, dixit ad pueros: *Exspectate hic: ego & puer illuc vsq; properantes, postquam adorauerimus, reuertemur ad vos.* Quo loco primum instinctu diuino Abraham est locutus, vt ait Diuus Ambrosius; & tamen, vt apparet, est mentitus: siquidem pūtabat se immolaturum Isaac. Tertius est Genesis vigesimo septimo, vbi Iacob fraudulenter egit cum Isaac patre suo, & omnino mentitus fuisse videtur, inquiens: *Ego sum primogenitus tuus Esau*, quæ tamen, vt ait Innocentius Pōtifex, Spiritu Dei instinctus ille ita dixit. Quartus est Esaiæ trigesimo octauo (de quo etiam quarto Regum vigesimo) vbi Dominus per Esaiam Ezechiæ nunciauit mortem eius instare, quod tamen falsum fuit, cùm quindecim annis vltra vixerit. Et exstant multæ tales prophetiæ, quæ videntur similiter fuisse falsæ. Quintus, est

Argument. II.

Obiiciuntur nōnulli Scripturæ loci in quibus prima facie videri posset Deus per se aut per alterum dixisse falsum.

Li. 1. de Abraham, c. 8.

In cap. Gaudemus, de diuortiis.

est tertio Regum vigesimo secundo, vbi cùm Dominus diceret: *Quis decipiet Regem Achab, &c?* prodiit Spiritus (nequam videlicet) qui suscepit se decepturum & illum & omnes eius Prophetas. Quod Dominus vt faceret iussit, inquiens: *Egredere & fac ita.* Vnde Propheta Michæas ibidem: *Ecce dedit Dominus spiritum mendacij in ore omnium Prophetarum.* Adde quod multis aliis [a] Scripturæ locis apertè dici videtur, Deum solitum esse decipere & tradere in reprobum sensum. Ex quibus apparet Deum reipsa decipere, nedum posse id facere de potentia ordinaria aut absoluta. Quod rursus confirmatur etiam auctoritate [b] Augustini, qui negat quidem Deum decipere per spiritum bonum: concedit tamen eum posse decipere per spiritum malũ. Item [c] alibi fusè docet, solere Deum mouere etiam hominis mentem ad falsum.

[a] Iob.12.v.17. Isai. 63.v.17. Ezech.14. v.9. Rom 1. v.28. &c.

[b] Lib. 83. qq. q.53.

[c] Lib. de gratia & liber. arbit. c.21.

Argum. III.

TERTIO, dato quòd hoc ipsum satis constaret, videlicet verum esse id omne, quod Spiritu sancto dictante scriptum est, at non videtur satis item constare, id omne quod in his libris continetur Spiritu sancto dictante esse scriptum: imò quædam videntur Scriptores Canonici de suo spiritu interseruisse, præsertim quę sunt minoris momenti; quale videtur illud, quod Apostolus scribit: [d] *Lucas mecum est.* Et: [e] *Penulam, quam reliqui Troade apud Carpum, veniens affer tecum*; & alia horum similia. Ita cùm non possit facilè discerni, quo loco Scriptor Canonicus infallibiliter loquatur suggerente Spiritu diuino; ex nullo Scripturæ loco argumentum infallibile duci posse videtur.

[d] 2. Tim. 4.

[e] Ibidẽ, &c.

Argum. IIII.

QVARTO, dato quòd etiam constaret, sententias omnes horum librorum profectas esse ex Spiritu diuino; at sensus illarum verus admodum obscurus est, nec satis in controuersis materiis exploratus. Quapropter cùm ex sen-

ex sensu Scripturæ (quæ vt inquit Diuus[f] Hieronymus, *Non in verbis, sed in sensu est*) argumentandum sit; argumenta, quæ ex dubio & incerto sensu ducentur, non poterunt esse ad controuersias determinandas penitus certa atq; infallibilia. His igitur rationibus probari videtur, non posse hosce libros, quos habemus, infallibile argumentum suppeditare ad definiendum. [f] In caput 1. ad Galat.

CÆTERVM hæc quidem nullo modo vel possunt vel debent mouere eos, qui grauissimis illis nostræ fidei motiuis, à nobis initio huius libri expositis, prudentissimè ac necessariò adducti iam (Dei beneficio) sunt, vt doctrinam Christianam, atque adeò Scripturam sacram (quæ nunc videlicet in Ecclesia habetur) verissimam esse sibi persuadeant. Quo fundamento iacto facilè fuerit aduersus obiectas rationes defendere, infallibile prorsus argumentum ad definiendum peti posse ex his ipsis Bibliorum libris, quos Ecclesia hodie vsurpat: Id quod sanè certissimum est ex fide. Parte I. *Esse omnino infallibiles illos ipsos libros sacros qui exstāt in Ecclesia.*

Nam primum ex ipsa Scriptura sacra (quam veram esse euincunt illa fidei motiua, de quibus dixi) constat, Christum Dominum sufficiēter prouidere Ecclesiæ suæ, ne tota erret. Errare autem posset, si libri illi numero, quibus vt sacris vtitur, non essent sacri. Certum igitur ex fide est, libros huiusmodi veram & infallibilem veritatem continere, sacrosq; esse. Probatur 1.

Deinde hoc idem confirmatur auctoritate ipsius Ecclesiæ, quæ hos ipsos libros tanquam Canonicos recipit. Vt enim suprà dictum est, ipsi Ecclesiæ commissa est custodia librorum sacrorum. Vnde non minus debemus ei credere proponenti nobis hos libros, quàm si ipsos originales seruaret. Nam ne tunc quidem aliunde compertum haberemus, tales, esse libros Canonicos, nisi ex Ec- 2.

clesię testimonio, vt benè ac prudenter hoc loco à Ioanne Driedone notatum est.

Li 1. de script. cap. 1.

Responsio ad contraria argumenta suprà posita.

Ad I.

Ad primvm igitur argumentum contrarium, respondetur, potuisse quidem vnum aut alterum interpretem vel impressorem errare, aut etiam aliquos, sed vt omnes omnino errarent, fieri nequaquam potuisse; diuina nimirum prouidentia, propter Ecclesiæ bonum, id prohibente. Quam ob rem omnes illi codices (quocunque idiomate conscripti fuerint) quibus Ecclesia Catholica, tanquam authenticis in materia fidei, aliquando vsa est, certi & indubitati fuerũt, quod attinet ad illa omnia, in quibus eiusmodi libri cõcordârunt. Nam de locis quidem aliquibus minutioribus non pertinentibus ad ipsa dogmata fidei, aliqua potuit esse controuersia quamdiu Ecclesia nullam editionem Bibliorum speciali definitione approbauit.

Fas nõ esse iam dubitare, quin Vulgata editio Bibliorum, sit authentica.

Iam verò, post Concilium Tridentinum dubitare non licet, quin editio vulgata vetus, quæ inprimis à Diuo Hieronymo partim conscripta, partim emendata est, diuinam doctrinam contineat, sitque per omnia in sensu quidem concors illi Scripturæ, quæ primò ab auctoribus sacris Spiritu sancto dictãte est excepta. Etenim eiusdem Ecclesiæ auctoritate (nempe Romanæ, quæ sola vera & Catholica est, vt suprà conuicimus) qua omnino etiam aliquam esse Scripturam Cronicam constat, in eo

Sessione 4.

Concilio definitum est, editionem hanc authẽticã esse, grauiterq; præceptum, vt pro authentica in concionibus, lectionibus, disputationibus, & expositionibus, habeatur, nec vllus eam reiicere quouis prætextu audeat

Quid sit, editionem illam esse authenticam.

vel præsumat. Esse autem versionem aliquam authenticã, nihil hoc loco aliud est, quàm esse eam omnino in sententia cõformem Scripturæ originali, ac proinde do-

ctrinam diuinam continere, ex qua certò possint controuersiæ fidei determinari.

Quod autem Concilium addit: ne vllus illam quouis prætextu audeat reiicere, id profectò euidenti argumento est, in omnibus omnino locis, & quod attinet ad omnes Scripturæ sententias, esse hanc editionem vt authenticam à Concilio approbatam. Secus enim, prætextus aliquis superesset, quo, non obstante hac definitione Concilij, posset aliquando ea editio in disputationibus reiici: nempe si diceretur, in hoc certè aut in illo loco non esse huius editionis auctorem Spiritus sancti mentem assecutum. At, ne vllo vnquam prætextu hæc editio reiiceretur, omnino voluit Concilium prohibere. In omnibus igitur locis eam haberi voluit pro authentica. *Explicatur decretum Concilij Trid. de editione Vulgata.*

Neq; tamen contendimus, errores etiam Typographorum (vt Kemnitius & alij Sectarij calumniantur) si qui in aliqua exemplaria irrepserunt, à Concilio Tridentino probari: Vt quod obiiciunt isti, capite vndecimo Iudicum, pro, *Altera matre*, lectum fuisse, *Adultera matre*, & similes quasdam nugas. Sed probauit Concilium veterem eam editionem bene atq; correctè typis impressam. Hanc nimirum definiuit habendam esse pro authentica. Et certè quod ad rem ipsam attinet nihil aduersus hanc editionem obiiciunt Sectarij, quod alicuius sit põderis. Nam quod illam ab Hebraicis aut Græcis exemplaribus discrepare dicunt, id vel falsum est, si correctiora exemplaria inspiciantur, vel certè quod ad ipsam sententiam attinet nihil interest. Vt quod obiiciunt, Genesis tertio, dici: *Ipsa* conteret caput tuum; cùm dicendũ esset iuxta vim verbi Hebraici, *Ipse*. Eôdem enim res redit. Nam si Filius Virginis Christus Iesus contriuit ca- In examine sess. 4. Concilij Trid.

put serpentis; ipsa Virgo quoq; suo modo contriuit, quatenus genuit nimirum Iesum Saluatorem. Quare non malè etiam interpres, propter contextus Latini commoditatem, *Ipsa*, vertit, vt sequentia cum antecedentibus melius Latinè cohærerent. Item, quod obiiciunt, Matth. nono, iuxta Græcam dictionem, dici debere: non veni vocare iustos, sed peccatores *ad pœnitentiã*, eamque postremam voculam in vulgata editione esse omissam; obsecro quid interest? An non enim satis per se intelligitur, peccatores à Christo cùm vocabantur, ad pœnitẽtiam vocatos fuisse? Sed nolo reliqua omnia persequi, quæ perinde facilè expediri possunt.

Non licet editionem Vulgatam, quod ad rem sententiamq; attinet, per Hebraicos aut Græcos codices emendare.

Porro ex dictis intelligitur, nullo modo auctores illos audiendos esse, qui adhuc post Concilium Tridentinum cõtendunt, posse etiam nunc editionem vulgatam per Hebraicos & Græcos codices, tanquam per fontes (vt aiunt) in locis aliquibus, quod ad ipsam sentẽtiam attinet, emendari. Non licet hoc facere. Quin potius Græci & Hebraici codices, sicubi à nostra editione diffideant, per nostram corrigendi & emendandi sunt. Nam hanc Ecclesia peculiari definitione per omnia probauit, non illos: quanquam nec illos reiecit, nisi vbi huic nostræ editioni fortè contradicerent.

Græci & Hebraici codices nõ possunt meliori iure dici nunc fontes quàm editio Vulgata.

Neque verò possunt illi codices potiori iure fontes iam appellari, quàm editio hæc nostra. Primò, quia neq; illi, originales ipsi libri sunt, sed variorum Typographorum opera excusi. Deinde, quoniam magna est etiã horum voluminum varietas, magna etiam eorum interpretum inconstantia, qui illos Latinè ad veritatem fontium, vt ipsi dicunt, vertere conantur: prorsus vt, quemadmodum Melchior Canus argutè ait; non tam fontes vertere, quàm ipsi circa fontes verti videantur. Tertiò, quo-

Lib. 2. de locis Theolog. cap. 13.

quoniam & Rabinorum, & aliorum Ecclesiæ Catholicæ hostium, fraude, sæpe potuerunt deprauari. Itaque minimè illi in sua origine purè tanquam fontes scaturiunt: sed per varia loca, hoc est, per hominum operas, à quibus infici potuerunt, ad nos deriuati sunt.

Quocirca satius multo est huic vulgatæ editioni per Ecclesiam approbatæ fidem adhibere. Quemadmodum etiam quandoq; melius est ex nitido fontis riuulo, quàm ex turbido ipso fonte aquam ad bibendum haurire. Qua de re eruditè sanè & diligentissimè scripsit inter alios Canus. Qui nihilominus benè docet, varium ac multiplicem esse linguarum vsum ad Scripturam diuinam & ad hanc ipsam vulgatam editionem intelligendam: non quidem vt illa quoad sensum emendetur, sed vt proprietas originalium, quam ipsa (ob idiomatis diuersitatem) obscurius interdum exprimit, melius percipiatur. Verùm de primo argumento hactenus.

Lib. 2. de locis Theolog. c. 12. 13. & 14. & 15.

AD secundum respondeo, ne per potentiam quidem suam absolutam posse omnino Deum, qui prima atque summa veritas est, fallere, vel per se, vel per alium: vt nec potest ipse, cùm summa atq; infinita sit bonitas, vel peccare, vel ad peccādum impellere. Quod adeò verum est, vt minimè Diuus [a] Augustinus ac Diuus [b] Anselmus scribere dubitauerint, non magis Deum mentiri posse quàm Deum esse desinere. Mentiretur autem certè si quenquam ipse falleret. Nam cùm omnia ipse sciat; si falsum aliquid significaret; minimè id quidem præter mentem suam, sed planè contra eam significaret; quod ipsum mentiri est.

Ad argumentum II.

Ne de potentia quidem absoluta posse Deū per se aut per alterū fallere.

a Lib. 1. de symbol. ad Catechumen.
b Lib. 1. Cur Deus homo, cap. 12.

Ac sanè postquam grauissimis nostræ fidei motiuis necessariò (vt initio libri vidimus) demonstratur, Christianam doctrinam, atque adeò Scripturam sacram, di-

Deum non posse fallere, quomodo probetur.

gnissimam esse assensione prudentum; non est admodum difficile, tanquam ab effectu & consequenti quodam, euincere, per nullam potentiam Deum vel per se vel per alium, quenquam fallere posse. Etenim si Deus vllo modo posset fallere, neque deberemus sanè, neque possemus eniti, vt per fidem supernaturalem, absq; omni formidine, simus penitus certi de veritate doctrinę Christianæ. At id & possumus & debemus; (vt illis fidei motiuis efficitur, & alioquî etiam illi ipsi auctores concedunt, qui temerè existimârunt, Deum fallere per potentiam absolutam posse.) Non potest igitur Deus vllo modo fallere. Hæc enim humanæ mentis natura est, vt nisi nobis persuadeamus, aliquid certo atque infallibili fundamento niti, de eo penitus certi esse non possimus. Si autem Deus potentia absoluta posset fallere, nulla tunc nobis ratio suppeteret, qua nobis persuaderemus, doctrinam fidei aliquo infallibili fundamento niti. Nam quonam obsecro? An fundamento claræ & euidentis demonstrationis? Minimè. Est enim doctrina fidei de rebus, vt Apostolus inquit, *non apparentibus*, id est, non manifestè notis. Qualínam igitur, aut quo infallibili fundamento doctrinam fidei niti, persuadere nobis tunc possemus? Num veræ reuelationis? nec enim aliud restat. At si Deus natura sua falsum absolutè affirmare posset, vnde persuaderemus nobis, eam ipsam reuelationem diuinam doctrinæ fidei, veram ac certam esse? Non certè ex natura Dei, si is quidem ponitur naturâ sua posse falsum absolutè docere. Nec rursum ex ordinaria lege ac promissione Dei, qua ille statuerit, se non nisi verum vnquam reuelaturum. Cùm enim hanc etiam ipsam legem siue promissionem Dei non possimus cognoscere nisi ex reuelatione diuina, qua ille nimirum significauerit id se promisisse ac statuisse:

Si Deus posset per vll. im potentiam fallere, non posset fides certa esse.

Hebr. 11.

se:

se: si Deus naturâ sua absolutè potest dicere falsum, de ea ipsa etiam reuelatione poterimus meritò dubitare; num videlicet tunc Deus vel maximè potestate mentiendi vsus sit, cùm nobis significauit nunquam se mentiturum. Ita minimè viam haberemus, vt ex aliqua lege Dei ordinaria ipsum semper esse veracem cognosceremus. Vt enim dictum est, via ad id cognoscendum oporteret esse reuelationem, per quam solam ipsa lex Dei ordinaria in hoc genere innotescere potest; de qua tamen reuelatione, si Deus sua natura fallere potest, inprimis dubitaremus.

Cuius sanè argumenti vis hoc exemplo elucescit. Si quem hominem nunquam mentiri, alia ratione cognoscere non possemus, nisi quia ipse dicit statuisse se nunquam mentiri: non vtique penitus esse certi possemus, quòd nunquam ille mentiatur. Cùm enim naturâ sua mentiri possit; vereri possemus ne tunc vel maximè, cùm se diceret nolle mentiri, mentiretur. Ita igitur, si Deus natura sua fallere posset, nunquam ex ipsius Dei lege atq; promissione per reuelationem ab ipso patefacta, certò nobis persuaderemus illum nunquam fallere. Vereremur enim ne vel illa maximè reuelatione legis atq; promissionis suæ nos falleret.

Exemplo confirmatur non posse Deum etiam potentia absoluta fallere.

Huc accedit auctoritas etiam ipsius Scripturæ, quam quidem, vt alioquî ea nobis per communia illa fidei motiua probata est, non perperam ad hoc ipsum confirmandum, nempe Deum natura sua omnino fallere non posse, vsurpabimus. *Est*, inquit Scriptura, [a] *Deus verax, omnis autem homo mendax.* Item: [b] *Non est Deus quasi homo, vt mentiatur.* Quid his in locis & quantum dignitatis existimabimus tribui Deo? An illud tantum, quòd actu quidem ipse non mentiatur, cùm homines ferè mentiri soleant?

Id etiam probari posse ex Scriptura.

a Rom. 3.
b Numer. 23.

leant? Atqui nonnullos etiam homines reperire liceat, qui prorsus à mendacio abstineant. Non igitur de actu ipso, sed de conditione atque discrimine naturæ vtriusq;, videlicet Dei & hominis, sermo ibi est. Nempe vt intelligamus, Deum omnino esse eiusmodi, vt naturâ sua mentiri & fallere non possit; hominem verò contrà ea natura

c In eodem loco Num.23.

præditum esse, vt id possit. Vt, cùm simul[c] Scriptura dicit; *Neque esse Deum vt filium hominis, vt mutetur*; non tantùm certè significat ipsum actu non mutari, sed omnino naturâ sua mutari nullo modo posse.

Hebr.6.

Ac sunt præterea duo Scripturæ loci, qui maximè valent ad hanc ipsam rem confirmandam. Alter est in epistola ad Hebræos. Vbi Apostolus, cùm firmitatem promissionis, qua Deus Abrahæ, & semini eius, benedictionem gratiæ suæ pollicitus est, commendare vellet, ita inquit: *Volens Deus abundantius ostendere pollicitationis hæredibus immobilitatem consilij sui, interposuit iusiurandum; vt per duas res immobiles* (scilicet per promissionem, & iuramentum) *quibus impossibile est mentiri Deum, fortissimum solatium haberemus.* Hîc sanè cùm Diuus Paulus negat, potuisse Deum vel in promissione, vel in iuramento mentiri, procul dubio secundum potentiam Dei etiam absolutam loquitur. Nam si solùm negat, potuisse Deum mentiri posita ipsius promissione atque lege ordinaria; minimè fortissimum illud solatium haberemus, quod tamen nobis Paulus pollicetur. Vereremur enim, ne illa ipsa reuelatione, qua legem eiusmodi & promissionem diuinam cognosceremus, Deus nos fefellisset, vt ex eo argumento patet, quod paulò antè fecimus.

Negat Apostolus posse Deum etiam potentia absoluta fallere.

2.Tim.2.

Alter locus est in posteriori epistola ad Timotheum. Vbi cùm similiter idem Apostolus homines certissimos reddere conaretur de diuina promissione qua præmium

mium æternum piis operibus decretum est, ita inquit: *Ille* (videlicet Deus) *fidelis permanet: Negare seipsum non potest.* Quo etiam loco sine dubio negat Deum vlla ratione fallere posse. Alioquî penitus certi de diuina promissione (vt vult Apostolus) esse non possemus, quemadmodum antè ostendimus.

Ad Scripturæ autem locos, qui ad confirmandum posse Deum fallere, obiiciebantur, non est difficile respondere. Nam quod ad primum locum attinet, possumus inprimis negare, Cain fuisse hominem illum, quem [a] Lamech interfecit. Neque enim id ex Scripturis constat, quin imò à pluribus putatur commentitium. Secundò, dato quòd fuerit, non ideò erit in Dei oratione mendaciũ. Etenim cùm is ad Cain dixit: *Nequaquã ita fiet*: sensus fuit: nequaquã impunè à quoquam interficieris, sicut verebaris. Quæ expositio satis congruit cum ipso textu.

Responsio ad Scripturæ locos suprà obiectos, in quibus videri posset Deus fefellisse.

Ad primum.

[a] Gen. 4.

Ad secundum locum quod attinet, sunt qui concedant Abraham dissimulandi caussa fuisse mentitum. Ita [b] Adrianus, quem [c] Canus sequitur. Consequenter ij dicunt, quòd Abraham mentitus sit, hoc illum ex instinctu Dei non fecisse; quod verò nesciens prophetauerit verum, hoc esse Deo adscribendum. Atq; ita interpretantur sententiam Diui [d] Ambrosij. Mihi sententia D. [e] Augustini magis placet, qui negat, Abraham tunc mentitum esse. Etsi enim persuaderet sibi fore, vt immolaret filium, sperabat tamen etiam futurum vt confestim ille ad vitam diuinitus reuocaretur, quò possent impleri promissiones. Ita verè potuit dicere: *Expectate hic, ego & puer illuc properantes, postquam adorauerimus, reuertemur ad vos.* Sententiam hanc Augustini sequitur [f] Gabriel, & [g] Carthusianus in illum locum. Neque obscurè illam insinuauisse videtur Apostolus, cùm dixit: *Fide Abraham obtulit*

Ad secundum locum.

[b] Quodlibeto 1. ad 1. argum. principale.

[c] Lib. 2. de locis Theolog. cap. 4.

[d] Loco suprà citato, lib. 1. de Abraham, c. 8.

[e] Serm. 71. & 72. de tempore.

[f] In 3. lib. sent. dist. 38.

[g] In illum locum Gen.

Isaac Deo, cùm tentaretur, qui susceperat repromissiones (ad quem dictum est, quia in Isaac vocabitur tibi semen) ARBITRANS *quòd & à mortuis suscitare potens est Deus, &c.*

Affert Carthusianus & aliam expositionem; vt nimirum quod solus Abraham erat suo iudicio præstiturus, nempe vt rediret, id iuxta vsitatam aliàs Scripturæ phrasim, se & filium facturos fuisse affirmaret. Ad quem modum intelligitur illud: [h] *Videntes autem discipuli, indignati sunt dicentes; vt quid perditio hæc?* Quod tamen vnus Iudas dixit. Item illud: [i] *Et qui cum eo crucifixi erant, conuiciabantur ei.*

h Matth. 26.

i Marci 15.

Ad tertium locum.

Ad tertium locum quod attinet, plerique concedũt, Iacob minimè Spiritus sancti afflatu loquutum fuisse, sed ex se fuisse mentitum, cùm diceret: *Ego sum primogenitus tuus Esau*: neque verò Innocentium aliquid contrà de ea re definiisse, sed exposuisse tantùm priuatam suam opinionem, cùm asseruit, Iacob, diuinitus inspiratum, ita fuisse loquutum. Cæterùm communior sententia [a] Doctorum ac [b] Patrum est contraria, vt videre est etiam apud [c] Melchiorem Canum, loco citato. Quamuis enim Iacob naturâ non esset primogenitus: at iure erat ex diuina voluntate, quam vel priuata reuelatione cognouit, vel ex instructione Rebeccæ matris, quam constat diuinitus edoctam fuisse, fore, [d] *vt maior seruiret minori, &c.* Potuit ergo Iacob absque mendacio dicere: [e] *Ego sum primogenitus tuus*: intelligens, iure, non natura. Ad eum modum, quo populus gentilium, per eundem ipsum Iacob significatus [f] Rebeccæ, postquam per fidem, Abrahæ successit, potuit verè dicere, se iure & voluntate diuina semen esse verum & hæredem Abrahæ, quod ad diuinas promissiones attinet: vti perspicuè Diuus Paulus verbis illis ostendit; [g] *Non omnes qui ex Israel sunt, ij sunt Israelitæ,* neq;

a Magistri in 3. d. 38. Alens. 2. p. membro 6. D. Thom. 22. q. 110. art. 3. &c.
b Innocentij c. Gaudemus, de diu. Ambr. l. 2. de Iacob & vita beata. c. 2. Aug. q. 74. in Gen. & l. 16. de ciuit. Dei, cap. 37. Chrysost. hom. 6. in ep. ad Col. & 53. in Gen. &c.
c Lib. 2. de locis Theol. c. 4.
d Gen. 25. ad Rom 9.
e Genes. 27.
f Genes. 25.
g Rom. 9.

neq; qui semen sunt Abrahæ, omnes filij eius, sed qui filij sunt promissionis, æstimantur in semine.

Ad quartum locum respondetur primò, sententiam illam fuisse comminatoriam, quæ, vt rectè inter cæteros explanauit Canus, iuxta communem loquendi vsum, accipienda est tacita quadam conditione intellecta: Si nimirum is, ad quem dirigitur comminatio, non resipiscat. Resipuit autem Ezechias. Itaque nulla fuit in oratione Isaiæ falsitas, siquidem defuit conditio. Secundò ad eam responsionem & hoc addendum est: Deum per Prophetas solitum esse prænunciare, non modò id, quod omnibus consideratis futurum est; sed etiam id, quod attendendo ad aliquas inferiores caussas; vt ad merita hominum, &c. verè iudicari potest esse futurum, tametsi ex voluntate diuina, & spectatis omnibus caussis, secus futurum sit. Atque hoc modo Isaias eo loco verè prædixit mortem Ezechiæ, videlicet spectata quidem caussa particulari, hoc est, solum respiciendo ad merita ipsius in præsentia. Ita similes quoque prophetias interpretatur rectissimè Diuus [h] Thomas.

Ad quartum locum. Lib. 2. cap. 4. *Qui fiat vt aliquando non euenerit quod fuit diuinitus prænunciatū.* h I. parte Summæ q. 19. ar. 7. ad 2. arg. & 2. 2. q. 171. ar. 6. ad 2 argum.

Ad quintum Scripturæ locum respondeo, non illo significari propriè Dei præceptum, quasi is positiuè (vt claritatis caussa in Scholis loquimur) impulerit spiritum nequam ad decipiendum, sed significatur diuina permissio, quæ in Scripturis plerumque eodem genere sermonis designatur, quo præceptum & positiua voluntas Dei. Ita intelligitur illud Christi, ad proditorem Iudam: [i] *Quod facis, fac citius*, sicut [k] Canus etiam rectè annotauit. Atque eodem modo ad omnes alios Scripturæ locos, qui sunt eiusdem generis, respondemus: neque aliter etiam intelligi debet Diuus Augustinus. Quod enim is ait, per spiritum malum Deum solitum esse decipere, non per bo-

Ad quintum locum. i Ioan. 13. k Lib. 2. de locis vbi suprà. Lib. 83. qq. q. 53.

num, ideò dicit, quòd spiritus malus sit, qui permittente Deo decipere solet; quod ille non solet permittere vt fiat per spiritum bonum. Ac est etiam illud hoc loco diligenter notandum: quamuis Deus ipse per se neminem (vt dictum est) in errorem aut etiam in peccatum impellat, tamen suo quodam iusto iudicio ad res quasdã per se alioquî non malas quandoque homines impellere, quibus rebus ipse præuidet eos ad errorem peccatumque abusuros; idque ipsum vt fiat, certo quodam consilio statuit permittere. Atque hæc videlicet ratio est, quam ob rem in quibusdam præsertim Scripturæ locis ita significetur eiusmodi Dei permissio quasi ipse per se traderet homines in reprobum sensum ad peccandumque impelleret. Nimirum ita Scriptura loquitur, quoniam eius rei certe, ex qua sumit aliquis occasionem erroris peccatique, Deus (& quidem peculiari quandoque consilio & prouidentia) est caussa. Quæ explicatio disputationes quoque D. Augustini de hoc genere, tum aliàs, tum maximè in libro de [l] gratia & libero arbitrio, non parum illustrare potest. Nam quòd non nisi permittendo alioquî Deus tradat in reprobum sensum, ipse etiam Augustinus ad extremum satis declarat in illo eodem [m] libro. Sed de secundo argumento nimium multa fortassis.

l Cap. 21. & deinceps.

m Cap. 23.

Ad argum. III. principale.

A D TERTIVM respondetur. Nihil omnino in Scripturis esse, quod peculiari Spiritus sancti instinctu scriptum non sit. Quod patet profectò ex communi etiam consensu fidelium, manifesteque probatur ex eo, quòd si aliquid humano spiritu auctores sacri scribere potuerunt, magna ex parte Scripturarum labefactaretur auctoritas. Poterit enim quiuis dubitare, vbinam spiritu proprio, vbi diuino auctor loqueretur. Neque facile esset discernere in hoc genere, quæ leuioris, quæ grauioris

essent

essent momenti: vt optimè [n] Canus disserit ad coarguendum tum Erasmi, tum aliorum quorundam veterum errorem, quos [o] Hieronymus sensisse commemorat, Scriptores Canonicos in rebus maioris momēti Spiritu sancto afflatos scripsisse, in leuioribus autem potuisse hallucinari. Certè Diuus Paulus, *Omnem Scripturam diuinitus inspiratam, vtilem esse pronunciat.* Itaq; nihil est in ea, quod vel per se, vel ad alia relatum, non sit magni momenti. Petrus quoque absolutè sine omni exceptione ait: *Spiritu Dei inspiratos, locutos esse sanctos Dei homines.* Quare dubium esse non debet, quin omnes & singulæ Scripturarum particulæ sint Spiritu sancto dictante exaratæ. Id quod meritò etiam in Concilio Tridentino sub anathemate definitur.

n Lib. 1. de locis, cap. 10.

o In caput 5. Micheæ.

2. Tim. 3.

2. Petri 1.

Sessione 4.

Ad arg. IIII.

AD QVARTVM argumentum quid respondendum sit, facilè patet ex dictis. Vtcunq; enim Scriptura difficilis ad intelligendum sit, tamen ille sine omni dubitatione verus atq; genuinus Scripturæ est sensus, quem Ecclesia Spiritu sancto suggerente asserit. Atque ita non deest modus ex Scriptura depromendi infallibilia argumenta ad definiendas controuersias. Fatendum tamen est, multos esse locos Scripturæ, ex quibus, quoniam eorum sententia neq; euidenter per se patet, neq; auctoritate Ecclesiæ satis declarata est; nō potest argumentum firmum duci ad faciendam fidem. Sed & nonnullæ quoq; controuersiæ sunt, quæ per Scripturam solam definiri satis ac determinari nequeunt, vt suprà demonstrauimus, atque etiam paulò pòst necessariò repetetur.

V.

Qua iuuare possint ad rectā Scripturæ interpretationē.

AD postremum caput quod attinet, latissimè de ratione interpretandarum Scripturarum scripsit inter cæteros Driedo libro tertio de dogmatibus Scripturæ, & Caterinus de clauibus Scripturæ, & Michaël Medina.

Nos breuiter præcipua quędam documenta ad eam rem tradемus (quæ partim suprà etiam attigimus, cùm de Scripturæ obscuritate ageremus) ex doctrina Diui Augustini potissimùm collecta in libris quatuor de doctrina Christiana, quos ille hac de re doctissimè scripsit.

Documentũ I. ad Scripturam intelligendam vtile. Ex Aug. lib. 2. de doctrina Christ. c. 8.

Primum documentum est, vt quis benè perspectos habere studeat libros omnes Scripturæ sacræ, in eorũq; lectione, quantumuis multa nõ intelligat, assiduè versetur. *Erit enim*, inquit Augustinus, *diuinarum Scripturarum solertissimus indagator, qui primò totas legerit notasq; habuerit, si nondum intellectu, iam tamen lectione.* Et infrà: *Prima*, inquit, *huius laboris obseruatio est, nosse istos libros, etsi nondum ad intellectum, legẽdo tamen vel mandare memoriæ, vel omnino incognitos non habere.* Ac ratio huius documenti est, quoniam multorũ locorum obscuri sensus disertis verbis sunt aliis quibusdam in locis explicati, quos idcirco minimè ignorare is poterit, qui Scripturam totam assidua lectione reddiderit sibi familiarem. Sicut illud Psal: *Nec dabis sanctum tuum videre corruptionem*; sanctus Petrus ad Christi corpus in sepulchro positum pertinere est [a]interpretatus, vt iam similia exempla multa prætereã. Accedit, quòd etsi sensus vnius loci obscurus in nullo alio loco disertè explanetur; tamen ex diligẽti locorum [b]collatione sępe colligi poterit: quod sanè videmus passim, & magno cum fructu veteres Patres in Scripturis interpretandis factitâsse.

Psalm. 15. [a] Actor. 2. [b] Aug. lib. 2. de doct. Christian. cap. 25. & 26.

Docum. II.

Secundum documentum est, vt quis similiter multum in lectione Patrum, Conciliorum, & Decretorum Pontificum versetur. Cuius documenti ratio ferè eadem est. Passim enim à Conciliis, à Pontificibus, ab aliisque Patribus Scripturæ sacræ loci obscuriores declarantur.

Tertium

Tertium est, vt quis etiam probè teneat eam linguā qua sacræ literæ vel traditæ vel expositæ sunt; itemq́; figuras seu tropos loquendi in illa vsitatos: quorum est sanè in sacra Scriptura frequentissimus idemq́; multiplex ac varius vsus. Hinc enim quod de Christo dicitur, plerumq; de eius membris intelligi oportet, & quod de vna ciuitate; de tota prouincia, &c. Etsi autem ob hanc caussam vtile sit Græcas etiam & Hebraicas literas, ob earum etiam proprios quosdam modos, callere: tamen vt rectè etiam notat Ioannes[c] Driedo, & possumus quoq; colligere ex Diuo[d] Augustino, non est id iam prorsus necessarium, posteaquàm tam multi sunt, qui Latinè beneq́; doctè explicuerunt difficultates omnes, quæ ex earum linguarum proprietate oriuntur.

Docum. III. Aug. lib. 2. de doctri. Christ. c. 10. & 11.

[c] Lib. 2. de dogmat. sacræ Script. tract. 1. cap. 2.

[d] Lib. 2. de doctr. Christ. cap. 5. & c. 12.

Quartum documentum est, vt quis artium liberalium cognitione & scientia naturalium rerum, quoad eius fieri possit, instructus ad sacrarum literarū studium accedat. Ita enim earum rerum proprietates cognoscet, quarum nominibus diuina mysteria sæpe in Scriptura sacra metaphoricè declarantur: atque adeò facilius etiam intelliget, quid Spiritus sanctus eiusmodi rerum similitudine significare voluerit. Inprimis autem Diuus Augustinus docet, vtilem esse Dialecticam ad discernendum in Scripturarum expositione quæ sint fidem consequentia; & quæ contrà veræ fidei repugnent. Itemque in vniuersum affirmat, nos omnino vti debere scientiis Philosophorum, repudiatis tamē eorum erroribus. Veritates enim (quas iniustè & indignè Philosophi possidebant) quasi thesaurum quendam erutum ex fodinis diuinæ prouidentiæ vbique diffusæ, debere nos nostro iure ad Scripturas intelligendas vsurpare. Sicut filij Israël reli-

Docum. IIII. Aug. lib. 2. de doctr. Christ. c. 16. 28. & 29. 31. 36. 37. 40.

Lib. 2. de doct. Christ. c. 31.

Ibidem c. 40.

ctis

Exod. 11. & 12. ctis Ægyptiorum idolis, cum ex Ægypto discederent, vasa aurea & argentea illis surripuerunt.

Documen. V. Aug. lib. 2. de doctr. Christ. c. 36. & lib. 3. c. 2. & 3. & 26. & 27.

Quintum documentum, idq; latissimè patens, est, vt si quis locus est ambiguus; vel propter obscuritatem dictionis, quia dubium est, quomodo sit distinguenda vel pronuncianda, num seriò an ironicè, absolutè an per interrogationem, &c. vel etiam ob significatarum rerum obscuritatem; consulat quis alia dogmata fidei clariora, antecedentiaq; & consequentia perpendat. His enim diligenter consideratis, quamcunq; sententiam aliquis ex eiusmodi Scripturæ loco eliciendam putet, modo fidei consentanea illa sit, & caritatem Dei & proximi, quæ [e] finis est sacrarum literarum, promouere possit; *Non falletur perniciosè* (inquit sanctus [f] Augustinus) etiamsi non assequatur id ipsum, quod Scriptor Canonicus intendit.

e Id explicat Aug. lib. 2. de doctr. Christ. cap. 7.

f Lib. 2. de doctri. Christia. c. 36. & idem lib. 3. c. 26.

Document. VI. Quod potissimùm colligitur ex lib. 3. de doct. Christia. cap. 12. & deinceps. Matth. 18.

Sextum documentum est, vt consulatur etiam ratio naturalis. Nam etsi multa supra rationem naturalem doceat Scriptura; tamen nihil omnino contra illam docet. Vt cùm dicitur: *Si oculus tuus scandalizat te, erue illum & proiice abs te*; Ipsa certè ratio admonere nos debet, ne huiusmodi locum intelligamus propriè sicut verba ipsa sonant. Atq; huius quidem documenti, quò quisque doctior & in animaduertenda vi rationis naturalis perspicacior fuerit, eò quoq; maiorem vsum habere poterit. Deniq; intelligentia Scripturarum inprimis à Deo cum vera animi submissione petenda est, qui dat omnibus affluenter & nō improperat. Et hæc quidem de Scripturis sacris summatim exposuisse sufficiat.

DE

DE TRADITIONIBVS APOSTOLICIS.

DE Traditionibus Apostolicis nunc dicendum. I. quæ sit ipsarum ratio & differentia. II. quanta auctoritas, quamque certum sit illas exstare. III. quomodo sint internoscendæ.

I. Quæ sit ratio & differentia Traditionum.

Traditiones in proposito dicuntur doctrinæ quædam dogmata, aut etiam morum instituta, quæ Apostoli vel ex ipsius Christi ore, vel ex Spiritus sancti suggestione, accepta, viua voce tradiderunt Ecclesiæ, quæque illi aut omnino non scripserunt, aut certè non nisi obscurè scripto insinuârunt. Ita duplex (in vniuersum loquendo) Apostolicarum Traditionum genus est. Quædam ad doctrinam tantùm pertinent. Vt, quòd mater Dei fuerit perpetuò virgo: quòd veteris & noui Testamenti libri omnes & singuli sint Spiritu sancto dictante scripti: quòd distinctio diuinarũ personarum sit per relationes: quòd Christus Dominus in cœna *eleuatis oculis* in cœlum benedixerit & fregerit panem: quòd etiam illa verba in consecratione calicis dixerit, *Mysterium fidei.* Et alia id genus, quæ colligit [a] Innocentius tertius. Aliæ verò Traditiones sunt practicæ, quæ proinde ad mores siue ad vsum propriè pertinent. Quanquam vix quidem vlla est Traditio ad praxim pertinens, quæ non etiam veritatem aliquam ex fide credendam cõtineat: nempe rectum id esse omnino, quod circa vsum à Traditione instituitur. Cuius generis passim in materia Sacramentorum Traditiones multæ occurrunt: vt paruulos esse baptizandos; Illam esse materiam & formam Ordinis, Confirmationis, Extremæ vnctionis à Christo institutam, qua Ecclesia vtitur; Sacramenta quædam iteranda nõ esse. Huius generis est etiam Sanctorum, & Imaginum veneratio, vt habetur in Synodo septima: Item templorum vsus, luminarium, & aliarum

Duplex in communi Traditionum genus. Quædam pertinent ad doctrinæ dogmata.

[a] In cap. Cùm Marthæ, de celebr. Missarum.

Aliæ ad morũ instituta. Practicæ Traditiones quatenus pertineant etiam ad doctrinam fidei.

rum similium rerum, quæ ad cultum & cæremonias Ecclesiasticas pertinent.

Inter ipsas etiā Traditiōes practicas esse discrimen.

Ac est præterea in hoc genere practicarum Traditionum, quatenus practicæ sunt, discrimen aliud obseruandum. Nam quædam eiusmodi instituta Apostoli tradiderunt ad certum duntaxat tempus duratura. Tale fuit Decretum illud de sanguine & suffocato, quod commemorat Diuus Lucas in Actis: Item etiam institutum illud Baptismi in nomine Christi. De quo etiam legimus in eadem Historia. Si tamen solius Christi (vt multorum sententia est) mentio in eo Baptismo fiebat, & nō etiam exprimebatur Trinitas. Alia verò absq; vlla limitatione temporis tradiderunt Apostoli.

Actor. 15.

Actor. 8.

Quædam Traditiones practica mutari non possunt.

Inter quæ rursum est differentia, quòd quædam huiusmodi sunt, vt ne ab ipsis quidem Apostolis ex officio & auctoritate sua propria, atq; adeò nec ab Ecclesia vnquam mutari posse credantur, seclusa extraordinaria aliqua & peculiari reuelatione Christi. Huiusmodi sunt ea, quæ Apostoli ex ore ipsius Christi Domini acceperunt: vt illa quæ pertinent ad substantiam Sacramentorum. Itaq; si aliquando Apostoli Baptismum in solius Christi nomine contulerunt, id Diuus Thomas & alij Theologi aiunt fecisse eos ex peculiari Christi Domini reuelatione pro eo tèmpore, quo nomen ipsius celebrari quàm maximè oportebat. Alia fuerunt ab Apostolis tradita absq; certa quidem temporis determinatione, sed quæ illi tamen ex auctoritate & officio proprio, Spiritu sancto suggerente, ad vtilitatem Ecclesiæ, circunstantiis temporum ac rerum omnibus consideratis, instituerunt. Et quæ huiusmodi sunt, quemadmodum Apostolica auctoritate, sic requirentibus temporum circunstantiis, constitui potuerunt, ita etiam postmodum ab eo,

3. parte q. 66. ar. 6. ad 1. arg.

Alia quædam Traditiões mutari possunt.

ab eo, qui Apostolica auctoritate fungitur, hoc est, à Romano Pontifice, mutari & aboleri, sicut & alia quoq; de nouo institui possunt. Vt enim circunstantiæ rerum progressu temporis variantur, sic etiam oportet rationem Ecclesiasticæ gubernationis esse in quibusdam rebus alio atq; alio tempore variam.

Atque ad hoc sanè genus multi ritus Ecclesiæ veteris pertinuerunt, qui modò non sunt in vsu. Vt communio Laicorum sub vtraque specie, & aliquando quidem omnium, quicunque sacrificio Missæ interessent, & alia id genus, quæ in variis materiis Theologicis commemorantur. Hæc igitur Traditionum Apostolicarum varietas est. De quibus tamen hoc loco præcipuè tractamus, non quatenus ad praxim pleræq; illarum pertinent: sed quatenus, vt suprà diximus, omnes illæ ad fidei veritatē quadam etiam ratione spectant; nempe vt credi certè debet eas omnes esse rectas. Qua quidem ratione immutabiles omnes sunt. Nam quod semel verè per fidem credimus, ita esse aut non esse, sic rectè fieri aut nō fieri, ad tempus, siue perpetuò, &c. id semper manet de fide verum. Non enim, vt gubernationis, sic etiā veritatis ratio cum tempore & rerum circunstantiis mutatur. De primo igitur puncto hæc sint satis, quæ fusiùs Melchior Canus & alij multi Theologi persequuntur.

Traditiones omnes, qua ratione ad fidem spectant, esse immutabiles.

Lib. 3. de locis.

II.

QVOD ad secundū attinet, non dubitatur, quin si quæ sint dogmata ab Apostolis, Spiritu sancto suggerēte, vel Christo auctore, tradita viua voce, perinde illa infallibilem auctoritatem habeant, ac si scripta fuissent. Neque hoc propriè vlli hæretici negauerunt. Intelligunt enim, doctrinam sacram infallibilem esse, non quia literis & atramento expressa est, sed hoc ipso quod est diuina, siue literis siue viua voce declaretur. Sed contro-

Quāta sit Traditionū certitudo & auctoritas.

Quis propriè status sit controuersia de Traditionibus cum hæreticis.

uersia omnis est, vtrum aliqua eiusmodi dogmata Apostoli viua voce tradiderint siue scripto, quæ nunc etiam in Ecclesia suppeditent ad fidei controuersias finiendas argumentum infallibile. Ac negant hæretici nonmodò recentiores nostri, sed etiam veteres penè omnes. Omnibus enim hæreticis hoc ferè in more fuit positum, vt ad Scripturas solas prouocarent, nec vllum præterea fidei principium admitterēt. Sic Arrius, Nestorius, Eutyches, Dioscorus, fecerunt, vt [a] Basilius Ancyranus Episcopus refert, in confessione, quam exhibuit septimæ Synodo. Sic etiam Iconomachi, vt ex eadem Synodo patet. Sic Aëriani, vt auctor est [b] Epiphanius. Sic Marcion & Valentinus, vt videre est apud [c] Tertullianum. Sic VVicleffus apud [d] VValdensem. Sic deniq; Lutherani Caluinianiq; omnes. Fundamenta verò illorum eiusmodi sanè sunt, vt etiam ex illis ipsis, aduersus eos optimo iure retortis, Catholicam Traditionum assertionem, quemadmodum videbimus, facilè simus probaturi.

Cōmune fuisse omnibus ferè hæreticis à Traditionibus ad Scripturas solas prouocare.

a In Synodo sept. anathemat. 7. Idem de Arrianis Aug. lib. 1. cōtra Maximin.
b Hæresi 75.
c Lib. de præscript.
d Lib. 2 doct. fidei antiquæ, cap. 19.

Argumentū 1. hæreticorū contra certitudinē & auctoritatē Traditionum.

Primum autem est tale: Traditiones esse aliquas Apostolicas, quæ non etiam scriptæ sint, tum demum cōcedi oporteret, si non omnis doctrina diuinitus reuelata mandata est sacris literis. At omnis prorsus eiusmodi doctrina sacris literis consignata est. Perperam igitur tales asseruntur Traditiones. Id confirmant ex Apostolo, qui Scripturam affirmat *vtilem esse, vt perfectus sit homo Dei ad omne opus bonum instructus.* Quo loco peculiariter Kemnitius vrget, quòd pluribus etiam verbis Apostolus eam Scripturæ vim atq; vsum declarauit. Ait enim, *vtilem esse ad docendum, ad arguendum, ad corrigendum, ad erudiendum in iustitia.* Vnde cōcludit Kemnitius sufficere ipsam posse etiam Euangelij ministro, vt omnes partes sui muneris explere possit. Et accedit huc sanè quod in Deutero-

2. Tim. 3.

Kemnit. in examine, sess. 4. Concil. Trid.

Deuter. 17.

rono-

ronomio non iubebantur fideles credere, nisi quæ sacerdos docuisset *iuxta legem Domini*, hoc est, secundū ipsum Dei verbum; tanquam hoc videlicet ad omnia diiudicanda sufficeret. Quod cùm ita sit, sine caussa (inquiunt) recipi doctrinas alias *& mandata hominum*. Id quod Pharisæis Dominus in Euangelio Matthæi exprobrauit. Quin etiam contra præceptum illud ea re committi: *Quod præcipio tibi, hoc tantùm facito Domino, nec addas quicquam, nec minuas.* Matth. 15. Deut. 12.

Secundò, ostium ea ratione peruersis ac phanaticis erroribus aperitur. Facilè enim cuiuis est, cùm Scripturarum testimoniis destitutus fuerit, Traditionem comminisci Apostolicam. Sic [e] Papias errorem illum suum de mille annis regni Christi in terris post resurrectionem futuri, commentitia Traditione Apostolica tueri conabatur. Quin imò Kemnitius contendit (vt postea videbimus) Traditionum prætextu errores alios qui vnquam in populo Dei fuerunt sparsos fuisse, eoque consilio & vetus & nouum Testamentum diuinitus fuisse mandatum literis, vt commentitiis Traditionibus scripto occurreretur. Adde quòd hæreticorum quidem morem & institutum Traditiones illæ redolent auriculares & clanculariæ. Cùm contra Christus [f] *palam* mundo locutus sit: Et, si quid in tenebris dixit Apostolis, certè iussit, vt [g] *in lumine* id dicerent; itemque vt quod in aure audierunt *supra tecta* prædicarent. Non igitur sapiunt hæ Traditiones Christi doctrinam.

Argumentum II.

[e] Euseb. lib. 3. hist. cap. vlt.

[f] Ioan. 18.

[g] Matth. 10.

Tertiò, doctrinæ, inquiunt, cœlestis capita eo modo Apostoli Ecclesiæ tradiderunt, qui conuenientissimus esset, vt illa perpetuò pura atq; integra in Ecclesia conseruarentur. Sed talis modus non est, vt viua voce tantùm sine scripto illa tradiderint. Ergo credendum non est, il-

Argumentum III.

los sic aliqua fidei capita tradidisse. Id confirmant. Quia vel impossibile vel difficile admodum est, vt quod auditione tantum accipitur, integrum retineatur & conseruetur. Aut enim qui audit non satis assequitur, aut certè postmodum obliuiscitur, aut aliis minus deinde fideliter tradit. Quo facilè fit, vt paulatim ea ratione immutetur, & corrumpatur tandem doctrina. Itaque (quod maximè Kemnitius inculcat) & Apostoli idcirco scripserunt, vt cœlestis doctrina memoria retineri à fidelibus posset.

Argumentum IIII.

Quartò, auctoritatem Patrum obiiciunt. Nam [h] Augustinus inter cætera ait: *Etsi multa Christi verba & gesta scripta non sint: illa tamen scripta esse, quæ credentium saluti sufficerent.* Et rursus: [i] *Vbi de re obscurissima disputatur, non adiuuantibus claris Scripturæ testimoniis, cohibere se debet humana præsumptio.* Et [k] Hieronymus: *Sine Scripturarum*, inquit, *auctoritate garrulitas non haberet fidem.* Et [l] aliàs quoque ea dogmata damnat, quæ absque Scripturarum auctoritate & traditione Apostolica proferuntur. Itaque Traditionem veteris cuiusdam historiæ, quòd Zacharias Ioannis Baptistæ pater, fuerit is, quem Iudæi inter templum & altare occiderunt, idcirco etiam idem [m] Hieronymus reiicit, *quia de Scripturis non habet auctoritatem.* [n] Origenes item ait: *Sine Scripturæ testimoniis sensus nostros non habere fidem.* Item Constantinus in Cõcilio Nicæno, vt [o] Theodoretus refert: *In disputationibus*, inquit, *rerum diuinarum habetur Spiritus sancti doctrina præscripta. Euangelici enim & Apostolici libri, cum Prophetarum antiquorum oraculis, planè nobis ostendunt sensum numinis, proinde sumamus ex dictis diuini spiritus explicationes quæstionum.*

h Tract. 49. in Ioan.
i Lib. 2. de peccator. merit. & remiss. cap. vlt.
k In cap. 1. ep. ad Titum.
l In cap. 1. Aggæi.
m In cap. 23. Matth.
n Homil. 26. in Matth.
o Lib. 1. hist. cap. 7.

Extare Apostolicas Traditiones non scriptas, ex iisdem principiis certissimè proba-

Verùm his nihil obstantibus contrariam nos omnino veritatem ex iis ipsis principiis, quæ ad suum hæretici errorem peruersè accommodant, ostendemus, eademque

que opera & sententiam Catholicam confirmabimus, & eas quas adduximus argumentationes hæreticorum refellemus.

tur, quæ perperā hæretici ad contrarium errorem suū stabiliendum assumunt.

ATQVE vt eodem ordine ea nos principia aduersus hæreticos pro veritate vsurpemus, quo sunt ab ipsis pro mendacio perperam assumpta, sit hæc prima probatio. Apostolicæ Traditiones non scriptæ, omnino concedendæ sunt, si doctrina diuinitus reuelata non omnis est consignata sacris literis. At planè non est. Igitur Traditiones eiusmodi prorsus concedi debent. Etenim multa, tanquam à Deo reuelata, ex fide credenda sunt, quæ in Scriptura aut omnino non sunt, aut non ita sunt, vt ex illa tantùm persuaderi queant, non dicam, contentiosis, sed ne moderatis quidem hominibus. Id autem suprà Diui Augustini aliorumque Patrum auctoritate probaui, nuncque etiam confirmo exemplis paulò antè adductis, cùm de Traditionum differentia & ratione dicerem. Credimus enim & credidit semper Ecclesia, libros noui ac veteris Testamenti sacros esse; quod tamen ex Scripturis discere non possumus, sed ex Ecclesiæ Romanæ Traditione, à qua vel ipsi etiam Lutherani aliiq; hæretici libros sacros acceperunt. Vt (quemadmodum suprà ex Diui Augustini sententia istis obiiciebamus) mirum sit eos fidem Ecclesiæ Romanæ in re tanti momenti adhibuisse, & eidem in cæteris negauisse tam facile.

PROBATIO I.

Multa esse credenda ob Traditionem, quæ in Scripturis nō sunt expressa, probatur 1. exemplis.

Parte V. probatione II.

Quòd si respondeant, diuina prouidentia factum esse, vt libri sacri apud Romanam Ecclesiam seruarentur incorrupti, ac proinde non potuisse illam suppositítios ac falsos obtrudere: Accipio sanè quod dicunt. Neque enim aliquid auctoritatis Ecclesiæ tribuendum est, exclusa Spiritus sancti cura & prouidentia. Sed cùm id ita sit, igitur non etiam in dogmatibus aliis, quæ Ecclesia eadem Roma-

Confutantur cauillationes quibus Sectarū ab illo se argumento expedire conātur: Ecclesia tradenti Scripturas credendū est. Igitur etiam tradenti alia dogmata.

Romana tradit, regi illam ac protegi à Spiritu sancto concedunt, ac proinde non posse errare? Sed inquit Kemnitius, ostendant prius Ecclesiam Romanam esse verè Apostolicam, vt credamus ei. Optimè verò. Iam enim euidentissimè suprà id ostendimus.

In exam Sess. 4. Concil. Trident.

Ibidem.

Sed quandã cauillationem potissimùm inculcat Kemnitius, vt persuadeat; non illico reliqua dogmata ab Ecclesia Rom. accipiẽda esse, si ab ea Scripturas ipsas oportuit accipere. Quid enim? An ideò Synagogæ Traditiões, cõtra mandata Dei, vel olim à Iudæis fidelibus, vel etiã ab ipsis Christianis recipiendæ fuerunt, quoniã ipsas quoque Scripturas veteris Testamenti ab eadem illi Synagoga acceperunt? Ego verò ad cauillationem istam hunc in modum respondeo. Primùm, quod ad Christianos attinet, certissimum est, eos nec debuisse vnquam, neque debere iam ob Traditionem aliquam ac decretum Synagogæ recipere libros veteris Testamenti velut Canonicos ac infallibiles. Nulla enim nos illius Synagogæ sanctione legéue tenemur, quin imò ne testimonio quidem ipsius opus habemus, vt libros illos Testamenti veteris sacros esse nobis persuadeamus, cùm abundè nobis ad eam rem sufficiat ipsum per se testimonium Christi & Apostolorum, quo eorum est auctoritas librorum commendata.

Responsio ad Sectariorũ cauillationẽ Kemnitij contra Catholicorũ argumentũ à certitudine Traditionis librorũ sacrorũ pro certitudine aliarũ Traditionum ductum.

Itaque hos quidem libros non propter Synagogæ Traditionem nos Christiani (nam Sectarij, ipsi viderint, vtrum Iudæi esse malint) recipimus, sed quia de illorum vsu atque auctoritate (vt etiam disputat D. Augustinus) à Christo ipso & Apostolis, atque à Christi Ecclesia sumus eruditi. Id autem cùm ita sit, nondum nobis quidem monstrant Sectarij aliquam eiusmodi auctoritatem à qua libros sacros, & non etiam alia dogmata similiter, recipere ipsi debeamus.

Vnde Christiani habeant veteris Testamẽti libros.

Lib. 4. contra Faustum, c. 2. & lib. 2. de pec. mer. cap. 7.

Quod

Quod autem attinet ad fideles ipsos, qui fuerunt ex illo populo Iudaico, itidem planè affirmo, qua ratione illi ex auctoritate Synagogæ debuerunt recipere libros sacros, consequenter etiam debuisse ex eadem auctoritate recipere eas quidem Traditiones, quæ similiter atque libri sacri à Synagoga commendarentur. Hoc autem ita declaro ac probo. Libri illi sacri ea ratione ritè tradebantur à Synagoga, quia & communi planè consensu fidelium omnium atque adeò totius illius Ecclesiæ, & legitimo iudicio sacerdotis, qui pro tempore in Cathedra Mosis præsidebat, commendabantur. Et voco legitimum iudicium sacerdotis illud, quod neque ex præiudicata planè sententia illius Ecclesiæ & sacerdotum antecessorum, neque ex euidenti vitio electionis personæ, neque etiam ex diuina planè prædicatione Prophetarum, aut Christi & Apostolorum (quæ manifestè erat fide & assensione digna) clarè deprehendi posset, non iam à Pastore reuera ex auctoritate ipsi diuinitus attributa decernendi de caussis etiam religionis, sed à lupo, mactante & dispergente oues, proficisci. Quodcunque enim sacerdotis iudicium tale esse manifestè aliquo modo ex dictis deprehendi non potuit, ei omnes fideles illius Ecclesiæ tanquam sententiæ Superioris sui & Præpositi ex Mosaica Cathedra profectæ, acquiescere atque obtemperare oportuit, iuxta [a] præceptum Domini: & consequenter iudicium fuit legitimum Pastoris veri, cuius videlicet opera & auctoritate Ecclesiam quoque illam Deus regi voluit.

Quatenus Traditiones etiam non scripta debuerint recipi à populo Iudaeorum.

[a] Deut. 17.

Iam igitur, si quæ etiam Traditiones communi illius Ecclesiæ consensu & legitimo Mosaicæ Cathedræ iudicio, similiter atque libri illi sacri commendabantur, eas

etiam consequenter fuisse à fidelibus item recipiendas affirmo: quales profectò fuerunt quædam bonæ ac sanctæ Traditiones illius populi, quæ vel ad interpretationem ipsius scriptæ legis vel etiam ad quendam quoque cultum (vt in confutatione secundi argumenti hæreticorum, videbimus) spectabant. Etenim vt tota illa Ecclesia erraret, sententiamque sequens ex Moysis Cathedra prolatam, quam ipsa amplecti deberet (in re nimirum dubia aut nō aliter diuinitus ac manifestè præiudicata) falleretur, diuina[b] promissio obstabat. Quamobrem & Christus ipse, quæcunque dicerent Pharisæi & Scribæ ex sententia illius Cathedræ, fieri[c] imperabat. Nam *de malis etiam Præpositis* (inquit D.[d] Augustinus) *plebem securam faciebat, ne propter illos doctrinæ salutaris Cathedra desereretur, in qua* (cùm scilicet agitur de re dubia, nec aliter manifestè ab ipsa Ecclesia præiudicata) *coguntur etiam mali bona dicere. Neque enim sua sunt quæ dicunt, sed Dei qui in Cathedra vnitatis doctrinam posuit veritatis.* Atque inde etiam est, quòd licet olim Prophetæ diuinitus missi, multa contra vitia & errores quibus subinde obstringebantur in illo populo, cùm alij, tum etiam (vt apparet) ipsi quandoq; sacerdotes, vt priuatæ personæ, qui proinde ex auctoritate illius sacerdotij & Cathedræ Moysis ob infidelitatem decidebant, illiusque adeò titulum non nisi perperam sibi ad defensionem erroris vendicabant: tamen nunquam eiusmodi Prophetæ in gradum ipsum auctoritatis sacerdotum, certitudinemque per se Mosaicæ illius Cathedræ sunt inuecti, nec aliam ipsi Cathedram tanquam altare contra altare erexerunt: vt verissimè etiam Donatistis hæreticis ab Augustino & aliis Catholicis iam olim est responsum. Sic enim in breuiculo collationis Augustini

b Deut. 17. Malach. 2. &c.
c Matth. 23.
d Epist. 166.
Tom. 7 operū D. Aug. c 4. illius libri, non

&

& aliorum Catholicorum cum Donatistis, legimus: *De Prophetis etiam, quia dixerant Donatistæ non eos communicare illis in quos mala tanta dixerunt: Responderunt Catholici, quòd vnum templum fuerit, quo vniuersi vtebantur, nec* QVEMQVAM *Prophetarum, qui tanta dixerunt in malos, constituisse sibi* (audiant Sectarij) *aliud templum, sacrificia, aut* SACERDOTES. valde longè ab initio.

Quæ autem dogmata seu traditiones non erant probatæ communi consensu illius Ecclesiæ, nec iudicio Mosaicæ Cathedræ ita legitimo, vt antè explicaui; eæ quidem minimè idcirco debuerunt recipi ab Iudaico populo, quoniam libros sacros ab illa Ecclesia traditos, recipere is debuit: non enim illæ similiter atque ipsi libri, neque eadem auctoritate, proponebantur. Ac tales omnino fuerunt Traditiones illæ contra mandata Dei, quas Christus etiam ipse manifestè ostendit, nequaquam defendi posse tanquam ex Moysi Cathedra, quæque procul dubio etiam vel manifestè ex præiudicata sententia Ecclesiæ erant damnatæ, vel ante ipsam certè testificationem Christi, legitimorum sacerdotum iudicio, minimè receptæ, sed tantum toleratæ; sicut multæ tales corruptelæ in illo populo, præsertim ad interitum Synagoga propius tendente, corrigi satis per sacerdotum auctoritatem non potuerunt. Item etiam eius generis fuit maximè sententia Synagogæ de Christi & Apostolorum doctrina; siquidem propter testimonium Christi & Apostolorum, manifestè diuinum, non eam sententiam ex Cathedra Moysis ꝓficisci, sed illi potius repugnare, & quasi euanidam esse (iuxta diuinas prędictiones) iam iam morientis Synagogæ vocem, omnes prudenter poterant & debebant credere. *Quæ traditiones non oportuerit recipi à populo Iudaico.*

Quæ cùm ita sint, firma prorsus nostra argumentandi forma manet ab auctoritate videlicet Ecclesię Catholicę

in tradendis libris ſacris ad certitudinem aliorum dogmatum, quæ eadem Eccleſia ſimiliter tradit: Quin imò magis etiam id argumentum noſtrum, Sectariorum illa cauillatione, quam ex Traditione Synagogæ petunt, confirmatum iam eſt. Oſtendimus enim, Iudaici etiam populi temporibus, firma quoque conſequentia rationis probari potuiſſe, illa dogmata fuiſſe certa, quæ ex eadem auctoritate, & ſimiliter atque ipſi libri Canonici, tradebantur. Quantò igitur nunc magis ea conſequentia, in quæſtione de auctoritate Traditionum Eccleſiæ Catholicæ valebit, quæ & illuſtriores longè quàm Synagoga, de veritate promiſſiones habet, nec eſt porro vnquam ipſa defectura, antiquandaúe (ſicut Synagoga) per aliquam aliam formam legitimæ religionis?

p Parte V. probat. 2.

Verùm vt alia Traditionum non ſcriptarum exempla (præter ipſam Traditionem [p] Scripturæ) de quibus ſuprà etiam dictum eſt, nunc prætercam, certè quædam ob diuinam reuelationem credi debere, quæ ſcripta non ſint, vel Lutheranorum teſtimonio conuincere poſſumus. Nam, vt Ioannes quidam Gaſtius, & ipſe Lutheranus, commemorat, cùm Baſileæ à Lutheranis & Anabaptiſtis aliquando fuiſſet inſtituta diſputatio: ex maleque intellectis Scripturis Anabaptiſtæ colligerent, paruulos baptizandos non eſſe, & alia quædam id genus peruerſa dogmata; non habuerunt tandem Lutherani quod contrà obiicerent, niſi communem Patrum atque adeò Eccleſiæ conſenſum, quę illos Scripturę locos aliter intellexerit, atque Anabaptiſtę interpretarentur. Et certè D. [q] Auguſtinus ſentit, conſuetudinem baptizandi paruulos Traditione non ſcripta niti.

In lib. de erroribus Anabaptiſt.

q Lib. 10. de Geneſi, ad literam, cap. 23.

At enim, poſſunt tandem (inquit Kemnitius) eius etiam generis dogmata (quod ad rem ipſam attinet) ex Scri-

pturis

pturis confirmari, ſicut etiam ſunt confirmata à Patribus. Quanam obſecro ratione tandem? Nunquid clarè & euidenter? Non certè: ſed benè quidem, vt res quæ ſint ipſi Scripturæ analogæ & conſentaneæ, & quarum ratiò atque vis, adhibita forma cuiuſdam argumentationis, magis aut minus propè (vt eſt conditio ſubiectæ materiæ) ex Scriptura ipſa deduci poſſit. Hoc autem modo, quænam obſecro Traditio Eccleſiæ Catholicæ per Scripturam etiam confirmari non poteſt? At ſunt etiam earum Traditionum quædam à Scriptura abhorrētes, imò pugnantes cum Scriptura. Ita quidem Sectarij ipſi iudicant. Sed Eccleſia ipſa Chriſti vera & Catholica, cuius iudicio qui repugnant, hæretici ſunt, ſecus iudicat.

Accedit, quòd Scriptura ipſa non obſcurè declarat, verbo ten⁹ Apoſtolos multa tradidiſſe, quę certè omnia ipſos literis mandâſſe, nunquam poterunt probare Sectarij. [r] *Quæ audiſti* (inquit Apoſtolus) *à me per multos teſtes, hæc commenda fidelibus*. Et rurſus: [s] *O Timothee, depoſitum cuſtodi*, hoc eſt, vt pluribus verbis perſequitur vetus auctor Vincentius Lyrinenſis, doctrinam quam à me audiuiſti. De qua item doctrina iterum cum ſic admonet: *Formam* (inquit) *habe ſanorum verborum, quæ à me audiſti, bonum depoſitum cuſtodi*. Atq; etiam ad Theſſalonicenſes: [t] *State*, inquit, *& tenete traditiones, quas accepiſtis, ſiue per epiſtolam, ſiue per ſermonem*. Quo ex teſtimonio luculenter ſanè Diuus [x] Baſilius & [y] Chryſoſtomus & alij Patres, vt poſtea videbimus, auctoritatē Traditionum non ſcriptarum confirmant. Item: [z] *Laudo*, inquit, *vos quòd ſicut tradidi vobis præcepta mea tenetis*, &c. Et ibidem: *Cætera, cùm venero, diſponam*. Ex quo etiam loco Diuus Auguſtinus conſtare putat, quæ cæremoniæ in ſanctæ Euchariſtiæ celebratione paſſim, atque vbique ſimiliter, in Eccleſia adhiberi

Aliqua nō ſcripta, eſſe credōda probatur 2. Scripturæ teſtimoniis.

r 2. Tim. 2.
s 1. Tim. 6.

Lib. cōtra hæreſes.

t 2. Theſſ. 2.

x Lib. de Spir. ſancto, c. 29.
y Homil. 4. in epiſtol. 2. ad Theſſalon.
z 1. Cor. 11.

Epiſt. 118 ad Ianu. c. 6.

hiberi sint solitæ, eas à Diuo Paulo sine scripto traditas esse. Præterea Diuus Ioannes: *Plura*, inquit, *habens vobis scribere, nolui per chartam & atramentum: Spero enim me futurum apud vos & ore ad os loqui.* Nec dubium est, quin toto illo tempore, quo post resurrectionem Christus cum discipulis suis versatus est, *& locutus de regno Dei* (vt Lucas refert) plurima Ecclesiæ salutaria eos docuerit, ex quibus pauca tamen illi literis prodiderunt. Neq; verò tacuisse illos prorsus credendum est, sed viua voce pleraq; ex illis Ecclesiæ tradidisse. Ioannes rursus ait: *Sunt & alia multa, quæ fecit Iesus, quæ si scriberentur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse, qui scribendi sunt, libros.* Sicut autem multa Christi facta scripta non sunt, ita procul dubio multa verba atq; præcepta illius; quæ Apostoli minimè quidē negligenda putârint, sed ad vtilitatem Ecclesiæ viua voce tradiderint. Vnde etiam Diuus Paulus dictum illud Christi commemorat, ab Euangelistarum nemine scriptum: *Beatius est dare quàm accipere.* Neq; verba hæc solùm, sed etiam ipsa sententia planè (quidquid Kemnitius & alij Sectarij fingant) in Euangelica historia desideratur. Vbinam enim illa comparatio in Euangeliis perspicuè significata est, non modò bonum esse in alios esse munificum, sed etiam melius, quàm beneficium accipere?

Epist. 2. versu 12.

Actor. 1.

Ioan. vltimo.

Actor. 20.

Obiectio Sectariorum contra testimonia Scripturæ pro Tradition.

Iam verò, quæ ad infirmandas has Traditionum probationes ex Scriptura à Catholicis duci solitas, Sectarij disputant, nullius profectò sunt ponderis. Contendunt, singulos quosq; Scriptores sacros, noui Testamenti, eo consilio ac in eum vsum fidei dogmata mandâsse literis, vt doctrina cœlestis custodita scriptis tutior esset à commentitiarum Traditionum corruptelis. Nos verò, quin pleraque ab Apostolis (præsertim à Diuo Paulo) aduersus

ſus adulterinas Traditiones hominum, ſcripto diſputata ſint, minimè quidem negamus. Oportuit enim etiam abſentes, vt & res poſtulabat, & occaſio dabatur, ab ipſis Apoſtolis quandiu ſuperſtites fuerunt, doceri, & de erroribus qui erant vitandi commonefieri, quò ita demum auctoritate Apoſtolica, partim ſcriptis, partim prædicatione Eccleſia Chriſti facilius coaleſceret. Cæterùm id fuiſſe cõſilium Apoſtolorum, vt quidquid eſſet fidei dogmatum, hoc totum ſcriptis mandarent, nec niſi Traditione ab ipſis ſcripta in Eccleſia deinceps cuſtodiretur; planè commentum eſt Sectariorum vaniſſimum, quod probare non poſſunt. Quis enim locus in Scriptura noui Teſtamenti eſt, vbi vel vnus vel aliquis Apoſtolorum vel omnes illi omnia fuiſſe ſcribẽda ſignificauerint? Non certè vel omnes ſimul, vel aliqui eorum id aſſeuerârunt. Quisnam illorũ igitur? Sanè diſcuſſit Kemnitius ſcripta omnia & libros noui Teſtamenti, vt tale aliquod teſtimonium de conſilio eiuſmodi Apoſtolorum inueniret, ſed nihil omnino in eo genere inde proferre potuit, quo planè concludatur omnia prorſus dogmata fidei mandata literis fuiſſe, niſi quòd præſtigiis quibuſdam, & neſcio qua prolixa verboſitate Lectori fucum videtur facere. Etenim cogitur ipſe tandem agnoſcere nullum aliquem noui Teſtamenti Scriptorem omnia fidei dogmata fuiſſe in aliquo libro complexum, ne ipſum quidem Diuum Paulum in Epiſtola ad Romanos, quam tamen illi alioquî, propter doctrinæ copiam, appellare ſolent Chriſtianæ fidei methodum. Hoc autẽ conceſſo (quod certè eſt euidentiſſimum) manifeſtè conſequitur, nullum Apoſtolorum vel Euangeliſtarum vnquam ſignificauiſſe omnia omnino fidei dogmata fuiſſe ſcribenda. Quicunq; enim illorum aliquid fuiſſe ſcribendum dixit,

In examine ſeſſ. 4. Concilij Trid.

Ita Kemnit. cùm agit de illa epiſt. loco citato.

non

non nisi de iis fidei dogmatibus, quę ipse scripserat aut instituebat scribere, id dixit: Sicut ex omnibus eiusmodi locis noui [a] Testamenti, in quibus scriptionis fit mentio apparet. Ita fit, vt nullus omnino eorum Scriptorum significârit, aut dixerit, omnia dogmata fidei fuisse scribenda, sed quædam, nempe illa, quæ ipse instituit scribere. Quid igitur est, quòd ex Scriptura noui Testamenti conatur nobis persuadere Kemnitius omnia fuisse scribenda, si neque omnes, neque aliqui Scriptores noui Testamenti, neque vllus illorum id significauit aut dixit?

a Luc. 1. Ioan. 21. Actor. 15. Rom. 15. 1. Corint. 5. 2. Corint. 1. Galat. 1. Philipp. 3. 2. Thessa. 3. Ephes. 3. Hebr. 13. 1. Petri 5. 2. Pet. 3. 1. Ioan. 1. 2. 5. &c.

At vrget Kemnitius. 1. propterea scripsisse illos sacros auctores, ne habere locum possent cõmentitiæ [b] Traditiones. 2. Significare etiam, se illa eadem [c] scribere, quæ antea voce tradiderãt. 3. Id fecisse vt [d] credentes salui esse possint. 4. Non satis esse putauisse, si aliquos mitterent, qui verbo doctrinam explicarent, sed adiunxisse etiam [e] literas, vt absentes illi, quæ nam esset doctrina Apostolica, certò cognoscere possent. 5. Voluisse ad eos scribere, qui ab ipsis quidem Apostolis viua voce [f] coràm non erudiebantur: quales nos etiam sumus, & reliqui omnes fideles, quibus videre & audire ipsos Apostolos non contigit. 6. Si ipso tempore Apostolorũ, scriptis Apostolorum aduersus fictitias Traditiones opus fuit: multò magis postremis his temporibus. 7. Vocâsse Apostolum Scripturam suam Canonem & [g] Regulam, quam qui sequerentur, pacem essent habituri. 8. Scripsisse illum ita, vt intelligi posset [h] mysterium Christi, atq; etiã illa, quæ extruenda essent super id fundamentum: præter quæ nihil amplius est desiderandũ, &c. Hæc enim præcipua capita probationis Kemnitianæ sunt, ad quæ reuocantur omnia, quę prolixè & verbosè de hac ille re frustra inculcat & repetit. Quibus nos breuiter & ordine sic respondemus.

b Coloss. 2.
c 2. Corint. 1. & 2.
d Ioan. 20.
e Actor. 15. 1. Corinth. 4. 1. Petri vlt.
f Colossen. 2. &c.
g Galat. 6.
h Ephes. 3.

1. Quòd

1. Quòd voluerint Apostoli scriptis etiam suis confutare commentitias priuatorum hominum Traditiones; id sanè nō idem est, atq; voluisse, vt nullæ exstarent communi Ecclesiæ auctoritate probatæ atq; custoditæ Traditiones non scriptæ. Multum enim inter has & illas Traditiones differt: nec nos illas, sed has defendimus: nec Sectarij disputationem vllius Apostoli, aut Euangelistæ, aut Orthodoxi alicuius Patris proferre possunt, aduersus communem aliquam ipsarum Ecclesiarum Traditionem, institutam; sicut iam ipsi Sectarij contra receptas à cuncta Christi Ecclesia Traditiones, ex *insolentissima insania* (vt postea ex Augustino audiemus) disputant. Quin imò & ipse D. Paulus communem vsum & Traditionem Ecclesiarum opponendam cōtentiosis hominibus existimauit.

Quæ contra cōmentitias priuatorum hæreticorum Traditiones ab Apost. disputata sunt, frustra obiici contra Tradit. Ecclesiæ.

2. Frustra verò isti laborant, vt ostendant illa eadem, quæ ante Apostoli viua voce tradiderant, postea etiam scripsisse. Quis enim hoc negat? Quòd autem OMNIA prorsus quæ voce tradiderunt, mandârint etiam literis, id verò est, quod nusquam (vt antè ostendi) in Scriptura noui Testamenti Sectarij legunt. Itaq; D. Irenæus, cùm antè dixisset, *Euāgelium quod prius Apostoli præconiauerunt, postea ipsos per Dei voluntatem nobis in Scripturis tradidisse fundamentum & columnam fidei nostræ futurum*: tamen paulò pòst nihilominus disertis verbis docet, solitos fuisse Orthodoxos ad Traditionem Apostolicam præter Scripturam prouocare hæreticos, sicut suprà etiā illius verba recitauimus. Vnde perspicuè apparet non omnia omnino dogmata, quæ ad Euangelicam doctrinam pertinent, significâsse ibi Irenæum fuisse mandata literis (vt perperam Kemnitius contendit) sed præcipua quædam eius capita, qualia sunt de vita & morte Christi & redem-

Lib. 3. c. 1.

Eodem lib. cap. 2.

ptione generis humani per ipsum facta, & reliqua, quæ ipsi certè quatuor Euangelistæ literis consignauerunt. De horum enim Scriptura duntaxat se ibi loqui declarat Irenæus (quam etiam verissimè columnam nostræ fidei atq; fundamentum appellat) nō autem de omni doctrina fidei, neque etiam de tota Scriptura noui Testamēti, vt Kemnitius comminiscitur, Irenæi sententiam suo more deprauans.

In exam. sess. 4. Conc. Trid.

3. Ita, nec sequitur, illos libros continere omnia fidei dogmata, qui ideò scripti dicuntur, vt credētes salui fiant. Non enim vniuersa solùm fidei doctrina, sed quæcunque etiam eius pars ad eum finem traditur, atque adeò scribitur: nempe, vt credendo illam, & (quatenus id quidem necesse sit) reliquas omnes partes doctrinæ, salutem cōsequi valeamus. Vt præteream plerosq; Scripturæ libros ferè continere præcipuos illos articulos, quos absolutè quidem & explicitè satis est fideles scire & credere, vt salutem consequi possint. Sed patere tamen doctrinam fidei multò, quàm illos articulos, latiùs, suprà explicauimus.

Parte V. pb. 1.

4. Literas autem ad nuncios ideò Apostoli quandoq; etiam addiderunt, quoniam vel homines nimirum mittebant priuatæ auctoritatis, quam proinde Apostolico quasi sigillo communire oportuit, vt fidem certiorem mereretur; vel quia exemplū etiam Decreti, Apostolici Concilij, cum pluribus absentibus communicandū fuit, Actor. 15. At Ecclesiæ auctoritas, qua nobis Traditiones Apostolicæ quædam non scriptæ commendantur, non priuata, sed cōmunis & infallibilis auctoritas, tanquam columen firmum veritatis est, cui etiam sine sigillo & literis Apostolicis fidem necesse est adhibere.

5. Iam

5. Iam antè diximus, in illis quidem Ecclesiæ initiis, superstitibus adhuc Apostolis, omnes oportuisse, ad maiorem conciliandam doctrinæ auctoritatem, Apostolico ministerio vel voce in præsentia vel scripto in absentia erudiri. Apostolis autem vita defunctis, ipsius etiam Ecclesiæ per illos plantatæ auctoritatem clarissimam satis fidelibus esse debuisse, vt crederent quoq; viuæ vocis Traditiones Apostolicas ab Ecclesia propositas atque commendatas. Itaq; accipio sanè quod profitetur Kemnitius, si tam certò constaret, eas, quæ nunc proponuntur Traditiones Apostolico titulo, doctrinam Apostolicam continere, quàm ipsam Scripturam, quæ pro Apostolica iam habetur, ab omnibus tales Traditiones ęquè atq; Scripturam ipsam esse recipiendas. Accipio hoc, inquam, atque ita deinde subsumo: Omnino æquè certò vtrumq; constat: nempe eiusdem Ecclesiæ auctoritate, à qua sola similiter certò & infallibiliter accepimus, libros illos, qui Apostolorum nomine sunt inscripti, esse planè Apostolicos. Consequitur igitur, vel ipsis Sectariis iudicibus, Traditiones quas Ecclesia Catholica, vt Apostolicas commendat, æquè ab omnibus recipiendas esse, atq; Scripturas ipsas Apostolicas.

Confirmatur Trad. auctoritas ex eo quod concedunt Sectarij.

6. Verum quidem est, multò etiam nunc magis Scripturæ Apostolicæ aduersus commentitias Traditiones particularium seductorum, quę cum vera Traditione Apostolica scripta, & non scripta, pugnent, vsum esse posse. Sed vt tempore ipso Apostolorum nullus vnquam Scripturæ Apostolicæ contra Traditiones communi Ecclesiæ sententia & auctoritate receptas vsus fuit, ita neque illis futuris temporibus esse aut potuit aut debuit: cùm eodem spiritu veritatis, omni tempore Ecclesia regatur.

7. Non modò Scriptura vniuersa, sed etiam illius pars rectè dicitur Regula fidei, & Canon, modo suo sufficiens ad id quidem infallibiliter credendum quod tradit. Cæterùm Apostolus nusquam dixit, vel suam aliquam, vel etiam totã Scripturam esse SVFFICIENTEM fidei Regulã seu Canonem in omnibus omnino quæst. Sed dogma quoddam certè quod aduersus Galatarum errorem confirmârat, rectè dixit esse fidei quandam Regulam & Canonem: nempe illud quod his verbis expresserat: *In Christo Iesu neq; circuncisio aliquid valet neq; præputium, sed noua creatura.* Tum subiunxit: *Quicunque hanc Regulam sequuti fuerint, pax super illos & misericordia.* Nempe quia & eum etiam articulum de salute per solum Christum parta vel maximè tenere necesse est, ad veram animi pacem atq; iustitiam beneficio diuinæ misericordiæ comparandam. Cùm igitur Kemnitius contendit, nõ posse Regulam fidei id appellari, quod ad omnes omnino quęstiones fidei non sufficiat: non tam contra nos contendit, quàm cõtra ipsum Apostolum Paulum, qui vnum quoddã fidei dogma (sicut iam dictum est) vocat etiam suo modo credendi Regulam: quæ proinde, si materia quidem, de qua propriè est id dogma, spectetur, additamento non indiget, vt de amussi & regula ratiocinatur Diuus Basilius, à Kemnitio non intellectus.

Aliquam etiã partem doctrinæ fidei posse dici Regulam.

Galat. 6.

Kemnitium cõtra D. Paulum disputare.

Lib. 1. contra Eunom.

8. Sanè verò, si non ita & D. Paulus & reliqui Apostoli scripsissent, vt intelligi tandem posset, quid de Christi mysterio & reliquis fidei dogmatibus, quę scripto tractârunt, dicerent, frustra scripsissent. Sed qua tandem ratione hinc sequitur, omnia prorsus dogmata, quæ quomodocunq; pertinerent ad structuram fidei, Apostolos tractauisse? Certè nusquam hoc illi dicunt, vt antea demõstratum est. Neque verò, si quædam intelligibiliter satis

Apostolus scripsit de ipso mysterio Christi, ideò omnia omnino, quæ in Scriptura sunt illius & aliorum Apostolorum, putare debemus esse prorsus clara & intellectu facilia. Quin imò quædam sunt & in D. Pauli epistolis & in aliis libris sacris intellectu difficilia, quæ instabiles homines deprauant ad suam perditionem, vt superiùs ex D. Petri sententia satis conuicimus. Est igitur planè commentitium quod Sectarij dicunt, absoluto atque perfecto iam vniuerso Scripturæ noui Testamenti Canone, nihil præterea de dogmatibus fidei superesse, quod illo non fuerit comprehensum, ideoque non licere iam ad Traditionum probationem vsurpare, quod Diuus Paulus ad Thessalonicenses, de Traditionibus per sermonem acceptis, scripsit, cùm nondum esset Scripturarum Canon completus. Defendimus enim hactenus, probari nulla ratione posse, quòd in ipsa etiam tota Scriptura comprehendantur omnia.

2. Petri 3.

Quæ cùm ita sint, falsissimum illud est, quod hæretici putant, Dei verbum vniuersum sacris libris contineri. Rectius ac verius multo de reuelata doctrina siue de verbo Dei Orthodoxi docent, cùm aiunt: Dei verbum duplex esse, siue potius dupliciter illud existere; impressum, & expressum. Impressum dicitur vt interna notitia Prophetæ vel Apostoli, quem Spiritus sanctus inspiratione sua primò docuit, cōtinetur. Expressum autem, vt idem per Prophetas & Apostolos est hominibus aliis patefactum. Hoc rursus verbum expressum esse item duplex; Vnum quod dictante Spiritu sancto Apostoli aut Prophetæ literis consignârunt. Alterum quod viua voce tradiderunt. Proinde doctrinam reuelatam siue Dei verbum latiùs multò patere quàm Scripturam, neque illud esse ad mutas literas alligatum. Itaq; & ante legem scriptam

Orthodoxa doctrina de Dei Verbo.

Dei Verbum impressum.

Itē expressum.

Scriptum. Non scriptum.

Verbū Dei latiùs patere, quàm Verbum scriptum, probatur.

ptam per Moysen, in Ecclesia fuit proculdubio doctrina reuelata aliquarum Propositionum fidei, atq; adeò Dei verbum, quod proinde viua vocis Traditione custodiebatur. Sed & Ecclesia ipsa Christiana, Apostolorum & Euangelistarum scriptis est antiquior; neque tamen illa vnquam verbo Dei siue doctrina reuelata caruit. Prius enim Apostoli Euangelium viua voce quàm scriptis tradiderunt. Vt videre est apud [a] Eusebium, & [b] Hieronymum, itemque apud Diuum [c] Chrysostomum. Quod ipsum Diuus Lucas initio Euangelij sui apertè indicat, cùm sic præfatur: *Quoniam multi*, inquit, *conati sunt, ordinare narrationem, quæ in nobis completæ sunt, rerum, sicut* TRADIDERVNT *nobis, qui ab initio ipsi viderunt & ministri fuerunt sermonis; visum est mihi assecuto omnia à principio diligenter, ex ordine tibi scribere, optime Theophile.* Qua ratione igitur verbum Dei aliquando totum Traditione consistebat, eadem nunc etiam quadam ex parte in Ecclesia (vt probaui) viuæ vocis Traditione conseruatur: vt eo verius sit illud, quod de Ecclesia Dominus prædixerat per Isaiam: *Verba mea, quæ posui in* ORE *tuo, non recedent de* ORE *tuo, & de* ORE *seminis tui, amodò & vsque in sempiternum.*

a Lib. 3. hist. cap. 24.
b In Catalog. script. Eccles. de Matth & de Ioanne.
c Homil. 1. in Matth.
Lucæ 1.
Isai. 59.

Responsio ad 1. argumentum Sectariorum.

QVIBVS rebus explicatis, nullo iam negotio conuellitur primum illud hæreticorum fundamentum suprà positum. Nam quod ex Apostolo assumunt, Scripturam, doctrinam vtilem ad omnia continere, id non ita intelligi debet, quasi ipsa sola propriè & per se omnia distinctè tradat, quæ vel credenda vel facienda sunt, sed quoniam quæ sunt credenda & facienda, aut ipsamet tradit, aut certè regulam indicat, ex qua ea sint discenda, nempe Ecclesiæ & Traditionum auctoritatem, quam ipsa quoque Scriptura commendat. Hoc modo Apostolus vult, & Orthodo-

Orthodoxi etiam docent, Scripturam continere quæ sunt ad salutem necessaria; vt superiùs etiam explicauimus. Ita fit, vt suus etiam Traditionibus sit locus: atque etiam, vt ea quidem ratione, ministro Euangelij (quod vrgebat Kemnitius) vtilis Scriptura sit ad munus suum absolutè explendum: siquidem eum ipsa admonet Ecclesiæ quoque & Traditionum auctoritate in functione muneris Ecclesiastici esse vtendum. Parte V. probat. 2.

Quod verò in primo illo fundamento Sectariorum ex Deuteronomio addebatur, credendum esse sacerdoti iudicanti secundum legem & non aliter, libenter id sanè damus Sectariis. Sed duo tamen hîc eos meminisse oportet. Alterũ, quod, vt paulò antè dicebamus, lex siue Dei verbum latius multò quàm lex siue Dei verbũ scriptum patet. Alterum, quod nemini subditorum tamen fas erat iudiciũ sibi de Iudicis sui sacerdotisq; definitione arrogare (cũ res aliter manifestè prçiudicata nõ erat) num diuinæ legi esset consentanea; quin simpliciter oẽs iubebantur sacerdoti de rebus controuersis aliquid statuenti acquiescere. *Qui enim*, inquit, *superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, morietur homo ille*. Itaque cùm sine contradictione vlla obedire homines iussi sunt sacerdoti iudicanti secundum diuinam legem; persuadere sibi etiam diuinitus iussi sunt, illum cùm de rebus cõtrouersis iudicabat, omnino iudicare secundum diuinam legem: Quod ipsum multò etiam maximè persuadere nobis de summo Ecclesiæ Pastore, cùm ex Traditione Ecclesiastica controuersias religionis definit, nunc iubemur. Parte V. probat. 2. *In eo quod Scriptura dicit obtemperandum esse sacerdoti iudicanti secundum Dei legem, quid sit considerandũ.* Deut. 17.

Neque verò (quod in eodem argumento addebatur) si Traditiones Ecclesiasticas sequimur, ea hominum instituta sequimur, quæ Christus repudiari vult, nempe quæ pugnent cum lege diuina. Non enim eiusmodi nos

Traditio-

Traditiones tuemur, sed eas quæ rectissimæ sunt & auctoritatem etiam habent diuinam. Quare neque in illud etiam præceptum: *Non addetis, &c.* ea ratione quicquam committimus. Non enim addere & detrahere, hoc & similibus locis intelligitur, nisi is qui aliquid contra Dei legem vel doctrinam, aut agit, aut agere prætermittit. Aliàs nec Prophetis post Moysen, nec Apostolis post Euangelistas scribere quicquam licuisset. Qua de re quoniam [a] aliis etiam in locis multa contra Sectarios ad explicationem eius præcepti, de non addendo, disputauimus, non est operæpretium hîc plura dicere.

Deut. 12.

a In Apolog. præsertim de idololatria & in confutatione spongiæ Herbrandi, cap. 2. & in tractatu, itemq; Apolog. de sacrific. Missæ, ca. 4 probat. 3.

PROBATIO II.

SECVNDA probatio. Si fidei ac religionis negotium doctrina tantùm scripta contineretur, magnum hæreticis ad errores in Ecclesiam inuehendos pateret ostium. Sed, vt argumento suo secundo hæretici ipsi sumunt, credendum non est, Apostolos vsque adeò apertum ostium erroribus reliquisse. Ergo minimè existimandum est, eos tradidisse omnia scripto. Id confirmatur. Nam doctrina Scripturæ, cùm (vt suprà conuicimus) obscura sit, & mutis literis inclusa, quæ neque declarare palam seipsa, neque in controuersia tueri aduersus nouarum interpretationum corruptelas potest; facillimè à contentiosis callidisque ingeniis adulteratur. Contrà verò Traditio successione continua viuit in animis fidelium semper, inprimisque Catholicorum Doctorum, qui à Maioribus illam acceperunt. Proinde ab hæreticis reiici quidem nequiter Traditio Ecclesiæ communis potest: adulterari autem & corrumpi, sicut Scriptura, non potest.

Parte V. probat. 1.

Scripturam multò quàm Traditionē facilius ab hæreticis adulterari posse.

Cuius rei argumentum clarissimum est, quod Egesippus, referente [b] Eusebio, scribit, quo tempore superstitibus adhuc Apostolis viuæ vocis Traditio magis vigebat, *eo virginem mundam & immaculatam mansisse Ecclesiam;*

Id probatur ab ipsa experientia

b Lib. 3. hist. cap. 32.

verbi

verbi Dei temeratoribus aut nusquam omnino exstantibus, aut certè delitescentibus. Vbi verò Apostolorum chorus, & omnis ætas illa, quæ à Domino susceperat viuæ vocis auditum, de hac luce decessit, tunc, velut in vacuam domum, falsæ doctrinæ impium se immersisse errorem; & tanquam nullus iam diuini sensus defensor existeret, nudato, vt aiunt, capite corripientes verba mendacij oppugnare Apostolicam veritatem hæreticos cœpisse.

Item huic rei argumento est omnium hæreticorum institutum, quibus nisi Ecclesiastica Traditio tam esset contraria, tamque Scriptura facilis ad corrumpendum, non illi tantoperè omnem Traditionem execrarentur & amplecterentur solam Scripturam. *Videas,* inquit Vincentius Lyrinensis, *illos volare per singula quæq; sacræ legis volumina, per Moysis, per Regnorum libros, per Psalmos, per Apostolos, per Euangelia, per Prophetas. Siue enim apud suos, siue alienos, siue priuatim, siue publicè, siue in sermonibus, siue libris, siue conuiuiis* (videtur de nostris in Germania Sectariis loqui) *siue in plateis, nihil vnquam de suo proferunt, quod non etiam Scripturæ verbis adumbrare conentur.* Et paulò post: *Sciunt enim fœtores suos nulli ferè placituros, si nudè & simpliciter exhalentur. Atque idcirco illos cœlestis eloquij verbis velut quodam aromate aspergunt.* Et post aliqua: *Quónam modo igitur Catholici, in Scripturis sanctis veritatem à falsitate discernent? Diuinum,* inquit, *Canonem secundum vniuersalis Ecclesiæ Traditiones, & iuxta Catholici dogmatis Regulas interpretentur.* In eandemque sententiam multa præclarè Diuus [c] Hilarius & [d] Irenæus scripta reliquerunt. Quocirca meritò [e] Tertullianus in libro de Præscription. hæreticorum monet, aduersus illos Traditione magis quàm Scriptura agendum esse. Et [f] Ignatius apud Eusebium ea ratione docet hæreticorum vitari posse contagia, si diligentius Traditioni inhæreamus. Quod idem pluribus argumen-

c Ad Constantium.
d Lib. 1. c. 1. & l. 3. c. 2. & 3.
e Lib. de Præscript.
f Apud Euseb. lib. 3. cap. 36.

tis Vincentius Lyrinensis, in libro illo suo pulcherrimo sapienter admodum ostendit.

Responsio ad II. argumentū hæreticorum.

EX QVIBVS secundum illud hæreticorum argumentum facilè refutatur. Nam sine comparatione vlla plures hæretici sunt atque fuerunt, qui Scriptura ad errorem abuterentur, quàm qui comminiscerentur falsas Traditiones. Et nos non vanas atque Apocryphas tuemur Traditiones, sed illas tantùm, de quibus legitima via ratione que (iudicio Ecclesiæ) constiterit.

In exam. sess. 4. Concil. Trident.

Ac est planè vanissimum figmentum, quod Kemnitius contendit, errores eos, qui ante scriptam legem circa verum Dei cultum religionemque irrepserunt, prætextu Traditionum susceptos ab hominibus atque defensos fuisse. Vbinam enim hoc iste legit? Certè in libro Sapientiæ origo idololatriç, quæ temporibus illis longè lateque serpsit, non aliqua ementita Traditio, tanquam à primis Patriarchis accepta, esse dicitur, sed aliæ caussæ eius erroris fuisse narrantur. Quanquam si maximè homines illi Traditionem etiam Maiorum, ad erroris prætextū commenti sint, quid hoc, obsecro, nobis obstat? An inde statim consequitur, pari modo posse communi errore ab Ecclesia ipsa probari & retineri commentitias Traditiones?

Cap. 13. & 14.

Loco citat.

Sic & illud etiam est Kemnitij figmentum, quòd ait, eo consilio à Moyse & ab aliis deinceps doctrinam cœlestem diuinitus mandatam literis fuisse, vt Scriptura sola vnoquoque tempore esset fidei norma, neque vllus locus Traditionibus relinqueretur, ex quo homines occasionem sumere possent commentitias Traditiones fingendi: itemq; vt non foret opus prçter Scripturam ipsam peculiaribus porrò reuelationibus. Hæc dico à Kemnitio non probari, sed fingi. Primùm enim, quòd post scriptam legem

legem nullæ fuerint, communi iudicio illius Ecclesiæ veteris, bonæ ac probatæ Traditiones, quæ vel ad cultum, vel ad sententiam & interpretationem legis, de fide præsertim in Christum, pertinerent; prorsus falsum est. Suppetebat enim procul dubio remedium aliquod fœmininæ proli, etiam post scriptam legem, ad expiationem peccati originalis: neque vsquā tamen id remedium scriptum in veteri Testamento reperitur. Item commemorat (vt alia omittamus) & laudat Scriptura Traditiones plures non scriptas Rechabitarum. Neque certè etiam dubitandum est, quin orandi institutum pro defunctis ex maiorum Traditione Machabæi acceperint: cùm in lege quidem nihil ea de re sit scriptum. Deinde si libri veteris Testamenti eo consilio scripti fuerunt, vt præterea non esset opus reuelationibus; quî factum est, vt post scriptā etiam legem nunquam Prophetæ & Prophetiæ defuerint?

Ierem. 35.

2. Machab. 12.

Scripturæ veteris Testamenti caussæ.

Scripturæ igitur veteris aliæ procul dubio caussæ fuerunt. 1. Vt ea etiam ratione, per se quoque optima, hominum saluti consuleretur. 2. Vt ad plures cognitio cœlestis doctrinæ, propius imminente tempore gratiæ, facilius deriuari posset. 3. Vt quia latissimè patebat ratio eius legis quam Deus per Moysen sancire stabilireque voluit, descripta esset in promptu. 4. Vt, vel ipsis Iudæis inuitis, Christianus populus aliquando copiam eius doctrinæ haberet ad comprobandam illius etiam auctoritate atque antiquitate rationem Christianæ doctrinæ tanquam ex suo quodam teste & typo, &c.

Traditionum doctrinam non esse clanculariam.

Quod verò alij hæretici in illo secundo argumento addebant, Traditiones nimirum Ecclesiasticas clanculariam, ac proinde falsam doctrinam redolere; id vanissimè ab illis dicitur. Aliud enim est, celari omnino doctrinam

(quod hæretici interdum faciunt, ne illorum errores à doctioribus redarguantur) aliud, non passim vulgari totam scripto, sed apud doctiores capita quædam conseruari, aliisque non nisi habita ratione personarum & loci & temporis patefieri: id quod iam iam probabimus, plurimum expedire.

PROBATIO III.

TERTIA probatio. Doctrina cœlestis eo modo fuit ab Apostolis Ecclesiæ tradenda, quo pura conseruari commodissimè possit, vt ipsi etiam vrgent hæretici. Sed talis omnino modus erat, vt non omnia Apostoli scripta traderent, sed quædam tantummodo viua voce. Ergo confitendum est, sic ab Apostolis factum esse. Id verò & exemplis & ratione confirmamus. Exempla sanè quàm plurima refert [g] Canus, ex quibus illud memorabile satis esse videtur, quòd toto tempore legis naturæ ante Moysen Ecclesia fidelium viuæ duntaxat vocis Traditionibus conseruata & gubernata est. Quod profectò Dei consilium optima & congruentissima ratione carere nō potuit.

Oportuisse ad doctrinæ conseruationem viua tantùm voce quædam ab Apostolis tradi.

g Lib. 3. de locis Theolog. cap. 3.

Sententia præterea non Hebræorum solùm, sed etiam Diui [h] Hilarij, & [i] Origenis est; Moysen non modò legem à Domino in monte accepisse, verùm etiam arcana quædam mysteria, quæ ad legis interpretationem & expositionem pertinerent; iussumque fuisse, vt legem quidem ipsam scriberet, illius autem interpretationem viua tantùm voce ministro suo Iosue secretò traderet, vt is deinceps cum sacerdotibus aliis similiter eam communicaret, perpetua vt Traditione apud illos conseruaretur. Cui sententiæ consentaneum est, quod de Deo legimus in libro quarto Esdræ. *Enarraui*, inquit, *Moysi mirabilia multa, & præcepi ei dicens: Hæc in palam facies verba, & hæc abscondes.* Quod certè diuinum consilium (verum enim ab illis Patribus, atque etiam in eo libro Esdræ, licet non

h In Psal. 2.
i Homil. 5. in Numer.

4. Esd. cap. 14.

planè Canonico, narrari videtur) ratione similiter carere minimè potuit. Nec, si occasione diuini eius consilij Hebræi Thalmudici ad fingendum postea falsas Traditiones quasdam abusi sunt, idcirco sua veris Traditionibus, quæ essent communi iudicio populi Dei probatæ, periit (illo tempore) auctoritas. Vt neque ideò Scriptura suam amittit auctoritatem, quoniam sine comparatione plures illius nomine quàm Traditionum titulo ad patrocinium erroris sunt abusi: magna profectò, vt sit impudentia Kemnitij, quòd similiter ad Traditiones cōmuni Ecclesiæ Catholicæ iudicio probatas pertinere illa velit, quæ in commentitiis quibusdam Thalmudicorū Traditionibus meritò reprehendi possunt.

Sed omissis veteribus exemplis, ostendamus rationibus, quam ob rem oportuerit, vt aliqua per Apostolos viua duntaxat voce traderentur. Primum, maiori certè in pretio ac veneratione habetur doctrina sacra, dum non omnia illius capita quibusuis de media plebe hominibus scripto euulgantur, sed aliqua apud doctiores, velut thesauri quidam reconditi custodiuntur, vt ea, quæ scripta sunt, facilius illi, vbi, & quādo, & quibus opus est, exponere possint. Qua sanè ratione Diuus [k] Basilius, atq; etiam [l] Origenes auctoritatem Traditionum Apostolicarum nō scriptarum probant, eandemq; exemplo Mosis confirmant, qui nec omnibus omnino loca omnia templi patere olim voluerit, *Probè gnarus*, inquit Basilius, *ei quod conculcatum est, & per se apprehendi potest, imminere contemptum: quod verò remotum est ac rarum; ei naturaliter quodammodo esse coniunctam admirationem.* Sic etiam Diuus Paulus delectum non mediocrem habebat earum personarum, quibus essent exponenda diuina mysteria, ne omnia promiscuè omnibus euulgarentur. [m] *Non iudicaui,*

In maiori veneratione haberi doctrinā, quæ non omnibus passim vulgatur.

k Lib. de Spir. sancto, c. 27.

l Homil. 5. in Num.

m 1. Cor. 2.

inquit, *me scire aliquid inter vos, nisi Christum & hunc crucifixum*: SAPIENTIAM *autem loquimur inter perfectos.* Quam etiam in docendo discretionem Timotheo cõmendat: [n] *Formam*, inquit, *habe sanorum verborum*, [o] *& quæ audisti à me per multos testes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui* IDONEI *erunt*, & alios docere. Atq; id ipsum diligenter monet Diuus [p] Dionysius. Neq; tamen idcirco volumus, vt doctrinæ cœlestis Traditiones perpetuò vulgaribus hominibus ignotæ sint: sed ne, si omnis doctrinæ ratio exposita scripto atq; in promptu passim sit omnibus, contemptui pateat. Alioquì, vt postea dicemus, neminem sanè, cùm id est opportunum, celat Ecclesia Traditionum mysteria.

n 2. Tim. 1.
o 2. Tim. 2.
p Cap. 1. Eccles. Hier.

Ex obscuritate Scripturarum colligi Traditionum necessitatem.

Huc accedit, quòd Scripturam, sicut superiùs demonstrauimus, obscuram esse voluit Spiritus sanctus, nec id sine magna ratione: nec verò expediebat, vt iidem sacri auctores in suos ipsi libros scriberent commentarios clariores. Oportuit igitur, vt Scripturæ sensus genuinos & proprios Apostoli saltem viua voce traderent, vt de aure in aurem ad posteros quosq; fideles deriuarentur. Denique & hac ratione ordo Ecclesiasticæ Hierarchiæ longè melius conseruatur, si quod ad doctrinam adeoq; religionem attinet, inferiores à Maiorum & doctiorum Traditione pendeant. Quæ mihi satis esse videntur ad congruentiam quidem Traditionum ostendendam.

Responsio ad 3. argum. hæreticorum.

EX QVIBVS etiam facilè tertium hæreticorum fundamentum refellitur. Nam quod aiebant, vix fieri posse, vt Traditione non immutetur atque corrumpatur tandem doctrina, id profectò friuolum est. Non enim humana tantùm industria & cura conseruatum iri in Ecclesia Traditiones Apostolicas putãdum est, sed eadem inprimis Spiritus sancti prouidentia singulari, qua regitur

Non esse timendum ne Traditione custodita doctrina vel intereat vel corrumpatur.

tur Ecclesia. Quocirca minimè timendum est, ne Traditionum doctrina intereat: non magis certè quàm ne Scripturam aliquando amittat Ecclesia. Quæ tamen ipsa, si humanam prouidentiam tantùm cogitaremus, facilè etiam ita posset interire, quómodo pleraque veterum tum Philosophorum, tum Ecclesiasticorum etiam auctorum monimenta interierunt. *Ita posse cōseruari Traditionem, sicut Scripturam.*

Ergo Deus, qui Traditionem fidei toto tempore legis naturæ absque vllis Scripturis conseruauit, nunc etiam & Scripturam & Traditionem haud difficilius conseruabit in Ecclesia perpetuò. Vt interim taceam, eas Traditiones fidei, quas habemus non omnino nullis in Scripturis modo conseruari. Exstant enim sparsim certè in veterum libris & Conciliorum voluminibus, definitionibusque Pontificum, vt postea dicemus. Sed tamen dicuntur viuæ vocis duntaxat Traditiones, quia ab Apostolis certè ita scriptæ non fuerunt, vt cæteri libri Canonici, sed solùm viua voce pronunciatæ. Quod autem Kemnitius inculcat, memoriæ etiam caussâ scripsisse Apostolos: id verò nihil planè Sectariorum caussam contra Traditiones iuuat. Quid enim obstat, quò minus & ad vsum memoriæ certiorem quędam Apostoli scripserint, & quædam etiam propter alias caussas (de quibus dictū est) viua tantùm voce tradiderint? *Traditiones Ecclesiasticas scriptis etiam conseruari.*

QVARTO loco Patrum, pro asserendis Traditionibus, auctoritas hæreticis opponenda est, vt illorum etiam fundamentum postremum, quod ex Patribus malè intellectis constituebant, ex iisdem Patribus refellamus. Diuus Dionysius Areopagita initio libri de Ecclesiastica Hierarchia expositurum se, quæ ad Hierarchicum Ecclesiæ ordinem spectant, præfatur, *secundum sacratissima eloquia & Traditiones.* Ex quo quidem genere pleraq; de *PROBATIO IIII. ex testimoniis Patrū.*

ritu

ritu & administratione Sacramentorum in illo deinceps libro docet, quæ nusquam sunt in sacris Bibliis scripta. [a] Clemens Romanus literas ad Corinthios scripsit: *Annuncians, quam in recenti ab Apostolis acceperat Traditionem*, vt de illo Diuus Irenæus disertis verbis testatur. [b] Ignatius: *Facilius*, existimauit, *posse confutari hæreses, si diligentius ac tenacius inhæreatur Traditionibus Apostolicis, teste Eusebio. Quas Traditiones* (inquit de Ignatio idem Eusebius) *cautionis gratia, etiam scriptas se asserit reliquisse.* Et tamen vsq; adeò Kemnitius Traditionum odio obcæcatus fuit, vt negauerit, Ignatium eo ipso sensisse aliquas Apostolorum Traditiones præter Scripturam necessarias esse ad perfectionem Christianæ religionis. Quomodo autem id non sensisse Ignatium probat? Cùm enim, inquit, sub titulo Traditionum non scriptarum multa peregrina & falsa obtruderentur Ecclesiis, Ignatius iudicauit, necessariam esse scriptam demonstrationem, quæ Traditiones verè essent Apostolicæ.] Hactenus tantùm de eo testimonio Ignatij Kemnitius. Qui an non euidentissimè potius sese ipse redarguit, & testimonium confirmat à nobis adductum pro Traditionibus? Si enim illæ Traditiones ab ipsis Apostolis iam scriptæ exstabant: quorsum Ignatius iudicauit necessarium esse, vt cautionis gratia, etiam scriberentur? Porro sæpe quoq; idem [c] Ignatius à Traditionibus est argumentatus. [d] Tertullianus similiter affirmat potius Traditione quàm Scripturis contra hæreticos agi oportere, ipseq; multas in alio loco [e] Traditiones Apostolicas (præsertim de Baptismo & Eucharistia) non scriptas asserit & enumerat. [f] Irenæus: *Traditionem*, inquit, *Apostolorum in toto mundo manifestatam in Ecclesia licet perspicere omnibus, qui vera velint audire.* Loquitur autem de Traditione, quam paulò antè [g] dixerat obiicien-

a Apud Irenæum lib. 3. cap 3.
b Apud Euse. lib. 3. hist. c. 36.

In examine sess. 4. Concil. Trident.

c In epist. ad Philadelph. & in epistol. ad Heronem.
d In lib. de Præscript.
e In lib. de Corona militis.
f Lib 3. cap. 3. initiò.
g Eodem lib. c. 2. in fine.

obiiciendam quoq; præter Scripturam hæreticis esse, vt [h] suprà etiam notauimus? Item inquit: [i] *Quid autem si neque Scripturas quidem Apostoli reliquissent nobis? Nónne oportebat ordinem sequi Traditionis quam tradiderunt iis, quibus committebant Ecclesias?* Quo certè loco de Traditione tantùm illa, quæ est in ipsa Scriptura sacra minimè loquitur, Irenæus: Siquidem apud quoscunque hæreticos etiam reperire licet ipsam Scripturam atq; adeò Traditionem, vt in Scriptura continetur. At veritatis Traditionem quam Irenæus hîc dicit esse in Ecclesia; in ea tantummodo (*quasi in quodam depositorio diuiti*) vt antea ibi dicit, ab Apostolis relictam esse censet. Ac est contra Kemnitij aliorumque Sectariorum cauillationes hoc loco obseruandum, ad Traditionum auctoritatem testimonio Irenæi, Tertulliani, & aliorum Patrum confirmandam, omnino nihil interesse, in quibus quæstionibus hi Patres putârint Traditiones Apostolicas hæreticis opponi debere: postquam certè constat, eos à Traditione argumentandum esse censuisse, non modò, vt illa in ipsis Scripturis continetur, sed maximè etiam, vt conseruatur testificatione communi Ecclesiarum & ministrorum Ecclesiasticorum, qui legitima serie in Apostolorum locū succedunt. Inde enim euidentissimè consequitur, sententiâ Irenæi, Tertulliani & aliorum Patrum, ea omnia dogmata necessariò recipienda esse, quæ communi illa testificatione ministrorū & Ecclesiarum, tanquam ab Apostolis accepta traduntur, siue illa quidem alioquî demonstrari etiam possint ex Scripturis, siue non possint. Nam si testificatio eiusmodi communis Ecclesiæ, iudicio Patrum, per se quoq; ipsa est infallibilis, idoneaque, vt inprimis præter Scripturam hæreticis opponatur: necesse est profectò, vt eorundem Patrum iudicio,

[h] Parte V. probatione 1. sub finem.
[i] Lib. 3. c. 4.

In testimoniis Patrum, quæ pro Traditionibus afferuntur, quid cōtra Sectariorū cauillationes obseruandum.

Dd certa

certa sint atque infallibilia quæcunque dogmata ab illa eadem communi Ecclesiæ testificatione tradantur. Quare diligenter animaduersa, cauillationes Sectariorum, quibus se in hac quæstione à quibusdam Patrum testimoniis expedire conãtur, facilè omnes refutari possunt.

[k] Lib. 2. ep. 3. ad Cæcili.

Porrò [k] Cyprianus aquam miscendam vino esse in calice ex Christi institutione probat: quæ tamen institutio nusquam scripta reperitur: licet Kemnitius (fortè somniãs) affirmet, mixtionis huius Traditionem scriptam exstare.

Kemnit. in examine sess. 4. Concil. Trid.

[l] Homil. 5. in Numer.

[l] Origenes: *Eucharistiæ*, inquit, *percipiendæ, vel eo ritu quo geritur, explicandæ, & eorum quæ geruntur in Baptismo, verborum gestorumq́; & ordinum, atq; interrogationum, & responsionum, quis facilè explicet rationem? Et tamen hæc omnia*, inquit, *implemus & exequimur, vt à magno Pontifice* (Christo) *& eius filiis* (Apostolis) *tradita & commendata suscepimus.*

[m] Tract. 29. in Matth.

Ac rursus in alio loco: [m] *Quoties hæretici*, inquit, *Canonicas proferunt Scripturas, videntur dicere; Ecce in domibus est veritatis. Sed nos illis credere non debemus, nec exire à prima & Ecclesiastica* TRADITIONE, *neq; aliter credere, nisi quemadmodum per successionẽ Ecclesiæ Dei tradiderunt nobis.* Item

[n] Lib. de Spir. sancto, c. 29.

[o] 1. Cor. 11.

[p] 2. Thess. 2.

Diuus [n] Basilius: *Apostolicum*, inquit, *arbitror esse, etiam in nõ scriptis Traditionibus perseuerare. Laudo enim*, inquit [o] Apostolus, *vos, quòd omnia mea meministis, & quemadmodum tradidi vobis Traditiones continetis, & obtinetis* [p] *Traditiones quas accepistis siue per sermonem, siue per epistolam.* Nec minus sanè vel luculenta, vel grauis in eundem locum Apostoli

[q] Homil. 4. in 2. epistol. ad Thessal.

Diui Chrysostomi oratio est. *Hinc patet*, [q] inquit, *quòd non omnia per epistolam Apostoli tradiderint, sed multa etiam sine literis. Eadem verò fide digna sunt tam illa quàm ista. Itaque Traditionem Ecclesiæ, fide dignam, putamus. Traditio est: nihil quæras amplius.* Hactenus Chrysostomus. Item [r] Augu-

[r] Li. 2. de Baptis. contra Don. c. 7.

stinus: *Multa*, inquit, *non inueniuntur in literis Apostolorum*,

rum, & tamen quia custodiuntur per vniuersam Ecclesiam non nisi ab ipsis tradita & commendata creduntur. Quod & sæpissimè Augustinus aliàs [f] repetit. Hieronymus passim contra Vigilantium Traditione nō scripta nititur. Itemque contra Luciferianos: vbi inter cætera hæreticos non esse rebaptizandos ait; *Quoniam ita*, inquit, *nostri tradidère maiores.* Ibi etiam Aduersario concedit, *multa in Ecclesia per Traditionem, quæ scripta non sunt, auctoritatem sibi præscriptæ legis vsurpare posse.* [t] Ambrosius quoq; idem omnino agnoscit. Et Orthodoxa est planè (ne omnes recenseam) illa Diui [v] Ioannis Damasceni sententia: *Multa*, inquit, *sine scripto nobis Apostoli tradiderunt.* Huc & Conciliorum auctoritas accedit, quorum quidem definitiones magna ex parte Ecclesiastica Traditione nituntur: vt præsertim videre est in septima Synodo generali. Cuius in actione septima Traditiones Ecclesiasticæ probantur. Itaque non immeritò huiusmodi etiam Traditionum assertio in Concilio Tridentino sub anathemate confirmata est.

f Vide suprà parte V. probatione 2.

t Serm. 34. qui est de quadragesima.

v Lib. 4 fidei Orthodoxæ, cap. 13.

Sessione 4.

Respōsio ad testimonia Patrum, quibus abutuntur hæretici cōtra Traditiones.

Nunc breuiter ad auctoritates Patrum, quas pro hæreticis quarto loco posuimus, respondendū est, quod facilè à nobis iam fieri poterit, quandoquidem eorundem ipsorum Patrum, quos perperam nobis obiiciunt Sectarij, testimonia pro Traditionum auctoritate clarissima protulimus. Igitur quod ad priorem locum Augustini attinet, de his ille rebus ibi loquitur, quæ ad personam Christi & gesta pertinebant, non de omnibus omnino Christianæ doctrinæ capitibus. In posteriori autem loco non est intelligendus excludere Traditiones, quas aliàs passim commēdat, sed sensus Augustini verborum est, in rebus fidei controuersis argumentandum esse ex Scripturis, vel ex iis principiis certè, quæ eandem cum

Vide suprà in argumento hæreticorū 4.

Scripturis, hoc est, quæ diuinam habent auctoritatem, non ex aliis vanis aut rationibus aut coniecturis. Atque eadem Diui Hieronymi mens est. Nam si is Traditiones alias, præter vanas, quæ cum veritate Scripturarũ & doctrinæ Ecclesiasticæ pugnãt, reiicere voluisset, nunquam Ecclesiastica Traditione aduersum Luciferianos & Vigilantianos passim, vt fecit, egisset. Tantundem de Origene dictum sit. Non enim is de earum Traditionum fide dubitat, quas Scriptura commẽdat, hoc est, quas Ecclesia legitimè recipit, sed de aliis argumentis, quæ diuina non nituntur auctoritate. Atque, vt superiùs etiam notabam, quemadmodum Theologi dicere solent, cùm in Scriptura vni tantùm diuinæ personæ attribuitur aliqua absoluta perfectio, non excludi ab ea perfectione personas alias eiusdem naturæ, sed tantummodo creaturas: ita Patres, si quãdo solius Scripturæ auctoritatem idoneam esse ad fidem faciendam pronũciant; Traditiones ab Ecclesia receptas, quæ eiusdem sunt cum Scriptura auctoritatis, nempe diuinæ, minimè excludi volunt, sed alia humana priuatæque auctoritatis vel testimonia vel argumenta. In quam planè sententiam Augustinus inquit: Non audiamus: Hoc DICO, Hæc DICIS. Sed audiamus: Hæc dicit DOMINVS. Atq; eo sanè modo & Constantini testimonium, quod in illo quarto hæreticorum fundamento referebamus, & à Caluino inprimis vrgetur, accipi debet. Vbi tamen, textus Theodoreti non habet *plenè* sicut Caluinus recitat, sed *planè* (σαφῶς). Et verò, vt rectè Melchior Canus notat, licet Constantinus aliquid illa oratione asseruisset falsum, tamen non propterea debuisset illico à Concilij Patribus interpellari. Dissimulant enim illi prudenter aliqua, quæ non sunt definitionibus fidei factura aut detractura fidem.

Parte V. probatione 2.

August. lib. de vnit. Eccl. c. 3. Similiter loquuntur Hieronymus in Psalm. 86. Chrysost. homil. 13. in 2. Corint. &c.

Theodor. li. 1. cap. 7.

Lib. 3. de locis cap. vlt.

RESTAT

III.

Traditio verè Apostolica quomodo dignoscēda: quam ad rem 4. assignātur Regulæ.

RESTAT nunc, vt breuiter expediamus postremum illud caput de Traditionibus propositū, qua videlicet ratione certò dignosci queat Apostolica Traditio. Quā ad rem quatuor quasi viæ certissimæq; Regulæ communiter tradi solent. Prima est in Ecclesiæ auctoritate sita. Nam si quid illa tanquam Apostolicam Traditionem recipit; idque fidelibus omnibus, vt credatur proponit, sine vlla dubitatione pro Apostolica Traditione recipiendum est. Sic Patres in septima Synodo imaginum venerationem, vt ab Apostolis traditam probauerunt. Quod si verò obiicias: Ecclesiam ex Apostolica Traditione iudicare debere, tāquam ex vna quadam definiendi Regula; ac proinde illius munus non esse, quæ sit Apostolica Traditio determinare: facillimè id quidem expeditur. Sicut enim Ecclesia ex Scriptura iudicat, nec tamen ideò (vt suprà declarauimus) incommodum est, illam ipsam quoque, quæ sit Scriptura sacra, determinare; ita etiam nullum incommodum censeri debet, quod eadem Traditiones Apostolicas iudicet, ex quibus fidei controuersias determinet. Vtrumq; enim Spiritu sancto suggerente certissimè facit.

Regula I.

7. Synod. acti. 6.

Non esse incommodum, quòd Ecclesia iudicet de auctoritate ipsius Traditionis, ex qua item determinare cōtrouersiam debet.

Regula II.

Secunda Regula sumitur ex Patrum sententia concordi, idque dupliciter. Vno modo, si illi omnes recipiant dogma aliquod, tanquam de fide, contrariumque damnent vt hæreticum. Altero modo, si expressè etiam asserant, sententiam aliquam, seu institutum, esse Apostolicam Traditionem. Quod enim alterutro modo aut vtroque illi asseuerant, nec in Scripturis alioquî est expressum; credendum est, ex Traditione manare Apostolica. Non enim possunt omnes errare, vti paulò pòst ostendetur. Ac priori quidem modo sententiā Patrum per Traditionem constat perpetua virginitas sanctissimę

Dei matris Mariæ. Posteriori autem veneratio imaginum, Apostolicum Symbolum, & id genus alia.

Regula III.

Tertia Regula est, communis consensus fidelium, si quid illo approbari constat, quod alioquî Scriptura non tradit; præsertim si maius quiddam & excellentius id est, quàm vt humana auctoritate constitui potuerit. Quæ enim eiusmodi sunt, credendum est, Apostolos diuinitus inspiratos Ecclesiæ tradidisse. Quo sanè pacto per Traditionem probari potest auctoritas, quam habet Ecclesia dispensandi in votis & relaxandi iuramenta. Itemque diremptio matrimonij rati per votum solenne religionis, &c.

Regula IIII.

Lib. 4. de bapt. contra Donatist. c. 24. Vide etiã epist. 118. ad Ianu. c. 5. vbi insolẽtissimam insaniam esse dicit de iis rebus disputare, quas vniuersa Ecclesia vsurpat.

Lib. 3. de locis, cap. 4.

Quis illarum quatuor Regularum sit vsus.

Quarta eaque latissimè patens Regula est, quam Diuus Augustinus, magno Orthodoxorum omnium consensu, tradit: *Quod vniuersa*, inquit, *tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi ab Apostolica auctoritate traditum, rectissimè creditur.* Ac ratio est manifesta. Quia si ante quemcunque vel Patrem vel Concilium mentio alicuius vel dogmatis vel instituti facta in Ecclesia est, initium sine dubio habuerit oportet ab Apostolis. Huius generis sunt ordines minores, Ieiunium quadragesimæ, & similia, de quibus rebus rectè mihi inter cæteros Melchior Canus scripsisse videtur.

Illud tantummodo hoc loco addam: quum dicimus, quatuor has esse Regulas cognoscendarum Traditionum, non hoc ita intelligendum esse, quasi velimus aliquas esse Traditiones, quæ tantùm ex vna vel ex altera eiusmodi Regularum constent (constant enim ferè omnes ex illis omnibus) tantùm volumus, quamlibet earum Regularum esse ad Traditionem Apostolicam cognoscendam per se sufficientem. Quo fit, vt eo certiores sint Ecclesiæ Traditiones, quòd ex illis Regulis

lis

lis ferè omnibus sunt compertæ. Atque hæc quidem de Traditionibus nunc sufficiant.

DE CONCILIIS.

DEINDE dicendum est de Conciliis, primùm, quæ illorum sit ratio & varietas, tum quanta auctoritas in definitione fidei.

I. *Conciliorum ratio & varietas.*

SYNODI vel Concilij nomine intelligimus generatim loquendo Episcopos vel Sacerdotes in vnum locum conuenientes ad constituendum de negotiis Ecclesiasticis, quæ ad religionem pertinent, hoc est, de fide aut cultu, aut moribus. Porro Conciliorum triplex genus est. Alia sunt Oecumenica siue vniuersalia. Alia prouincialia. Alia Episcopalia.

Concilia vniuersalia.

VNIVERSALIA Concilia dicuntur ea, quæ coguntur summi Pontificis auctoritate, præcipuos Ecclesiæ Prælatos, hoc est, Episcopos, & iis superiores Antistites conuocantis. Nec verò est opus, vt omnes omnino euocet; multoque minus, vt omnes veniant. Satis fuerit magnam partem illorum euocari atque congregari, vt rectè [a] Canus & Ioannes à [b] Turrecremata declarāt. Potest autem ac solet Pontifex alias graues personas Ecclesiasticas (cuiusmodi sunt Generales religionum) vt in Concilio sententiam dicant accersere, tametsi Episcopi non sint. Itemq; adhibentur alij docti viri Ecclesiastici, tantùm vt de rebus tractandis disserāt. De quibus & aliis id genus rebus, quæ ad formam ac modum Concilij vniuersalis pertinent, copiosè sanè ac diligenter scriptum est à [c] Turrecremata. Quod autem volunt Sectarij Laicos etiam homines sacrarum literarum peritos in Concilio vniuersali adhibendos esse, id quidem prolixa refutatione non indiget.

[a] Lib. 5. de locis c. 2.
[b] Lib. 3. de Eccles. c. 16.
[c] Lib. 3. de Eccles. cap. 6. & seq.

Quid

Laicos non esse adhibendos in Concilio. Quid enim à ratione magis alienum sit, quàm si vbi agitur de discernendis doctrinæ pascuis salutaribus ab noxiis, iudicium ea de re ipsis ouibus committatur? Pastorum hoc certè proprium munus est. Quam ob rem Diuus Paulus officium Pastoris & Doctoris cõiunxit: [d] *Alios dedit*, inquit, *Pastores & Doctores.* Et ipse Dominus per Ieremiam: [e] *Dabo*, inquit, *Pastores, & pascent vos scientia & doctrina.* Itemq; in [f] Deuteronomio: *Si difficile & ambiguum apud te iudicium esse perspexeris, venies ad sacerdotes* (ad sacerdotes inquit) *Leuitici generis, &c.* Denique perpetua quoque fuit in Ecclesia Christiana consuetudo, vt Prælati tantùm maiores ad Concilium euocarentur, quemadmodum eruditè ostendit [g] Turrecremata. Iam Concilia *Prouincialia* sunt, quæ congregantur auctoritate Metropolitani vel Primatis euocantis Episcopos vnius prouinciæ aut regni. *Episcopalia* verò, quæ auctoritate Episcopi conuocantis sacerdotes suæ diœcesis.

d Ephes. 4.
e Ierem. 3.
f Deuter. 17.
g Lib. 3. de Eccles. c. 12.
Concilia prouincialia.
Episcopalia.

II. *Conciliorum quanta auctoritas sit. Respondetur ei quæstioni duabus assertio.*

His ita breuiter positis quæstio huius loci propria ac præcipua est, qualem & quantam auctoritatem habeant Concilia in iis rebus, quæ ad fidem spectant, determinandis? Cui quæstioni breuiter duabus assertionibus responderi potest.
1. Prima. Nullum Concilium infallibilem auctoritatem definiendi per se habet seclusa Romani Pontificis approbatione.
2. Secunda. Accedente Romani Pontificis confirmatione Concilium quoduis est infallibile.

Nullum Concilium esse infallibile sine Romani Põtificis approbatione. Probatio I. Primam assertionem ea ratione manifestè probamus, quòd aliqua Concilia etiam vniuersalia per Pontificem non confirmata quandoque errauerunt. Vt Ephesinum secundum cum Dioscoro, à Leone quidem indictum, sed non confirmatum. Item Basiliense sub Eugenio quarto, vt infrà videbimus. Item Ariminẽse, sexcentorum

torum Episcoporum cum Arrio; & Constantinopolitanum sub Leone Imperatore, trecentorum Episcoporum. Quanquam neque hæc duo postrema, Romani Pōtificis auctoritate congregata sunt; vt neque quoddam aliud Pisanum, quod à Schismaticis quibusdam Cardinalibus congregatum fuit anno Domini 408. Atque ita ex ea etiam parte facilius eiusmodi Concilia errare potuerunt. Concilium enim vniuersale, quod à Pontifice, vniuersalis Ecclesiæ Pastore, non indicitur, ne Concilij quidem nomine dignum est, sed Conciliabulum potius est appellandum, vt ait [h] Pelagius Pontifex. Etenim ab omni ratione alienissimum est, vt de iis rebus, quæ ad vniuersam Ecclesiam pertinent, cum auctoritate agatur, nisi ex eius præscripto, qui præest Eclcesiæ vniuersæ.

[h] Distinct. 17. Can. Multis.

Pobatio II.

Ac EXSTANT præterea pro eadem illa assertione plurima testimonia nō modò veterum Pontificum, sed etiam ipsorum Conciliorum ac aliorum Patrum, quorum plerasque sententias suprà in confirmatione Primatus Romani Pontificis allegauimus. Peculiariter id afferunt, [i] Alexander primus, [k] Sixtus primus, [l] Anicetus, [m] Zepherinus, [n] Calixtus, [o] Marcellus, [p] Melchiades, [q] Iulius primus, [r] Damasus, & alij eiusmodi antiqui Pontifices, vel gloria martyrij vel sanctitatis atq; doctrinæ laude ita clari, vt illorum hac de re testimonium, quasi ambitiosè atque falsò & temerè propriam tantùm caussam egerint, à nemine sine summa leuitate reiici possit: maximè cum illis id palam docētibus nullus illis temporibus Scriptor Catholicus, tanquam falsam sibi dignitatem arrogarent, contradixerit. Idemq; asseritur in [s] septima & [t] octaua Synodo generali, & in Synodo Romā. sub [v] Symmacho, itemq; in alia Romana sub [x] Damaso, & in Concilio [y] Florentino, &c. Et verò Concilium Nicænum à

[i] Epistol. 1.
[k] Epistol. 2.
[l] Epistol. 1.
[m] Epist. 1.
[n] Epist. 1.
[o] Epist. 1.
[p] In epist. vnica decretali.
[q] Epist. 1. & 2.
[r] Epist. 3. c. 2.
[s] Acti. 6. tomo 1.
[t] Acti. 1. & 7.
[v] Distinct. 96. cap. Bene.
[x] Lib. 5. hist. trip. c. 29.
[y] In Decreto super vnione Iacobinor.

Syluestro Pontifice: Constantinopolitanum primum à Damaso: Ephesinum à Cælestino: Chalcedonense à Leone: Omnia deniq; quæcunq; in Ecclesia habuerũt auctoritatem, à Romano Pontifice cõfirmata sunt, vt superiùs etiam cõmemorauimus. Quod etiam testatur [z] Paschalis Papa: *Omnia*, inquit, *Concilia per Romanæ Ecclesiæ auctoritatem, & facta sunt, & robur acceperunt.* Et [a] Symmachus de prouincialibus Concilijs à Pontifice non confirmatis ait: *Quòd quia non habent præsentiam*, id est, auctoritatem, Pontificis, *valetudinem perdiderunt.* Qua de re multa sanè eaq; luculentissima testimonia cõgessit in sua summa de Ecclesia Ioannes à [b] Turrecremata.

z Ad Archiepisc Panorm. & refertur, de electiõe, cap. Significasti.
a Distinct. 17. Can. Concilia.
b Li. 3. de Eccles. cap. 32. 33. 34.

Probatio III.

Sine Pontificis auctoritate nihil posse infallibiliter definiri in Ecclesia.

Postremo eadem assertio facilè probatur ex his, quæ suprà de Romani Pontificis primatu cõstituimus: ex quibus ita formo rationem. Eius tantùm est controuersias fidei cum auctoritate infallibili determinare, cuius est in Ecclesia suprema post Christum potestas spiritualis. Sed suprema hæc potestas, Romani duntaxat Pontificis est, non autem vllius Concilij etiam vniuersalis secluso Pontifice. Ergo solius Pontificis siue per se, siue conuocato ad id etiam Concilio, est infallibiliter determinare controuersias fidei, non autem vllius Concilij per se, secluso Pontifice.

Munus infallibiliter definiendi solius auctoritatis in Ecclesia supremæ esse, probatur.

Maiorem huius rationis propositionem confirmo primò. Nam Christi promissiones, quibus ille pollicitus Ecclesiæ est cognitionem omnem veritatis, satis superque adimplebuntur, si per supremam in Ecclesia potestatem, controuersiæ omnes fidei cum auctoritate infallibili definiri possint. Frustra igitur ac sine fundamento in alio vel aliis, qui potestatem eiusmodi in omnes fideles supremam non habeant, infallibilis ea auctoritas assereretur. Deus enim, vt non deficit in necessariis rebus,

1.

bus,

bus, ita nec illius prouidentia superuacaneè abundat. Secundò probatur eadem propositio. Quoniam infallibilis definitio fidei vniuersam obligat Ecclesiam, hoc est, omnes omnino fideles. Ergo munus infallibiliter definiendi solius potestatis in Ecclesia supremæ est. Tertiò. Quia definitionem fidei infallibilem etiam ille debet recipere, qui supremam in Ecclesia potestatem habuerit; ergo non potest illa fieri per aliquem vel per aliquos inferiores, qui scilicet potestatem eiusmodi supremam nō habeant. Perabsurdum est enim, vt superior teneatur id decretū acceptare, quod nec ipsemet, nec aliquis se superior faciat, sed is potius qui illo inferior sit, & de cuius proinde facto iudicandi auctoritatem ipse habeat. 2. 3.

Supremam post Christum auctoritatem in solo Romano Pontifice esse.

Iam confirmo similiter propositionē alteram minorem, videlicet solum Pont. Romanum præditum esse suprema post Christum potestate in oēs fideles. Nam quod ipse certè Rom. Pontifex supremam potestatem habeat, suprà probatū est, cùm & Euangelij & omnis antiquitatis testimoniis ostendimus, pręfecisse Christum Petrū eiusq; successores vniuersæ Ecclesiæ. At nō sunt nec esse possunt in Ecclesia duæ supremæ potestates tales; hoc est, nequeunt esse quasi magistratus duo, quorū quilibet per se supremam in omnes omnino fideles potestatē habeat. Solùm igitur Romanū Pontificem habere eiusmodi potestatem supremam, confitendum est. Etenim, si duæ tales essent potestates supremæ; quælibet illarū, & neutra illarum esset suprema: quod ne intelligi quidē potest. Quælibet: quoniam ita tu certè poneres. Neutra: quoniā vnaquæq; haberet alterā se superiorem, siquidem altera etiā esset simpliciter suprema, hoc est, super omnes omnino oues pertinentes ad Christi ouile, qualē certè potestatē superiùs probatum est Petrum & eius successores habere.

 Atq;

a Li. 5. de Eccles. cap. 28. & 44.
b Libris tribus de eo argum.
c In tract. de auctoritate Pont. & Concilij cap. 7. & seq.

Atq; hinc profectò illorum auctorum sententia manifestè reuincitur, qui Concilium vniuersale Pontifice superius faciunt. Pugnant enim illi reuera (licet non aduertentes) cum certissima fide de Diui Petri ac Romani Pontificis in Ecclesia primatu. Refellunt autem eam opinionē copiosiùs Ioannes [a] Turrecremata & [b] Franciscus Turrianus, & [c] Caietanus, qui mihi quidem his de rebus admodum eruditè scripsisse videtur.

Quodlibet Cōcilium accedēte Pōtificis auctoritate esse infallibile.

NVNC prima assertione probata, facilè ex eodem fundamento cōfirmari poterit secunda, videlicet quodlibet Concilium, accedente approbatione Pontificis, esse infallibilis auctoritatis. Nam auctoritas Pontificis ad definiendum, infallibilis est, vt suprà copiosè ostendimus. Sed Concilium, quod Pontificis auctoritate confirmatum est, Pontificis auctoritatem habere censetur; siue illud generale, siue prouinciale, siue Episcopale sit. Egro quoduis Cōcilium à Pontifice confirmatum infallibile est, siue infallibilem auctoritatem habet. Atq; hoc ipsum ostendit perpetua Ecclesiæ traditio & vsus. Etenim illi semper in Ecclesia hæretici sunt habiti, qui Conciliis à Pontifice confirmatis (cuiuscunque generis ea fuerint) damnati sunt.

d Lib. 5. de locis, cap. 5.

Auctoritas infallibilis Pont. Ecclesiæ, & Cōcilij, vna & eadem est.

Porro ex hac assertione sequitur, verum omnino esse illud, quod suprà de Ecclesia circa septimam eius proprietatem diximus, & animaduertit etiam rectè [d] Melchior Canus: videlicet, eandem prorsus auctoritatem infallibilem ad definiendum esse illam, quæ Pontifici summo, & quæ Ecclesiæ Catholicæ, & quæ Conciliis tribuitur. Neque enim putandum est, auctoritatem vnam infallibilem habere Pontificem, alteram Ecclesiam, alteram Concilium. Id non ita est. Quin imò illa ipsa auctoritas, quæ in vno Pontifice residet; auctoritas etiam dicitur

tur eſſe Eccleſiæ; quippe cùm Eccleſia nimirum quoddam quaſi corpus ſit, cuius caput eſt Pontifex, vt proinde in ea quoq; eſſe meritò cenſeatur illa auctoritas, quæ in ipſius eſt capite. Atque eadem item Pontificis auctoritas, Conciliorum auctoritas eſſe dicitur, quatenus eorum acta & determinationes ille confirmauit. Itaque Conciliorum auctoritas, vt eſt quidem infallibilis, non alia quædam auctoritas eſt per ſe diſtincta ab auctoritate Pontificis, ſed eadem planè, vno quodam modo vſurpata ex multis, quibus, vt infrà docebimus, poteſt Pontifex ſuam infallibiliter definiendi auctoritatē exercere.

Quæ ſint Concilia Pontificis auctoritate cōfirmata.

Quæret autem hîc aliquis, Ecquæ ſint Concilia per Pontifices confirmata? Reſpondeo, ex vniuerſalibus quidem illa confirmata ſunt, quæ in Tomis ipſis Conciliorum referuntur, Baſilienſi excepto. Cuius vitia & defectus à [e] Turrecremata & à [f] Caietano demōſtrati ſunt. Præterea pleraque Concilia Romana ſunt Romæ per Pontifices ipſos celebrata, quæ proinde Pontificis quoque auctoritatem habēt. Quin etiam licet non conuenerint in eiuſmodi aliquibus Romanis Conciliis Epiſcopi variarum prouinciarum, tamen ratione Pontificiæ auctoritatis, quæ vniuerſalis eſt, vniuerſalia quodammodo dici poſſunt: vt notauit [g] Turrecremata. Quod verò attinet ad alia prouincialia Concilia Epiſcoporū, primùm quædam ex illis ſunt expreſsè per Pontifices confirmata. Vt Concilia Carthaginenſia & Ancyritanum, Neocæſarienſe, Gangrenſe, Sardicenſe, Africanum, à [h] Leone quarto. Sicut etiam [i] Trullana quoque Synodus, quæ aliàs quiniſexta dicitur, quædam Concilia prouincialia probauit. Deinde reliqua Concilia prouincialia antiqua, quę ad communem quidem Eccleſię notitiam peruenerunt, neq; reprobata ſunt, ſed potius in vſu ac vene-

Ee 3 ratione

[e] Lib. 3. de Eccleſ. c. 100.
[f] In tract. de auct. Pont. & Concilij, c. 8.
[g] Lib. 3. de Eccleſ. cap 3.
[h] Diſtinct. 20. Can. de libellis.
[i] In Canonib. additis ad VI. Synodū, Can. 2. De quibus Canonib. lege Franciſcū Turrianū, in tractatu de 6. & 7. Synodo, & Canū lib 5. de locis c. vlt. ad 5. argū. & Bartholomæum Carrancam in ſummula Cōciliorū, de Cano ib. Trullanis.

ratione apud omnes habētur; tacitè hoc ipso ab Ecclesia approbata censeri possunt, vt rectè [1] Canus notat. Iam verò ex Episcopalibus Conciliis vnum illud fertur per sedem Apostolicam expressè confirmatum esse, nimirum Complutense sub Alfonso Carillo Archiepiscopo Toletano, in quo errores damnati sunt cuiusdam Petri Oxomensis, qui de clauibus & de pœnitentię Sacramento falsò docebat. Fuit autem Synodus hæc per Sixtum quartum confirmata. His ita explicatis, argumenta quædam diluenda sunt, quæ cōtra primam assertionem probare videntur, Concilium saltem vniuersale per se infallibiliter posse sine Pontificis auctoritate definire.

[1] Lib. 5. de locis, cap. 4.

Cōfutatio quorundam argumentorum pro Conciliorū infallibilitate seclusa Pontificis approbatione.

ARGVM. I.

PRIMVM argumentum. Concilium vniuersale Ecclesiam totam repræsentat, vt definiuit Martinus V. in fine Cōcilij Constantiensis; hoc est, tenet veluti vicem totius Ecclesiæ, quæ non potest videlicet alio modo cōgregari, nisi quatenus Prælati cōueniunt vice atq; loco fidelium omnium. Sed vniuersalis Ecclesia errare non potest. Ergo neq; vniuersale Concilium, quod virtute nimirum est quasi tota Ecclesia. Atq; id rursus confirmatur. Nam saltem quando Concilio intersunt Legati Pontificis, nihil videtur deesse, quo minus Concilium habeat tanquam totius Ecclesiæ auctoritatem. Tunc igitur certè confirmatio Pontificis necessaria non erit.

Respondetur.

Concilium sine capite non repræsentat perfectè ipsam Eccle.

Respondendum est, secluso Pontifice Conciliū ἀκέφαλον non repræsentare perfectè totā Ecclesiam, ac proinde errare illud posse. Deinde, si maximè concederemus Concilium ἀκέφαλον Ecclesiā simpliciter repræsentare, tamen ex ea re solum consequetur, omnes Patres Cōcilij ad vnum vsq; errare nō posse, sicut nec errare possunt simul omnes fideles. At posset tamen nihilominus errare maior illorum pars, atq; adeò ipsum etiam Concilium,

quippe

quippe cùm ex sententia maioris partis congregatorum decreta Concilij confici soleant. Ita sanè respondet ad hoc argumentum [a] Melchior Canus. Sed prior mihi responsio magis placet, quæ est doctissimi [b] Caietani.

[a] Lib. 5. de locis Theolog. cap. 5.

[b] In tract. de auct. Pont. & Concil. c. 9.

Ad confirmationem verò eius argumenti cum distinctione respondendum est. Nam si Legati sequuntur instructionem & quasi conceptam iam ante definitionem Pontificis, quam ab ipso prius acceperint; tunc sanè eo ipso, quod Concilium habeat auctoritatem Legatorum, habet etiam ipsius Pontificis, ac proinde errare nequit: Si autem talem à Pontifice instructionem nondum illi acceperunt, aut eam nō sequuntur, errare Concilium ipsis etiam cōsentientibus, potest. Quia vt [c] Turrecremata & [d] Canus rectè docent, potestas ipsa Pontificis ad infallibiliter definiendum delegari aliis nequit. Quare ante Pontificis confirmationem minimè constat esse rata Concilij decreta.

[c] Lib 5. de Eccles. cap. 6. 8. & 58.

[d] Lib. 5. de locis, cap. 5.

SECVNDVM argumentum. Si infallibilitas omnis Conciliorum à Pontifice pendet; frustra igitur illa coguntur; siquidem æquè certò ab ipso Pontifice solo posset res definiri. ARGVM. II.

Respondetur, nequaquam propterea frustra institui Concilia. Quô enim maior in illis inquisitio firmamētorum veritatis fit, ex pluriumq; sententia decernitur, cò in iis rebus, quas cum Cōcilio definit Pontifex, plus est momenti ac ponderis, vt ipsi certè homines sibi persuadere possint, verum atq; ratum id esse, quod tanto studio atq; diligentia adhibita, tantoq; consensu definitur. Quare omnino est *saluberrima in Ecclesia* (vt prçclarè D. Augustinus inquit) *Conciliorum auctoritas*, sapienterq; facit Pontifex, si cùm ita vel hçreticorum pertinacia, vel alia grauis caussa postulare videtur, nō nisi conuocato Concilio rem esse definiendam existimat.

Respon.

Quam ob caussam in Concilio res definiātur.

TER-

ARGVM. III. Matth. 18.

TERTIVM argumentum. Christus ait: *Vbi fuerint duo aut tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* Ergo multò magis vbi tam multi congregantur.

Respon.

Explicatur locus ille: Vbicunq; sunt duo vel tres, &c.

Verùm hoc facillimè expeditur. Non enim ad infallibilem certitudinem alicuius sententiæ, in quam plures in nomine Christi consentiant, locus hic Euangelij propriè accommodari debet, sed ad efficaciam consensionis plurium ad id impetrandũ quod vnanimiter in Christi nomine petunt, si id quidem ad eorum salutem expediat. Secùs enim, non modò ex illo loco probabitur, infallibilem esse sine Pontificis assensu definitionem Concilij vniuersalis, sed etiam prouincialis, imò & Episcopalis, imò & aliorum quorumcunq; duorum aut trium in nomine Christi conuenientium ad aliquid statuendum.

Quomodo ad Concilij certitudinem ille locus accõmodari possit.

Quod si ad Concilij etiam congregationem, quæ maximè fit in Christi nomine, cum Euangelij locum accommodare velimus; dicam equidem, eatenus Concilij Patribus Christum sua prouidẽtia adesse, vt eorum doctrina atque definitio per Pontificem confirmetur, si vera fuerit, sin autem falsa, per eundem corrigatur.

ARGVM. IIII.

QVARTVM argumentum. Patres Concilij vniuersalis pronunciant de rebus fidei tanquam iudices: Nempe cùm dicunt: *Ita statuit sancta Synodus. Qui aliud dixerit, anathema sit, &c.* Infallibiliter igitur pronunciant. Quod ea ratione confirmari potest; quia Ecclesia certè vniuersa tenetur eos audire, si vt iudices in vniuersali Concilio (quod iam ostensum est) pronunciant; ac proinde, si non illi infallibiliter pronunciarent, tota Ecclesia ipsos audiendo posset imò teneretur errare. Quod absurdissimũ est. Item, quia si vt Iudices pronunciant de fide; ergo ex auctoritate diuina pronunciant. Humana enim auctoritas non videtur per se tantum valere, vt fidei materiam

deter-

determinare ipsa possit. Quod si auctoritate diuina Concilij vniuersalis Patres pronunciant; consequitur certè, infallibiliter eos pronunciare: Siquidem non potest ab auctoritate diuina prodire vlla falsitas. Accedit quòd si Patres per se non definiunt infallibiliter, minimè ipsi, Iudices esse controuersiarum fidei, censeri debebunt, sed quasi quidam tantùm Pontificis Consiliarij, quorũ munus videlicet sit Pontifici proponere quidnam esse definiendum videatur. At sunt omnino Iudices, vt antè probatum est. Infallibiliter igitur ipsi definiunt.

Respondeo. Quod Patres statuant in Concilio vt Iudices, non est sanè negandum. Hinc tamen non illico sequitur, ipsos infallibiliter per se definire. Nam quod primò ad eius rei confirmationem obiiciebatur, Ecclesiam vniuersam debere eos audire, id verò non ita est, donec per confirmationem Pontificis innotescat, eos verè definiuisse. Ea verò Pontificis confirmatio cùm accesserit, iam tum vniuersa Ecclesia debebit Concilij decreta recipere, non modò quatenus Pontificis decreta sunt, sed etiam quatenus Concilij quoq; Patrum auctoritatem habent. Porro auctoritas hæc Patrum, per quam scilicet de fide pronunciant, nõ est (vt deinde obiiciebatur) propriè diuina, quæ scilicet in assistentia peculiari Spiritus sancti ad definiendum, quam ipsi per se Patres habeant, consistat: Sed est humana Ecclesiastica, deriuata quidem à diuina & concessa illis à Pontifice, vt ipsi nimirum soli possint ritè atque ex ordine ad totius bonum Ecclesiæ iudicare de rebus fidei, atque adeò ita demum ad credendum Ecclesiam vniuersam obligare, si iudicium suum fuerit Pontificis approbatione confirmatum. Vt verò ita dependenter à sententia summi Pontificis, definiant

Respon.

Patres in Concilio, tanquam Iudices, statuere.

Quaratione intelligi debeat.

illi res fidei, satis ipsis est auctoritas illa Ecclesiastica, nec per se opus habent infallibili assistentia diuina.

Quæstionē esse de nomine, vtrum Concilij Patres sint quasi Consiliarij Pontificis in definiendo.

Quod si propterea, quod Pontifex huiusmodi Patrū opera atq; iudicio in determinanda fidei sentētia vtitur, idcirco quis putet Pontificis quasi Cōsiliarios eos appellari posse, non est de vocabulo magnoperè laborandum. Nam neq; eiusmodi certè appellatio fundamento prorsus careret: siquidem sæpe dicitur Pontifex hoc aut illud statuere sancto *approbante* Concilio. Quæ cùm ita sint, facilè conciliari hoc in loco possunt opiniones duæ, quas [a] Canus tanquam dissidentes cōmemorat. Vna est, Concilij Patres esse Pontificis Consiliarios in fidei negotio. Altera, eosdem esse sanè Iudices. Vtrumque enim verum est diuersa ratione, vt ex dictis intelligi potest.

[a] Lib. 5. de locis Theolog. cap. 5.

ARGVM. V.

QVINTVM argumentum. Concilij Patres asserunt se in *Spiritu sancto legitimè cōgregari*: itemq; statuunt *sub anathemate, &c.* At nisi infallibiliter per se definiunt, arroganter id quidem ab illis vel dici vel fieri videri posset. Aut sunt igitur arrogantes, quod putandum non est, aut infallibiliter profectò definiunt.

Respon.

Respondeo. In Spiritu sancto legitimè congregari Concilium non aliud est, quàm omnino placere Deo, vt ex pręscripto Pontificis conueniant Patres ad decernendum, eisq; proinde Spiritum sanctū assistere, vt per Pontificem postea, vel confirmantem vel emendantem eorū decreta, infallibiliter de veritate doceantur. Quod verò statuunt sub anathemate, faciunt quidē hoc illi, vt quantum est in se astringant hac ratione magis obligationem eam, quam sperant per Pontificis futuram confirmationem, robur habituram. Et verò Concilia olim nisi prius accepissent sedis Apostolicæ decretum, controuersias fi-

Quidnam sit, Cōcilia in Spiritu sancto legitimè congregari.

dei

dei non definiebant, vt ostendit [b] Turrecremata. Quod [b] Lib. 3. de Eccles. c. 33.
ipsum magno argumẽto est, verissimum id esse quod do-
cemus, Concilij vniuersalis decreta ante Pontificis con-
firmationem non habere certitudinem infallibilem.

Sextum argumentum. Suprema potestas clauium Argum. VI.
non Pontifici, sed Ecclesiæ ipsi propriè collata à Christo *Obiectio quòd claues sint data, non nisi ipsi Ecclesiæ: Confirmatur.*
est. Ergo Cōcilium vniuersale, quod est vice Ecclesiæ, in-
fallibiliter potest definire sine Pontifice. Id autem multis
sanè modis probatur. Primò, auctoritate D. Augustini, 1.
qui sæpe affirmat Ecclesiæ datas illas claues esse, cùm da- Vide suprà parte VII. circa locū Matt. 16.
tæ sunt D. Petro. Secundò. Quia in Euangelio Matthæi
Apostolis, qui repræsentabant Ecclesiam, sine exceptio- 2.
ne dicit Christus: *Quodcunq; ligaueritis, &c.* Quare videtur Matth. 18.
Ecclesia etiam in Pōtificem ipsum habere ligandi & sol-
uendi potestatem. Tertiò, quia ibidem quoque Christus 3.
omnem illum, qui frater censeri potest, subiecit Ecclesię,
atque adeò etiam ipsum Diuum Petrum cùm dixit: *Si
peccauerit in te frater tuus, &c.* Et tandem: *Si Ecclesiam non
audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus.* Quartò, quia 4.
ipsum etiam Petrum remittit ibi ad Ecclesiam, cùm non
minus illi, quàm discipulis aliis præcipit: *Dic Ecclesiæ.* Itaq;
ipse postmodum interrogat: *Domine, quoties peccabit in me
frater meus, & dimittã ei.* Quintò, quia Ecclesia potest Cō- 5.
cilium congregare sine Pontifice. Vt si quando Pontifex
aliquis non sine controuersia pro Pontifice haberetur.
Quemadmodū euenit tempore Concilij Cōstantiensis:
vel si fortè esset hæreticus. Quo casu posset ille etiam ab
Ecclesia deponi. Sextò, quia cùm Pontifex sit vnus quidã 6.
homo, qui proinde videretur errare posse; cōsentaneum
sanè erat, vt Ecclesiæ in illū auctoritas daretur, vt si quid
fortè peccaret, ab ea corrigeretur. Septimò, quia id etiã 7.
est definitum in Concilio Constantiensi, sessione quinta,

cuius Concilij Decreta ad fidem pertinentia confirmauit Martinus quintus: Itemque postea in Basiliensi. 8. Octauò, quia non sanè obstat, quod Pontifex à Christo acceperit in Ecclesia primatum. Habet enim illum certè respectu singularum personarum, aut etiam respectu quarumcunq; prouinciarum, non tamen respectu totius Ecclesiæ, vt est vnum quoddam corpus ex omnibus suis partibus simul coniunctum: atq; adeò nec respectu vniuersalis Concilij, quod est vice Ecclesiæ totius. 9. Nonò, quia non bene aliàs Christus Ecclesiæ suæ prouidisset, si cogeretur illa nimirũ ferre Pontificem quantumuis impium, nec haberet in eum aliquam potestatem.

Atque hæc ferè sunt, quæ quosdam mouerunt, vt & Concilia esse per se infallibilia & in ipsum etiam Pontificem auctoritatem habere disputarent. Sed ea tamen omnia mouere similiter nos minimè debent, vt à verissima sententia superiùs probata desistamus. Quare respõdendum ad argumentum est, omnino falsum id esse, quod in illo assumebatur, nempe non ipsi Pontifici propriè, sed Ecclesiæ toti claues à Christo datas esse. Pugnat enim hoc prorsus cum certissima fide, de primatu Diui Petri, quæ suprà multis & testimoniis & argumentis confirmata est.

Respon. Ad argũ. VI.

Ad probat. 1. Ad primam verò eius assumpti probationem respõdetur, sententiam Diui Augustini non esse, nisi quod accepit Petrus singulariter claues in persona Ecclesiæ tanquam illius præpositus in eiusdemque vtilitatem vt suprà satis à nobis explicatum est.

Parte VII.

Ad prob. 2. Ad secundam respondet optimè [a] Caietanus, Potestatem illam à Christo datam esse Apostolis, vt eam quidem exercerẽt in quibuscunq; sibi subiectis: Papa autem non est subiectus vlli alteri potestati, cùm ipse habeat potestatem

[a] In tract. de auct. Pont. & Con. c. 9.

testatem supremam, vt suprà probatum est. Quamuis ipsemet etiam lege diuina teneatur id credere quod in materia fidei determinat, sicut etiam illius successores.

Ad tertiam probationem similiter respondetur, agi nimirum ibi de *fratribus* subiectis. Quæ profectò expositio vel ea ratione apertè confirmatur, quòd ibi nomine Ecclesiæ intelligitur etiam quicunque Prelatus, qui peccantem possit excommunicare, & quem possimus statim adire: vt auctoritate sanctorum Patrum confirmat Caietanus. Certum autem est, Prælatum non habere potestatem, nisi in sibi subiectos. Quare non nisi de subiectis *fratribus* ille locus intelligi debet; ac proinde, si quis est nulli omnino potestati in Ecclesia subiectus (vt Pontificem nō esse suprà ostendimus) is ab eo loco prorsus excipiendus necessariò est. Ad probat 3.

Ad quartam probationem respondeo, Christum ibi non cum persona Petri, vt erat futurus summus Ecclesiæ Pastor, loquutum esse; sed doctrinam tradidit in communi pro fidelibus omnibus, qui Ecclesiæ Prælati vnquā futuri essent, quiq; ab illo collegio discipulorum, cum quibus Christus agebat, repræsentabantur. Ad probat. 4.

Ad quintam probationem respondeo, posse quidem in illis duntaxat casibus Ecclesiam id facere non ex auctoritate, quam habeat supremā & ordinariam ad omnia quæ sint eius generis, facienda, sicut habet Pontifex, sed ex quadam imperfecta auctoritate, quam habet tantùm in illis duobus casibus, ad personam videlicet Pontificis vel eligendam peculiari modo, vel deponendam, seu potius ad declarandum, quòd sit iam à Christo deposita. Hanc auctoritatem Ecclesiæ in his casibus appellat [b] Caietanus ministerialem. Et potest sanè ita appellari, qua ratione in aliquo eiusmodi casu Ecclesia Pontificem Ad probat. 5.

Quatenus & in quibus casibus Ecclesia nō nullam habeat auctoritatem circa personam Pontificis.

[b] In tract. de auct. Pont. & Con. cap. 20.

 eligit.

Parte VII. eligit. Vt enim superiùs expositum est non ipsa Ecclesia propriè constituit Pontificem, sed determinat duntaxat personam, & quasi offert illam Christo, vt ab eo demum accipiat supremam regendi potestatem. Si quando autem Ecclesia congregaretur ad mouendum loco Pontificem hæreticum, non propriè illa diceretur per auctoritatem ministerialem eum deponere, quasi tunc primùm Christus per Ecclesiæ ministerium eiusmodi Pontificem deponeret. Hoc enim ipso quod Pontifex in hæresin siue occultam siue manifestã laberetur, Pontificia auctoritate per se caderet, vt asserit certior atque communior Theologorum sententia. Quare Ecclesia in eo casu, ne ministerialiter quidem talem Pontificem deponeret, sed efficaciter ipsa per se declararet, ipsum iam esse à Christo depositum.

Ad probat. 6. Ad sextam probationem respondetur, Pontificẽ in fidei quidem iudicio non posse errare, vt suprà ostensum est. Nec verò minus potest Christus assistere ipsi per se Pontifici, quàm toti Ecclesię, ne aberret. Imò toti Ecclesiæ ille assistit, quatenus assistit semper Vicario suo ne in regendo erret. Itaq; minimè profectò decuit, vt Vicarij sui curam alteri alicui potestati Christus committeret; sicut nec decet, vt princeps aliquis quempiam alium pręficiat Vicario suo, cui ille præsens adest.

Ad probat. 7. Ad septimam probationem respondetur, decreta illius quidem sessionis Concilij Constantiensis nõ habere certam auctoritatem. Nam ea tantùm Martinus quintus probauit, quæ essent circa fidem determinata (vt inquit) *conciliariter*, hoc est, adhibita prius disputatione; & sententiarum collatione rectè atq; sedatè, sicut fieri in Conciliis assolet, instituta. Illa verò sessio quinta Concilij Cõstantiensis edita fuit importunitate tantùm quorundam

dam

dam Schismaticorum non nisi admodum tumultuariè, vt ex actis Concilij constat, & benè à [c] Caietano & ab aliis animaduersum est. Porrò Concilium Basiliense nunquam fuit confirmatum: etsi ante apertum sanè schisma fuerit habitum pro legitimo, quod ad inchoationem quidem & prosecutionem eius Concilij attinebat, vt rectè quoq; notauit [d] Caietanus.

c In tract. de auct. Pont. & Concil. c. 9.

d In illo tractat. c. 8.

Ad probat. 8.

Ad octauam probationem respondetur, primatum Petri vel maximè etiam esse erga Ecclesiam totam collectiuè (sicut in Scholis loquimur) consideratam. Hoc inde patet, quod *Ecclesiæ* nomen, collectiuum (vt vocāt) est, sicut etiam nomen *ouile*. Quare loca Euangelij, quibus Christus tradidit Petro & successoribus potestatē supremam in Ecclesiam suam suumque ouile, inprimis de tota Ecclesia collectiuè intelligi debēt, quomodo etiam intellexerunt semper Concilia & Patres magno numero suprà citati. Ac discrimen diligenter perpendi debet, quod est inter potestatem Ecclesiasticam Christi Vicarij, & potestatem cuiuspiam alterius monarchæ seu principis secularis. Princeps enim secularis, potestatem ab ipsa communitate, cui præest, obtinuit. Vnde fit, vt quibuslibet partibus communitatis superior sit; nō perinde autem tota ipsa communitate coniunctim spectata, saltem in omnibus casibus. At verò Christi Vicarius supremam potestatem accepit propriè ab ipso Christo, non ab Ecclesiæ communitate; qua proinde non solùm diuisim, sed etiam coniunctim spectata in omni casu superior est, quandiu quidem verus Pontifex manet. Itaque quod Deus per Esaiam promisit Eliachim, filio Helchiæ, futuro veteris Synagogę Pontifici, inquiens: *Et dabo illi clauem domus Dauid supra humerum eius* (quod est Symbolum supremæ potestatis) *& aperiet & nemo claudet*:

Pontificem habere auctoritatem in totam Eccl. simul consideratam.

Id cōfirmari ex discrimine, quod est inter Pont. auctoritatem, & auct. secular. principum.

Isai. 22.

claudet

claudet & nemo aperiet, &c. hoc certè Diuus Petrus, eiusque successor Romanus Pontifex à Christo accipere existimandus est, cui longè etiam luculentius claues regiminis Ecclesiastici promissæ sunt; nempe, vt quod auctoritate eiusmodi clauium ipse Pontifex in Ecclesia aperuerit vel clauserit, nulla alia potestas in terris, contra claudere vel aperire possit, quemadmodum eruditè persequitur Franciscus [a] Turrianus, de qua re etiam suprà à nobis copiosè disputatum est.

[a] Lib. 1. de auctoritate Pōtif.

Adprobat. 9.

Ad nonam probationem respondetur, alia superesse remedia in eiusmodi casu, etiamsi non habeat Ecclesia auctoritatem coërcendi Pontificem. Primùm enim, qualiscunq; ipse Pontifex, quod ad suam personam attinet, sit, nunquam tamen Deus permittet, vt aliquid efficiat quod cum Ecclesiæ pernicie sit coniunctum. Deinde variis rationibus admoneri officij sui posset. Itemque assiduè esset orandus Deus, qui Ecclesiæ suæ, præsertim afflictæ, nunquam non est adfuturus. De quibus & aliis id genus remediis copiosè à [b] Turrecremata est scriptum.

[b] Lib. 2. de Eccles. cap. 106.

Aliud quoddā argumētū, quo ex cōtrario Sectarij probare nituntur, Concilia etiam accedente Pontificis approbatione posse errare.

Kemnitius in præfat. 1. p. exam. Concil. Trident.

1. Ioan. 4.

VNVM AD extremum in hoc loco argumentum superest, quo non iam solùm videatur probari, Concilium sine auctoritate summi Pontificis errare posse (vt hactenus à nobis concessum atque defensum est) sed etiam si maximè fuerit à Pontifice summo confirmatum, putari posse fallibile, quod in assertione altera negauimus. Scriptura enim affirmat (inquit superbissimus quidam Sectarius) esse quædam Concilia malignantium, quædam vanitatis, quædam impiorum. Habemus autem seuerissimum mandatum: *Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo sint.* Rectè igitur & necessariò is facit, qui non statim atq; aliquid à Concilio quantumuis Pontificia auctoritate munito definitum est, id

putat

putat esse infallibile, sed illius decreta potius ad normam sacræ Scripturæ exigit.]

Ego verò non Concilium vllum improborum tam esse vanitatis impietatisque puto, quàm est ista ratiocinatio vanitatis, impietatis atque superbiæ plenissima. Quando enim est aliquis controuersiarum exitus futurus, si etiam tum, cùm illæ ab Ecclesia Ecclesiæq; Pastore Christi Vicario in Cōcilio Oecumenico cōstitutæ sunt, priuato cuiuis liceat ad Scripturæ normam, hoc est, ad propria somnia de Scriptura, Concilij decreta reuocare? Cæterùm, ne rursus repetam quæ sunt suprà satis abundè pro auctoritate Pontificis siue per se, siue vnà cum Concilio definientis disputata, ad id nunc propriè quod est obiectum respōdeo; cùm à legitimo Ecclesiæ Pastore Concilium aliquod confirmatur, satis hoc ipso nobis probari, non illud esse vanitatis aut impietatis Concilium, sed Ecclesiæ Christi legitimæ, quæ *columna & firmamentum est veritatis*. Nec enim cùm Deus omnes iubet probare spiritus atque doctrinam vtrum ex Deo sit, tam ex ratione ipsa per se doctrinæ, quàm ex conditione auctoritateq; Doctorum, eius rei iudicium vult fieri. Pertinet enim id præceptum ad omnes: Ex ratione autem ipsa per se doctrinæ diiudicare num ea sit à Deo, quàm paucissimi possunt: Ex vocatione verò, ex auctoritate atque conditione Doctoris omnino omnes possunt. Itaque modum Christus ostendens de doctrina iudicandi ad Doctores ipsos attendi vult: *Attendite*, inquit, *à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos* (vltro scilicet, sine ordinatione vocationeq; diuina) *in vestimentis ouium, &c.*

Respons.

Quæ sit vis illius præcepti: Probate spiritus, vtrum ex Deo sint.

Christus ex conditione vocationeq; Doctoris de doctrina ipsa iudicium fieri vult.

Matth. 7.

Tum igitur doctrinæ spiritum ex Deo esse satis (vt dixi) intelligimus, cùm à legitimo Ecclesiæ Pastore, præsertim Concilio inferiorum etiam Antistitum assen-

tiente, proponi eam animaduertimus. Hîc quisquis non acquiescit, sed vlterius iudiciũ sibi in suos Iudices arrogare vult, in disputationemq; reuocare veráne sint, quæ ab Ecclesiæ *Præpositis*, p quos nos Spiritus sanctus *doceri* voluit, definita sunt, non vtiq; exequitur, sed transgreditur superbè ac cõtumaciter modum probandi Spiritus à diuina lege præscriptũ, planeq; conuincitur esse hęreticus, nisi omnino negãdum sit, vllos vnquam in mundo exstitisse hæreticos. Quis enim aliquando hæreticorum fuit, qui non hoc ipso prætextu & modo, nempe ad Scripturę normam (vt isti dicunt) ea exigẽdo, quæ ab Ecclesię Præpositis essent fidelibus ad credendum proposita?

Hebr. 13.

Kemnitium & alios examinatores Cõc. Trid. id planè facere, quod fuit omniũ hæreticorum propriũ.

At illi veteres hæretici (inquiunt nunc isti noui) falsò ac perperam id examen doctrinæ instituebãt. Cuiusnam obsecro id iudicio? Certè non nisi eorundem Ecclesiæ Præpositorũ, aliorumq; Orthodoxorum, quibus cõtradicebant. Ipsi enim hæretici, quicunq; olim exstiterunt, non minus profectò pertinaciter, quàm hodie Sectarij, in sententia persistebant, perpetuoque contendebant, se id ipsum docere planè, quod in Scriptura contineretur. Cùm igitur hodie etiam Sectarij iudicio similiter Ecclesiæ Præpositorum aliorumque omnium quibus contradicunt, perperam etiam iam examen instituant eorum, quæ in Oecumenico Concilio definita sunt, profectò consequitur, illos eodem ipso modo atque ratione esse hęreticos, qua fuerunt vnquam ij hæretici, qui fine controuersia olim hæretici fuerunt.

Probatur manifestissimè eos qui nunc Tridentino Concilio repugnant esse planè hæreticos.

Nam quod rursus ex desperatione quadam dicunt, nõ esse legitimam Ecclesiam illam, cuius à Præpositis ipsi condemnantur: Similiter hîc interrogãdi sunt, quorumnam illa iudicio Ecclesia legitima non sit? Certè non nisi ipsorum Sectariorum. Atqui similiter etiam Ecclesia illa

Non effugere vllo modo hæresis notam Sectarios, cùm dicunt, se non esse à legitima Ecclesia damna-

illa vetus, cuius à Præpositis hæretici veteres condemnabantur, iudicio quidem ipsorum hæreticorum, legitima Ecclesia non erat. Et tamen quoniam ab illa Ecclesia damnabantur, quę ante ipsos in orbe pro legitima Ecclesia habita fuerat, & adhuc à cæteris omnibus præter ipsos habebatur, verissimè illi fuerunt hæretici. Cum igitur similiter hodie Sectarij ab eius Ecclesiæ Præpositis in Cōcilio damnati sint, quæ ante ipsos in orbe pro legitima Ecclesia habebatur, & etiamnum ab omnibus præter ipsos habetur; profectò consequitur, eos si Concilio repugnare pergant, illo eodem modo ex omni parte esse hæreticos, quo hæretici olim veteres, hæretici fuerunt. Tantummodò enim iudicio suo proprio hæretici non sunt; quo quidem pacto nec vlli vnquam in mundo hæretici fuerunt; nec tamen propterea satis illi ab hæresis nota absoluti sunt, sed multo etiam magis *iudicio* suo *proprio* (hoc est, ob eam pertinaciam) sicut inquit Apostolus *condemnati.*

tot, sed hoc ipso potius cōuinci, eos illo ipso modo esse hæreticos, quo vnquā aliqui hæretici fuerunt.

Tit. 3.

Quæ sanè omnia sapienter admodum considerata olim esse apparet, tum à religiosissimo Imperatore Martiano, tum etiam ab iis, qui suasores ei fuerunt; vt seuerissima lege, quæ & hodie exstat, caueret: *Nequis*, inquit, *in Synodo semel iudicata & rectè disposita, disputando reuoluat, tumultus aut perfidiæ occasionem inde quærens.* Cuius Imperatoris & illa etiam in actis Concilij [a] Chalcedonensis referuntur hac de re verba: *Cesset iam*, inquit, *prophana contentio: Nam verè impius & sacrilegus est, qui post tot sacerdotum sententiam opinioni suæ aliquid tractandum relinquit. Extremæ quippè dementiæ est, in medio & perspicuo die commentitium lumen inquirere: Quisquis enim post veritatem repertam aliquid vlterius discutit* (examen Kemnitij) *mendacium quærit.*

In Codice, de summa Trin. & fide Catho. lege. Nemo.

a Actione 3.

 At

In præfatione 1. partis exam.

Kemnitij prætextus quaobrem Cõcilium Tridentinum examinandum putauerit.

At religiosissimus Imperator (inquit examinator ille) *quæ rectè disposita sunt*, non esse in disputationem reuocanda dicit. Item ait: *Post veritatem repertam.* Inter nos verò (inquit iste) ardua illa quæstio controuertitur, an ea, quæ in Synodo Tridentina iudicata sunt, rectè sint disposita? An de controuersiis horum temporum veritas sit ibi reperta? Et his, inquit, disputationibus non quærimus tumultus & perfidiæ occasionem, quod Imperator Martianus rectè prohibet.]

Confutantur euidenter illi prætextus, & ostenditur, examen illud Kemnitij esse planè HAERETICUM.

Kemnitius notam hæresis manifestam effugere nõ potest, nisi ridiculum planè & inane faciat decretũ Imperatoris Martiani.

b In illa præfatione 2. p. examin.

Sed quæro ego nunc ab egregio isto examinatore, vel si illum respondere pudebit, ab iis, qui examen illud ipsius passim in Germania legunt, quæro inquam, vtrum post repertam in Synodo veritatem, iudicio ipsius Synodi, an non nisi post repertam, iudicio etiam quorumuis aliorum, Martianus ibi prohibuerit, præterea de rebus definitis disputationem institui? Certè nisi velimus ridiculum planè Martiani decretum facere, confiteri oportet, eum post repertam veritatem, iudicio quidem ipsius Synodi, disputationes eiusmodi prohibuisse. Eas enim procul dubio disputationes prohibere voluit, quas solent nimirum hæretici contra iudicium Synodi præterea instituere, dum ipsi quidẽ non iudicant veritatẽ in Synodo repertam esse, aut omnia ibi esse rectè disposita. Ac propterea Martianus addidit (quod [b] falsariè Kemnitius suo more, in recitatione illius decreti prætermisit) *Impium & sacrilegum esse, qui post tot* SACERDOTVM *sententiam* OPINIONI SVÆ *aliquid tractandum relinquit.* Item: *Extremam dementiam esse in medio die*, (hoc est, in luce doctrinæ per Synodum monstrata) *commentitium lumen* (per vlterius videlicet EXAMEN) *inquirere.* Quod si tantummodò Martianus prohibuisset, ne quis, postquã ipse etiam iudicet, veritatem in Synodo repertam esse,

de

de rebus ibi definitis disputaret, nemo non videt, quàm fuisset Martiani decretum non modò ridiculum, vt antè dixi, sed planè etiam nullum. Quotus enim quisque hæreticorum (quorum ibi Martianus coërcere voluit audaciam) est, qui iudicans ipse verum id esse, quod in Concilio definitum sit, de eo præterea contentiosè disputet? Cùm igitur examinator Concilij Kemnitius negare non possit, quin contra ea disputet, quæ iudicio quidem eius Synodi, quam oppugnat, vera sunt rectéque disposita; fateri etiam prorsus & ipse & quotquot habet sibi assentientes coguntur, contra legem se planè religiosissimi (vt appellat) Martiani Imperatoris committere, eiusque adeò, aliorumq; Patrum veterum iudicio, tam verè se hæreticos esse quàm fuerunt illi, quorum pertinacissimam contumaciam seueritate illius legis coërcendam esse antiquitas existimauit.

Ipsum Kemnitium, velit nolit, debere concludere se suosque collegas ex hæreticorũ numero prorsus esse.

Atque eadem omnino ratione euidentissimè demonstramus, non nisi *mendacium istos occasionemq; perfidiæ* (vt Martianus etiam inquit) post definitionem Cõcilij disputando quærere. Hoc enim quærunt, qui contra veritatem, sententiâ quidem Synodi, repertam, disputant, vt ostensum est: id quod isti nunc pertinacissimè faciunt. Cuius certè rei consideratio vel sola sufficere prudentibus hominibus deberet, vt tandem euigilarent aliquando, apertisque oculis clarissimè hæresum laqueos intuerentur, quibus Sectariorum Prædicantium fraude atque perfidia implicati tenentur. Sed satis hactenus, vt arbitror, pro instituto nostro, de Conciliis dictum est.

Mẽdacium occasionẽq; perfidiæ ab examinatoribus Concilij Trid. quæri, sententiâ Martiani Imperatoris.

DE CONSENSV DOCTORVM.

IN definiendis controuersiis fidei concordis etiam sententiæ Patrum siue Doctorum omnium idcirco haberi

Infallibilem quoq; regulam definiendi esse vnanimẽ sententiã Patrũ.

beri ratio debet, quia quod illi vnanimi consensu circa religionẽ tradunt, infallibiliter verum est. Sunt namq; illi diuinitus Ecclesiæ dati, *vt nõ circumferatur omni vento doctrinæ*: sicut Apostolus docet. Ex quo loco formare possumus hãc rationem. Quod vniuersi Doctores vnanimi consensu tradunt, id sibi vniuersa potest ac debet persuadere Ecclesia; vt colligitur ex eo loco Apostoli. Sed quod vniuersa Ecclesia potest ac debet credere, id infallibiliter verum est, vt suprà sæpe probatũ est. Ergo quidquid vniuersi Doctores tradunt id est infallibile. Accedit quod id sunt (propter doctrinę lumẽ) Doctores in Ecclesia, quod sunt oculi in corpore humano. Sed quod oculus videt, aut non videt, id corpus ipsũ videre, aut nõ videre meritò censetur. Ergo similiter quod vniuersi Ecclesię Doctores sentiunt, id Ecclesia ipsa sentire censenda est. Nihil autẽ Ecclesia vniuersa sentire potest, nisi verum, cùm habeat illa perpetuò veritatis spiritum sibi assistentem. Nihil igitur nisi verum vniuersi Ecclesiæ Doctores docent.

Ephes. 4.

Quorumnam Ecclesiæ Doctorum sententia concors sit infallibilis.

SED quæret hîc aliquis: Quinam in proposito dicantur Ecclesię Doctores? Respondeo, primùm illi, quos iam inde à tempore Apostolorũ variis ætatibus Ecclesia tanquam Patres venerata est, ac fidei magistrorum loco habuit, quorum exstant illustria doctrinæ monimenta. Deinde etiam illi, quos habet quauis ætate præsentes. Ac priorum quidem illorum sententiam concordem à Spiritu sancto esse profectã, atq; adeò esse infallibilẽ, cò certiùs apud nos esse debet, quò minus videtur fieri humanitus potuisse, vt tot talesq; viri doctissimi & sanctissimi, qui tam variis locis ac temporibus vixerunt, in eandem sententiam conuenirent, quemadmodum rectè expendit Diuus Augustinus. Ac de his quidem loquitur Diuus Hieronymus, cùm super illa verba Apostoli ad Philemo-

Lib. 1. & 2. cõtra Iulianum.

lemonem: *Audiens fidem, quam habes in Domino Iesu, & in omnes Sanctos*; sic inquit: *Non est in Deum perfecta fides illa, quæ infidelitate erga ipsius ministros extenuatur.* Ad illos quoque idem Hieronymus accōmodat illud ex libro Ecclesiastes: *Verba sapientum, sicut stimuli, & quasi claui in altum defixi, quæ per magistrorum Consilium data sunt à Pastore vno: iis, fili mi, ne amplius requiras.* Itaq; meritò in Pōtificum & Conciliorū deliberationibus, cùm aliquid fuit definiendum, concors Patrum sententia, verissima atq; infallibilis semper est habita. Qua de re plurima testimonia diligenter sanè collegerūt Thomas VValdensis & Melchior Canus. Et exstat demum hac de re post aliorum [a] Conciliorum decreta, Cōcilij quoq; [b] Tridentini definitio, quæ iure ideò vetat Scripturam exponere contra vnanimem consensum Patrum, vt qui sit prorsus infallibilis.

Eccles. 12.

VVald. lib. 2. doctr. fidei antiq. c. 22. & 23.
Canus li. 7. de locis, c. 3.
a Cōc. Ephesini, teste Vincentio Lyrin. in lib. aduers. hæreses. Et in sexta Synodo, acti. 17. & 18.
b Sess. 4.

Addidi verò, cùm dicimus, concordem sententiam omnium Doctorum esse infallibilem; intelligendos etiam in proposito esse Doctores omnes Catholicos, quos vnoquoq; tempore præsentes habet Ecclesia. Quod ita sanè probo: Ecclesia quouis omnino tempore, quasi corpus quoddam perfectum atq; absolutum est, quod suos proinde oculos omni tempore habet, suumq; spiritum veritatis, instar animæ, perpetuò secum manentē, membraq; ipsius, pro cōditione cuiusq; illorum vegetantem. Sed, vt probatū est, Ecclesiæ quasi oculi sunt Doctores, quorum conditio ea est, vt nunquam omnes circa religionem errare possint. Ergo quouis tempore in Ecclesia Doctores esse existimandum est, qui à Spiritu sancto eum quasi vitæ influxum percipiant, vt nunquam omnes à superiorum Patrum & Doctorum concordi sententia, atque adeò nec à vera doctrina fidei, vel ipsi aberrent, vel alios auertant.

Vnanimē quoque sententiam omniū Doctorum, qui vnoquoq; tempore florent in Ecclesia, esse infallibilem.

Quan-

Quanquam fatendum est tamen, rarò accidere posse, vt quæ sit Doctorum omnium, vno tempore viuentium, de religione sentẽtia, satis cognoscatur. Sunt enim Catholici Doctores in Ecclesia vbique diffusa plurimi, qui proinde omnes nec facilè congregari, nec interrogari possunt, quid sentiant. Illud solum assero, vbi contingeret, notam esse Doctorum huiusmodi omnium de re aliqua controuersa concordem sententiam, posse ac debere Pontificem in fidei definitione illa niti.

Scholasticos etiam Doctores in Doctorũ Ecclesiasticorum numero cẽsendos esse.

Fit autem frequentius, vt in definiendo nitatur Pontifex sententia concordi eorum Doctorum, qui variis ætatibus religionem suis scriptis illustrauerunt: eo quòd hi, & celebriores, nec ita multi sunt. In quorum sanè numero scholasticos Doctores omnino ponẽdos iudico, quod attinet ad propositum. Nam & hi quoq; fuerũt Catholici ac celebres, & idem quod Patres alij, tametsi diuersa ratione, de religione tradiderunt. Solum est in eo discrimen, quod si quid vniuersi Patres de religione tradunt concorditer, id statim, tanquam dogma commune Doctorum omnium, qui variis ætatibus vixerunt, recipitur, quoniam illud etiam scholastici Doctores (saltem pro maiore parte) recipiunt, vt qui in materia fidei atque religionis sanctos Patres duces sequuntur. At non vicissim quicquid scholastici Doctores concorditer tradunt, id existimandum est Ecclesię alios Doctores omnes, qui variis ætatibus vixerunt, tradidisse. Multa enim Scholastici ad doctrinam Patrum explicatius addiderunt. Atq; hæc caussa est, cur sanctorum Patrum omnium dogma illico censetur esse infallibile; dogma verò omnium Scholasticorum non item, nisi quoq; omnium Patrum fuerit. Etsi negare quidem commune placitum Doctorum scholasticorum valde sit temerarium.

SED

Sed restat præterea exponendum, quinam in proposito existimandi sint omnes omnino Doctores; cùm illorum etiam concordi sententia Pontificem niti posse asserimus. Nam qui sint Doctores hoc loco intelligendi iam diximus. Quinam igitur omnes esse censeri debent? Quod sanè perinde quæri potest, siue de iis sermo sit, qui variis ætatibus de religione scripserunt, siue de iis, qui vnoquoq; tempore in Ecclesia viuunt. Respondeo, Doctores omnes in proposito dici, non omnes mathematicè tantùm loquendo, id est, nullo planè excepto, sed etiam moraliter. Quo quidem pacto omnes esse censentur ij, quorum auctoritatis pondus tantum est, circumstantiis omnibus consideratis, eruditionis, pietatis, multitudinis, &c. vt à prudentibus certè eorum solummodò ratio haberi debeat, cæteris neglectis, quasi nihil sint, si cum illis conferantur. Atque hoc rectè mihi videtur Vincentius Lyrinensis attigisse, cùm in libro aduersus hæreses inquit: *Consensionem verò Doctorum sequemur, si in ipsa vetustate, sacerdotum omnium, aut penè omnium, & magistrorum iudicium atq; sententiam sectemur.* Ita via nobis patebit vrgendi errantem Doctorem vnum aut alterum, aut etiam plures auctoritate reliquorum. Quod si per sententiam Doctorum aliqua fidei controuersia non satis commodè componi posset (eò quòd de illorum consensu nō apertè constaret) sua tunc constat auctoritas Pontifici, vt consultis aliis ad definiendum regulis, de quibus antè est dictum, Ecclesiæ proponat quid sit sentiendum. Quod munus ad nullum alium præterquam ad legitimum Ecclesiæ Pastorem spectat, vti suprà ostensum est.

Quinam censeantur omnes Doctores esse.

Lib. contra hæreses.

Obiiciunt autem hæretici: Patres homines fuisse, qui interdum etiam errauerunt, sæpe inter se pugnârunt, &c. Quare auctoritatem illorum magnifaciendam non esse.

Sectariorum obiectio contra Patrum auctoritatem.

Eiusdem confutatio.

Quasi verò, quòd Patres atq; Doctores Catholici homines sint, obstare debeat, quò minus à Spiritu sancto ita dirigantur, vt errare omnes quidem non possint in materia religionis. Quid enim Prophetæ & Euangelistæ? An non homines fuerunt? Cur igitur illorum sententia habetur infallibilis? Nempe, quia etsi homines essent, tamen cùm Spiritu sancto dictante scriberent, errare minimè potuerunt. At est inter Scriptores sacros & alios Ecclesiæ Doctores discrimen. Fateor. Attamen id discrimē ad rem, de qua nunc quidem agimus, prorsus nihil pertinet. Solum enim volumus, sicut Scriptores Canonici, tametsi homines essent, Spiritu veritatis dirigi suo modo potuerunt, ne vnquam videlicet erraret illorum aliquis: ita etiā ab eodem spiritu dirigi Doctores modo quodā suo, ne videlicet illi omnes errēt. Quod verò addunt hæretici, Patres interdum errauisse, ac inter se pugnare, id nihil nobis obstat. Non enim singulorum auctoritatem vt infallibilem asserimus, sed omnium. Ac quantum etiam singulorum aut plurium auctoritati tribui debeat, in alio loco aduersus Sectariorum in hoc genere arrogātiam atq; temeritatem diligēter explicuimus. Maneat nunc igitur, in his regulis, quas Pontifex, vt infallibiliter definiat, consulere debet, Doctorum etiam sententiam concordem esse numerandam.

In Apologia de sacrif. Missæ, cap. 1.

DE CONSENSV FIDELIVM.

In fidei definitionibus quatenus etiā habenda sit ratio consensus fidelium.

EST etiam in definitionibus fidei, sicut suprà diximus, habenda ratio, quoad fieri potest, consensus fidelium, quoniam & ij sanè, quatenus ex ipsis cōstat Ecclesia, sic Spiritu sancto assistente diuinas reuelationes integrè ac purè conseruant, vt omnes illi quidem aberrare non possint, sicut patet ex superiùs dictis circa septimam Ecclesiæ proprietatem. Neque tamen idcirco volo, debere Ponti-

Pontificem, de quauis controuersia, fidelium omnium sententiam inquirere. Hoc enim neq; fieri potest, neq; si posset, expediret. Ferè enim eiusmodi sunt quę in cōtrouersiam fidei adducūtur, vt captum vulgarium fidelium longè superent. Illud solum contendo: Si quando de re aliqua in materia religionis controuersa constaret, fidelium omnium concordem esse sententiam (solet autem id cōstare vel ex ipsa praxi, alicuius cultus communiter apud Christianos populos recepta, vel ex scandalo & offēsione cōmuni, quæ ex opinione aliqua oritur, &c.) meritò posse ac debere Pontificem illâ niti, vt quæ esset Ecclesiæ sententia infallibilis. Atque hoc mihi tantum voluisse [a] Thomas VValdensis videtur, cùm ait, Ecclesiam, cuius est determinare doctrinā fidei, testimonium communium fidelium non excludere, sed includere, tametsi non soleant (inquit) interrogari, quòd minus cōmodè valeant sententiam explicare suam. Quare minimè debuit [b] Canus hanc VValdensis sententiam reprehendere.

[a] Libr. 2. doctrinal. fidei, cap. 20.

[b] Lib. 1. de locis Theolog. cap. 7.

QVEM MODVM DEBEAT TENERE PONtifex in definiendo secundum prædictas regulas.

Qua ratione Pontificem oporteat in definiendo vti suprà dictis regulis.

SED existit hîc ad extremum quæstio, quę ex dictis oritur. Nam si regulæ infallibiles ad controuersiam fidei constituendam tam multæ sunt, tamq; latè patent, dubium esse potest, vtrum Pontifex determinatè debeat illas omnes cōsulere, vel certè aliquam, aut aliquas? Item vtrum determinatè debeat in eiusmodi inquisitione, & studio, aliorum quoq; vti opera; vt Episcoporū, vel Cardinalium, &c. an verò omnia ista sint planè in illius arbitrio posita: nimirum vt in adhibenda diligentia eum ipse modum teneat, quem expedire magis putauerit?

 Respon-

Aliquos etiam alios rerum diuinarum peritos consulendos esse à Pontifice.

Respondeo. Primùm, vt alios etiam, qui in diuinis literis rebusque Theologicis exercitati sint, consulat, eorumque opera vtatur, omnino est consentaneum. Hoc enim & ipsa rei conditio postulat, quæ sanè est grauissima, & perpetuus etiam Pontificum vsus declarat, quandocunq; illis fuit aliquid in materia fidei cõstituendum. Cætera verò, quæ ad diligentiæ modum in definiendo adhibendum attinent, planè pendent ex libero Pontificis arbitrio: nempe vt opera horum vel illorum Doctorum potius vtatur, siue Cardinales illi, siue Episcopi, siue alij sint: Item vt hanc vel illam vel illas regulas consulat, quatenus requiret ratio subiectæ materiæ. Satis enim ad rectè definiendum fuerit, si eam ille diligẽtiam adhibeat, quæ ad ipsam rem, qua de agitur, iudicari possit sufficiẽs.

Diligentiã in definitionibus fidei adhibendam, non oportere semper esse vnius modi.

Vt enim in aliis negotiis, ita etiam in hoc necessaria & sufficiens diligentia multum latè patet. Id quod etiam ex Pontificum more in definiendis controuersiis confirmare possumus. Multæ enim ac variæ illorum definitiones exstant in Ecclesia, quæ omnes habentur infallibiles; neque tamen illi semper ratione eadem ad definiendum processerunt. Aliquando enim ad id conuocârunt Episcoporum Concilium (Nam & Concilij definitionis auctoritas non ex multitudine, sed ex Pontificis auctoritate potissimùm pendet, sicut suprà confirmatum est) aliquãdo sine Concilio ipsi definierunt. Quare sicut in hoc, arbitrio suo sunt vsi, sic etiam in aliis, quæ ad modum diligentiæ spectant, illo citra culpam aliquam vti posse videntur.

Sententia quadam falsa de vsu auctoritatis Romani Pontificis.

Ex quo nouitia cuiusdam auctoris, eaq; minimè tolerabilis, opinio reuincitur. Qui Pontifici in vtenda sua auctoritate vsque adeò angustos limites præscribit, vt censeat, illum infallibiliter non definire, nisi de consensu

Cardi-

Cardinalium definiat. Itaque distinguit hoc loco inter Romanam Ecclesiam seu Apostolicam sedem, & ipsum Romanum Pontificem. Apostolicam sedem ait nō Pontificem modò, sed etiam collegium Cardinalium continere. Hanc proinde dicit errare in definiendo non posse. Pontificem verò, si absque consensu & approbatione Cardinalium definiat, errare posse. Hæc sententia meritò viris[a] doctissimis valde displicet. In alterutrum enim incommodum incurrit, quorum vtrumque maximum, neque vllo modo ferendum est; videlicet, aut auctoritatem infallibiliter confirmandi fratres in fide non Petro tantùm, & illius successoribus à Christo Domino collatam fuisse, sed etiam Cardinalibus; qui est error in fide manifestus: aut certè auctoritatem hanc Pontificis, quod attinet ad eius vsum infallibilem, esse Cardinalium sententiæ quasi alligatam, hoc est, si Pontifex sine illorum consensu aliquid in fidei controuersia definiat, non obligari Ecclesiam ad ipsum audiendum iure diuino, siquidem ita errare possit. Quod etiam planè commētitium atq; absurdum est, cùm semper teneatur Ecclesia Pastori suo assentiri, quem solum fidei magistrum infallibilem ab ipso Christo accepit, vt ex suprà dictis patet.

[a] Lege præsertim Canū, lib. 6. de locis Theolog. cap. vltimo.

Incommoda illius falsa opinionis.

Neque verò nego, quin Pontifices conuenientissimè faciant, quòd Cardinalium de controuersiis fidei iudicia consulunt, in definiendo. Solum assero non esse hoc ita necessarium, vt nisi fiat, errare Pontifex possit, aut etiam contra officium suum sit peccaturus in definiendo. Quin imò dicimus, posse illum pro negotij conditione aliorum duntaxat Doctorum opera ad eam rem vti: sicut sine controuersia posset, quando Cardinales ipsi inter se minimè consentirent, & oporteret quæstionem à Pōtifice definiri. Quare rectissimè Melchior [b] Ca-

Rectè consuli à Pōt. de religionis controuersiis collegium Cardinalium.

Id tamen non esse alioqui penitus necessarium.

[b] Loco suprà citato.

 nus

nus notat, in iudicio fidei non esse inter Apostolicam sedem seu Romanam Ecclesiam, & Romanum Pontificem ita distinguendum, quasi iudicium sedis siue Ecclesiæ Romanæ sit infallibile, iudicium verò Romani Pontificis nō item: quin potius esse hæc reipsa vnum & idem. Propterea enim sedes Apostolica seu Romana Ecclesia infallibilis dicitur, quia is, qui prçest illi, auctoritatem habet per se infallibilem.

Ostendimus igitur in hac postrema parte nostræ tractationis, Pontificis sententiam, cùm in rebus definiendis auctoritate sua vtitur, ab omnibus fidelibus recipi debere. Itemq; toties ea illum auctoritate vti, quoties in quæstionibus fidei controuersis sic alteram sententiam determinat, vt ad eam recipiendam obligare velit vniuersam Ecclesiam: & quas denique velut definiendi regulas, & qua ratione consulere ipsum oporteat, vt auctoritate illa sua legitimè etiam, hoc est, sine culpa, vtatur.

Romanū Pontificem iudicē esse caussarum religionis, confirmatur ad extremum perpetua Ecclesiæ consuetudine.

Quæ Pontificis auctoritas, in iudicando de caussis religionis, cùm aliis argumentis omnis generis (quæ in superioribus adducta sunt) tum illo quod sumitur ex ipsa Ecclesiæ praxi perpetua (de qua multa quoque parte præcedenti commemorauimus) clarissimè confirmatur. Si enim iam vsque ab exordio Ecclesiæ memoriam temporis ordine repetamus, constat profectò controuersias omnes de religione motas, ex Diui Petri cathedra fuisse iudicatas, eosque tandem & solos, communi Ecclesiæ iudicio, hæreticos esse habitos, qui repugnârint definitioni eius cathedræ. Etenim ortam quæstionem de obseruatione legalium inprimis ipse Diuus Petrus in [a] Apostolico Concilio terminauit. Deinde qui volebant Pascha non nisi decimaquarta luna, etiamsi Dominicus

[a] *Actor. 15.*

dies

dies tunc non esset, celebrari debere, tandem obtinente sententia atque definitione Romani Pontificis [b] Victoris, hæretici sunt habiti, & à propria secta (vt fit) nominati [c] Quartadecimani. [d] Cornelius in Concilio Romano Nouatianorum damnauit errorem. Item damnauit idem [e] Cornelius atq; etiam [f] Stephanus errorem rebaptizantium hæreticos. Item [g] Arriani in Concilio Nicæno, Syluestri Legatis, Vito & Vincentio & Hosio, in eo præsidentibus, & eodem postea Syluestro, ad Patrum petitionem, Concilium id cōfirmante, damnati sunt. Item Macedoniani in Concilio primo Constantinopolitano, quod [h] Damasus Pontifex ad eum finem suis literis mandauit cōgregari. Item [i] Nestoriani in Cōc. Ephesino, Cælestini Pontificis vices gerente D. Cyrillo. Itē Eutychiani in Concilio Chalcedonensi, Paschasino & Lucentio, locum [k] Leonis tenentibus. Item [l] Pelagiani ab Innocentio & Zozimo. Item Monothelitæ in Synodo sexta, & Iconomachi in septima, similiter [m] præsidentibus Romani Pontificis legatis. Item error Berengarij à [n] Leone nono & [o] Nicolao secundo: & Petri Abailardi ab [p] Innocentio secundo: & Gilberti Porretani ab [q] Eugenio tertio: & Abbatis Ioachimi ab [r] Innocentio tertio: & Begardorum ac Beguinarum à [s] Clemente V. & Ioannis VViclephi, & Ioannis Huss à [t] Martino V. & [v] Græcorum ab Eugenio quarto: Vt dubitare iam nemo possit, quin sententiæ quoq; nostri temporis Sectariorum, similiter à diuersis hoc nostro seculo Pontificibus condemnatæ, hæreticæ sint.

b Euseb. lib. 5. c. 23. & 24.
c Epiph. li. 2. tom. 1. hæres. 50. Augustin. hæresi 29.
d Euseb. li. 6. cap. 33.
e Euseb. li. 7. cap. 2.
f Teste D. Augustino lib. 5. de bapt. contra Donat. c. 23. Idq; apparet etiam ex D. Cypriano in epist. ad Pōpeium, quam epistolam Diuus etiā Augustinus illic commemorat.
g In actis eius Concilij.
h Theodoretus lib. 5. c. 9.
i Euagr. lib. 1. cap. 4.
k In actis eius Concilij.
l Augustinus lib. 2. Retract. cap. 50.
m In actis illorum Concil.
n In Cōcilio Vercell.
o In Concilio Romano, & ab aliis etiam Pontificibus.

Quibus

p Epist. 195. inter epist. Diui Bernardi. q In Concilio Remensi, teste Diuo Bernardo, sermone 80. in Cantica circa finem. r In magno Concilio Lateran. sub eodem Pont. s In Clementina ad nostrum, de hæreticis. t In Conc. Constantiensi. v In Concilio Florentino.

Quibus rebus explicatis, non mihi iam aliquid ex iis, quæ initiò proposui superest, quod præterea dicam, sed est tamen quod prudentem Lectorem ad extremum obsecrem, vt vel ipsa serie atque ratione huius Analysis fidei repetita, quantoperè à vera fide atque religione, qui sunt hodie Sectis addicti, aberrent, velit secum perpendere. Nam, si Christianæ doctrinæ assensum præbere necesse est: Si prorsus nihil in vlla quæstione de ea doctrina, quantumuis per se difficili, quod à verissima sententia abhorreat, absque iactura salutis, sentire licet: Si auctoritas exstat aliqua, cuius magisterio commodè possint omnis conditionis homines, quantumuis rudes atq; imperiti, discere, atq; intelligere, quid in omni controuersia cauendum, quid sequendum sit: Si auctoritatem huiusmodi, humanam etiam (diuina virtute suffultam) vt cum hominibus ipsis palàm loqui possit, esse oportet: Si ad eundem etiam finem perpetuò ea auctoritas in vera Ecclesia fidelium præsens vt vigeat, necesse est: Si eiusmodi fidelium Ecclesia, aut omnino nulla est (quod cogitare impium est) aut illa est, quæ Romano Pontifici tanquam pastori suo grex, adunata (vt Cyprianus inquit) adhæret: Si in ea ipsa vera Ecclesia fidelium ille idem Romanus Pontifex (vt successor Diui Petri) is est, super quem, tanquam super fundamentum firmum & immobile, ædificium Ecclesiæ totum spirituale consistit, atque adeò docendi auctoritas constituta est; vt & Christus ipse & omnis antiquitas iis verbis asseuerauit, quibus si negâsset, nihil præterea ad perspicuam & planam determinationem eius quæstionis (vt suprà notauimus) desiderarent Sectarij: Si hæc, inquam, omnia ita se habent; quod hactenus certè in hoc libro (si omnino quicquam

Summa totius Analysis.

Parte VII. probat. 6. pro primatu Diui Petri.

quam in caussa religionis probari atque defendi potest) probatum à nobis, atque defensum est: quomodo non illi omnes in errore maximo religionis versentur, qui errantes extra vnum istud Ecclesiæ Catholicæ ouile sub vno Pastore constitutum, ad vocem Christi verissimam in suo Vicario loquentis obsurdescunt? Etenim, quod ipsi per se sibi videntur & loquentem in Scripturis Christum audire (cùm tamen eam ille vocem suam non nisi ex ore Ecclesiæ percipi velit) & lumen in iisdem Scripturis videre; (cùm tamen in tenebris proprij & exigui iudicij sui Scripturæ lucernam, tanquam sub modio posuerint) id verò *blandiente* (inquit verissimè D. Cyprianus) *aduersario, atq; fallente fit, qui, secundum Apostoli vocem, transfigurat se velut Angelum lucis, & ministros subornat suos, asserentes noctem pro die, interitum pro salute, desperationem sub obtentu spei, perfidiam sub prætextu fidei, Antichristum sub vocabulo Christi: vt dum verisimilia mentiuntur, veritatem frustrentur.* Vbi è vestigio, illa ipsa ferè, qua nos, Analysi fidei, eodemque compendio, ad eiusmodi Pseudochristianorum errorem cōuincendum, vtens Diuus Cyprianus: *Hoc,* inquit, *ideò fit, fratres dilectissimi, quia ad veritatis originem non reditur, nec caput quæritur, nec magistri cælestis doctrina seruatur. Quæ, si quis consideret & examinet, tractatu longo, atq; argumentis opus non est. Probatio est enim ad fidem facilis* COMPENDIO *veritatis. Loquitur Dominus ad Petrum: Ego dico tibi,* inquit, *quia tu es Petrus, & super istam petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferorum non vincent eam, &c.* En sententiâ Cypriani, quod sit compendium probandæ veritatis? nempe, vt ad eam auctoritatem, quam Diuo Petro & successoribus Christus attribuit, tanquam ad regulam certam, atq; amussim verita-

Lib. de vnit. Eccles.

Ibidem. tis, doctrina exigatur. *Quomodo enim*, inquit, *qui cathedram Petri, super quam fundata est Ecclesia, deserit, in Ecclesia se esse confidit*? Te, Christe, precor, vt & nobis, qui summo gratiæ tuæ beneficio sanctissimam religionem ex hac cathedra discimus, eidem etiam in posterum perpetua communione consociari, & iis, qui nefario errore illi resistunt, ad eam aliquando tandem redire, quæ tua est benignitas atq; clementia, contingat.

Laus DEO & beatissimæ Virgini sanctissimæ Dominæ nostræ.

QVÆDAM ALIQVIBVS IN LOCIS EO MODO, QVI SVBIVNGITVR, ADDENDA.

Pagina 82. versu 10. post dictionem, fideles; *hæc è vestigio sunt addenda.*

NAM quod phanatici illi Sectarij, qui contempta Scriptura solis somniis priuatarum reuelationum niti volunt, illud præterea Diui Pauli vrgere solent: *Litera occidit, Spiritus autem viuificat*; confutatione vix indiger. Neq; enim his verbis Apostolus aut perniciosam aut inutilem ipsam per se Scripturam (quam aliàs prodesse, *Vt perfectus sit homo Dei* verissimè affirmat) significauit, sed vel ab ipsa certè illos redargui & damnari, qui spiritu gratiæ & charitatis non eius præceptis obsequuntur, quique nudis illius verbis, neglecto vero sensu, ad errorem abutuntur, vt fecerunt Iudæi & faciunt omnes hæretici: vtroque enim modo eum locum D. Augustinus benè interpretatus est.

2. Corinth. 3.

2. Timoth. 3.

Lib. de spiritu & lit. c. 4. & 5. & lib. 15. cõtra Faustum, c. 8. & serm. 70. de tempore, & alias. Vide D. Cyrillũ lib. 7. cõtra Iulianum, circa medium.

Pag. 101. versu 24. post dictionem, exposuimus; *hoc inseratur.*

QVIN omnes alij quoque Scripturæ loci, qui propriis & planis verbis sunt scripti, eò etiam clariores, ex ea parte, quàm aliæ Scripturæ prophanorum auctorum, censeri possunt, quò minus humanæ eloquentiæ artificio fucati sunt. Qua quidem ratione rectè Patres affirmare solent Scripturam facilem & planam esse; videlicet per se, quatenus ferè vtitur proprio & simplici sermone.

Pag.

Pag. 116. versu vltimo, post dictionem, decipiatur; *hoc etiam argumentum addatur septimo loco.*

SEPTIMO. Si ex Scripturis solis discenda esset fides; non oporteret ex diuino mandato, Ecclesiæ in credendo obedire; illius iudicio prorsus acquiescendo, eiq; submittēdo iudicium propriū. Liceret enim semper illi refragari prætextu Scripturæ, si præter Scripturā nulla in ea auctoritas sit, quæ certò & infallibiliter doceat de fide. At veram & Christianam fidem cum quadam obedientia mentis (nempe erga Ecclesiam per cuius os Deus loquitur & auditur) coniunctam esse necesse est, vt supra parte tertia certissimè demonstrauimus. Non est igitur fides ex Scriptura sola, tanquam ex iudice controuersiarum omnium, discenda.

Pag. 169. versu 29. post dictionem, auctoritatem; *hoc inserendum.*

QVI rursus ibidem pluribus verbis contestatur, eadem Ecclesiæ celeberrima auctoritate, retentū etiam in Ecclesia fuisse se, nempe vt pergeret credere: magna profectò, vt fuerit impudētia Kemnitij & Caluini, quòd Augustinum motum initiò Ecclesiæ auctoritate fuisse, vt fidē Euangelio adhibere inciperet, non autem postea, vt in ea item fide perseueraret, finxerunt. *Kem. in exam. sess. 4. Cōc. Trid. Caluin. li. 1. instit. cap 7.*

Pag. 339. versu 2. post dictionem, notandum; *inseratur hoc.*

ITAQVE licet alicubi memoret Diuus Augustinus, sapientiæ librum à quibusdam receptum non fuisse; tamen disertis verbis eodem loco confirmat, eum esse diuinum: *Non debuit,* inquit, *repudiari sententia libri sapientiæ, qui meruit in Ecclesia Christi, de gradu Lectorum Ecclesiæ Christi tam longa annositate recitari, & ab omnibus Christianis, ab Episcopis vsq; ad extremos Laicos fideles, pœnitentes, catechumenos, cum veneratione* DIVINAE *auctoritatis audiri.* Et infra: *Qui sententiis,* inquit, *tractatorum instrui volunt, oportet vt istum librum sapientiæ omnibus tractatoribus anteponant, quoniam sibi eum anteposuerunt, etiam temporibus proximi Apostolorum, egregij tractatores, qui testem istum adhibentes, nihil se adhibere, nisi diuinum testimonium crediderunt.* Et tamen tam perfrictæ frontis fuit Kemnitius, vt dissimulatis, fraude qua solet, his omnibus Augustini verbis, scribere non erubuerit, non defendi (vtor istius verbis) ab Augustino in eo loco, librum sapientiæ esse verè Canonicum: quia scilicet ibi Augustinus dicit, sententiam illam (*Raptus est ne malitia mutaret intellectum*) quam ex eo libro citārat, etiam sine libri huius attestatione per se esse alioqui certam. Atquî Diuus Augustinus non ideò hoc dixit, quòd ipse putaret hunc librum non esse Canonicum, sed vt iis, qui auctoritatem eius libri in dubium reuocabant, aliunde quoque sententiam illam comprobaret. *Li. 1. de prædest. Sanctor. cap. 14.* *In exam. Conc. Trid. sess. 4.* *Sapien. 4.*

Pag. 368. versu 5. post dictionem, ostendimus; *hoc inserendum.*

AT dicent istorum aliqui fortassis, nec se, nec maiores suos (Lutherum, videlicet, Caluinum, & similes hæresiarchas) ob Ecclesiæ Romanæ traditionem & testimonium Scripturam sacram pro diuina recepisse. Vndenam igitur illam habent? An in ipsamet Scriptura vsquam legerunt, hos libros ad numerum esse omnes sacros? Aut id habent ex reuelatione diuina sine vllo vel Scripturæ, vel Ecclesiæ præsentis testimonio, cuius ex *auditu* fi- *Roman. 10.*

Parte IIII. des de istorum auctoritate librorum cõcipiatur? At suprà conuicimus, Deum sine ministerio auctoritatis humanæ nequaquam de rebus fidei docere. Sed neque dicere possuut, Scripturam recepisse se propter solum testimonium antiquioris Ecclesiæ, quæ longè antè præteriit. Non enim eius Ecclesiæ testimonium *auditu* ipsi percipere potuerunt. Fides autem (de tali præsertim articulo, qui quasi caput est omnium) necesse est, vt ex *auditu*, hoc est, ex ministerio legitimo veræ Ecclesiæ, omni tempore (iuxta Christi promissiones) perdurantis, concipiatur: maximè cùm ne testificationem quidem Ecclesiæ antiquioris, nisi ab Ecclesia præsenti habere possimus. A quanam igitur Ecclesia præsente Sectarij Scripturam tanquam certam & infallibilem acceperunt, si non eam acceperunt ab Ecclesia Romana? An ab Ecclesia illa sua inuisibili, à qua, cùm inuisibilis esset, nihil accipi potuit?

Pag. 396. post versum vltimum hæc addenda sunt:

In exam. sess. 4. Concil. Trid. OPPONIT præterea Kemnitius alia nõnulla veterum testimonia, sed eiusmodi tamen, quæ aut solùm continent simplicem Scripturæ commendationem; aut illam quidem sufficere significant in quibusdam historicis narrationibus, certisque quæstionibus, ac in aliquibus fidei articulis, qui ab omnibus explicitè sciri atque credi debent; aut erroribus tantùm à Scriptura ipsa alienis, vel propriis opinionibus, quæ non modò Scripturæ, sed etiam Ecclesiæ & Doctorum auctoritate destituantur, fidem detrahunt, non autem probatis Ecclesiæ Traditionibus: sicut ex ipsa sententia Patrum iam explicatum est. Neque tamen quædam eius generis testimonia Kemnitius rectè citat. Verbi gratia, Dixit (secundum veram & vulgatam iam pridem interpretationem) Diuus Athanasius, *Sufficere Scripturas ad veritatis indicationem:* in articulis nimirum illis de vno Deo & de Incarnatione Verbi, quos aduersus errores Ethnicorum Macario cõfirmare instituebat. Kemnitius autem nunc citat, Diuum Athanasium ibi dixisse, *Sufficere Scripturas* AD OMNEM *instructionem veritatis.* Item recitat hæc verba ex Diuo Augustino: *Ciuitas Dei credit Scripturis sanctis, veteribus & nouis, quas Canonicas appellamus, vnde fides ipsa concepta est, ex qua iustus viuit, per quam sine dubitatione ambulamus, quandiu peregrinamur à Domino.* Dissimulat autem quod in eadem periodo continenter Diuus Augustinus ita subiungit: *Qua* (fide) *salua atq; certa, de quibusdam rebus, quas neq; sensu neq; ratione percipimus, neq; nobis per Scripturam Canonicam claruerunt, nec per* TESTES, QVIBVS NON CREDERE ABSVRDVM EST, *in nostram notitiam peruenerunt sine iusta reprehensione dubitamus.* Ex quibus verbis an non clarissimum est, ita D. Augustinum Scripturæ sacræ suam auctoritatem tribuere, vt tamen etiam censuerit, communi Ecclesiæ Traditioni credendum, cuius testimonio nõ credere non modò absurdum, sed etiam (vt idem alias affirmat) insolentissima insania est? Item citat Hieronymum, quasi ita dixerit: *Quidquid de Scripturis sacris auctoritatem non habet, eadem facilitate contemnitur, qua probatur.* Hieronymus autem nõ dicit generatim, *Quod*, aut *Quidquid*, quasi etiam illud quod habeat Ecclesiæ quidem, nõn autem Scripturæ auctoritatem, reiiciendum sit. Sed nominatim disputans contra eorum opinionem, qui *ex quibusdam*, inquit, *Apocryphorum somniis* Zachariam illum, inter templum & altare occisum, patrem ipsum Ioannis Baptistæ esse contenderunt; ita subiungit: *Hoc, quia de Scripturis non habet auctoritatem eadem facilitate contemnitur, qua probatur:* Nempe, quia Apocryphum alioquì commentum id est, quod neque Ecclesiæ, neque adeò Scripturæ

In oratione cõtra Idola aduersus Gentes, initiò.

Lib. 19. de ciuit. cap. 18.

In exam. loco cit. pag. 115. Hieron. in cap. 23. Matth.

prutæ vllo modo habet auctoritatem. Item redarguens idem Hieronymus hæreticorum in vsurpanda Scriptura impudentiam, idcirco eius testimoniis illos vti solitos esse dicit: quia *sine auctoritate*, inquit, *Scripturarum garrulitas* (nempe eorundem hæreticorum) *non* HABERET *fidem*. Nempe quoniã alioquî auctoritate etiam Ecclesiæ, quam Scriptura commendat, tales seductores inprimis destituuntur. Kemnitius autem absolutè & præcisè citat Hieronymum ita dixisse: *Sine auctoritate Scripturarum garrulitas non* HABET *fidem*. Ex qua sententia, ita præcisè posita, facilè quispiam posset colligere Hieronymum sensisse, illud omne quod sine Scripturæ testimonio profertur, quantumcumque alioquî Ecclesiæ auctoritate confirmatum sit, esse velut garrulitatem quandam inanem reiiciendum, nec in materia religionis fidem vllam mereri. Item citat illa verba Epiphanij: *Nos vniuscuiusque quæstionis inuentionem non ex propriis ratiocinationibus dicere possumus, sed ex Scripturarum consequentia.* Et tamen idem ipse Kemnitius adeò agnoscit Epiphanij mentem, eo loco non esse excludere Traditiones Apostolicas non scriptas, quæ à Scriptura ipsa commendantur, vt etiam Epiphanium sugillet quod plus nimio eiusmodi Traditionib⁹ delectatus (hoc enim iste vocabulo vtitur) fuerit. Extat enim de auctoritate Traditionum non scriptarum luculentissimũ hoc Epiphanij testimonium: *Oportet & Traditione vti. Non enim omnia à diuina Scriptura accipi possunt Quapropter aliqua in Scripturis, aliqua in Traditione, sancti Apostoli tradiderunt.* Quod igitur ait, ex Scripturarum consequentia quæstionum explicationem esse petendam, non sic accipi vult, quasi non liceat ex legitima Traditione, quæ parem etiam cum ipsa Scriptura auctoritatem habet, argumentari, sed quia non sunt certè ex proprio ingenio determinandæ fidei quæstiones Item D. Basilius ita inquit: *Omne quod extra diuinitus inspiratam Scripturam non ex fide est, peccatum est.* Intelligit autem quod ita est extra Scripturam vt non sit ei consentaneum, sed potius repugnans, quodque adeò non est ex fide, sed potius peccatum contra fidem, dignum illo anathemate, de quo Apostolus inquit: *Si nos aut Angelus de cælo euangelizet vobis præterquàm quod euangelizauimus, anathema sit*: quem locum idem D. Basilius ad hoc ipsum propositum antea vsurpauerat. Kemnitius autem hunc D. Basilij locum sic recitauit: *Omne quod extra Scripturam diuinitus inspiratam*, QVIA *non ex fide est, peccatum est.* Assuit autem ipse de suo illud, QVIA, vt verisimilius Lector decipi posset, quasi Basilius significauisset, hoc ipso aliquid non esse ex fide, quia non contineatur in Scriptura. Basilius autem non hoc voluit: sed dicit simpliciter, illud quod extra Scripturam non est ex fide (cùm scilicet & à Scriptura, & à Traditione etiam quæ in Scriptura commendatur, cuique assentiri, secundum eundem Basilium, vt suprà vidimus, Apostolicum est) peccatum esse. Græcè Basilius eodem modo habet: τὸ οὐκ ἐκ πίστεως ὄν. Sed quis vbique enumerare facilè possit Kemnitij corruptelas & imposturas omnes aduersus doctrinam Catholicorum?

In comm. in epi. ad Tit. 1.

Heresi 65.

In exam. eiusdẽ Sess. 4. Concilij Trid. vbi agit de Tradition.

Epipha. haeresi 61. paulò post medium.

In Moralibus, summa 80. c. 22.

Galat. 1.

Eodem li. summa 72. c. 1.

INDEX

INDEX
LOCORVM SACRAE SCRIPTVRAE, QVI IN HOC LIBRO CITANTVR, ET MAGNA etiam ex parte explicantur.

EX VETERI TESTAMENTO.

Capita.	Genesis.	Paginae.
2.	*Hoc nunc os ex ossibus meis.*	90
3.	*Ipsa conteret caput tuum.*	30.347
4.	*Nequaquam ita fiet.*	343.353
17.	*Nec vltrà vocabitur nomen tuum Abram, sed appellaberis Abraham.*	222.225
22.	*Expectate hîc: ego & puer illuc vsque properantes, &c. reuertemur ad vos.*	343.353
25.	*Maior seruiet minori.*	354
27.	*Ego sum primogenitus tuus Esau.*	343.354
	Exodi.	
32.	*Et ait Moses, consecrâstis manus vestras hodie Domino vnusquisque in filio & in fratre suo.*	148
	Numeri.	
23.	*Non est Deus quasi homo vt mentiatur.*	351
ibid.	*Nec est vt filius hominis mutetur.*	352
	Deuteronomij.	
12.	*Quod præcipio tibi hoc tantum facito Domino; nec addas nec minuas.*	365.384
17.	*Venies ad Sacerdotes Leuitici generis, & ad Iudicem qui fuerit illo tempore, &c.*	272.365.369.400
ibid.	*Qui superbierit, nolens obedire Sacerdoti, morietur homo ille.*	383
32.	*Et inimici nostri sint Indices.*	42
	Iosue.	
22.	*Miserunt ad illos Phinees sacerdotem & decem principes cum eo.*	256

Iudi-

Iudicum.

11. *Heres in domo patris nostri esse non poteris, quia de altera matre natus es.* 347

3.Regum.

8. *Conuertit rex faciem suam & benedixit omni Ecclesiæ Israël.* 147
18. *Ait Elias ad populum; Ego remansi Domini Propheta solus.* 148
19. *Derelictus sum ego solus & quærunt animã meam vt auferant eã.* 148
22. *Quis decipiet Achab Regem Israël?* 344
ibid. *Decipies & prævalebis: egredere & fac ita.* 344
ibid. *Ecce dedit Dominus spiritum mendacij in ore omniũ Prophetarũ.* 344

4. Regum.

20. *Venit Esaias ad Ezechiam, dixitq́; ei; morieris & non viues.* 343

1. Paralipomenωn.

9. *Phinees erat dux eorum coram Domino.* 256

Iudith.

6. *Per totam noctem intra Ecclesiam orauerunt, petentes auxilium à Deo Israël.* 120

Psalmo. Psalmorum.

2. *Postula à me & dabo tibi gentes hæreditatem tuam.* 133.181.183
13. *Dixit insipiens in corde suo, non est Deus.* 1
ibid. *Non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum.* 148
15. *Nec dabis sanctum tuum videre corruptionem.* 358
18. *In omnem terram exiuit sonus eorum, &c.* 133.184
ibid. *In sole posuit tabernaculum suum.* 140
ibid. *Lex Domini immaculata conuertens animas.* 46
ibid. *Præceptum Domini lucidum illuminans oculos.* 97
ibid. *Iudicia Domini vera iustificata in semetipsa.* 46.132
25. *Odiui Ecclesiam malignantium & cum impiis non sedebo.* 120
30. *Proteges eos in tabernaculo tuo à contradictione linguarum.* 140
36. *Deficientes quemadmodum fumus deficient.* 186
44. *Lingua mea calamus Scribæ velociter scribentis.* 334
ibid. *Adstitit Regina à dextris tuis in vestitu deaurato circundata varietate.* 211
58. *Deus ostendit mihi super inimicos meos, &c.* 42
67. *Deus noster, Deus saluos faciendi.* 71
79. *Extendit palmites suos vsque ad mare.* 181

85. Fun-

86. *Fundamenta eius in montibus sanctis.* 136
88. *Confitebuntur veritatem tuam in Ecclesia Sanctorum.* 169
92. *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis.* 59.203
93. *Qui docet hominem scientiam.* 80
103. *Fundâsti terram super stabilitatem suam, non inclinabitur in seculum seculi.* 132.145
105. *Stetit Phinees & placauit, & cessauit quassatio.* 40
118. *Lucerna pedibus nostris verbum tuum & lumen semitis meis.* 97
147. *Emittit eloquium suum terrà & velociter currit sermo eius.* 334
149. *Laus eius in Ecclesia Sanctorum.* 120

Prouerbiorum.

18. *Impius cùm in profundum venerit peccatorum contemnit.* 57
30. *Omnis sermo Dei ignitus, clypeus est sperantibus in se.* 49

Cantica canticorum.

2. *Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias.* 125
3. *En lectulum Salomonis 60. fortes ambiunt ex fortissimis Israël.* 134
4. *Tota pulchra es amica mea, & non est macula in te.* 131
ibid. *Hortus conclusus soror mea sponsa.* 137
6. *Terribilis vt castrorum acies ordinata, &c.* 132.137
ibid. *Vna est columba mea perfecta mea.* 129

Libri Sapientiæ.

1. *In maleuolam animam non introibit sapientia.* 87
14. *Creaturæ Dei in odium factæ sunt & in tentationem animabus hominum & in muscipulam pedibus insipientium.* 111

Libri Ecclesiastici.

12. *Verba sapientum sicut stimuli & quasi claui in altum defixi, quæ per magistrorum consiliū data sunt à pastore vno; iis, fili mi, ne amplius requiras.* 423

Isaiæ.

5. *Quid est quod debui vltra facere vineæ meæ & non feci ei?* 272
7. *Ecce virgo concipiet & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel.* 43
9. *Super solium Dauid & super regnum eius sedebit.* 134
22. *Dabo clauem domus Dauid super humerū eius & aperiet, &c.* 231.415
29. *Erit vobis visio omnium sicut verba libri signati.* 96
30. *Non faciet auolare à te vltra Doctorem tuum.* 236

38. *Dispo-*

38.	*Dispone domui tuæ, quia morieris tu & non viues.*	343
ibid.	*Ecce ego adiiciam super dies tuos 15. annos.*	343
53.	*Vniuersos filios tuos doctos à Domino.*	79
54.	*Quis credidit auditui nostro?*	73
59.	*Spiritus meus & verba mea nõ recedẽt de ore tuo.*	45.145.169.217.382
60.	*Aperientur portæ tuæ iugiter; die ac nocte non claudentur.*	141
61.	*Dabo opus in veritate & fœdus perpetuum feriam eis.*	141
ibid.	*Et scietur in gentibus semen eorum, &c.*	45
62.	*Super muros tuos Hierusalem constitui custodes.*	134

Ieremiæ.

3.	*Dabo Pastores & pascent vos scientia & doctrina.*	400
14.	*Falsò Prophetæ vaticinantur in nomine meo.*	76
17.	*Solium gloriæ altitudinis à principio locus sanctificationis nostræ.*	160
23.	*Nolite audire verba Prophetarum qui prophetant vobis & decipiunt vos.*	76
29.	*Quæretis me & inuenietis, cùm quæsieritis me in toto corde vestro.*	20
31.	*Non docebit amplius vnusquisque proximum suum.*	79
36.	*Loquebatur ex ore suo quasi legens omnes sermones istos.*	334

Ezechielis.

2.	*Ecce manus missa ad me, in qua erat liber inuolutus.*	96
13.	*Væ Prophetis insipientibus qui sequuntur spiritũ suũ & nihil vident.*	76
16.	*Dicitis, ait Dominus, cùm ego non sum locutus.*	76

Osee.

2.	*Desponsabo te mihi in fide vsque in sempiternum.*	134.146
9.	*Da eis vuluam sine liberis & vbera arentia.*	181

Amos.

5.	*Quærite me & viuetis.*	20

Zachariæ.

9.	*Circundabo domum ex his qui militant mihi.*	134

Malachiæ.

1.	*Offertur nomini meo oblatio munda.*	93
2.	*Labia sacerdotis custodient scientiam & legẽ requirent ex ore eius.*	75
3.	*Erunt mihi in die quam ego facio, in peculium & parcam eis, etc.*	25

1. Machabæorum.

12.	*Habentes solatio sanctos libros qui sunt in manibus nostris, etc.*	49

INDEX
EX NOVO TESTAMENTO.

Ex Euangelio S. Matthæi.

4. *Scriptum est enim, quia Angelis suis mandauit de te.* 78
5. *Beati pauperes spiritu.* 53.54
ibid. *Non potest ciuitas abscondi supra montem posita.* 137.191
ibid. *Neque accendunt lucernam & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum vt luceat omnibus, &c.* 97.140
7. *Attendite à falsis Prophetis, etc. intrinsecus autem sunt lupi rapaces.* 62.(76.113.
ibid. *A fructibus eorum cognoscetis eos.* 28
ibid. *Admirabantur turbæ super doctrina eius.* 54
9. *Non veni vocare iustos sed peccatores.* 348
10. *Nomina Apostolorum hæc sunt: Primus Simon, &c.* 252.261
ibid. *Ecce ego mitto vos sicut oues in medio luporum.* 28
ibid. *Non enim estis vos qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis.* 80
ibid. *Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine, & quod in aure auditis, prædicate super tecta.* 365
11. *Renunciate Ioanni quæ audistis & vidistis.* 33
12. *Si Satanas Satanam eiicit, quomodo stabit regnum eius?* 32
13. *Simile est regnum cœlorum sagenæ missæ in mare & ex omni genere piscium congreganti.* 125
ibid. *Sinite crescere vtraque vsque ad messem.* 181
15. *Sine caussa colunt me docentes doctrinas & mandata hominum.* 365
16. *Portæ inferi non præualebunt aduersus eam.* 133.188
ibid. *Vos quem me esse dicitis? Tu es Christus filius Dei, &c.* 219
ibid. *Beatus es Simō Bariona.* 219.220.221.vsq. 241. explicatur totus. 274.
ibid. *Super te ædificabo Ecclesiam. Tibi dabo claues, etc.* 261.302
ibid. *Vade post me Satana.* 274
17. *Vade ad mare & mitte hamum, & eum piscem qui primus ascenderit tolle, & aperto ore eius inuenies staterem.* 251
18. *Vbi fuerint duo aut tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* 408
ibid. *Si non audierit eos dic Ecclesiæ.* 124.142.411

ibid.

ibid. *Quæcunque alligaueritis super terram, erunt ligata & in cælo, etc.* (233.411.
ibid. *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus.* 411
ibid. *Si oculus tuus scandalizat te, erue eum & proiice abs te.* 360
ibid. *Domine, quoties peccabit in me frater meus & dimittam ei?* 411
22. *Diliges Dominũ Deum tuũ, etc. & proximum tuũ sicut teipsum, etc.* 23
23. *Nolite vobis dicere Magistrum in terra, etc.* 81
ibid. *Dicunt enim & non faciunt.* 306
24. *Surgent Pseudoprophetæ.* 45
ibid. *Ecce hîc est Christus, etc.* 77.98.112.180.181
25. *Simile est regnum cœlorum decem virginibus.* 125.137
26. *Omnes scandalum passi sunt in illa nocte.* 135
ibid. *Videntes Discipuli, &c. vt quid hæc perditio?* 354
ibid. *Multi falsi testes, etc.* 55
ibid. *Hoc est corpus meum.* 92.102
28. *Euntes docete omnes gentes, etc.* 62.237
ibid. *Ego vobiscum sum vsque ad consummationem seculi.* 133.145.276

Ex Euangelio S. Marci.

1. *Prosecutus est eum Petrus & qui cum eo erant.* 253
15. *Et qui cum eo crucifixi erant, conuitiabantur ei.* 354
16. *Qui non crediderit, condemnabitur.* 2.62
ibid. *Domino cooperante & sermonem admirabiliter confirmante.* 28
ibid. *Signa eos qui crediderint hæc sequentur.* 173
ibid. *Prædicate Euangelium omni creaturæ.* 237.260

Ex Euangelio S. Lucæ.

1. *Quoniam multi conati sunt ordinare narrationem, etc.* 382
ibid. *Per os Sanctorum, qui à seculo sunt Prophetarum eius.* 75
ibid. *Dabit ei Dominus sedem Dauid patris sui.* 133
ibid. *Vocabis nomen eius Iesum, ipse enim saluum faciet, etc.* 225
5. *Duc in altum.* 309
8. *Dixit Petrus, & qui cum illo erant.* 253
11. *Qui non est mecum, aduersum me est.* 67
ibid. *Nemo accendit lucernam & in abscondito ponit.* 98
18. *Putásne filius hominis veniens inueniet fidem in terra?* 134.148
21. *Eritis odio omnibus hominibus propter me.* 184

22. *Reges gentium dominantur eorum, etc.* 241. *vsque* 245
ibid. *Confirma fratres tuos.* 261. 274. 302. 309

Ex Euangelio S. Ioannis.

1. *Hic venit in testimonium.* 81
ibid. *Tu es Simon filius Iona: tu vocaberis Cephas.* 221
ibid. *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* 235
4. *Spiritus est Deus.* 75
5. *Scrutamini Scripturas.* 44
ibid. *Si crederetis Moysi, crederetis vtique & mihi.* 44
ibid. *Ego testimonium hominum non accipio.* 79. 81
6. *Nunquid & vos vultis abire, etc.* 253
ibid. *Erunt omnes docibiles Dei.* 79
7. *Si quis voluerit eius voluntatem facere, cognoscet de doctrina eius.* 79
ibid. *Quis vnquam ita locutus est vt ille homo?* 53
8. *Quis vestrûm potest me arguere de peccato?* 55
ibid. *Diabolus ex propriis loquitur.* 78
9. *A seculo non est auditum, &c.* 31
10. *Ego sum Pastor bonus.* 248
ibid. *Pastor qui posuit animam suam pro ouibus.* 235
ibid. *Qui aliunde ascendit in ouile ouium fur & latro est.* 209
ibid. *Opera quæ ego facio testimonium de me perhibent.* 33
ibid. *Oues meæ vocem meam audiunt.* 79
13. *Quod facis fac citius.* 355
14. *Vt maneat vobiscum in æternum, etc.* 276
ibid. *Docebit vos omnem veritatem.* 340. 146
ibid. *Rogabo patrem & alium paracletum dabit vobis, etc.* 144 *bis.* 217
15. *Si opera non fecissem, quæ alius nemo facit.* 32
16. *Cum venerit ille Spiritus veritatis.* 79
17. *Pater sanctifica eos in veritate.* 145
ibid. *Qui per Apostolorum verbum erant credituri.* 136
18. *Palam mundo locutus sum.* 365
20. *Quorum remiseritis peccata, remittentur eis.* 260. 233
21. *Simon Ioannis diligis me plus his?* 245. 261. 274. 302
ibid. *Alius cinget te & ducet quò non vis.* 274
ibid. *Sunt & alia multa quæ fecit Iesus, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse, qui scribendi sunt, libros.* 374

Ex

Ex Actis Apostolorum.

1. *Eritis mihi testes in Hierusalem.* 81
ibid. *Exurgens in medio fratrum, Petrus.* 254
ibid. *Oportet ex his viris qui nobiscum sunt, vnum eligere.* 257
ibid. *Locutus de regno Dei.* 374
2. *Stans Petrus cum vndecim leuauit vocem suam.* 253.254
4. *Erat multitudinis credentium cor vnum & anima vna.* 129
8. *Putásne intelligis quæ legis? quomodo possum? &c.* 97
9. *Ingressus Paulus Synagogas prædicabat Iesum.* 259
10. *Vidi vas quoddam descendens velut linteum magnum, &c. in quo erant omnia quadrupedia.* 254.259
15. *Vos enim scitis, quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis per os meum elegit audire gentes verbum, &c.* 254.257.259.309.430
ibid. *Ego indico, &c.* 256.257
20. *Beatius est dare quàm accipere.* 374
ibid. *Attendite vobis & vniuerso gregi.* 124

Ex Epistola ad Romanos.

1. *Fides vestra per vniuersum mundum annunciatur.* 191
ibid. *Segregatus in Euangelium Dei.* 44
3. *Deus verax, omnis autem homo mendax.* 351
4. *Ideò ex fide, vt secundum gratiam firma sit promissio.* 90
6. *Gratia autem Deo, quod fuistis serui peccati.* 73
7. *Habitat in me peccatum.* 89
8. *Nihil damnationis est iis, &c.* 90
ibid. *Nos primitias spiritus habentes.* 136
9. *Non omnes qui ex Israël sunt, ij sunt Israëlitæ.* 354
10. *Fides ex auditu.* 72.74
ibid. *Sed non omnes obediunt Euangelio.* 73
11. *O altitudo sapientiæ & scientiæ Dei.* 85
ibid. *Septem hominum millia, qui non curuauerunt genu ante Baal.* 148
15. *Quæcunque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt.* 49
ibid. *Euangelium Dei vt fiat oblatio gentium accepta.* 93
16. *Obseruetis eos, qui dissensiones præter doctrinam quam vos didicistis, faciunt.* 62

Ex 1. ad Corinthios.

1. *Videte, fratres, vocationem vestram.* 29

ibid. Vocat in societatem Iesu Christi Filij sui. 124
2. Non iudicaui me scire aliquid inter vos, nisi Christum, &c. 390
ibid. Sermo meus non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis. 30
ibid. Stultitia enim est illi doctrina fidei, & non potest intelligere. 71.116
ibid. Animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus. 71
3. Templum sanctum quod estis vos. 131.137
ibid. Dei ædificatio estis. 137.223
ibid. Fundamentum, &c. quod est Christus Iesus. 136.154.233.235.236
ibid. Mundi sapientia stultitia est. 71
ibid. Neq; qui plantat aliquid est, neq; qui rigat. 79.80
4. Nihil mihi sum conscius, &c. 90
ibid. Qui nos iudicat Dominus est, nolite ante tempus iudicare. 91
6. Abluti estis, sanctificati estis. 89
9. Qui spiritualia seminant, etiam temporalia metunt. 243
10. Petra autem erat Christus. 132
ibid. Vnus panis & vnum corpus multi sumus. 129
11. Oportet hæreses esse, vt qui probati sunt, &c. 45.72.148.191
ibid. Laudo vos, quòd sicut tradidi vobis præcepta mea tenetis, &c. cætera cùm venero disponam. 124.373.394
12. Sicut in vno corpore multa membra sunt, nec eundem actum habent. 137
ibid. Nunquid omnes sunt oculi? 150
ibid. Diuisiones gratiarum sunt, & diuisiones operationum, & diuisiones administrationum. 210
ibid. Viam excellentiorem, &c. 212

Ex 2. ad Corinthios.

3. Velamen vsque in hodiernum diem cum legitur Moyses est positum, &c. 96
5. Eum qui non nouerat peccatum, pro nobis peccatum fecit. 90
10. Non secundum carnem militamus. Arma militiæ nostræ, &c. 29
11. Spiritum Satanæ, qui se in Angelum lucis transfigurat. 76

Ex Epistola ad Galatas.

1. Si quis euangelizauerit præter id quod accepistis, anathema sit. 63. 73. 258.328.
2. Mihi autem qui videbantur esse aliquid, nihil contulerunt, &c. 256
ibid. Contuli cum illis Euangelium quod prædico in gentibus. 259

3. *Quis vos fascinauit non obedire veritati?* 73
5. *Manifesta sunt opera carnis, &c. secta.* 63
6. *In Christo Iesu neque circuncisio aliquid valet, neque praeputium, sed noua creatura.* 380
ibid. *Quicunque hanc regulam secuti fuerint, pax super illos & misericordia.* 380

Ex Epistola ad Ephesios.

2. *Superaedificati super fundamentum Apostolorum & Prophetarũ.* 136
4. *Vna fides, vnum baptisma.* 62
ibid. *Solliciti seruare vnitatem spiritus.* 129
ibid. *Alios verò Pastores & Doctores in aedificationem corporis Christi.* 75. (150.212.223.400.
ibid. *Ad consummationem Sanctorum donec occurramus, &c.* 134.238
ibid. *Compactum, connexum per omnem iuncturam subministrationis.* 138
ibid. *Vt non circumferamur omni vento doctrinae.* 147.169
5. *Eratis enim aliquando tenebrae, nunc autem lux in Domino.* 25
ibid. *Exhibebit sibi Ecclesiam gloriosam non habentem maculam.* 132

Ad Philippenses.

3. *Idipsum sapies, in eadem permanebis regula.* 62
7. *Vnanimes in charitate idipsum sentientes.* 129

Ad Colossenses.

1. *Vt exhibeamus omnem hominem perfectum in Christo.* 212
2. *Thesauri sapientiae & scientiae.* 236

Ex 2. ad Thessalonicenses.

2. *Mysterium iniquitatis iam operatur.* 189
ibid. *Cuius est aduentus secundum operationes Satanae in omni virtute & signis & prodigiis.* 36
ibid. *State & tenete Traditiones quas accepistis siue per epistolam siue per sermonem.* 373.394

Ex 1. ad Timotheum.

2. *Dedit redemptionem pro omnibus.* 235
3. *Columnam atq; firmamentum veritatis.* 144.169.313
4. *Spiritus manifestè dicit, quia in nouissimis temporibus discedent quidam à fide.* 45
6. *O Timothee, depositum custodi.* 373
ibid.

ibid. *Formam habe sanorum verborum, quæ à me audisti, bonum depositum custodi.* 373.390

2. ad Timotheum.

2. *Quæ audisti à me per multos testes, hæc commenda fidelibus.* 373.390
ibid. *In magna domo non sunt solùm vasa aurea & argentea.* 125
3. *Omnis Scriptura diuinitus inspirata vtilis est ad docendum, &c. vt perfectus sit homo Dei.* 49.109. 333.353.364
4. *Lucas mecum est.* 344
ibid. *Penulam quam reliqui Troade apud Carpum, veniens affer tecũ.* 344

Ad Titum.

1. *Dilecto filio suo Tito secundum communem fidem.* 135
ibid. *Episcopum amplecti oportet sermonem fidelem, quoniam sunt multi inobedientes.* 63.150
3. *Hæreticum hominem post vnam aut alteram admonitionem deuita.* 63.150
ibid. *Cùm sit proprio iudicio condemnatus.* 419

Ad Hebræos.

2. *Signis & prodigiis Deus contestatus est doctrinam.* 208
3. *Christus in domo sua, quæ domus sumus nos.* 137
4. *Pontifex qui penetrauit cœlos.* 235
5. *Facti estis quibus lacte opus est.* 246
6. *Volens Deus abundantius ostendere pollicitationis hæredibus, &c. interposuit iusiurandum, &c.* 352
8. *Tabernaculum quod fixit Dominus non homo.* 137
9. *Introiuit per sanguinem suum in sancta, æterna redemptione inuenta.* 235
11. *Sine fide impossibile est placere Deo.* 1.62.149.309
ibid. *Accedentem ad Deum oportet credere, quia est.* 20
ibid. *Fides est argumentum rerum non apparentium.* 72.154.350
ibid. *Fide Abraham obtulit Isaac Deo, &c.* 353.354
13. *Doctrinis variis & peregrinis nolite abduci.* 63
ibid. *Mementote Præpositorum vestrorum, qui vobis locuti sunt verbum.* 74.418

Ex Epistola S. Iacobi.

1. *Si quis indiget sapientia, postulet à Deo.* 79
3. *Quæ desursum est sapientia, primùm quidem pudica est.* 54

Ex I. D.Petri.

2. *Gentem sanctam, populum acquisitionis.* 132
4. *Sufficit præteritum tempus ad voluntatem Gentium consummandam, &c.* 25
5. *Pascite qui in vobis est gregem prouidentes non coactè, &c.* 142.245. (249.251.

Ex 2. D.Petri.

1. *Omnis prophetia Scripturæ propria interpretatione non fit.* 114
ibid. *Spiritu Dei inspiratos locutos esse sanctos Dei homines.* 353
ibid. *Cui bene facitis attendentes, tanquam lucernæ lucenti in caliginoso loco.* 97
2. *Erunt in vobis Magistri mendaces, qui introducent sectas perditionis.* 63
3. *Quæ indocti homines & instabiles, sicut & cæteras Scripturas, deprauant, &c.* 94.113.381

Ex I. D.Ioannis.

2. *Ex nobis exierunt, sed non fuerunt ex nobis.* 67.150
ibid. *Non necesse habetis, vt vos aliquis doceat.* 79
ibid. *Unctio ipsius docet vos de omnibus.* 80
4. *Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo sint.* 416
5. *Hic est verus Deus.* 105
ibid. *Qui credit in Filium Dei, habet testimonium Dei in se.* 79

Ex 2. D. Ioannis.

℣.10. *Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert.* 63
℣.12. *Plura habens vobis scribere, nolui per chartam & atramentum, spero enim me futurum apud vos, & ore ad os loqui.* 374

Ex Apocalypsi B.Ioan. Apostoli.

2. *Neque nouit aliquis, nisi qui accipit.* 24
3. *Sanctus verus qui habet clauem David, qui aperit & nemo claudit.* 231
17. *Siquidem aquæ multæ populi multi sunt.* 254
21. *Murus ciuitatis habens fundamenta duodecim.* 136.233

INDEX
RERVM PRAECIPVARVM, QVAE IN HOC LIBRO CONTINENTVR.

ANALYSIS FIDEI CATHOLICÆ

Qua ratione & methodo in hoc libro instituta sit, indicatur in præfatione ad Lectorem.

A.

Apostoli.

QVÆ & qualis eorum dignitas Apostolica fuerit. Pagina 237. In quibus rebus fuerint omnes pares, & in quibus item Diuus Petrus reliquis fuerit superior. 237 238. 239. Quia admirabiliter mundum Christo subdiderint. 28. Non omnes tempore passionis Christi fidem abiecisse. 134. 135. Quamobrem literas suas quandoque addiderint, cùm aliquos ad informandos de doctrina absentes mittebant. 378. Debuisse illos dum superstites erant, vel voce vel scripto docere quoscunq; poterant. 375. & 379. Quomodo fuerint Ecclesiæ fundamenta. 236.

Auctoritas seu Regula, ex qua peti debeat vera sententia Christianæ doctrinæ.

Aliquam omnino talem auctoritatem exstare, quæ ad omnes quæstiones fidei definiendas sufficiat. 70. vsque ad 73. Eam non esse purè diuinam. 74. 75. 76. Neque purè humanam. 70. vsq; ad 75. Sed humanam diuinitus inspiratam. 78. Vigere eam perpetuò in Ecclesia præsentem. 83. & sequentib. Proinde non nisi in vera Christi Ecclesia quæri debere. 118. Eam Diuo Petro à Christo tributam esse. 219. & sequentibus. Item Diui Petri successoribus Romanis Pontificibus. 270. & sequentibus. Debere omnes huic auctoritati acquiescere. 308. & sequētibus.

Diuus Augustinus.

Cur fidem Christianam susceperit. 15. Quid etiam in illa eum retinuerit. 15. 181. 199. Quasi propria manu Decretis Concilij Tridentini subscripsit. 18. Quid de obscuritate Scripturæ senserit. 85. 86. 87. 88. 100. Quo sensu dixerit alicubi in Scriptura planissimè tradi, quod alibi in ea dicitur obscurè. 102. Item, clarè in Scriptura reperiri, quæ ad fidem & mores necessaria sunt. 100. Item Ecclesiam esse demōstrandam per Scripturas. 176. Item Petrum in persona Ecclesiæ claues accepisse. 241. Non definiuisse vtrum Petrus à Christo dictus fuerit petra. 226. 228. Quomodo inter lib. Canonicos putauerit esse distinguendum. 338. Aliam longè catechizandi rationem tradidisse, quàm secundum Sectarios vsurpari debeat. 160.

C.

Christus.

Qva ratione conciliauerit auctoritatem doctrinæ suæ. 51. 53. & sequentib. Diuinitas eius quo argumento persuaderi possit. 54. 55. Quatenus indiguerit & non indiguerit humano testimonio ad persuadendum suam doctrinam. 81. Non contriuit caput serpentis, si vera est sententia Sectariorum. 50. Est singulare fundamentum Ecclesiæ. 235. 236. Neque id obstare, quò minus etiam Petrus fundamentum fuerit. ibidem.

Christiani.

Maximè illos suorum maiorum auctoritate ad credendum moueri debere. 15 & 16. Non sibi commodum vllum temporale olim in credendo proponere potuisse. 16. Et quibus nominibus per ludibrium ab Ethnicis olim appellabantur. ibidem. Vnde ipsi habeant libros sacros veteris Testamenti. 368. 369.

Concilia.

Quæ illorum sit ratio & varietas. 399. & 400. Nullum Concilium esse infallibile sine Romani Pontificis confirmatione, illa autẽ accedẽte, quoduis esse infallibile. 400. & sequentib. Non esse in illis quærenda suffragia Laicorum. 400. Vtrum Patres in Cõcilio definiãt, vt Iudices, & qualinam auctoritate. 409. 410. Quænam Cõcilia Apostolicæ sedis auctoritate cõfirmata sint. 405. 406. Omnia Concilia vniuersalia legitima, per sedem Apostolicam confirmata fuisse. 401. 402.

Concilium Nicænum.

Decreuit, vt Concilia præter Romani Pontificis sententiam non celebrarentur. Item vt ad eum liceret vndique appellare, 278. & sequentibus. Asseritur Romanæ Ecclesiæ primatus in eius Canone VI. sicut is in Concilio Chalcedonensi recitatur. 281. Nec obstat quod ex eodem Canone Sectarij opponunt. ibid. Plures eius Cõcilij Canones interiisse. 278. 279. Ideoque non mirum si Canones illos de auctoritate Ecclesiæ Romanæ Africani Episcopi, in quibusdã ad se missis exemplaribus non repererint. ibid.

Concilium Tridentinum.

Non posse illius sententiam reiici sine nota hæresis, ostenditur euidenter cõtra examen Kemnitij. 416. & seq.

Consensus Fidelium.

Quomodo in definitionibus fidei ratio etiam illius sit habẽda. 426. 427. Quo item modo possit de illo cõstare. ibid.

D. Cyprianus.

Asseruisse manifestè D. Petri primatum, ostenditur contra Sectarios. 239. 240. Idem principium Analysis fidei, quod in hoc libro asseritur, à Cypriano constitui. 433. 434.

Claues Regni cœlorum.

Quæ illarum sit vis & ratio. 229. & 230. Esse in Scriptura symbolum potestatis. 231. Eas soli Petro promissas & datas fuisse, reliquis autem Apostolis quosdam illarum vsus concessos. 229. & sequentib. Et cur dicatur Petrus illas accepisse in persona Ecclesiæ. 243

D.

Deus.

Devm esse, eiq; esse seruiendum, conscientia ipsa admonet. 1. Non deesse inquirentes se. 19. & 20. Abundè prospicere hominibus. 71. Persuadere ipsum principaliter humanis mentibus fidem. 11. 79 & sequen. Non tamen docere homines ordinariè per seipsum

seipsum.74.vsq; ad 78. Nec esse alicuius ponderis, quę ex Scriptura à Sectariis quibusdam contra obiiciuntur. 79. vsque ad 82. Non posse vllo modo per se vel per alium fallere. 349. vsque ad 353. Explicantur quidā Scripturæ loci, quibus videri possent aliqui ex instinctu Dei falsum dixisse aut sensisse. 343 344. 353. 354 355. 356. Item redditur propria ratio, cur quosdam peculiariter excæcare, & in errorem mittere Deus dicatur. 356.

Doctores.

Sunt diuinitus dati ad Ecclesiæ conseruationem & defensionem. 134. Est illorum auctoritas & successio continua consideranda in Ecclesię ordine. 137. Antecellunt longè auctoritate in docendo falsarum aliarum religionum Doctoribus. 15. & 16. Quamuis singuli aut etiam aliqui errare possint, non tamen omnes. 147. & 422. Sunt in Ecclesia instar oculorum: ac proinde non omnibus competit illorum functio. 136. & 156. In eorum etiam numero esse ponendos Scholasticos Doctores. 424. Nec posse etiam errare, omnes Doctores qui vno aliquo tempore in Ecclesia superstites sunt. 423. Omnes autem Doctores esse, quinam reputari debeant. 147.

Doctrina Christiana.

Quomodo in vniuersum sit probanda. 11. & sequentibus. Ex quinque potissimùm locis argumenta duci, quibus veteres Patres ad eam probationem vsi sunt. 14. Exponuntur & confirmātur ordine eiusmodi veterum argumenta. 15. & sequentibus. neque tamen eiusmodi argumentis fides nostra propriè & principaliter diuina reuelatione nititur. 11. 12. 13. Sunt tamē illa argumenta nobis quædam motiua ad credendum. Ibidem. Iisdem autem argumentis probari Sectarios reuera à Christiana doctrina defecisse. 17. & deinceps.

E.

Ecclesia.

Quid sit, & quàm latè illius ratio pateat. 120. & seq. Variam illius posse originem assignari iuxta varias eius acceptiones. 121. 122. Varias esse illius partes seu gradus, & quinam ad vnūquemq; illorum pertineant. 123. 124. 125. Errores tres circa Ecclesiæ formam vitandos. 125. vsque ad 128.

Ecclesiæ proprietates.

Quod ad rem attinet, parum interesse, quomodo numerentur, & posse ad octo capita reuocari. 128. 129. Est igitur Ecclesia Vna. 129. & seq. Sancta. 131. & seq. Catholica. 133. & seq. Apostolica. 136. Rectè ordinata. 137. Visibilis 138. & seq. Indefectibilis à veritate. 144. & seq. Vnicum perfugium salutis. 149. Quarum Ecclesiæ prærogatiuarū, quæ sit vis & ratio, locis citatis sigillatim explicatur. Maximè autem notandum, quo sensu dicatur Vna. 130. Item, visibilis. 138. 139. Vbi, quisnam propriè sit status controuersiæ de claritate Ecclesiæ indicatur. Itē ratio ostenditur, qua Sectariorum argutiæ & cauillationes omnes contra claritatem Ecclesię, facilè repelli possint, 143. 144.

Ecclesiæ Notæ.

Qualis sit Sectatiorum tergiuersatio, in quęstione de vera Ecclesia dignoscenda. 150. & seq. Notæ quas illi assignāt, euidenter refutātur. 151. & seq. Oportere veras Notas Ecclesię esse quędam illius accidentia notiora secundū nos, quàm ipsam rationē essentialem Ecclesiæ. 171. & seq. Huiusmodi Notas Ecclesiæ pro vario & eiusdem Ecclesię statu,

statu, variari aliqua ex parte potuisse. 172. & seq. Posteaquam Ecclesia per orbẽ diffusa fuit Notas illius esse priores sex proprietates ex illis octo suprà numeratis, idque confirmari ex Scriptura. 174. & seq.

Ecclesia Romana.

Hanc solam esse verã Christi Ecclesiam, fusè demonstratur, ex legitimis Ecclesiæ Notis. 176. vsque ad 215. Confutatis omnibus cauillationibus Sectariorum.

Ecclesiæ veræ, hoc est, Romanæ, auctoritas.

Illius munus esse proponere fidelibus, quæ sunt credenda ex fide, atq, adeò determinare etiam qui libri sint canonici. 68. 315. & seq. Neque propterea tamen Ecclesiam esse regulam ipsius Scripturæ; sed nobis illam quidem diuinitus pro regula esse propositam, vt libros sacros certò discernamus. 340. Errare illam non posse. 144. vsque ad 148. Esse etiam iudicem Apostolicarum traditionum. 397. Neque hîc obstare, quod alioquî ipsa Ecclesia in iudicio fidei Scripturis & traditionibus tanquam regulis quibusdam niti debeat. 339. 340. & 397. Explicatur item illa quæstio, quam de comparatione auctoritatis Scripturæ & Ecclesiæ nõnulli mouerunt. 341. 342. Auctoritas Ecclesiæ, & Romani Pont. & Conciliorum, quomodo re ipsa sit vna & eadem. 404 405.

Ecclesiæ Hierarchia & ordo.

Eminere in differentia variorum vitæ statuum & officiorum. 210. Descriptio breuis totius eius auctoritatis & ordinis Hierarchici. Ibidem. Hierarchicum ordinem, itémque vitæ status tripartitò diuidi. Ibidem & 211. Quis totius ordinis Hierarchici finis sit. 212.

Editio librorum sacrorum.

Explicatur & defenditur Concilij Tridentini Decretum de editione vulgata. 346. & seq.

F.

Fides.

QVAE sit eius ratio, & vnde concipiatur. 72. Diuinæ reuelationi vt fundamento suo innititur. 11. & seq. Fulcitur tamen aliis argumentis tanquam motiuis credendi. Ibidem. Duplicem animi motum in eo qui credit esse discernendum, & vtrumque sua quadam ratione niti. 11. 12 13. Cur tam facile sit errare in rebus fidei. 72. Duo ab humana ratione de fide cogitari. 11. Incorruptã ex omni parte fidem requiri, nec posse vnumquemque secundum quamlibet fidẽ saluari. 61. & seq. Nec retineri fundamentum fidei, nisi fides integra retineatur. 154. Christianam fidem cum obedientia quadã coniunctam esse oportere. 72. 73. Multa quę scripta non sunt, credi oportere. 105. & seq. & 367. & seq. Necessarium ad salutem esse vt aliquid credatur, duobus modis intelligi posse. 99. Quam ob caussam iustum censeri debeat præceptum credendi. Vide suprà. *Auctoritas seu Regula fidei.*

G.

Gregorius Magnus.

QVO sensu scripserit: Antichristi pręcursorem esse, qui se Episcopum vniuersalem appellare audeat. 306. 307. Item Episcopum Ecclesiæ Romanæ, vniuersalem alioquî Episcopum esse, disertis verbis ab ipso asseri. Ibidem.

H.

Hæresis.

CVR oporteat in Ecclesia quandoq; oriri hæreses. 72. Semper in Ecclesia notatas fuisse, ac notari posse exoriẽtes hæreses. 191. & 192.

Hæretici.

Quis propriè sit hæreticus. 67. 318. Tenent Scripturam solùm ad speciẽ. 49. Illius etiam claros locos corrumpunt. 112. Carent vnitate. 178. Commune

illis est à Traditionibus ad solas Scripturas prouocare. 364. Iam olim solitos fuisse suos errores fucare Euangelij nomine. 46. Illorum criminationibus aduersus Rom. Pontificem quomodo respondendū sit. 305. 306. Non sunt membra Ecclesiæ, & tamen iustè ab illa puniuntur. 123. 124. Illorum institutum paucis verbis describitur ex Tertulliano. 184. Iudicium eius congregationis, quæ ante excitatam ab illis controuersiam pro vera Ecclesia ab omnibus habebatur, satis semper fuisse, vt meritò pro hæreticis haberentur: vnde conuincitur, Sectarios huius temporis planè hæreticos esse. 52. & 53. Vide infrà. *Sectarij.*

I.

Imperatores.

ROMANORVM Pontificum primariam in Ecclesia auctoritatem agnouisse & protestatos esse, etiam ante Phocam, à quo Caluinus & alij Sectarij nugantur, Romanum Pōtificem habere primatum. 287.

Iudæi.

Calamitates quas patiuntur omninò esse pœnam eius peccati quod in Christum commiserunt 39 & 40. Ipsos etiam vel inuitos nostram fidem testificari. 42. Quatenus etiam debuerint Traditiones nō scriptas recipere. 369. 370. Item quasnam Traditiones non oportuerit ipsos recipere. 371. 372.

L.

Libri sacri.

QVINAM sint libri Canonici. 335. & seq. Non illis contineri omnia fidei dogmata, neque idcircò scriptos esse, vt in illis omnia comprehenderentur. 373. vsque ad 381. vbi respondetur obiectionibus Sectariorum.

M.

Martyres.

AB illorum constātia veritatē Christianæ fidei rectè probari. 19 & seq. Nec potuisse vllos Ethnicos aut iam posse Sectarios ex hoc loco pro disciplinis suis argumentum ducere. 21 & seq.

Miracula.

Diuinitus ad confirmationem Christi doctrinæ fuisse facta. 31. 32. Et vnde id colligi possit. 33. 34. Item iure exprobrari Sectariis, quòd ipsi nullis miraculis probent doctrinam suam. 37. 207. Et quàm illi ridiculè ipsa miracula Apostolorum ad doctrinam suam referri velint. 208. 209. Falsa miracula à veris, quomodo discernenda sint. 35. 36. Quo sensu D. Paulus scripserit Antichristi aduentum in omni virtute fore. ibid. Quare etiam Christus significârit in caussa religionis nō esse fidendum signis & miraculis.

P.

Patres.

QVATENVS quorundam scripta sint approbata ab Ecclesia. 319. Ex vno Augustinò intelligi posse, non niti Sectarios Patrum veterum auctoritate. 17. 18. 19. Explicantur illorum quædam loca, qbus videntur significare omnes Apostolos fuisse æquales. 233. 239. 240. Item alia quædam, ex quibus Sectarij confirmare contendunt, ex sola Scriptura esse argumentandum. 395. 396. Et alia passim alibi. Afferuntur etiam illorū locupletissima testimonia, tum pro aliis fidei principiis, quæ in hac Analysi passim confirmantur, tum maximè pro D. Petri & Rom. Pontificis primatu parte VII. & VIII. Itemq; pro Traditionum auctoritate. 391. & seq. Vide etiam *Doctores.* & *Augustinus*, &c.

D. Paulus.

Petiit approbationem doctrinæ suæ à D. Petro. 258. & cur id fecerit, sententiâ Patrum. 259. Fuisse D. Petro inferiorem. 258. Quomodo illi in gentibus, & Petro in circuncisione Euangelium commissum fuerit. 259. Quod Petrū reprehenderit nequaquam esse argumento Petrum non habuisse inter Apostolos primatum. 260.

D. Petrus.

Fuisse petram dictũ à Christo super quam ædificaretur Ecclesia, multis argumẽtis & testimoniis probatur. 223. 224. & seq. Agnitum etiam illius principatum fuisse reliquis Apostolis. 255. Cur non ipse elegerit Diaconos. 257. Cur ex aliorum etiã consensu controuersiam de obseruatione legaliũ definiri voluerit. 257. Ipsius curę fuisse etiã cõmissos reliquos Apostolos. 259. Neq; magnoperè oportuisse tamẽ vt in illos vteretur imperio & auctoritate. 256.

D. Petri primatus.

Qua ratione probetur. 217. Confirmatur ex variis Euangelij locis adiuncta interpretatione Patrum. 219. vsque ad 260. Item peculiari quadam ex verbis Christi argumentandi forma. 260. & seq. argumento ducto à Monarchię ratione. 263. & seq. Item testimonio omnis antiquitatis. 267. & seq. Quibus locis etiam respõdetur ad ea, quæ contra eiusmodi probationem obiiciunt Sectarij.

D. Petri Successor.

Aliquos fuisse futuros D. Petri Successores in cura Ecclesiæ vniuersali probatur. 1. ex Ecclesiæ consensu. 270. 2. ex forma Christi verborũ ad D. Petrum. 271. 3. ex fine eorundem verborum, ac institutionis Christi. 271. 272. 4. exemplo veteris sinagogæ. 272. Confutantur Sectariorum cauillationes contrariæ. 273. 274.

Pontifex Romanus.

Esse ipsum D. Petri successorem ostenditur. 275. vsq. ad 308. Nec tamen idem propriè esse D. Petro succedere, & à Christo accipere eandem auctoritatem, quam habuit D. Petrus, licet hæc duo, quod ad rem attinet, sint coniũcta, & rectè posterius ex priori concludi. 275. Esse autem hanc quæstionem de successione, controuersiam facti, quæ proinde testimoniis omniũ ætatum rectè definiatur. 277. Proferuntur igitur ea testimonia locupletissima. 277. vsq; ad 288. Neque iure tantùm Ecclesiastico, sed etiam diuino Pontificem Romanum D. Petro succedere. 291. 292. 293. Electionem tamen illius modumq; eligendi, Ecclesię ipsi competere. 275. 276. Varios fuisse modos eligendi in Ecclesia Romanos Pont. in D. Petri successores. 297. 298. Esse reuera legitimum Pontificem eum, qui in D. Petri locum electus est, quatenus possit esse etiam certum de fide. 301. 302 304. 305.

Pontificis Romani primatus.

Quid nomine huius primatus intelligatur, & quomodo idẽ primatus probari debeat. 218. 219. Concluditur ex tribus pronunciatis quæ ordine confirmãtur. 219. vsq; ad 308. Vbi Sectariorum contrariæ cauillationes suo quæque loco refutantur. Debere ab omnibus recipi quidquid Romanus Pontifex per eam auctoritatẽ determinat. 308. & seq. Toties illum per eam auctoritatem determinare, quoties in controuersia fidei ad alteram partem obligare vult vniuersam Ecclesiam. 211. 212. Nec posse illum in definiendo errare. Ibidem. Respondetur obiectionibus septem contrariis. 312 vsque ad 332. Infallibiliter etiam ab eo religiones approbari & canonizari Sanctos. 213. & seq. Discutitur illorũ sententia qui Pontificem errare posse dixerũt. 320. & seq. Aliquid interesse, vtrum Pontifex definiat controuersiã iã ante pręiudicatã manifestè in Ecclesia, aut non ita præiudicatã. 321. Qua ratione rectè dici possit, Pontificis auctoritatẽ in rebus tantùm necessariis esse infallibilẽ: & quomodo vna quadam ratione omnia quæ ille determinat, sint necessaria. 322. 323. Variis modis diuinitus impediri posse Pontificem ne errorem definiat, neque id fore miraculum. 324. 325. Explicantur casus decem, in quibus obiicitur, diuersos Pontifices errâsse. 326. & seq.

Quem-

Quem nam modum à Pōtifice feruari oporteat in definiendo. 325. 326. 331. 332. Et quę velut regulæ ab eo consuli debeant. Ibidem. De quibus regulis sigillatim deinceps agitur. 333. vsq; ad 427. Debere illum alios etiam rerum diuinarum peritos cōsulere. 428. Posse etiam infallibiliter definire fine consensu Collegij Cardinalium. 428. 429. Semper fuisse in Ecclesia iudicem controuersiarum fidei, ex ipsa etiam Ecclesiæ praxi perpetua ostendi. 430. (431.

Propheticæ prædictiones.

Qua forma ex illis pro veritate Christianæ doctrinæ sit argumentandum. 43. Quomodo ex eo etiam loco doctrina Sectariorum possit redargui. 45. 46. Prædictiones eiusmodi non omnes einsdem rationis esse, indeque fieri, vt quædam non compleantur. 355.

R.

Regula fidei.

NON modò vniuersam doctrinam fidei, sed etiam quamlibet sui partem posse dici suo modo credendi regulam. 380. Vbi ostēditur Sectarios contra D. Paulum disputare, cùm colligunt Scripturam solam sufficere, quia est fidei canon & regula. Vide etiam suprà. *Auctoritas.*

Religio Christiana.

Ipsam solam esse fide prudentū dignam, omnes autem sectas cum ea pugnantes, esse incredibiles. 59. Admirabiliter eorum animos mutari qui ex illius præscripto incipiunt viuere. 24. 25. Et inde etiam maximè cōuinci posse Sectas omnes longißimè hodie abesse à religione Christiana. 26. Vide suprà. *Doctrina Christiana.*

S.

Schisma.

SCHISMA quod fuit in Ecclesia à tempore Vrbani VI. vsq; ad tempus Concilij Constanti. nihil obstare legitimæ successioni subsequentiū Pontificum. 296. 297. 298. Nam & alia plura schismata fuisse prius in Ecclesia, quibus semper occurri potuit. Ibidem.

Scriptor Canonicus.

Quomodo se Scriptores Can. habuerint in sacra doctrina litteris mandanda. 334. 335. Fuisse in ea re singulari quadā ratione motos à Spiritu sancto, longè secus quàm ab eodem Spir. S. Pontifex moueetur in definiendo, quamuis & hic etiam definiat infallibiliter. 335

Scriptura sacra.

Quæ sit eius ratio & cur verbum Dei dicatur. 333. 334. Quibus libris cōrincatur. 335. & seq. Esse reliquis omnibus Scripturis antiquiorem. 50. Infallibilem omnino esse illius auctoritatem. 340. 341. 345. & seq. Nihil in ea contineri, quod non sit scriptum instinctu Spiritus S. 356. 357. Quæ sit illius cū Ecclesia comparatio. 341. Obscuram esse, & quo sensu id asseratur ab Orthodoxis. 85. & seq. Et quidem etiam in iis locis ex quibus hæreticos oportet redargui. 100. Quàm multa ad illius rectam intelligentiam requirantur. 86. & seq. Locorum collationem non penitus difficultatem intelligendi Scripturam remouere, sed plerumque augere potius, & ipsos Sectatios magis irretire. Quod & ratione & exemplis ostenditur. 88. & seq. Illum esse certissimum Scripturę sensum, quem Ecclesia proponit. 357. Posse ad illius intelligentiam iuuare documenta sex, quæ in specie hîc tradūtur. 358. 359. 360. Et tamen quosdam esse Scripturæ locos ita difficiles, vt vix vlla regula ad eorū intelligentiam satis esse queat, vt Aug. etiam affirmauit. 93. 94. Posse autem vna quadam ratione plerosq; Scripturæ locos dici claros: alia tamen ratione omnes ferè esse difficiles & obscuros ac ex ea re varias Patrū de Scriptura sententias commodè posse intelligi. 101. 102. Explicatur quo sensu Aug. (sicut & alij etiam veteres) significârit

per-

perspicuè tradi in Scripturis ea quæ sunt necessaria ad salutem. 99. 100. Confirmatur etiam Scripturarum difficultas ex ipsismet Scripturis, Sectariorum cauillationibus refutatis. 94. & seq. Neque obstare quod Scriptura alioquì lucerna & lumē rectè dicitur, & quomodo hęc quę frustrà obiiciunt Sectarij intelligi debeant. 97. & seq. Porrò neq; omnia quæ necessariò credi debent, contineri in Scriptura. 105. & seq 367. & seq. vsque ad 384. quibus locis respondetur etiam ad obiectiones Sectariorum. Facillimè illam ab hęreticis adulterari, etiam in locis qui alioqnì sunt clari. 111. 112. 113. His igitur & aliis quibusdā argumentis fusè probatur, Scripturam solam non esse sufficientem iudicē controuersiarum fidei. 84. & seq. Neque idcircò tamen Scripturam sacram (sicut Sectarij calumniantur) vel reprehendi, vel accusari, quin imò ipsorum Sectariorum proprium hoc esse crimen. 102. vsque ad 105. Scripturæ veteris Testamenti quæ fuerint caussæ. 386. 387. Quare etiam doctrina noui Testamenti scripta sit. 374. & seq. Quo sensu diuinitus prohibitum fuerit Scripturæ aliquid addere. 384.

Sectarij.

Non videri eos aliquid firma fide credere, si consequenter ratiocinentur. 10. Destitui maiorum testimonio & auctoritate. 17. 18. 19. Nec niti testimonio antiqnorum Martyrum, quorum etiam sententias Orthodoxas palàm reprehendere non erubescunt. 22. 23. 24. Quales sint illorum doctrinæ fructus, ipsis etiam testantibus. 26. 27. 28. Esse Pseudoapostolos. 30. Quænā in Scripturis exstent de illorum doctrina prophetiæ. 45. Impiam illam & impura esse. 47. Et quî tamen fiat, quòd non sit communiter recepta, cùm pruriar alioquî auribus & carni. 48. Esse eam à Diuo Iacobo paucis verbis descriptam. 54. Quàm vanè iactent doctrinam suam omnium esse antiquissimam, eamq; ex ipso vsque Paradiso deducant. 50. 51. Et tamen ipsos aliàs satis testari se nouâsse doctrinam. 213. Quomodo ex forma à Tertulliano præscripta eiusmodi nouitas doctrinę redarguatur. 214. Aut falsam fuisse Christi prophetiam de futuris hæreticis, aut Sectarios nunc hæreticos esse. 51. 52. Non posse illos confidere, se habere certam fidem de Christo. 55. Neminem posse illis prudenter assentiri. 157. vsque ad 159. & 167. 168. 203. vsque ad 207. Quale sit illorum doctrinæ fundamentum, in quo omnes impiè consentiunt. 153. 154. Nec tamē eum consensum ipsis obstare, quò minùs se vicissim hæreseôs damnent. 155. Renouâsse illos planè veterum hæreticorum errores. 185. Eiusdem auctoritatis iudicio, & eodem modo illos iam condemnari, quo veteres omnes hæretici in Ecclesia condemnati & proscripti fuerunt. 52. 430. & 431.

Sectarij quidam nominatim.

Antonij Sadeelis redarguitur inscitia. 160. 164. 171. 173 188. 191. Caluini cauillationes. 106. 208. 209. 265. 266. 267. 273. 274. 287. Centuriatorum impudentia aduersus sanctos Martyres. 22. 23. 24. Quomodo laborauerint isti potius pro nobis. 196. 197. Kemnitius confutatur. 95. 337. 368. & seq. vsque ad 371. Item 372. 373. 378 380. 386. 392. 393. 394. 416. & seq. Lutherus, quomodo conscientiæ stimulis initiò repugnauerit. 57. Desperabat de iis discipulis, qui studerent lectioni veterum Patrum. 18. Confutantur passim illius sicut & aliorum Sectariorum argumenta.

T.

Traditiones.

QVAE illarum sit ratio & differentia. 361. & seq. Omnes Traditiones etiam

practicas spectare ratione quadam ad fidem. 363. Controuersiæ de Traditionibus quis propriè sit status. Ibid. Omnibus hæreticis fuisse commune illas auersari. 364. Sed ex iisdem principiis probantur, quibus ad earum oppugnationem perperam abutũtur Sectarij. vide 364. vsque ad 396. Rectè inprimis Traditionem aliorũ dogmatum Ecclesiæ probari ex eo, quod ipsi libri sacri ab eadem Ecclesia certissimè traditi sunt. 367. & seq. vide etiam. 105. & seq. Non posse vllo modo probari, quòd Sectarij perperam contendunt omnia dogmata fidei ipso Scripturarum canone fuisse comprehensa. 374. & seq. Quinimò contrarium ex ipsis Scripturis constare. 373. 374. Item etiam ex testimoniis Patrum. 391. & seq. Nec esse timendũ fore vt doctrina Traditionibus custodita corrumpatur. 390. 391. Veterem tamen Traditionem ipsam per se sine præsenti aliqua auctoritate Ecclesiæ non esse sufficientem iudicem omnium quę possunt esse, controuersiarum fidei, probatur breuiter tribus argumentis. 117. Quænam autem legitimę sint Traditiones ex aliqua quatuor Regularũ posse cognosci. 397. & seq.

V.

Verbum Dei.

QVAE sit de verbo DEI Orthodoxa doctrina. 381. Vide etiam *Scriptura*.

POSTRE-

POSTREMVS INDEX ARGVMENTORVM, EX QVIBVS EVIDENTIVS INTELLIGI POTEST, LONGISSIME A VERA RELIGIONE SECTARIOS OMNES aberrare: quorum argumentorum tantùm capita breuiter hîc notantur, indicatis locis, quibus (vt series & ratio institutæ Analysis ferebat) ipsa argumenta tractata sunt.

1. *QVIA principium doctrinæ Sectariorum quod inprimis in contemptu auctoritatis Ecclesiæ Romanæ consistit, facilè homines deducit ad Ethnicismum: Vt breuiter ostenditur* Pag. 10

2. *Quia ex iisdem argumentis, quibus veritas generatim Christianæ doctrinæ olim à sanctis Patribus probata est, planè conuincitur, doctrinam Sectariorum quicunque fidei Ecclesiæ Romanæ repugnant, non esse reuera Christianam. 15. vsque ad 60. Vbi peculiariter. 52. formula quædam argumenti notãda est, qua euidentissimè demonstratur, Sectarios esse ex eorum hæreticorum numero, quos Christus prædixit fuisse futuros.*

3. *Quia qui sectis addicti sunt facilè in eam opinionẽ (ex desperatione quadam inueniendæ veritatis) inducuntur, vt sibi persuadeant quemlibet in sua fide posse salutem consequi. Quod, quàm falsum sit, ostenditur.* 61. vsq; ad 69

4. *Quia veram fidẽ ex aliqua auctoritate humana inspirata diuinitus quæ ad determinãdas omnes controuersias accommodatissima sit, necessariò oportet cum quadam in assentiendo obedientia addiscere, &c. vt ostenditur. 70. vsque ad 82. A tali autem aliqua auctoritate Sectarios fidem non discere, cùm solam Scripturam sequi volunt, ostenditur deinde euidentissimè.* 84. vsque ad 118.

5. *Quia collatione Scripturarum, qua vna maximè niti Sectarij volunt, facillimè hæretici omnes abutuntur ad errorem: ipsaq; potius auget plerunque quæstionis difficultatem.* 88. vsque ad 94.

6. *Quia Scripturæ lumen non ibi vbi ipsa Scriptura illuminat, sed in tenebris ingenij sui tanquam sub modio quærunt.* 97. & 98.

7. *Quia secundum illorum doctrinam, qua ponunt, sola Scriptura esse nitendum, multa non possent, neq; deberent credi, quæ diuinitus reuelata & certissima sunt, nec tamen cõtinentur in Scriptura.* 105. *vsq; ad* 110. *Quod argumentum fusius etiam postea confirmatur & defenditur.* 372. *vsq; ad* 381

8. *Quia cùm ex sola Scriptura verã fidem discendam esse contendunt, perinde est ac si vellent ab ipso per se Deo sine vllo humano ministerio esse discendam, ex quo tandem sequitur, non eos reuera à Scriptura fidem discere, sed ex ingenio suo proprio vanam fidem comminisci.* 116. *vide etiam.* 114. 115.

9. *Quia cùm aiunt, Ecclesiam suam fuisse aliquando inuisibilem, ea re coguntur agnoscere Ecclesiam suam non esse veram Ecclesiam Christi.* 138. *vsque ad* 144.

10. *Quia omnes Sectarij in quæstione de vera Ecclesia (ne appareat, eos hæreticos planè esse & à vera Ecclesia defecisse) callidè tergiuersantur: neque ostendunt hominibus veras & idoneas notas ad Ecclesiam veram internoscendam, vt salutem in ea consequi possint.* 149. *vsque ad* 171.

11. *Quia facillimum est cuiuis prudenti homini, licet eruditus non sit, formula quadam ratiocinandi breuissima (quæ ponitur.* 158.) *euidenter concludere, se esse deceptum à Sectariis.*

12. *Quia cùm alioquì concedant Sectarij, Ecclesiæ veræ auctoritatem valere in fidei quæstionibus: ita tamen de Ecclesia ratiocinantur, vt euidentissimum sit, non posse, secundum illorum doctrinam, in vlla fidei quæstione interponi auctoritatem veræ Ecclesiæ.* 168. *vsque ad* 170.

13. *Quia insania quadã Sectariorum est (D. Augustino iudice) Scripturæ sententiam nolle ab illa eadem auctoritate discere à qua ipsam etiam Scripturam accipere oportet.* 107. & 108. *Quod argumentum rursus.* 367. *vsq; ad* 372. *tractatur: ibiq; Sectariorum cauilla-*

uillationes refelluntur, quibus illi ab eo se argumento expedire frustra nituntur.

14. *Quia certissimum est, nullius cœtus Sectariorũ (quantumuis actu in doctrina consentientis) fidem censeri ac dici posse* VNAM *eo modo quo fides vera & Christiana in Scripturis* VNA *dicitur. 130. 131. & 177. vsque ad 180.*

15. *Quia planè extra veram Christi Ecclesiam sunt omnes Sectarij, vt euidenter ostenditur ex legitimis Ecclesiæ notis, quæ nulli cœtui Sectariorum, sed soli Ecclesiæ Romanæ conueniunt. 167. vsq. ad 215.*

16. *Quia veterum hæreticorum errores Sectarij renouârunt. 185. & 186.*

17. *Quia prorsus incredibile est, quod Ecclesia Romana ab Apostolica doctrina (sicut Sectarij prætendunt) aliquando defecerit. 187. vsque ad 197.*

18. *Quia euidentissimum est, nullo modo Sectarios habere vocationem diuinam. 202. vsq. ad 209*

19. *Quia quiuis etiam indoctus potest, forma quadam ratiocinationis adhibita, euidenter intelligere, non se posse prudenter Sectariis potius quàm Catholicis hoc tempore assentiri. 205. vsq. ad 207*

20. *Quia certissimum est, à Sectariis fuisse traditam nouam doctrinam, non autem veterem restitutam. 213. vsq. ad 215*

21. *Quia, Diuo Petro & Romanis Pontificibus tanquam illius successoribus, à Christo tributam esse supremam in Ecclesia auctoritatem infallibiliter definiendi quæstiones fidei, atq. adeò hæreticas esse Sectariorum opiniones per eam auctoritatem damnatas; certissimum ex historia Euangelica & testimonio totius antiquitatis est, si quidquam aliud omnino in religione est certum: vt perspicuè & ordine explicatur, probatur, & defenditur. 216. vsque ad 333.*

22. *Quia idipsum maximè quoq. euidenter confirmatur, peculiari quadam forma argumentandi, quæ ad eam rem vsurpatur. 260.*

 vsq.

vsq. ad 263. Quæ forma argumenti similiter accommodari potest ad modum & verba, quibus Romanorum Pontificum auctoritatem omnis antiquitas (vt locis citatis ostenditur) testata est.

23. *Quia ex iisdem argumentis, quibus Sectarij contendunt, nullas esse Traditiones Apostolicas non scriptas, quibus certò niti possint, definitiones fidei (per quas illi euidenter damnantur) contrà potius, tales esse aliquas Traditiones conuincitur. 364. vsque ad 398.*

24. *Quia vel nulli vnquam veri nominis hæretici fuerunt aut futuri sunt, vel Sectarij iam eo maximè nomine hæretici sunt, quòd definitioni atq. sententiæ Tridentini Concilij repugnandum esse arbitrantur: vt euidentissimè demonstratur aduersus vanos ac impios Kemnitij & aliorum Sectariorum prætextus. 418. vsque ad 421.*

25. *Quia eiusdem auctoritatis iudicio de hæresi condemnati sunt, à qua omnes quotquot vnquam fuerunt hæretici, sunt condemnati, nempe sententia Apostolicæ sedis Romanæ. 430. 431.*

FINIS.

ERRATA HOC MODO CORRIGENDA SVNT.

POST epistolam dedicatoriam in carmine de huius libri argumento, versu 39. lege: claramq; facem. Pagina 12. v. 25. fidem. p. 14. v. 3. locis proferri. p. 18 v. 28. tùm. p. 19. v. 6. in margine, sanctam, pro Apostolica. p. 21. v. 5. & p. 28 v. 14. & 16. in marg. homil. p. 25 v. 3. in marg. 1. Pet. 4. p. 27. v. 4. vitam. & v. 18. conqueritur. p. 32. v 13. opera Christi. p 41. v. 13. in marg. epist. 3. p. 45. v. 2. dicere. p. 64. v. 26 propius. p. 79. v. 20. veritates. & in marg. v. 1. Ioan. 6. p. 80. v. 6. in marg. Psal 93. p. 84 v. 17. sententiam. p. 93. v 8. in marg. Malach. 1. p. 110. v. 27. hominum. p 113. v. 11. in marg. 2. Pet. 3. & p. 125. v. 4 Matth. 25. p. 129 v. 20. vnitate. p. 133. v. 12. in marg. Psalm. 18. p. 136 v. 15. in marg. Psal. 86. p. 168. v. vlt. & 1. sequentis pag. redundant illa verba: vbi nulla de controuersiis talis cœtus est. p. 180. v. 5. in marg. Ecclesiam. p 190 v. 3. sola fidei virtute. p. 204. v. 10 nos. p. 226. v. 29. Ecclesia. p. 230. v 13. abundantiore. p. 233. v 9. in marg. Apocal. 21. & p. 235. v. 20. cap. 21. p. 243. v. 20. vnusquisq;. p. 256. v. vlt. in marg. 1. Paral 9. p. 259. v 18 capite decimo. p 265. v. 26. toti & v. 17. defuisse. p 267. v 10. in marg anniuers. & v. 12. VIII. probatur. p. 269 v 10. Damasus. & in marg. v. 27 Hispania. p. 278. v. penult. Canonibus, & in marg. v. 26 Rescripto. p. 290. v. 4 decedenti. p. 298 v 7 & 8 in marg. Acta Concilij Basiliensis. p. 306. v 12. in marg. oppugnare. p. 341. v. 19. adde verbum: Respiciamus p. 346. v. 25. Canonicam. p. 351. v. 7. viam. p. 364. v 2 fine. p. 368. v. 6. in marg. ita lege: Responsio ad Sectariorũ cauillationem, & præsertim Kemnitij: & p. 383. v. 3. & 4. dele: Parte V. probat. 2. In Scripturarum Indice ex lib. Numeri, v. 2. lege, vt mutetur. Ex lib. Sap. v. 1. lege, Sapientia.

Cætera prudens Lector facilè corriget.